#

P.P. Eremitarum Camaldulensium
Eremi Vigrensis.

REV. P. F.

ANACLETI REIFFENSTUEL,

ORD. MIN. S. FRANCISCI REFORM
PROVINCIÆ BAVARICÆ LECTORIS
JUBILATI &c.

THEOLOGIA MORALIS.

EDITIO RECENTISSIMA
PLURIBUS ADDITIONIBUS, ET SUCCINCTA
PROPOSITIONUM DAMNATARUM
DECLARATIONE AUCTA

AB

A.R.P.F. MASSÆO KRESSLINGER,
EJUSDEM ORD. AC PROV. LECT. JUB.
ET TERTIò EX-PROVINCIALI.

ADJECTIS ALIIS NOVISSIMIS ADDITIONIBUS

P. F. DALMATII KICKH,
DICTI ORD. AC PROV. LECTORIS
EMERITI &c.

TOMULUS VII.

COMPLECTENS RESIDUUM TRACTATUS
XIV. DE SACRAMENTO POENITENTIÆ,
DE SACRAMENTIS UNCTIONIS, ORDINIS
ET MATRIMONII.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

PEDEPONTI, vulgò Stadt am Hof,
Sumptibus Joannis Gastl, Bibliopolæ.
MDCCLVI.

Laudetur JESUS Xs.

Permittitur ad usum R.P.D.
Appollinaris E.C.M.C.

D. Hieronymus E.C.M.
Vicarius Gnalis. m.p.

Idem concedo.
D. Clemens E.C.M.
Prior Vigren

ELENCHUS
DISTINCTIONUM, QUÆSTIONUM ET PARAGRAPHORUM HUJUS TOMULI VII.

DISTINCTIO VI.

De Sacramento Pœnitentiæ.

DISTINCTIO VII.

De Confessione, quæ est altera Pars materialis Sacramenti Pœnitentiæ.

DISTINCTIO VIII.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

Ap-

DISTINCTIO IX.

De Casibus Reservatis, & Sigillo Confessionis.

DISTINCTIO X.

De Satisfactione tanquam tertia Parte Sacramenti Pœnitentiæ.

DISTINCTIO XI.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

DISTINCTIO XII.

De Sacramento Ordinis.

DISTINCTIO XIII.

De Sacramento Matrimonii.

DISTINCTIO XIV.

De Impedimentis Matrimonii.

Con-

DI-

DISTINCTIO XV.

Additionalis, in qua continetur praxis obtinendi Dispensationes quoad Imdedimenta Matrimonii.

DISTINCTIO VI.

De Sacramento Pœnitentiæ.

QUÆSTIO I.

De institutione, natura & necessitate Sacramenti Pœnitentiæ.

SUMMARIUM.

1. *Pœnitentia sumitur ut Sacramentum, & ut virtus.*
2. *De Fide est, Pœnitentiam esse Sacramentum.*
3. *Est à Christo institutum.*
4. *Et quando præcipue?*
5. *Sacramentum Pœnitentiæ, quid?*
6. *Definitio ejus explicatur.*
7. *Est necessarium omnibus post Baptismum lapsis,* (*a*) Dist. 2. n. 65. & 66.
8. *Appellatur* secunda post naufragium Tabula.

1. Pœnitentia dupliciter sumitur, nempe ut est virtus, & ut est Sacramentum. *Pœtentia ut Sacramentum* est unum, & in ordine quartum ex septem novæ Legis Sacramentis. *Pœnitentia ut virtus* non est Sacramentum, sed virtus quædam: qualis defacto etiam requiritur ad ipsum Sacramentum Pœnitentiæ rite ac

fructuose percipiendum, cum sit pars ipsius. Et hanc communiter ad differentiam Pœnitentiæ Sacramenti solemus alio nomine vocare *Dolorem de peccatis, cum proposito non peccandi de cætero;* qui postmodum dividitur in Contritionem & Attritionem.

2. CONCL. I. De Fide est, Pœnitentiam esse verum, & propriè dictum novæ Legis Sacramentum. Ita habetur tum ex perpetuo sensu & traditione Ecclesiæ, tum ex definitione plurium Conciliorum, ac novissime Concilii Tridentini *Sess. 14. Can. 1.* sic definientis: *Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse vere & proprie Sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo Domino nostro institutum: anathema sit.*

3. CONCL. II. Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipue Christus Dominus instituit, cum à mortuis excitatus insufflavit in Discipulos suos *Joan. 20.* dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ita communis. Nam optime S. Concil. Trid. *Sess. 14. c. 1.* ad citatum textum Evangelicum sic loquitur. *Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi, & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post Baptismum lapsos, Apostolis, & eorum legitimis Successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit.* Hæc Concilium.

4. Dicitur, *tunc præcipue Christus instituit, cum à mortuis &c.* Quamvis enim jam in vita su[a]

ſua Chriſtus Dominus D. Petro hanc poteſtatem remittendi peccata ſeſe daturum repromiſerit, dum eidem dixit *Matth.16. Tibi dabo claves regni Cœlorum; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis:* ſimilemque promiſſionem cæteris poſtmodum Apoſtolis fecerit *Matth. 18.* eam tamen poteſtatem Chriſtus actualiter primum poſt ſuam glorioſam Reſurrectionem Apoſtolis antea ſub ultima Cœna in Sacerdotes ordinatis, contulit *citat. loc. Joan.* 20. Unde & eo tempore Sacramentum Pœnitentiæ præcipue inſtitutum dicitur.

5. CONCL. III. *Sacramentum Pœnitentiæ* eſt abſolutio hominis pœnitentis, facta certis verbis, cum debita intentione prolatis à Sacerdote Jurisdictionem habente, ex inſtitutione Divina efficaciter ſignificantibus abſolutionem animæ à peccato. Ita Doctor Subtilis *in 4. Diſt. 14. quæſt. 4.* cum ſuis.

6. Dicitur, *Abſolutio hominis pœnitentis:* id eſt, ſignum ſenſibile, ſive Sacramentum novæ Legis conſiſtens in abſolutione hominis pœnitentis; eo modo, quo Baptiſmus dicitur eſſe abſolutio hominis &c. Et additur, *facta certis verbis, cum debita intentione prolatis à Sacerdote juriſdictionem habente:* tum quia Miniſter hujus Sacramenti eſt ſolus Sacerdos, ita ut nullo modo Diaconus, multo minus alius inferior Clericus, illud miniſtrare poſſit: tum quia Sacerdos ille præter characterem Sacerdotalem etiam habere debet Jurisdictionem in pœnitentem, vel ordinariam, vel ſaltem delegatam, alioquin etiam abſolutio data non valeret; cum

sententia, à non suo Judice lata, nulla si. Cæteræ particulæ vel patent ex dictis in simi de aliis Sacramentis, vel amplius patebunt ex dicendis.

7. CONCL. IV. Sacramentum Pœnitentiæ est omnibus, post Baptismum in peccatum mortale lapsis, necessarium ad salutem in re, vel saltem in voto. Conclusio hæc est certa, & inter Catholicos indubitata, atque præter alia patet ex Concilio Trident. *Sess. 14. c. 2.* prout jam superius (*a*) declaratum fuit.

8. Additur verò, *omnibus post Baptismum in peccatum mortale lapsis*. Siquidem peccata ante receptum Baptismum commissa remittuntur virtute ipsius Sacramenti Baptismi, neque sunt materia apta Sacramenti Pœnitentiæ. Et hinc istud Pœnitentiæ Sacramentum rectè à SS. Patribus appellatur *secunda post naufragium Tabula*, naufragis præparata; prout habetur *can. Secunda De Pœnit. dist. 1.* juncto Concilio Trident. *cit. Sess. 14. can. 2.* ibi: *Si quis Sacramenta confundens &c. dixerit, Pœnitentiam non rectè secundam post naufragium Tabulam appellari: anathema sit.*

QUÆSTIO II.

De Materia Sacramenti Pœnitentiæ.

SUMMARIUM.

9. *Materia ipsius remota, eaque vel necessaria, vel sufficiens.*
10. *Et proxima, quæ,*

11. Cir-

9. CONCL. I. Materia Sacramenti Pœnitentiæ eſt duplex, remota & proxima. *Remota* ſunt peccata poſt Baptismum commiſſa: & hæc rurſum eſt duplex, videlicet neceſſaria, & ſufficiens. *Materia remota & neceſſaria* Sacramenti Pœnitentiæ eſt omne peccatum mortale poſt Baptismum commiſſum, & nondum rite confeſſum. *Materia ſufficiens*, etſi non neceſſaria, eſt omne peccatum veniale poſt Baptismum commiſſum, vel etiam mortale alias rite confeſſum. Ita communis Theologorum, idque patet inter alia ex Concilio Trid. *Seſſ. 14. c. 5.*

10. Porro *Materia proxima* Sacramenti Pœnitentiæ ſunt actus pœnitentis, videlicet Contritio, Confeſſio, & Satisfactio. Ex quibus Satisfactio in re exhibita communiter conceditur eſſe ſolum pars integralis Sacramenti Pœniten-

tiæ: uti patet in agonizante, qui, si prius pe-
vit Confessarium, aut aliud signum petitæ Con-
fessionis dedit, potest, ac debet absolvi absque
alia injuncta Satisfactione, utpote quam amplius
præ mortis angustiis peragere nequit. Con-
tritio vero, & Confessio, juxta Thomistas &
Recentiores passim, sunt partes essentiales Sa-
cramenti Pœnitentiæ, juxta Doctorem Subti-
lem vero 4. *dist.* 16. *q.* 1. §. *De Pœnitentia*, &
Scotistas potiores, essentiam stricte ac præcise
pro ipsa quidditate rei accipientes, solum re-
quiruntur (necessario tamen, seu simpliciter)
*ad Sacramentum Pœnitentiæ, ad hoc, ut digne re-
cipiatur*, prout amplius ibidem explicat Scotus.

11. Et cum hac Scotica doctrina concordat
Concilium Trident. *Sess.* 14. *cap.* 3. sic dicens:
*Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius
pœnitentis actus; nempe Contritio, Confessio, &
Satisfactio: qui quatenus in pœnitente ad integri-
tatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam pec-
catorum remissionem ex Dei institutione requirun-
tur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur.* No-
ta ly *qui, quatenus ad integritatem Sacramenti
&c. requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes
dicuntur:* & consequenter, ex mente Concilii
Tridentini, actus Pœnitentis non sunt partes
essentiales hujus Sacramenti (ut volunt alii)
sed solum eatenus dicuntur partes ipsius, qua-
tenus ad ejus integritatem, atque, ut digne &
perfecte recipiatur, requiruntur: quæ est ipsis-
sima sententia Scoti, & communis Scotistarum.
Sed dimissa Theologis hujusmodi difficultate
speculativa, sit ulterius.

12. CON-

12. CONCL. II. Peccatum originale, nec non peccata actualia ante Baptismum commissa non sunt materia apta Sacramenti Pœnitentiæ. Ita Scotus 4. *dist.* 4. *q.* 5. cum communi. Nam peccatum originale, sicut & peccata actualia ante Baptismum commissa tolluntur virtute Sacramenti Baptismi: & Sacramentum Pœnitentiæ, tanquam secunda post naufragium Tabula, est institutum à Christo pro remissione sequentium peccatorum. Unde, si Judæus, vel Gentilis recens baptizatus sola peccata ante Baptismum commissa vellet confiteri, ipse non posset absolvi: quia non afferret materiam aptam hujus Sacramenti Pœnitentiæ.

13. CONCL. III. Peccata venialia possunt vel omnia, vel aliqua eorum (idem dicendum de mortalibus jam rite confessis, si peragitur Confessio generalis) in Confessione omitti: cum non sint materia necessaria, sed solum sufficiens, ac proinde utiliter quidem, sed non necessario Clavibus Ecclesiæ subjiciuntur. Unde Concilium Trid. *loc. cit. cap.* 5. sic ait: *Peccata venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte & utiliter, citraque omnem præsumptionem in Confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis modis expiari possunt.*

14. CONCL. IV. Solæ imperfectiones non sunt materia apta Sacramenti Pœnitentiæ. Ratio est; quia tales non sunt peccatum mortale aut veniale. Unde recte monent Doctores,

quod in Confessione semper sit afferenda materia certa, & si nova non occurrat, saltem de jam semel confessis.

15. Porro materia certa (ut notat Diana *part. 3. tr. 4. resol. 52.* contra Toletum *lib. c. 2. n. 6.*) non est, confiteri duntaxat, quod quis non responderit Divinis inspirationibus, non fecerit bonum, quod poterat, & hujusmodi. Ratio est: quia similia de per se non sunt peccata, sed tantum imperfectiones, utpote tantum contra consilium, non contra præceptum. Quamvis idcirco in his exponendis non debeat Confessarius impedire Pœnitentem: tum quia multa, quæ nonnunquam videntur meræ imperfectiones, sunt peccata venialia, idque ob varias intervenientes circumstantias, utputa negligentias voluntarias, vel leves contra rectam rationem excessus: tum quia ad majorem sui humilitatem, atque exercitationem ferventioris progressus spiritualis talia recte aperiuntur. Lugo *disp. 16. De Pœnitentia n. 103.*

16. Quod si vero materia certa omnino haberi non possit, sed duntaxat dubia; pro ratione dubii danda est absolutio sub conditione, saltem tacita, præsertim si gravitas peccati dubii, aut alia circumstantia id expostulare videtur: vel, nulla apparet necessitas, aut saltem magna utilitas Sacramentum sub conditione ministrandi, absolutione penitus supersedeatur. Layman *lib. 5. tr. 6. cap. 3. n. 5.*

17. CONCL. V. Peccata jam rite confessa, & remissa sunt materia sufficiens Sacramenti Pœni-

Pœnitentiæ, poſſuntque denuo fructuoſe confiteri, & ſubjici Clavibus Ecclefiæ. Ita communis; & patet *Extravag. inter cunctas §. Cæterum. De Privilegiis*, ibi: *Licet de neceſſitate non ſit, iterum eadem confiteri peccata: tamen quia propter erubeſcentiam, quæ magna eſt Pœnitentiæ pars, ut eorumdem peccatorum iteretur Confeſſio, reputamus ſalubre &c.* Accedit praxis piorum hominum, qui ſæpius peragunt Confeſſiones tum generales, tum certorum peccatorum jam antehac confeſſorum.

18. Dices. Nemo poteſt ſolvi, qui non eſt ligatus; ſed pœnitens poſt peccata rite confeſſa iisdem non eſt ligatus, maxime, ſi eadem remittantur tam quoad culpam, quam ſimul quoad pœnam: ergo eisdem non poteſt ſolvi virtute abſolutionis Sacramentalis, ſicque ea non videntur amplius poſſe ſubjici Clavibus Eccleſiæ. Reſpond. majorem illam, *Nemo poteſt ſolvi &c.* procedere ſolum in phyſicis (prout v. g. nemo poteſt ſolvi à catena, vel alio vinculo corporali, niſi actualiter ipſo ligatus exiſtat) non vero in moralibus, ubi ſufficit tale vinculum præceſſiſſe, cum talis *ſolutio* habeat ſe per modum *condonationis*: poteſt autem in moralibus quis injuriam ſibi illatam ſæpius alteri condonare, præſertim ſi is iterato veniam roget. Idem ergo dicendum de abſolutione Sacramentali à peccatis, ſæpius cum iterato dolore confeſſis, & Clavibus Eccleſiæ ſubjectis. Et hinc ob eamdem rationem utique etiam valide ſubjiciuntur Clavibus Eccleſiæ illa

 pec-

peccata gravia, quæ antea per perfectam contritionem erant remissa. Ubi vides, quod non procedat paritas quoad vincula physica. (*b*)

19. Quæres. Utrum sit necesse, pœnitentem in Confessione exprimere, quod peccata sua jam semel sint confessa, necne? Resp. Per se loquendo id necesse non est; prout notant Lugo *disp. 16. De Pœnit. sect. 2. §. 1.* Sanchez *lib. 1. in Decal. cap. 10. num. 17.* Bonacina & alii: quia peccatum est idem specie, ac numero, sive confessum fuerit, sive non; neque etiam tempus, quo id commissum est, addit circumstantiam specie mutantem.

20. Dicitur, *per se loquendo*. Siquidem per accidens quandoque id necessarium est explicare v. g. ob annexam reservationem eo quod à casu reservato cæteroquin posterior Confessarius absolvere non posset, nisi illud peccatum jam prius habenti debitam jurisdictionem confessum fuisset. Idem contingere potest ob proximam peccandi occasionem, quæ alioquin Confessario non innotesceret. Item, quando ratione circumstantiarum peccatum specie mutatur; ut si peccatum venereum sit, & tempore, quo committebatur, pœnitens extiterit solutus, aut laicus, nunc autem est conjugatus, Clericus, aut voto Castitatis obstrictus, vel econtra: nam, nisi tunc notificetur status iste variatus, deciperetur in materia gravi Confessarius, intelligens, pœnitentem vel habere circumstantiam specie diversam, vel ipsa

carere

carere &c. In praxi proinde saltem tutius erit, nova peccata ab antiquis separare: eo præsertim, quia alioquin pœnitentiam competentem Confessarius imponere non sciret; cum major debeatur peccato mortali necdum confesso, quam semel jam rite confesso, & quoad culpam dimisso.

QUÆSTIO III.

De Forma Sacramenti Pœnitentiæ.

SUMMARIUM.

21. *Forma Sacramenti Pœnitentiæ, quæ?*
22. *Quæ verba sint de ejus essentia?*
23. *Solvitur instantia de ly &c.*
24. *Solvuntur aliæ instantiæ.*
25. *An possit omitti particula* Te?
26. *Absolutio in scriptis, vel absenti data non valet.*
27. *Solvitur instantia.*
28. *Disparitas inter absolutionem à peccatis & censuris.*

(c) Ut dictum Tract. 13. Dist. 1. num. 41. & 43.

* *Quando censeatur Pœnitens moraliter præsens, ut possit absolvi?*

29. *Forma Absolutionis sub modo deprecativo non valet.*
30. *Quid, si dicatur,* Absolvo Dominationem vestram.

31. *Ali-*

21. CONCL. I. Forma Sacramenti Pœnitentiæ sunt verba absolutionis à Sacerdote prolata, videlicet illa, *Ego te absolvo à peccatis tuis*, vel alia æquipollentia, & actum judicialem sententiæ absolventis sufficienter exprimentia. Desumitur hoc tum ex Rituali Romano Pauli V. cujus verba *num. 32.* referentur: tum ex Concilio Trid. *Sess. 14. cap. 3.* ubi ait: *Sacramenti Pœnitentiæ formam in illis Ministri verbis positam esse, Ego te absolvo &c. Quibus quidem de Ecclesiæ Sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur, ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ.* Hæc Concilium.

22. CONCL. II. Ex prædictis sola illa duo verba, *Absolvo te*, vel æquivalentia sunt de essen-

essentia formæ absolutionis, ac necessario exprimenda necessitate Sacramenti. Ita Doctor Subtilis 4. *dist. 14. q. 4. §. Ex hoc sequitur*, ibi: *Communiter tamen ista verba sunt apta, Ego te absolvo.* Concordat Concilium in Decreto Unionis, ibi: *Forma hujus Sacramenti est: Ego te absolvo &c.* Et Tridentinum *loc. cit.* Accedit ratio: quia hæc duo sola vocabula, *absolvo te*, constituunt perfectam sententiam absolutoriam Rei quoad peccata ab eodem in Confessione explicata; ergo hæc sola constituunt essentiam formæ absolutionis.

23. Dices I. Concilium tam Florentinum, quam Tridentinum post dicta duo vocabula apponit ly &c. ergo & sequentia spectant ad essentiam formæ. Resp. negando consequentiam: quia inde solum sequitur, sequentia verba, *à peccatis tuis*, esse apponenda de præcepto, adeo, quod eadem omittens peccaret, vel mortaliter, vel juxta alios venialiter. Busenbaum *lib. 6. tr. 4. cap. 1. dub. 1.* Deinde per citatum ly &c. denotatur, quamvis verba immediate sequentia, *à peccatis tuis*, jam tacite intelligantur in præcedentibus, adhuc tamen ea spectare ad magis explicitam, atque expressam significationem formæ.

24. Dices II. Verba illa, *absolvo te*, ex se non faciunt completum sensum absolutionis Sacramentalis, cum sint indifferentia ad significandam absolutionem à censuris, pœnis, vel culpis: ergo se solis non sufficiunt pro essentia formæ Sacramenti Pœnitentiæ. Respond. negando consequentiam: quia, licet verbum, *absol-*

absolvo te, ex se sit indifferens ad significandam absolutionem à pœnis, censuris, vel peccatis, ipsum tamen præcedente hominis pœnitentis Confessione, super quam cadit, sufficienter, atque ex vi talis locutionis determinatur ad significandam illius hominis absolutionem à peccatis, ita ut determinate cadat super hæc peccata absolvenda: sicuti in simili, si quis roget veniam illatæ injuriæ, altero respondente, *remitto tibi*, censetur vi hujus locutionis ipsi remissa injuria, pro qua rogavit veniam.

25. Dices III. Ergo pariter poterit omitti ly *Te*; cum similiter verbum, *Absolvo*, concurrentibus hujusmodi circumstantiis sufficienter determinetur ad significandam absolutionem à peccatis potius, quam à censuris, vel aliis vinculis. Resp. negando sequelam. Siquidem omissa particula *Te* mutatur substantialiter significatio formæ; forma enim absolutionis fuit instituta à Christo Domino per voces demonstrativas, adeo ut non nisi super præsentem cadere possit, prout desumitur ex illis verbis Christi *Joan. 20. Quorum remiseritis peccata &c.* juncta perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ: atqui omissa particula *Te*, locutio illa non est demonstrativa; cum verbum *Absolvo* proferri possit non solum circa peccata præsentis, sed etiam absentis. Sufficeret tamen pro essentia formæ absolutionis, si Sacerdos diceret, *Absolvo à peccatis tuis*: quia in ly *Tuis* implicite continetur ly *Te*. Lugo *disp. 13. De Pœnit. n. 26.*

26. CON-

26. CONCL. III. Abſolutio in ſcriptis data, vel etiam abſenti collata eſt nulla, & invalida. Ita communis. Siquidem ad formam abſolutionis requiruntur verba proprie dicta, ſeu quæ oretenus proferuntur in præſentem prout tenuit perpetuus ſenſus Eccleſiæ, & indicant verba Concil. Trid. *num. 21.* relata, ubi ait: *Sacramenti Pœnitentiæ formam in illis Miniſtri verbis* (hoc enim ſcripturæ non convenit) *poſitam eſſe.* Id ipſum declarat ly *Ego te abſolvo &c.* quod eſt demonſtrativum, & de abſente non verificatur. Hinc merito Clemens VIII. in Decreto, quod incipit, *Sanctiſſimus*, 1602. die 20. Julii edito (& habetur *tom. 3. Bullarii Romani Conſtit. 87. dicti Pont.*) damnavit & ſub pœna Excommunicationis prohibuit oppoſitam quorumdam ſententiam, aſſerentium, *Licere per litteras, ſeu internuntium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri & ab eodem abſente abſolutionem obtinere.*

27. Nec obſtat, quod Sacramentum Pœnitentiæ ſit à Chriſto Domino inſtitutum per modum Judicii? in Judicio autem poſſit quis abſolvi abſens, ac etiam per ſcripturam. Reſp. enim, etſi hoc verum ſit in foro externo, ac Judicio publico, ſive Sæculari, ſive Eccleſiaſtico; negatur tamen, id procedere in foro pœnitentiali, ſeu Judicio Sacramentali. Nam iſtud habet totum ſuum valorem ex inſtitutione Chriſti, qui voluit, & ordinavit, ut in hoc Sacramento, ſeu foro Pœnitentiali proferatur forma abſolutionis per verba proprie dicta, atque in præſentem; non autem ſcripto vel

in

in absentem. Et quidem Christum sic instituisse, patet ex perpetua traditione, praxi, ac sensu Ecclesiæ, ipsiusque Summi Pontificis, Christi in terris Vicarii, definitione. Ex quo ulterius sequitur, quamvis hoc Sacramentum fuerit institutum per modum Judicii, nihilominus illud non per omnia æquiparari Judicio forensi, idque ob specialem Christi ordinationem circa aliqua factam.

28. Nec rursum obstat, quod absolutio ab Excommunicatione, aliisque Censuris Ecclesiasticis possit dari absenti, atque in scriptis. (c) Resp. enim negando consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis desumitur ex Christi institutione, qua ad formam Sacramenti Pœnitentiæ, seu absolutionem Sacramentalem à peccatis requiruntur verba proprie dicta, & in præsentem prolata, prout patet ex dictis superius *n. 26.* Id autem nequit dici de absolutione à Censuris Ecclesiasticis, utpote Jure Ecclesiastico constitutis, non autem à Christo immediate provenientibus, sicut forma Sacramenti Pœnitentiæ. Accedit communis praxis Ecclesiæ, & consensus Doctorum.

Additio.

* Quæres. Quandonam ergo Pœnitens censeatur moraliter ita præsens, ut possit valide absolvi. Resp. Pœnitentem tunc censeri moraliter præsentem, si inter eumdem & Confessarium tanta solummodo intercedat distantia qua alias homines etiam in communi, licet altiori

tiori voce, ad invicem loqui poſſunt, & ſolent; Ratio eſt: quia intra talem diſtantiam adhuc commodè poteſt exerceri actus judicialis. Addit P. Elbel *part. 2. Theolog. Sacrament. Conferent. 2. num. 29.* in formalibus: *talem moralem præſentiam, & modum invicem communicandi ſe poſſe extendere ad viginti circiter paſſus, præſertim, ubi pœnitens necdum eſt egreſſus conſpectum confeſſarii.* Notant inſuper apud eundem Auctorem Sporer, Stoz, la Croix, minime fore neceſſarium, ut dicta verba abſolutionis Pœnitens ipſemet actualiter audiat; nam valet abſolutio etiam ſurdi, vel ſi Confeſſarius tam ſubmiſſè loquatur, ut à Pœnitente nequeat intelligi; dummodo cæteroquin verba exteriùs verè proferat. Ita ille: ex quo etiam valde prudenter approbat factum cujusdam Sacerdotis, ſtantis ſupra pontem, & per transeuntem navim, pontis ſublicæ ſeu jugo alliſam, videntis, uti & Nautas cum aliis aquæ innatantes, quos omnes ſub ipſo ponte, vel intra ſpatium 20. paſſuum cum evidenti periculo ſubmerſionis exiſtentes, ſaltem conditionatè abſolvit, quamvis nonnullos ſub ponte immerſos non amplius pro tunc videre potuerit. *

29. CONCL. IV. Forma abſolutionis ſub modo deprecativo prolata non valet. Unde, ſi dicatur: *Abſolvat te Deus*, nullum perficitur Sacramentum. Ita communis Doctorum. Ratio eſt: quia hoc Sacramentum eſt à Chriſto inſtitutum per modum Judicii: ergo & forma ejus debet pròferri per modum ſententiæ judicialis,

 non

non autem per modum deprecationis, vel impetrationis.

30. CONCL. V. Valida est absolutio, si reverentiæ causa Confessarius dicat, *Absolvo Dominationem vestram*, vel *Majestatem vestram*. Ratio est: quia non mutatur substantialiter forma; etsi mutatio hujusmodi neutiquam sit adhibenda in praxi. Idem erit, si dicatur, *Solvo te à peccatis tuis*, vel *Remitto tibi peccata tua*, & hujusmodi: quia talia verba sunt æquivalentia formæ communiter usitatæ. Econtra verò hanc formulam, *Ego te mundo à peccatis tuis*, plerique arbitrantur non sufficere: quia non videtur significare absolutionem per modum sententiæ judicialis: qualis requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ, utpote quod per modum judicii est à Christo institutum.

31. CONCL. VI. Aliæ preces, quæ juxta morem Sanctæ Ecclesiæ laudabiliter apponuntur, non spectant ad essentiam formæ, neque ad hujus Sacramenti administrationem sunt necessariæ. Ita expresè Concilium Trid. *Sess. 14. cap. 3.* cujus verba *n. 21.* relata sunt. Hinc Rituale Romanum, jussu Pauli V. editum, dicit, quod in Confessionibus frequentioribus & brevioribus possit omitti, *Miseratur tui &c.* & satis sit dicere, *Dominus noster JESUS Christus &c.* usque ad illud, *Passio Domini &c.* Unde hoc in concursu Pœnitentium practicari licite poterit.

32. Cæterum pro praxi, & digna administratione Sacramenti Pœnitentiæ observandum quod

quod juxta citatum Rituale Romanum, Pœnitente ante Confessionem petente benedictionem, Confessarius dicat: *Dominus sit in corde tuo, & in labiis tuis, ut dignè & competenter confitearis peccata tua, in nomine Patris* (formandô signum Crucis versus eum) *& Filii & Spiritus Sancti, Amen.* Deinde peracta rite Confessione, & injuncta Pœnitenti prius, ab eoque acceptata salutari pœnitentia, primo dicit, *Misereatur tui &c.* Deinde dextera versus Pœnitentem elevata, dicit: *Indulgentiam &c. Dominus noster Jesus Christus te absolvat: & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis,* (hoc verbum *Suspensionis* in Laicis omittitur) *& interdicti, in quantum possum, & tu indiges. Deinde, ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris † & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Passio Domini nostri JESU Christi, merita B. M. V. & omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.* Urgente verò aliqua gravi necessitate, ut puta in periculo mortis instantis, breviter Confessarius dicere poterit: *Ego te absolvo ab omnibus Censuris, & peccatis in nomine Patris &c.* Ita Rituale Rom.

33. Observandum ulteriùs nomine Censurarum non venire Irregularitatem; atque ideo, si quid circa eam concedatur ipsam ab habente facultatem dispensandi esse specialiter exprimendam, dicendo; *Dispenso tecum in Irregularitate,*

quam incurristi propter &c. & specificatur causa. Et hoc ultimum etiam observandum in absolutione à Censuris. (*d*)

Additio.

* Porro non præmittere deliberatè absolutionem à Censura excommunicationis ante absolutionem à peccatis, quando prudens foret dubium, utrum pœnitens forsan non sit tali vinculo innodatus, juxta Suarez, & Spore esset peccatum grave; quia Ecclesia graviter præcipit, ut nemo excommunicatus ullum Sacramentum, etiam Pœnitentiæ, recipiat, antequam prius tollatur tale vinculum. Quoniam verò *suspensio* non æque ac excommunicatio privat receptione Sacramentorum, non foret peccatum grave absolutionem suspensionis postponere absolutioni Sacramentali, uti notat hìc la Croix: idque in praxi vel maximè deservire poterit, si Pœnitens esset Sacerdos, & Confessarius ex aliqua incuria post verba, *absolvo te ab omni vinculo excommunicationis*, non adderet, *suspensionis*, primum reflectendo post, vel intra verba, *Ego te absolvo à peccatis tuis* hujusce omissionis circa absolutionem à suspensione. *

34. Quæres I. Quis sit sensus verborum formæ absolutionis, *Ego te absolvo à peccatis tuis?* Resp. Sensus horum verborum ille est, quem verba ipsa juxta proprium suum significatum important, ita ut per modum sententiæ judicialis significent absolutionem hominis à peccatis,

tis, loco Dei à Sacerdote factam. Ita Maſtrius 4. *diſp. 5. num. 386.* Lugo *diſp. 3. de Pœnit. n. 72.* & alii, quamvis multi dictam formam in alio ſenſu explicent. Ratio eſt: quia forma Sacramentorum, quantum fieri poteſt, intelligenda eſt in ſua propria ſignificatione, uti patet in forma Sacramenti Baptiſmi, Confirmationis & aliis: ergo idem dicendum de forma Sacramenti Pœnitentiæ, ſive de abſolutione Sacramentali, cum commodè ſic intelligi poſſit.

35. Dices. Sæpius contingit, quod peccata confeſſa jam ſint prius remiſſa virtute contritionis perfectæ, vel alterius confeſſionis prioris; ergo ſaltem tunc verba formæ abſolutionis non poſſunt intelligi in propria ſignificatione, ſicque erunt accipienda in alio ſenſu. Reſp. negando conſequentiam: quia nihil obſtat, quo minus idem peccatum cuipiam ſæpius remittatur, conformiter dictis *n. 18.* Quinimò hoc ipſum contingit etiam in Judicio humano, ubi Reus ſæpiùs judicialiter abſolvitur, ſi eadem cauſa ſæpiùs in Judicium deducatur.

Additio I.

* Quæres II. Quando hæc forma abſolutionis ſit proferenda abſolutè, & quando conditionatè? Reſp. I. Quando nullum prudens dubium emergit de valore Sacramenti, forma abſolutionis proferenda eſt abſolutè, eo ipſo, cùm nulla prudens ratio dubitandi adſit, pro-

 pter

pter quam deberet proferri conditionatè. Ita communis, adeo, ut Castropalao, & Stz apud la Croix *lib. 6. part. 2. num. 1769.* satis in hoc puncto rigidi judicent peccati mortalis reum illum Confessarium, qui absque justa causa absolveret conditionatè. Ubi tamen Doctores ab hac gravi culpa rectè eximunt illos anxios Confessarios, qui formam absolutionis proferunt sub conditione ex eo, ut se molestis liberent scrupulis, quia, quando hi anxie agunt ex metu, ne offendant Deum, non videntur agere imprudenter, nec gravem irreverentiam inferre Sacramento, si verba absolutionis conditionatè proferant, ut exinde ab his anxietatibus se liberent, quas alias de periculo irreverentiæ Sacramento inferendæ haberent, si formam proferrent absolutè. Ita ex Tamburino, Leandro, & Gobat advertunt la Croix *lib. 6. part. 1. num. 130.* & Sporer *part. 3. Theolog. Sacrament. cap. 5. q. 3. num. 631.* Unde, practicè loquendô, meo judicio (salvo meliori) vix unquam peccabitur mortaliter proferendô formam absolutionis conditionatè; qui vix unquam sic proferetur, nisi simul habeatur aliqua anxietas, vel causa dubitandi ex proximè enarrandis de subsistentia valoris Sacramenti: ubi propterea absolutio conditionatè datur, ut ex una parte hoc Sacramentum forsan non exponatur periculo nullitatis absolvendo absolutè: ex altera verò simul etiam pœnitens, si omnia requisita adesset, non defraudetur fructu hujus Sacramenti, prout tamen fieret, si nullo modo absolutio daretur. Interea tamen

men scrupulosi tam in forma absolutoria, quam consecratoria non abutantur hâc doctrinâ, sed cæco modo sequantur consilium Directoris conscientiæ eorum.

Resp. II. Quando circa valorem Sacramenti Pœnitentiæ prudens resultat dubium, forma absolutionis danda est conditionatè, nimirum, *si capax es, ego te absolvo &c.* conditione hac, vel simili saltem mente retenta. Ita Sporer *p. 3. Theol. Sacram. c. 5. qu. 2. §. 4. & qu. 3. §. 2.* Ratio est: quia alias Sacramentum exponeretur periculo nullitatis, sicque eidem Sacramento per prolationem formulæ absolutam juxta communem existimationem Doctorum gravis irreverentia irrogaretur. Porro talia dubia solent non raro oriri. *Primò.* Quoad pueros confitentes, num sint capaces rationis; vel, ut inquit Sporer *l. cit.* num verè peccaverint, nec ne? Quoad adultos consuetudinarios, & inveteratos peccatores, num habeant verum dolorem, & efficax propositum? 3. Quoad animas perfectioni deditas, vel etiam quoad rudes, num habeant sufficientem materiam? ubi, si tunc ad instantiam Confessarii addunt unum, vel alterum peccatum antiquum v. g. in juventute commissum, attamen exinde aliquoties Confessarius, præsertim apud rudes, novo anxiabitur dubio ex circumstantiis, num pro eo tempore, quando commiserunt, malitiam peccati sufficienter intellexerint &c. 4. Quoad moribundos, num signa doloris, & confessio-

 nis

nis adsint vera? nec ne? num ex corde contrito, vel vehementia morbi elicita. *

Additio II.

* Quæres III. An, & quando formula absolutionis semel data sit iterum repetenda? Resp. I. Quando Confessarius post factam Confessionem, antequam pœnitens suus ex ipso confessionali jam discesserit, prudenter dubitat, aut graviter formidat, an suo pœnitenti v. g. ob distractionem aliquam dederit jam absolutionem, vel num in ea nihil de verbis essentialibus omiserit, repetenda erit absolutio, non quidem absolutè, sed conditionatè e. g. *si te nondum validè absolvi, ego te absolvo &c.* Ita communis, & ratio est: quia necessitas, vel magna utilitas suscipientis hoc Sacramentum Pœnitentiæ, & exinde fructus ejusdem subsecuturos, est justa causa repetendi formulam absolutionis: reverentiæ autem Sacramenti satis consulitur per conditionem appositam &c. Dixi notanter: *Si dubium sit prudens, aut timor gravis;* nam, si tale dubium foret imprudens, aut timor irrationabilis, deberet contemni, & repetitio formulæ intermitti, nisi nimiæ anxietates in animo tuo, si intermittas, exortæ te excusent à peccato in conditionata repetitione formulæ. De quo vide Sporer *pag. 3. Theolog. Sacrament. cap. 5. qu. 3. §. 2 num. 631.*

Resp

Resp. II. Si Confessarius quidem bene se recolligat, quod jam dederit suo Pœnitenti Absolutionem, interea tamen idem peccator post eandem adhuc afferat quidpiam, quòd à principio debuisset necessario exprimi, posito, quòd pro tunc fuisset recordatus, in tali casu formula Absolutionis erit repetenda absolutè: puta, si post primam Absolutionem pœnitens dicat, se fuisse oblitum unius fornicationis: vel si confessus, se fornicatum quinquies *circiter*, postea se magis reflectens asserat, factum esse decies, qui numerus per ly *circiter* non erat in priori inclusus &c. In omnibus his, quos adducit Sporer *l. cit.* & similibus casibus repeti debet formula Absolutionis absolutè. Ita communis, & Ratio est: quia hæc gravia peccata nunquam adhuc fuerunt directè absoluta; utpote nunquam adhuc confessa, utì suppono, adeoque posteà de novo Ecclesiæ clavibus subjecta indigent Absolutione nova absoluta. Nota hic incidentaliter ex la Croix *l. 6. p. 2. num. 940.* quod sub particulis, *circiter*, *plus*, *minúsve* censeatur quidem inclusus excessus aliquis hujus numeri parvus in se, vel saltem talis respectu magnæ summæ: nullatenus autem excessus major, híncque in materia gravi excessus major post Absolutionem cognitus debet de novo clavibus subjici; non autem parvus, si in priori Confessione fuerint adhibitæ particulæ *circiter &c.*

Resp. III. Si illa nova materia, quæ post primam Absolutionem à pœnitente affertur,

non eſt materia neceſſaria Confeſſionis, puta ſolummodo peccatum veniale, vel ſi numerus ille jam fuit in prima Confeſſione per particulas *circiter &c.* incluſus, e. g. ſi prius dixerit, ſe deliberatè blaſphemâſſe quinquies *circiter*, *plus minúsve*, & poſt primam Abſolutionem deprehendat, factum eſſe ſexies, in ſimilibus caſibus non obligatur Confeſſarius de novo repetere formam Abſolutionis, uti nec ipſe pœnitens teneretur de novo ſimilia confiteri. Ita Sporer *loc. cit. num. 628.* & ratio eſt; quia vel illa peccata, ſi gravia jam fuerunt in prima Confeſſione per particulas *circiter &c.* incluſa, ſicque per primam Abſolutionem directè remiſſa, uti in caſu de blaſphemiis, adeoque non amplius ſub obligatione repetenda: vel ſi levia forent necdum confeſſa, attamen jam condonata eſſent propter dolorem, aut humilem Confeſſionem; quoniam peccata venialia etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ per actus virtuoſos deleri poſſunt immediatè. *

Additio III.

* Cæterùm his non obſtantibus necdum auderem arguere imprudentiæ illum Confeſſarium, qui ſuo pænitenti poſt primam Abſolutionem aliquod novum certum peccatum veniale nondum clavibus Eccleſiæ ſubjectum afferenti, de novo pro ſuæ animæ conſolatione impertiret Abſolutionem ex ea ratione, ut clienti ſuo novam, & ſpecialem gratiam abſolutivam conferret, quàm propter hoc peccatum necdum

clavibus Ecclesiæ adhuc antea subjectum in eo augmento nondum obtinuit. Interim stante tali repetitione rectè adhuc monendo subjungit la Croix *Lib. 6. part. 2. num. 644.* ut, quando forma Absolutionis repetitur, id fiat tacitè, non formata de novo Cruce; alioquin enim adstantes, qui jam viderant talem antea absolvi, quandoque suspicarentur, eum novum attulisse peccatum forsan grave &c.

QUÆSTIO IV.

De Contritione, seu Pœnitentia, virtute, quæ est prima pars materialis Sacramentalis Pœnitentiæ.

SUMMARIUM.

36. *Partes Sacramenti Pœnitentiæ, tres.*
37. *Contritio generatim, quid?*
38. *Dividitur in perfectam, & imperfectam seu Attritionem.*
39. *Contritio perfecta.*
40. *Amor DEI appretiativè, & intensivè summus, quis?*
    * *Contritio perfecta Benedicti XIII. unà cum notabili doctrinar de eadem. Addit. I. & II.*
    (*e*) Vide Tract. 4. dist. 6. n. 6. & 7.
41. *Contritio imperfecta sive Attritio, quid? Et, quomodo differat à Contritione perfecta?*
42. *Attritio merè naturalis non sufficit.*

43.

43. *Pœnitentia virtus, seu Contritio aliqua est necessaria ad salutem &c.*
44. *An sufficiat Pœnitentia virtualis?*
45. *Actus Contritionis perfectæ sufficit ad justificationem.*
46. *Sed ea defacto includit votum Sacramenti, & cujus?*
47. *Extra Sacramentum requiritur Contritio, cum Sacramento sufficit Attritio.*
48. *Etiam cognita.*
    * *Quidnam in contra opponant moderni Rigoristæ, & quomodo refutentur? Addit. I. II. III. IV. & V.*
49. *Propositum non peccandi de cætero. an sufficiat virtuale?*
50. *Contritio, & propositum hoc debet esse universale de mortalibus.*
    * *Videatur quoque Addit. I. & II.*
51. *Quid de peccatis venialibus?*
52. *Ad propositum illud non requiritur credulitas de non relapsu.*
53. *Corollarium.*
54. *Doctrina notabilis circa tentationem de futuro relapsu, cum Addit.*
55. *Non sufficit dolere, quod non satis doleas.*
56. *Tamen in tali actu plerumque intervenit verus dolor.*
57. *Dolor de mortalibus debet esse summus appretiativè, quomodo?*
58. *Dolor hic præcedere debet Absolutionem.*
59. *Non autem necessario Confessionem.*
60. *Etsi hoc sit consultum.*

61. Do-

61. *Dolor de peccatis, quanto tempore possit præcedere Confessionem?*
62. *An confitens peccata prius omissa, teneatur elicere novum dolorem?*
63. *Corollarium de moribundo.*

36. TRES esse partes Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, patet ex dictis *num. 10. & 11.* ac unanimi Catholicorum. Unde viso de natura, simulque materia, & forma Sacramenti Pœnitentiæ, breviter (quantum fieri poterit) erit videndum de singulis partibus ejus, incipiendo à Contritione, additis tamen nonnullis, quæ Pœnitentiæ virtuti secundum se conveniunt. Hinc sit

37. CONCL. I. Contritio, quæ primum locum inter partes Sacramenti Pœnitentiæ obtinet, ac prout est genus ad Attritionem & Contritionem perfectam, bene describitur à Concilio Tridentino *Sess. 14. cap. 4.* quod sit *dolor animi, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero.* Unde Contritio, seu Pœnitentia virtus non solùm cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, sed veteris etiam odium, seu detestationem peccati commissi continet; prout idem concilium *loc. cit.* uberiùs declarat.

38. CONCL. II. Contritio sic generatim sumpta rectè dividitur in Contritionem perfectam, & in Attritionem, seu Contritionem imperfectam. Ita Concilium Trident. *loc. cit.* & omnes

omnes Catholici. Et hæc divisio Contritionis in perfectam, & imperfectam oritur ex diversitate motivi illius formalis, ob quod quis dolet, ac detestatur peccatum commissum; nam, si quis doleat ex motivo amoris Dei per peccatum offensi, erit Contritio perfecta, si verò ex motivo solùm turpitudinis peccati, aut metu inferni, seu pœnarum à Deo immissarum (per has intelligendo pœnas distinctas ab infernalibus, utputa pœnas purgatorii, vel pœnas temporales vitæ præsentis v. g. pestem, famem, bellum, ac hujusmodi, quibus Deus castigare solet peccata Fidelium) erit Attritio. Siquidem

39. *Contritio perfecta*, quæ est *Contritio simpliciter dicta*, est dolor animi, ac detestatio peccati propter Deum summè dilectum, cum firmo proposito non peccandi de cætero. Ubi ly *propter Deum summè dilectum* intelligendum est de Deo summè dilecto saltem appretiativè, quamvis non semper amor ille Dei sit summus intensivè.

40. Porrò *Amor Dei appretiativè summus* tunc habetur, quando Deum ita amamus, ipsúmque omnibus aliis rebus anteponimus, ut nullius creaturæ amore, vel timore velimus ipsum offendere, aut ab ejus amore recedere. Et hoc modo omnes homines tenentur amare Deum super omnia, juxta illud *Matth. 10. Qui amat patrem, aut matrem plus, quàm me, non est me dignus.* Et alibi. Et qui ex motivo hujus amoris Dei dolet de commissis suis peccatis, censetur

setur habere Contritionem perfectam. *Amor Dei intensivè summus* ille dicitur; qui est intensior, & vehementior omni alio actu amoris: & hoc modo non tenemur in hac vita Deum diligere super omnia; quinimò non raro parentes plus intensè amant liberos suos, quàm Deum, quamvis adhuc appretiativè plus diligant Deum, eò quòd hunc ob amorem filiorum nolint offendere. (*e*)

Additio I.

* Benedictus XIII. in Appendice ad Concilium Romanum Lateranense anno 1725. celebratum, agendo de Sacramento Pœnitentiæ, ponit sequentem formulam perfectæ Contritionis: *Deus meus, & Dominus meus, cùm sis summum, infinitum, & perfectissimum Bonum, amo te super omnia, & ideo me pœnitet, ac ex toto corde doleo, quod te toties offenderim peccatis meis. Abominor ea, & detestor super omnia mala, maxima cum displicentia, & rogo humiliter veniam cum firmo proposito, tua sancta gratia auxiliante, te imposterum non amplius offendendi.*

Additio II.

* Cæteroquin, quando in Libris asceticis; vel catecheticis, aut etiam in SS. PP. legis, quod Contritio perfecta peccatum detestetur *tantummodo* propter Deum summè dilectum, *non propter pœnas inferni*, nec *propter amissionem*

nem Regni cœlestis &c. similes formulæ duntaxat innuere volunt, quod motivum specificativum, seu principale hujus contritionis perfectæ qua talis reduplicativè sit *solummodo* Deus, quatenus in se summum Bonum: nullatenus autem dicere intendunt, quasi verò actus Contritionis sit incompossibilis cum actu detestativo peccati propter pœnas inferni, seu ob æternam beatitudinem deperditam &c. Pari modo Ascetæ & SS. PP. intelligi debent, quando exercite describunt actum amoris perfecti illum, quo Deus *solum*, quatenus est *summum Bonum*, diligitur; non enim per hunc dicendi modum volunt excludere actus amoris concupiscentiæ, quasi incompossibiles cum actibus amoris puri seu amicitiæ, sed potius intendunt insinuare, quod actus amoris Dei perfecti sive appretiativè, sive etiam intensivè summi sit solus Deus, quatenus *summe Bonus in se*, non *quatenus Bonus nobis.* Paucis: potest quidem actus amoris Dei aliquoties præscindere ab inferioribus motivis sistendo in solo Deo, quatenus in se ipso infinitè Bono, non tamen debet alia inferiora motiva necessario quasi incompossibilia positive excludere: quod bene notandum ad tollendos multos errores, & æquivocationes. Videantur dicta *part. 1. tract. 4. dist. 6 quæst. 1. Additione post num. 9.* *

41. *Contritio imperfecta*, quæ proprio nomine communiter dicitur *Attritio*, est dolor animi, ac detestatio peccati contra Deum commissi, ob turpitudinem peccati, vel metum gehennæ, aut pœnarum conceptus cum firmo

pro

proposito non peccandi de cætero. Unde patet, hanc à Contritione perfecta differre duntaxat penes motivum formale: nam perfecta Contritio concipitur ex motivo amoris Dei per peccatum offensi; Attritio autem *vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur*, ut loquitur Concilium Tridentinum *cit. Sess. 14. cap. 4.*

42. Notandum tamen, ut Attritio cum Sacramento sufficiat ad justificationem peccatoris, requiri, quod ea procedat ex aliquo motivo supernaturali; sive quod *sit donum Dei & Spiritus sancti impulsus*, juxta cit. Concilium. Unde dolor mere naturalis neutiquam sufficit, utputa si puer de peccato doleat, eo quod virgas à patre meruerit; aut homo adultus, eo quod publicam apud homines infamiam incurrerit: nam dolor talis nulla ratione foret supernaturalis, neque donum Dei, aut impulsus Spiritus sancti. Et merito Innocentius XI. sequentem inter alias, ordine 59. Propositionem damnavit: *Probabile est, sufficere Attritionem naturalem, modo honestam.* Secus foret, si quis de peccatis doleat ob metum pœnarum temporalium ut à Deo immissarum: nam talis dolor non educitur ex motivo mere humano, sed respicit Deum ut justum vindicem peccati, & ultorem ejus per pœnas etiam temporales; prout Fideles credunt ex lumine Fidei supernaturalis.

43. CONCL. III. Pœnitentia virtus, sive Contritio aliqua est, & fuit universis homini-

bus; qui se mortali aliquo peccato inquinaverunt, pro quocunque statu ad salutem, & justitiam consequendam necessaria. Conclusio sic prolata est de Fide, habeturque in Concilio Trid. *Sess.* 14. *cap.* 4. ubi inter alia hoc probatur ex illis verbis Christi *Luc.* 13. *Nisi Pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.*

44. CONCL. IV. Quamvis regulariter loquendo post peccatum mortale commissum homini sit necessaria ad salutem Pœnitentia formalis, adhuc tamen in aliquo casu potest ipsa suppleri per Pœnitentiam virtualem, qualis est Dilectio Dei super omnia. Ita Doctores communiter. Hinc *Luc.* 7. dicitur: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* & alii.

45. CONCL. V. Actus Contritionis perfectæ est, fuitque in omni Lege semper congrua dispositio, per Christi merita consequendi gratiam Divinam, nostramque justificationem: ita tamen in Lege gratiæ, post receptum Baptismum, includit votum Sacramenti Pœnitentiæ suo tempore recipiendi. Ita communis omnium Catholicorum; & habetur clare in Concilio Trid. *Sess.* 14. *cap.* 4. ubi dicitur: *Docet præterea, etsi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum* (Pœnitentiæ) *actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi Contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.*

46. Ac-

46. Additur notanter, *in Lege gratiæ, poſt receptum Baptismum.* Nam Contritio perfecta ante receptionem Baptismi elicita includit votum recipiendi Sacramentum Baptismi (unde & *Baptismus flaminis* dicitur) non autem votum Sacramenti Pœnitentiæ; cum peccata ante Baptismum commiſſa non ſint materia apta ipſius. Secus de Contritione poſt Baptismum elicita, nam hæc includit votum Sacramenti Pœnitentiæ impoſterum recipiendi.

47. CONCL. VI. Quamvis ad ſalutem, & juſtificationem peccatoris extra Sacramentum omnino requiratur Contritio perfecta cum voto Sacramenti ſaltem implicito, attamen cum Sacramento Pœnitentiæ ſufficit Attritio, etiam cognita. Ita defacto Doctores communiter. Unde Concilium Trid. *cit. cap. 4.* ait: *Quamvis Contritio imperfecta, quæ Attritio dicitur, ſi voluntatem peccandi excludat, ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit.* Hæc Concilium.

48. Fatendum quidem eſt, ultimam partem, quod etiam Attritio cognita (id eſt, ea, quæ certe ſcitur, ac cognoſcitur eſſe ſolum Attritio) ſufficiat cum Sacramento ad ſalutem, à pluribus olim fuiſſe negatam: verum defacto ob tam clara verba Concilii Oecumenici communiter tenetur Concluſio. Et ratio ulterior eſt: quia Sacramentum Pœnitentiæ eſt Sacra-

mentum mortuorum, id est, per se ac primario à Christo Domino Institutum ad remissionem peccati mortalis, & collationem primæ gratiæ sanctificantis: atqui tale non esset, si virtute ejus nunquam conferretur prima gratia, sed hæc mediante prævia Contritione perfecta semper collata supponeretur; ergo.

Additio I.

* Ut vim argumenti hujus aliqui Recentiores Rigoristæ eludant, gratis nobiscum concedunt contra alios apud le Drou *De Contrit. Dissert. 1. c. 3.* ad Sacramentum Pœnitentiæ (quod utique juxta SS. PP. & textus Conciliorum est Sacramentum mortuorum potius, quam vivorum) non requiri Contritionem perfectam, sed sufficere Attritionem; negant tamen suppositum, quod ipsa Attritio sine aliquali saltem actu Dilectionis Dei super omnia interveniente in Sacramento Pœnitentiæ justificet. Unde ajunt, Contritionem proprie talem, quæ extra Sacramentum justificat, tunc haberi, quando fit in aliquo gradu valde intenso detestatio peccati ob Bonum infinito amore dignum exinde offensum: econtra vero, quando eadem detestatio ex hoc ipso motivo proxime adducto contingit in gradu aliquo valde remisso, dicunt adesse Attritionem, quæ extra Sacramentum nullatenus, bene tamen cum Sacramento Pœnitentiæ justificat. *

Additio

Additio II.

* Ex quo inferunt, quod Contritio perfecta, & Attritio non diſtinguantur ſpecie, ſed tantum ſecundum magis, & minus, utpote habentes idem motivum formale, ita, ut, ſi eliciatur dolor de peccato gravi ob Bonum infinito amore dignum exinde offenſum, talisque dolor ſit elicitus in gradu valde intenſo, foras mittens timorem pœnarum, dicatur Contritio perfecta; e contra vero, ſi idem fiat in gradu tamen valde remiſſo, cenſeatur Attritio, inſufficiens ſine Sacramento Pœnitentiæ, bene tamen ſufficiens cum eodem. Ita illi. Sed contra ſic argumentor: quando Concilium Trid. ex profeſſo *Seſſ. 14.* præſertim *c. 3. & c. 4. de Pœnitent.* partes Sacramenti Pœnitentiæ explicat, etiam ſimul ſubjungit loquens de Attritione, talem dolorem conceptum ex conſideratione turpitudinis peccati, vel ex metu gehennæ, & pœnarum acerbitate eſſe donum Dei, & Spiritus Sancti impulſum, qui in Sacramento Pœnitentiæ NB. diſponit ad impetrandam gratiam: atqui nullam facit ibidem Concilium Trid. mentionem, quaſi nimirum ad hunc ipſum dolorem, qui Attritio à dicto Concilio appellatur, deberet intervenire aliquis actus remiſſus ſaltem Dilectionis Dei ſuper omnia: adeoque ad rationem Attritionis talis neceſſitas interveniendi actum Dilectionis ſuper omnia gratis adſtruitur, ſimulque falſum eſt, quod Attritio, & Contritio perfecta diſtinguatur præciſe ſecundum magis, & minus, cum potius differant ſpecie,

utpote habentes diversa proxima, & immediata motiva formalia: Contritio perfecta quidem *Summum Bonum infinito amore dignum*, Attritio autem *turpitudinem peccati*, aut *acerbitatem pœnarum* à Deo propter peccatum immittendarum. *

Additio III.

* Ast persistunt adversarii in sua opinione, requirentes adhuc ad Attritionem, quatenus justificantem intra Sacramentum Pœnitentiæ, aliquem actum saltem remissum Dilectionis DEI super omnia: & quando ipsis opponitur textus Concilii Trident. *loc. cit.* ubi inquit, dolorem conceptum ex metu gehennæ, vel turpitudinis peccati NB. disponere in Sacramento Pœnitentiæ ad impetrandam gratiam, *Respondent*, talem dolorem præcisè conceptum ex eo motivo, in Sacramento Pœnitentiæ tantum *remote* ad impetrandam gratiam disponere, non autem *proxime*, nisi simul adsit aliquis remissus actus Dilectionis DEI super omnia. Sed contra est *primo*, quod Concilium Tridentinum *loc. cit.* absolute dicat, hunc dolorem ex metu pœnarum, vel turpitudine peccati conceptum disponere ad gratiam: ergo non solum remote, sed proxime disponet; alias enim Concilium Trident. *cit. Sess. 14.* si voluisset innuere, quod dolor iste pœnarum tantum remote ad justificantem gratiam disponeret, idque nobis non expresse indicasset, neutiquam exinde dedisset nobis

nobis plenam notitiam de Sacramento Pœnitentiæ, ejusque requisitis, prout tamen se daturum ad initium hujus *Sess.* 14. promiserat. Contra est *secundo*. Eo modo confirmat Concilium Trident. memoratum dolorem ex acerbitate pœnarum &c. conceptum, ad gratiam justificantem ipsum peccatorum disponere intra Sacramentum Pœnitentiæ, quo modo negat, eundem perducere peccatorem ad justificantem gratiam extra Sacramentum Pœnitentiæ: sed tantum negatur, quod præfatus dolor ex metu gehennæ &c. conceptus, extra Sacramentum Pœnitentiæ perducat ad justificantem gratiam proxime: ergo Concilium Trident. intendit affirmare, quod intra Sacramentum Pœnitentiæ disponat proxime; alias enim non foret discrimen quoad hunc dolorem in se, sive intra, sive extra Sacramentum Pœnitentiæ eliceretur; cum utrobique disponeret ac perduceret ad gratiam sanctificantem, & justificationem remote, nullibi vero proxime. Percipiamus, & bene perpendamus adhuc ipsamet verba formalia Concilii Trid. *cit. Sess.* 14. *de Pœnitentia cap.* 4. ubi loquens de dolore ex metu gehennæ, vel turpitudine peccati concepto sic habet; *quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere* NB. *nequeat, tamen ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ* NB. *impetrandam disponit.* *

Additio IV.

* Vides ex hoc textu *inprimis*, quod dolor

ex metu gehennæ conceptus sit bonus: alias enim nullo modo ne quidem remote posset disponere ad gratiam; hincque recte Alexander VIII. sequentes duas Propositiones damnavit. Prima, ordine 14. erat hujus tenoris: *Timor gehennæ non est supernaturalis.* Altera, ordine 15. sic sonabat. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione Benevolentiæ DEI propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.* Vides *secundo*, quomodo Concilium innuat, quod dolor iste ex metu pœnarum conceptus aliter extra, & aliter intra Sacramentum Pœnitentiæ disponat ad gratiam justificantem, in primo nimirum remote, in altero proxime. Plura de his invenire potes apud la Croix *Lib. 6. part. 2. a. num. 717.* usque ad *numerum 892.* Ubi etiam contra Attritionem ex metu gehennæ conceptam varias reperies solutas objectiones: etenim auctoritates contra talem dolorem adductæ vel solum loquuntur de illis, qui ita sunt constituti positive, ut non dolerent de peccato, si gehennæ pœna non foret, vel certe alias probarent nimium; quod nimirum contra Decretum Alexandri VIII. proxime adductum, talis dolor ex acerbitate pœnarum elicitus neque esset supernaturalis, ac bonus; vel demum, si requirerent, similem dolorem debere in Sacramento Pœnitentiæ saltem esse conjunctum cum quodam actu amoris, intelligendi sunt de amore *Concupiscentiæ*, pertinente ad virtutem Spei, * quo DEUM prosequimur ut nobis bonum, non de amore *Amicitiæ* spectante ad charitatem Theologicam, quo

quo Deum amamus tanquam Bonum infinitum in ſe. *

Additio V.

* Dices. Altera ſententia, quæ ad valorem Attritionis in Sacramento Pœnitentiæ requirit conjunctionem cum inchoativo quodam amore Benevolentiæ erga Deum, necdum eſt à ſancta Sede rejecta: ergo tanquam tutior merito eſt defendenda, cum agatur de valore Sacramenti, ubi tutiora ſunt præferenda. Antecedens probatur partim ex eo, quia Alexander VII. in Decreto anno 1667. die 5. Maji edito prohibuit, ut illa ſententia, requirens ad Attritionem aliquem inchoatum amorem Benevolentiæ erga Deum, aliqua cenſura Theologica afficiatur, qualis utique foret dicere, eandem à ſancta Sede rejectam; partim quia Benedictus XIII. in Appendice ad ſuum Romanum Concilium Lateranenſe anno Jubilæo 1725. celebratum, *Parte Tertia inſtructionis ad Sacramentalem Confeſſionem*, expreſſe teſtatur, præfatam ſententiam hucusque à ſacra Sede eſſe relictam indeciſam. Reſpondeo, præfatam ſententiam contrariam nec à nobis aliqua cenſura affici, quam ultro fatemur, necdum à S. Sede eſſe rejectam: interea tamen opinio communis Doctorum, quæ negat ad Attritionem requiri amorem inchoatum Benevolentiæ, nimirum formalem & explicitum, vi noſtrorum fundamentorum, & attendendo ad omnia principia etiam reflexa conſecutive, & ultimato creditur à nobis ita

moraliter certa, ac tuta, ut excludatur omne grave periculum invaliditatis Sacramenti, in quo sensu non tenemur sequi tutiora, id est, meliora, alias, quandocunque nobis actus virtutis melior, seu perfectior proponitur, illico adesset obligatio sequendi. Quare in forma Resp. ad hanc molestam objectionem, conc. antec. distin. cons. esset merito defendenda contraria sententia, si in eo sensu esset tutior, ac si altera sententia communis negans ad Attritionem requiri amorem Benevolentiæ, neque amplius esset tuta, conc. secus, nego consequent. Neque hoc est sententiam contrariam aliqua Censura Theologica afficere, si absque scommatibus ullis dicamus, vi fundamentorum sequi, nostram, & communem opinionem Doctorum in praxi ita esse moraliter certam, ac tutam, ut omne grave periculum invaliditatis excludatur. Quinimo si Adversarii dicerent, nostram, ac communem Doctorum sententiam esse consitentibus ex gravi in contrarium ratione in praxi periculosam, possemus nos forsan magis conqueri de censura desuper inusta. Et plane difficulter mihi imaginari possum, Benedictum XIII. qui propterea Instructionem pro Confessionali Consilio suo adjunxit, ut evitentur in praxi errores, in hoc Sacramento alias committendi, difficulter (inquam) mihi imaginari possum, tam ferventem, & sollicitum Pastorem non positive nos in praxi dehortatum fuisse ab illa communi sententia, quæ negat, ad dolorem Sacramenti Pœnitentiæ requiri amorem benevolum, si in eadem periculum grave inva-

invaliditatis, attentis omnibus principiis directis, & reflexis, ultimato ſubeſſe cenſuiſſet. Verum quidem eſt, quod Summus Pontifex alteram ſententiam, quæ ad Attritionem in Sacramento Pœnitentiæ requirit actum poſitivum amoris Benevolentiæ, æque non rejecerit, ac noſtram; interim tamen hoc minori admiratione dignum creditur ex ea ratione, quia adverſariorum ſententiam facilius diſſimulare potuit ideo, quoniam in Sacramento Pœnitentiæ ſimul elicere actum amoris benevoli, in praxi neutiquam nocet pœnitenti, qualiter tamen noceret in praxi ſententia excludens neceſſitatem hujus amoris benevoli, ſi eadem à Summo Pontifice judicaretur non tuta, ſed practice periculoſa in Sacramento tam neceſſario, & tamen ſcienter toleraretur doceri, &c. *

49. CONCL. VII. Propoſitum non peccandi de cætero, quod requiritur una cum dolore de peccatis ad Contritionem, & Sacramentum Pœnitentiæ, regulariter quidem debet eſſe formale, ac explicitum, ita ut quis expreſſe ſibi proponat, non amplius peccare de cætero: per accidens tamen poteſt etiam ſufficere propoſitum virtuale, ac implicitum, quale includitur in ipſomet actu Contritionis peccati. Ita communis. Nam, dum quis vere, & ex corde dolet de peccato commiſſo, illudque deteſtatur, ſimulque non habet actualem voluntatem peccandi pro futuro, hoc ipſo cenſetur ſaltem virtualiter, ac implicite habere propoſitum non peccandi de cætero. Et ita fit in caſu, quo quis dolet ac deteſtatur peccatum ſuper omnia,

nihil

nihil advertens ad futuram vitam; censetur enim habere propositum sese emendandi, saltem virtuale ac implicitum.

50. CONCL. VIII. Contritio, ac propositum non peccandi de cætero debet esse universale de omnibus peccatis mortalibus. Est certum. Unde peccat graviter, qui recepturus Sacramentum Pœnitentiæ, sciens non atteritur de omnibus mortalibus necdum confessis, vel proponit duntaxat unum peccatum mortale evitare, non vero alterum.

Additio I.

* Oppones. Potest contingere, quod pœnitens invincibiliter non recordetur unius, vel alterius gravis peccati à se commissi; talis utique nihilominus valide confitetur, & peccata invincibiliter ignorata adhuc indirecte remittuntur, sed iste pœnitens non habet dolorem, & propositum de peccatis invincibiliter ignoratis; quia juxta commune axioma, *nihil volitum; quin præcognitum:* adeoque ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ non requiritur dolor, & propositum universale de omnibus peccatis mortalibus. Respondeo disting. min. talis non habet dolorem, & propositum formaliter, & expresse extensum ad peccata gravia commissa & oblita, seu invincibiliter ignorata, conced. neque virtualiter, ac implicite extensum, neg. min. & similiter disting. conseq. non requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ, ut dolor, & propositum expresse, ac explicite se extendant ad pecca-

peccata gravia commissa, ast invincibiliter ignorata, conced. conseq. non requiritur, ut saltem se sic extendant virtualiter, neg. conseq. Censentur autem virtualiter talis dolor, & propositum in simili casu se extendere etiam ad peccata gravia oblita ideo, quia motivum doloris quoad peccata gravia, ut quis gratiam justificantem recipiat, est universale, seu quod movet non solum ad detestandum unum, alterumve peccatum mortale in particulari, sed ad omnia gravia; qualia motiva sunt offensa Dei Summi Boni, turpitudo gravis peccati, timor deperdendi regni cœlestis, aut incurrendæ pœnæ gehennalis, quæ motiva utique pugnant contra omnia peccata gravia. *

Additio II.

* Instabis. Etsi ad Confessionem frugiferam, seu collativam gratiæ remissivæ omnium gravium peccatorum perpetratorum requiratur dolor universalis, explicite, vel saltem virtute motivi universalis dolendi, implicite se extendens ad omnia peccata gravia perpetrata, & necdum remissa, prout videtur innuere Concl. VIII. attamen talis dolor non exigitur semper ad Confessionem validam; cum aliquoties juxta plures Doctores graves apud la Croix *Lib. 6. part. 2. n. 672.* uti alia Sacramenta, e. g. Baptismus, ita etiam hoc detur ex defectu doloris universalis validum & informe; e. g. si pœnitens solum doleat de peccato fornicationis commisso ex motivo particulari, puta ob hujus singularem

larem turpitudinem Angelicæ virtuti Castitatis repugnantem, alterius autem gravis peccati, e. g. detractionis invincibiliter obliviscatur; in quo casu ex hoc ipso fundamento, si postea gravis detractionis recordetur, solum eamdem, non autem repetito priorem fornicationem tenetur in Confessionali detegere; quamvis præcedens dolor fuerit tantummodo particularis. Resp. *Inprimis*, quamplures Doctores cum Scoto *in 4. Sent. Dist. 1. quæst. 5.* in simili casu, ubi præcise elicitur dolor particularis, id ipsum negare, nimirum ex defectu doloris dari Sacramentum Pœnitentiæ validum & informe; quia à Concilio Trid. *Sess. 14. de Pœnitent. cap. 3. & 4.* non fit distinctio inter dolorem requisitum ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, & inter dolorem requisitum ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ, nimirum remissionis omnium gravium peccatorum: ergo si ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ acquirendum requiritur dolor universalis superius explicatus, pariter talis desiderabitur ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ. Videatur Holzman *Tom. 2. Theolog. Moral Tract. 4. n. 506. & seqq.* Unde attendendo præsertim ad principia directa teneretur dolorem solummodo particularem eliciens de fornicatione, eamdem de novo in altera Confessione detegere; sicque negatur suppositum. Respondeo *Secundo*, attendendo ad principia reflexa si altera sententia multorum DD. alicui adhuc videatur vere probabilis, posset pœnitens in dato casu priorem fornicationem in altera Confessione intermittere sequendo sententiam probabilem

babilem contrariam; uti notat Elbel in sua Theologia Sacramentali *part. 2. num. 84. Conferentia III.* *

51. Dicitur autem notanter in Conclusione, quod *dolor* (idem dic de proposito) *debeat esse universalis de omnibus peccatis mortalibus:* nam secus est dicendum de peccatis venialibus; licet enim ad Confessionem peccatorum etiam venialium requiratur aliquis dolor, ac propositum eadem evitandi: quia tamen peccatum veniale hominem à gratia Dei non excludit, potestque unum remitti sine altero (quod non est in mortalibus) hinc sufficit attritio, & propositum de uno veniali confesso, etsi de aliis non habeatur. Sufficit etiam dolor, & propositum de evitandis venialibus confessis præcisè quoad frequentiam: quia talis habet jam voluntatem diminuendi peccata venialia, sicque se emendandi.

52. CONCL. IX. Quamvis propositum non peccandi de cætero debeat esse firmum, nihilominus ad illud non requiritur credulitas, seu existimatio, quod quis deinceps non amplius sit relapsurus. Ita Petrus Marchantius *tom. 1. Tribunalis tract. 4. tit. 3. q. 3.* Layman *lib. 5. tr. 6. cap. 4. num. 8.* & alii. Ratio est: quia dolere de peccatis, & proponere emendationem vitæ, est actus præsens voluntatis peccatum commissum detestantis, & nolentis in illud relabi: existimatio vero, seu credulitas illa non est actus voluntatis, sed intellectus, qui ex dolore & proposito illo non necessario consequitur; idque ob cognitam humanæ conditionis

fragi-

fragilitatem, nostræque voluntatis mutabilitatem, & plurimas hinc inde peccandi occasiones. Hinc donum perseverantiæ in bono est equidem vel maxime exoptandum, summisque à Deo precibus postulandum, & auxiliante gratia Divinâ, in virtute Passionis ac meritorum JEsu Christi humiliter sperandum, neutiquam tamen stulte præsumendum, aut absque speciali revelatione firmiter credendum; cum David, Petrum, aliosque post optima proposita lapsos fuisse constet.

53. Infertur proinde cum citatis Auctoribus, & aliis, sæpe fieri posse, ut, licet quis absolutum, & sufficiens propositum habeat, non peccandi de cætero, nihilominus timeat, se non evitaturum omnia mortalia, vel certum peccati genus; idque ob rationes dictas, & expertam hactenus suæ voluntatis mutabilitatem.

54. Pro praxi tamen, & si diabolus conetur talibus persuasive suggerere, *Tu cades sine dubio, Tu non poteris ab hisce peccatis abstinere, occurrente tali occasione non resistes &c.* consultum erit, & hujusmodi afflictis personis consulendum, ne cum vaferrimo isto Sophista, qui exinde solum vult impedire nos à firmitate propositi, & inducere in desperationem, multum disputent, sed potius mentem ad Deum convertant, & cum humilitate cordis dicant: *Domine, verum est, quod, quantum ex me, meaque fragilitate, rursus in peccatum caderem, si tua gratia me non protegeret: sed rogo, adesto mihi, & adjuva fragilitatem meam; quia per gratiam tuam spero, & firmiter propono, non amplius*

amplius peccare. Hoc, vel consimili modo, ejusmodi diabolicæ suggestiones eludendæ sunt, ne alioquin pœnitens, multum cum dæmone disputans sexcentis ejus fallaciis succumbat; & vel in conditionatam volitionem petrahatur rursum peccandi, si talis occasio sese offerret; vel certe in pusillanimitatem aut diffidentiam erga DEUM, nec non & desperationem præcipitetur: ex quo fieri solet, quod vel Pœnitentiæ Sacramentum sacrilegè recipiatur, vel desperans ab ipso, aliisque spiritualibus mediis penitus retrahatur.

Additio.

* Illud insuper quoad efficaciam propositi, præsertim quoad venialia, Pœnitentibus desuper anxiis consolationi esse poterit, quod ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ sufficiat, ut dictum propositum sit efficax *affectivè*, quamvìs non fuerit efficax *effective*, id est, ut de præsenti tempore Confessionis existens dictum propositum sit pro tunc incompossibile cum peccatis, quæ detestatur, quamvìs considerata humana fragilitate quasi præcognoscat, quod, si adhuc longiori tempore supervivat, hæc ipsa seria voluntas non sit semper duratura, prout declaravi in alio libello de Propositionibus damnatis *part. 2. cap. 4. n. 138.* ac desuper etiam videri poterunt la Croix *lib. 6. part. 2. n. 908.* & Elbel *part. 2. Theolog. Sacramentalis Conferentia IV. n. 90. & n. 112. ac n. 113.**

55. CONCL. X. Ad Sacramentum Pœni-

 ten-

tentiæ speculative loquendo non sufficit dolere, quod non satis doleas. Ita Layman *cit. cap. 4. n. 5.* Herincx *disp. 2. de Pœnitent. n. 57. c. 3. n. 5.* & communis aliorum, contra Silvestrum, Navarrum, & Sa, talem dolorem sufficere asserentes. Ratio est: quia talis revera non est dolor de peccatis commissis.

56. Interim tamen practice fatendum cum Doctoribus passim, in tali actu, quo quis dolet se non satis dolere de peccatis, plerumque conjunctum esse dolorem de peccatis, etsi pœnitens sensibiliter eum non cognoscat. Neque enim ad Confessionem requiritur dolor sensibilis; sufficit quippe voluntas, ejusque aversio, & dolor de peccato commisso, quæ cum sit potentia spiritualis, ac interna, scrupulosi tam facile angi non debent, quasi sine dolore accedant ad Sacramentum, eo quod exterius sensibiliter nullum sentiant, puta, quia nequeunt desuper profundos gemitus, aut copiosas lacrymas elicere, quod tamen nullatenus ad valorem doloris requiritur.

57. CONCL. XI. Etsi dolor de peccatis mortalibus commissis debeat esse summus appretiative, ita ut pœnitens nihil magis detestetur, quam peccatum, malitque omnia mala mundi perpeti, quam mortaliter contra Deum peccare: non tamen opus est, imo nec passim expedit, particulares facere collationes, e. g. malem hoc vel illud malum subire, quam mortaliter peccare. Ita Doctores communiter. Quin imo ejusmodi particulares collationes, seu reflexiones spectata fragilitate humana, sunt inti-

mo-

mioribus periculoſæ: quamvìs, ſi rite fiant, ſint actus valde excellentes, ac meritorii.

58. CONCL. XII. Dolor requiſitus ad Sacramentum Pœnitentiæ præcedere debet Abſolutionem, éſtque tutius ut ipſam quoque Confeſſionem antecedat; quamvìs ſufficiat, ſi Abſolutionem præcedat. Ita communis. Ratio primæ partis eſt: quia in Abſolutione eſſentialiter conſiſtit Sacramentum pœnitentiæ: atqui ad hoc neceſſario neceſſitate Sacramenti prærequiritur dolor, & conſequenter iſte debet etiam præcedere Abſolutionem.

59. Altera pars probatur ex communi ſenſu Fidelium, & recepta praxi Confeſſariorum, qui poſt auditam Confeſſionem ſolent exhortari pœnitentes ad eliciendum dolorem, quem & hi amplius pro tunc elicere geſtiunt: fruſtra enim hoc fieret, niſi dolor tunc elicitus ſufficeret. Accedit ratio: quia dolor ille cadit ſupra peccata confeſſa, ſimulque Confeſſio ſufficienter redditur doloroſa per ſequentem dolorem, & dolor ſufficienter redditur ſenſibilis per præcedentem Confeſſionem, eo ipſo, quod pœnitens ordinet Confeſſionem ad dolorem, & dolorem ad Confeſſionem. Sic enim affert hæc duo, tamquam facientia unum quid morale, id eſt, Confeſſionem doloroſam, qualis requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ.

60. Quia vero in praxi periculoſum eſt, tam diu differre dolorem; cum facile contingere poſſit, ut quis peracta Confeſſione fiat diſtractus, aut attendendo ad pœnitentiam injunctam, vel reflectendo, num omnia rite confeſſus fue-

rit, obliviscatur doloris tunc eliciendi, sicque consultissimum erit, dolorem ipsimet Confessioni præmittere.

61. Quod si quæras, quanto tempore dolor possit præcedere Confessionem? Resp. Tanto, quanto adhuc moraliter censeri potest unum actum imperari ab alio, & facere unum quid moraliter cum ipso, videlicet Confessionem dolorosam. Quod ad praxin attinet, respondet Tamburinus *in Methodo expeditæ Confessionis. Lib. 1. cap. 2. §. 4.* Qui mane dolet, & actu non revocato post tres vel quatuor horas confitetur sine novo doloris actu, non est dubium, quin satisfaciat. Rursus, si quis vesperi examinans conscientiam elicit actum doloris, proponens sequenti die confiteri, abunde est. Idem puto (addit citatus Auctor) si non solum præcedenti vesperi, sed etiam præcedente die id fecerit, actu semper, ut dixi, non revocato: colligitur hoc ex Lugone *disp. 14. De Pœnit. sect. 4 in fine n. 36. & initio n. 37.* Longiorem temporis extensionem nondum inveni apud Theologos. Hæc ille. Porrò actus doloris censetur revocari per actum contrarium (id est, per complacentiam peccati, de quo doluisti) vel per aliud novum peccatum mortale quodlibet.

62. CONCL. XIII. Qui peracta Confessione iterum confitetur aliqua peccata, quorum antea fuit oblitus, probabilius non tenetur elicere novum actum doloris antea generaliter concepti de omnibus peccatis, sed potest absolvi virtute prioris doloris adhuc virtualiter permanentis.

nentis. Ita Lugo *disp. 14. De Pœnitent. sect. 3.* Henriquez, Diana, aliique. Ratio est: quia prior dolor, uti supponitur, fuit generalis, sicque extendit se ad illud peccatum, cujus confitens antea fuit oblitus; ergo, cum adhuc maneat, nihil obstat, quin possit deservire ad duo Sacramenta, cum censeatur virtualiter multiplex.

63. Inferunt proinde Doctores, posse moribundum propter instans periculum mortis à Confessario absolvi audito uno, alterove peccato, & deinde, si supersit tempus, auditis per otium cæteris, iterato absolvi in virtute doloris præcedentis. Quod si quis velit eadem peccata repetere, ac denuo confiteri, tunc plures Doctores volunt, dolorem esse renovandum: quamvis nonnulli contradicant.

DISTINCTIO VII.

De Confessione, quæ est altera Pars materialis Sacramenti Pœnitentiæ.

QUÆSTIO I.

Quæ Conditiones requirantur ad Confessionem Sacramentalem.

SUMMARIUM.

1. *Confessio varie sumitur. Et quomodo in proposito?*

(c) Juxt

(c) Juxta dicenda n. 35. & seqq.

25. *Confessio, an debeat esse vocalis?*
26. *Saltem extra casum impotentiæ?*
27. *Magna verecundia an excuset à Confessione oretenus facienda?*
* *Quid in casu aliquo extraordinario?*

1. CONFESSIONIS nomen varie solet accipi. I. Pro Confessione cujuscunque veritatis: & sic confiteri sumitur *Joan. 8. Et confessus est, & non negavit.* II. Pro Confessione Fidei; sic sumitur *Lucæ 12. Qui me confessus fuerit coram hominibus &c.* III. Pro Confessione laudis, quam DEO deferimus ob ejus beneficia, opera, & attributa: & sic frequentissime sumitur in Psalmis, & alibi passim in S. Scriptura. IV. Pro confessione judiciali in Foro externo, in quo sensu dici solet: *Propria Confessio est optima probatio.* V. Pro Confessione Sacramentali, prout hæc est altera pars materialis Sacramenti Pœnitentiæ, & in hoc sensu agitur hic de Confessione.

2. Definitur autem Confessio Sacramentalis taliter: *Confessio* est accusatio legitima de propriis peccatis, facta coram Sacerdote, ad eorum veniam impetrandam virtute Clavium. Ubi ly *accusatio* stat loco generis, reliqua ponuntur loco differentiæ; prout ex confesso dictum fuit *Tract. 10. dist. 3. n. 1. & seqq.* ubi explicando quartum Præceptum Ecclesiæ, simul de institutione, atque necessitate Confessionis Sacramentalis fusius agitur.

3. Quantum igitur nunc attinet ad alia, at-

que inprimis ad conditiones Confessionis Sacramentalis, earum sedecim communiter à Doctotibus enumerantur, hisce versiculis comprehensæ:

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, & discreta, libens verecunda,
Integra, secreta, & lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

4. Observandum tamen, non omnes istas conditiones esse simpliciter necessarias ad Confessionem, bene tamen utiles, ac valde proficuas; prout patet præsertim in illis duabus conditionibus, quod sit *frequens* & *acceller ta.* Nam, licet sit consultissimum, atque utilissimum, post admissum peccatum gravius quamprimum confugere ad Sacramentum Pœnitentiæ per veram peccatorum Confessionem, ad id tamen homo non obligatur. (*a*) *Neque* tenetur quis per se loquendo, ac extra certos casus (*b*) intra annum sæpius confiteri, quamvìs procul dubio id sit utilissimum, ac summe commendandum. Porro cæteræ conditiones commode ad hasce tres reducuntur, nempe quod Confessio sit *Dolorosa*, *vera* & *integra*: de quibus sigillatim loquendo, sit

5. CONCL. I. Confessio Sacramentalis necessario debet esse *Dolorosa*. Pater hoc ex eo: quia Confessio debet fieri cum vero dolore de peccatis, ac firmo proposito non peccand de

de cætero; ut proxime dictum est *Distinct. præc. qu. 4. per totum.*

6. Ad hanc conditionem reducuntur plures aliæ ex enumeratis sedecim; ut illa, quod Con- Confessio sit *Humilis*, id est, ut pœnitens cum humilitate cordis, nec non hummili corporis exterioris compositione, ut puta genibus flexis, & capite nudato, si vir est, neque infirmitas excuset, peccata sua confiteatur.

Additio.

* Ubi ex aliis Auctoribus subjungit la Croix *lib. 6. part. 2. n. 1116.* peccari venialiter, si quid tale sine rationabili causa omittatur. Addit pariter ad humilitatem conservandam spectare, ut ante Confessionem gladius deponatur, nisi pœnitens profiteretur militiam pro tuenda Fide, quod faciunt Equites Melitenses & Teutonici: de his enim docet Joann. Sanchez, merito portare gladium in receptione Sacramentorum- Imò, quod si etiam alii non deponerent eundem, existimat citatus Sanchez, non fore peccatum, etsi in his locis sit consuetudo deponendi ad humilitatem, & majorem reverentiam. *

7. Idem huc reducitur, quod sit Confessio *Libens*, id est, voluntaria, & ut ipsa cum animo recipiendi Sacramentum peragatur. Cui tamen conditioni non obstat, quod quis confiteatur propter obligationem præcepti, aut ad eam inducatur timore excommunicationis, infamiæ &c, dummodo adsit animus vere confi-

tendi, ac recipiendi Sacramentum, & nullum aliud ex neceſſario requiſitis deficiat.

8. Huc ulterius refertur, qnod confeſſio ſit *Diſcreta* : & hoc ex eo, quod pœnitens utatur honeſtis & diſcretis verbis in ſua Confeſſione, maxime in explicandis peccatis carnalibus. Vel maxime autem Confeſſio debet eſſe diſcreta in eligendo prudente atque erudito Confeſſario, qui ſciat diſcernere intra lepram & lepram, ac debita remedia & conſilia dare, maxime ſi pœnitens habeat caſus difficiliores.

9. Ex quo proinde infertur cum Bonacina *diſp. 5. de Pœnitent. qu. 5. ſect. 2. punct. 2. §. 2. n. 17.* & aliis, quod, ſi pœnitens, dubius de contractu v. g. uſurario, eligat Confeſſarium quem novit eſſe indoctum, putans, ſe propter ipſius inſcitiam non obligandum ad reſtitutionem, non ſolum non excuſetur à reſtitutione, verum etiam teneatur iterum confiteri. Hic enim non videtur habuiſſe debitum dolorem cum firmo propoſito vitandi peccata in futurum.

10. Inſuper ad Confeſſionem doloroſam revocatur illa conditio, quod ſit *Verecunda* : hoc eſt, quod pœnitens corde & ore debeat præferre verecundiam, ne ſicut fabulam, aut hiſtoriam impudenter narret peccata ſua. Et certe, ſi quis cum riſu proponat peccata, quomodo is præſummi poterit habere verum dolorem de peccatis ſuis? unde ſevere talis erit admonendus, adhibitis motivis etiam graviori-

bu-

bus, ad eliciendum dolorem requiſitum pro Sacramento Pœnitentiæ rite ſuſcipiendo.

11. Ulterius huc ſpectat alia conditio, nempe quod Confeſſio ſit *Lacrymabilis*. Non quod ad Confeſſionem requirantur lacrymæ ſenſibiles ſeu exteriores, quandoquidem hæ non ſint in noſtra poteſtate; ſed quia debet fieri cum lacrymis cordis, id eſt, cum vera diſplicentia, atque interno dolore, de peccatis, firmoque emendationis propoſito. Unde hæc particula idem importat, ac *Confeſſio doloroſa*.

12. Tandem huc reducitur, quod Confeſſio ſit *Parere Parata*, in quantum pœnitens debet accedere animo parato ad obediendum Confeſſario in his, in quibus tenetur ipſi obedire, puta, in acceptanda pœnitentia, in vitandis occaſionibus proximis peccatorum, in reſtitutione male oblatorum, ſi facultas ſuppetat, & hujusmodi: alioquin enim pœnitens non haberet firmum emendationis propoſitum.

13. CONCL. II. Confeſſio inſuper debet eſſe *Vera*; ita videlicet, ut nihil falſitatis, vel ſimulationis, aut deceptionis habeat annexum. Ad hoc pertinent quinque ſequentes conditiones ex ſupra enumeratis; nempe, quod Confeſſio ſit *Simplex*, id eſt, non ita artificioſe facta, ut aliquod peccatum occultetur, atque à Confeſſario non intelligatur. Item, quod ſit *Pura*: tum quoad intentionem, ut non fiat ob pravum finem, utputa ob vanam gloriam, vel ad capeſſendum favorem Confeſſarii &c. ſed ſpe veniæ, atque ad conſequendam peccatorum remiſſionem: tum etiam quoad expli-

ca-

cationem peccatorum, ut fiat sine admixtione rerum, vel historiarum impertinentium. Insuper, quod Confessio sit *Fidelis*, id est, verax, & sine mendacio, de quo mox plura. Et *Nuda*, id est, non palliata, & vestita certis verborum ambagibus, quibus peccata obscurentur, ne eorum gravitas à Confessario percipiatur, vel minus ponderetur.

14. Et tandem, quod sit *Accusans*: tum quia accusatio est de essentia Confessionis Sacramentalis, ut patet ex hujus definitione *n. 2.* allata: tum quia Confessio ita debet institui, ut per eam pœnitens se accuset, sibique peccata imputet, non autem inaniter se excuset alteri imputando v. g. diabolo, malis sociis, naturali complexioni &c. utpote quæ ejus liberam voluntatem ad peccatum cogere non possunt. Excipe tamen circumstantias illas, quæ speciem peccati mutant, atque ex mortali faciunt veniale; ut est indeliberatio actus, imperfectus consensus voluntatis, & parvitas materiæ: hæ enim necessario debent addi:

15. Quæres. An mentiri in Confessione sit peccatum mortale. Resp. I. Mentiri deliberate in Confessione circa materiam mortalem, ac necessariam, est peccatum mortale; & consequenter tali mendacio irritum redditur Sacramentum. Sic juxta omnes Theologos peccat mortaliter, & sacrilege recipit Sacramentum, qui scienter negat, se fecisse peccatum mortale, quod revera fecit, ac necdum rite confessus est, vel qui deliberate dicit, se commisisse tale

tale peccatum mortale, quod revera non commisit; quia talis in Foro DEI malitiose decipit Judicem, seu Confessarium, Christi Vicarium & quidem in materia gravi, utpote pertinente ad substantiam causæ, seu Sacramenti Pœnitentiæ.

16. Addunt Doctores, ac præsertim Bonacina *loc. cit. n. 9.* eum similiter peccare mortaliter, & invalide confiteri, qui scienter majorem numerum peccatorum mortalium exprimit, quam revera admisit: quia etiam talis decipit Confessarium in materia gravi. Per accidens tamen contingere potest, quandoque pœnitentem circa hoc excusari à mortali: ut si homo simplex, ac rudis bona fide majorem numerum fateatur, putans consultius esse ac melius majorem explicare numerum peccatorum, quam forte minorem.

17. Resp. II. Mentiri in Confessione circa peccatum veniale, vel aliam materiam non necessariam, aut quam hic & nunc confiteri quis non tenetur, non est peccatum mortale, sed veniale duntaxat. Ita Layman *lib. 5. tr. 6. c. 8. n. 15.* Bonacina *loc. cit. n. 12.* aliique communiter contra Cajetanum. Ratio est: quia, cum tale mendacium non sit circa materiam necessariam Sacramenti Pœnitentiæ, non decipitur graviter ipse Confessarius, seu Judex.

18. Excipe, dummodo pœnitens non sit confessus unum duntaxat peccatum veniale, ac circa illud mentitus. Quia, cum tale veniale tunc sit tota materia Confessionis, & juxta hypothesin falsò narrata, nulla revera afferetur materia Sacramenti Pœnitentiæ, ac proinde talis graviter pecca-

peccaret: nisi forte animi perturbatio, vel scrupulus eum excuset. Ita citati Auctores, & alii.

19. CONCL. III. Confessio debet etiam esse *Integra*. Unde Concilium Trid. *Sess.* 14. *cap.* 5 docet, ac infra *can.* 7. sub anathemate definit: *In Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium esse jure Divino, confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant.* Sed de Confessionis integritate ex professo *Quæst. seqq.*

20. Ad hanc Confessionis conditionem spectat illa alia, qua dicitur, quod debeat esse *Fortis*; ne videlicet ob naturalem verecundiam, aut timorem aliquid ex necessario dicendis omittatur. Unde patet, quod ista conditio juvet ad integritatem Confessionis.

21. Huc accedit altera conditio, qua dicitur, quod Confessio debeat esse *Secreta*: sic dict, quod ex Christi institutione ordinarie, & regulariter loquendo debeat fieri coram solo Sacerdote Confessario; unde & communiter *Confessio auricularis* appellatur. Nam, si Confessio Sacramentalis ex Christi institutione non esset secreta (adeo, ut & Confessarius arctissime teneretur ad servandum Sigillum) ea hominibus foret difficillima, præsertim loquendo de peccatis occultis, & cogitationum, quin etiam parum accommodata, ac consulta communitati Fidelium. Sed circa hanc ultimam conditionem.

22. Qu

22. Quæritur I. An Confessio Sacramentalis ita debeat esse secreta, ut non valeat, si fiat publice; sive (ut alii loquuntur) an hæc conditio sit de essentia Confessionis? Resp. Quamvìs Christus instituerit modum confitendi secreto, tanquam modum Confessionis regulariter & ordinarie servandum, valet tamen Confessio in casu necessitatis, aut alia de causa publice, seu aliis audientibus facta: & consequenter non est de essentia Confessionis, quod fiat penitus secreto. Ita communis doctorum. Ratio est, quia ex institutione Christi Confessio secreta ita est præcepta, ut publica nec sit præcepta, nec prohibita; prout patet ex praxi, & communi sensu Doctorum de validitate Confessionis factæ per Interpretem. Hoc ipsum clare probant verba Concilii Trid. *Sess.* 14. *cap.* 5. sic docentis: *Cæterùm quoad modum confitendi secreto apud solum Sacerdotem, etsi Christus non vetúerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humiliationem, tum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ offensæ ædificationem, delicta sua publice confiteri possit: non est tamen hoc* Divino *præcepto mandatum, nec satis consulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præsertim secreta, publica essent Confessione aperienda.* Hæc Concilium.

23. Infertur proinde cum communi, quod quidem valida sit Confessio facta per Interpretem, tamen per se loquendo nullus teneatur confiteri per Interpretem: quia Christus non quidem prohibuit Confessionem publicam, eam tamen non præcepit. Intellige *per se loquendo*:

nam peccator exiſtens in periculo mortis, qui de perfecta contritione dubius, vel non ſatis ſecurus eſſet, per accidens obligaretur aliquod leve, & non infamatorium peccatum ſaltem juxta tutiorum ſententiam confiteri per interpretem, ut ſic una cum attritione, & Sacramento Pœnitentiæ juſtificaretur, atque evitaret æternam damnationem. Id autem fieret, non quidem ex præcepto Divino Confeſſionis, ſed ex præcepto Charitatis erga ſeipſum, qua quilibet tenetur procurare ſalutem animæ ſuæ Herincx *diſp. 3. de Confeſſione qu. 7. n. 91.* Sannig *diſp. 10. de Confeſſ. qu. 2. n. 6. & 7.* allegans Scotum 4. *diſt. 17. qu. un.* & alii.

24. Infertur ulterius, quod valida ſit Confeſſio facta ab exiſtentibus in naufragio, vel quando tempore peſtis plures infirmi decumbunt in eadem camera, etiamſi ea fiat voce alta, ita ut ab aliis aſtantibus audiatur. In tali tamen caſu, ſicut & in priori ſufficit confiteri ſolum leve quodpiam peccatum, per quod minus fama ejus apud circumſtantes læditur, cum quandoque ſufficiat integritas tantum formalis Confeſſionis. (*c*)

25. Quæritur II. Utrum Confeſſio debeat eſſe vocalis, adeo, ut pœnitens teneatur confiteri ſua peccata oretenus, ac propriis verbis? Reſp. I. Certum eſt, quod impotentia excuſet à Confeſſione oretenus facienda. Patet hoc ex communi ſenſu Eccleſiæ: ſic enim muti, bui ſcripto, nutibus, vel aliis ſignis peccata ſua

ſua exprimunt modo, quo poſſunt, meliori, ſacramentaliter ſolent, ac debent abſolvi: & idem fit in moribundis, qui non valentes amplius loqui, ſigna doloris, ac petitæ Confeſſionis exhibent.

26. Reſp. II. Extra caſum impotentiæ adeſt gravis obligatio, peccata ſua oretenus, ſeu propriis verbis confitendi. Patet hoc tum ex communi praxi, ac ſenſu fidelium, tum ex Concilio Florentino in Decreto unionis, ubi pro parte Sacramenti Pœnitentiæ aſſignat *Confeſſionem oris*, id eſt, Confeſſionem oretenus factam, niſi forſan impotentia excuſet. Huc præter Extravag. *Inter cunctas. De Privilegiis*, accedit illud D. Auguſtini *Lib. De vera & falſa Pœnitentia cap.* 10. ac refertur c. *Quem pœnitet. 88. De Pœnit. diſt.* 1. *Præcipit Dominus mundandis, ut oſtenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præſentia confitenda peccata, non per nuntium, non per ſcriptum manifeſtanda.*

27. Infertur proinde, quod, quamvis multi Doctores, ut Suarez, Vaſquez, Lugo, Layman, Boſco, aliíque velint, non ſolùm impotentiam, ſed etiam nimiam verecundiam in exprimendis oretenus peccatis excuſare à Confeſſione oretenus facienda, ac ſufficere, ſi ſcriptis comprehenſa tradatur legenda Confeſſario; quod præſertim ſufficere ajunt, quando poſt peccata à Confeſſario lecta ſubjungit pœnitens voce ſenſibili, *De his omnibus peccatis accuſo me &c.* Nihilominus oppoſita ſententia, quam tenent Maſtrius *in 4. diſp. 5. n. 4. 5.* Sannig *cit. diſp. 10. qu. 5. n. 3.* Faber, aliíque, eſt tutior

ac ordinariè in praxi merito tenenda: cùm eam non solùm Concilium Florentinum verbis citatis, sed ipsa etiam communis praxis fidelium suadeat, & confirmet.

Additio.

* Dicitur notanter, sententiam illam, quæ requirit Confessionem vocalem, esse tenendam in praxi *Ordinariè*, nam in extraordinariis casibus, & difficultatibus potest etiam altera sententia practicari, e. g. si pœnitens sit ægrotus, & difficulter loquatur, vel si Confessarius sit surdaster, aut pœnitens, qui surdaster est, nimis alta voce proferat, aut legat suam Confessionem; poterit enim tunc porrigi Confessario Confessio scripta cum expressis supra cautelis. Videantur Layman, & Sporer hìc. *

QUÆSTIO II.

Quomodo Confessio debeat esse integra?

SUMMARIUM.

28. *Integritas Confessionis duplex, materialis, & formalis, quæ? Confessio formaliter, & materialiter integra, quæ?*
29. *Regulariter Confessio debet esse integra, etiam materialiter.*

30. *Omnia*

30. *Omnia peccata mortalia quoad numerum, speciem &c. sunt confitenda.*
31. *Quid de simplicibus, grassiori modo quondam confessis?*
32. *Quid, si pœnitens ob multitudinem peccatorum nesciat numerum certum?*
33. *Corollarium de meretrice.*
34. *Et passim concupiscente fœminas obvias, aut concubinario, vel gravem vindictam cogitante.*
35. *Per accidens quandoque sufficit sola integritas formalis Confessionis.*
36. *Id generatim contingit ex tribus causis.*
37. *I. Ratione ignorantiæ, seu oblivionis.*
38. *II. Ratione impotentiæ. Quid de muto?*
 * *Idem quid de surdo?*
39. *Alia Corollaria.*
40. *Quid agendum tempore naufragii, aut belli instante conflictu?*
 * *Resolvitur exinde notabilis casus.*
41. *Ob solum concursum pœnitentium non licet facere dimidiatam Confessionem.*
42. *III. Ratione gravis damni imminentis.*
43. *Corollaria.*
44. *Quomodo iu dictis casibus remittantur peccata?*
45. *Peccata non confessa debent imposterum confiteri?*
46. *An debeant illico confiteri?*

(e) Supra Dist. 2. num. 36. & 37.

28. ADVERTENDUM, quod integritas Confessionis sit duplex, materialis vi-

delicet, & formalis. Tunc habetur *Integritas materialis Confessionis*, quando omnia peccata mortalia necdum legitimè confessa quoad speciem & numerum Clavibus Ecclesiæ subjiciuntur, nullo prorsus sive ex oblivione, sive ex alia causa omisso. *Formalis* est, quando ea peccata Clavibus subjiciuntur, quæ post diligens examen memoriæ occurrunt, & ad quæ aperienda hic & nunc pœnitens tenetur. Sive *Integritas tantum formalis* est, quando pœnitens facit talem Confessionem, qualem moraliter loquendo in talibus circumstantiis potest facere, non obstante, quod non omnia peccata mortalia exprimantur, inculpabiliter tamen. Unde illa Confessio dicitur formaliter saltem esse integra, in qua nihil omittitur cum culpa mortali: quòd si verò non solùm nihil omittatur cum culpa mortali, verùm etiam omnia & singula peccata ritè exprimantur, tunc Confessio non solùm formaliter, sed etiam materialiter erit integra. Quando autem omittitur aliquod peccatum mortale scienter, & absque justa causa, adeoque culpabiliter, tunc Confessio illa nullatenus erit integra, sed sacrilega.

29. CONCL. I. Per se, ac regulariter loquendo Confessio semper debet esse integra etiam materialiter. Ita omnes Theologi; & patet ex Concilio Trident. *cit. Seff.* 14. *cap.* 5 & *can.* 7. ibi: *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure Divino, confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debi*

t[illegible]

ta & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ ſunt contra duo ultima Decalogi præcepta, & circumſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant &c. Anathema ſit. Additur autem, *per ſe, ac regulariter loquendo* propter dicenda *num. 35. & ſeqq.*

30. CONCL. II. Certum eſt, omnia peccata mortalia nondum legitime confeſſa tam quoad numerum, ac ſpeciem, quam quoad circumſtantias peccati ſpeciem mutantes eſſe neceſſario confitenda, niſi gravis aliqua cauſa excuſet. Patet hoc ex citatis verbis Concilii Tridentini, & communi Catholicorum. Unde non ſufficit dicere: *Commiſi furtum, fornicatus ſum, neglexi Miſſam aliquoties &c.* ſic enim non explicaretur numerus peccatorum, ſed oportet determinare certum numerum, prout præmiſſo debito, ac diligenti examine præſens cogitatio dictat: e. g. *Neglexi Miſſam die Feſto bis: Fornicatus ſum tot vel tot vicibus*, vel, ſi non omninò ſibi certo conſtet de numero, addat pœnitens, *circiter plus, minúsve.*

31. Notant temen hìc non pauci Doctores, ut Fagundez, Layman, & alii, conſultum non eſſe, ſimplici plebi ſcrupulos injicere, illius Confeſſiones invaliditatis damnando, eò quòd ex ignorantia, & bona fide numerum ſuorum peccatorum olim non ritè determinarint: nam bona fides, atque ignorantia tales ſimpliciores excuſare ſolet.

32. CONCL. III. Si pœnitens ob nimiam peccatorum multitudinem ejusmodi certum numerum exprimere non poſſit, ad minimam di-

cat suam ad peccandum habitudinem: v. g. continuavi tale peccatum tanto tempore, illud committendo tot vel tot circiter vicibus, plus minúsve per mensem, hebdomadem, aut diem. Ita communis; & ratio est: quia sic jam sufficienter innotescit status pœnitentis, simulque enumeratur distinctè peccata quoad numerum, quantum moraliter, ac humano modo hìc & nunc fieri potest.

33. Cæterùm, quia dantur quidam casus, in quibus multum difficile est explicare numerum peccatorum, ut in publica meretrice &c. notandum cum Lugone *disp.* 16. *sect.* 4. §. 4. & aliis, in hujusmodi casu sufficere, dicere tempus quo quis in tali statu, & consuetudine peccandi perseveravit. Sic meretrix v. g. sufficienter se accusat dicendo, se per annum omnibus, tam conjugatis, quam solutis, tam Clericis, quàm laicis, fuisse expositam. Quamvis quidam satis bene hoc limitent, dicentes addi debere numerum actuum externorum in iis speciebus peccatorum, quæ non ita frequenter occurrunt; ut quoties cum Religiosis, consanguineis &c. peccaverit; hæc enim peccata possunt facilius numerari.

34. Et quod hic dictum est de meretrice, dicendum est de quocunque alio peccatore, in quo æqualis est difficultas explicandi certum numerum peccatorum. Unde hoc inprimis habet locum in eo, qui passim turpiter concupiscit fœminas sibi obvias; sufficit enim explicare hanc consuetudinem, ac tempus illius, una cum speciebus principalioribus. Idem dicendum

dum de eo, qui concubinam domi habuit, eâque ut propria uxore usus est; satisfacit enim, si statum & tempus explicet, addito tamen firmo proposito relinquendi, atque expellendi concubinam. Similiter ille, qui per aliquot dies, vel hebdomadas fovit cupiditatem gravis vindictæ, vel odium, aut amorem turpem, communiter satisfacit, si dicat, se illo tempore magna diei parte, vel quasi per totum diem talibus cogitationibus deliberatè immoratum fuisse.

35. CONCL. IV. Quamvis per se, ac regulariter loquendo omnia & singula peccata mortalia tam quoad speciem ac numerum, quam quoad circumstantias speciem peccati mutantes sint Jure Divino explicanda in Confessione, ùt dictum *num. 29. & 30.* ac proinde graviter peccet peccato Sacrilegii, indigne videlìcet recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, qui scienter & absque justa causa omittit aliquod mortale confiteri: nihilominus per accidens, & in casu quodam extraordinario sufficit quandoque ad Confessionem sola integritas formalis. Ita certa, & communis. Ratio est: quia Præceptum Divinum de facienda materialiter integra peccatorum Confessione non obligat cum impotentia physica, vel morali, cum ad impossibile nemo obligetur. Hoc ipsum amplius patebit ex dicendis Conclusione sequenti: hinc sit.

36. CONCL. V. Tres generatim sunt causæ excusantes ab integritate materiali Confessionis, videlicet ignorantia, seu oblivio, impotentia, & grave damnum imminens pœnitenti,

 aut

aut tertio, utputa Confessario. Ita in re communis, & patet inductione.

37. Et quidem ratione ignorantiæ, seu oblivionis excusantur illi, qui præmisso sufficienti examine alicujus peccati mortalis non recordantur, aut illud penitus ignorant. Tenentur tamen tales omissa imposterum confiteri, dummodo eorum recordentur, juxta dicenda *num.* 44. & 45.

38. Ratione impotentiæ excusantur à materiali integritate Confessionis, qui laborant impotentia physica ad integre confitendum. Sic excusatur adeo balbutiens ut intelligi nequeat, & multò magis omnino mutus, utpote nullatenus loqui valens, qui proinde absolvi poterit, dummodo unum vel alterum peccatum per nutus explicaverit, vel, si neque hoc fieri potest, signum doloris de suis peccatis ediderit v. g. percutiendo pectus. Quòd si tamen is scribere novit, expedit, ut peccata sua in scriptis Confessario exhibeat: ad quod tunc, si cæteroquin nullum subsit periculum manifestationis, eundem etiam teneri, existimant Suarez, Vasquez, Dicastillo, ac Cardinalis de Lugo &c. quamvis non desint, qui cum Cajetano, Navarro, Ledesma, Soto, Valentia, Diana & aliis non improbabiliter oppositum defendant, absolutè putantes, mutum non obligari confiteri scripto, eò quòd scriptura ex sua natura sit quid permanens publicum, teste Scoto *in 4. dist.* 17. *prope finem*; nullus autem obligetur ad Confessionem publicam, sed tantum

a

ad ſecretam. Ob quod ipſum fundamentum juxta Tannerum hic *diſp. 6. quæſt. 7. n. 27.* nullus tenetur ſcribere Confeſſionem memoriæ cauſa, ne forſan aliqua peccata quoad ſpeciem, vel numerum memoria excidant, etſi cæteroquin id melius ſit regulariter, & quando abeſt omne periculum, ne alii in notitiam veniant ſcriptorum: exinde tamen (inquiunt illi) necdum probatur ſtricta obligatio confitendi per ſcripturam.

Additio.

* Idem autem, quod de mutuo, ex eodem fundamento ſentiendum eſt de vero ſurdo omnino nihil audiente, qui accedens Confeſſionale unum vel alterum peccatum mortale profert: adeo tamen confuſe, ut poſt examen à Confeſſario inſtitutum ſpeciem, & numerum verbis, aut ſignis ſufficienter exprimere nequeat. Dicitur notanter *de vero ſurdo, omnino nil audiente:* etenim, ſi foret tantum ſurdaſter, qui poſſet explicare diſtincte ſpeciem, ac numerum gravium peccatorum, dummodo examen altiori voce inſtituatur, talis in publico concurſu, & niſi ſit periculum in mora &c. ablegandus foret vel ad aliud tempus, vel ad aliquem locum privatum ab aliis ſequeſtratum niſi in magno aliquo populi confluxu afferat mera venialia, aut mortalia absque interrogatione ſufficienter proponat &c. ubi ob majorem fructum, ex participatione Sacramentorum acquirendum, abſolvi poſſet, indicando eidem

 prævie

prævie pœnitentiam digitis, vel rosario, vel globulorum precatoriorum ostensione, uti recte notat Elbel hic *Conferentia V. Theolog. Sacram. num. 141.*

Quod si occurreret Pœnitens non solum vere surdus, sed simul mutus, talis deberet à Confessario in loco aliquo privato, ac nemine alio præsente, per certa signa, præsertim si scribere non sciret, aut forsan ob periculum ne scriptura deperdatur, scribere recusaret, examinari, ut saltem in notitiam aliquorum peccatorum deveniatur; ubi Pater Elbel *loc. cit. n. 133.* utiliter pro praxi inquit, quod muti plerique soleant se accusare *de iracundia*, manum in modum pugni contrahendo, vultuque minaci concutiendo, *de gula* digitos ad os ponendo, *de ebrietate*, manu ac pollice elevato, quasi cyathum in idem os infundendo &c. Optimum erit, prævie à familiaribus hujus cum prudentia, & cautela expiscari, qualia talis surdus & mutus soleat edere signa & quidnam per eadem intendat significare.

Nunc ulterius pergendo ad illos, qui excusantur à materiali integritate Confessionis. *

39. Ob eamdem impotentiam ignarus idiomatis poterit absolvi tempore præcepti, vel alterius necessitatis, etsi non integre percipiatur, si non potest haberi Confessarius linguæ suæ gnarus. An autem talis teneatur confiteri per Interpretem, si adsit, dictum est superius *n. 23.* Rursum si pœnitens inter confitendum in phrenesin incidat, vel periculum sit, ne illico moriatur, debet statim absolvi: & postea,

poſtea, ſi ſupervixerit, reliqua peccata audienda erunt, & abſolutio denuo impertienda.

40. Hoc ipſum accidere ſolet tempore naufragii, aut belli, quando imminet conflictus, & Confeſſarius multorum integras Confeſſiones audire non poſſit. Quinimo in hujusmodi caſibus, quando periculum imminens aliud non permittit, poſſunt omnes ſimul uno peccato explicato, quod minus infamat, confiteri, & à Confeſſario abſolvi, dicendo, *Ego vos abſolvo &c.* Imo ſecundum quosdam (inquit Buſenbaum *dub. 2. De Confeſſione cap. 2.*) ſi aliter fieri non poſſit, ſufficeret in tali caſu dicere in genere, ſe eſſe peccatorem; aut etiam (ſubdit Ferdin. Hauckius v. *Abſolutio num. 22.*) ſigno aliquo, aut genuflexione ſignificare ſe peccaſſe: ut ſi Confeſſarius dicat, omnes, qui volunt confiteri, & abſolvi, percutiant pectus, vel genu flectant; & tunc imminente tam gravi periculo poſſunt omnes abſolvi à Confeſſario dicente: *Ego vos abſolvo &c.* Hurtado *De Sacram. Pœnit. diſp. 9. diffic. 10.*

Additio.

* Ex dictis facile reſolvitur caſus ille, qui præcedente noviſſimo bello contigit, ubi nimirum quidam milites in certo pago ex improviſo ab hoſte obruti, & multi ex his vulnerati in pago relicti, reliqui autem in captivitatem abducti fuere. Vocabatur ad vulneratos pro danda abſolutione Parochus loci. Hic illico adveniens percipiebat quosdam ex vulneratis eſſe Catho-

Catholicos, alios hæreticos: item aliquos periculose, & graviter, alios autem leviter sauciatos. Quid igitur consilii? Si multum temporis insumpsisset interrogationibus, quinam hæretici, quinam Catholici existant, quales periculose, quales leviter sauciati, manifestum fuisset periculum, ne interea temporis aliquot ex graviter vulneratis sine absolutione Sacramentali in longam infelicem æternitatem abiissent. Itaque ante omnia alia Parochus iste breviter hæreticos ad relinquendam sectam, & generaliter omnes succinctis, efficacibus tamen verbis ad dolorem, & propositum excitavit, subjungendo, ut, si possibile, hunc dolorem percussione pectoris, vel gemitu, aliove signo sensibili manifestent: exinde, antequam singulos in particulari pro exigentia necessitatis accesserat, generatim super vulneratos præsentes sequentem formulam absolutoriam protulit: *Ego ex vobis omnibus hos, qui capaces sunt, absolvo ab omnibus censuris, & peccatis vestris in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.* Quæriter, num factum bene, necne? Et Respondetur in his circumstantiis affirmative: periculum enim imminens mortis aliquot graviter sauciatorum non admisit longiorem inter eosdem disquisitionem, aut peccatorum Confessionem materialiter integram, atque insuper per particulas, *qui capaces sunt*, jam fuerunt exclusi incapaces, puta, illi hæretici, qui fortassis in sua hæresi persistentes renuerunt recipere à Catholico absolutionem Sacramentalem. Præterea etiam exinde prudentissime fecit

cit præfatus Parochus, ſi, antequam abſolutionem impertiit, ad eliciendum de peccatis ex parte ſauciatorum dolorem talia ſuccinctè verba inſeruit, quæ ad veram Contritionem movere ſolent: quia in tali emergentia contingere potuiſſet, quosdam præſentes ſauciatos milites fuiſſe hæreticos pure materiales, aliquibus tamen aliis gravibus peccatis obſtrictos, qui dein ante mortem per talia verba Parochi ad veram Contritionem eliciendam commoti adhuc vi ipſius Contritionis eſſent ſalvati, etſi ex ignorantia invincibili credentes, ſuam ſectam eſſe veram Religionem, non habuiſſent intentionem recipiendi Sacramentum Abſolutionis à Sacerdote Catholico. *

41. Cæterum extra ſimiles caſus magni periculi imminentis ob ſolum concurſum pœnitentium non licet facere Confeſſionem dimidiatam: tenemur enim Jure Divino confiteri omnia peccata mortalia, quorum habemus conſcientiam, extra caſum impotentiæ phyſicæ, aut moralis; qualis in ſolo pœnitentium concurſu non adeſt. Et hinc merito Innocentius XI. inter alias ſequentem, ordine 59. Propoſitionem damnavit. *Licet Sacramentaliter abſolvere dimidiate tantum confeſſos, ratione magni concurſus pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicujus Feſtivitatis, aut Indulgentiæ.*

42. Tandem ratione gravis damni imminentis poteſt excuſari pœnitens ab integritate materiali Confeſſionis, quoties vel pœnitenti, vel ipſi Confeſſario ex Confeſſione omnium peccatorum rationabiliter timetur grave damnum ſpirituale,

rituale, vel corporale: siquidem in tali casu censetur adesse impotentia moralis.

43. Sic fieret, quando pœnitens rationabiliter timet, peccatum suum revelandum; quod tamen in praxi vix, nec nisi gravibus de causis est præsumendum. Item quando fœmina ex jam expertis, vel aliis causis probabilibus metuit solicitationem ad peccatum, si confiteatur peccatum carnis, nec tamen habeat alium, cui confiteatur; nam tum delicto carnis prætermisso posset alia confiteri. Huc accedit casus, si pœnitens, vel ipsemet Confessarius timeat tempore v. g. pestis, vel alterius morbi valde infectivi, ne ex diutius protracta Confessione contrahat morbum contagiosum. Idem dicendum de similibus.

44. CONCL. VI. In supradictis, ac aliis hujusmodi casibus, in quibus nequit fieri Confessio materialiter integra, remittuntur quidem (si cætera requisita adsint) omnia peccata mortalia virtute Sacramenti Pœnitentiæ, sed diversimode: nam peccata explicite confessa remittuntur directe, adeo, ut non remaneat in pœnitente obligatio, illa denuo confitendi; alia vero peccata mortalia, quorum quis vel invincibiliter fuit oblitus, vel eadem non potuit ob aliam justam causam ex supra enumeratis confiteri, solum indirecte, & cum onere eadem imposterum confitendi, ac data opportunitate directe Clavibus Ecclesiæ subjiciendi. Ita communis. Ratio primæ partis est: quia unum peccatum mortale non remittitur sine alio: simulque gratia habitualis, seu sanctificans, quæ virtute

virtute Sacramenti Pœnitentiæ in tali caſu confertur, eſt incompoſſibilis cum quocunque peccato mortali, ac proinde omne tale excludit.

45. Altera pars ex eo probatur: quia extra præceptum Divinum de confitendis omnibus peccatis mortalibus poſt Baptismum commiſſis, & conſequenter peccata ea, quæ antea ob caſum impotentiæ quis nequivit confiteri, debent poſtmodum data opportunitate in proxima Confeſſione exponi, & directe Clavibus Eccleſiæ ſubjici. Hinc merito Alexander VII. ſequentem inter alias, ordine 11. Propoſitionem damnavit: *Peccata in Confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans vitæ periculum, aut ob aliam cauſam non tenemur in ſequenti Confeſſione exprimere.*

46. CONCL. VII. Nihilominus, qui per oblivionem, aut aliam juſtam cauſam ex ſupra dictis, omiſit aliquod peccatum confiteri, non tenetur ſtatim, ac habuerit commoditatem, illud confiteri, ſed poteſt differre Confeſſionem illius peccati, donec ex vi alterius obligationis iterum confiteri teneatur. Ita Bonacina *diſp. 5. qu. 5. ſect. 2. punct. 4. num. 32.* poſt Suarez, Navarrum, Fiſliucium, & plurimos alios Doctores. Ratio eſt: quia jam ſatisfecit præcepto Confeſſionis, cum re ipſa valide ſit confeſſus. Excipitur tamen caſus ille, quo quis Sacram Euchariſtiam ſumpturus recordatur peccati mortalis omiſſi: nam tunc, ſi absque periculo

infa-

infamiæ possit denuo confiteri, tenetur præmittere Confessionem, ac peccatum illud directe Clavibus Ecclesiæ subjicere, ut jam alibi (e) dictum.

QUÆSTIO III.

De necessitate confitendi Circumstantias aggravantes, peccata dubia &c. præmittendi Examen Conscientiæ.

SUMMARIUM.

47. *Circumstantiæ speciem peccati mutantes, quæ?*

(f) Ut dictum Tract. 3. Dist. 2. quæst. 2. per totum.

Hæ sunt confitendæ.

48. *Circumstantiæ aggravantes, quæ?*

Aliæ sunt notabiliter aggravantes, aliæ non.

49. *Per se loquendo non tenemur confiteri circumstantias aggravantes, etiam notabiliter.*

50. *Solvitur instantia.*

Confessarius quomodo debeat judicare de gravitate culpæ?

51. *Quid Concilium Tridentinum circa hoc statuat?*

52. *Per accidens quandoque oportet confiteri circumstantias aggravantes.*

53. *Quid de consuetudine peccandi?*

54. *Peccata dubia sub dubio sunt confitenda.*

55. *Quid*

55. *Quid intelligendum de dubio proprie dicto, sive negativo.*
(g) Ut dictum Tr. 1. Dist. 3. n. 29.
56. *Solvitur instantia, & Addit. I.*
* *Et excipiuntur ab hac obligatione scrupulosi. Addit. II.*
57. *An possit, & debeat quis peccatum confiteri, quamvis Confessarius veniat in notitiam Complicis?*
58. *Quid de sententia negativa?*
(h) Ut dictum Tract. 9. Dist. 6. num. 7. & seqq.
59. *Aut si adiri possit alius Confessarius?*
60. *Examen conscientiæ Confessioni præmittendum?*
61. *Qualis diligentia in eo faciendo adhibenda?*
62. *Hæc diligentia non requiritur æqualis in omnibus.*
63. *Rustici non facile dimittendi pro faciendo meliori examine.*

47. QUÆRITUR I. Utrum Circumstantiæ solum aggravantes, etsi notabiliter, sint necessario confitendæ? Pro cujus resolutione notandum, quod Circumstantiæ aliæ mutent speciem peccati; aliæ intra eamdem speciem duntaxat aggravent. *Circumstantiæ speciem peccati mutantes* dicuntur illæ, quæ actus humanos transferunt in aliam speciem peccati ab ea, quam habent ex objecto suo: sic circumstantia personæ conjugatæ, vel habentis votum Castitatis transfert peccatum carnis à specie fornicationis ad speciem adulterii, vel

facrilegii, dum actui luxuriæ fuperaddit nova malitiam adulterii, vel facrilegii. Idem co tingit in illis cafibus, quando peccatum ex g nere fuo veniale per accidens fit mortale, v econtra. (*f*) Et tales Circumftantias fpecie peccati mutantes, certum eft, effe neceffar confitendas; idque expreffe fatetur, atque d finit Concil. Trid. *Seff. 14. cap. 5. & can. 7.*

48. *Circumftantiæ aggravantes* appellant eæ, quæ malitiam actus ex objecto defumpta intra eamdem fpeciem peccati duntaxat aggr vant, feu majorem reddunt, non autem fupe addunt novam malitiam fpecie diftinctam ea, quam actus habet ex objecto. Et ex h aliæ funt notabiliter aggravantes, quæ videlic multum aggravant malitiam actus intra eamde fpeciem peccati, ut furtum mille florenoru fimul ablatorum: aliæ non notabiliter aggr vantes, ut furtum quinque, vel fex floren rum. Quæftio præfens præcipue procedit circumftantiis notabiliter aggravantibus: na omnes fatentur, circumftantias parum du taxat aggravantes non effe neceffario confite das. His prænotatis.

49. Refp. Etfi confultum fit, circumftant folum aggravantes in Confeffione explicar nihilominus per fe loquendo nulla eft obligat eas etiam notabiliter aggravantes confiten Ita D. Thomas 4. *dift. 16. q. 3.* D. Bonaventu Maftrius *difp. 21. Theolog. Mor. n. 175.* & co munior, atque probabilior Doctorum; li non pauci oppofitum teneant etiam Scotift eo quod Doctor 4. *dift. 17. §. De fecun* lib

bertatem ſuis reliquerit, hanc vel illam ſententiam tuendi. Probatur autem data reſponſio: quia non eſt imponenda ejusmodi obligatio, niſi conſtet de tali præcepto; quinimo in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, ſimulque *in obſcuris minimum eſt ſequendum*, juxta *Reg.* 30. *Juris in 6.* cum concordantiis. Deinde tale præceptum, talisque obligatio nullibi reperitur, quinimo Concilium Tridentinum ſatis clare oppoſitum indicat, dum *Seſſ.* 14. *cap.* 5. & *can.* 7. ubi exacte tradit doctrinam de obligatione confitendi, ſolummodo meminit obligationis confitendi *omnia & ſingula peccata mortalia, & circumſtantias, quæ ſpeciem peccati mutant;* ergo neque a nobis aſſerenda eſt obligatio confitendi circumſtantias ſpeciem peccati duntaxat aggravantes. Et hoc eo magis, quia idem Concilium *cit. cap.* 5. expreſſe ſubjungit, *nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi.*

50. Dices: Juxta Concilium Trid. *cit. c.* 5. talis requiritur Confeſſio, ut Sacerdotes de gravitate peccatorum recte valeant judicare, & proportionatas pœnitentias injungere: atqui ad hoc neceſſario exigitur Confeſſio circumſtantiarum notabiliter aggravantium; nam aliud judicium eſt de gravitate mille florenorum, quam decem, majorque pœnitentia pro illo furto injungenda, quam pro hoc; ergo. Reſp. negando minorem cum ſua probatione: nam ſufficit, ut Confeſſarius judicet de gravitate culpæ ſecundum ſpeciem ſuam moralem, ſicque proportionatam pœnitentiam injungat; nec

opus est, ut judicet de tantitate seu intension culpæ intra eamdem speciem moris. Sive (u alii loquuntur) sufficit ad Judicium Sacramen tale, quod Judex sit informatus quoad omni substantialia, inter quæ sunt circumstantiæ spe ciem mutantes, licet non quoad omnia acci dentialia, qualia sunt circumstantiæ solum ag gravantes. Nec urget, quod unicum furtun mille florenorum æquivaleat centum furtis de cem florenorum. Resp. enim, id verum est in genere entis, seu physico, non autem in ge nere moris; nam certum est, quod in prior casu unicum numero peccatum, in altero auten centum committantur.

51. Neque aliud vult Concilium Tridenti num *loc. cit.* nam sic ait: *Constat enim, Sacerdo tes judicium hoc incognita causa exercere non po tuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis in jungendis servare potuisse, si in genere duntaxat & non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi pec cata declarassent.* Hæc Concilium, inde infe rens, *à pœnitentibus omnia peccata mortalia,* & *præterea etiam eas circumstantias in Confessior explicandas esse, quæ speciem peccati mutan.* Unde, quia altum silet Concilium Oecumen cum de circumstantiis duntaxat aggravantibu simulque noti juris sit, quod *exceptio firmat re gulam in contrarium in casibus non exceptis. ar L. Quæsitum. §. Denique ff. De Fundo instruct* cum concordantiis: sequitur, per se loquen do, nullam esse obligationem confitendi ci cumstantias duntaxat aggravantes.

52. Add

52. Additur *per ſe loquendo*. Nam per accidens contingere poteſt, quod quis obligetur confiteri circumſtantias aggravantes: ut ſi certæ v. g. quantitati furti ſit annexa reſervatio, vel excommunicatio; nam de ea tunc debet constare Confeſſario, ne absque jurisdictione abſolvat. Simile quid accidere poteſt propter annexam obligationem reſtituendi, cujus modum pœnitens petit ſibi indicari à Confeſſario. Quod ſi hoc neceſſe non ſit, poterit Confeſſarius abſolute dicere pœnitenti: *Reſtitue, quod abſtuliſti*.

53. Inſuper, quamvis non detur per ſe obligatio confitendi conſuetudinem peccandi, nihilominus ea per accidens dari poteſt. Sic fit, quando Confeſſarius, ut rectum judicium formare valeat de diſpoſitione pœnitentis, ac de propoſito, & intelligere, an is non ſit conſtitutus in occaſione proxima peccandi, vel ipſa conſuetudo non ſit novum peccatum propter aliquam ſpecialem rationem &c. interrogat pœnitentem circa hanc peccandi conſuetudinem, prout explicat, & notat Joannes Cardenas *in Criſi Theologica cap. 2. ad Propoſitionem 8. Innocentii XI.* ubi Pontifex hanc, ordine 58. damnavit: *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.* Etſi enim conſuetudo peccandi, poſt priora peccata rite confeſſa, ſit circumſtantia duntaxat aggravans, & ſic per ſe loquendo non neceſſario confitenda: tamen per accidens ob rationes prædictas tenetur pœnitens eam aperire Confeſſario interroganti.

54. Quæritur II. Utrum peccata dubia sint necessario confitenda? Resp. Probabilius est, & in praxi communiter tenendum, quod peccata dubia sint confitenda, sub dubio tamen. Ita Herincx *disp. 3. De Confess. qu. 4.* & communior Doctorum cum D. Thoma in 4. *D. 21. q. 2. art. 3. ad 3,* & *Catechis. Rom. De Pœnit. cap. 9.* Quamvis non desint alii præsertim moderno tempore non improbabiliter oppositum tenentes. Ratio est: quia oportet peccata explicare, prout sunt in conscientia pœnitentis: ergo sicuti peccata certa sunt sub certitudine explicanda, ita peccata dubia sub dubio. Idipsum suadet communis praxis: & sensus Fidelium, per quem sufficienter manifestatur nobis voluntas Christi, obligantis ad Confessionem talium peccatorum.

55. Accedit alia ratio: quia præsens Quæstio, ejusque Resolutio procedit de dubio proprie dicto, adeo, ut quis pro neutra parte habeat judicium vere probabile, sed remanea omnino suspensus, non determinando in alter utram partem, an peccaverit, nec ne; vel an tale peccatum fuerit confessus, nec ne: quod vocant *Dubium negativum* (g); nam passim fatentur Doctores, secus esse dicendum de inani scrupulo, utpote ex frivolis duntaxat rationibus ortum habente: item & de casu illo, quo quis probabiliter uni parti ob rationes grave determinate adhæret, utputa se non fecisse ho peccatum, vel illud jam confessum esse, quamvis remaneat aliqua formido de opposito; qui tunc, conformiter principiis de Probabilismo lice

cebit sequi sententiam probabilem, imo etiam ractice deponere dubium positivum, si quod ibortum fuit: atqui stante dubio proprie dicto, eu negativo, si quis non confiteatur sub dubio eccatum, de quo dubitat, operatur cum conscientia practice dubia, atque exponit se periulo faciendi Confessionem sacrilegam, & non ntegram; ergo hoc ipso peccat.

56. Nec obstat illud commune dictum: *In lubio melior est conditio possidentis.* Resp. enim, n dato casu possessionem stare pro obligatione legis de facienda Confessione. Nam certum est, omnia peccata mortalia, quorum conscientiam pœnitens habet, Jure Divino esse necessario confitenda: quod autem ab hac generali obligatione Legis Divinæ sit exceptum peccatum mortale dubium, de quo pariter habetur conscientia dubia circa commissionem ejusdem, necdum certo constat (imo communissima antiquorum Doctorum usque ad medietatem circiter præcedentis sæculi doctrina, praxis item, & consuetudo piorum Fidelium oppositum habet: simulque *Consuetudo est optima Legum interpres*, *cap. Cum dilectus. De Consuet.*) & consequenter possessio stat pro obligatione Legis Divinæ, ac proinde allata instantia urget in oppositum.

Additio I.

* Fateor tamen ingenue, respiciendo præcise ipsas rationes, & instituendo paritatem inter peccata positive & negative dubia, contraria

traria sententia negans obligationem talem confitendi multum stringit: si enim valet regula possessoria applicari quoad peccata positive dubia, nec quoad eadem stat possessio pro obligatione Legis Divinæ, cur non idem posset dici de peccatis negative dubiis, præsertim cum quoad peccata negative dubia non habeatur gravis ratio astruendi, eadem fuisse commissa? Verumtamen præprimis in veneratione habenda est venerabilis Antiquitas; potuit enim Deus injungere obligationem confitendi peccata negative dubia ex una parte, & ex altera, utrum injunxerit, est dubium facti; injunxisse autem testatur communissime Antiquitas, cui major videtur tribuenda fides. Consulatur la Croix, qui accurate id examinat *Lib. 6. part. 2. num. 606. & seqq.* & tandem *num. 110.* sententiam, adstruentem obligationem confitendi, probabiliorem ait. *

Additio II.

* Interim tamen recte ex communi DD. subjungit la Croix *loco mox cit. num. 611.* sententiam istam, quæ adstruit obligationem confitendi peccata negative dubia, non afficere alias scrupulosos. Ratio est: quia illorum dubia ordinarie inanes sunt apprehensiones, adeoque possunt se semper secundum ordinarie contingentia resolvere, talia dubia nimirum hic & nunc occurrentia contemnendo tanquam inanes scrupulos: habent præterea sufficientissimum hujus resolutionis fundamentum ex eo, qui

quia alias successive in gravissimas inducerentur molestias. Quinimo scrupulosi, si sciant quidem, se peccasse, dubitent vero, num hoc, vel illud peccatum fuerint confessi, non tenentur illud in alia Confessione repetere juxta Cajetanum, Navarrum, Henriquez, Medinam, Rodriguez &c. est enim incredibile (uti recte notat la Croix *loc. cit.*) quod peccata talibus non occurrissent antehac, quando erant recentius commissa. Quod si autem pro tunc occurrissent, tales scrupulosi certo illa fuissent confessi: unde prudenter supponere debent, vel pro tempore, quo commissa fuerunt, non fuisse eadem apprehensa ut mortalia, sicque nec mortaliter peccasse, vel saltem se jam fuisse actualiter confessos. Quod idem ex hac ipsa ratione la Croix *num. 612.* extendit ad alios timoratæ conscientiæ, qui non solent plene deliberate, & advertenter ordinarie Deum graviter offendere: similes enim, si dubitent, num hoc, vel illud peccatum commiserint, vel, si commisissent, utrum deliberate, vel indeliberate, sive an commissum confessi fuerint, vel non? non præcise dubitant negative, sed insuper habent positivam pro se gravem rationem seu præsumptionem superius jam indicatam, quod vel non graviter peccaverint, vel saltem cognitum ut grave jam confessi fuerint, quamvis non amplius recordentur. Idque bene notandum in praxi tam pro scrupulosis, quam pro aliis timoratæ conscientiæ, quamvis cæteroquin non scrupulosis. *

57. Quæritur III. An, quando peccatum non

poteſt rite explicari in Confeſſione ſine manifeſtatione Complicis, poſſit, & debeat pœnitens tale peccatum confiteri, non obſtante, quod Confeſſarius veniat in cognitionem Complicis? Reſp. probabilius eſſe, quod poſſit, ac debeat; dummodo non poſſit, alius Confeſſarius adiri, ſimulque Complici præter ſolam notitiam Confeſſarii nullum aliud damnum eveniat. Ita D. Bonaventura 4. *diſt.* 21. *part.* 2. *art* 1. *quæſt.* 3. Maſtrius *diſp.* 21. *Theolog. Mor. n.* 185. Sannig *diſt.* 10. *de Confeſſione quæſt.* 6. *num.* 11. Suarez, Layman, & communior aliorum. Ratio eſt: tum quia pœnitens utitur jure ſuo, & Complex, ſi quod diſpendium famæ apud Confeſſarium incurrit, ſibi ipſi imputet, eo quod libere fuerit ſocius talis criminis, quod ſine ejus manifeſtatione coram Confeſſario explicari nequit. Nam, ut habet *Reg.* 86. *Juris in* 6. *Damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet, non aliis imputare*, tum quia ex una parte Confeſſarius cognoſcit peccatum Complicis ſub Sigillo Confeſſionis duntaxat, ac proinde non datur vera ratio infamiæ, parumque, vel nihil læditur fama Proximi, ſeu Complicis: ex altera vero parte urget præceptum Divinum integritatis Confeſſionis.

58. Fatendum tamen, quod oppoſitum etiam ſententiam nonnulli Doctores ſequantur; ut Diana *part.* 1. *Tract.* 7. *reſol.* 49. Navarrus *cap.* 7. *Manual. n.* 3. & alii ab ipſis citati, quia (inquiunt) præceptum non infamandi alterum fortius eſt præcepto integrandi Confeſſionem. Sed hæc ratio non convincit; nam in multis caſibus

caſibus ex juſta cauſa licet peccatum Proximi manifeſtare (*h*) etiam in Foro externo; cui igitur id non licebit in Foro Sacramenti Pœnitentiæ, ad ſervandam integritatem Confeſſionis? Et hinc prior ſententia merito cenſetur probabilior, eſtque communior.

59. Dicitur notanter num. 57. *dummodo non poſſit alius Confeſſarius adiri.* Nam, ſi id poteſt, tenetur, pœnitens alium Confeſſarium adire, ne ſine cauſa proſtituat bonam famam, atque exiſtimationem Complicis apud Confeſſarium. Lugo *diſp. 16. de Pœnit. num. 391. & ſeqq.* cum aliis. Et ob eamdem cauſam, ſi Confeſſarius animadvertat, pœnitentem paratum eſſe ad nominandum Complicem circa ea peccata, quæ ſine Complicis agnitione intelligi poſſunt, debet ipſum modeſte prohibere, quin etiam, ſi ad particularem perſonam deſcendat, increpare, ac multo minus ipſemet Confeſſarius curioſe inquirat de perſona Complicis, uti notat D. Bonaventura *cit. q. 3.* & alii paſſim.

60. Quæritur IV. Quænam diligentia adhibenda ſit in examine conſcientiæ faciendo? Reſp. I. Certum eſt, quod pœnitens debeat prius ſe diligenter examinare, antequam Sacramentalem Confeſſionem peragat. Patet hoc ex ſæpe citato Concilio Trident. *Seſſ. 14. can. 7.* ubi definit, *omnia & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, eſſe confitenda.*

61. Reſp. II. Talis diligentia in faciendo ante Confeſſionem examine conſcientiæ adhibenda eſt, qualis communiter inter homines ejus-

ejusdem status adhiberi solet in re seria, & quæ multum cordi est. Ita Scotus 4. *dist.* 17. *q. un.* §. *De secundo.* Marchantius *tom.* 1. *Tribunalis. Tract.* 4. *Tit.* 6. *q.* 4. Sannig *qu.* 5. *num.* 11. & alii. Ratio est: quia, ut loquitur Concilium Trid. *loc. cit.* sufficit *diligens præmeditatio*; ac proinde non requiritur strictissima, & exactissima discussio, sed sufficit diligentia moralis, sive humano modo facta, qualem scilicet viri, vel fœminæ similis conditionis in arduis negotiis communiter adhibere solent.

62. Resp. III. Certum est, hanc diligentiam non requiri eamdem in omnibus. Ratio est clara: quia in hoc attendendus est status pœnitentis, ac tempus, quod à præterita Confessione effluxit; minus enim diligentiæ requiritur in homine DEUM timente, & qui frequenter v. g. singulis hebdomadibus confitetur, quam in alio, qui omnibus peccandi occasionibus exponitur, & ad plures menses, aut etiam integrum annum Confessionem distulit: unde moraliter hæc res est dijudicanda.

63. Resp. IV. Licet Rustici quandoque inveniantur negligenter examinati, ipsi tamen communiter non sunt dimittendi, ut se magis examinent, ac postea redeant ad Confessionem. Ita Lugo *disp.* 22. *de Pœnit. sect.* 2. *n.* 20. Vasquez, & alii. Ratio est: quia de iis præsumitur, licet millies se examinent, non fore magis aptos, quam si ab ipso Confessario breviter interrogentur, ac suaviter examinentur.

Quando

Quando igitur Confeſſarius cognoſcit talem defectum examinis in hominibus rudioribus, expedit, ut ſua induſtria ipſos adjuvet, ſuisque interrogantibus eorum ſuppleat defectum.

QUÆSTIO IV.

An abſolvendus ſit Moribundus, qui amplius confiteri non poteſt?

SUMMARIUM.

64. *Qui plura confiteri nequit, abſolvendus eſt unico peccato expreſſo.*
65. *Aut ſi coram Sacerdote det ſigna doloris, ac petitæ Confeſſionis.*
66. *Imo & ſi dedit talia ſigna abſente Confeſſario.*
67. *Sufficit teſtis unicus de talibus ſignis.*
68. *Ordinatio Ritualis Romani circa abſolutionem moribundi valde notanda.*
69. *Difficultas præcipua de pio Chriſtiano, ac ſubito omnibus ſenſibus deſtituto.*
70. *Poteſt talis in articulo mortis abſolvi ſub conditione.*

Probatur hoc auctoritate Doctorum.

71. *Eadem ſententia probatur ratione.*
72. *Objectio communis contra dicta.*

(i) Ut dictum Diſt. 6. n. 10. & 11.

73. *Ejusque ſolutio.*
74. *Declaratur ſententia, aſſerens, quod in caſu tantæ neceſſitatis vita Chriſtiana &c. videatur ſufficiens Confeſſio.*

75. Sol-

75. *Solvitur inſtantia contra hanc ſententiam allata.*

(k) Diſt. *6.* num. *60.*

76. *Alia ſententia, tunc ex ſignis exterioribus pie præſumens Confeſſionem ſenſibilem.*

* *Quid, ſi talis moribundus antea male vixerit? Addit. I.*

* *Vel ſi ignoretur, utrum ſit Catholicus, vel Hæreticus? Addit. II.*

* *Aut, ſi quidem ſit Catholicus, externa tamen det ſigna potius impœnitentiæ? Addit. III.*

64. CONCL. I. Certum eſt, quod poſſit, ac debeat abſolvi infirmus, qui unum ſaltem peccatum confeſſus eſt, ſi præ infirmitate plura exprimere non valeat. Ratio eſt clara: quia talis jam facit confeſſionem formaliter integram, etſi non materialiter, ad hanc enim in tali caſu impotentiæ non tenetur, ut patet ex dictis *36. 38. & ſeqq.* Et ob eandem rationem atque juxta Rituale Romanum *n. 68.* allegandum, etiamſi pœnitens moribundus nullum peccatum in particulari confiteatur, ſed ſolum dicat in genere, ſe peccaſſe, poteſt is abſolvi, dummodo præ infirmitate nullum in particulari amplius explicare valeat.

65. CONCL. II. Certum inſuper eſt, quod etiam ille moribundus abſolvi poſſit, ac debeat, qui ob amiſſam præ infirmitate loquelam nullum amplius peccatum in ſpecie, neque etiam in genere confiteri poteſt, exhibet tamen coram Sacerdote certa ſigna doloris, ac petitæ Confeſſio-

feſſionis. Ratio eſt; quia talis confitetur modo, quo poteſt, meliori. Accedit Rituale Romanum, de quo infra *n. 68.*

66. CONCL. III. Etiam ille, qui abſente Confeſſario petivit Confeſſionem, ac oſtendit ſigna pœnitentiæ, de quibus, qui viderunt, teſtimonium perhibent, poteſt, ac debet abſolvi à Sacerdote ſuperveniente: quamvìs in præſentia Sacerdotis jam ſit deſtitutus ſenſibus, & nullum amplius ſignum exhibeat. Ita rurſum communis Doctorum propter rationes proxime allatas.

67. Porro notat Diana *part. 3. tract. 3. reſolut. 5.* poſt Reginaldum *tom. 1. lib. 8. c. 3. n. 8.* & alios Doctores, quod in tali caſu ſufficiat unicus teſtis, qui teſtetur de petita per moribundum Confeſſione. Idque jure aſſeritur: nam & alioquin uni teſti plene creditur, quando non agitur de alterius præjudicio; uti tradit Gloſſa *c. Nuper* ℣. *Niſi juratus. De teſtibus*, arg. *c. Parvulos &c. Cum itaque. De Conſecr. diſt. 4.* ubi per unum teſtem plene probatur, quod quis ſit baptizatus.

68. CONCL. IV. Generaliter quoad praxin in hujusmodi caſibus rite erit obſervanda ordinatio Ritualis Romani, auctoritate Pauli Papæ V. editi, quod agendo de Ritibus Sacramenti Pœnitentiæ ordinavit: *Si inter confitendum, vel etiam, antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiat, nutibus, & ſignis conetur Sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoſcere, quibus utcunque vel in genere, vel in ſpecie cognitis, vel etiam ſi confitendi deſiderium*

siderium sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est. Hactenus Rituale Romanum. Ubi ly *Absolvendus est*, intelligendum est de absolutione Sacramentali absolute impertienda, & non tantum sub conditione: nisi forte de aliquo prædictorum signorum certo non constet, sed dubium sit; tunc enim debet dari absolutio solum sub conditione. Et hæc quidem sunt certa, & communiter inter Doctores recepta.

69. Major difficultas est de illo moribundo, qui subito in phrenesin lethalem lapsus vel apoplexia tactus est, aut alio casu improviso ita subitanee omnium sensuum usu destituitur, ut nullum omnino certum signum doloris, aut petitæ Confessionis dederit ante adventum Confessarii, neque in ejus præsentia ob vim morbi tale signum exhibeat, aut exhibere possit; interim tamen constat, eum prius christiane vixisse, Sacramenta frequentasse, ac probum fidelemque fuisse existimatum. Major, inquam, est difficultas, utrum talis in ejusmodi casu sit absolvendus, saltem sub conditione; *Si capax es absolutionis, ego te absolvo &c.* Pro cujus resolutione, salvo semper meliori, ac præsertim sanctæ Romanæ Ecclesiæ judicio, sit

70. CONCL. V. In ejusmodi casu is, qui prius christianè & piè vixit etiam nullo dato tali expresso signo, quod ad exprimendum dolorem de peccatis communiter adhiberi solet (si tale ob vim morbi amplius dare nequeat) potest probabiliter tam practice, quam speculative absolvi sub conditione. Ita ex Ordine

Fran-

Franciſcano Theologi ſatis communiter, ut Petrus Marchantius *Tom.* 1. *Tribunalis tract.* 4. *tit.* 4. *qu.* 3. *dub.* 7. Herincx *diſp.* 3. *De Confeſſ. n.* 77. qui in ſecunda Editione ad finem IV. Partis, poſt Indicem, in ſpeciali Additione ſubjungit, quod, ut hoc obſervetur in praxi, injungatur omnibus Parochis in prima admiſſione ad Curam animarum à Conſiſtorii Eccleſiaſtici Moguntini Aſſeſſoribus Theologis. Item Pontius *diſp.* 46. *q.* 4. *n.* 95. Joan. Boſco *De Pœnit. diſp.* 7. *ſect.* 9. *Concl.* 6. *n.* 150. ubi à *n.* 131. fusè oſtendit, ita etiam docuiſſe S. Auguſtinum *Tom.* 6. *de adult. Conjug. Lib.* 1. *c. ult.* Baſſæus *v. Abſolutio n.* 13. plures tum ex noſtro Ordine, tum alios pro ſe allegantes. Eandem ſententiam tenet expreſſe Barboſa *in Collectaneis ad Concilium Trid. Seſſ.* 14. *cap.* 5. De Sacramento *Pœnit. n.* 2. citans pro hac ſententia Vivaldum, Antonium de Litteratis, Homobonum de Bonis, Molfeſium, Carolum de Baucia, Bartholom. de S. Fauſto, eandem ſententiam probabilem cenſet Diana *part.* 3. *tract.* 3. *reſolut.* 8. atque præter plures ſupra jam relatos Auctores citat pro hac ſententia Gregorium XV. in ſuo Memoriali Confeſſariorum, quod ediderat, quando adhuc erat Archi-Epiſcopus Bononienſis; atque etiam Sacerdotale Romanum *pag.* 624. dicens: *poſſe abſolvi moribundum aſſuetum frequentare Confeſſionem, quamvis repentino caſu oppreſſus Sacramentum non petierit.* Et hæ auctoritates ideo fuſius adducuntur, ne videatur ſthæc ſententia deſtitui probabilitate ſua extrinſeca, ex tam multorum doctiſſimorum Viro-

 rum

rum auctoritate deſumpta: quæ cum tanta ſit, rationibus mox afferendis probe ſtabilita, non mirum eſt, quod iſta ſententia communis in praxi obſervetur.

71. Probatur nunc eadem ſententia ratione. Quia inprimis probabiliter videtur adeſſe in dicto caſu Confeſſio ſufficiens, qualis nempe hic & nunc fieri poteſt, prout patebit ex ſolution[e] objectionum. Deinde nihil mali fit in conferen[da] tali abſolutione conditionata (eò enim ipſo quod apponatur conditio. *Si capax es, ego t[e] abſolvo &c.* jam præcavetur omni injuriæ Sacra[-]menti, omneque periculum Sacrilegii evitatur; econtra verò ſpes ſubeſt, quod, ſi non ſemper ſaltem aliquando poſſit talis abſolutio conditio[-]nata prodeſſe moribundo, eidemque interius ve[-]re attrito, vi Sacramenti Pœnitentiæ cum perp[e-]tuo, atque in omnem æternitatem duratur[o] emolumento, gratiam ſanctificantem conferre vel augere; ergo nihil obſtat, quo minus eju[s-]modi homo poſſit abſolvi ſaltem ſub condition[e]. Confirmatur. Sacramentum Baptiſmi in caſu ex[-]tremæ neceſſitatis poteſt, imò & debet conferr[i] in materia dubia, vel etiam in parte dubia, u[t] puta in digito, manu &c ſi infans moritur[us] nondum plene natus eſt &c. ergo ob paritate[m] rationis idem dicendum videtur de abſolution[e] Sacramentali ſub conditione impertienda in ca[ſu] memorato: cum ſit dubium inter Theologo[s] an non poſſit impertiri, imò & pars affirmativ[a] ſit multum probabilis. Deinde dato etiam (nu[n-]quam tamen conceſſo) quod pars affirmativ[a] tantum ſit ſub dubio, ſicque reſpective, & ſu[o]

moc

modo tantum tenuiter probabilis: cum tamen in Sacramento Baptiſmi in defectu alterius materiæ poſſit conditionatè adhiberi materia, quæ tantùm ſimili modo tenuiter eſſet probabilis, quod ad valorem ſufficiat; cur non pariter in Sacramento Pœnitentiæ?

72. Objicies autem communem difficultatem contra poſitam ſententiam. Sacramentum Pœnitentiæ neceſſario prærequirit Confeſſionem ſenſibilem, utpote quæ eſt pars ipſius, (*i*) ergo, ubi nulla eſt Confeſſio ſenſibilis, ibi nullum poteſt dari Sacramentum Pœnitentiæ, & per conſequens neque abſolutio Sacramentalis; atqui in dato caſu nulla omnino adeſt Confeſſio ſenſibilis, neque per verba, neque per ſigna, aut nutus, uti ſupponitur, ergo. Confirmatur: quia Sacramentum Pœnitentiæ ex Chriſti inſtitutione eſt judicium ſenſibile: ergo ad ipſum neceſſario requiritur accuſatio ſenſibilis: atqui in caſu poſito nulla intervenit accuſatio ſenſibilis: cum juxta hypotheſin moribundus nec dare poſſit, neque antea dederit ſignum petitæ Confeſſionis, ergo. Hæc eſt inſtantia principalis oppoſitæ ſententiæ.

73. Reſpondetur ad hanc difficultatem, atque utrumque argumentum, negando ſubſumptum, vel iſtud diſtinguendo: licet enim in caſu poſito, & juxta hypotheſin non interveniat Confeſſio ſenſibilis certa, ſeu verbis expreſſis, aut aliis ſignis claris & indubitatis facta, interveniant tamen talia ſigna ſenſibilia, quæ probabiliter ſint Confeſſio aliqua ſenſibilis, & pro caſu iſtius extremæ neceſſitatis probabiliter ſufficiens

pro obtinenda absolutione: quamvis, quia ejusmodi signa non sunt omnino certa, sicque non adest clara Confessio, absolutio illa solum sub conditione danda sit, non autem absolute. Cæterum duplici præsertim modo conantur Auctores ostendere, in ejusmodi casu intervenire, saltem probabiliter aliquam Confessionem sensibilem.

74. Primus modus dicendi est non paucorum Auctorum hujus sententiæ, asserentium, quod vita christiana, atque catholica, hactenus probe & publice peracta, in hujusmodi casu, ac extrema necessitate talis Moribundi sit sufficiens sui accusatio (cum alia major fieri nequeat) adeoque ex hoc capite possit absolvi Moribundus. Hanc suam opinionem ita declarant: quia ille, qui petiit Confessionem, vel saltem dedit signa petitæ Confessionis, potest in mortis articulo absolvi, sed homo christiane & catholicè vivens hoc ipso petiit, deditque signa Confessionis pro mortis articulo petitæ; ergo. Minorem probant tum, quia per decursum totius vitæ Christianæ sæpius ac præsertim frequentando Sacramenta Ecclesiæ, vel faciendo consuetum examen conscientiæ, imò & devote orando *Pater Noster*, vel *Ave Maria* per ly *dimitte nobis debita nostra*, vel *Ora pro nobis peccatoribus &c.* fatentur se peccatores, petuntque omnia pro felici hora mortis necessaria, aut opportuna: atqui inter hæc est etiam Confessio, & absolutio Sacramentalis in mortis articulo obtinenda; ergo.

75. Nec obstat, quod talia non semper explicit

plicite referant homines pro abſolutione Sacramentali in mortis articulo recipienda. Reſp. enim, ex parte recipientis Sacramentum ſufficere etiam intentionem habitualem: atque inſuper, quod dolor ad Sacramentum Pœnitentiæ requiſitus poſſit aliquo tempore præcedere Confeſſionem, ipſamque abſolutionem, jam ſuperius (*k*) dictum eſſe. Quod ſi urgeas, ex hoc ſequi, quod homo chriſtianè vivens etiam alias v. g. in ſomno poſſit abſolvi. Reſp. negando ſequelam: quia extra caſum impotentiæ requiritur vera & integra Confeſſio; quamvìs ſecus ſit in caſu impotentiæ, & quidem extremæ, de quali nunc ſermo eſt.

76. Alter modus reſpondendi ad ſupra dictam difficultatem eſt Marchantii *loc. cit.* & aliorum multorum, qui, licet nolint abſolute concedere, vitam chriſtianam eſſe ſufficientem ſui accuſationem ad obtinendam abſolutionem Sacramentalem in tali caſu impotentiæ, & mortis articulo, addunt tamen, eandem eſſe ſufficiens fundamentum ad prudenter præſumendum, quod hic & nunc adſit ſignum aliquod ſenſibile, quo Moribundus conetur petere Confeſſionem, & abſolutionem Sacramentalem, eamque actu petat; utputa per ſuſpiria, gemitus, aſpirationes, oculorum ictus &c. Etſi enim talia ordinarie ſint ſigna naturæ patientis, ac doloris corporalis, nihil tamen obſtat, quo minus ea ab homine moribundo, ſingulariter à DEO illuminato, & interius contrito, atque confiteri cupiente, neque ob deſtitutionem uſus omnium ſenſuum externorum valente aliud ſignum deſideratæ Con-

 feſſio-

fessionis dare præter unum, aut alterum, ex supra dictis actibus, quandoque ordinentur ut signa ad petendam Confessionem, & absolutionem Sacramentalem. Cum igitur hoc fieri possit, & probabiliter quandoque fiat (prout sibimetipsi accidisse, citatus Marchantius testatur) poterit sub conditione talis homo moribundus absolvi, eo quod ob vitam antea piè & christianè peractam præsummi, ac sperari possit, etiam ipsum per talia signa hic & nunc petere confiteri, & Sacramentaliter absolvi: cum alio meliori modo amplius nequeat confiteri, aut suum internum desiderium cofitendi explicare.

Additio I.

* Instabis. Ex fundamentis hujus sententiæ, & ex solutione objectionum sequeretur, quod præfatus moribundus in extremis constitutus conditionate valeat absolvi non solum, si pie, sed etiam, si male antea vixit, v. g. si antea alterum provocans, fuit confessus in duello &c. quoniam etiam mali Christiani ita fidem suam Christianam à potiori ordinare præsumuntur, ut in ultimis constituti velint pro remissione peccatorum Sacramentum Pœnitentiæ recipere; & forsan pariter isti edunt signa doloris, quæ tamen ob imbecillitatem moribundi non percipiuntur. Resp. Inprimis non tam facile præsumi posse, hic & nunc peti Confessionem cum supernaturali dolore, & NB. *firmo proposito* à moribundo malo, si sit valde perversus, & induratus, uti præsumitur apud Christianum bo-

num

um: præsertim, cum talibus valde perversis peccatoribus non soleat Deus ordinarie illas speciales, ac singulares gratias in fine vitæ suæ dare, quas largitur bonis. Deinde quoad malos, saltem non nimium antea induratos, & perversos, quoque absolutio conceditur conditionata ex hac ipsa ratione à Patre la Groix *Lib. 6. part.* *n.* 1163. cum Pontio, Sporer, Gormaz, Stoz, Carden. Tamburin. & aliis. Quæ contra objici possent, solvuntur ibidem apud Schild, Gormaz, & Moyam. *

Additio II.

* Quæres. I. An talis moribundus subitò sensibus destitutus conditionate absolvi possit, si nesciatur, utrum sit Hæreticus, vel Catholicus? Respond. I. Si contingat in locis alias catholicis, præsumi talem potius Catholicum, sicque poterit conditionate absolvi. Resp. II. Idem sentiendum de locis, ubi Catholici cum Hæreticis permixtim vivunt, si periculum sit in mora, & aliunde notitia haberi nequeat certa intra tale temporis spatium: nam stante tali dubio potius est resolvendum pro moribundo in majorem favorem animæ suæ. Resp. III. Si constet quidem, hunc moribundum esse Hæreticum, interim tamen talem, qui jam antecedenter scitur inclinasse in fidem Catholico-Romanam, puto, etiam talem esse conditionate absolvendum, eo quod prudenter possit dubitari, utrum in hoc ultimo agone non desideret fidem Catholicam amplecti, & confiteri, præsertim si jam

antea fuerit instructus in principiis nostræ fidei, & requisitis essentialibus ad Confessionem. *

Additio III.

* Quæres. II. An talis moribundus absolvi possit conditionate, si quidem sit Catholicus, signa tamen externa varia impœnitentiæ exhibeat e. g. blasphemando, aut in faciem sacræ imaginis exspuendo, vel dicendo, se nolle confiteri &c. Resp. Si constet, talem antecedenter non fuisse hominem valde perversum, sed bonum Christianum, etiam hic poterit conditionate absolvi, uti recte ex doctrina Gobat, ac Layman notat, Ildephonsus Tausch in suo Moribundo *Disp. 2. quæst. 3. n. 272.* Ratio est; quia poterit prudenter dubitari, utrum talis, antea visus bonus Christianus, non similia agat ex delirio, vel mania (prout non raro in febribus acutis valde intensis solet contingere) maxime, si brevi ante adventum hujus delirii optaverit Confessarium, qui eum absolvat, ac sic prævie elicuerit forsan dolorem de suis peccatis. Idem si aliunde adsint signa obsessionis seu possessionis diaboli, sæpius tales inprecationes, & blasphemiæ sunt effectus ejusdem, absque eo quod ipsa persona consentiat, & ex deliberata malitia similia faciat. Scio præterea, quod aliquando talis moribundus, loquela destitutus, & eo tempore in imaginem Crucifixi exspuens, postea autem, redeunte loquela, desuper interrogatus responderit, se nullatenus intendisse exspuere in imaginem Crucifixi, sed potius in obscœnam aliquam

aliquam figuram inter se, & inter imaginem Christi interpositam, quam haud dubie dæmon vel ex aëre formavit, vel immutando species ægroti præsentavit.

DISTINCTIO VIII.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

QUÆSTIO I.

Quis sit Minister Sacramenti Pœnitentiæ, & quomodo indigeat Jurisdictione, & Approbatione?

SUMMARIUM.

1. *Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Pœnitentiæ.*
2. *Is debet habere legitimam Jurisdictionem.*
3. *Sacerdos in sua Ordinatione accipit potestatem Ordinis, non Jurisdictionis.*
4. *Accipit tunc potestatem in Corpus Christi verum, & mysticum &c.*
5. *Differentia inter potestatem consecrandi, & absolvendi.*
6. *Potestas absolvendi declaratur apto exemplo.*
7. *Hæc præsupponit potestatem consecrandi.*
8. *Jurisdictio, sive potestas jurisdictionis, quid?*
9. *Jurisdictio ordinaria.*

10. *Et delegata, quæ?*
11. *An quilibet Sacerdos possit absolvere à venialibus?*
12. *Cautela circa hoc, cum Addit.*
(a) De hoc vide Tract. 10. Dist. 3. n. 50. & 55.
13. *In mortis articulo absolvit quilibet Sacerdos.*
(b) Tract. 4. Dist. 4. n. 33.
* *Uti & in mortis periculo. Et quando id adesse censeatur?*
14. *Ad Ministrum Sacramenti Pœnitentiæ requiritur legitima approbatio.*
* *Quæ distinguitur à Jurisdictione.*
15. *Regulares exempti, à quo accipiant jurisdictionem.*

1. CONCL. I. Solus Sacerdos est legitimus Sacramenti Pœnitentiæ Minister. Ita omnes Catholici; éstque definitum in pluribus Conciliis, atque novissime in Trident. *Sess.* 14. *cap.* 6. & *can.* 10. Idque patet ex illo *Joan.* 20. ubi Christus solis Apostolis, jam antea in ultima Cœna in Sacerdotes ordinatis, postquam à mortuis resurrexerat, dixit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

2. CONCL. II. Quamvìs solus Sacerdos sit legitimus Sacramenti Pœnitentiæ Minister, non tamen quicunque Sacerdos est talis, sed solum ille, qui præter potestatem Ordinis habet etiam potestatem Jurisdictionis, id est, legitimam Jurisdictionem, vel ordinariam, vel saltem delegatam. Ita omnes Catholici, ac patet tum ex

sper-

perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ, tum ex citato Concilio Trid. *cap. 7.* ubi ait: *Persuasum semper in Ecclesia DEI fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat: nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem.* Accedit ratio: quia absolutio est actus judicialis; ergo ex parte Sacerdotis requirit jurisdictionem in subditos; nam sententia à non suo Judice lata nulla est.

3. CONCL. III. Sacerdotibus in sua Ordinatione solum confertur potestas Ordinis, nondum vero potestas Jurisdictionis. Ita ex professo Herincx *disp. 5. de Pœnit. n.* 11. cum communi. Ratio est: quia, licet Sacerdos in sua Ordinatione accipiat potestatem remittendi peccata (quæ dicitur *potestas ordinis*) nondum tamen acquirit aliquos subditos, neque Jurisdictionem ad ipsos Sacramentaliter absolvendos. Cæterum, ut hæc, simulque præcedens Conclusio melius intelligatur.

4. Notandum I. Quod Sacerdos in sua Ordinatione duplicem accipiat potestatem; unam in Corpus Christi verum, id est, potestatem consecrandi, & conficiendi verum Corpus & Sanguinem Christi in tremendo Missæ Sacrificio: alteram in Corpus Christi mysticum, id est, potestatem absolvendi Fideles pœnitentes, qui sunt de Corpore Christi mystico, quod est Ecclesia, cujus ipse caput est; juxta illud *Coloss.* 1. *Et ipse* (Christus) *caput est Corporis Ecclesiæ.* Et infra ℣. 24. *Pro Corpore ejus* (Christi) *quod est Ecclesia.*

5. No-

5. Notandum II. Quod inter hanc duplicem potestatem multiplex intercedat discrimen. Siquidem potestas consecrandi est proxima, & omnino inimpedibilis, quæ proinde à Sacerdote semel ritè ordinato amplius auferri, aut per Ecclesiam impediri non potest: unde, licet Sacerdos sit suspensus, excommunicatus, imò etiam degradatus, si consecrare præsumat, valide, etsi illicite, consecrabit. Econtra vero potestas absolvendi, in Ordinatione Sacerdoti collata, est impedibilis, ac remota solum: remota quidem, eo quod insuper ad validam ejus executionem requiratur Jurisdictio legitima: impedibilis vero per subtractionem cujuslibet jurisdictionis, qua subtracta, vel saltem non collata per Prælatos Ecclesiæ, si Sacerdos attendaret absolvere, non solum illicite, sed & invalide absolveret.

6. Declarari solet istud per simile in Doctore Juris, qui, licet in sui creatione, qua Doctor Juris declaratur, accipiat potestatem, ut ubique locorum possit judicium exercere respectu sibi subditorum, non tamen mox à sui gradatione potest in quoslibet judicium exercere, sed postea primum, quando alicubi vel ex officio, vel ex delegatione Superioris quosdam acquirit subditos, respectu quorum deinceps judicium exercere valebit. Ita in simili (servata tamen proportione) de Sacerdote jam ordinato quoad potestatem exercendi judicium Sacramentale in Sacramento Pœnitentiæ, & absolvendi peccatores confitentes est discurrendum.

dum. Fagnanus *in cap. Omnis num. 84. de Pœnit. & remiſſ.* ſub aliis terminis tradit hanc doctrinam, dicendo, quod Presbyteris in ſua Ordinatione detur poteſtas Clavium in habitu tantum, non autem in actu ſeu quantum ad uſum: in inſtitutione vero, ſeu collatione Beneficii curati tribuatur executio illius poteſtatis.

7. Eſt & alia differentia inter poteſtatem conſecrandi, & poteſtatem abſolvendi Sacerdotibus conceſſam; ſiquidem hæc poſterior neceſſario præſupponit illam priorem. Unde Chriſtus Dominus, qui Apoſtolis in ultima Cœna dedit poteſtatem conſecrandi Corpus & Sanguinem ſuum, eisdem primum poſt ſuam glorioſam Reſurrectionem contulit poteſtatem abſolvendi, *Joan. 20.* dicens: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Hinc etiam per Epiſcopum in Ordinatione Sacerdotum conferri eisdem ſolet poteſtas conſecrandi circa Offertorium Miſſæ, videlicet ante lectum Evangelium: poteſtas vero abſolvendi primum peracta Communione. Hujus autem ratio non eſt, niſi voluntas, ac inſtitutio Chriſti Domini, qui voluit, neminem poſſe conſcientias noſtras in Sacramento Pœnitentiæ judicare, qui non poſſet prius ſuum ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem conficere: ut eo libentius conſcientias noſtras tali ſubjiceremus, cui ipſemet Chriſtus ſeſe ſubjecit conſecrandum, & manibus tractandum.

8. No-

8. Notandum III. Quod *Jurisdictio*, quantum ad propositum, aliud non sit, quam auctoritas quædam superioritatis supra alios in Foro conscientiæ judicandos. Porro hujusmodi Jurisdictio (quæ & *Potestas Jurisdictionis* dicitur) duplex est, ordinaria scilicet & delegata.

9. *Jurisdictio ordinaria* est, quæ alicui competit ex proprio officio, seu munere suo: id est, qua quis ex vi proprii officii (utpote cui annexa est cura animarum) habet subditos, quos in Foro conscientiæ judicare potest. Et talem habet Parochus in sua Parochia, Episcopus respectu Diœcesanorum, Abbas respectu suorum Monachorum, Generalis cujusdam Ordinis, & Papa respectu totius Orbis.

10. *Jurisdictio delegata* est, quæ habetur ex commissione alterius habentis ordinariam, id est, quam quis absque collatione alicujus Beneficii, curam animarum habentis, accipit ab habente jurisdictionem ordinariam. Et talem habent Religiosi Ordinum Mendicantium a Summo Pontifice in omnes Sæculares Christi Fideles totius Orbis, quamvis nullum habentes Beneficium curatum, sed tamen legitime approbati pro Confessionibus excipiendis respectu Sæcularium.

11. CONCL. IV. Sacerdotibus in sua Ordinatione confertur sufficiens Jurisdictio valide saltem absolvendi quemlibet à solis peccatis ve

venialibus. Ita communior Theologorum. Ratio est: quia peccata venialia sunt materia libera Confessionis; ergo frustra reservarentur & consequenter omnis Sacerdos poterit ab ipsis absolvere.

12. Notandum tamen, quod extra casum necessitatis non debeat defacto Sacerdos necdum expositus se immiscere audiendis Confessionibus venialium; idque ob plurima incommoda, quæ inde facile possent oriri. Et hinc non immerito Innocentius XI. in Decreto, circa Communionem quotidianam, edito 12. Februarii 1679. (*a*) injunxit Episcopis & Parochis *ut non permittant, ut venialium Confessio fiat simplici Sacerdoti, non approbato ab Episcopo aut Ordinario.*

Additio.

* Ex dicto Decreto eruitur, quod, si non invalide, saltem illicite ageret Sacerdos simplex, qui à peccatis venialibus (idem dic de mortalibus per præcedentem Confessionem jam semel rite expiatis) absolveret extra articulum mortis. Videatur la Croix *Lib. 6. part. 2. num. 1489.* *

13. CONCL. V. In mortis articulo potest quilibet Sacerdos, etiam alias necdum approbatus, imo & excommunicatus, degradatus, hæreticus, absolvere ab omnibus censuris, & peccatis. Ita expresse Concilium Trid. *Sess. 14. cap.*

14. cap. 7. ubi ait: *Verumtamen pie admodum, ne aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possint.* Ex quibus verbis tam amplis docet unanimis Doctorum; quod simplex etiam Sacerdos, quamvis sit degradatus, excommunicatus, irregularis, vel apostata, possit absolvere, si non adsit Confessarius approbatus, proprius Parochus, aut Episcopus. Num autem hoc præsente possit absolvere simplex Sacerdos, jam alibi (*b*) dictum fuit: prout etiam jam in alio loco insinuatum est (nimirum *Tract. de Censuris*) à quibus Censuris Regulares jurisdictionem delegatam absolvendi habeant.

Additio.

* Quod proxime dictum est de potestate absolvendi in articulo mortis, Bosco, Lugo, Vasquez, Sanchez, Suarez, Silvester, Medina, & alii cum Glossa extendunt etiam ad periculum mortis, desumentes id ex Extravaganti *Inter cunctas. De privilegiis*, ubi alias eam potestatem absolvendi non habentibus hæc datur, quando *mors confiteri volentium verosimiliter timetur*; verosimilis autem timor videtur idem sonare, ac probabile periculum. Notandum autem est, quod, etsi soleat subinde articulus, & periculum mortis ab AA. pro eodem accipi conformiter *Dist. 9. num. 13.* proprie tamen

amen articulus mortis tunc adeſſe cenſeatur, uando mors moraliter certa proxime inſtat. ericulum vero mortis tunc dicitur eſſe, quan- o ſub dubio, vel timore probabili exſpecta- ur mors, uti in prælio, vel itinere periculoſo, el ſimili maritima navigatione; item, tale pe- culum ſubire reputantur illi, qui inſerviunt eſtiferis aut mulieres partui vicinæ, alias in artu expertæ periculum vitæ. Felix Poteſtas om. 1. num. 3357. annumerat conſtitutis in peri- ulo proximo mortis univerſim prima vice pa- turas. Ratio eſt: quia non præſumitur, ſi- iles omnes velle pia Mater Eccleſia expone- e probabili periculo æternæ damnationis de- egando Sacerdotibus præſentibus Jurisdictio- em ſaltem in caſu, quo alii habentes pote- atem abſolvendi deſunt, aut nolunt, vel non oſſunt absque difficultate adeſſe, vel ad eos- em in gravi periculo mortis conſtituti non abent confidentiam, uti notat hic Elbel *part. Conferent. XII. num. 328.* Quinimo loquen- o de proprio Parocho talis moribundi P. Spo- r *part. 3. Theolog. Sacram. cap. 6. n. 725.* con- edit huic poteſtatem abſolvendi à reſervatis iam neglecto alio privilegiato. *

14. CONCL. VI. Ut Miniſter Sacramenti enitentiæ, ſive Confeſſarius illud valide ad- iniſtret, extra articulum, vel periculum mor- etiam præter Jurisdictionem neceſſario re- uiritur legitima Approbatio ipſius. Ita com- unis. Hinc vitandæ ſequentes duæ Propo- iones, ab Alexandro VII. damnatæ, quarum

una, ordine 16. sic habet: *Qui Beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.* Altera, ordine 13. taliter sonat: *Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.* Et merito utraque Propositio damnata fuit: nam seclusa approbatione Episcopi, neque simplex ille Sacerdos ab eodem recipit jurisdictionem delegatam absolvendi; ordinariam autem eo ipso non habet, quia caret Beneficio curato; Regulares vero eandem approbationem non accipiunt à Summo Pontifice, sed ab Episcopo, sicque ab eodem reprobat nec valide absolvunt. Ubi.

Additio.

* Notandum singulariter, quod approbatio legitima, ad validam Sacramenti Pœnitentia administrationem præter ipsam jurisdictionem requisita, sit aliquid longe distinctum à jurisdictione. Ratio est: quia *approbatio* est actu intellectus declarantis de capacitate, & sufficienti intelligentia Confessarii in ordine ad hoc munus obeundum, *jurisdictio* vero respicit voluntatem; est enim potestas in certas persona dijudicandas acquisita per voluntatem Superioris concedentis. Porro Confessarii sæculares speciali privilegio non præditi, dependent ab Episcopo non solum quoad approbationem verum etiam quoad jurisdictionem, quæ ipsi vi curati Beneficii, vel aliis modis confertur

econ

econtra vero Confeſſarii Regulares exempti ſolum ab eo dependent in approbatione. *

15. Etenim Regulares exempti Jurisdictionem abſolvendi ſæculares non accipiunt ab Epiſcopo approbante, ſed ſuppoſita approbatione Epiſcopi loci, & accedente conſenſu proprii Superioris Regularis, ea ſtatim intelligitur ipſis conceſſa à Sede Apoſtolica; prout deſumitur ex *Clem. Dudum. §. Statuimus. De Sepulturis.* atque à S. Congregatione Concilii declaratum fuiſſe refert Fagnanus in *c. omnis n. 79. De Pœnit. & remiſſ.* Accedit ratio, quam affert Layman *Lib. 5. tract. 6. c. 10. n. 19.* quia Epiſcopus loci tam amplam juriſdictionem audiendi Confeſſiones omnium Fidelium undecunque venientium, eosque à cenſuris etiam Papæ reſervatis (extra caſus Bullæ Cœnæ Domini) abſolvendi dare non poteſt, ſed eam Confeſſarii Ordinum Mendicantium immediate recipiunt à Summo Pontifice, cum dependentia tamen à conſenſu ſui Prælati, & approbatione Epiſcopi.

APPENDIX.

Continens varia adhuc quæſita de Approbatione.

SUMMARIUM.

* *An Epiſcopus poſſit reprobare Clericum, quem in examine pro Confeſſionali invenit idoneum? Addit. I.*

* *An possit is Regulares exemptos quoad approbationem ad certum genus Pœnitentium astringere? Addit. II.*
* *Vel approbatos semel, iterum reprobare? Addit. III.*
* *A quonam Episcopo Regulares exempti debeant approbari? Addit. IV.*
* *A quali Clerici sæculares? Addit. V.*
* *Ubi etiam de praxi Germaniæ. Addit. VI.*
* *Ponuntur alia duo notabilia Quæsita. Addit. VII. & VIII.*
* *De Approbatione circa Moniales. Addit. IX.*

Additio I.

* QUÆRES I. An Episcopus Clericum, quem in examine consideratis omnibus considerandis vere idoneum invenerit, possit nihilominus citra peccatum reprobare? Resp. negative: peccaret enim talis Episcopus contra justitiam; quia intervenit quasi contractus, uti alias fit in concursu, quo dicitur: *Subjicio me examini ea conditione, ut approber, si dignus inveniar:* quæ conditio etiam censetur acceptari ab altero, supposito, quod ipsum examinet. Ita recte cum Card. de Lugo la Croix *Lib. 6. part. 2. n. 1491.* & ex Bosco *De Jubilæo sect. 5.* P. Henno *tract. De Pœnit. disp. 8. quæst. 6. con. 4.* Interea tamen etiam injuste reprobatus juxta jam dicta nequit audire in illa Diœcesi Confessiones, cum desit necessario requisitum, nempe Approbatio. *

Additio II.

Additio II.

* Quæres II. An Epiſcopus Clericos Regula-
'es exemptos poſſit tantùm ad certum genus per-
ſonarum, vel ad certum locum, aut tempus ap-
probare? Reſpond. quoad hoc provideri in
Conſtitutione *Superna*, edita per Clement. X.
ubi §. 5. ſic habetur: *Illi Religioſi, qui ad Con-
feſſiones audiendas idonei generaliter inventi fue-
rint, ab Epiſcopis generaliter quoque, & indi-
ſtinctè absque aliqua limitatione* NB. *temporis
certorumque locorum, aut generis perſonarum in
Diœceſi propria ſunt admittendi: quoad cæte-
ros verò, qui non adeò idonei reperiuntur, ſi
petierint ſe admitti, arbitrio Ordinariorum re-
linquitur, ipſos limitata facultate, prout eisdem
Ordinariis magìs expedire videbitur, probare,
& admittere.* *

Additio III.

* Quæres III. An ſuppoſitô, quòd aliquan-
do Regulares exempti fuerint approbati pro
aliqua Diœceſi, illa approbatio denuo poſſit
tolli ab illo Epiſcopo, qui eam dedit? Reſp.
talem approbationem ſemel factam nullatenus
poſſe ab eodem licitè tolli, ſeu revocari alio
tempore, niſi verè coram Deo nova gravis
cauſa revocandi, quæ ipſas concernat Confeſ-
ſiones, intervenerit. Ita la Croix *L. 6. part.
2. num. 1545.* & probatur ex Conſtitut. *Super-
na.* Clement. X. §. 6. ubi ſic habetur: *Regu-
lares*

lares ad Confessiones audiendas prævio examine simpliciter, & absque ulla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo (NB. secus autem ab ejus Vicario, aut ab Antecessoribus Episcopis approbati) non possunt ab eodem, qui sic approbavit, iterum examinari, aut ab eisdem Confessionibus audiendis suspendi seu licentiæ illis concessæ revocari nisi nova superveniente causa, quæ ipsas Confessiones concernat. Videatur Henno *Tr. de Pœnit. disp. 8. q. 7.*

Additio IV.

* Quæres IV. A quonam Episcopo debeant Regulares exempti approbari, ut validè in aliqua Diœcesi sæculares pœnitentes absolvere possint? Respond. Ordinariè loquendo debent tales Regulares esse approbati ab Episcopo illius Diœcesis, in qua excipiunt Confessiones, ita quidem, ut citra istam approbationem ibidem absolvere non possint pœnitentes ad se confluentes etiam ex illa Diœcesi, in qua jam fuerant antecedenter approbati. Ita clarissimè patet ex dicta Constit. Clement. Papæ X. *Superna*, edita undecimo Calendas Julii 1670. ubi inter multa hæc verba habentur: *Ad hæc Regulares ab Episcopo ad Confessiones Sæcularium in sua Diœcesi audiendas approbati NB. non possunt in aliena Diœcesi eas absque illius Episcopi Diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi Religiosi jam fuerunt approbati.* Cæteroquin Episcopus

:opus ille approbationem dare poteſt electus, : confirmatus, quamvis non conſecratus, vel Capitulum ſede vacante. Pariter Abbates, : Præpoſiti, qui habent territorium nulli Epiſcopo ſubjectum. Videatur la Croix *L. 6. part.* *. num. 1495. ac ſeqq.* *

Additio V.

* Quæres V. An pariformiter quoad approbationem ſentiendum ſit quoad Clericos Sæculares? Reſpondetur, eosdem pariter debere eſſe approbatos ab Ordinario illius Diœceſis, in qua Confeſſiones excipiunt. Ita cum Navarr. Barboſa, Cardin. de Lugo &c. Sabinus Bononien. in Luce Moral. *Tr. 167. n. 34.* Et probatur à fortiori: Confeſſarii enim ſæculares magìs dependent ab Epiſcopo, quàm Regulares exempti; cùm poſteriores ab eo dependeant tantùm in approbatione, priores autem etiam in Jurisdictione; ergo, ſi Regulares debent eſſe approbati ab Epiſcopo loci, in quo Confeſſiones excipiunt, multò magìs Sæculares. Accedit, quòd apud eundem Sabinum, *loc. cit.* *n. 37.* ita fuiſſe deciſum à Sac. Congregat. Concilii referant Fagnanus *in Cap. Ne pro Dilatione* *n. 65.* ac ſeqq. & Pignatellus *tom. 7. Conſult. 8.* *n. 46.* quod idem P. Franciſcus Van Ranſt *Tr. de Indulgent. q. 12. n. 10.* conatur eruere ex Bulla *Cum ſicut.* Innocentii XII. edita die 19. Aprilis anno 1700. *.

Additio VI.

* Quæres VI. Quomodo ergo ſtante hac doctrina ſalvetur in Germania praxis, vi cujus in confinibus duarum Diœceſium tam Parochi, quàm Regulares tempore Indulgentiarum, ſeu magnæ alicujus feſtivitatis, aut peregrinationis confluunt in unum certum locum coadjuvando ibidem excipere Confeſſiones, quamvis in Diœceſi ejusdem loci, ſeu oppidi, ubi Confeſſiones excipiunt, nunquam fuerint ab Ordinario approbati? Ratio dubitandi eſt; quia ex una parte juxta jam dicta requiritur ad abſolvendum aliqua approbatio, & quidem Epiſcopi, in cujus Diœceſi excipiuntur Confeſſiones, ex altera verò propterea, quòd quis ſit approbatus in propria Diœceſi, non infertur, quaſi foret approbatus in omni alia, ſicque nec in ea, in qua ſine ulteriori approbatione Confeſſiones excipit: nam ſequens propoſitio eſt damnata ab Alexand. VII. quæ ſic ſonabat: *Regulares Ord. Mendicant. ſemel approbati ab uno Epiſcopo ad audiendas Confeſſiones in ſua Diœceſi habentur pro approbatis in aliis Diœceſibus, nec nova indigent approbatione.* Reſpondetur ex Illſung hîc, & aliis, praxim iſtam juſtificari per tacitum conſenſum, & approbationem Epiſcopi illius Diœceſeos, in qua talis Confeſſiones excipit: dum enim ſimilia in Germania tempore magni concurſus pœnitentium à Confeſſariis Regularibus, qui in alia Diœceſi fuerunt approbati, uti & à Parochis, & Benefi-

neficiatis curatis notoriè practicantur, & Reverendissimi Ordinarii non contradicunt, etsi facilè possint, meritò tacitus exinde de præsenti consensus eorum infertur, qui æquivalet consensui expresso. Quod idem erit sentiendum de alia praxi, qua nimirum vicini Parochi ad invicem, vel Cooperator unius Parochiæ vicino Parocho confitentur. *

Additio VII.

* Quæres VII. An etiam post Decretum Clementis X. salvari possit illa praxis, qua Regulares exempti ab uno Conventu in alium mutati solent in locis, per quæ transeunt, præsertim in aliquo concursu pœnitentium, & quando fuerunt à Parochis requisiti, excipere ibidem Confessiones, quamvis in ea Diœcesi necdum fuerint approbati ab Ordinario? Antequam respondeam, suppono tanquam certum, quòd nequeant tales excipere sæcularium Confessiones in ipso loco, ad quem mutantur, & ubi domicilium figunt, nisi vel jam alio tempore pro illa Diœcesi fuerint approbati, vel de novo ab Ordinario memoratæ Diœcesis, sub qua ille locus situs est, approbationem obtineant: ita enim expressè decernit Clemens X. in superius allegata Constitutione. Quæstio igitur solùm versatur circa loca, per quæ præcisè tales Regulares transeunt, non ibidem permanendo. Hôc præscitô, Respond. suppositô, quòd tales jam semel ab aliquo Ordinario alicujus Diœcesis fuerint approbati,

 posse

posse sub itinere excipere Confessiones in loco, per quem transeunt, quamvis locus iste existat in ea Diœcesi, in qua nunquam approbationem obtinuerunt, dummodo specialiter excipiatur oppidum, in quo ipsemet Episcopus moratur. Ita cum aliis contra Illsung Pater Reiffenstuel *Lib. 5. Decret. tit. 39. n. 259.* cum Platelio, Taberna, ac pluribus aliis apud Dianam *P. 3. T. 2. Resol. 123.* Et ratio desumitur tum ex privilegio per Eugenium IV. FF. Minoribus, ac per Gregor. XIII. Patribus Soc. Jesu concesso, quoad NB. transeuntes, seu itinerantes necdum claris terminis per Clement. X. revocato, tum efficacius ex tacito consensu ipsorum Ordinariorum, eo ferme modo, quo diximus in antecedenti Quæsito. Sane ex hoc ultimo fundamento posset talis Religiosus, transiens alienam Diœcesim, excipere Confessionem alicujus Domini Parochi, Cooperatoris, vel alterius Sacerdotis sæcularis hujus alienæ Diœcesis, prout fatetur Holzman *Tom. 2. Tract. 4. num. 743. ℣. Respondetur ad casum secundo.* Cur ergo non pariformiter aliorum Sæcularium, maximè si ibidem foret magnus Pœnitentium confluxus? Item ex hac ipsa, uti credo, ratione Confessarii magnorum Principum, qui Principales suos per varias subinde comitantur Diœceses, eosdem, si confiteantur ibidem, absolvunt, quamvis in dictis Diœcesibus non fuerint expressè approbati, memorati Confessarii. Videatur Anacletus Reiffenstuel *loc. cit.* & Albertus Reiffenstuel in sua practica *part. 1. cap. 3. num. 95.* *

Additio

Additio VIII.

* Quæres VIII. An Regulares exempti semel in aliqua Diœcesi approbati possint excipere Confessiones in locis ejusdem Diœcesis, in quibus non habent Monasteria, ubi Parochi positivè contradicunt? Respond. affirmativè. Ita la Croix *Lib. 6. p. 2. num. 1523.* & deducitur ex Constitut. *Superna.* Clement. X. sæpe jam allegata. Ratio est; quia quoad approbationem non dependent à Parocho, sed ab Episcopo, à quo, si sunt semel approbati, illimitatè jurisdictionem in Christi fideles accipiunt ab ipsomet Summo Pontifice. Nec dicas: Parochi nequeunt audire Confessiones in altera Parochia ejusdem Diœcesis contradicente positivè altero Parocho; ergo nec Regulares. Respond. enim neg. conseq. & paritatem; nam Parochi non acquirunt jurisdictionem in alienos subditos, puta, in altera Parochia existentes, nisi per expressum, vel saltem per tacitum de præsenti consensum alterius Parochi; Regulares autem Mendicantes obtinent à Papa in omnes Sæculares, habita semel approbatione Episcopi Diœcesani. Interea tamen præfati Regulares non debent publicè in ipsa Ecclesia alterius Parochiæ excipere Confessiones, si positivè Parochus nolit, ut sic evitentur tricæ, & lites, uti notant la Croix *Lib. 6. p. 2. n. 1576.* & Henno *Tract. De Pœnitent. disp. 9. quæst. 5. Conclus. 3.* *

Additio IX.

Additio IX.

* Quæres IX, An Regulares, vel etiam Sæculares Sacerdotes ſub terminis generalibus approbati ab Ordinario pro excipiendis Confeſſionibus cenſeantur exinde etiam eſſe approbati pro Monialibus, ſaltem ſubjectis tali Ordinario? Reſp. negativè: etenim juxta Bullam *Superna*, Clementis X. quoad hasce requiritur mentio ſpecialis. Ex quo non pauci Doctores apud la Croix *L. 6. part. 2. num. 1467.* inferunt, ne quidem tempore Jubilæi poſſe Monialem absque legitima ſpeciali licentia ſibi aſſumere Confeſſarium quemcumque pro beneplacito ſuo; nam, etſi ibidem ſoleat dari facultas eligendi pro Confeſſione excipienda quemcumque Presbyterum tam ſæcularem, quam cujusvis Inſtituti, ac Ordinis Regularem, qui ab omnibus cenſuris, & quibusvis peccatis quantumvis enormibus, atque reſervatis abſolvere queat, attamen expreſſè additur, ut is ſit unus *NB. ex approbatis à Locorum Ordinariis:* atqui non cenſetur à Locorum Ordinariis approbatus pro Monialibus, niſi qui ſpecialiter pro ipſis eſt deputatus, ergo neque tempore Jubilæi poterit à Moniali eligi in Confeſſarium alius, niſi talis, qui vel antea, vel ſaltem tempore Jubilæi ſpecialiter pro Monialibus fuit deputatus. Ita pariter ſentit Matthæucius *v. Officialis quoad Confeſſarios Monial. n. 11.*

QUÆ-

QUÆSTIO II.

De Probitate, Scientia, & Prudentia Confessarii; ubi etiam de modo prudenter corrigendi errores à se commissos.

* SUMMARIUM.

16. *Ratio Ordinis.*
17. *In Confessario requiritur probitas, scientia, & prudentia.*
18. *Confessarius debet esse Judex, Medicus, & Doctor.*
19. *Probitas, quæ in ipso requiratur?*
 (c) De hoc Tract. 14. Dist. 1. num. 43. 44. & 47.
20. *Quomodo peccet administrans hoc Sacramentum in mortali?*
21. *Scientia in Confessario, qualis requiratur?*
22. *Scientia eminens, & scientia mediocris, quæ? cum Additione.*
23. *Quid, si Sacerdos sit dubius de sua sufficientia?*
24. *Generatim, qua Scientia debeat pollere Confessarius? cum Additione.*
25. *An is teneatur judicare de gravitate peccatorum in individuo?*
 (e) Ut dictum Tract. 3. Dist. 2. q. 2. per totum.
26. *Quid, si is erret in judicando? Doctrina practica.*
 (f) Ut amplius n. 34. & seqq. dicetur.

** Ex-*

* *Extenditur hæc Doctrina per duo Corollar Addit. I. & II.*

27. *Prudentia Confessario necessaria.*

28. *Ea generatim debet exerceri circa propria Confessarii personam.*

29. *Circa personas astantes,*

30. *Et circa pœnitentes, quomodo?*

16. POSTQUAM de iis dictum est, quæ r quiruntur ad Ministrum Sacramenti Po nitentiæ, ut valide illud administret, merit præsens Quæstio una cum sequentibus tract de his, quæ requiruntur ad dignam, legitimam, licitam, & meritoriam dicti Sacramenti adm nistrationem ex parte Ministri. Hinc sit

17. CONCL. Unica. Ut Confessarius ritè ac licitè meritoriéque suo munere fungatur, e parte ipsius requiruntur tria, videlicet Probit vitæ, Scientia conveniens, & Prudentia. I communis. Ratio est; tum quia is sine prob tate vitæ, sive existens in peccato mortali, absque prævia contritione absolvens peccare mortaliter administrando Sacramentum Pœn tentiæ: tum quia, ut dicitur c. *Omnis utriusqu sexus. De Pœnit. & remiss.* Confessarius debet habere *more periti Medici, ut superinfundat vinu & oleum vulneribus sauciati:* ad hoc autem opu est scientia, & prudentia, ut patet: ergo.

18. Hæc generalia requisita ex parte Con fessarii paucis complectuntur Doctores, du ajunt, quod Confessarius debeat esse & Judex

& Medicus, & Doctor. *Judex* quidem, diſcutiendo pœnitentem, atque de ejusdem peccatis judicando, ac pro ipſis ſalutarem pœnitentiam, & ſatisfactionem imponendo, ſimulque vel impertiendo abſolutionem, vel (ſi merita cauſæ id expoſcant) hanc negando. *Medicus*, qui juxta *cit. c. Omnis utriusque ſexus*, noverit ſuperinfundere vinum & oleum vulneribus ſauciati. Et *Doctor*, ob debitam ſcientiam, prudentiámque ex parte ipſius requiſitam; prout amplius in progreſſu dicetur. Nunc ſingula in Concluſione enumerata proſequendo per ordinem,

19. Quæritur I. Quænam probitas requiratur ex parte Confeſſarii? Reſp. I. Ad hoc, ut Sacerdos licitè, & absque peccato mortali adminiſtret Sacramentum Pœnitentiæ, requiritur, ut non ſit ſibi conſcius peccati mortalis. Quod ſi eum remordeat conſcientia peccati gravioris, tenetur prius per receptionem Sacramenti Pœnitentiæ, vel ſaltem præmiſſa contritione perfecta (*c*) ſeſe reſtituere in ſtatum gratiæ; alioquin peccaret novo peccato mortali Sacrilegii. Valebit tamen abſolutio data à Sacerdote in ſtatu peccati mortalis exiſtente, ſi cætera requiſita adſint; ac proinde valide quidem, ſed non licitè Sacramentum adminiſtrabit.

20. Quæritur II. Quot peccata numero diſtincta committat Sacerdos, qui plurium Confeſſiones pro eadem vice, ſucceſſive tamen, in ſtatu peccati mortalis excipit? Reſp. de hoc

jam

jam esse dictum superius *Tract. 14. Dist. 2. n. 49 & 53.* ibi videatur.

21. Quæritur III. Quæ, & quanta requiratur scientia in Confessario? Resp. I. In Confessario requiritur scientia competens, id est, saltem mediocris. Ita communis. Ratio est; quia, cùm in hoc Sacramento Confessarius exerceat officium Judicis & Medici, scire debet, quid sit sui muneris, ne & se & suos pœnitentes periculo exponat errandi in materia gravi, & salutem animarum concernente. Siquidem, ut inquit Salvator *Matth. 15. Cæcus, si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.*

22. Additur notanter, *scientia competens, id est, saltem mediocris;* duæ enim sunt species scientiæ. Prima dicitur *Scientia eminens*, qua quis optimè sit versatus in Jure Canonico, in Theologia Morali, atque Casistarum lectione, & qua sciat ratiocinari, casúsque difficiles Conscientiæ resolvere. Hæc scientia, quamvis sit utilissima, omníque studio prosequenda, nihilominus absolutè necessaria non est: alioquin pauci reperirentur Confessarii. Secunda vocatur *Scientia mediocris*, quæ tamen commodè determinari nequit, sed debet judicari ex ratione diversitatis tum locorum, tum personarum: major enim requiritur scientia pro Confessionibus in Urbe aliqua inter Magnates & Mercatores excipiendis, quàm in pagis inter simplicem populum.

Additio.

Additio.

* Interim tamen Pater la Croix *lib. 6. part. 2.* *um. 1787.* notanter ponit hæc formalia: *Scien-* *a ſumma non requiritur, imo per actidens ſæpe* *t minus utilis, quàm mediocris conjuncta cum na-* *urali judicio & praxi, qui enim ita ſubtiliter vo-* *int omnia revocare ad apices Theologicos, ſæpe ſe* *pſos, & alios implicant ſcrupulis, aliisque diffi-* *ultatibus &c.* *

23. Reſp. II. Si Sacerdos ſit dubius de ſua ufficientia, debet ſe conformare judicio Epi- copi approbantis, vel ſui Prælati, aut alicujus octi Theologi, &, ſi per ipſos capax, & ufficiens repertus fuerit, ſuum dubium in illo- um judicium rejicere, & ſecurè Confeſſiones xcipere. Ita D. Thomas 2. 2. *qu.* 104. *art.* 5. uarez, Toletus, & alii. Intellige, dummo- do is ſucceſſivè per lectionem librorum compe- entium magìs conetur in hujusmodi ſcientia d Confeſſarium requiſita proficere, & in caſi- bus obſcurioribus, ac difficilioribus non eru- beſcat doctiores conſulere: quod præſertim à principio erit obſervandum, quando quis inci- pit Confeſſiones excipere.

24. Reſp. III. Interim certum eſt, quod Confeſſarius debeat eſſe præditus tanta ſcientia ut ſciat, quænam communiter ſint peccata ex genere ſuo mortalia, & quænam venialia; quænam regulæ communes ſint pro diſtinctione numerica peccatorum, quænam circumſtantiæ ſpeciem peccati mutantes, & quæ non: tene-

tur enim inter hæc, veluti inter lepram & le-
pram, ceu ſpiritualis Medicus, poſſe diſcerne-
re. Inſuper tenetur ſcire regulas communes
quibus quis excuſari poſſit à præcepto, vel à
peccato mortali: nec non ea, quæ requiruntur
ad legitimam Sacramentorum adminiſtrationem
ac in ſpecie ad Sacramentum Pœnitentiæ, & hu-
jusmodi, de quibus idcirco paſſim Theologi
Morales tractare conſueverunt.

Additio I.

* Pater Benjamin Elbel *in Theolog. Sacra-
ment. part. 2. Conferent. XV. n. 394.* conſiderat
Confeſſarium tripliciter, uti nos antecedente
n. 18. nimirum tanquam Judicem, Medicum
& Doctorem. Ut *Judex* debet non quidem ne-
ceſſariò memoriter, ſed habitualiter, ut ait El-
bel *loc. cit. n. 397.* ſcire peccatorum ſpecies, a
circumſtantias ſpeciem mutantes: item oner
ex peccatis contra juſtitiam reſultentia; nimi-
rum an, & quid ſit reſtituendum in bonis for-
tunæ, famæ, & vitæ? item quæ communiter
ſint cauſæ à reſtitutione excuſantes? Item ca-
ſus reſervatos ſaltem illos, & cenſuras ſaltem
eas, à quibus nequit abſolvere: nec non ea de-
licta, ob quæ ſaltem à potiori incurritur irre-
gularitas: item principaliter noſſe debet ea
quæ reſpiciunt partes Pœnitentiæ eſſentiales v
integrales, quales ſunt dolor cum propoſito
Confeſſio, abſolutio, ac ſatisfactio. Ut *Medi-
cus* noſſe debet modos ordinarios, quibus pec-
cator iterum reſurgere poteſt, uti & remedi

con

contra peccata, & contra tentationes in futurum, ſingulariter conſuetudinarios, & in occaſione proxima conſtitutos. Ut *Doctor* ſcire debet, qualiter ignorantes in neceſſariis principiis Fidei poſſit inſtruere: item noſcere obligationes quæ communiter oriuntur ex ſtatu clericali, vel Matrimoniali, maximè circa inpedimenta matrimonii, ut dubitantibus competentem dare valeat reſolutionem. *

25. Reſp. IV. cum Suarez *part. 3. tom. 4. diſp. 28. ſect. 2. n. 2.* Lugone, Marchantio, aliiſque. Quamvis teneatur Confeſſarius ſcire, quidnam ex natura ſua ſit pecatum mortale, & quidnam veniale, ut dictum: non tamen requiritur, quòd de omnibus, quæ audit à pœnitente, judicet, an ſint hic & nunc peccata mortalia, vel venialia: quis enim hoc etiam ex viris doctiſſimis absque manifeſto periculo errandi facere poterit? Idque tum ob diverſitatem opinionum inter Doctores: tum quia caſus ipſi in individuo valde alternantur quoad majus, ac minus ex materia, indeliberatione, paſſione, multiſque aliis circumſtantiis, ratione quarum quandoque peccatum ex genere mortale, fit veniale, ac econtra. (e) Sufficit itaque, ut Confeſſarius attentè audiat confitentem, & qualitatem, gravitatemque malitiæ prudenter expendat, licèt ad gravitatem peccati mortalis certò illam determinare non poſſit.

26. Notandum tamen, ſi Confeſſarius determinatum ferat judicium, & quandoque peccatum mortale reputet veniale, aut econ-

tra, non idcirco Confessionem, & absolutionem poenitentis reddi invalidam: nam, ut rectè quidam loquuntur, *Sacerdos non debet judicare poenitentem scientia Divina, sed auctoritate Divina absolvere.* Unde, si Confessarius audiat peccatum, quod discernere nequit, utrum hic & nunc sit mortale, vel veniale, illud tale, quale est, absolvat, suspendens judicium pro natura ipsius; quandoquidem in genere bene sciat, an sit mortale, vel veniale: etenim quidquid agat, non semper poterit conceptus dubia (doctoribus præsertim ob particulares circumstantias frequentius occurrentia) super peccatis, & eorum gravitate deponere; neque oportet per exactissimas interrogationes hoc Sacramentum poenitentibus nimis grave, & onerosum reddere. (*f*)

Additio I.

* Ast ponamus, quòd Sacerdos in confessionali commiserit aliquem errorem ex oblivione aut distractione, vel ex sua inscitia, seu ignorantia, quem postea cognoscit, debebitne error hic denuo ab ipso corrigi, & quomodo, aut quando? Antequam respondeam, suppono talem errorem posse contingere vel circa substantialia Sacramenti Poenitentiæ, sine quibus nullo modo valor Sacramenti habetur, v. g. si administretur absque intentione Ministri, si detur absolutio absenti, aut omittendo in formula absolutoria aliqua verba essentialia, sive

conferatur pœnitenti non habenti dolorem ex motivo supernaturali, aut efficax propositum &c. Vel error iste potest præcisè versari circa integritatem materialem, puta, si à Confessario ex inscitia intermittatur interrogatio circa species, & numerum peccatorum, e. g. an pœnitens qui accusat se contra sextum præceptum peccasse, commiserit hoc peccatum cum soluta, vel ligata, & quoties? item error iste in confessionali ex inscitia à Confessario factus potest tendere in præjudicium tertii, ut in puncto restitutionis in bonis famæ, vel fortunæ, vel potest contingere citra damnum alterius. H. S.*

Additio II.

* Respondeo I. Si error iste contigit circa valorem Sacramenti Pœnitentiæ, tunc illa inscitia vel fuit ignorantia vincibilis, ac graviter peccaminosa, vel invincibilis. Si prius, tenetur hunc errorem corrigere, & pœnitentem monere etiam cum gravi suo incommodo, petita tamen prius (saltem de sententia securiori) à pœnitente licentia loquendi cum ipso de re sibi ad salutem necessaria. Ratio est: quia graviter ex sua propria culpa damnificavit pœnitentem: ergo debet sibimetipsi imputare grave onus, quod in corrigendo errore subire cogitur. Quando vero inscitia ista fuisset ignorantia invincibilis (puta, si error contigisset ex naturali oblivione) tunc vel pœnitens est in eo statu, ut sit periculum, ne Sacramentum

Pœnitentiæ post talem absolutionem invalidam unquam amplius recipiat, puta, quia periculosè pro tempore talis invalidæ absolutionis erat decumbens; vel non est tale periculum, in priori casu adhuc tenetur Confessarius subire onus corrigendi suum errorem etiam cum gravi incommodo, si alius modus lenior corrigendi non supersit. Ratio est: quia pœnitens versatur in periculo gravioris adhuc damni, nimirum in periculo æternæ damnationis, si ita cum suis peccatis gravibus à parte rei necdum absolutus decederet. Quòd si tale periculum moriendi abesset, non teneretur Confessarius cum tali gravi suo incommodo, & prostitutione hunc suum errorem corrigere; quoniam moraliter certum est, talem pœnitentem adhuc sæpius accessurum ad confitendum, ubi à suis prioribus illis peccatis saltem indirectè absolveretur. Ita cum Tamburino, & Card. de Lugo P. Sporer *part. 3. Theolog. Sacrament. cap. 6 sect. 4. n. 803.* ac teste ipso communis.

Resp. II. Si stante valore Sacramenti Confessarius quoad alia (secluso tamen omni damno tertii) erravit ex inscitia inculpabili, vel naturali oblivione, non tenetur cum gravi suo incommodo corrigere hunc suum errorem. Ita cum Card. de Lugo, Aversa, & Filliucio Claudis la Croix *Lib. 6. port- 2. num. 1779.* ac Tamburinus hic, qui etiam *c. 8. n. 3.* subjungit, tale grave incommodum corrigendi communiter præsumi adesse. Ratio responsionis est; quia ex una parte talis nihilominus indirectè ab his peccatis fuit absolutus, ex altera autem

utem nulli fit præjudicium ac præterea nec in-
ervenit aliqua culpa.

Reſp. III. Si error iſte contigit ex inſcitia
Confeſſarii in materia juſtitiæ cum damno ter-
ii, tunc vel Confeſſarius iſte erravit negativè
antùm, utpote non monendo, non impo-
nendo reſtitutionem debitam, ſeu non docendo
nullitatem, ſeu injuſtitiam alicujus contractus
&c. vel dictus Confeſſarius eravit etiam poſi-
ivè v. g. dicendo poſitivè ad pœnitentem,
quòd ſit excuſatus à reſtitutione; cùm tamen
foret obligatus, aut vice verſa adſtringendo
pœnitentem ad faciendam aliquam reſtitutio-
nem, à qua tamen foret excuſatus: ſive aſſe-
rendo, quòd hic contractus uſurarius e. g. ſit
uſtus, qui tamen à parte rei eſt invalidus &c.
Si in materia juſtitiæ error iſte ex inſcitia culpa-
bili, vel etiam ex reſpectu humano proveniens
fuit negativus, tenetur eum Confeſſerius juxta
non paucos ex juſtitia, juxta plures verò teſte
a Croix *loc. cit. n. 1718.* ſaltem ex charitate
corrigere etiam cum ſuo incommodo, non levi.
Ratio eſt: quia fuit cauſa negativa damni ex
propria malitia. Dixi notanter: *Si error fuit
ex inſcitia culpabili;* etenim, ſi ſimilia conti-
giſſent ex ignorantia invincibili, aut oblivio-
ne naturali, ſicque ſine gravi culpa, non obli-
garetur ad corrigendum errorem cum gravi in-
commodo, & erubeſcentia. Quando autem
error iſte in materia juſtitiæ ex inſcitia culpa-
bili Confeſſarii, vel ex reſpectu humano prove-
niens fuit poſitivus, tunc certò talis Confeſſa-
rius etiam cum ſuo non exiguo incommodo te-

 ne-

netur corrigere hunc errorem ex justitia, it quidem, ut in defectum alterius obligetur a resarcitionem damni si habeat media. Ratio est: quia fuit causa mala positivè influens in ho damnum, sicque conformiter dictis de restitu tione obligatur ex titulo injustæ damnificationis. Quod si damnum hoc contigisset ex inscitia in culpabili, neque obligaretur ex justitia ad re sarcitionem damni: non quidem titulo *rei ac ceptæ*, cum nil ad eundem pervenerit: nec ti tulo *injustæ acceptionis*, seu damnificationis quoniam nullam commisit gravem culpam. In terea tamen videtur lex Christiana dictare, u Confessarius iste impetratâ prius à pœnitente licentiâ loquatur desuper cum pœnitente, etiam cum aliquali incommodo licèt non tanto, a si mala fide errasset. Nec tenetur propterea fa mam propriam, aut Religionis suæ tanquam bonum altioris Ordinis gravi periculo prostitu tionis, & infamiæ exponere, modò non men tiatur iniquitas sibi, dicendo grave pericu lum, ubi revera non est. Sporer *loc. cit. num. 805.* *

27. Quæritur IV. Circa quæ generatim Pru dentia Confessarii debeat esse solicita? Resp. I Licèt Prudentiæ virtus ad omnes Sacerdotum functiones ritè obeundas summè necessaria sit meritò tamen præ omnibus aliis ea requiritur ad Confessiones audiendas, ut Confessarius, & quatenus Medicus est, probè noverit super in fundere oleum & vinum vulneribus sauciati & quatenus Doctor est, cautè errantes viam veritatis edoceat.

28. Resp

28. Reſp. II. Generatim Prudentia Confeſſarii eſt exercenda partim circa propriam perſonam, partim circa pœnitentes, & partim circa alias perſonas. Et quidem circa propriam perſonam vigilare oportet Prudentiam Confeſſarii tum in procuranda, atque conſervanda puritate conſcientiæ, tum in devota invocatione gratiæ Spiritus Sancti, ad hoc Divinum miniſterium ritè peragendum, tum in ardenti zelo, ſive deſiderio procurandi ſalutem animarum, Deique gloriam adaugendi, & ampliandi. Accedit aſſecuratio corporalis, ne videlicet, quantum fieri poterit, Confeſſarius incurrat periculum corporis, ſeu contrahendæ infirmitatis præſertim excipiendo Confeſſiones laborantium morbîs contagiosîs. Huc revocantur nonnulla alia, quæ Confeſſario quoad propriam perſonam, etiam in exterioribus geſtibus ritè ordinandam, neceſſaria, & prudenter attendenda erunt.

29. Deinde quoad alias perſonas aſtantes plura obſervanda ſuggerit Prudentia. Primum eſt uniformitas in modo procedendi. Alterum, ne nimis clarè loquendo faciat nonnunquam circumſtantes audire peccata confitentis contra eorum voluntatem, aut ne geſtibus, vel ob graviſſima peccata à pœnitente propoſita altis gemitibus, & ſuſpiriis (de quibus infra *Diſt. 9. Addit. poſt. 29. n.*) aliisve ſignis faciat aſtantes devenire in notitiam cujuſpiam peccati gravioris confeſſi. Et hoc tum ratione ſigilli Confeſſionis, ne illud quoquo modo, etiam indirectè, violetur; tum ratione ſcandali, & ne circum-

ſtantes meritò abſterreantur, & (quod proniſſimum eſt) averſionem concipiant à tali Confeſſario. Alia ſimilia ſuggeret ipſametPrudentia.

30. Potiſſimùm autem circa pœnitentes ipſos Prudentia Confeſſarii exercenda eſt, eos partim cautè examinando, ſi opus fuerit, partim charitativè inſtruendo, dubiáque ipſorum ſolidè reſolvendo, & dando opportuna conſilia, partim eos diſcretè corrigendo, atque ſalubria ſubminiſtrando media, quibus ad veram deteſtationem peccatorum inducantur, atque ab ulteriore lapſu præſerventur. Præſertim autem magna opus eſt prudentia circa eos, qui videntur eſſe conſtituti in occaſione proxima peccandi, nec non & circa recidivos. Hinc ſit

QUÆSTIO III.

De Interrogationibus à Confeſſario faciendis.

SUMMARIUM.

31. *Confeſſarius, an teneatur quandoque interrogare pœnitentem?*
32. *Cautela circa interrogationes.*
Quandonam debeat Confeſſarius interrogare?
33. *Quid obſervandum circa rudiores?*
(g) Diſt. 7. n. 63.
* *Quid circa illos, qui confeſſi ſunt ſacrilegè?*

34. *Quid*

31. QUæritur I. An Confeſſarius teneatur quandoque interrogare pœnitentem? Reſpond. Etſi per ſe, ac primariò munus pœnitentis ſit ſeſe debitè examinare, atque integrè accuſare, Judicis autem audire: nihilominus in ſupplementum ignorantiæ, ſeu defectûs ipſius pœnitentis, etiam Judicis, ſive Confeſſarii eſt interrogare, eúmque examinare in hoc Foro Sacramentali. Ita Herincx *diſp. 5. de Pœnit. n. 55.* cum communi. Idque patet tum ex *c. Omnis utriusque ſexus, De Pœniten. & remiſſ.* ibi: *Sacerdos autem ſit diſcretus & cautus*

tus &c. diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati, tum ex Rituali Romano, ibi: *Si pœnitens numerum, & species, & circumstantias peccatorum explicatu necessarias non expresserit, eum Sacerdos prudenter interroget.* Accedit ratio: quia Confessarius tenetur, quantum moraliter potest, procurare integram peccatorum Confessionem: atque evitationem peccati Sacrilegii, & curare, ne indisposito administret hoc Sanramentum.

32. Additur, *in supplementum ignorantiæ, seu defectûs pœnitentis.* Nam Confessarius non obligatur ulterius interrogare pœnitentem, quem ex modo procedendi advertit virum doctum, & benc conscientiam examinasse, suaque peccata quoad numerum, ac speciem ritè proposuisse, si nesciat, eum aliquid per oblivionem omisisse. Herincx *loc. cit.* Lugo *disp. 22. de Pœnit. n. 17.* & alii. Imò etiam, quando facienda est interrogatio, prorsus abstinendum est à curiosis, & non substantialibus, hoc est, iis, quæ non concernunt numerum, speciem, ac circumstantias speciem mutantes peccatorum: quamvìs, ut hæc faciliùs intelligantur, expediat, circa pœnitentem cæteróquin ignotum præmittere interrogationem de tempore ultimæ Confessionis, & (si occurat peccatum carnis) an sit solutus, vel ligatus Matrimonio &c.

Additio.

* Quòd si indages ulterius: Quandónam ergo debeat Confessarius interrogare? Respon. totum

totum id deſumi ex triplici claſſe pœnitentium à practicis aſſignata; ubi ab iisdem in prima claſſe ponuntur ſuo modo doctiores e. g. Clerici, Religioſi, vel etiam Studioſi altiorum facultatum præſertim Theologiæ moralis. In ſecunda Claſſe nummerantur minus quidem docti, competenter tamen circa Divina educati, nimirum cives, famuli, vel libri, adulti, educati in Civitatibus, idem ſtudioſi inferiorum facultatum. In tertia Claſſe collocantur rudiores, agreſtes, regulariter minus in divinis exculti. Quoad perſonas *primæ Claſſis* ordinariè intermittenda eſt interrogatio, niſi ex circumſtantiis manifeſtè apareat in contrarium neceſſitas interrogandi, prout aliquoties Confeſſarius experietur talem neceſſitatem circa expreſſionem ſpeciei, vel numeri peccatorum quoad eos pœnitentes, qui equidem in aliis altioribus facultatibus deprædicantur docti, minus tamen ſunt in Theologia morali verſati. Quoad perſonas *ſecundæ Claſſis* ſolùm tunc inſtituendæ ſunt interrogationes, quando probabiliter, conſideratis circumſtantiis aliis, timetur defectus examinis, & ignorantia culpabilis. Quoad *tertiam Claſſem* ordinariè requiritur interrogatio Confeſſarii in ſupplementum pœnitentis, niſi ex brevitate ultimæ Confeſſionis, vel ex conſtitutione conſcientiæ teneræ aliàs jam notæ, vel ex ipſomet modo proponendi Confeſſionem, contrarium inferatur: audies enim juvenis Confeſſarie ſubinde præter opinionem tuam perſonas ruſticellas apparenter ſimplices, quæ tamen melius in Divinis, & ad Sacramentum Pœniten-

tentiæ spectantibus instructæ sunt, quàm aliæ Nobiles. Videatur Albertus Reiffenstuel in Instit. super practicam Confessionalis *part.* 1. *cap.* 6. §. 2. *.

33. Porrò, quantum ad rudiores attinet, plerumque non expedit, ipsos, etiamsi minus parati accedere videantur, dimittere sine absolutione, ut se magis examinent: quia aut deterriti vix amplius ad talem Confassarium venient, aut ratione suæ incapacitatis non raro redibunt æque indispositi. Quare tales communiter permittendi sunt, peccata sua modo, quo possunt, etiam rudiori proponere; & tunc suaviter examinentur, atque juventur à Confessario, uti jam superius (g) dictum fuit.

Additio.

* Pariter dimittendi non sunt absque ulterioribus interrogationibus mitianimo propositis illi pœnitentes nimiùm verecundi, qui sub ipsa actuali Confessione; vel ex speciali instinctu Spiritus sancti illuminati, vel efficaci admonitione sagacis, & discretè zelosi Confessarii commoti detegunt grave quodpiam peccatum ab aliquot jam annis ex erubescentia absconditum, quod forsan neque defacto aperuissent, nisi Deus, in cujus manu sunt corda hominum, ex improviso sic mirabiliter disposuisset, licèt enim apud tales, præsertim si exinde jam pluribus annis Confessiones sacrilegas fecerunt, sicque plura gravia peccata etiam in præcedentibus Confessionibus jam detecta denuo Cla-

vibu

vibus hujus Sacramenti ſubjicere debent, licèt (inquam) apud tales videatur ſubeſſe periculum quoad materialem integritatem Confeſſionis, videlicet ne aliquot peccata oblivione hîc, & nunc inculpabili quoad ſpeciem, & numerum intermittantur, praxis tamen iſta continuandæ Confeſſionis, ac abſolutionis, ordinariè juſtificatur ob aliud majus periculum aliàs, ſi abſolutionem Confeſſarius differret, imminens; nimirum ne pœnitentes iſti, ſi hîc, & nunc pro ulteriori examine ſine abſolutione dimittantur, alia vice omnino emaneant denuo naturali verecundia victi, atque exinde ſacrilegas continuantes Confeſſiones: prout ſolidè cum Gobat & Sporer docet ex multa experientia Albertus Reiffenſtuel in ſuis Inſtit. Moral. *loc. cit. n. 331. & ſeqq.* Interea tamen ſimiles, finitis modo morali inferius poſt *n. 43.* explicando interrogatoriis, & peracta Confeſſione ante abſolutionem ſuaviter moneat Confeſſarius, ut, ſi adhuc alio tempore aliqua peccata gravia intra tempus primæ ſacrilegæ Confeſſionis perpetrata, hîc autem, & nunc ex inculpata oblivione intermiſſa deinceps memoriæ occurrerent, ea ipſa, quæ interim vi modernæ Confeſſionis ſinceræ indirectè ſunt remiſſa, de novo, quando aliàs Confeſſionem deponere cogitant, Clavibus Eccleſiæ ſubjiciant; alia verò de præſenti corde contrito legitimè confeſſa non teneantur de novo repetere. *

35. Quæritur II. Quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius in faciendis interrogationibus? Reſpond. I. Confeſſarius non tenetur examinare pœni-

pœnitentem exquisita industria, & exactissimo examine, sed suavi & humano modo, ac statui similium personarum proportionato. Ita Lugo *disp. 15. de Pœnit. sect. 14. n. 589. & sepp.* Gobat *tract. 7. Theolog. Experim. n. 331. & seqq.* & alii passim. Ratio est: quia ipsemet pœnitens, qui tamen primariò ad hoc obligatur, non tenetur nisi moralem diligentiam statui suo, aliisque concurrentibus circumstantiis accommodatam in examine conscientiæ faciendo præmittere; ergo multò minùs tenetur Confessarius ad exquisitissimas interrogationes, utpote qui tenetur facere interrogationes dumtaxat in supplementum. Deinde in hoc vel maximè attendendum est ad conditionem humanam, & ne ex hoc capite Confessio, seu Sacramentum Pænitentiæ reddatur nimis grave, ac odiosum, neque detur ansa Hæreticis vocandi illud *Conscientiæ carnificinam*. Et ad hoc maximè requiritur prudentia Confessarii, ne vel nimium pænitentem torqueat aliis, & aliis minutissimis interrogantibus, vel aliunde quid plus, aut minus fiat.

35. Additur notanter, *ne quid plus, vel minus fiat*. Dupliciter siquidem circa hoc errari potest, scilicet per excessum, vel defectum. Per defectum errant rudes quidam & ignari Confessarii, nihil interrogando, vel solùm crassissima quædam, aut universalia. Per excessum econtra errant nonnulli nimiùm interrogando, ac strictissimè examinando, imò interdum ex quadam curiositate impertinentia investigando, u[t] scrupulosi, & curiosi. Atque in hoc etiam maju[s]

peri

periculum habent Confeſſarii doctiores; quia his occurrunt plures ſemper & plures interrogationes, quibus meliùs ſpecies, & numerus peccatorum cognoſceretur, & explicaretur. Verùm hìc notanda doctrina Lugonis *loc. cit. num. 590. Non eſt bona regula illa, ſi dicas: talis vel talis interrogatio facit aperire diſtinctè numerum, & ſpeciem peccati; ergo illa etiam interrogatio addenda erit &c. Quia non eſt attendendum ſolùm ad exactam, & integram Confeſſionem peccatorum, ſed & maximè attendendum eſt ad conditionem humanam, & ne ex eo capite Sacramentum ipſum reddatur grave, &c.* ùt proximè dictum.

36. Reſp. II. Circa examen pœnitentis, faciendáſque modo humano interrogationes nequit dari una eademque regula pro omnibus: cùm pendeat plurimum ex capacitate, & diſpoſitione ſpeciali pœnitentis, aliiſque circumſtantiis. Siquidem pauciores, & craſſiores interrogationes debent fieri homini inculto, & barbaro, quales ſunt Indi occidentales, quàm Europeo: leviùs, qui ægrotat, & difficilè poteſt ad ſubtilia attendere propter capitis debilitatem, quàm homo ſanus: denique (quod notandum etiam eſt) leviùs, & minùs exactè interrogandus eſt circa ſingula, qui plura habet peccata quàm qui pauciora. Ita Lugo *cit. diſp. 16. num. 494.* & ratio patet ex dictis.

37. Inſuper circa hoc advertit communis Theologorum in materia præſertim Luxuriæ cautiſſimè eſſe procedendum, & non multipli-

candas interrogationes: tum ne fortè ex ejusmodi interrogationibus pœnitens malè discat quæ bene ignorabat; tum ut pudori consulatur atque occurratur periculo tam ex parte pœnitentis, quàm Covfessarii, ne se illecebra insinuet. Unde, ùt rectè notat Coninch *disp. 7. de Sacrament. dub. 7. n. 56.* cum aliis, præstat aliquando Sacerdotem minùs perfectè peccatum intelligere, quàm vel pœnitenti, vel sibi aliquod scandalum creare, aut esse nimium.

38. In praxi igitur utatur Confessarius terminis honestis, præcipuè erga fœminas, & minoris ætatis personas, ordiendo semper suas interrogationes à cogitationibus cum consensu. Quòd si pœnitens verè castus respondeat se illis non consensisse, non est opus, ut Confessarius suo examine ulterius ad Luxuriæ actus progrediatur: nam, quando pœnitens est immunis à consensu in cogitationes obscœnas, multò magìs erit liber ab ipsis actibus pravis, nisi forsan præ ruditate ingenii malitiam cogitationum obscœnarum non apprehendat. Si verò pœnitens sese pravis cogitationibus consensisse confiteatur, quærat Confessarius ex ipso, num eas actu complere voluerit: si respondeat, quòd sic, petat deinde, num talia obscœna desideria habuerit erga personas solutas, vel ligatas; atque an actu ipso cum eisdem compleverit, nec ne? sicque procedat quasi per gradus de cogitationibus ad desideria, de istis ad oscula, de osculis ad tactus impudicos, & ab his ad ipsosmet actus, inter limites honestatis & modestiæ.

Addi

Additio.

* Accommodè ad ſimilia interrogatoria loquitur P. Segneri Inſtruct. Conf. cap. 2. uti ſequitur: *Cupio magnoperè te parcum, gravémque eſſe circa materiam luxuriæ: ne tibi accidat, quod pictori, qui, cùm Helenam exquiſita diligentia depingeret ejusdem cupidine exardeſcere cœpit, & accendi. Utere proin verborum modeſtia, & quamvis ſubinde circumſtantia maneret tecta, quæ alioquin ad integritatem materialem ſpectaret, nihil intereſt: aliud enim majus bonum prævalet. Adeo fœtet palus iſta, ut conſultum non ſit vel à pœnitente, vel à Confeſſario, ubi opus non eſt, moveri.* *

39. Quæritur III. Utrùm circa illos, qui ipſi ſua peccata exponunt, neceſſariæ interrogationes ſpeciei, numeri, & circumſtantiarum ſpeciem mutantium ſint immediatè ſubjungendæ expoſitioni cujuslibet peccati, vel differendæ uſque ad finitam totam Confeſſionem? Reſp. circa hoc variare Doctores, idque in praxi relinquendum eſſe prudentiæ Confeſſarii. Interdum enim, præcipuè in Confeſſionibus brevioribus, & quæ memoriter ſine ſcriptura peraguntur, expediet differre interrogationes uſque ad finem, ùt cenſet Layman: idque ne pœnitentes per hujusmodi crebras interpoſitas interrogationes facilè in ſua Confeſſione confundantur, perturbentur, vel omnino à ſubſequentium Confeſſione abſterreantur, aut tædio afficiantur. Et hoc locum præcipuè habere poteſt, ſi Confeſſarius confidat ſuæ memoriæ, ſe

omnia quæsita facilè usque ad finem retenturum; in quem finem is uno, vel altero digito, ita tamen, ut circumstantes non advertant, contracto, signum faciendæ postmodum interrogationis sibi facere poterit.

40. Nihilominus communiter, & ordinariè, potissimum in Confessionibus è scripto factis, vel longioribus, ubi Confessarius meritò sibi metuere debet, ne forsan plurium obliviscatur, & deinde vel cum scrupulo omissis interrogationibus absolvat, vel certè pœnitentem magna cum molestia sua cogat repetere longam Confessionem, satius esse censet Lugo *disp.* 22. *sect.* 2. *num.* 15. & alii, si Confessarius suaviter cùm successivè adjuvare studeat, & ejusmodi necessarias interrogationes quoad numerum, speciem, nec non circumstantias speciem mutantes immediatè singulis peccatis substituat. Et hoc eò magìs: quia frequenter ipsemet pœnitens post longum intervallum non statim sigillatim de peccatis illis, quæ antea sive memoriter, sive è scriptis confessus fuerat, sese reflectere potest, vel saltem de novo confunditur, eadem cum rubore repetendo, ut distinctiùs exponantur.

41. Quæritur IV. Quid agendum, si pœnitens taceat, vel etiam neget peccatum, quod Confessarius aliunde novit eum commisisse? Resp. I. Si pœnitens duntaxat tacet peccatum, illud non confitendo, debet Confessarius dictum peccatum aliunde resciens inquirere veritatem, etiam (si id absque alio incommodo fieri

fieri possit) insinuando suam de hoc notitiam. Herincx *disp. 5. de Pœnit. quæst. 4. n. 56.* Quòd si verò id resciat ex Confessione alterius v. g. complicis, oportet interrogare adeo cautè, ut pœnitens de alterius Confessione nihil possit conjicere (alioquin enim frangeretur Sigillum) utputa quærendô in communi, an nihil ampliùs habeat, quod conscientiam gravet; vel adhibendo consuetas cæteroquin interrogationes, & abstrahendo à notitia prioris Confessionis.

42. Resp. II. Quando pœnitens negat, se ejusmodi peccatum commisisse, regulariter is erit absolvendus. Herinx *loc. cit.* Tannerus *tom. 4. disp. 6. quæst. 7. num. 99.* Gobat *tract. 7. Theolog. Exper. num. 245.* Diana *part. 5. tr. 11. resol. 21.* Toletus, & alii. Ratio est: quia in Foro Sacramentali pœnitens stat pro se, & contra se; ac proinde ei credendum est tam contra se, quam pro se. Accedit, quòd, si Confessarius solùm noverit peccatum ex Confessione alterius, non sit major ratio, cur alteri potius fides adhibeatur, quàm isti. Quinimò, si tunc posteriori confitenti negaretur absolutio, hoc ipso frangeretur indirectè Sigillum Confessionis prioris, utendo ejus notitiâ in præjudicium, ruborem, & confusionem complicis. Accidere insuper potest, quòd alter pœnitens hoc peccatum jam fuerit confessus, aut saltem habeat justam causam illud impræsentiarum tacendi v. g. ob damnum suum, vel alterius.

43. Additur, *regulariter.* Nam, si Confessarius evidenter sciat, pœnitentem commisisse tale peccatum (puta non solùm ex relatione complicis, sed quia interfuit ipsemet, dum tale crimen fuit perpetratum) illúdque nunc absque ulla sufficienti causa scienter, deliberatè, ac verè malitiosè negare, non potest eum absolvere; prout notant citati Auctores, ac Lugo *disp. 22. de Pœnit. num. 21. & 22.* & alii. Siquidem nefas est, ministrare Sacramentum ei, quem evidenter scio esse indignum, illúdque non nisi sacrilegè petere.

Additio I.

* Quæritur V. Quid circa interrogationes observandum Confessario, si pœnitens proponat aliquod peccatum in prioribus Confessionibus occultatum, prout aliquoties solet contingere præsertim in peregrinationibus ad famosas, & miraculosas immagines, in Jubilæis, vel aliis Indulgentiis extraordinariis? Resp. ex Sporer *part 3. Theolog. Sacrament. cap. 3. sect. 3. num 505. & seqq.* tali Confessario esse suadendum, ut *Inprimis* audito illo peccato, quod in prioribus Confessionibus occultabatur, ante omnia interroget, an tunc, quando pœnitens id commisit, sciverit esse peccatum grave? Quòd si responderit (prout apud aliquot plebejos non rarò contingit) se pro eo tempore non intellexisse, res est salva, neque ulla Confessio erit sacrilega, & consequenter ab ulteriori Confessione circa peccata præterita supersedendum nisi

niſi forſan dictus pœnitens poſt Confeſſionem primùm reſciens actum illum eſſe peccatum, putaverit ex conſcientia erronea, ſe fuiſſe obligatum ad Confeſſionem ejusdem, & tamen ex erubeſcentia omiſerit; tunc enim interrogationes proſequendæ forent, ùt infra in fine hujus Quæſiti. *Secundo*, quòd ſi pœnitens ille fateatur, ſe ipſo tempore commiſſionis jam ſciviſſe, hoc eſſe grave peccatum, ac nihilominus illud non fuiſſe confeſſum, interrogetur ulterius, cur ergo illud non fuerit confeſſus? an ex inculpabili oblivione, vel ſcienter forſan ex naturali verecundia reticuerit? nam in primo caſu denuo eximitur à repetitione præcedentium Confeſſionum, in poſteriori verò Confeſſarius *Tertiò* inſtet, an etiam poſitivè ſciverit, tale peccatum non remitti, ſi ſubticeat, aut ſe per occultationem de novo mortaliter peccare? Quando pœnitens reſpondet, quòd non, prout ſubinde apud minùs doctos contingere poteſt: dicendô e. g. *Avertat Deus, ſi ſciviſſem, tam grave peccatum eſſe illud ſilentium, certè non reticuiſſem &c. Credidi bona fide, me habuiſſe juſtam cauſam celandi, meáque peccata omnia nihilominus à Deo remitti, modo verè de illis doleam, & id quod ſubticui apud alium in Confeſſionali manifeſtem:* fidem ſuo pœnitenti adhibeat Confeſſarius, nec compellat repetere priores Confeſſiones, utpote jam validas. *Quartò*, quòd ſi autem dictus pœnitens reponat, ſe omnia iſta ſupra enarrata jam ſciviſſe, nihilominus peccatum illud ex maledicta verecundia in Confeſſione intermiſiſſe, tunc omnino

erit modo suavi, & pro hìc, & nunc moraliter possibili urgenda repetitio priorum Confessionum. Quare Confessarius exhibendo signa compassionis talem miserum peccatorem, ne desperet, excitet ad concipiendam firmam fiduciam erga clementissimum Deum: deinde interroget I. A. quot annis hoc peccatum sic reticuerit? II. Quoties circiter intra hoc tempus confessus fuerit, & communicarit? III. An in singulis Confessionibus, vel quoties, dum peregit Confessionem, talis gravis peccati recordatus fuerit, & nihilominus scienter reticuerit? IV. Demum admoneat eundem, ut, quantum moraliter in præsenti occurrit, singula peccata gravia illarum Confessionum, in quibus scienter hoc delictum occultavit, repetat, cùm omnes illæ Confessiones fuerint sacrilegæ: offerendo se, quòd in examine per interrogatoria pœnitentem juvare velit. Vide dicta in *Addit. post num. 33.* *

Additio II.

* Quæritur VI. Qualia interrogatoria practicè sint facienda à Confessario, si pœnitens accedens Confessionale proponat, quòd velit deponere Confessionem generalem? ℞. Ut status præsens pœnitentis melius percipiatur, magísque congrua pœnitentia injungatur, & alii confluentes (puta tempore Jubilæi) minori temporis spatio retardentur, ante omnia I. Confessarius interroget, quando ultimò pœnitens

tens sit confessus, curétque ex rationibus proximè allegatis, ut peccata ab ultima Confessione perpetrata præprimis exponantur. II. Præmissâ illa Confessione particulari circa Confessionem generalem quærat, an in præcedentibus Confessionibus nulla gravia peccata cognita ut talia fuerint scienter abscondita? Quod si pœnitens reponat, fuisse quidem aliqua inmissa, non tamen voluntariè, sed ex oblivione, indaget Confessarius. III. Quænam illa sint? nam circa speciem, & numerum peccatorum jam in aliis Confessionibus detectorum poterit Confessarius esse minùs solicitus quoad interrogationes faciendas, cùm illa peccata non amplius sint materia necessaria, utpote jam semel directè remissa. IV. Quando verò peccata hæc fuissent scienter intermissa ex verecundia, vel culpabili, & affectata ignorantia, haud dubiè oporteret Confessarium magis esse solicitum circa species, & numerum omnium peccatorum gravium à tempore primæ sacrilegæ, ac invalidæ Confessionis usque huc perpetratorum, ubi proportionaliter, & cum grano salis applica dicta in fine prioris Quæsiti. *

APPENDIX I.

Quomodo à Confessario prudenter tractandi sint illi, qui in Confessionali proponunt, se habere Extases, Apparitiones, ac Revelationes Divinas?

SUMMARIUM.

* *Quantis deceptionum periculis sint subjectæ similes personæ? Addit.* I.
* *Quidnam in genere circa has personas sit observandum? Addit.* II.
* *Quidnam in specie circa Extases? Addit.* III.
* *Et quidem circa Visiones? Addit.* IV.
* *Item circa Revelationes? Addit.* V.
* *Item circa apparitiones animarum è Purgatorio? Addit.* VI.
* *De causis, & motivis, propter quæ Revelationes, & Visiones S. Theresiæ fuerunt recognitæ tanquam authenticæ.* Addit. VII.

Additio I.

* INveniet tales personas Confessarius, & quidem, si quoque per externa signa æstimat easdem, ac dictis facilè fidem adhibet, etiam plures præsertim fœminas nonnullas, quæ esse, vel saltem apparere volunt devotulæ. Non equidem negari potest, subinde dari à parte rei sanctas personas hisce specialibus gratiis apparitionum ac revelationum &c. à Deo ornatas, uti patet de sanctis Theresia, Brigitta, Catharina Senensi, & altera Bononiensi &c. Interea tamen his temporibus, ubi fides aliàs jam abunde per signa, & miracula ubique est dilatata, rarior avis in terris. Vincentius Negro *in Tuba Sonora. Sono.* 13. ait, Confessarium non falli, si in simili casu ex mille fœminis vix uni credat,

Quare

Quare, ſi etiam mirabilia quædam antea à ſe non viſa Confeſſarius ab his perſonis exerceri videat, non illico inferat ſupernaturalia, & propterea revelationes ab hiſce ſparſas eſſe divinas; etenim teſte noſtro Joſepho Ximenez poſtea Epiſcopo Placentino *in Prologo galeato §. 14. num. 113. tot tantæque deplorandæ mulierum deceptiones* (intellige activæ, vel paſſivæ) *in hac materia hucusque detectæ fuerunt, ut nulla iudicii ſuſpenſio, nulla etiam exactiſſima in inveſtigando induſtria nimia videri debeat.* Quare ante aliquam reſolutionem prius probet ſpiritus, num ex Deo ſint, vel num potius ab aſtuta ſimulatione, aut ab ipſa natura, & forti apprehenſione, vel demum à diabolo originem trahant? Et qualia mira efficiunt ope dæmonis maleficiati! item magi & ſagæ, quatenus Confeſſarios incautos decipiant, & exinde tandem efficiant, ut apud vulgum veris quoque apparitionibus, & revelationibus nulla deinceps fides habeatur. Itaque*

Additio II.

* Quæres I. Quidnam in genere circa ſimiles perſonas Confeſſarius debeat obſervare? Reſp. I. Talis Confeſſarius debet ſeſe informare non ſolùm in Theologia Morali, & Speculativa, ſed præcipuè etiam in Myſtica, quàm haurire poterit e. g. è Libris S. Thereſiæ, ex doctiſſimo Tractatu Cardinalis Bona ſpecialiter ad hunc finem de diſcretione ſpirituum edito, & ex Prologo Galeato Ven. Virginis Mariæ de Agre-

da

da &c. II. Præditus esse debet non solùm scientia, sed vel maximè circumspectâ prudentiâ, ac pariter indagare in emergentia casus, quinam effectus ab ipsa natura possint procedere, & quinam non? ubi specialiter deservient *Quæstiones Medico Legales* Pauli Zacchiæ versatissimi Medici Romani, & Practica Theologo-Canonica ad causas Beatificationum Augustini Matthæucii. III. Debet esse profundè humilis, aliàs quamvis doctissimus sæpius impinget; Deus enim humilibus dat gratiam discernendi spiritus, ac superbis resistit. IV. Non sit facilis ad credendum. V. Teste Gersone non facilè applaudat tali personæ, nec laudet præsentem, aut miretur quasi sanctam; quinam subinde probandi causa eandem moderatè increpet, tentandô, num fortè non lateat occulta superbia, qualis apud homines elatos, præsertim si non advertant, se probari, brevi manifestabitur, dum ægrè ferent increpationes, aut minùs æstimatas, ac laudatas suas revelationes: Profectò Dominicus Bañez insignis Theologus spiritum S. Theresiæ exinde cognovit. *Ego* (inquit in initio operum S. Theresiæ) *per multos annos ejus Confessiones excepi, eamque sæpius examinavi, semper me erga illam valde asperum, & rigidum præbens: quo magis autem illam humiliabam, & despiciebam, eò magis ipsa ad meum Consilium animabatur, ita se existimans tutius incedere. In nulla autem Persona majorem animi sinceritatem, simplicitatem & humilitatem observavi.* Ita ille. *

Ad-

Additio III.

* Quær. II. Quidnam Confeſſarius obſervare debeat circa ſimiles perſonas, ſi in extaſin rapi videantur? Ante reſponſionem notetur ex Theologia Myſtica, familiare eſſe perſonis ſanctis, quæ gratiâ revelationum præditæ ſunt, ut antecedenter rapiantur in extaſin, ſub qua Deus influit, ac ipſis per viſiones, & revelationes ſua Secreta communicat. Quoniam verò etiam ipſa extaſis æquè, ac jactata viſio, ſeu revelatio poteſt provenire vel à nequitioſa ſimulatione, vel à natura, aut dæmone, hinc Confeſſarius circa tales perſonas obſervet ſequentia. I. Nequiter ſimulatam extaſim deprehendi poſſe partim ex vita, & moribus talis perſonæ, partim teſte Paulo Zacchia per applicationem ſternutamentorum, per fortes revulſiones, per doloroſas ligaturas, per cucurbitulas cum multo igne appoſitas, vel per inuſtiones, & cauteria &c. ubi brevi ex vi doloris tales perſonæ ad ſe redibunt, ſeu potiùs exinde indicabunt, ſe nunquam fuiſſe in extaſin raptas. Aſt loquendô de extaſi vera,

Obſervet II. Extaſin in genere deſcribi, quod ſit *alienatio potentiæ imaginativæ ab aliis rebus cum fixa detentione in certa alicujus objecti conſideratione.* Hæc dividitur in naturalem, dæmoniacam, & ſupernaturalem, uti rectè Matthæucius in ſua Practica Theologo-Canonica *Tit. 3. cap. 3. art. 1. num. 2.* advertit cum aliis, prout nimirum ejuſdem auctor eſt natura, dæmon, vel ipſe Deus. Oritur autem extaſis naturalis

teſte

teste Matthæucio *loc. cit.* ex valde intensa, & immoderata consideratione objecti, sive nimium dilecti, aut satis terrifici; ubi in cerebrum confluunt omnes, vel saltem potiores spiritus animales aliàs sensibus externis, & potentiæ loco motivæ destinati, quibus non amplius ministrant vires sufficientes, hincque provenit, ut sensus externi, & potentia loco motiva pro eo tempore non amplius operentur, usque dum spiritus animales denuo redeant.

Observet Confessarius III. Ex Paulo Zacchia hic, quod extasis naturalis in fixa detentione potentiæ imaginativæ possit versari circa cœlestia, Angelos, & Sanctos antea forsan per meditationem intensam phantasiæ repræsentatos: & quo vehementior est imaginatio, eò magis, ac plus sensus in- ac externi destituuntur suis spiritibus animalibus. Item juxta quantitatem, & qualitatem spirituum etiam longius, vel brevius durat extasis: sic teste Paulo Zacchia *Lib. 4. tit. 1. qu. 6. num. 7. & 8.* quando cerebrum fuerit debile, & spiritus multi, crassi, ac melancholici, quos cerebrum debile tam cito rejicere nequit, per longissimum tempus potest durare extasis naturalis, quæ etiam degenerat subinde in apoplexiam, vel in catalepsin. Ubi

Observet Confessarius IV. Quod catalepsis sit ille morbus, qui ferme omnem sensum, motum, & animalem virtutem, præsertim si fortis est, destruit, maximè quoad rationalem animæ partem. *Caros* est somnus profundus sine febri, vel subsequens ad febrem. *Coma vigil* est

est propensio ad somnum, ubi tali morbo laborantes, etsi facilè dormiant, de facili tamen etiam iterum excitantur. *Coma somnolentum* est somnus profundus differens à *Caros*, quia Caros à frigido, Coma verò magis ab humido dependet. *Suffocatio uteri* est morbus fœminis familiaris per consensum cerebri cum utero proveniens, qui, si magnus sit mulieres tanquam mortuæ, alias tanquam semimortuæ apparent, loqui non possunt, sed tamen audiunt, quin etiam transacto paroxysmo audita referunt. Hi omnes paroxysmi in multis sunt consimiles cum extasi naturali, ac propterea hic descripti.

Observet Confessarius V. Quòd extasis diabolica tunc contingat, cùm vel diabolus immediatè, vel hujus ope magi mentes hominum à sensibus externis alienant figendô potentiam imaginativam ad certum objectum à diabolo præsentatum, in quo casu dæmon vel externos sensus modo insensibili ligat, vel impedit, ne in easdem defluant spiritus animales ad officia sensuum necessarii. Tales credit Matthæuius *loc. cit.* fuisse duas extases, quas refert S. Augustinus *Lib. 14. de Civitate Dei. cap. 24. & lib. de Cùra pro Mort. agenda. cap. 12.* Econtra verò extasis supernaturalis à S. Bonaventura *lib. de septem gradibus contemplationis.* ex D. Dyonisio sic describitur, quòd sit quædam *voluptuosa elevatio devotæ animæ supra se deserto exteriori homine ad supernaturalem divini amoris fontem.*

Observet Confessarius VI. Signa discernendi extasin supernaturalem à naturali, & diabolica,

esse

esse quidem difficillima, interea tamen tam à Paulo Zacchia *lib. 4. QQ. Mndico-Legalium. T. 1. Q. 6.* quam à Matthæucio in sua Practica *Tit. 3. cap. 3. art.* 1. *num.* 12, aliqua assignantur, ex quibus efficaciora desumo: nimirum in extasi naturali, si non omnia saltem aliqua ex sequentibus concurrunt, nempe capitis discrasia seu intemperies, constitutio melancholica, sanguinis, ac spirituum non naturalis constitutio: Exinde corpus ea finita patitur lassitudinem, ac torporem, quamdam intellectus obfuscationem, rerum præteritarum oblivionem, colorem conversum ad pallorem, vel liviorem, seu fuscedinem: insuper talis homo vexatur tristitia absque sufficienti causa, molestatur pandiculatione, & oscitatione frequenti, & incurrit periculum apoplexiæ, vel paralysin, aut catalepsis &c. Econtra verò similia, quæ animum concernunt, abesse solent saltem à potiori ab extasi supernaturali; unde

Observet Confessarius VII. Conjecturari posse, probabiliter his absentibus præsertim, quæ animum afficiunt, esse extasin supernaturalem, maximè si extaticus ille præditus heroicis virtutibus post extasin non glorietur, sed magis humilitetur, & doleat, quòd ab aliis videatur, à quibus extasin, quantum est in sua potestate, celare curat: aliàs enim extasis etiam à diabolo provenire potest, vel immediatè, vel etiam mediante natura, qua uteretur tanquam instrumento.

Observet VIII. Confessarius ex eodem Matthæucio, & Zachia, si extases valde frequentes

tes ſint, prudentem præſumptionem eſſe extaſis potius naturalis, quàm ſupernaturalis, niſi aliunde efficaciſſimè conſtet de effectu ſupernaturalitatis; Deus enim non ſolet ordinariè in tantum multiplicare miracula: interea tamen, ſi talis homo noſcatur aliàs virtutibus heroicis bene probatis exornatus, & ſub extaſi elevetur à terra in altum, aut facto præcepto obedientiæ etiam ſub terminis extatico ignotis, aut in ſummo ſilentio, vel tantùm mentaliter propoſito (prout contigit talis probatio apud Ven. Virginem Mariam de Agreda) illico ad ſe redeat, crederem talem extaſin ſuppoſitis ſupponendis eſſe potius ſupernaturalem, quam naturalem aut diabolicam. *

Additio IV.

* Quær. III. Quidnam Confeſſario attendendum, ſi ſimiles perſonæ in Confeſſionali proponant varias apparitiones, ſeu viſiones? Reſp. Talem Confeſſarium debere attendere ad ſequentia. I. Quod teſte D. Bonaventura *Opuſculo de profectu Religioſo. L. 2. c. 75.* alia ſit viſio corporalis, alia imaginatoria, & alia intellectualis. *Corporalis* immediatè procedit à ſenſu externo v. g. viſu, vel auditu percipiente objecta ſenſibilia externa vera, vel apparentia ſibi propoſita. *Imaginaria* ea eſt, quæ à potentia imaginativa, ſeu à ſenſu interno primo procedit, quin in eo ipſo momento operatio aliqua in ſenſu externo præceſſerit. *Intellectualis* illa eſt, quæ primò ab intellectu formatur per ſpe-

cies intelligibiles, quin originem suam habeat ab iis, quæ vel sensus externi prius perceperint, vel phantasia, seu potentia imaginativa præcedenter cognoverit. Attendat Confessarius II. Quod ex parte causæ efficientis alia dicatur visio naturalis, alia dæmoniaca, & alia supernaturalis. *Ultima* à Deo efficitur sive immediatè, sive ministerio Angelorum. *Dæmoniaca* procedit à potestate dæmonis deludentis variis modis sensus in- & externos, vel per alterationem humorum, & spirituum animalium, vel per subtractionem realium rerum, & appositionum aliarum, quas sive ex aëre composuit, sive aliunde concepit. *Naturalis* visio à naturali principio procedit, pro qua

Attendat Confessarius III. Hanc ipsam naturalem visionem posse esse vel corporalem, vel imaginatoriam. *Corporalis* contingit sive propter vehementem imaginationem circa aliquod objectum, adeo, ut humores corporis præter ordinem commoti irregularem spirituum animalium copiam tum phantasiæ, tum sensui externo deferant, propter quod quis censet e. g. concentus Angelorum audire, aut oculis corporeis videre figuras Sanctorum sibi apparentium: sive talis visio corporea naturalis evenire etiam potest propter impedimentum in cerebro, quod confundit ordinem in sensu etiam externo adeò, ut imagines phantasticas observet; ac si essent vera corpora, prout frequenter fit apud graviter infirmos; apud sanos verò testibus D. Bonaventura *loc. cit.* & Gersone *tract. de probat.* *Spiri-*

Spirituum, prænuntiat periculum insaniæ. *Visio naturalis imaginaria* suboritur, sive paritur ex spirituum animalium commotione, sive ex immoderato voluntatis affectu, vi cujus quis vehementer applicat potentiam imaginativam efformantem sibi varias species sensibiles, seu phantasticas circa id, quod concupiscit &c. Ita quoad omnia doctissime Matthæucius *in sua practica, tract. 3. cap. 3. art. 2.* Attendat Confessarius IV. Quòd valde frequenter visiones, seu apparitiones corporales, & imaginariæ, quæ creduntur provenire à Deo, & Sanctis, possint esse purè naturales præsertim apud fortiter apprehensivos, & apud fœminas maximè certis temporibus, quæ præter matricem abundant passionibus admodum acribus; hincque non rarò, quod à passione natum, à veritate profectum putant: suntque præterea fœminæ naturæ magis humidæ, & viscosæ, humidum autem facilè commovetur, variásque figuras recipit, & viscosum difficilius, ac serius à motu cessat. In emergentia difficilioris casus legatur desuper Delrio præsertim *lib. 4. disquisit. mag. sect. 2. & 3.* atque apud eumdem bene notentur verba Gersonis sequentis tenoris: *Hoc præcipue considerandum, qualiter cum suis Confessionibus, & instructionibus, mulierculæ tales conversentur. Si collocutionibus intendunt continuis sub obtentu nunc crebræ Confessionis, nunc longæ narrationis visionum suarum, nunc alterius cujuslibet confabulationis: expertis credite, nominatim Augustino, & Bonaventuræ, vix est altera pestis vel efficacior ad nocendum, vel insanabilior.* Ita ille vir non solum

doctissimus, sed & summè practicus. Attendat Confessarius V. Quod equidem, si talis persona aliàs noscatur non multùm dedita phantasiis &c. ac præterea sit probatæ virtutis maximè quoad cæcam obedientiam, & profundam humilitatem possit Confessarius prudenter inferre, visionem esse supernaturalem, eo quidem magìs, si fuerit visio pure intellectualis, aut si visioni etiam sensitivæ fuerit conjuncta talis revelatio, quæ vix potuit esse alia, quàm Divina. Econtra verò visio, seu apparitio prudenter infertur deceptoria, si conjuncta revelatio fuerit falsa, seu si res revelata sit parùm utilis, excitativa discordiarum &c. Item deceptoria, & diabolica erit, si in visione apparens fugiat signum Crucis, ac Sacramentalia, si nolit pronuntiare sacra Nomina JESU, & MARIÆ, nec ipsis reverentiam facere, si appareat forma non humana seu bene formata, aut si primò quidem lætitiam afferat, postea tamen horrorem, turbationem vel magnam desolationem, aut etiam tentationes ad impura: vel si abeat cum magno fœtore, ac strepitu. Notentur ultimatè verba formalia D. Bernardi *Serm. de Utilit. verb. Dom* dicentis: *Se transfigurat malignus spiritus ali quando in Angelum lucis, ut virtutis simulation plus noceat, sed & tunc quoque, si diligenter adver timus, nunquam nisi amaritudinis, & discordiæ se mina spargit: suadet enim nonnullis singularia je junia quædam: unde cæteri scandalizentur, no quia diligit jejunium, sed quia scandalo delectatur.* Item verba S. Richardi in *Cantica. cap. 7. Dæmones interdum mala sub specie boni occultant,*

& ad quædam bona incitant, ut ad malum perducant; falsa etiam devotione decipiunt, quia per quasdam orationes, & meditationes dulcem affectum, & lacrymas in anima producunt, ut vel mentem in errorem, & elationem, vel corpus in debilitatem perducant. *

Additio V.

* Quæres IV. Quidnam Confessario observandum, si pœnitens proponat in Confessionali varias revelationes sibi factas? Resp. I. Ut bene inter revelationem Divinam, imaginariam, & diabolicam distinguat, ante omnia Confessarium suæ memoriæ debere profundè infigere doctrinam S. Bernardi *de perfect. Relig. lib. 2. cap. 26.* ubi sic ait: *in omnibus revelationum & visionum generibus magna cautela habenda est, ne falsa pro veris, noxia pro salutaribus, exigua pro eximiis, & incerta pro certis recipiantur*, sic utique, si extatica aliqua visio deprehenditur naturalis, aut diabolica, revelatio sub eadem facta non credetur Divina.

Resp. II. Confessarius doctus, & versatus potest revelationem Divinam ab imaginaria, vel diabolica discernere per quatuor genera causarum. I. *Ex parte causæ materialis* perpendat, an materia revelata nil contineat contra fidem, contra communem SS. PP. aut contra bonos mores &c. *Ex parte causæ forma-*

 lis

lis attendat Confessarius ad modum, quo Auctor illas revelationes proposuit e. g. si ad aliquam personam profundæ humilitatis, & promptissimæ obedientiæ eadem fit de repente absque prævia intensione circa illud objectum, neque est in potestate animæ ipsam non attendere. Item, si brevissima temporis morula multa sublimia, sacratissima, & ad purum Divinum amorem excitantia docet, nec non ad heroica fortificat; signum est, revelationem provenire à Deo, quando aliunde nihil obstat. *Ex parte causæ efficientis*, seu ex parte illius, qui proponit aliquam revelationem, observet, & probet Confessarius, etiam altero ipsam probationem non advertente, num sit valde virtuosus, præsertim fundatus in contemptu sui, & abnegatione propriæ voluntatis. Item num non nimium inclinet in melancholiam; nam teste Paulo Zacchia *Lib. 4. tit. 1. a. num. 14.* temperamentum melancholicum plurimum ad similia propendet, etiam prophetando futura: cùm enim melancholici sint fortiter apprehensivi, & sæpe docti, ex uno aliud conjecturantes, solent subinde credi Prophetiæ, cum tamen fuerint solummodo conjecturæ, quibus per accidens veritas erat conjuncta. *Ex parte causæ finalis* respiciat Confessarius, utrum similes revelationes tendant ad majorem Dei gloriam, nec non ad notabilem utilitatem spiritualem propriam, aut proximi, & non potius introducant (quamvis ad speciem boni) aliquem teporem, scrupulos, anxietates, desperationes, vel quampiam partialitatem, atque

que exinde in communitate varias murmurationes, discordias &c. *

Additio VI.

* Quæres V. Quid agendum Confessario, si talis Pœnitens dicat, sibi apparere varias è purgatorio animas liberationem instanter flagitantes? Ante resolutionem nota I. Equidem similia evenire posse etiam apud homines cæteroquin communes, & non extaticos; ordinariè tamen proponi ab illis, qui habere prætendunt extases, ac revelationes &c. Ubi nota II. æque hic ac in aliis apparitionibus Additione IV. adductis (quorsum me remitto) innumeras quasi fraudes vel ex malitiosa hypocrisi, vel ex deceptione diaboli, vel ex natura malè constituta posse sæpius contingere: maximè, si illæ visiones sint materiales, seu objecta illa sensibus ex- vel internis percipi credantur; ubi bene advertenda sunt P. Josephi Lopez *Tract. 4. Lucernæ Mysticæ c. 12. num. 112. & 114.* verba formalia sequentis tenoris: *Ejusmodi apparitiones possunt esse effectus vehementis imaginationis; quia sunt nonnulli ita melancholici, & imaginativi, qui omnia, quæ imaginantur, videre putant: & provenit ex abundantia humorum ascendentium ad principium sensitivum, quorum complicatione cerebrum debilitatur, & confunditur; & qui abundant humore melancholico, & atrabilario, umbras, & tenebras videre credunt, & sua imaginatione se ipsos interrogant, & respondent, putantes, ab illis conceptis umbris,*

vel spectris responderi &c. Alii ita habent cerebrum humoribus biliosis, & ignitis consitum, quod omnia quasi involuta flammis conspiciant, &, si fortasse tunc de aliquo speciali defuncto recordentur procul dubio putant, illum inter flammarum incendia videre, cum quo imaginariè colloquuntur &c. quod quidem frequentius provenit ab imaginatione, aut cerebri læsione, quod vitium passim incurrunt fœminæ, cum quibus in his, & omnibus supernaturalibus magna cautio adhibenda est. Ita ille. H. N.

Resp. Si spectra appareant sub specie bufonum, vel aliorum similium animalium, meritò haberi possunt pro deceptione diabolica, vel imaginaria, cùm non soleant saltem regulariter amici Dei, & animæ jam habentes jus ad æternam beatitudinem sub tali turpi forma sese conspiciendas exhibere. Resp. II. Si sub apparitione post pavorem, & tremorem sequatur delectatio sensibilis, vel insaporosa inquietudo, ac perturbatio, signum est mali spiritus juxta S. Bonaventuram *Lib. 2. de Profess. Religios. cap. 75.* & Lopez *loc. cit. cap. 11. num. 95. & 102.* licet cæteroquin ab eodem Auctore neutiquam negetur in visionibus materialibus etiam animas justorum in principio posse hominibus incutere timorem, cordis palpitationem, & tremorem, hi tamen affectus iterum mitescunt, atque sensim in animo introducitur virtus, & fortitudo. Resp. III. Si animæ apparentes petant, suadeant, doceant aliqua impossibilia, multum difficilia, vel adver-

verſus decentiam ſtatus eorum, quibus apparent, aut contra SS. PP. vel bonos mores: item ſi proponant detractoria, ſeu absque urgenti neceſſitate propalent aliorum delicta, hæc iterum juxta Thyræum, Bloſium, & Delrio apud Lopez *loc. cit. num. 103.* ſigna ſunt mali ſpiritus. Reſp. IV. Si animæ petant reſtitutionem à ſuis hæredibus faciendam, cautiſſimè procedendum, & prius aliunde occulta informatio petenda erit, utrum in vita hæc obligatio contracta fuerit: nam (utor verbis Lopez *loc. cit. c. 12. num. 109.*) plerumque ſunt imaginationes, & capitis debilitates, quibus per propalationem infamantur defuncti, & fere ſemper ex facili evulgatione inquietudines, aliáque incommoda oriuntur. *

Additio VII.

* Quær. VI. Quænam fuerint motiva, vi quorum à ſapientibus erant habitæ pro ſupernaturalibus revelationes, & viſiones S. Thereſia? Reſp. Ex Alberto Reiffenſtuel in *ſua practica part. 2. cap. 1. §. 6. num. 198.* Motiva fuiſſe ſequentia. I. Semper timebat diabolicas illuſiones, & propterea nunquam ſimilia extraordinaria dona deſideravit, prout idem fecit B. Coleta. II. Semper à ſpiritu ſibi apparente, ac revelante mandatum accepit, ut ea, quæ audiebat, communicaret cum viris doctis, prout etiam fecit. III. Non uni ſolum, ſed & pluribus Directoribus ſibi deſignatis exactiſſimè obediebat, & poſt tales gratias magis in

charitate, & humilitate proficiebat. IV. Libentiùs cum illis agebat, qui minùs creduli erant, eósque amabat, à quibus persecutiones patiebatur. V. Mens illius summa tranquillitate semper gaudebat, ac ferventi desiderio perfectionis, & ardentissimô zelô animarum flagrabat. VI. Omnis defectus ejus, etsi minimus, à spiritu intus gubernante reprehendebatur. VII. Cum illa conversantes ad virtutem excitabantur. VIII. Similia dona ut plurimùm post Orationem, vel S. Communionem contingebant. IX. Continuum habuit desiderium pro Deo patiendi, juncta etiam mortificatione. X. Solitudinem amabat, horrens conversationem hominum. XI. In prosperis, & adversis eamdem animi tranquillitatem servabat. XII. Nihil in ejus revelationibus alienum à fide, aut perfectione fuit deprehensum. *

APPENDIX II.

Quid observandum sit Confessario, si excipit Confessiones Captivorum, præsertim Reorum pœnæ capitalis.

SUMMARIUM.

* *Quotuplicis generis sunt captivi? Addit. I.*
* *Quid agendum Confessario cum incarceratis ob delicta necdum capitalia? Addit. II.*

* *Quid-*

* *Quidnam cum Reo ob delictum capitale incarcerato, necdum tamen actualiter ad mortem condemnato? Addit. III.*

* *Quid, ſi Reus jam fuerit ad mortem condemnatus? Addit. IV. & V.*

* *Quidnam ſpecialiter obſervandum Confeſſario, ſi talis condemnatus fuerit Infidelis, Turca, Judæus, Hæreticus, aut aliàs usque ad ultimum vitæ induratus Peccator? Addit. VI.*

* *Quidnam Confeſſario ſingulariter faciendum, ſi perſonæ condemnatæ, ad quas vocatur, fuerint Magi, vel Sagæ? ubi præcipuè ſi quosdam infantes in nomine diaboli baptizaverint, aut fateantur, ſe SS. Euchariſtiam variis corporis partibus inſeruiſſe. Addit. VII.*

Additio I.

*CAPTIVI ſunt diverſi generis: alii enim carcerantur ob capitalia delicta cum nulla, aut certè exigua ſpe liberationis, ad quos Confeſſario ad excipiendas Confeſſiones, & cum abſentia aliorum difficulter conceditur acceſſus ante actualem condemnationem, niſi forte periculosè decumbant ægroti, aliæve graves circumſtantiæ aliter ſuadeant. Alii autem detinentur ob crimina reſpectivè leviora, ſuo tempore iterum dimittendi, quos certis temporibus viſitare, eorúmque Confeſſiones excipere faciliùs admittitur, niſi fuerint petulantes,

tes, apud quos morbus tantummodo ſimulatus, ad eludendum præciſè proceſſus ordinem, à Judice meritò, ac prudenter timetur ſubinde. Ambo autem Captivorum genera ob carceris ſqualores, victus tenuitatem, ingruentes varias tentationes, & ob imminentia hinc inde gravia labendi pericula ſummopere ſpirituali indigent auxilio, & conſolatione. Hinc diviſim de utroque genere præſertim pro inſtructione juvenum Confeſſariorum tractabitur. *

Additio II.

* Quæres I. Quid obſervandum ſit Confeſſario, ſi viſitat, & Confeſſiones excipit Captivorum, necdum pœnæ capitalis Reorum? Reſp. *Inprimis*, antequam carceres ingrediatur, ex cuſtode, vel alio fideli rerum gnaro interroget, ſi fieri poteſt, ob qualia delicta fuerit carceri mancipatus: & quomodo ibi ſe gerat. II. Ingreſſus carcerem amicabiliter talem Captivum ſalutet, ac indicet, quòd præciſè venerit ad conferendum, quantum fieri poteſt ſpirituale ſolatium. III. Poſt comparatam prudenter benevolentiam ulterius quærere poterit, quomodo valeat? quamdiu in carcere detineatur? an carcer ſibi non videatur admodum moleſtus, aut tempus nimis longum? Item quomodò tempus terat in carcere? Ex quibus quæſtiunculis, à Captivi reſponſis facilè Confeſſarius captabit occaſionem proſequendi ulterius ſuum diſcurſum ſpiritualem.

Unde

Unde IV. Si Reus se innocentem dicat, & injustè incarceratum, condoleat quidem, simul tamen proponat exemplar innocentiæ Christum Dominum; item Dei providentiam cuncta sapientissimè in bonum animæ nostræ, & ad augenda merita ordinantem : item quod innocentia quidem prematur, sed non opprimatur exemplo Josephi in antiquo Testamento: item quòd Deus non rarò similia permittat ob alia nostra peccata apud homines quidem occulta, Deo autem optimè cognita, exemplo sancti Ephrem de ovium deprædatione falsò delati, & in carcerem conjecti, ab angelo verò, cùm graviter propterea lamentaretur, post quadraginta dies admoniti de alio occulto delicto paucis adhinc mensibus commisso, nimirum de occisione vaccæ, ad pauperculum hominem pertinentis. V. Quod si equidem talis Reum se fateatur, querelas verò moveat contra squalorem carceris, aliásque ærumnas, reducatur ad patientiam Christi & Sanctorum, longè majores miserias, & quidem innocenter summa patientia tolerantium. Idem, quod miseriæ sibi mul [illegible] faciliores sint futuræ, & quidem cum ingenti meritorum cumulo, si hasce (quas aliàs à se amovere nequit) sufferat cum plena in Divinam voluntatem resignatione, fortitudine & patientia. VI. Disponat his aliísque modis talem Captivum ad Confessionem, quàm patienter audiat agendo Samaritanum, & præter vinum affundendo simul oleum misericordiæ. VII. Ne tempus captivitatis carcerato nimis longum, & consequenter

ter tædiosum appareat, suadeat, vel ipsemet ei faciat aliquam temporis divisionem proportionatam capacitati subjecti. *Triplicis autem generis occupationes* (inquit Lohner *De Conversatione Apostolica part. 2. cap. 5.*) *reperio, quæ ejusmodi Captivis præscribi possunt, eas videlicet ipsas, quas olim Angelus sancto Antonio, eremi fastidium concipienti, ostenderat, dum interdum manibus laborare, interdum legere, & interdum cibum capere conspectus fuit.* Optandum sane foret, ut Magistratus, vel Judex libros spirituales ad hunc finem deservientes, præsertim de ærumnis Christi, de Passione Dominica, de fortitudine, & patienti tolerantia miseriarum, ac tribulationem &c. pro carceribus ad consolationem & utilitatem Captivorum compararet. *

Additio III.

* Quær. II. Quid agendum Confessario, si admittitur ad Captivos ob crimina capitalia incarceratos, necdum tamen actualiter condemnatos ad mortem? Resp. I. Debet quidem uti in præcedenti Quæsito, sibi pariter conciliare amorem & confidentiam, atque ad virtutes heroicas fortitudinis, patientiæ, ac resignationis in Divinam voluntatem, nec non ad preces, & pro modulo capacitatis Captivi ad meditationem passionis Dominicæ excitare. II. Non tamen debet, ordinariè loquendo, in se suscipere supplicii remittendi, seu relaxandi patrocinium, nisi fiat ipso Judice consentiente,

e. g.

e. g. ſi Judex jam ſciat, Reo gratiam faciendam vel ſaltem pœnam mitigandam fore: nam aliàs (uti bene cum aliis notat Lohner hic) non poſſet tam commodè diſponere Reum ad ſeriam pœnitentiam; cùm talis ſemper conciperet ſpem obtinendæ per ejus interceſſionem remiſſionis pœnæ, quam, ſi non acquireret, facilè ejus animus poſſet alienari à Confeſſario, ac ſi cauſam ſuam non ferventer, & ſeriò tractaſſet. Poſitò autem, quòd reus pro interpoſitione patrocinii vehementer inſtet, poterit tandem in genere promittere, ſe nihil intermiſſurum ad hunc finem conducens, ſe tamen timere, vel multùm dubitare de optato effectu eò quòd non ſint præſentes, qui habent jus regratiandi, vel ſi adſint, plerúmque ſe remittant ad proceſſum Judicis inferioris, aliàs obligati procedere ſecundùm allegata, & probata. III. Reum ad perfectam quidem de ſuis peccatis eliciendam contritionem inſtruat, & incitet, ordinariè tamen Confeſſionem talis Rei non audiat, quando crimen necdum judicialiter fuit confeſſus; quia (uti in terminis notat P. Ildephonſus Tauſch in *ſuo Moribundo diſp. 2. quæſt. 5. num. 347.*) periculum foret, ne ſub ſpe Confeſſarium in ſui partes trahendi & faciliùs exinde evadendi etiam in Confeſſione Sacramentali crimen ſubticeret. Dixi autem notanter: *ordinariè non audiat Confeſſionem:* nam in caſu extraordinario e. g. alicujus periculoſæ infirmitatis, vel ubi aliàs e. g. apud magos & ſtriges tam breve tempus poſt indicatam mortis ſententiam non videtur ſufficere,

haud

haud dubiè (impetratâ prius à Judice Reum visitandi licentiâ) aliter foret sentiendum. IV. Si in simili casu Reus e. g. periculosè infirmus in confessione Sacramentali proponeret, se crimen commissum, & omnino plene probatum coram Judice nihilominus negasse, in dicto casu equidem peccasset; non deberet tamen à Confessario adstringi, ut ultro, & non amplius denuo interrogatus dictum suum revocet, dummodo habeat propositum fatendi, quando iterum judicialiter fuerit desuper constitutus; cùm non teneatur respondere, nisi toties, quoties fuerit judicialiter interrogatus. Videatur cum Card. de Lugo, & Sanchez, Ildephonsus Tausch *loc. cit. num. 337.* V. Si talis Reus in Sacramentali Confessione equidem crimen, ob quod fuit incarceratus, in foro Sacramentali confiteatur, nolit tamen idem judicialiter pro foro externo fateri, eò quòd illud ibidem nequeat plenè, sed tantùm semiplenè probari, tali nequiret Confessarius absolutionem denegare: etenim, licet sententia D. Thomæ 2. 2. *quæst. 69. art. 1.* & plurium Doctorum, volentium, talem Reum etiam in foro conscientiæ obligari, Judici interroganti fateri veritatem, si adsint prævie saltem semiplenæ probationes, Reo à Judice sufficienter indicatæ; licèt (inquam) dicta sententia Doctorum sit forsan probabilior, nihilominus tamen etiam contraria Patris Cardenas, & Pichler *Lib. 2. Decr. tit. 18. num. 19.* aliorúmque suo non caret fundamento; cùm videatur Lex humana civilis fragilitati humanæ satìs dura, Reum non solum

ſolùm in foro externo, ſub lege pœnali cum ſubjectione ad torturam, verùm etiam in foro conſcientiæ ante omnem Judicis ſententiam obligari ad veritatem absque omni æquivocatione fatendam contra ſe ipſum, ſicque Judici ad ſui occiſionem per propriam Confeſſionem arma præbere; ubi aliàs non potuiſſet convinci, ſicque nec ad mortem condemnari, utendo æquivocatione non purè mentali faſſus non fuiſſet. Cùm igitur hæc ſententia contraria defacto ſua non careat probabilitate in & extrinſeca, Reoque ſit valde favorabilis, Confeſſarius ſe Reo conformare debet, ſi eandem amplectatur. Cæterum Confeſſarius ſponte ſua nullatenus reum inſtruat in dicta ſententia, nec poſitivè ad nagandum in ſimilibus circumſtantiis incitet cum non levi exacerbatione Officialium juſtitiæ, & non ſine timore damni Boni publici; quia ſimiles graves malefactores adhuc relinquuntur in vivis, quos forſan tanquam membra putrida melius fuiſſet à reliquo corpore ob periculum recidivitatis abſcindere. Videatur P. Ildephonſus Tauſch *loc. cit. n. 350. & ſeqq.* *

Additio IV.

* Quær. III. Quid faciendum Confeſſario, ſi vocatur ad Reum mortis poſt publicatam jam mortis ſententiam? Reſp. *Inprimis* quæcunque ex præcedentibus dictis in præſenti prudenter ſunt accommoda, etiam hic applicet. II. Poſtquam advertit Reum ab horrore, antea ex

mortis denuntiatione concepto sese sensim re colligere, ante omnia ipsum disponat, ad sen tentiam istam æquo animo suscipiendam, s totum Domino DEO offerendo in unione illiu oblationis, qua innocentissimus Agnus Chr stus Dominus in patibulo Crucis se suo cœlest Patri, & sancti Martyres crudelissimam mor tem, amore DEI patienter & formiter sustei tam, obtulerunt. III. Sincerè & candidè cur Reo procedat, nullas immiscendo falsitate vel etiam æquivocationes, nec lactet inani sp regratiandi, nec varia promittat, ne Reus spe regratiationis innixus minus ad mortem se pra paret, vel si in aliis re ipsa nihil eveniat, Reu ansam habeat conquerendi, se in alio sensu d cta Confessarii intellexisse, sicque ab eo fuisl deceptum, aut aliquo modo politico inductur quod posset esse causa diffidentiæ, & grav perturbationis in fine vitæ suæ. IV. Nec an te, nec post supplicium contra Judices, au custodes carcerum apud Reum, vel apud alic ad quos hoc non spectat, querelas movea vel querelantibus aliis aures præbeat, sed verè necessarium esse invenerit, charitativ moneat ibidem, ubi spes correctionis, & emen dationis prudenter affulget. Debet enim Con fessarius cum prudentia stare pro Auctoritat Judicis, semper pro se præsumptionem haben tis, quòd procedat secundùm allegata & prob ta, etsi id plebs, vel etiam Confessarius, qu forsan nunquam Juri rerum criminalium stu duit, id non intelligant: subinde impruden tem similis Confessarii procedendi modur

luer

uere debet innocens aliàs integra aliqua Religio, ſeu ſacra Communitas, ex qua deinceps Judex exacerbatus difficulter ob timorem ulteriorum confuſionum aliquem ad Reos in carcere diſponendos admittit; quamvis aliàs condemnato ad mortem, ſi tanquam conſtitutus in extrema lucta virum cæteróquin prudentem, determinatum, vel equidem indeterminatum, ex determinata tamen aliqua Religione ex ſpeciali quadam confidentia petat pro ultimo animæ ſuæ ſolatio, nullatenus denegari debeat, uti rectè advertit Tauſch *loc. cit. n. 75. & 376.* V. Singulariter attendat Confeſſarius, ut Reum ad doloroſam Confeſſionem, & devotam Communionem diſponat. De Communione vide dicta *Tract. 10. diſt. 3. Add. poſt. n. 46.* quoad Confeſſionem verò ſciendum, quod talem Reum tanquam in periculo, quinimo reſpectivè jam in articulo mortis conſtitutum abſolvere poſſit ab omnibus peccatis, & cenſuris etiam in Bulla Cœnæ, vel aliàs Papæ reſervatis, uti deſumitur ex Concil. Trid. *Seſſ. 14. De Pœnit. cap. 7.* hanc poteſtatem in articulo, vel periculo mortis pro foro conſcientiæ illimitatè concedente, *ne pereat anima*, uti ſubjungit dictum Concilium, atque ſic tenent præter alios Boſco & Rodriguez, videturque meo judicio in hîs terris patere ex ipſa praxi, ſcientibus, & non contradicentibus Epiſcopis exercita, vi cujus Confeſſarii NB. aliàs jam pro Confeſſionali approbati, & huc vocati ad diſponendos ad mortem condemnatos magos, vel ſagas, ab idololatria,

latria, hæresi, aliisque gravissimis etiam rese[r]vatis peccatis pro foro conscientiæ absolvun[t], quin prævie singularem à Pontifice licentia[m] requirant, aut tales miseros, aliunde jam o[b] præsentem violentam mortem angustiatos, [et] ad talem Confessarium pro nunc confidentia[m] habentes, primùm ad alios speciali privilegi[o] præditos pro absolutione remittent. Atqu[e] sub his nonnihil limitatis, & ad Confessario[s] aliàs jam approbatos restrictis terminis put[o] posse securè procedi. Videatur Sabinus Bon[o]niensis adhuc benignior *parte 2. Lucis Moral[is] tract. 67. n. 13. & seqq.* Si ex Confessione S[a]cramentali deprehenderit, quòd Reus sive [ex] malitia ac odio, sive vi tormentorum alique[m] innocentem denuntiaverit tanquam complice[m], inducat ad revocationem, uti provide not[at] Rituale Frisingense apud me *part. 4. art. 3* [n.] 2. Ratio est: quia, qui innocentem damni[fi]cavit in bonis famæ præsertim cum periculo v[i]tæ tenetur tanquam nocens reparare hoc da[m]num, aut præcavere, ne inferatur, etia[m] cum periculo damni æqualis exinde incurre[n]di. Et certè, si Reus dicta sua contra inn[o]centem non revocans, eadem quasi sua mor[te] confirmaret, multùm exinde firmaretur Jud[ex] de veritate horum contra alios judicialiter pr[o]latorum. VII. Si ex Confessione intellexer[it], quòd Reus e. g. fur alios in bonis fortunæ g[ra]viter damnificaverit, vel notabilia abstuler[it], invigilet, ut hæc bona, si adhuc extent, ju[x]ta regulas *in tract. de Jura & Justitia*, t[ra]ditas, suis restituantur Dominis, vel in horu[m]

de-

defectu ex bonis propriis damnum recompenſetur. Duo autem in ſimili caſu poſſunt Confeſſarium conſolari, ut Reum jam quaſi cum morte luctantem deſuper non multùm conturbet. *Primò*, quòd plerúmque tales Rei ſint ſimul homines pauperes, & ad reſtituendum impotentes. *Secundò*, quòd juxta P. Pichler *Lib. V. Decret. tit. 7. n. 22.* & Engel *eodem. n. 39.* multorum locorum conſuetudo habeat, ut, ſi e. g. homicida, vel fur ultimò afficiatur ſupplicio, ab hæredibus occiſi nulla petatur reſtitutio, & damnum vitæ reputetur pro compenſatione. VIII. Si Confeſſarius ex Confeſſione colligat, latere in corde Rei adhuc odium erga judicem, vel contra delatorem, aut teſtes id omni poſſibili modo ex animo evellere ſatagat, denuo Chriſtum, & Sanctos quamvìs innocentes, nihilominus pro perſecutoribus orantes ob oculos ponens, ac ſingularem DEI bonitatem recommendans, quæ ei ſpatium pœnitendi tali modo conceſſit, quale plurimi non habuerunt, miſera, & improviſa morte obeuntes, & in æternum pereuntes. IX. Quando Confeſſarius ex dictis in Confeſſione non improbabiliter deduceret, Reum à parte rei eſſe innocentem, & tantùm præſumptionibus, & falſis teſtibus convictum, atque acerbitate tormentorum quaſi compulſum ad Confeſſionem, ordinariè rem Domino DEO commendare, nec poſt latam jam ſententiam Judicem deſuper convenire debet; partim, quia communiter id fieret ſine effectu, cùm Judex procedat ſecundùm allegata & probata, atque juxta ju-

 dici-

dicialem Confessionem Rei in & extra Bancum Juris (uti loquuntur Criminalistæ) factam; partim, quia, si Rei semel sciant, Confessarium assumere pro his apud Judicem patrocinium, occasionem sument, sua crimina, quamvis à parte rei commissa, in Confessionali, reticendi, ut sic facilius credantur innocentes, sicque Confessarium magis ad intercessionem, & defensionem apud Judices commoveant: Vide la Croix *Lib. 4. n. 1531* & Lohner *part. 2. Conversat. Apost. cap. 5. §. 5.* X. Post completam cum annexis Confessionem injungat salutarem, levem tamen pœnitentiam, quam Reus statim cum ipso Confessario (uti suadetur) persolvat; addendo tamen, & cum ipsomet Reo simul in supplementum Sacramentalis satisfactionis offerendo residuos squalores carceris, angores ante supplicium; imò & ipsam mortem. *

Additio V.

* Quær. IV. Quænam ulteriora observari debeat Confessarius pro dispositione ad mortem in carcerem vocatus? Resp. me non meliora, & ad hunc finem magis accomoda legisse in compendio, quam apud Patrem Tobiam Lohner *part. 2. Conversat. Apost.* ex quo Auctore propterea extractum facere præ aliis utile duxi. Itaque I. Reo per Sacramentalem Confessionem mundato, & per SS. Eucharistiam confortato, Confessarius invigilet, ut præter eum, (si quem habet) socium non admittantur alii sine valde gravi ratione. H

verò de nulla alia re ſermonem inſtituant, quàm de ſpiritualibus, præſertim huc ſpectantibus. II. Ipſimet colloquium non protrahant in uno continuo ultra duas horas, ut Reus habeat tempus aliqualiter reſpirandi. Proderit autem interpolatis vicibus nunc diſcurſum inſtituere aſceticum, nunc immiſcere hiſtoriolas, hìc & nunc accommodas, nunc recitare roſarium, aliásve preces devotas, nunc pro modulo capacitatis ipſius Rei proponere myſteria Paſſionis Dominicæ, præſertim (ſi aliunde ſaltem aliqualem habeat notitiam) de via Crucis: nunc amicabiliter hortari, ut aliquo modo pauſet, reſpiret &c. Materias varias huc ſervientes ſubminiſtrabit Fons conſolatorius Patris Georgii Vogler *lib.* 5. 6. & præſertim 7. & alii. III. Moneat Reum, ut ultima nocte, perſolutis prius cum ipſo precibus nocturnis, dormiat, ne vires poſtero die, quo ſit executio, nimium debilitentur. Conſultum autem erit, ſi ſimul adſit alius vigilans, qui, ſi fuerit neceſſe, eum evigilantem, & contriſtatum confortet, & conſoletur. IV. Illuceſcente die ultimo Confeſſarius cum Reo recitet preces matutinas: formet cum ipſo bonam intentionem: imploret aſſiſtentiam ſuorum SS. Patronorum, præſertim eorum, qui ſunt ſpeciales pro felici morte, ſeu quorum nomen gerit, vel quorum memoria hoc ipſo die celebratur ab Eccleſia. V. Perſuadeat Reo, ut adhuc ſemel confiteatur, lucretur eas, quas poteſt, indulgentias, nec exundo ad locum ſupplicii oculis hinc inde vagetur, eosdem po-

 tius

tius in imaginem Crucifixi figendo. Neque deterreatur à conſpectu carnificis; qui eum ſaltem in hìs terris poſt publicatam ſententiam ſolet ligare, ſimúlque veniam rogare. VI. Dum is actu è carcere educitur, præprimis attendat, ut durante publicatione delicti, & ſententiæ preciunculis, & adhortationibus continuò diſtrahat, ne legenti ſententiam auſcultet: inſuper caveat Confeſſarius, ne per eundem mors magìs acceleretur, ſícque juxta nonnullorum ſaltem Doctorum opinionem ſe in periculum conjiciat incurrendæ irregularitatis. Unde nec Reum præeat, nec, ſi ſubinde ſiſtat, urgeat, ut vadat citius, ſed id relinquat miniſtris juſtitiæ, juxta doctrinam la Croix *lib. 6. part. 2. num. 1847.* VII. Sub actuali itinere verſus locum ſuplicii aſſiſtat Reo mediantibus ſacris precibus, præſertim oratione Dominica & ſalutatione Angelica, aliìſque paſſim, notanter *in Fonte Conſolatario* Patris Georgii Vogler *loc. cit.* inveniendis; ubi pro commoditate ſimul juxta capacitatem Rei immiſceantur actus variarum virtutum, præſertim Fidei, Spei, Charitatis, Oblationis, Reſignationis &c. VIII. Si ad actualem locum ſupplicii fuerit perventum, Reo in memoriam revocetur, quo animo Chriſtus montem Calvariæ conſcenderit item exemplum S. Andreæ Apoſtoli in loco ſupplicii, dum Crucem tanquam inſtrumentum paſſionis ſuæ conſpexit, exclamantis: *Salve Crux pretioſa &c. accipe me ab hominibus, & redde me Magiſtro meo &c.* Quærat inſuper, an nihil reſtet, quod eum anxium redderet in con-

conſcientia, & utrum adhuc confiteri velit? IX. Si Reus, e. g. fur fuerit condemnatus ad patibulum, & jam exiſtens in ſcala adhuc vellet confiteri; Judex autem ex ſuis rationibus difficulter concederet deſcenſum, moneat eundem de eliciendo dolore, & ſic abſolvat uti notat la Croix *loc. cit.* X. Si pro pœnafuerit decreta abſciſſio capitis, & carnifex accinctus ad feriendum fuerit, caveat Confeſſarius, ne, dum Reum adhuc confortat ſpiritualiter e. g. per orationem Dominicam, vel actus virtutum Theologicarum, immiſceat ſanctiſſima Nomina JESUS, & MARIA, ne Reus per capitis inclinationem mutet priorem ſitum, & exinde infeliciter feriatur. XI. Poſt mortem Rei admonecat circumſtantes, ut una cum ipſo animam defuncti in precibus velint habere recommendatam. XII. Finitis brevibus precibus, brevem quoque ſed efficacem ad ſpectatores habeat exhortationem; cùm pro tunc magìs, quàm alias, ob horrorem conſpecti ſupplicii videantur ad commotionem diſpoſiti. *

Additio VI.

* Quær. V. Quidnam ſpecialiter ſit obſervandum Confeſſario, ſi condemnatus ad mortem fuerit Infidelis, Turca, vel Hæreticus, aut Judæus, vel induratus, & impœnitens Catholicus? Reſp. *Inprimis* ſeligat Confeſſarius ex jam dictis ea, quæ ſibi etiam in præſenti videntur deſervire, imploratâ ſingulariter Divina gratiâ pro ſe, & pro Reo. II. Studeat

invigilare apud Judicem, ut ante actualem mortis sententiam in tali casu admittatur in carcerem; similia enim, usque dum ad amplectendam fidem persuadeatur, & in eadem instruatur, longiori videntur indigere tempore. III. Instructus selectioribus & claris fidei nostræ principiis præcipuè studeat captare Rei benevolentiam, & successive eundem ducere ad agnitionem veræ Fidei nostræ. IV. Si Reus pronum se exhibeat ad amplectendam fidem, instruat eum ad fructuosè recipiendum baptismum; actualem verò collationem, quando promulgatio sententiæ non longè distat, differri curet usque ad ultimos dies, ut anima eo mundior compareat in conspectu Domini, deletis exinde omnibus peccatis antecedentibus, etiam quoad pœnam. Poterit deinde post aliquale tempus (saltem post aliquot horas) recipere Eucharistiam, &, si habeat peccata, post baptismum commissa, præcedenter Sacramentum Pœnitentiæ. V. Juxta monitum Patris Gobat baptismus detur, observatis simul cæremoniis in Rituali præscriptis: Patrinos autem adhibere non putant aliqui cum P. Ildephonso Tausch *loc. cit. n. 393.* esse necessarium. VI. Quod si verò Reus sit ita pertinax, ut videatur, non obstantibus omnibus in contrarium remonstrationibus in errore suo persistere, necdum foret relinquendus, quinimo in Regionibus Catholicis, in quibus non coercetur Confessarius, usque ad locum supplicii comitandus, &, si in loco saltem supplicii ederet signa Conversionis, ipsemet Judex Christianus

à Con-

à Confeſſario foret perſuadendus, ut executionem ſententiæ ad aliquale tempus ſuſpenderet, usque dum condemnatus iſte ſaltem in neceſſariis neceſſitate medii adhuc inſtrui & baptismum recipere poſſet.

Reſp. II. Si ad mortem damnatus fuerit Hæreticus, Confeſſarius cum grano ſalis applicet dicta priora, ſimulque indaget, qualem profiteatur ſectam, ut ſe efficacius præparare poſſit ad eam confutandam. Attendat inſuper, utrum dictus Reus non ſit ex numero eorum, qui invalidè adminiſtrant Baptismum, Prædicante, ſeu Paſtore ex Cathedra proferente formam, & alio inferius affundente aquam; etenim in tali caſu deberet rebaptizari. Inſuper inſtruat eum in articulis noſtræ fidei ſaltem principalioribus, præſertim quoad requiſita ad Sacramentalem Confeſſionem, & receptionem Sacræ Synaxis. Curet inſuper, ut emitat Profeſſionem Fidei ante ipſam Confeſſionem. Quòd ſi Hæreticus talis fuerit pertinax in ſua ſecta, curet Confeſſarius, non quærens vanam gloriam, ſed ſolius DEI, & ſalutem animarum, ut vocentur alii viri docti, ac zeloſi, quos forſan elegit DEUS ad convertendam talem animam. Quando autem ſimiles haberi nequeunt, vel etiam hos pertinax Reus repudiet, necdum animum ex integro abjiciat, ſed miſerum peccatorem uſque ad locum ſupplicii comitetur, & quando in omnibus aliis videt, oleum, & operam perdi, ſaltem finaliter perſuadeat, ut conetur perfectam elicere contritionem, ſimúlque cupiat mori in illa, quàcunque demum Religi-

ligione, quæ coram DEO tanquam vera agnoscitur: nam in simili casu, si forsan Hæreticus foret coram oculis Divinis præcisè materialis, adhuc posset salvari; cum ea hæresis ipsi non imputaretur à DEO ad culpam formalem, & alia gravia, quæ forsan habet peccata, vi perfectæ contritionis delerentur, utì ex la Croix bene advertit Tausch *loc. cit. num.* 398.

Resp. III. Circa Reos Catholicos quidem, sed impœnitentes cum prudentia seligantur ea, quæ diximus de pertinacibus Infidelibus, & Hæreticis. *

Additio VI.

* Quær. VI. Quid faciendum Confessario, si condemnati ad mortem fuerint Magi, vel Sagæ? Ad hoc difficilè, & valde delicatum Quæsitum Resp. I. Si Confessarius in vel extra Confessionem advertat, latere aliquod maleficium taciturnitatis (quod, utì & maleficium insensibilitatis in applicatione tormentorum, apud tales personas rarum non est) ad id tollendum, & assistentem dæmonem, qui loqui eas personas non sinit, repellendum utatur Exorcismo; ubì formulam videre poteris apud Ubaldum Stoiber *part.* 2. *Armamentarii*, *cap.* 4. *num.* 99. *& seqq.* II. Si experiatur, quòd Magus, vel Saga, non nisi inepta proferat, imò subinde in subsannationes, irrisiones, & cachinnos erumpat, signum erit, quòd similia ab assistente, vel possidente diabolo fiant, qui hominis

hominis phantaſiam perturbat, & organa corporis humani ad talia commovet. Quare, ſi hæc contingant etiam contra voluntatem ſimilium perſonarum, eas excitet ad firmam fidem erga DEUM, & ut contra talia proteſtationem faciant, qualem practicè reperies apud Tauſch *loc. cit. n. 407.* Quando verò Venefica, vel Magus (utpote necdum ſeriò ad converſionem diſpoſiti) permoveri nequeunt ad faciendam hanc proteſtationem, puta à diaboli minis deterriti, poterit eandem Confeſſarius nomine proprio, & ex plenitudine ſuæ ſpiritualis in dæmones poteſtatis facere. III. Singulariſſimè in præſenti, implorata continuo Divina gratia, non vincatur tædio, nec ulli parcat labori, ut tales perſonas tandem ad ſeriam, & doloroſam Confeſſionem cum firmo propoſito promoveat, proponendo duriſſimum jugum & tyrannidem diaboli, deceptiones, & phantaſticas illuſiones, peccatorum fœditatem & æternam damnationem certò futuram, niſi convertantur. IV. Quod ſi tandem ad ſeriam Confeſſionem permoviſſe videatur, examen inſtituat præſertim circa illa puncta, quæ aliàs ſimilibus ſunt quaſi familiaria. E- g. quomodo, & à quo tempore in hunc ſtatum devenerint? quoties intra hoc tempus ſacrilegè fuerint confeſſi, & communicati? an ſacras Hoſtias non malè & ſacrilegè tractaverint, vel ad alia ſuperſtitioſa adhibuerint? an non alios ſeduxerint, & in hac peſſima arte inſtruxerint? an aliis nullum grave damnum in bonis vitæ, famæ, vel fortunæ intulerint? Quod ſi ſic: quoties

ties quoad singula contigerit? an abjurando DEUM, vel negando articulos fidei ipsummet diabolum non adoraverint, & quoties? an non cum diabolo, & cum aliis (ejusdem vel diversi sexus, conjugatis vel solutis &c.) vitia carnis exercuerint, & quoties ubique? an res sacras non prophanaverint, seu inhonoraverint, vel ad actus suos superstitiosos abusi fuerint? an se diabolo proprio cruore subscripserint, vel dando chirographum devoverint, alium qariter ab eodem recipiendo? Quoties horrendas blasphemias in DEUM, & Sanctos protulerint &c. V. Finita Confessione repetat cùm ipsis seriam detestationem suorum gravissimorum peccatorum cum efficaci dolore, & proposito; utì etiam renuntiationem diabolo & asseclis ejusdem, ac renovationem Professionis Fidei, si non jam antea fuerit deposita: addat, omnia jam pacta diabolica per talem renuntiationem, & Confessionem dolorosam solvi, & subscriptionem diabolo datam penitus cassari; etsi diabolus syngrapham sibi datam non amplius restitueret. Quòd si verò etiam tales personæ haberent chirographum à diabolo, extradatur Confessario, qui eum dilaceret, & domi in igne priùs à se benedicto comburat. VI. Si intra Confessionem fateantur dictæ personæ maleficæ, quòd infantes quosdam in nomine diaboli: vel aliàs invalidè baptizaverint, obliget easdem Confessarius, ut sibi id extra Sacramentum Pœnitentiæ manifestent, quatenus talibus necdum Baptizatis, & revera in maxima necessitate spirituali constitutis, per col-

collationem Baptismi ſuccurri adhuc poſſit; uti in hoc puncto Ildephonſus Tauſch. *loc. cit. n. 413. & ſeqq.* valde utilem ponit doctrinam, ſi talis Saga fuerit obſtetrix, plures invalidè baptizans &c. VII. Quòd ſi ſimiles perſonæ maleficæ dicant Confeſſario, ſe ſacras Hoſtias diverſis corporis partibus, præſertim minus honeſtis inſeruiſſe, exinde is non multum turbetur, ſed ibidem ordinariè relinquendo absque aliqua inciſione rem totam DEO commendet; quia ordinariè poteſt prudenter præſumi, ſi non ſimul lateat aliqua fraus, & falſitas, ſaltem ſpecies panis in tam humido loco jam fuiſſe corruptas de quo fuſius Tauſch *loc. cit. n. 412.* VIII. Has perſonas ritè diſpoſitas ſacramentaliter ab omnibus cenſuris, & peccatis abſolvat reflectendo ſe deſuper ad dicta præcedentia, ſimúlque contra regreſſum diaboli, haud dubiè tales fortiſſimè de novo infeſtaturi, ſpiritualibus remediis muniat, puta Amuletis, Sanctorum Reliquiis, devota pronuntiatione ſanctiſſimi Nominis JESU, benedictione carceris, & veſtium, aqua luſtrali una cum ſigno crucis ſæpius accipienda, aliquo Exorcismo ſuccincto, calamo & atramento priùs benedictis conſcripto, & exemplo S. Bernhardi talium collo appenſo, aut pariter januæ carceris, vel feneſtris affixo; ubi poſſet formari Exorcismus taliter: *Ego N. ut Miniſter Chriſti, & Eccleſiæ, in Nomine Domini Noſtri JESU Chriſti præcipio vobis dæmonibus, ne impoſterum, ſive per vosmetipſos ſive per alias maleficas perſonas introductas huic creaturæ DEI N, quoquo modo noce-*

nocere, aut molesti esse præsumatis. Huic scripturæ posset etiam appingi SS. Nomen JESU in figura aliàs consueta. Plura de Sagis in casu extraordlnario videri possunt apud Layman *Lib. 3. Theolog. Moral. Tract. 6. cap. 5. §. unic.* præsertim *à. n. 23.* & apud Delrio *Lib. 6. Disquisit. Magic. sect. 3. §. Quoad interrogatoria.* Vide etiam hîc *Tr. 5. dist. 3. n. 52. & seqq.**

QUÆSTIO IV.

Quid agendum Confessario circa Constitutos in occasione proxima peccandi, Recidivos, & laborantes quadam ignorantiâ?

SUMMARIUM.

49. *Quid, si recidivus minuat numerum peccatorum?*
50. *Et quid, si eum augeat &c.*
51. *Quando pœnitenti recidivo sit neganda ad tempus absolutio?*
* *Qualia remedia præscribenda?*
52. *Quid agendum, si pœnitens habeat ignorantiam circa peccatum?*
53. *Præsertim vincibilem?*
54. *Aut est spes profectus?*
55. *Vel pœnitens petat resolutionem dubii?*
* *De quo ultimo etiam in Additione.*
56. *Generalia circa scientiam & prudentiam Confessarii.*

44. QUÆRITUR I. Quomodo debeat se gerere Confessarius circa constitutos in occasione proxima peccandi? Resp. I. Oportet Confessarium cavere, ne aliquem in proxima occasione peccandi mortaliter constitutum absolvat, nisi se illam, quamprimum absque valde gravi damno poterit, relicturum proponat. Ita communis. Ratio est: quia talis, si nolit cum possit, relinquere occasionem proximam, non censetur esse contritus, nec habere firmum propositum sese emendandi; cùm affectus ad proximam occasionem peccandi sit virtualiter ipsa volitio peccati: nam ut habetur *Ecclesiastici cap. 3. Qui amat periculum, in illo peribit.*

45. Dicitur notanter, *in occasione proxima peccandi mortaliter.* Siquidem ejusmodi occasio alia est remota, alia proxima. *Proximam*

 oc-

occasionem peccandi appellant, quæ vel est absoluta, nempe talis ex suo genere, ut frequenter homines similis conditionis ad peccatum mortale inducat, vel respectiva, ubi nimirum saltem experientiâ constat, eam in hoc homine talem effectum habere. *Lugo disp. 13. de Pœnit. num. 149.* Alii per occasionem proximam peccandi intelligunt eas solùm circumstantias loci, temporis, personarum &c. in quibus, si sis constitutus, certum est moraliter te esse peccaturum novo peccato mortali, sive quibus nunquam, vel ferè nunquam uteris sine novo peccato: ut si decies in tali occasione constitutus, succubuisti septies, vel octies; secùs, si solùm bis, vel ter acquievisses peccato. Gobat *tract. 7. Theol. Exper. num. 525.* citans alios; atque hæc occasio proxima, etsi in peccatis carnis sit frequentior, potest tamen quoque in aliis materiis contingere. (*b*) *Occasio remota* dicitur ea, quæ talis non est: & hanc fugere non tenemur, aliàs enim omnes deberemus secedere in eremum, aut de mundo exire ad fugiendas innumeras occasiones remotas peccandi, quod nemo dixerit.

Additio.

* Cæteroquin etsi occasio remota conformiter dictis censeatur ea, in qua quis non frequenter, sed raro cadit; id tamen ita intelligendum est, ut ille lapsus non tantùm raro intra unius anni spatium, sed etiam taliter respiciendo tempus, & circumstantias, quibus occa-

ccaſio adeſt, contingat. e. g. Cajus accedit
ngulis annis bis tantum ad nundinas Mona-
enſes, ibi tamen ſemper cum Domina hoſpi-
ii, ubi divertit, peccat, ídque jam aliquot
nnis: talis occaſio, etſi intra unius anni ſpa-
ium peccatum raró contingat, non amplius
enſetur *remota*, ſed proxima, relativè nimi-
um ad locum, & circumſtantias; cùm Cajus,
uando in illis circumſtantiis ponitur, ferme
emper ſoleat peccare. Videatur Mathæu-
ius in cautela Confeſſarii hîc. Hoc bene præ-
otatô. *

46. Reſp. II. Quia veró ſunt aliquæ occa-
ones proximæ, quæ difficillimè relinquuntur,
non niſi cum ſcandalo, vel infamia, aut alio
otabili detrimento: v. g. ſi frater ſua propria
rore in domo paterna abutatur ſine medio ſe-
arationis faciendæ &c. tunc magna opus eſt
rudentia Confeſſarii. Siquidem ejusmodi oc-
aſiones, quæ vel declinari non poſſunt, vel
um declinantur, gravia generant incommoda,
on illico tenetur (ſicut nec moraliter poteſt)
œnitens relinquere; cùm talis potiùs perma-
eat in ejusmodi occaſione ex quadam neceſſi-
ate atque impotentia, quàm ex affectu ad
eccatum. Itaque Confeſſarius adigat pœni-
entem, ut promittat, ſe proxima commodi-
ate oblata illam occaſionem deſerturum:
einde proteſtetur, ſe Divina cooperante gra-
a omnes vires adhibiturum, ne relabatur,
que in hunc finem Sacramenta frequentatu-
um, Beatiſſimæ Virgini Mariæ ſe fore devo-
um &c. Et ſi quidem ſit peccatum luxuriæ,

pœnitens promittat Confessario, se specialite[r] evitaturum colloquia, familiaritates, loca pri[-]vata, munuscula, aliásque peccati illecebras quodammodo faciendo sic ex occasione pro[-]xima remotam. Quòd si igitur in præstatio[-]ne, & executione horum appareat aliqua ve[l] parva emendatio, talis pœnitens absolvatur; si verò teste experientia, per longum tempu[s] probata, oppositum appareat, is rejiciatur, veluti non contritus ratione evidentis peri[-]culi, in quo versatur: simulque efficaciter ei[-]dem intimetur illud Christi Domini; *Matth.* 18. *Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & projice abs te: bonum tibi e[st] debilem vel claudum in vitam ingredi, quàm duas manus, aut duos pedes habentem mitti in gehen[-]nam ignis.*

47. Huc addendæ, & vitandæ sunt nonnull[æ] Propositiones, à Sede Apostolica meritò con[-]demnatæ: & quidem Alexander VII. hanc in[-]ter alias, ordine 41. damnavit: *Non est obli[-]gandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concu[-]binarii, vulgò regalo, dum deficiente illa, nim[is] ægre vitam ageret, & aliæ epulæ tædio magn[o] concubinarium afficerent, & alia famula nim[is] difficilè inveniretur.* Hæc est damnata Pro[-]positio. Accedunt aliæ ab Innocentio XI. no[-]vissimè condemnatæ, quarum prior, ordine 6[1.] sic sonat: *Potest aliquando absolvi, qui in pro[-]xima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimò directè & ex pro[-]posito quærit, aut ei se ingerit.* Altera, or[-]din[e]

dine 62. sic habet: *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.* Et tertia, ordine 63. *Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali, nostro, vel proximi.* Omnes hæ Propositiones sunt damnatæ, & meritò. Siquidem ad hoc, ut quis non teneatur deserere occasionem extrinsecam proximam peccandi mortaliter, nulla causa est sufficiens, nisi sola impotentia physica, vel moralis, deserendi illam occasionem proximam: nam quoties circa valde grave damnum potest quis eam derelinquere, tenetur; quia quilibet, si potest, tenetur, vitare proximum periculum summi mali, quale est peccatum mortale, utpote gravissima offensa infiniti Boni; aliàs in similibus circumstantiis non censeretur moraliter excludere sufficienter affectum ad ipsum peccatum. Accedunt allegata verba Æternæ Veritatis *Matthæi* 18.

Additio I.

* Ex allegatis Propositionibus damnatis infertur, quòd non liceat retinere occasionem proximam ex motivo, *quia captatur exinde oblectamentum*, vel *quia habetur spes acquirendi de novo certum lucrum*, vel *ut evitetur aliqua difficultas aliàs subeunda in inquirenda altera famula*, vel *ob prætensam aliquam aliam causam etiam honestam, seu utilem*, nisi simul per dimissionem ejusdem occasionis incurratur gravissimum; aut saltem valde grave damnum in

bonis corporis, aut animi, seu famæ, vel in bonis fortunæ. Ita Dominicus Viva *in Proposit. 41. Alexandri VII. num. 11.* Sabin. Bon. *tract. 30. num. 23.* & Felix Potestas *tom. 1. part. 4. c. 5. num. 3651.* Ratio est quia similes, qui ex dimissione hujus occasionis necdum incurrunt valde grave damnum in suis bonis, non censentur habere efficax propositum excludendi peccatum, si prævidentes proximum periculum non dimittant illam occasionem, ad quam tamen dimittendam haberent potentiam physicam, & moralem. Nec dicat talis pœnitens, quòd habeat firmum propositum sese emendandi, remedia spiritualia recipiendi, & sic à suis præcedentibus peccatis desistendi, licèt adhuc in illa occasione persistat, faciendo tamen ex occasione proxima remotam: nam contra est, quòd, etsi similis excusatio sæpe locum habeat conformiter dictis *num. 46.* apud illos, qui ex necessitate in materiali, & extrinseca occasione perseverant, ita, ut eamdem ex impotentia physica, vel saltem morali proximè explicata deserere pro hîc, & nunc nequeant, interim tamen alia remedia spiritualia præservativa in futurum excipere parati existant: etsi (inquam) apud hos excusatio ista, & quidem juxta non paucos AA. etiam quoad necessitatem moralem approbetur, apud alios tamen ordinariè non facilè admitti debet, præsertim si pœnitens jam antea eamdem emendationem huic, vel alteri Confessario promiserit, nec tamen promissum servaverit, prout in praxi tales, si conformiter tuæ obligationi indages Confessarie, plures fortassis

taſſis invenies peccatores quoad materiam lubricam. Scio equidem, quod P. la Croix *lib. 6. part. 2. num. 1831.* doceat, conſtitutum in occaſione proxima poſſe abſolvi *pro illa vice, pro qua nova, & certa eſt ſpes ex prudentibus motivis, quòd illam eſſet proximè relicturus, aut NB. quòd talem occaſionem per aliqua media ſibi ſuggeſta redditurus eſſet ex proxima remotam, adeoque facturus, ut hoc, quod hactenus ipſi fuiſſet formale periculum, poſtea eſſet materiale tantum.* Aſt dictus Auctor ſeſe remittens *ad lib. 5. num. 259.* conformiter doctrinæ S. Caroli Borromæi *part. 3. Inſtruct. Paſtor. cap. 16.* ſubjungit, *tali aſſerenti non eſſe facile credendum, & poſtea, ſi per experientiam adverteretur, quòd permaneat periculum proximum relabendi, omnino abſolvi non poſſe, niſi actu antecedenter removiſſet talem occaſionem*, puta dimittendo concubinam, ſi ea in ſua domo exiſteret, vel ſi in aliena, efficaciter promittendo, quòd illam ſocietatem, ubi à potiori peccaverat opere, vel ſaltem tactibus, aut deſideriis, deſerere velit; nam ex una parte apud eundem objectum præſens ſpecialiter multùm allicit, ex altera inclinatio, & paſſio ad idem objectum valde vehemens ex jam expertis ob præſentiam particularis hujus objecti denuo probabiliſſimè exibit in actum peccaminoſum: quoniam talis ordinariè non poteſt tam prudenter, utì alius in neceſſitate conſtitutus, per ſuas orationes, & alia opera valde extraordinaria ſperare illa, quibus ſummopere indigeret, auxilia Divina; cùm iis dignum ſe non reddat amando pericu-

lum, ad quod tamen amovendum haberet potentiam non solùm physicam, verùm etiam moralem. Et quomodo talis prudenter præsumitur habere efficacem aversionem à peccato, ultro & absque gravi necessitate permanens in tanto periculo peccati? Videantur Joan. Kugler *in Crisi Theolog. super Proposit. damnat. ab Innocentio XI. Propos. LXI. ac seqq.* Matthæucius in Cautela Confessarii *Edit. Venetæ 1724. in Propositionem 41. ab Alexandro VII. & Propositionem 61. ab Innocent. XI. reprobatas.* Item Dominicus Viva ibidem.

Additio II.

* Ex dictis hisce potest facilè colligere juvenis Confessarius, quid I. sentiendum sit de illis nobilibus personis, quæ frequentant certas societates, ubi tamen non solùm subinde, sed ordinariè ob certas personas impurè amatas, ac simul præsentes animam maculant peccato luxuriæ, si non opere, saltem verbis, & morosis delectationibus, nolentes autem hanc occasionem sanè proximam intermittere, ne videantur aliquo modo inurbanæ, vel melancholicæ &c. Item II. quid statuendum sit de illis puellis rusticellis, quæ, ut amasios suos in amore (uti ajunt) conservent, vel suo tempore fortassis ad matrimonium faciliùs pertrahant, tam diurno, quam nocturno tempore alliciunt, præsertim diebus festivis ad se invitant, ad choreas & cauponas comitantur, à quibus jam totaliter, vel saltem semiebriis denuo nocte intempest-

peſta inter impura à potiori colloquia, oſcula, & deſideria domum reducuntur. Item III. quid decernendum de illis adhuc innuptis ruſticis, qui, ne ipſi deficiant in exhibendis ſuæ amaſiæ ſignis amoris reciproci, nocturno tempore accedunt ſine arbitris feneſtras cameræ, in qua ſolet amaſia aliàs dormire, ubi plerumque, & ferme ſemper, etſi occludatur camera, ſicque eamdem ingredi nequeant, nihilominus extra ad ipſam feneſtrellam intercedunt deſideria, & colloquia inhoneſta, tactus laſcivi &c. IV. quid reſolvendum de illo, qui recreationis, vel ſocietatis, aut etiam lucri gratia eſt deditus luſui chartifoliorum, ſeu alearum; ubi tamen ordinariè, vel ſaltem valde frequenter inter ludendum blasphemat. Hæ enim perſonæ omnes ſimilia exercentes non habent ſufficiens motivum perſiſtendi in hac occaſione proxima, hincque regulariter tenentur efficaciter promittere, quòd velint abſolutè dimittere haſce ſocietates, compotationes, & acceſſus; nam aliàs, ſi permittantur in ea occaſione permanere, absque fructu transmigrabunt ab uno ad aliud Confeſſionale, nec etiam adhibitis, & forſan tepidè perſolutis remediis præſcriptis, ſe emendabunt, quamvìs fugam peccatorum, & vitæ emendationem centies ſpondeant, teſte ipſamet experientia, nam, licèt adſit gratia ſufficiens, deeſt tamen ipſis regulariter ſpecialis, quæ etiam rebellem compelleret voluntatem, quam equidem magìs ſperare poſſunt, qui ex neceſſitate conjiciuntur in proximam occaſionem, utique exinde majori miſericordia digni; etenim (ut inquit

 S. Ba-

S. Basilius *in Constitut. Monast.*) qui urgente aliqua causa & necessitate se periculo objicit, vel permittit se esse in illo, cùm tamen aliàs nollet, non tam dicitur amare periculum, quàm invitus illud subire, & ideo providebit Deus, ne in illo pereat, qualem misericordem providentiam, & providentem misericordiam superiùs allegati vel ideo non promerentur, quia ab objecto vehementer, ac specialiter propter hosce actus frequentatos jam habituatos alliciente ad peccandum nolunt se absentare, quamvìs haberent potentiam physicam, & moralem absentandi se, sicque periculum evadendi. *

48. Quæritur II. Quid agendum circa Relapsos, seu Recidivos, & Consuetudinarios, qui semper in eadem recidunt peccata? Resp. I. Necesse est, quòd Confessarius magnam circa istos adhibeat discretionem. Siquidem ejusmodi relapsus non est generaliter certum signum falsæ pœnitentiæ, sed potius fragilitatis humanæ: plurimi enim, etiam probitate conspicui, relapsi sunt, & contra bona proposita firmiter concepta, quin quandoque juramento, aut voto firmata, denuo peccârunt. Unde & *Matth. 18.* Petro interroganti: *Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies? Dixit JESUS: Non dico tibi, usque septies, sed septuagies septies:* hoc est, toties, quoties seriò doluerit, veniámque rogarit. * Sæpe putabit Confessarius (inquit la Croix *l. 6. p. 2. n. 1792.*) se cum recidivis frustra laborare, sed utiliter laborat, si vel semel unum peccatum impediat. Unde *

49. Resp.

49. Resp. II. Si hujusmodi Recidivus post ultimam suam Confessionem se vel paululùm emendavit, nec tot peccata, ut ordinariè solitus fuerat, commisit, & aliquem conatum ad se emendandum adhibuit, debet is absolvi, ac moneri, ut in proposito perseveret.

50. Quòd si verò augeat numerum peccatorum, aut saltem ita longo tempore sua peccata continuet, aliquoties quidem se vincendo, denuo iterum relabendo, ac numerum augendo, tunc solicitè duo extrema erunt Confessario vitanda. I. Ne per nimiam severitatem pœnitenti potius sit occasio ruinæ spiritualis, ac desperationis, quàm salutis. II. Ne econtra per nimiam clementiam potius foveat peccata, quam minuat. Unde magna opus erit prudentia, ac discretione, qua Confessarius ambo ista extrema devitando, hinc per graviora exhortationum motiva deterreat pœnitentem à relapsu, ac peccatis, illinc verò dulciora Divinæ gratiæ, Passionis Dominicæ, & invocationis Sanctorum lenimenta proponendo, erigat in fiduciam, & spem Christianam atque iteratam peccatorum detestationem, & firmius emendationis propositum; sicque cum Evangelico Samaritano noverit opportune vulneribus sauciati oleum, ac vinum infundere. Neque mox de talibus spes omnis erit abjicienda; nam, ut inquit Thomas Kempensis *Lib. 1. De Imitat. Christi c. 16. Quid, si fortiter proponens sæpe deficit, quid ille, qui raro, aut minus fixè aliquid proponit?*

51. Si verò omnia hujusmodi remedia sint frustra hactenus longo jam tempore adhibita,

&

& nullum appareat verum ſignum doloris, aut propoſitum emendandæ vitæ, eò quòd pœnitens ſæpius præſcripta remedia negligat, aut tepidè perſolvat, ſemper cum eodem numero, vel etiam majori ad Confeſſionale redeat, ac nullum ſerium conatum adhibeat, quo tentationibus, ac occaſionibus peccandi reſiſtat, ſed fræna ſuis cupiditatibus relaxet: tali poſt crebras admonitiones, & minas affectuoſas adhibitas, tandem ita dictante prudentia erit abſolutio ad tempus deneganda, ne Confeſſarius pœnitentem in ſuis peccatis videatur fovere. Quinimo oppoſita nonnullorum ſententia ab Innocentio XI. damnata eſt, dum is ſequentem inter aliàs Propoſitionem, ordine 60. condemnavit: *Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra Legem DEI, Naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio; dummodo ore proferat, ſe dolere, & proponere emendationem.* Hæc, inquam, Propoſitio, utpote damnata, impoſterum cavenda erit: quamvìs omnem lapidem prius oporteat movere, quàm pœnitenti relapſo abſolutionem negare, præſertim ſi hîc & nunc clariora det ſigna doloris, ac propoſiti emendationis.

Additio.

* Quod ſi libenter ſcires remedia, quæ conſuetudinariis à prudentibus Confeſſariis præſcribi ſolent, Reſp. I. Remedia generalia pro qualibet conſuetudine mala extirpanda eſſe ſequentia.

quentia. 1. Humiliter, ac frequenter cum plena in Deum fiducia petere auxilium ejusdem. 2. Frequenter confiteri, & quidem ordinariè uni Confessario determinato, ejúsque consilia diligenter exequi. 3. Devotè communicare: nam juxta Concil. Florent. devota, ac frequens Sacratissimæ Eucharistiæ sumptio est habituum malorum debilitatio. 4. Attentè sæpiùs quidpiam legere de gravitate peccati mortalis, ac pœna peccati, vel de quatuor novissimis &c. 5. Confugere per preces ad B. Virginem tanquam universale refugium peccatorum. 6. Declinare occasiones, personas, seu objecta inductiva ad illud peccatum, cujus habet consuetudinem. 7. Subinde poterit adhiberi remedium, quo apud inveteratum quempiam peccatorem usus fuerat B. Bernardus; suadendo eidem, ut triduo abstineat à familiari sibi vitio in honorem SS. Trinitatis, quod cùm fecisset, consuluit, ut altero triduo in honorem Christi pro se crucifixi: quo iterum observato, persuasit aliud triduum in honorem B. Virginis MARIÆ &c. usque dum omnis difficultas evanuit, & per contrarios actus successivè totus habitus vitiosus sublatus fuit.

Resp. II. Loquendo in specie de mala consuetudine *quoad peccatum mollitiei* conducunt sequentia. 1. Frequens Confessio apud eundem Confessarium, qui tamen ægrè non debet ferre, si talis pœnitens una, alteráve vice alium accedat, ne aliàs detur ansa sacrilegæ Confessionis propter erubescentiam pœnitentis. 2. Frequens communio juxta SS. PP. speciale anti-

antidotum contra libidinem. 3. Quotidiana devotio erga immaculatam Conceptionem B. V. MARIÆ per unum, alterúmve Ave Maria, vel devotè recitando: *Per sanctam, & Immaculatam Conceptionem tuam purissima Virgo MARIA emunda cor, & carnem meam in Nomine † Patris, & † Filii, & † Spiritus sancti, Amen.* 4. Fuga otii, nam (utì sonat commune proverbium) *otia si tollas, periere cupidinis arcus.* 5. Memoria DEI præsentis tanquam futuri quondam severissimi Judicis, præsertim tempore vehementioris tentationis. 6. Repræsentatio viva Christi crucifixi per tale peccatum de novo crucifigendi, ubi efficacius proderit talis repræsentatio, si eadem fiat statim ab initio occurrentis impuræ cogitationis, ne alias scintilla parva neglecta magnum excitet in tali habituato incendium, & carnis rebellionem. 7. Quotidie implorata fiducialiter Divina Assistentia firmum propositum præsertim de mane, ac de nocte tale vitium non amplius committendi. 8. Sæpe non nocebit, si præter motiva supernaturalia etiam adducatur, quantum talis habitus malus obsit sanitati, ex quo debilitas memoriæ, vertigo capitis, phtysis, & apoplexia non rarò in ipso Juventutis flore causantur. Et quorsum veniet anima, si talis per subitaneam mortem in longam æternitatem avocetur? momentaneum sanè, quod delectat, æternum, quod cruciat. Cæteroquin si & ista non juvent, homini adhuc libero inculcetur illud Apostoli; *melius est nubere, quàm uri.* *

52. Quæ-

52. Quæritur III. Quid agendum, ſi Confeſſarius advertat, pœnitentem habere ignorantiam circa aliquod peccatum? Reſp. I. Quando Confeſſarius advertit, pœnitentem eſſe in bona fide cum ignorantia invincibili circa aliquod peccatum commiſſum, vel committendum, prævidétque, pœnitentem, quamvis inſtruatur, non idcirco à peccato receſſurum eſſe, ac proinde probabiliter credit, ſuam admonitionem non profuturam, non tenetur pœnitentem admonere. Siquidem ejusmodi monitio foret actus vanus, atque inutilis, imò & nocivus: quia, dum Confeſſarius pœnitentem ab errore bona fide habito retrahere conaretur, & quidem absque ſpe fructus, juxta caſum poſitum, ipſum in æternæ damnationis abyſſum demergeret.

53. Reſp. II. Quoties ignorantia eſt vincibilis, & culpabilis lethaliter, non poteſt Confeſſarius diſſimulare, quamvis admonitio non ſit profutura. Ita communis. Ratio eſt: quia, cùm ea ignorantia non excuſet, pœnitens affectus eſt peccato mortali: quare, ſi Confeſſarius diſſimularet, conferret Sacramentum indigno. Cæterùm, quia ignorantia, quæ in uno eſt vincibilis, in alio poteſt eſſe invincibilis, hinc rurſum opus eſt magna prudentia Confeſſarii, eumque oportet hoc perpendere ex qualitate perſonæ, & aliis circumſtantiis. Videantur pariter dicta de ignorantia vincibili, & invincibili. *Tr. 1. diſt. 1. q. 5.*

54. Reſp. III. Quando etiam ignorantia eſt invincibilis, adeſt tamen ſpes profectus, debet

Confessarius pœnitentem admonere. Ita Sanchez *lib. 2. De Matrim. disp. 38.* cum aliis. Ratio est: quia quilibet approbatus Confessarius tenetur lege Charitatis docere proximum errantem.

55. Resp. IV. Quòd si pœnitens aliquod patiatur dubium, illiúsque resolutionem petat, tenetur Confessarius illi veritatem aperire, licèt non ignoret, pœnitentem suis dictis, & monitis non obtemperaturum. Ita Sanchez *loc. cit. n. 14.* cum aliis. Ratio est: quia pœnitens, eo ipso, quòd dubitet, jam habet in conscientia remorsum peccati sui, ita ut amplius in bona fide non sit: unde taciturnitas Confessarii foret illius erroris approbatio.

Additio.

* Addit tamen la Croix *lib. 6. p. 2. n. 1759.* sequentem limitationem ex Stoz, Tamburino, & Dicastillo, nimirum *nisi veritas, ejúsque cognitio esset gravius obfutura;* tunc enim allegati AA. existimant, Confessarium etiam apud talem dubitantem posse dissimulare, quasi non audivisset propositionem sui dubii, aut oblitus esset respondere, vel etiam posse dicere, non jam opus esse, ut illud sciat: in talibus enim circumstantiis (ajunt isti) positivè veritatem dicere, esset gladium ipsi in manus dare, quo se, vel alium sauciaret graviùs, quàm facturus esset, si ignoraret. Sed quidquid sit de hac sententia, cùm ex una parte per talem responsionem pœnitens à Confessario, à quo tanquam à Docto-

Doctore petiit categoricam reſolutionem, non liberetur à ſuo dubio; ex altera verò, ſi dictus pœnitens abutendo hac veridica reſolutione, occaſione ejusdem velit ſe ipſum ex mera malitia magìs ſauciare, id proveniat ex propria culpa; hinc ordinariè poſitivè dubitanti, ac categoricam reſolutionem petenti candidè, atque ſincerè aperirem veritatem, niſi in malo graviſſimo exinde ſubſecuturo ſpeciales circumſtantiæ ſuaderent diſſimulationem. *

56. Cæterùm, quomodo circa præmiſſa, & alia plurima oporteat vigilare ſcientiam & prudentiam Confeſſarii, paucis hiſce pagellis pro dignitate nequit comprehendi, eò quòd negotium hoc ſit valde arduum. Tota Theologia Moralis ad iſtud Sacerdotis Officium ritè ordinandum incumbit, innumeri Libri & Tractatus Theologici hactenus editi, & impoſterum edendi in hoc ipſum allaborant; ut autem actu ipſo omnia legitimè perficiantur, poſt ſedula Litterarum ſtudia, nec non & debitam Librorum Theologicorum lectionem, gratia Spiritus Sancti humilibus precibus erit imploranda.

QUÆSTIO V.

Quidnam obſervandum Confeſſario quoad denunciationem ſolicitantium pœnitentes in ſacro Tribunali ad inhoneſta?

SUMMARIUM.

57. *Immane Sacrilegium eſt, ſolicitare pœnitentes in Confeſſione.*

58. *Solicitare hic est incitare ad turpia.*
59. *Istud exemplicatur.*
60. *Solicitare plures habet acceptationes.*
61. *Solicitare censetur Confessarius tradens in Confessione turpem chartam postea legendam.*
62. *Sive solicitet ad peccandum secum, sive cum alio.*
63. *Pœnitens solicitatus tenetur denuntiare Confessarium solicitantem.*
Et alius Confessarius debet hoc ipsum monere.
64. *Et sub qua obligatione?*
65. *Ipse tamen Confessarius solicitans non tenetur solicitato præcipere; ut se denuntiet.*
66. *Solvitur instantia.*
67. *Constitutiones de obligatione denuntiandi Confessarium solicitantem non ubique sunt receptæ.*
68. *Solicitatus denuncians non cogitur propriam turpitudinem detegere.*
69. *Confessarius à fœmina solicitatus hanc denuntiare non tenetur.*
70. *Confessarius pœnitentem solicitans, quibus pœnis subjaceat;*
71. *Neque is punitur, donec de crimine constet*
72. *Solicitatio an sufficienter probetur per testes singulares?*

57. CUm nefandum scelus, immanéque sacrilegium committatur, si quis Sacerdotum, ad sacras Confessiones excipiendas deputatus, non solùm probitatem vitæ ex parte

Miniſtri Jure Divino requiſitam non habeat, ſed inſuper Sacroſancto Pœnitentiæ Sacramento abutatur, & malitia diabolica ſolicitando pœnitentes ad turpia pro medicina venenum, & pro pane aſpidem eis porrigat, in ſummam animarum perniciem: plurium Romanorum Pontificum Paſtoralis ſolicitudo ſalubria peſtifero huic malo remedia providere ſtuduit; prout liquet ex Conſtitutione 31. Pii IV. *Cùm ſicut nuper* & Conſtitutione 34. Gregorii XV. *Univerſi Dominici* (quarum prior *Tomo* 2. poſterior autem *Tom. 3. Bull. Rom.* refertur) ſtatuendo, ut hujusmodi delinquentes à perſonis in Confeſſionali ſolicitatis denuntientur Inquiſitoribus, ſeu locorum Ordinariis, atque per hos procedatur contra eosdem tanquam de hæreſi ſuſpectos, debitas pro delicti enormitate pœnas infligendò, prout amplius ex dicendis patebit.

58. CONCL. I. *Solicitare*, quantum ad propoſitum, idem eſt, ac provocare, ſeu allicere verbis, aut alia ratione incitare ad turpia, & inhoneſta, hoc eſt, ad res carnales, & venereas. Ita Bonacina *Tom. Tractationum variarum diſp. 6. de Obligatione denuntiandi &c. punct. 3. num.* 2. poſt Sanctarellum *in tr. de Hæreſi. qu. 44. num. 7.* & alios; ídque patet ex contextu dictarum Conſtitutionum Pontificalium, quæ de Confeſſario ſolicitante loquuntur.

59. Unde ſequitur, Confeſſarium, qui pœnitentem in Confeſſionali oſculatur, aut cum venerea delectatione contrectat, ſeu verbis, ictu oculorum, vel alio exteriori ſigno ad libidinem

provocat, esse denuntiandum, ac subjici pœnis dictarum Constitutionum: quia censetur solicitare ad inhonesta. Secùs dicendum, si is solùm interiùs carnaliter delectetur, vel etiam deliberatè polluatur, fœmina tamen non advertente, etiamsi hoc ipsi extra Confessionale aperiat. Bonacina *loc. cit. num. 3.*

60. Additur tamen in Conclusione, *quantum ad propositum.* Nam verbum *Solicitare* plures alias habet significicationes: aliquando enim accipitur pro verbo *pluries instare*, & requirere: aliquando pro *inquietare*, vel *molestare*, ut videre est apud Calepinum V. *Solicito.* Verùm in proposito solùm accipitur pro *solicitare pudicitiam* pœnitentis, eámque conari labefactare: adeo, ut in præcitatis Bullis Pontificis sermo duntaxat sit de Confessariis solicitantibus pœnitentes ad inhonesta, quorum nomine per antonomasiam intelliguntur peccata Castro Palao *p. 1. tr. 4. disp. 9. num. 4.* Bonacina *loc. cit. num. 13.* & alii.

61. CONCL. II. Solicitare ad inhonesta quoad propositum etiam censetur ille Confessarius, qui pœnitenti tribuit in Confessione chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat: nam traditio illa sceleratæ chartæ jam est incepta solicitatio, & quidem in injuriam Sacramenti, sacrilegè facta eo tempore, quo pœnitens monendus erat de seria vitæ emendatione. Unde contrariam quorundam opinionem reprobavit Alexander VII. die 24. Sept. 1665. inter alias damnandô sequentem, ordine 6. Pro-

poſitionem : *Confeſſarius, qui in Sacramentali Confeſſione tribuit pœnitenti chartam poſtea legendam, in qua ad venerem incitat, non cenſetur ſolitâſſe in Confeſſione, ac proinde non eſt denuntiandus.* Hactenus propoſitio damnata.

62. Inſuper nomine *Solicitationis* impræſentiarum intelligitur, ſive Confeſſarius impiè tentet provocare pœnitentem ad peccandum ſecum, ſive ad peccandum cum tertia perſona, & ſive ſolicitet fœminam, ſive maſculum, ſive iſtud contingat ſub actu Confeſſionis, etiam ſimulatæ, ſive, antea vel poſt immediatè; imò & ſi fiat extra occaſionem Confeſſionis in Confeſſionali. Patet hoc totum ex citata Bulla Gregorii XV. *Univerſi Dominici* §. 3. & 4. ubi Conſtitutionem Pii IV. *Cùm ſicut nuper.* olim pro Regnis Hiſpaniarum emanatam, ac loquentem duntaxat de Confeſſariis mulieres pœnitentes ſolicitantibus, imprimis *motu proprio, & certa ſcientia*, extendit ad quasvis Chriſtiani Orbis partes, & poſtea ſtatuit, & declarat, *quòd omnes & ſinguli Sacerdotes, qui perſonas quæcunque illæ ſint, ad inhoneſta, ſive inter ſe, ſive cum aliis quomodolibet perpetranda, in actu Sacramentals Confeſſionis ſive antea immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu Confeſſione non ſecuta, ſive extra occaſionem Confeſſionis in Confeſſionario, aut in loco quocunque, ubi Confeſſiones Sacramentales audiuntur, ſeu ad Confeſſionem audiendam electo, ſimulantes ibidem Confeſſiones audire, ſolicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos & inhoneſtos ſermones, ſive tra-*

ctatus habuerint, in Officio S. Inquisitionis severissimè, ut infra, puniantur. Hæc Pontifex.

63. CONCL. III. Certum est, quòd pœnitens solicitatus habeat gravem obligationem denuntiandi Confessarium solicitantem in Confessionali ad actus inhonestos; adeo, ut etiam alius Confessarius habens desuper notitiam, teneatur præcipere pœnitentibus ad denuntiandum ejusmodi Confessarios solicitantes. Ita communis. Idque præter quasdam Litteras Clementis VIII. quarum meminit Bonacina *cit. punct. 3. num. 3.* patet relata Constitutione 34. Gregorii XV. ubi gravis ejusmodi obligatio manifestè supponitur, dum Pontifex §. 7. expressè & sub pœnis per locorum Ordinarios, & Inquisitores pro modo culpæ infligendis, *mandat omnibus Confessariis, ut suos pœnitentes, quos noverint, fuisse ab aliis, ut supra solicitatas, moneant de obligatione denuntiandi solicitantes, seu ut præfertur, tractantes, Inquisitoribus, seu locorum Ordinariis.*

64. Et quidem hujusmodi præceptum denuntiandi Confessarium solicitantem obligat sub mortali: est enim datum in materia gravi, seu respiciente salutem animarum, ac majorem Sacramenti Pœnitentiæ reverentiam. Quinimo pluribus in locis extant Edicta Episcoporum, & Inquisitorum, præcipientia dictam denuntiationem Confessarii solicitantis sub pœna excommunicationis: excommunicatio autem supponit peccatum mortale. Porrò pœnitens non denuntians peccaret contra virtutem Religionis utpote ex cujus motivo, seu ob majorem Sacramen-

menti reverentiam Pontifex dictam denuntiationem præcepit. Bonacina *loc. cit. num.* 10. & 12. allegans plures alios.

65. Cæterùm notanter dicitur in relata Bulla Gregorii XV. *Quos fuisse ab aliis solicitatos.* Nam ipsemet Confessarius, qui personam pœnitentem impudicè solicitavit, non tenetur huic præcipere, ut seipsum Inquisitori, vel Ordinario denuntiet. Repugnat enim Juri Naturæ, ut quis voluntariè procuret propriam suam ruinam: prout accideret, si Confessarius, qui solicitavit, præciperet pœnitenti, ut seipsum denuntiando diffamet, ac proinde gravem, & naturæ repugnantem obligationem noluit Sancta Mater Ecclesia Confessariis injungere, sed solùm præcipit, ut pœnitentes moneant de obligatione denuntiandi solicitantes, si quos *noverint, fuisse ab aliis solicitatos*, prout loquitur Gregorius XV. ubi supra. Ita Jo. Maria Sbogar *in Theologia Radicali T.* 149. c. 2. *num.* 19. post Bordonum *tom.* 1. c. 23. *num.* 57. & alios.

66. Neque hinc sequitur Propositio illa, quam Alexander VII. die 24. Septembris 1665. ordine 7. reprobavit, quæ asserebat: *Modus evadendi obligationem denuntiandæ solicitationis est, si solicitatus confiteatur cum solicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.* Etsi enim solicitans, cui solicitatus ritè confitetur, non teneatur hunc monere de obligatione denuntiandi semet ipsum, ut dictum: non tamen potest eum liberare ab obligatione denuntiandi, quam aliunde, seu ex præcepto Eccle-

siæ, per memoratas Constitutiones Pontificias promulgato, contraxit.

67. Utrum autem Constitutiones illæ de obligatione denuntiandi ubique terrarum sint receptæ, est quid *facti*, & in facto consistens. Et quidem, quòd in partibus Infidelium, ubi non servatur Decretum S. Officii, absolvantur recusantes denuntiare solicitantes in Confessione, refert Jacobus Pignatellus *tomo* 1. *Consult.* 255. *num.* 14. *vers. In partibus.* Id ipsum de Germania sentire videtur Georgius Gobat *t.* 7. *Theologiæ Experimentalis. num.* 575. & 576. de quo alii.

68. Dices. Nemo cogitur propriam turpitudinem detegere, ac Judici denuntiare *can. Quis aliquando* §. *His auctoritatibus, De Pœnit. dist.* 1. ergo nec pœnitens est cogendus ad denuntiandnm Confessarium solicitantem, saltem quando eidem consensum præbendo peccavit. Resp. neg. conseq. quia pœnitens solummodo tenetur denuntiare Confessarium, qui ipsum solicitavit in Confessionali: non autem tenetur dicere, se Confessario solicitanti consensum præbuisse. Sed nec Inquisitores, aut Ordinarii locorum possunt denuntiantem interrogare, an Confessario solicitanti in opus consenserit; &, si improvidè interrogarent, non teneretur denuntians respondere, cùm non interrogaretur legitimè: sicque is nunquam cogitur propriam turpitudinem in judicio detegere. Bonacina *Tract. var. disp.* 6. *punct.* 5. *num.* 10.

69. CONCL. IV. Non tamen econtra Confessarius, si à fœmina in Confessionali solicitetur ad

ad inhoneſta, tenetur iſtam denuntiare. Ita Bonacina *loc. cit. num.* 10. allegans alios. Ratio eſt: quia ſupra memoratæ Conſtitutiones Pontificiæ emanârunt duntaxat ad comprimendam quorumdam pro Sacro Tribunali ſedentium execrabilem malitiam, occaſione ſalutiferi Sacramenti Pœnitentiæ aſtu diabolico pervertentium animas Fidelium: ſolùm enim loquuntur de Confeſſariis ſolicitantibus perſonas in Confeſſionali, nullam autem mentionem faciunt de fæminis ſolicitantibus Confeſſarios.

70. CONCL. V. Confeſſarius ſolicitans pœnitentem in Confeſſione ſeu Confeſſionali, ùt ſupra, gravibus pœnis ſubjiciendus eſt pro qualitate criminis. Patet hoc ex citata Conſtitutione 34. Gregorii XV. §. 4. ubi omnes hæreticæ pravitatis Inquiſitores, & locorum Ordinarii in univerſis Orbis Chriſtiani partibus, pro ſuis Territoriis, ètiam privativè quoad alios, Judices delegantur, ùt ſuper his *diligenter inquirant, & procedant: & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis exceſſibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumſtantiis, ſuſpenſionis ab executione Ordinis, privationis beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcunque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ & paſſivæ, ſi Regulares fuerint; exilii, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum absque ulla ſpe gratiæ, aliàsque pœnas decernunt. eos quoque, ſi pro delicti enormitate graviores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione, Curiæ ſæculari puniendos tradant.* Hæc ibi.

71. Solùm nota, quòd Inquiſitor, ſeu Ordinarius loci Sacerdotem de tam nefando crimine delatum non poſſit illico punire, donec de delicto legitimè conſtet: alioquin manifeſtum ſubeſſet periculum ad malevolarum, & quandoque ab aliis ſubornatarum fœminarum ementitam delationem puniendi innocentes Confeſſarios. Unde nec Evangelium, nec ulla Divina humanáque Lex unius teſtimonio etiam idoneo quempiam condemnat. *can. Admonere 33. qu. 2.*

72. Quæres. An crimen ſolicitationis ad actus inhoneſtos in Confeſſionali ſufficienter probetur per teſtes ſingulares, utputa, per plures fæminas, quæ ſingillatim affirment, ſe à Confeſſario ſeorſim fuiſſe ſolicitatas? Reſp. negativè, niſi etiam concurrant alia indicia, ſeu præſumptiones. Ita Pignatellus *cit. tom. 1. Conſul. 104. num. 2. & ſeqq.* & alii. Ratio deſumitur ex citata Bulla Gregorii XV. ubi quidem §. 5. ne ob defectum probationum delictum tam enorme, & Eccleſiæ Dei tam pernitioſum maneat impunitum, admittuntur teſtes ſingulares, iſtud tamen non abſolutè conceditur, ſed ſolùm concurrentibus aliis præſumptionibus & indiciis, arbitrio Judicis dijudicandis, ibi: *Cùm difficilis ſit probationis, teſtibus etiam ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum eſſe judicandi &c.* Alioquin verò, quòd teſtes ſingulares regulariter non probent, patet ex *can.*

can. Nihilominus 3. qu. 9. &c. Cùm dilectus 32. de Electione cum similibus.

APPENDIX.

Quidnam attendendum Confessario circa alios diversos Hominum Status?

SUMMARIUM.

* *Quidnam observandum in Confessione puerorum, rusticorum, vel aliorum simplicium? Addit. I.*
* *Quidnam, si Confitentes sint semifatui, surdi, & muti? Addit. II.*
* *Quidnam observare debeat Confessarius circa Pœnitentes ægrotos, necdum periculosè decumbentes? Addit. III.*
* *Qnomodo à Confessario tractandi periculosè infirmi? Addit. IV.*
* *Qualiter, si jam quasi agonizent? Addit. V.*
* *Quid specialiter agendum Confessario, si æger, ad quem vocatur, sit in occasione proxima constitutus? Addit. VI.*
* *Præsertim, si talis inveniatur jam omnibus sensibus destitutus? Ibidem.*
* *Vel aliàs sit induratus peccator &c. Add. VII.*

Additio I.

* QUÆR. I. Quid observandum Confessario quoad pueros rusticos, vel alios rudes Confessionem deponentes? Resp. I. Quidnam

nam Confessarius circa pueros confiteri volentes observare debeat, partim videre poteris apud la Croix *l. 6. p. 2. num. 1794. & seqq.* partim jam dictum fuit *Tr. 4. dist. 2. Addit. post n. 24.* partim *Tr. 10. dist. 3. qu. 2. num. 21. & seqq.* quorsum lectorem remitto, ubi etiam *qu. 4. num. 42. & seqq.* inveniet, quo tempore tales pueri etiam ad Communionem admitti debeant. Resp. II. Rustici ordinariè pauca, & plerumque satis confusè sua proponunt peccata, hincque tales examinandi sunt à Confessario, uti notatur superius *dist. 7. num. 63.* Examen autem à Confessario institui poterit de sequentibus: an diebus vetitis laborem servilem non exercuerint, & quanto tempore? an diebus Dominicis & festivis Missam audiverint? quòd si non: quoties, & ex qua causa intermiserint? an diebus Dominicis, ac festivis se non inebriaverint usque ad privationem rationis, & quidem id advertentes? an, & quoties alteri grave malum fuerint ex animo imprecati? an non fuerint de aliis malè locuti in materia gravi, & quoties? an alios in materia gravi, puta, quoad Decimas, vel agrorum limites non defraudaverint; item quoties? an non blasphemaverint deliberatè. & quomodo, ac quoties; ubi nota, quòd sæpiùs rustici imprecationes, juramenta, & blasphemias ad invicem confundant; de quo *Tr. 5. dist. 3. Addit. post num. 64.* an non sint usi superstitiosis signis, seu vanis observationibus? an non peccaverint carnaliter, & utrum cum solutis vel ligatis, ac quoties? ubi advertit la Croix *l. 6. p. num. 1807.* apud

apud ſimiles plerumque inchoandum eſſe ab operibus, deſcendendo poſtea ad tactus impudicos & ſimilia oſcula, & demum ad ſola impura deſideria: puta, an non peccaverint oſculis, aut tactibus impudicis absque alio opere carnali? an non ſæpiùs ſolis impuris deliberatis deſideriis absque alio actu externo? duo tamen hic notet Confeſſarius, *inprimis*, quòd non neceſſario cuncta iſta interrogatoria apud ſingulas ruſticanas perſonas fieri debeant, ſed pro varietate circumſtantiarum, præſertim in magno concurſu aliqua, præſertim quæ veroſimiliùs hic, & nunc non videntur commiſſa, intermitti poſſint: ſic apud ruſticos uxoratos, quos aliàs ex aliis circumſtantiis deprehendit homines Deum timentes, poterit intermitti interrogatorium de luxuria &c. *Secundò*, ut apud juvenes perſonas ruſticanas, præſertim alterius ſexus quoad examen contra ſextum præceptum cautè procedat, ne per imprudentia interrogatoria aut doceat malum, aut ad id alliciat.

Reſp. III. Si Pœnitentes Confeſſario videantur tantæ ruditatis, ac ſimplicitatis, ut vix aliquod peccatum ex ipſis extorqueri poſſit, tentet ipſos, an in fide ſint inſtructi, ut ſciant ſaltem neceſſaria neceſſitate medii, & eſſentialia ad validam Confeſſionem, præſertim quoad ſupernaturalem dolorem cum propoſito requiſita, in quorum defectu eosdem, ſi tempus patitur, inſtruat ſaltem breviter, & ſuccinctè, vel ſine abſolutione dimittat, addita admonitione, ut iterùm alia vice redeant, prius autem

tem se meliùs instrui curent. Primum consilium magìs placet ordinariè apud homines aliàs bonæ voluntatis, ex naturali tamen complexione ita hebetes, respectu quorum etiam suadet la Croix *l. 6. p. 2. num. 1809.* ùt Confessarius talibus præeat formando cum ipsis actus fidei (maximè quoad necessario credenda necessitate medii) item actus spei, charitatis, doloris & propositi, quantum capere possunt, ac postea sic dispositos absolvendo saltem conditionatè, atque ad sacram Communionem (si tamen saltem ruditer noscant, quidnam ibi contineatur) admittendo cum admonitione; ut conentur in similibus magis instrui. *

Additio II.

* Quæres II. Quidnam observare debeat Confessarius quoad fatuos, semifatuos, mutos, & surdos confiteri volentes? Resp. I. Plenè fatuis, & quidem ex toto, atque jam ab aliquo tempore, & quidem absque lucidis intervallis, Sacramentum Pœnitentiæ seu absolutio conferenda non est, eo ipso, quia non sunt rationis capàces, sicque nec eliciendi dolorem, seu deponendi dolorosam Confessionem cum firmo proposito. Dixi notanter 1. *Plenè fatuis:* nam quidnam de semifatuis sentiendum, adaperiet sequens responsio. Dixi 2. *Ex toto*: nam si tantùm in una certa materia essent fatui; in aliis verò, uti reliqui rationis capaces, possent haud dubiè eorum Confessiones audiri, & absolvi. Dixi 3. *atque jam ab aliquo tempore:* nam

nam ſi dementia primùm ante breve tempus (v. g. ex intenſo febris acutæ calore) contigiſſet, & prævié talis confiteri petiiſſet, indubiè abſolvebdus foret ſaltem conditionàtè, ſi ſit periculum in mora: cùm ex una parte prudenter dubitari poſſet, utrum talis non jam ante privationem rationis elicuerit dolorem cum firmo propoſito: ex altera verò hic dolor tanquam aliquod neceſſariò requiſitum ad eſſentiam Sacramenti Pœnitentiæ foret adhuc ſufficienter connexus moraliter cum abſolutione Sacramentali. Dixi 4. *& quidem absque lucidis intervallis*: etenim ſi iſta intervenirent, his durantibus omnino abſolvi poſſet, ídque, præſente periculo in mora, verum eſt, dummodo ſub lucido intervallo confiteri petierit, quamvis ante abſolutionem denuo in amentiam inciderit. Reſp. II. Semifatuis, cùm ſinr capaces peccati ſaltem venialis (utpote habentes uſum rationis ſaltem imperfectum) dari poteſt abſolutio, ſaltem ſub conditione, ubi dubium eſt de ipſa ſemiplena rationis capacitate, ìdque juxta Gobat apud la Croix *l. 6. p. 2. num.* 1871. fieri poteſt etiam ſingulis menſibus. Reſp. III. Surdi & muti abſolvi poſſunt, dummodo deſiderium ſuum confitendi & dolorem de peccatis per ſigna exprimere queant; uti jam dictum *Tr.* 10. *diſt.* 3. *num.* 44. *& Tr.* 14. *diſt.* 7. *n.* 38. *cum Additione*, quorſum Lectorem remitto. *

Additio III.

* Quær. III. Quidnam obſervandum Confeſſario circa ægrotos, necdum periculoſè decum-

cumbentes, si vocatur ad eorum Confessionem excipiendam? Ante responsiones, Nota, hoc Quæsitum proponi de ægrotis in communi; nam de nonnullis in particulari, puta de pestiferis, ac de condemnatis ad pœnam capitalem, sicque illis infirmis, qui morti sunt proximi, æquiparatis alibi actum jam fuit Tractatu XIV. nimirum de prioribus *dist. 2. post num. 71.* & de posterioribus *dist. 8. Appendice III. ante Quæstionem quartam.* ex quibus utrinque dictis etiam multa applicari possunt ad præsens Quæsitum, ad quod

Resp. I. Talis Confessarius, antequam vocetur ad infirmos confiteri volentes, debet jam præcedenter, dum tempus vacat, se ex utilioribus Libellis, de hac materia tractantibus, informare de modo agendi cum hisce. Mihi ad hunc finem in multis placet Herbarium contra mortem Hieronymi Fordenbach, & in plurimis Conversatio Apostolica Tobiæ Lohner de ægrotorum, & moribundorum visitatione *c. 6.* quem librum specialiter junioribus Confessariis recommendatum cuperem pro aliqua præparatione, quæ, si necessaria est ad publicas formandas conciones, certè adhuc magìs in præsenti, ubi agitur de immediata dispositione ad abitum in æternitatem felicem vel infelicem. Resp. II. Si Confessarius vocatur ad excipiendam Confessionem ægroti, necdum adeo periculosè decumbentis, *præprimis* faciat bonam intentionem, & imploret divinam assistentiam, sub via e. g. recitando orationem: *Actiones nostras, quæ-*

quæsumus Domine, aspirando præveni, & adjuvando prosequere &c. 2. Antequam ingrediatur cubile, vel adhuc priùs, quantùm prudenter possibile, capiat (si aliunde non resciat) informationem de dignitate, officio, genio, & moribus ægroti, de statu morbi, quomodo in eodem se conformet voluntati Divinæ &c. 3. Intrans cubile infirmi juxta monitum, & instructionem Seraphici P. S. Francisci *c. 4. Reg.* dicat *Pax huic domui*: aspergat infirmum aqua lustrali, subjungens Versiculum ex Psalmo Miserere; *Asperges me hyssopo & mundabor; lavabis me, & super nivem dealbabor.* 4. Pro dignitate personæ ac statûs conditione ægrotum humaniter salutet, nec non, quomodo valeat, percontetur, & quando ad suam interrogationem respondet, benignè (ostendendo etiam in facie aliqua signa commiserationis) auscultet, nec facilè dicta infirmi interrumpat, quamvis etiam aliqualiter discursum protrahat, enarrando circumstantias morbi, vel diuturnitatem ejusdem, intensos magnos dolores, defectum mediorum, & consequentem exinde miseriam &c. prout plerùmque ægroti sic solent practicare, præsertim si acquirant confidentiam ad Confessarium. 5. Patienter, perceptis infirmi querelis, condoleat: *Magnum enim calamitoso remedium est miseratio ex animo collata*, inquit S. Gregorius Nazianzenus. Addat, se propterea venisse, ùt si non corporale, saltem spirituale levamen subministret. Quinimò, si sciret NB. *securum* aliquod etiam corporale remedium, mentem suam desuper

adaperiat: quod tamen præcipuè locum habet apud pauperes in defectu Medicorum, & Chirurgorum, debetque cum magna cautela, & prudentia fieri ne variæ oriantur immutationes, & prostitutiones, vel etiam pericula incurrendæ irregularitatis. Si æger suspicaretur, latere aliquod maleficium, det ad ejus instantiam benedictionem facile in similibus libellis inveniendam: ad actualem verò Exorcismum non progrediatur, nisi prævia habeat probabilia signa maleficii. 6. Si per decursum discursus advertat fortitudinem ægroti in perferendis doloribus, patientiam, resignationem in Divinam voluntatem &c. collaudet, & confortet: secùs ad has, aliásque virtutes incitet, addens ex S. Paulo *2. Corinth. cap. 12.* quòd *virtus in infirmitate* perficiatur. *O quàm multi scelerati sani sunt, qui innocenter ægrotarent!* exclamat S. Aug. *Tr. 7. in Joan.* positò autem, quòd ægrotus suas in contra proponat difficultates, eas cum prudentia, suavitate & modestia solvere conetur, quòd ei difficile non accedet, si se ipsum ad studium asceticum æque, ac morale prius applicaverit. Poterit quoque in hoc puncto instructionem practicam desumere ex Lohner *cap. 6. Convers. Apost.* §. 5. & *6. membro 3.* 7. Quòd si morbus, etsi necdum periculosus, fuerit tamen diuturnus, atque exinde ægro tædiosus, suadeat prudentem temporis divisionem, vel eandem ipsemet cum eò conficiat, ubi formulare apud Lohner *loc. cit. c. 6.* §. 7. videre poterit: neque in hac divisione obliviscatur pii exercitii viæ Crucis, cujus devotæ

votæ meditationi, etſi fortaſſis in cubiculo talis ægroti non ſint conceſſæ indulgentiæ, maxima tamen annectuntur merita eò ipſo, quia Myſteria Paſſionis Dominicæ continet. 8. Non erit vituperandum, ſi apud tales ægrotos, apud quos necdum adeſt periculum mortis ſuo diſcurſui ſubinde immiſceat aliqua diſperata, ſuppoſito, quòd eadem viderit infirmo eſſe accepta; non quidem ex fine vano, ſed altiori, ut nimirum ſucceſſivè ægrotum ad ſpiritualia deducat, vel tempus aliquo modo abbreviet, atque exinde tædium, atque impatientiam impediat, vel removeat. Proderit quoque ſalutares orationes pro ægroto in ejus præſentia (excitata priùs apud eundem firma in DEUM fide, ac fiducia) perſolvere, uti tales invenies in libello infirmorum Patris Fortenbach ſtatim ad initium, apud me *fol.* 7. & *fol.* 25. 9. Tandem ægrotum perſuaſivè inducat ad deponendam Confeſſionem, niſi ipſemet citius, & ante priora præambula eandem jam deſiderare videretur, vel niſi aliàs, durante tali morbo necdum periculoſo, frequenter confiteretur. 10. Aſſecuret eundem de perſolutione precum, etiam in ſua abſentia, & de ſpeciali memoria in ſacroſanctis Miſſis pro impetranda ſanitate, ac data denuo cum aqua luſtrali benedictione, valedicat, atque diſcedat. *

Additio IV.

* Quær. IV. Quid agendum Confeſſario cum periculoſè ægris? Reſp. Si Confeſſarius acce-

 dat

dat ægrotum periculose decumbentem, & quasi jam morti proximum, præter quatuor observationes primas in præcedenti Quæsito adductas attendat insuper *inprimis.* Utrùm hic morbus sit contagiosus, nec ne? Quod si sic unum vel alterum præservativum (de quibus antea tractando de peste) secum accipiat, nec se longis exhortationibus, ac discursibus detineat, sed potius infirmum breviter, efficaciter tamen, & præcisis aliis extravagantibus, excitet ad dolorosam Confessionem, sub qua non nimis propinquè faciem ad os ægri applicet, sed potius assistat ad latus illius, ne malignum attrahat halitum: item prudenter invigilet, ne infirmus talis sub Confessione lectum aperiat cum periculo inficiendi venato vapore ipsum Confessarium. Posito autem, quod morbus ille non sit contagiosus, nihilominus

Secundò; Talem adeo periculosè decumbentem post amicam salutationem absque ulterioribus ambagibus disponat ad Confessionem, sacram Communionem per modum Viatici, & extremam Unctionem pro qualitate status morbi. Quòd si ipsemet infirmus ex hoc fine vocaverit Confessarium, nullum facessit ei negotium; bene verò, si æger necdum resciat ex Medicis, nimiùm meticulosis, statum morbi esse adeo periculosum; vel resciens quidem nihilominus (nescio ex quo vano fine) Sacramenta ista de die in diem differat; ubi Confessario magnâ opus est prudentiâ & præcautione in indicando. Quare

Terti

Tertiò, singulariter pro se, & suo cliente implorata divinâ gratiâ, & tractô infirmô, quantum tempus patitur, ad sui amorem, æstimationem, & confidentiam, condolenter, & compassivè absque ullo respectu humano (discretè tamen) adaperiat ipsi, videri multis imò etiam ipsis Medicis (si tamen hi pariter sic sentiant) subesse periculum vitæ; quare tutiora amplectatur, & pro quiete animæ suæ atque ædificatione populi Confessionem deponat, & alia sacrosancta Ecclesiæ Sacramenta recipiat: eo magis, tum quia Domino in hoc punctò fidendum non est, utpote qui sæpius in Evangelio dicit, quod tanquam fur venturus sit: tum quia talis procrastinatio DEUM ad iram concitat, prout habetur *Ecclesiastici cap. 5. v. 8. & 9.* his formalibus: *non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te:* tum quia hæc Sacramenta non solum spiritualem, verùm etiam corporalem (si animæ proficuum fuerit) salutem promovent, uti variis exemplis, & ex ipso textu Sacræ Scripturæ probari posset, dum Sanctus Jacobus in sua Epistola c. 5. in favorem Sacramenti extremæ Unctionis verba sequentia notabilia protulit: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, urgentes um oleo in nomine Domini, & NB. oratio fidei salvabit infirmum & NB. alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.* Plura ad hunc finem conducentia videri poterunt apud Lohner *loc. cit. c. 6. §. 10. Membro 1. 2. & 3.*

Quartò. Sub ipsa Confessione magnam charitatem, ac suavitatem ostendat Confessarius, attendens ne periculosè infirmum suis resolutionibus in perplexitatem, perturbationem, vel etiam desperationem inducat, simulque hoc tempore imbecillitatis tantæ pro satisfactione Sacramentali levem personalem pœnitentiam injungat, admonendo, ut quoque in hunc finem suos dolores, imò & ipsam mortem, si DEO sic placuerit, offerat; nec obliviscatur Confessarius doctrinæ in hac Theoligia morali traditæ de potestate absolvendi constitutos in articulo, vel periculo mortis à censuris, atque peccatis &c. Adhortetur insuper ægrotum hunc, ut, si alicui Confraternitati fuerit inscriptus, sibi Absolutionem Generalem (si tamen ipsemet Confessarius id facere nequeat) dari procuret, & varias successivè indulgentias, e. g. certis rosariis, numismatibus, vel etiam imagini Crucifixi affixas, lucrari studeat. Cæterùm, si quæ difficultates aliæ quoad Confessionem, Communionem, vel externam Unctionem occurrerent, sese ex hac Theologia Morali suis locis poterit informare.

Quintò. Actus virtutum Theolodicarum fidei, spei & charitatis, nec non contritionis, ac resignationis in Divinam voluntatem cum eodem eliciat, atque ut hos, atque devota suspiria ad Christum, B. V. Mariam, sanctum Josephum morientium Patronum, aliósque Sanctos in ejus absentia emittat, charitativè moneat.

Sextò.

Sextò. Circa teſtamenta, & legata equidem non facilè ſe immiſceat, ne videatur potius bona temporalia, quam animam ægroti quærere; interim tamen, ſi deſuper conſulatur, & variæ circumſtantiæ indeclinabiliter ſic ſuadeant, poterit dare aliquam informationem ex Tractatu de teſtamentis, addendo, ne obliviſcatur animæ ſuæ.

Septimò. Indaget ex infirmo, qualia ſi forſan eum DEUS ad æternitatem avocaret, ſuſpiria, ad finem vitæ proponenda, forent ſibi magis accepta? & ſic conſolatum cum Benedictione, & aquæ luſtralis aſperſione relinquat, ſeque ad ſpiritualia obſequia etiam in futurum offerat. *

Additio V.

* Quær. V. Quid faciendum Confeſſario, ſi æger, ad quem vocatur, in extremis quaſi, ac in agone eſt conſtitutus? Reſp. *præprimis* poſt factam cum aqua benedicta aſperſionem illico confeſſionem ejusdem, ſi capax adhuc exiſtit, excipiat: aliàs verò quærat ex circumſtantibus, utrum æger non petierit ipſemet Confeſſarium, aut, utrùm ſaltem non, eo præſente, per tunſionem pectoris, aliudve ſignum oſtendat dolorem, ac confitendi deſiderium, quo ſuppoſito, ſuggerat ei, ut, ſi ore nequeat, ſaltem corde contrito pronuntiet ſanctiſſima Nomina JESUS, ac MARIA, eùmque abſolvat &c. quòd etiam in defectu horum ſignorum con-

ditionatè præstabit conformiter doctrinæ superius traditæ *dist. 7. qu. 5.*

Secundò. Quando sacri Viatici capax ampliùs haud judicetur, aut illud ante paucos dies primum recepit, invigilet, ut saltem quasi agonizanti administretur Sacramentum extremæ Unctionis, si durante hoc morbo necdum id administratum fuit.

Tertio. Attendat, ut penes agonizantem adsit aqua benedicta, quæ sæpius contra infestationes dœmonis eum aspergat dicendo: *Ecce Crucem Domini, fugite partes adversæ &c.* item effigies Crucifixi, & candela accensa Soliciti Operarii, quoniam hæc ultima duo vident sæpius deficere, præsertim apud pauperes, ipsimet secum portant, & quidem imaginem Crucifixi singularibus Reliquiis, & candelam specialibus benedictionibus præditam.

Quartò. Instillet suaviter auribus ægroti iteratò sacratissima Nomina JESU & MARIA pro lucrandis indulgentiis; item actus virtutum Theologicarum atque contritionis; item successivè Mysteria Passionis Dominicæ, commendationem animæ in sarratissima quinque Vulnera JESU Christi: implorationem Auxilii Beatissimæ Virginis MARIÆ ter immaculatæ, S. Michaelis Archangeli, SS. Angelorum Custodum, S. Josephi morientium Patroni, uti similiter S. Barbaræ, nec non suorum Patronorum, vel etiam Sanctorum illorum, qui hoc ipso die celebrantur &c. de quibus plura videre potes

potes in libellis infirmorum ſpecialiter in hunc finem editis.

Quintò. Ut ſuaviter ſua dicta illabantur auribus ægroti, non longas in uno continuo faciat periodos; aliquoties pauſam interponat, ut æger reſpirare valeat: non nimiùm clamet; cùm ſenſus auditus, pro tunc valde acutus, ordinariè non parùm exinde gravetur. Credit autem la Croix hîc, magìs expedire, ùt Confeſſarius agonizanti aſſiſtens inclamet potius ſupra caput ad crarnium ægri, quàm in aures; quia vox ad cranium per nervos ſenſorios delata melius (utì inquit) experientia teſte percipitur.

Sexto. Poſtquam tandem agonizans inter manus Confeſſarii exſpiravit, illico in genua procidens recitet pro anima defuncti Pſalmum *de profundis*, ac cum præſentibus unum alterumve *Pater & Ave*: ſoletur domeſticos, ſi magnum ex hac morte mœrorem concipiant, & ſubinde pro exigentia circumſtantiarum occaſionem ſumat, præſentibus, dum corde eorum adſiuc ſunt emollita, brevibus & efficacibus verbis in memoriam revocandi brevitatem vitæ, vanitatem mundi, & felicitatem bene morientium, ſicque data priùs adhuc Defuncto & præſentibus cum aqua luſtrali benedictione diſcedat. *

Additio VI.

* Quær. VI. Quomodo à Confeſſario ſpecialiter tractandi ſint illi infirmi, qui ſunt in alia

occasione proxima constituti? Præmissis illis, quæ antea Quæstione IV. de constitutis in occasione proxima genericè diximus, ulterius, antequam speciali huic Quæsito, satisfaciam, videndum, utrùm tale delictum adhuc sit occultum, vel jam publicum: puta, si ægrotus foret notorius concubinarius: vel infirma publica meretrix &c. Porrò publicum seu notorium potest aliquid esse tripliciter. I. Notoreitate facti; quando nimirum in aliqua communitate ita patens est, ùt nulla tergiversatione celari queat: e. g. si ægrotus ex sua amasia jam aliquot proles haberet agnitas ut suas. II. Notorietate juris; quando nimirum jam fuit talis e. g. concubinarius per sententiam Judicis pronuntiatus tanquam reus, nec per appellationem purgatus. III. Notorietate famæ; quando nimirum publica jam circumfertur fama de hoc delinquente: debet autem hæc fama ortum trahere ex testimoniis vel indiciis quasi moraliter certis, non autem ex meris infundatis suspicionibus, vel inani rumore vulgi. H. N. Resp. I. Si crimem adhuc est quidem occultum, morbus verò etsi gravis, attamen necdum proximè ad mortem disponens in eo casu, quando simul non adest impotentia physica, vel saltem moralis occasionem proximam abscindendi, eò fortius ante absolutionem urgeat ad eam dimittendam, quo majus est periculum, ne forsan status morbi subitò (uti sæpe contingit) degeneret in fatalem, & ex inprovisio ægrotum avocet in æternitatem, utinam, non infelicem. Ita sub his terminis com-

communis, & ratio jam patet ex dictis præcedenti Quæſtione IV. Reſpond. II. Si apud tamen hic & nunc adſit alia (& non ſolum ex amore proprio excogitata) impotentia, phyſica, vel ſaltem moralis dimittendi hanc materialem peccandi occaſionem (e. g. verùm periculum proſtitutionis, ſeu gravis diffamationis) íſque ſimul in hoc ſuo morbo per ſpecialia ſigna oſtendat ſe paratum, faciendi ex proxima occaſionem remotam (puta non amplius admittendi complicem ad familiare, aut ſolitarium alloquium &c.) poterit hunc abſolvere Confeſſarius, præſertim ſi addat, quòd eamdem, ceſſante impedimento, iterum reconvaleſcens velit dimittere. Ita denuo patet ex dictis, & ratio ulterior eſt; quia in talibus circumſtantiis, & durante morbo ſatis doloroſo non videtur, ordinariè loquendo, adeſſe occaſio proxima in præſenti, forſan tamen iterum reditura, ſi reconvaleſceret. Reſp. III. Si ſtatus morbi indies fieret periculoſior ex una parte, ex altera verò Confeſſarius experiatur, quòd apud ægrotum, non obſtante priori ſuo promiſſo, continuentur delicta (e. g. carnis cum concubina, ſi non opere, ſaltem impuris oſculis, & deſideriis) talem Confeſſarius diſponat omni poſſibili modo, ut vel hanc concubinam, ſi aliud non obſtet, ducat, cum ea matrimonium contrahendo, vel, ſi id eſſe nequeat, tunc illam occaſionem abſcindat etiam cum periculo ſubſecuturæ diffamationis : nam ſicut bona animæ, ac æternæ ſalutis tanquam altioris ordinis, præponderant bonis famæ, utpote

utpote inferioris ordinis, ita etiam ab ægroto simili magis attendi debet, ut evitetur periculum deperdendæ salutis, quàm periculum deperdendæ famæ. Resp. IV. Si Confessarius, dum vocatur ad similem occasionarium, ipsum reperiat jam loquela, & sensibus destitutum, vel saltem aliàs jam in extremis constitutum, ita, ut periculum in mora foret, ne mors præveniret, si ante absolutionem multùm disputaret cum eo de occasione dimittenda, paucis ipsum exhortetur ad serium dolorem cum firmo proposito & conformiter signis pœnitentiæ seriæ datis, certis, vel dubiis, etiam absolutè vel conditionatè absolvat, & si sacrum Viaticum recipere ampliùs nequeat, saltem extrema Unctione muniri curet; nam in simili casu saltem sub dubio præsumere potest, quod æger, tanquam jam in via ad æternitatem constitutus; voluerit deponere talem Confessionem, quæ habeat omnia necessariò requisita ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, & ad causandum effectum gratiæ remissivæ peccatorum, inter quæ requisita numeratur quoque verus dolor cum firmo proposito. Dixi notanter: *saltem sub dubio præsumere potest:* res enim in similibus circumstantiis, ubi cuncta quasi superficialiter agi debent ob Periculum in mora, non caret periculo de efficacia doloris &c. cum juxta TT. *Pœnitentia sera fit rarò vera.* Resp. V. Resolutio præcedens locum quoque habet in occasionario publico jam in extremis constituto, si sit periculum in mora: præcipuè, si antea pertierit Confessarium, vel alia

alia ſigna doloris de ſuis peccatis dederit ſaltem dubia. Patet ex ratione proximè aſſignata: aliàs autem extra ſummum periculum in mora nullatenus ei concedatur ob tam frequentes infelices, & tragicos exitus dilatio ſublationis occaſionis proximè, etiam materialiter talis, ac quamvìs in gravi mortis periculo (etſi necdum in extremo) adpromittat ex proxima facere occaſionem remotam: foret enim hæc retentio publicum ſcandalum &c. *Nec poteſt* talis prætendere exinde periculum proſtitutionis, & diffamationis apud alios: nam *contra* eſt, quòd hæc dimiſſio, nullatenus, dum peccatum jam eſt publicum, cedat in diſpendium famæ, imò potius in emolumentum honoris, dum homines prudentes, & boni Chriſtiani (impii aliqui curandi non ſunt) qui aliàs ob publicum ſcandalum jam nôrunt ſtatum ægroti, nullatenus vituperant, ſed exemplificantur, ac ſummoperè laudant tam heroicam & ſeriam converſionem per ejectionem e. g. pellicis, ſeu concubinæ.*

Additio VII.

* Quær. VII. Quidnam obſervari debeat à Confeſſario quoad illos infirmos, quos ex modo confitendi advertit nimis pudibundos, cum periculo ſubticendi ex verecundia aliquod delictum grave, vel nimium vindicativos, & nolentes ignoſcere ſuis inimicis, vel deſperabundos, ſive quoad remiſſionem ſuorum peccatorum?

Reſp.

Resp. I. Quoad personas pudibundas, si advertat tales, præsertim alterius sexus, deterreri præ verecundia à Confessione ingenua, & integra gravium peccatorum, excitet easdem mansuetis verbis ad confidentiam in se ponendam: adpromittat vî Sigilli Sacramentalis strictissimum silentium, nec directè, nec indirectè frangendum: addat, quòd utique consultius sit, se coram unico, ad servandum silentium obligatissimo, in hac vita manifestare absque gravi increpatione, & cum certa spe veniæ, quàm in altera coram toto mundo palam confundi cum certa æterna damnatione: proponat ei pariter pro diversitate temporis, & circumstantiarum carnificinam conscientiæ, jam in hac vita multò plus torquentis, quàm mortificaret sui victoria per candidam omnium gravium peccatorum detectionem, qualem subsequeretur tranquillitas, & quies animæ.

Resp. II. Quoad infirmos vindicativos, nec etiam in hoc morbi statu volentes dimittere, rectè procedet Confessarius, si hisce proponat Exemplum Christi, atque Sanctorum, e. g. Sancti Gualberti consanguineo cuidam, capitali aliàs inimico (utpote qui nefariè unicum fratrem suum occiderat) ob sanctæ Crucis reverentiam ex corde ignoscentis, & exinde ad magnum sanctitatis gradum pervenientis: item revocet ei in mentem, quidnam oret quasi quotidie, recitando Orationem Dominicam, dum ait: *Dimitte nobis debita nostra*, NB. *sicut*

cut & nos dimittimus debitoribus nostris, ex quo consequitur, quòd si ipse non dimittit, nec sibi dimitti petat peccata sua: proponat ad hunc finem parabolam Evangelicam de servo illo, cui Dominus magnam summam debitam benignè condonavit, postea verò, cùm ille minorem conservo suo remittere immisericorditer renuit, in carcerem teterrimum conjici imperavit; repræsentet oculis suis teterrimum illum carcerem in fernalem, in quo, nisi ignoscat, diaboli tanquam crudelissimi tortores jam exspectant eundem, cùm tali modo nec absolvi, nec peccata dimitti queant. Quòd si hæc, & similia animum ægroti necdum emolliant, ad genua ipsius provolutus, & exhibita Crucifixi imagine adjuret ipsum per sanguinolentas Christi plagas, ut, si non amore adversarii sui, saltem amore Redemptoris nostri, qui jamjam moriturus pro inimicis suis oravit, remittat inimico, nec animam suam propriam, pretioso sanguine JESU Christi redemptam tam manifesto, & proximo periculo æternæ damnationis exponat.

Resp. II. Si infirmi fuerint nimium pusillanimes cum periculo desperationis; tunc vel hæc pusilanimitas oritur circa propositum quoad emendationem vitæ in futurum, vel circa remissionem peccatorum ob eorum nimiam multitudinem, ac gravitatem de præterito? Si *prius*: doceat tales Confessarius, quòd firmitas propositi possit stare cum credu-

li-

litate relapsus: item quòd ad valorem Sacramenti sufficiat, quòd propositum sit efficax affective, quamvìs non semper fuerit tale effective, de quo videatur præsens Auctor *Tr. 14. dist. 6. n. 52. & seqq.* Instruat insuper eosdem, ut quamvìs rectè habeant diffidentiam in suas vires proprias, majorem tamen ponant confidentiam in DEI assistentiam: major enim est potentia Divini Medici, quàm magnitudo talis morbi: si ægrotus fiat iterum recidivus, iterum adest Divinus Medicus, qui *venit salvum facere, quod perierat Matth. cap. 18. nec vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat. Ezech. cap. 18.* Quòd si autem pusillanimitas ita ortum haberet ex multitudine, & nimia gravitate peccatorum, proponat Confessarius patrem Evangelicum, qui filium prodigum adeuntem in suam amanter recepit gratiam, etsi cuncta sua luridè consummaverit. Hanc ipsam misericordiam Christus clementissimus Pater ostendit erga Magdalenam, Latronem & plures alios. Idem DEUS falli, & fallere nescius adpromisit indistinctim omnibus peccatoribus. *Ezech. cap. 23.* dum ait: *qvacunque hora ingemuerit peccator, NB. omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Judas desperans juxta SS. PP. plus peccavit, quàm ut traditor Magistri sui.*

DISTIN-

DISTINCTIO IX.

De Casibus reservatis, & Sigillo Confessionis.

QUÆSTIO I.

Quid sit Reservatio Casuum, & à quo fieri possit?

SUMMARIUM.

1. *Casus reservatus, quid?*
2. *Per actum reservationis directè afficitur persona Confessarii &c.*
   Corollarium.
3. *Datur in Ecclesia potestas reservandi casus.*
   * *Quibusnam competat potestas reservandi peccata?*
4. *Quæ peccata reservari soleant?*
   Quid de casu dubio?
5. *Papa ordinariè non reservat peccatum, nisi ob annexam excommunicationem.*
6. *Unde hac sublata quilibet Confessarius absolvit à peccato.*
7. *Item, si Censura non fuit contracta.*
8. *Casus reservati Summo Pontifici, qui?*

(*a*) Videantur Tr. 13. dist. 2. num. 55. & seqq.

9. *Episcopi possunt reservare Casus pro suis Diœcesibus.*

10. *In quibus libris similes casus reperiantur?*

* *An Episcopi loci censeantur reservare Casus etiam quoad peregrinos ad suam Diœcesim venientes? Addit. I.*

* *Præsertim si talia peccata non sint reservata in Diœcesi, ex qua dicti peregrini veniunt? Addit. II.*

* *An Diœcesanus incurrat reservationem, si peccatum illud committat in Diœcesi aliena, in qua id non est *reservatum? Addit. III.*

* *An Diœcesanus incurrat Episcopalem reservationem, si etiam invincibiliter ignoret tali peccato esse annexam aliquam reservationem? Addit. IV.*

* *Occurritur objectioni, & exinde infertur notabile Corollarium. Addit. V.*

11. *Cautela quoad Regulares.*

1. CONCL. I. *Reservatio Casuum* aliud non est, quam negatio Jurisdictionis absolvendi circa aliquod peccatum. Ita in re communis. Hinc *Casus reservatus* bene definitur, quod sit peccatum mortale externum, ad cujus absolutionem inferioribus Sacerdotibus jurisdictio non est concessa.

2. Dicitur, *Jurisdictio non est concessa Sacerdotibus.* Siquidem per actum reservationis principaliter, ac directè tantum afficitur persona Confessarii, ejus jurisdictionem arctando, & indirectè solum persona ipsius pœnitentis,

eo quod à tali Confeſſario ob defectum jurisdictionis à caſu reſervato abſolvi non poſſit: prout inter alios notat Fagnanus *c. Omnis n. 78. & ſeqq. de Pœnit. & remiſſ.* ubi ad longum probat, quod per actum reſervationis directæ caſuum non afficiatur, niſi perſona Sacerdotis Confeſſiones audientis, licèt indirectè obſtet pœnitentibus. Unde infert, quod Regulares exempti intra Diœceſin Epiſcopi approbantis poſſint abſolvere pœnitentem alterius Diœceſis à caſibus in Diœceſi pœnitentis reſervatis ſi hi non ſint reſervati in Diœceſi, in qua Confeſſiones audiunt: cùm Regulares habeant jurisdictionem à Papa, & Epiſcopus alterius Diœceſis nequeat, etiam quoad ſuos ſubditos, limitare jurisdictionem Sacerdotis ſibi non ſubditi.

3. CONCL. II. Certum eſt, dari in Eccleſia DEI poteſtatem reſervandi Caſus aliquos, ſive cauſas criminum graviorum, à quibus inferiores Confeſſarii absque ſpeciali licentia, & facultate extra mortis articulum abſolvere non poſſunt. Patet hoc præter & continuam praxin, & ſenſum Eccleſiæ ex Concilio Trid. *Seſſ. 14. can. 11. & c. 7.* ubi proinde monet in hæc verba: *extra quem articulum mortis Sacerdotes, cùm nihil poſſint in caſibus reſervatis, id unum pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad Superiores, & legitimos Judices pro beneficio abſolutionis accedant.*

Additio.

* Poſſunt autem omnes, & ſoli illi reſerva-

re peccata, qui gaudent Jurisdictione ordinaria. Ratio est; quia omnes isti (intellige, nisi quoad certa peccata ab altiori potestate cohibeantur) possunt, & quidem soli aliis pro Confessionali approbatis suam jurisdictionem delegare: ergo etiam possunt eamdem delegare cum certa restrictione, & exceptione aliquorum casuum, uti doctè advertit Elbel hic *p. 2. Conferent. 13. n. 331.* Ex quo ab eodem Auctore recte deducitur, potestatem reservandi quædam peccata residere 1. in Summo Pontifice, qui pro tota Ecclesia, 2. in Episcopo, qui pro sua Diœcesi, & 3. in Superiore Regulari, qui omnes pro suis subditis suam jurisdictionem delegatam ad certos casus restringere possunt, sicque quædam peccata excipere, ac sibi reservare. *Nec dicas.* Parochi tanquam Pastores in suas oves, & Guardiani tanquam Superiores locales in suos subditos habent jurisdictionem ordinariam, & tamen non possunt certos casus reservare; ergo ex jurisdictione ordinaria non sequitur potestas reservandi peccata. Respondetur enim, tales habere quidem potestatem ordinariam in subditos, non tamen in omnia illorum peccata; cùm quoad nonnulla eorum jurisdictio ab altiori potestate limitetur, ubi quoad istam limitationem circa Regularem respiciendæ sunt cujuslibet sacri Ordinis Constitutiones propriæ. *

4. CONCL. III. Sola peccata mortalia, eáque non nisi certa, externa, ac in suo genere seu (uti alii ajunt) in sua malitia specifica opere

re consummata reservari solent. Ita Lugo *disp. 20. de Pœnit. sect. 2.* Layman *l. 5. tr. 6. c. 12. num. 3.* Herincx *disp. 6. de Pœnit. num. 6. & seqq.* cum aliis passim. Dicitur, *reservari solent*: nam, quamvis peccata mortalia etiam mere interna possent reservari, tamen in usu non est, neque expedit, ut eadem reserventur. Deinde, quoties morale dubium est de reservatione casus, jam is non censetur reservatus, sive sit dubium juris, sive facti: siquidem reservatio est valde odiosa, strictè interpretanda, adeóque intelligi debet de casibus certis & indubitatis. Herincx *loc. cit. num. 7.* Suarez, & communis.

5. CONCL. IV. Papa ordinariè nullum peccatum mortale sibi reservat, nisi propter annexam censuram excommunicationis sibi itidem reservatæ. Ita Herincx *cit. num. 6.* Navarrus, Toletus, Henriquez, Layman, aliique communiter: dummodo excipiatur unus, vel alter casus, in quo oppositum habetur specialiter expressum; prout Sixtum V. in Bulla contra malè promotos, quæ incipit: *Sanctum & salutare* (ac habetur *tom. 2. Bullarii Romani Constitut. 91. dicti Pontif.*) reservasse sibi peccatum istud absque alia excommunicatione annexa, notat ibidem Lugo *num. 25.* Et hinc in Conclusione additur ly *ordinariè.*

6. Infertur proinde, quòd, si Papa, aut ejus Pœnitentiarius aliquem absolvat à sola censura excommunicationis Summo Pontifici reservatæ, possit postmodum quilibet inferior Confessarius in foro conscientiæ absolvere ho-

minem illum à peccato ipso, cui talis excommunicatio adjuncta fuit. Idem dicendum, si quis tempore Jubilæi, vel aliàs Confessario habenti specialem facultatatem absolvendi à casibus Summo Pontifici reservatis fuisset confessus, ab eóque absolutus ab omni vinculo excommunicationis, omissa tamen per oblivionem confessione casus reservati Papæ: nam talis poterit postmodum per quemlibet Confessarium ab eodem casu absolvi, eo quòd jam fuerit antea absolutus ab excommunicatione Papæ reservata; sublata autem excommunicatione non amplius manet reservatio casus Papalis.

7. Infertur ulteriùs. Si quis commisit peccatum Summo Pontifici reservatum, sed ob ignorantiam, aut aliam causam à censura papali excusatus fuit, talem etiam ab inferior Confessario absolvi posse, siquidem sublata vel non contracta censura excommunicationis etiam ablata censetur reservatio. Pirhing *Tit de Hæreticis num. 37.* Bassæus v. *Casus reservatu num. 2.* & alii.

8. CONCL. V. Casus reservati Summo Pontifici continentur partim in Bulla Cœnæ Domini, sic dicta, quòd eamdem Summus Pontifex singulis annis in die Cœnæ Domini solemnite promulgari faciat; (*a*) partim in Jure Canonico, & diversis Bullis Pontificiis, de quibus uti & de potestate absolvendi ab iis vide *Tr. 13 dist. 2. n. 57. & seqq.*

9. CONCL. VI. Etiam Episcopi pro sui Diœcesibus possunt sibi reservare certos casus

à qui

à quibus Confeſſarii abſolvere nequeunt absque licentia, & facultate ipſorum ſpeciali. Patet hoc tum ex perpetua praxi, ſenſúque Eccleſiæ; tum ex Concil. Trid. *Seſſ. 14. c. 7. & can. 11.* ſic definiente: *Si quis dixerit, Epiſcopos non habere jus reſervandi ſibi Caſus, niſi quoad externam politiam, atque ideo Caſuum reſervationem non prohibere, quo minùs Sacerdos à reſervatis vere abſolvat: anathema ſit.*

10. Cæterùm Caſus Epiſcopis reſervati continentur in propriis ſingularum Diœceſium Ritualibus (NB. quoad Diœceſes Salisburgenſem, Paſſavienſem, Auguſtanam, Friſingenſem & Conſtantienſem ſingillatim eosdem refert Elbel hic *Conferent. 13. num. 336. ac ſeqq.*) & variantur juxta exigentiam & Diverſitatem Diœceſium, quamvìs iſthæc reſervatio non afficiat perſonam Confeſſarii extra ejusmodi Diœceſin, in qua reſervatur, exiſtentis, ſi Caſus iſte pariter in ipſa Diœceſi Confeſſarii reſervatus non ſit, ut dictum *n. 2.*

Additio I.

* Dixi notanter: *Si Caſus iſte pariter in ipſa Diœceſi Confeſſarii reſervatus non ſit.* Nam quando reſervatio aliqua non ſolùm in Diœceſi pœnitentis, verùm etiam in Diœceſi ipſius Confeſſarii facta fuiſſet, reſpectu talis caſus nequiret Confeſſarius, alias hac facultate abſolvendi non præditus, pœnitentem ab eo abſolvere, cum in Bulla *Superna. Clementis X. §. 7.* concedatur licentia abſolvendi à reſervatis

confluentes ex alia Diœcesi pro tunc tantùm, quando peccata non sunt reservata in illa Diœcesi, ubi idem Confessor est approbatus. Formalia textus sic sonant: *Potest autem Regularis Confessor in ea Diœcesi, in qua approbatus est, confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere.* Et hoc quidem in casu, quo peccatum in utraque, nimirum tam in Diœcesi pœnitentis, quàm Confessarii reservatur, quòd nimirum pro tunc Confessarius aliàs facultate ab his absolvendi non præditus, nequeat à reservatis, ex quacunque Diœcesi pœnitentes existant, absolvere in sua Diœcesi directè extra necessitatem, omnino certum est. *

Additio II.

* Ast formemus alium casum, nimirum quòd peccatum à pœnitente alienæ Diœcesis commissum ibidem equidem reservatum non sit, bene tamen in Diœcesi, in qua Confessarius dicti pœnitentis Confessionem excipit, poterítne ex tunc Confessarius, alias facultate absolvendi à reservatis non præditus, nihilominus extra articulum, vel periculum mortis directè absolvere pœnitentem alienæ Diœcesis? Motivum dubitandi, ac negativam tenendi eruitur ex dictis; quia nimirum Clemens X. sicuti concedit Absolutionem Confessario simili, quando peccatum in aliena quidem pœnitentis, non tamen in sua Diœcesi propria reservatum est, sic videtur econtra vice versa negare hanc potestatem

teſtatem abſolvendi, quando peccatum illud equidem non in aliena pœnitentis, bene tamen in ſua propria reſervatum fuit. Et ita quidem ob paritatem rationis in utrolibet caſu cum pluribus aliis ſentit noſter Henno hic *diſp. 8. qu. 8. art. 4. Concl. 4.* Econtra verò la Croix *l. 6. part. 2. num. 1631.* allegatum Clement. X. textum intelligit ſolummodo in ſuppoſito, quo peccatum illud tam in Diœceſi aliena pœnitentis, quam in propria Confeſſarii ejusdem Confeſſionem audientis reſervatur. Quòd ſi verò peccatum reſervatum non ſit in Diœceſi pœnitentis, ſed tantùm in Diæceſi Confeſſarii, in hoc caſu nihil, ait, expreſſè declaraſſe Clementem X. Plerique tamen (prout dictus Auctor ſubjungit) cum Suarez, Lugone, Marchant., & Averſa putant, etiam tunc Confeſſarium non poſſe hic abſolvere; quia Epiſcopus hujus Diœceſis directè ſuſtulit Confeſſario jurisdictionem abſolutè reſpectu talis peccati reſervati; quamvìs cæteroquin Fagundez, & Stoz adhuc judicent, memoratum Confeſſarium in dicto caſu poſſe viatorem, ſeu peregrinum abſolvere; tum quia reſervatio fit ab Epiſcopo NB. non niſi in bonum propriæ Diœceſis, & conſequenter non niſi circa peccata ſuorum Diœceſanorum; tum etiam, quia Confeſſarius talem peregrinum, qui in Diœceſi Confeſſarii figere non intendit domicilium, vel quaſi domicilium, abſolvit per jurisdictionem, vel ab ipſo Summo Pontifice (ſi Confeſſarius fuerit Regularis Ordinis Mendicantium) vel ab Epiſcopo viatoris (ſi extiterit Confeſſarius non Privilegiatus) ex recepta conſuetu-

ſuetudine delegatam: adeóque, cum nec Papa, nec Epiſcopus viatoris hanc jurisdictionem Confeſſario alterius Diœceſis reſpectu ejusmodi peregrini conceſſam limitet, quoad ſimile peccatum poterit pariter ab eodem abſolvere. Interea tamen ſaltem in his partibus memoratæ opinioni Patris Stoz, & Fagundez videtur obſtare præter verba allegata Clementis X. etiam ipſamet praxis, qua videmus, quòd Confeſſarii, aliàs in ſua Diœceſi propria non præditi facultate abſolvendi à reſervatis, ſolummodo attendant ad peccata reſervata in hac propria ſua Diœceſi, qualia in Confeſſionali ordinariè non abſolvunt absque eo, quòd præcedenter interrogent, ex qua Diœceſi ſit pœnitens, an ex hac ipſa, vel aliena, & num in aliena Diœceſi hac peccatum pariter ſit reſervatum, nec ne? *

Additio III.

* Quæres I. An Diœceſanus, qui extra ſuam Diœceſin exiſtens perpetrat tale peccatum, quod in ſua Diœceſi eſt reſervatum, exinde incurrat reſervationem, ita, ut rediens in ſuam Diœceſin nequeat ordinariè, niſi ab habente poteſtatem in caſus reſervatos, directè abſolvi, etſi peccatum illud reſervatum non ſit eo in loco, in quo dictus pœnitens id commiſit? Supponit hoc Quæſitum ex jam dictis, quòd, ſi pœnitens confiteretur illud peccatum in ipſa aliena Diœceſi, in qua commiſit, & ubi inter caſus reſervatos non numeratur, quod (inquam)

reſpe-

reſpectu Confeſſarii talis alienæ Diœceſis memoratum peccatum non cenſeatur reſervatum; quoniam dicto Confeſſario ab Epiſcopo alterius diſtinctæ Diœceſis jurisdictio ſua non limitatur, aut adimitur. Quæſtio ergo ſolummodo remanet in caſu, quo dictus pœnitens differt Confeſſionem talis peccati, usque dum redeat in ſuam propriam Diœceſin. H. S.

Reſp. Talem pœnitentem in ordine ad Confeſſarios ſuæ propriæ Diœceſis incurrere caſum reſervatum. Ita cum multis Dicaſtillo *de Pœnitentia D. 11. num. 244. & ſeqq.* & la Croix *l. 6. p. 2. num. 1632.* Ratio colligitur ex jam dictis; quia nimirum, exceptis ſolummodo ſpecialiter deſignatis ab Epiſcopo, de relicto omnibus Confeſſariis illius Diœceſis, in qua nunc confitens habet domicilium, abſolutè adimitur poteſtas abſolvendi quoad certa peccata, quæ propterea reſervata vocantur, ídque maximè verum eſt in ordine ad ipſos Diœceſanos. *

Additio IV.

* Quæres II. An Diœceſanus incurrat reſervationem quoad caſus Epiſcopales, ſi etiam invincibiliter ignoret, tali peccato eſſe annexam aliquam reſervationem Epiſcopalem? Videtur quod non; quia etiam à pari reſervatio Papalis juxta jam dicta non incurritur, ſi invincibiliter ignoretur. Et ita quidem ſentiunt Joſephus à S. Januario, Navarrus, Graffiis, & Quintanadvenas apud Sporer *p. 3. Theolog. Sacram. c. 6. ſect. 2. num. 735.* quam ſententiam allegatus Au-

ctor

ctor existimat, securè practicari posse, quando apud Confessarium, non præditum facultate absolvendi à reservatis, simile peccatum reservatum in Confessionali à pœnitente, qui ignorat invincibiliter annexam reservationem, bona fide proponitur. Quod ipsum citatus Auctor in tali emergentia solebat consulere Parochis, & Vicariis de reservatis casibus Episcopalibus solicitis. Ego autem, nisi viderem, pœnitentem difficulter posse disponi, ut alteri habenti potestatem directè absolvendi à reservatis adhuc semel illud peccatum manifestet, vix auderem cum la Croix *loc. cit. num. 1696.* suadere praxin hujus sententiæ. Hinc Resp. reservatio casus Episcopalis incurritur, quamvìs invincibiliter ignoretur annexa. Ita teste la Croix *loc. cit. num. 1608.* communissima, quod clarum esse, & in praxi notum, ait Aversa hic *qu. 17. sect. 1.* Ratio est: quia reservatio principaliter afficit non pœnitentem, sed ipsum Confessarium; cujus jurisdictionem limitat quoad certa peccata: ergo impertinens videtur esse in ordine ad reservationem, num pœnitens ipse eamdem resciat, vel ignoret. Quoad casus reservatos Papales, quòd isti non incurrantur cum ignorantia invincibili, ratio jam est superius insinuata; quia nimirum ordinariè reservari non solet à Papa aliquod peccatum, nisi cum dependentia ad censuram simul annexam: censura autem juxta jam dicta neutiquam incurritur, si invincibiliter ignoretur annexa. Econtra verò Episcopi certa peccata absolutè reservant absque dependentia ad aliquam censuram. *

Additio

Additio V.

* Dices. Si dubitetur, num peccato ſit annexa reſervatio, eadem non incurritur juxta jam dicta *num. 4.* ſive ſit dubium juris, ſive dubium facti: ergo multò magis nec reſervatio incurretur, ſi omnino ignoratur invincibiliter, quòd eadem ſit annexa. Reſp. diſting. anteced. ſi dubitetur de reſervatione &c. eadem non incurritur, ſi dubium illud maneat usque ad abſolutionem, ita nimirum, ut tam pœnitens, quàm Confeſſarius ex rationibus e. g. pro & contra militantibus verè dubitent, num tale peccatum ſit caſus reſervatus, tranſeat: ſi ſaltem Confeſſarius adhuc ante abſolutionem certò reſciat, tale peccatum eſſe reſervatum, nego ant. & ſimiliter diſting. conſeq. non incurritur reſervatio, ſi ante abſolutionem ignoratur etiam ex parte Confeſſarii, quod peccatum tale ſit inter caſus reſervatos, tranſeat; ſi ab eodem certò ſciatur, eſſe reſervatum, nego conſeq. Quinimò non deſunt AA. apud la Croix *loc. cit. n. 1693.* qui exiſtimant, in peccato dubio (idem dic de ignorato) adhuc incurri reſervationem, ſi primùm poſt abſolutionem reſciatur, tale peccatum numerari inter reſervata, & ſic illud ipſum peccatum fuiſſe tantùm per abſolutionem, uti alia peccata oblita, indirectè remiſſum, conſequenter fore obligationem, habita certa cognitione reſervationis etiam poſt abſolutionem, illud denuo ſubjiciendi clavibus apud eum, qui habet poteſtatem abſolvendi à reſervatis. Contra hos tamen AA. ſi cognitio reſervationis primùm poſt abſolutionem accedat,

præter

præter Sporer *loc. cit. num. 734.* contrarii ſunt Portel, Sa, Hurtado, Gobat, Dicaſtillo probabiliſſime judicantes, ſuppoſitò, quòd dubium permaneat tam ex parte pœnitentis, quàm Confeſſarii usque ad abſolutionem, exinde vi abſolutionis Sacramentalis abſolutè, & directè illud peccatum tolli, eo ferme modo, quo abſolutè, etiam per non habentem aliàs poteſtatem in reſervata, tollitur in articulo, ſeu periculo mortis, ita nimirum, ut nulla deinceps ſit obligatio tale peccatum de novo ſubjiciendi clavibus Eccleſiæ apud habentem privilegium ſpeciale abſolvendi à reſervatis; cùm reſervans non cenſeatur voluiſſe ſub reſervatione comprehendere peccatum tali modo dubioſum.

11. De cætero quoad poteſtatem abſolvendi Sæculares, impoſterum Regularibus cavendæ erunt duæ Propoſitiones, ab Alexandro VII. damnatæ, quarum prior, ordine 4. ſic ſonat: *Prælati Regulares poſſunt in Foro Conſcientiæ abſolvere quoscunque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.* Poſterior autem, ordine 12. eſt iſta: *Mendicantes poſſunt abſolvere à Caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.*

QUÆSTIO II.
De abſolutione à Caſibus reſervatis in & extra articulum mortis.

SUMMARIUM.

12. *In mortis articulo abſolvere poteſt quilibet Sacerdos.*

13. *Articulus mortis, & periculum mortis, quid?*
14. *Sacerdos excommunicatus in mortis articulo abſolvens non fit irregularis.*
15. *Abſolutus à Caſu reſervato in mortis articulo non tenetur poſtea ſe ſiſtere Superiori*
16. *Niſi fuerit annexa excommunicatio.*
17. *Extra articulum mortis nequit Confeſſarius abſolvere à Caſu reſervato.*
18. *Quid, ſi urgeat neceſſitas?*
19. *Et Caſui reſervato ſit annexa excommunicatio?*

(*b*) Ut dictum Tract. 2. Diſt. 2. n. 28.

20. *An tunc opus ſit, confiteri peccata reſervata?*

* *Quid practicè ſit obſervandum Confeſſario, ſi quis ad eum accedat cum caſu reſervato, reſpectu cujus non habet poteſtatem directè abſolvendi?*

12. CONCL. I. In mortis articulo quilibet Sacerdos poteſt abſolvere ab omnibus Caſibus reſervatis. Patet hoc ex dictis *Diſt. præc. num.* 13. & Concilio Trid. ibidem relato.

13. Porrò per *Articulum mortis* non duntaxat intelligendus eſt quaſi ultimus vitæ ſpiritus, ſed etiam quodvis probabile mortis periculum, ſive id accidat ex infirmitate, ſive ex decreto Judicis quempiam morti adjudicantis, ſive ex aliis cauſis; utputa ex imminente belli conflictu, partu periculoſo mulieris, aut navigatione

gatione periculosa, seu valde longa, in qua Sacerdotis copia futura non est. Licèt enim in rigore differentia sit inter articulum, & periculum mortis (nam *Articulus mortis* propriè dicitur, quando ex ægritudine prudenter præsumitur mors secutura, *Periculum mortis* verò, cùm datur occasio, in qua frequenter homines pereunt, ut in conflictu bellico, in periculosâ navigatione, & hujusmodi) in præsenti tamen materia, utpote favorabili, idem est Articulus mortis, & probabile periculum ejus: nam morale periculum in malis ita existimari, & vitari debet, sicut eventus ipse, juxta illud *Ecclesiastici 3. Qui amat periculum, peribit in illo.* Barbosa *part. 2. De offic. & potest. Episc. allegat. 25. num. 81.* Diana, Layman, & alii passim.

14. Advertendum etiam, quod Sacerdos excommunicatus in præfato mortis articulo quempiam absolvens per hoc non incurrat Irregularitatem, utì post alios notat Barbosa *in Collectaneis ad Concilium Trid. Sess. 14. cap. 7. num. 15.* Nec obstat, quòd cæteroquin violans censuram Ecclesiasticam fiat irregularis. Resp. enim, in hoc casu excusare necessitatem, sive articulum mortis Proximo impendentis: eo præsertim, quòd Concilium Trid. *cit. cap. 7.* ad hoc cuivis Sacerdoti expressam facultatem præbeat, ibi: *Atque ideo in articulo mortis omnes Sacerdotes quoslibet Pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt.*

15. CONCL. II. Qui propter mortis articulum à Casibus reservatis per inferiorem Confessarium fuit absolutus, non tenetur ampliùs cessante

ceſſante periculo Superiori ſe ſiſtere, niſi fuerit annexa cenſura excommunicationis Superiori reſervata. Ita Barboſa *cit. allegat.* 25. *n.* 80. & Doctores communiter. Ratio eſt: quia in mortis articulo habent omnes Sacerdotes poteſtatem, per ſe & directè abſolvendi ab omnibus peccatis, ùt patet ex Concilio Tridentino *loc. cit.*

16. Additur notanter, *niſi fuerit annexa cenſura excommunicationis.* Quia abſolutus in mortis articulo ab excòmmunicatione, ceſſante tali periculo tenetur ſe ſiſtere Superiori, non quidem, ut iterum abſolvatur, ſed ut mandatum ejus accipiat, & condignè, in quantum læſerat, ſatisfaciat: alioquin enim reincideret in eandem ſpecie excommunicationem, & quidem ipſo jure, propter novam inobedientiam, atque contemptum ſeſe debitè præſentandi de novo commiſſum: prout expreſſè ſtatutum habetur *cap. Eos qui. De Sentent. excommunicat. in* 6. éſtque communis Doctorum.

17. CONCL. III. Extra caſum articuli mortis, ſi Confeſſarius non præditus legitima facultate abſolvendi animadvertat, quòd pœnitens inter alia confiteatur peccatum reſervatum, ordinariè loquendo non debet ipſum abſolvere, ſed ad Superiorem mittere; niſi ipſemet Confeſſarius poſſit, ac velit ab eodem facultatem abſolvendi petere, tacito tamen nomine pœnitentis. Ita Doctores communiter, & concordat Concilium Trid. *cit. Seſſ.* 14. *cap.* 7. cujus verba *num.* 3. referuntur.

18. Dicitur, *ordinariè loquendo.* Nam, ſi

urgeat aliqua necessitas, v. g. si pœnitens, longè distet ab Episcopo, vel alio habente potestatem absolvendi à reservatis, & tamen nunc debeat celebrare, vel communicare, tunc Confessarius potest absolvere pœnitentem; difficile enim est, gravem talem peccatorem adstringere, ut absque ulla Confessione cum sola contritione, de cujus valore aliàs minùs securus est, multísque anxietatibus subjectus, accedat ad Sacrificium Missæ, vel S. Communionem; consequenter ad tollendam hanc difficultatem Confessarius dictus potest absolvere, ita tamen, ut absolutio directè cadat super non reservata tam etsi solùm venialia, indirectè verò super reservata, cum onere, ut pœnitens postea Superiori, aut alteri habenti facultatem absolvendi se præsentet, ab eoque, prævia Confessione à reservatis quoque directè absolvatur. Intellige, nisi malit ipsemet Confessarius à Superiore licentiam absolvendi impetrare, personâ non nominatâ, ùt supra dictum.

19. Adde cum Layman *cit. tract. 6. c. 12. n. 10.* Suarez, Henriquez, & aliis, idem dicendum esse, tametsi censura excommunicationis v. g. ob occultam Clerici percussionem reservationi annexa sit: adhuc enim in casu necessitatis poterit is indirectè absolvi ab inferiori Confessario. Ratio est: quia excommunicatio solo Jure Ecclesiastico arcet à receptione Sacramentorum, & consequenter cessat ejus obligatio in casu magnæ necessitatis. Quinimò, cùm excommunicatus ad vitandam infamiam possit præmissa contritione SS. Eucharistiam suscipere (*b*) cu

cur non pariter urgente simili necessitate Sacramentum Pœnitentiæ.

20. Cæterùm in præmisso casu multi Doctores volunt, per se loquendo sufficere confiteri sola peccata non reservata inferiori Confessario: quam sententiam Herincx *disp. 3. de Confess. q. 5. num. 61.* valde probabilem asserit, eò quòd nemo per se loquendo obligetur ad idem peccatum bis confitendum. Oppositam tamen sententiam plurimi tenent Doctores, éstque saluberrimum consilium, & per accidens quandoque necessarium, etiam peccata reservata inferiori Confessario exponere, ut sic pænitens in rebus necessariis meliùs instrui, aut, si indignus fuerit à Sacramento Pœnitentiæ repelli possit; prout bene notat Herincx ibidem.

Additio.

* Quæres. Quid ergo practicè observandum sit Confessario non habenti potestatem absolvendi à reservatis, si pœnitens confiteatur peccatum reservatum? Resp. Ante omnia, præsertim, si in aliqua Confessione generali pœnitens simile peccatum proponat, talis Confessarius observet I. An non aliàs tempore alicujus Jubilæi cuicunque demum Confessario approbato, vel extra illud saltem Confessario, speciali facultate directè absolvendi à reservatis prædito, peccatum illud pœnitens fuerit confessus; tunc enim posset haud dubiè etiam directè absolvere ab eodem. Quinimò plurimi Auctores cum Herincx, Lugo, Sporer, Covarru-

via, Lessio, Ledesma apud la Croix *loc. cit. num.* 1695. putant à peccato reservato absolvere posse directè Confessarium, aliàs non habentem facultatem absolvendi à reservatis, si pœnitens antea Confessus fuerit alicui facultate absolvendi à reservatis prædito, ubi tamen peccatum reservatum eo tempore jam commissum in specie, vel quoad numerum invincibiliter omisit: voluit enim prior Confessarius saltem implicitè, & virtualiter facere, quod potuit: sed potuit prior Confessarius ex sua potestate tollere reservationem: ergo censetur implicitè saltem voluisse, prout D. D. eodem modo discurrunt, si quis tempore Jubilæi invincibiliter omisisset confiteri aliquem casum Papalem, vel Episcopalem.

Ast ponamus, peccatum reservatum fuisse à pœnitente commissum primùm ab ultima Confessione; in eo casu Confessarius aliàs facultate directè absolvendi à reservatis carens observet II. Num omnes conditiones ad reservationem requisitæ adsint: puta, num fuerit deliberatè commissum, num certò constet, esse annexam reservationem &c. quòd si sic, observet III. In quo statu existat pœnitens, num in periculo mortis, vel saltem in aliqua necessitate e. g. confitendi ob periculum aliàs infamiæ: stante periculo mortis poterit absolvere directè, quoad alias verò necessitates præsentes indirectè cum onere se sistendi posteà adhuc Confessario specialiter habenti facultatem absolvendi à reservatis. Quòd si nec ulla adsit necessitas, persuadeat pœnitenti, ut accedat Confessarium alium

alium facultate abſolvendi à reſervatis prædi-tum, niſi forſan Confeſſarius in tali exiſtat Diœceſi, in qua temporibus certis conceditur Confeſſariis, quoad alia peccata extra caſus re-ſervatos aliàs approbatis, abſolutè poteſtas ab-ſolvendi à caſibus quoque reſervatis, atque in tali die pœnitens deponat Confeſſionem, inque eadem ſimilem proponat caſum reſervatum; nam tunc is poſſet etiam abſolutè, & directè ab eo abſolvi. Conceditur autem ſimilis facul-tas in Diœceſibus Salisburgenſi, & Paſſavienſi plerumque in principalioribus Feſtis Domini, & Beatiſſimæ Virginis MARIÆ teſte Patre Elbel hic *Conferentia XIV. nnm. 390.* *

QUÆSTIO III.

De Sigillo Confeſſionis.

SUMMARIUM.

21. *Sigillum Confeſſionis, quid?*
22. *Quanta ſit ejus obligatio?*
    * *Etſi pœnitenti abſolutio ob ejus indiſpoſi-tionem negetur,*
23. *Confeſſarius tenetur celare peccatum auditum jure naturali, Divino,*
24. *Et Eccleſiaſtico.*
25. *Sub Sigillo Confeſſionis, quæ omnia cadant?*
26. *Corollarium.*
27. *Sigillum Confeſſionis poteſt violari directè, & indirectè.*
28. *Exempla violationis indirectæ.*

21. CONCL. I. Per *Sigillum Confessionis* aliud non intelligitur, quàm obligatio illa, qua in secreto teneri debent peccata ex Sacramentali Confessione cognita. Et hæc obligatio dicitur *Sigillum*, sumpta metaphora à sigillo materiali, quo solent obsignari res illæ, quas volumus omnino esse occultas, & secretas.

22. CONCL. II. Certum est, talem obligationem nihil revelandi de peccatis in Confessio-

fessione auditis, defacto extare: quæ quidem obligatio tanta est, támque graviter Sigillum Confessionis obligat, ut communiter Theologi asserant, non licere Confessario ex quacunque causa, etiam gravissima, utputa ob periculum vitæ suæ, imò nec ob periculum totius reipublicæ, peccatum in Confessione auditum revelando ipsum pænitentem manifestare. Ratio hujus strictissimæ obligationis est: quia alioquin fieret injuria Sacramento Pœnitentiæ, simulque Confessio in bonum supremi ordinis, nimirum in salutem spiritualem animæ instituta redderetur odiosa, & meritò retraherentur ab ea Fideles, si scirent, in aliquo casu posse peccata confessa revelari in eorum præjudicium.

Additio.

* Nec refert, quòd talem peccatorem Confessarius ob indispositionem, puta, ob defectum doloris, aut propositi, vel quia eam, quam facilè potuit, occasionem proximam noluit relinquere, non absolverit; adhuc enim dictus Confessarius obligatur ad strictissimum silentium Sacramentale, neque potest huic schedam Confessionis publicè petenti denegare, quia in similibus circumstàntiis negare, esset indirectè dicere, quòd non sit ritè confessus, ut rectè la Croix *L. 6. p. 2. num. 1944.* dummodo cæteroquin pœnitens enarraverit animo eadem confitendi: secus dicendum, si certò constiterit, quòd nullum habuerit animum confitendi, sed tantùm proposuerit, ut ab alios malos

fines simulet apud alios Confessionem, puta, ad illudendum Confessario, ad eundem præcisè solicitandum, & seducendum &c. Ita cum aliis Layman, & Lugo apud la Croix *Lib. 6. part. 2. num. 1942.* *

32. CONCL. III. Peccatum in confessione detectum tenetur Confessarius celare cum Jure Naturali, ac Divino positivo, tum etiam Ecclesiastico. Ita Scotus 4. *dist. 21. q. 2.* & Theologi communiter. Ratio prioris partis est; quia alioquin hinc Lex naturæ de servanda fidelitatate, & secreto proximi celando violaretur, illinc autem Præceptum Christi positivum. Nam Christus, dum instituit Sacramentum Pœnitentiæ, præcepitque Confessionem, simul Confessariis arctissimam hanc Sigilli obligationem imposuit: ùt patet tum ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ, tum ex eo, quia alioquin præceptum Confessionis non esset accommodatum conditioni humanæ, ac spirituali Fidelium utilitati.

24. Ultima pars, quòd etiam Jure Ecclesiastico Sigillum Confessionis sit præceptum, patet inter alia ex *cap. Omnis utriusque sexus. De Pœnit. & remiss.* ubi pœna Depositionis à Sacerdotali Officio, ac perpetuæ pœnitentiæ in arcto Monasterio peragendæ constituitur iis, qui Sigillum Confessionis violaverint.

25. CONCL. IV. Sub Sigillo Confessionis non tantùm cadunt peccata confitentis, sed etiam peccata complicis, item circumstantiæ peccatorum, quæ ad eorum Confessionem aliquo

quo modo pertinent, & ex quarum revelatione potest confitenti evenire infamia, vel aliud incommodum: utputa, si quis confessus sit, se illegitimè natum Sacros Ordines recepisse, infamibus parentibus ortum, nobilitatem generis jactâsse &c. tales, inquam, peccatorum circumstantiæ v. g. defectus natalium, aut generis obscuritas à Confessario manifestari non possunt sine Sigilli violatione. Ratio est; quia per horum, ac aliorum similium revelationem confitenti fieret præjudicium, & sic Confessio redderetur odiosa.

26. Similiter, atque ob eandem rationem violatur Sigillum Confessionis, si Confessarius generatim dicat, Titium sibi confessum esse peccatum mortale, vel habuisse casum reservatum, aut censuram excommunicationis. Item, si dicat, se illum non absolvisse, quia non rectè dispositus erat. Insuper Confessarius violat Sigillum, si peccatum aliquod veniale in speciè revelet, secùs foret, si solùm in genere; cùm certum sit, pœnitentem ad minus peccatum veniale confiteri debuisse, nam alioquin Confessio non subsisteret. Unde, si quis dicat, Titium confessum sibi esse peccatum veniale, Sigillum non violatur: bene tamen, si dicat, Titius confessus est mendacium. Monet quoque Layman *lib. 5. tract. 6. cap. 14. num. 6.* cum aliis, cavendum esse Confessario, ne aliquo loquendi modo sinistram de confitente opinionem apud alios generet; v. g. si dicat; *Titius minutissimis uis peccatis sæpe mihi molestus est*, significare enim videtur, illum scrupulosum esse, & sic

 indi-

indirectè Sigillum Confessionis violavit. Quòd ultimum ut meliùs intelligatur, sit

27. CONCL. V. Sigillum Confessionis duplici modo violari potest, directè scilicet, ac indirectè. *Directè* tunc *violatur*, quando Confessarius expressè & apertè peccatum confessum, aut aliquid sub Sigillo cadens manifestat. *Indirecté violatur Sigillum Confessionis*, quando, licèt Confessarius nihil apertè revelet, ita tamen verbis vel signis se gerit, ut alter possit in notitiam peccati confessi devenire, & colligere, hunc pœnitentem habuisse peccatum mortale, vel certum veniale &c. Ita Doctores communiter.

28. Ista conclusio, ac præsertim secunda pars ipsius amplius declaratur exemplis. Sic quippe Parochus publicè cuipiam negans Sacramentum v. g. Eucharistiæ, propter solam notitiam è Confessione acceptam, indirectè frangit Sigillum. Uti etiam, si taliter Confitenti in loco publico tempore Paschali schedam aliàs dari solitam ob pœnitentis indispositionem ex ipsa Confessione cognitam negaret. Item, si ob peccata occulta imponeret notabilem pœnitentiam *publicam*, ex cujus persolutione facilè alii deducere possent, pœnitentem fuisse gravem peccatorem. Similiter Confessarius, si absolutè dicat, se non absolvisse Petrum, nulla alia addita rationabili causa, frangit Sigillum indirectè, eò quòd absolutio nulli negetur, nisi suppositione indispositione pœnitentis, aut ob casum reservatum. Unde, si interrogetur Con-

Confessarius, an hunc vel illum absolverit, non pebet absolutè negare, neque affirmare, se absolvisse, si non absolvit; sed optimum erit dicere, se functum fuisse munere suo. Pariter frangit Sigillum, si pœnitentiam gravem impositam manifestat.

29. Insuper Sacerdos, qui aversionem aliquam à peccatore ex notitia accepta in Confessione concipit, ac severiorem vultum ea de causa illi ostendit, aut minus grave ei colloquitur &c. frangit Sigillum indirectè: quia sic facto exprobrat pœnitenti peccata confessa, &, si hoc liceret, redderetur Confessio multùm odiosa, præsertim inter eos, qui simul debent cohabitare. Marchantius, Lugo, Bonacina, & alii. Similiter illicitum est, extra Confessionem revocare pœnitenti in memoriam sua peccata confessa, etiam ipsum consolandi gratia: quia ipse hac ratione confunderetur, sicque Confessio, si hoc passim liceret, odiosa redderetur.

Additio.

* Viderint hìc illi Confessarii, qui non studentes implantandis virtutibus, pleni suis passionibus se ipsos regere nequeunt, an non indirectè conformiter doctrinæ sancti Caroli Borromæi *c. 12. Instruct. Pastoral.* frangant Sigillum, qui, dum vocantur in Confessionale ad quempiam, quem ex aliis Confessionibus jam resciunt magnum peccatorem, ante accessum per notabilem ob admissas voluntariè passiones immu-

mutationem faciei, sive sub ipsa Coufessione per deliberatam actionem manuum, vel per profundos gemitus, per elevationem vocis, per proruptionem violentam ex Confessionali, per impatientia, clamorosa verba dant aliis intelligere qualis sit status pœnitentis, & quidnam timeatur. Attendant sibi etiam alii Confessarii, qui, dum deprædicantur suæ spirituales filiæ à Confessionibus, quas exinde virtuosas sciunt, miris eas juvant extollere laudibus: econtra verò, dum pariter laudantur aliæ, quas ex Confessione occultis vitiis deditas noscunt, silent, oculos in terram demissos tenent, vel alia signa suæ internæ cognitionis præbent. Item caveant sibi nonnulli garruli Confessarii, de aliqua civitate aliàs non ampla & bonæ famæ dicentes, e. g. quòd ibi invalescant vitia, seu multùm grassentur adulteria &c. nam, si ex Confessionali habeant, & non aliunde, apud alios, qui talia de hac civitate non credebant, eandem infamant, & Sigillum sic frangunt, ac odiosum reddunt Sacramentum Pœnitentiæ. Invigilent pariter illi Superiores, ne frangant indirectè Sigillum, utendo ad gubernium illa notitia, quam hauserunt præcisè ex Confessionali cum magno periculo, ne ex isto modo agendi deveniatur in notitiam pœnitentis, qui peccatum illud confessus fuit.

30. Hinc non immeritò Clemens VIII. in Decreto de Casibus reservatis die 26. Maji 1593. edito (& verbatim refertur à Bassæo *vers. Casus reservatus num. 40.*) universis Regularibus sic

manda-

mandavit: *Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarii, qui posteà ad Superioratus gradum fuerint promoti, caveant diligentissimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confessione habuerint, ad exteriorem gubernationem utantur &c.* Quod Decretum, etsi specialiter de Regularibus, utpote perpetuò simul cohabitantibùs loquatur, quia tamen quoad hoc punctum consonat Juri naturali, ac Divino, etiam ad alios extendendum erit, ne Sacramentalis Confessio quoquo modo reddatur odiosa.

31. CONCL. VI. Nihilominus licitè utitur Confessarius notitia Confessionis ad actiones non afferentes ullum prorsus incommodum pœnitenti, vel complici. Ita in re communis: sic enim nec censetur directè, aut indirectè revelari peccatum in Confessione detectum, nec ipsa Confessio redditur ullatenus odiosa & onerosa. Et utique propter notitiam ex sola Confessione haustam potest Confessarius dare eleemosynam tali, quem ex ipsa Confessione novit, verè, & non tantùm simulatè esse pauperem; vel orare DEUM pro salute sui pœnitentis, ob consuetudinem occultorum peccatorum de æterna salute periclitantis: potest etiam DEUM orare, ut se per gratiam suam à similibus peccatis misericorditer præservet; potéstque se magìs præcavere ab illis peccatorum incitamentis, & illiciis, quibus videt pœnitentem suum à diabolo seductum fuisse, ac posteà graviter cecidisse, & hujusmodi. Rursum Concionator, vel Scriptor rerum ad mores spectantium po-

potest ejusmodi notitia uti ad parandas tanto aptiùs Conciones, Commendationes, dummodo hoc ita fiat, ut nec ullo modo deveniatur in notitiam confitentis peccata, nec ulli exinde incommodum sequatur, neque scandalum pusillorum sequi valeat.

32. Et hoc ultimum notanter additur: quia coram simplicioribus hominibus cavendum est Confessarius, ac præsertim Concionatoribus, ne dicant, sese hoc vel illud è confessionali scire; nam per hujusmodi dicta facilè simpliciores scandalizantur. Unde infert Gobat *tract. 7. Theol. Experim. num. 878.* cum Diana *part. 3. tract. 4. resolut. 76.* quòd communiter peccent graviter Concionatores, præsertim si sint Parochi; quando dicunt expressè, se hæc vel illa peccata percepisse in Confessione: quia communiter homines, præsertim plebeii, scandalizantur similibus verbis.

33. Ex dictis patet resolutio illius Quæstionis, utrùm Sacerdos, si ex notitia Confessionis sciat, sibi in via, vel in nemore parari insidias, aut præberi venenum in poculo, possit hoc periculum declinare? Resp. enim, hoc licitè fieri, dummodo id occasione aliunde accepta absque ullo detrimento, aut manifestatione confitentium fieri possit; ùt notat Scotus 4. *dist. 21. q. 2. §. Ad argumenta*, & Sanchez *l. 3. de matrim. disp. 16.* citans plurimos alios, & ratio est: quia in tali casu propriè loquendo non fit directa, aut indirecta revelatio aliis de peccato ex una parte, ex altera verò neque exinde hoc Sacramentum Pœnitentiæ red-

redditur odioſum: cùm nulli inferatur damnum, ſeu gravamen ex una parte (nam tollere præciſè ipſum actuale peccatum, absque adjuncto ſimul aliquo alio incommodo, utique non eſt inferre gravamen Pœnitenti?) ex altera autem parte non ſit ullum periculum (utì ſupponitur) deveniendi in notitiam Pœnitentis. Secùs dicendum, ſi id fieri nequeat ſine præjudicio, manifeſtatione, aut ſuſpicione Rei confeſſi: nam ſic redderetur Confeſſio odioſa.

Additio I.

* Quare circa dictam doctrinam, qualiter Confeſſarius ad extra uti poſſit notitia præciſè ex Confeſſionali hauſta, in compendio ſemper duo ex P. Sporer *part. 3. Theolog. Sacram. c. 7. q. 4.* præſertim §. 3. præ oculis habenda ſunt. *Primò*, num non adſit grave periculum, ne alii extranei exinde vi ipſius uſus talis notitiæ deveniant in cognitionem perſonæ, quæ illud peccatum confeſſa fuit? nam, ſi id foret, nullo unquam caſu juxta jam dicta Concluſ. II. liceret uſus talis notitiæ, quoniam ſic per illum uſum ejusdem notitiæ manifeſtaretur ſaltem indirectè peccator confeſſus. *Secundò*, poſito autem, quòd vi ipſius uſus notitiæ equidem alii non ducerentur in cognitionem peccatoris pœnitentis; bene tamen pænitens adverteret, quòd Confeſſarius utatur notitia ex ſua confeſſione hauſta, in eo caſu diſtinguendum eſt, num talis uſus notitiæ cedat in verum incommodum pœnitentis, vel non? Si poſterius, poterit

terit uti notitia hac: e. g. si Confessarius ex suo pœnitente in confessionali cognovit, quòd is per certa verba vexatoria fuerit sæpe ad internam gravem iram commotus, poterit deinceps Confessarius in discursu familiari similes vexationes intermittere &c.

Quòd si autem usus dictæ notitiæ vergat simul in aliquod incommodum pœnitentis, eam Confessarius adhibere nequit, etsi exinde nullo modo apud alios deveniatur in notitiam peccati. Et hinc non potest Confessarius, vel Magister Novitiorum, qui aliàs in votando votum affirmativum dedisset, illud prædicto negare ideò, quia præcisè ex Confessionali noscit ipsum indignum. Nec refert, quod nullus exinde extraneus, quin nec ipse pœnitens advertat, fuisse negatum votum ab isto Confessario. Nam contra est, quòd usus talis scientiæ non solùm propterea sit interdictus, ne extranei deveniant in notitiam confessi, ejusque peccati, verùm etiam, ne Sacramentum ullo modo reddatur odiosum pœnitentibus; prout tamen fieret, si scientia confessionis in gravamen pœnitentis uti liceret. Hinc meritò Innocentius XI. in Congregatione Generali Universalis Inquisitionis die 18. Novemb. 1682. expressè inhibuit, scientia confessionis uti cum gravamine aliquo pœnitentis, quamvìs absit omnis Sigilli revelatio, & quamvìs NB. multò majus gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu hujus scientiæ sequeretur. Videantur allegantes hoc Decretum in terminis Sabinus Bononiensis in

Luce

Luce Morali tract. 70. num. 50. & la Croix *lib. 6. part. 2. num. 1977.* prout etiam teste Henno *tract. de Pœnit. disp. 10. q. 6. concl. 1.* Episcopi Belgici id ipsum repetierunt. En quam strictum velint Summi Pontifices Sigillum Confessionis. *

Additio II.

* Ex adducta doctrina infertur I. Quòd satis probabiliter Superior, qui ex Confessione scit subditum suum tempore nocturno per aliquod occultum ostiolum exire ad peccandum, possit curare illud claudi, dummodo huic subdito aliud incommodum præter sublationem occasionis peccandi exinde non eveniat ex una parte, & ex altera absit omne periculum deveniendi in notitiam peccantis subditi: secùs dicendum, si subdito ex usu talis scientiæ aliud simul reale incommodum eveniret, quamvìs minùs quàm id, quod nasceretur ex non usu dictæ scientiæ. Infertur II. Non posse Parochum suo œconomo, tenenti aliàs clavem generalem, illam auferre, si præcisè ex Confessione sciat, quòd eâ abutatur, exeundo sæpiùs de nocte ad suam amasiam &c. nam præterquam quòd foret periculum deveniendi exinde in notitiam hujus peccati, insuper alias foret œconomo valde incommodum carere hac clave, qua etiam utì solebat pro administratione sui officii. Infertur III. Non posse dictum Parochum dimittere famulum suum ex eo, quia

ex Confessione ejusdem devenit in notitiam, illum plura domino suo abstulisse; hæc enim dimissio foret reale gravamen famulo (utì supponitur) quod ei non evenisset, si hoc peccatum non detexisset: bene verò, his non obstantibus, poterit ille Parochus intra ipsum Tribunal salutaribus monitis urgere præsentem famulum, & priorem œconomum, ut ille ablata restituat, & iste clavem generalem sponte consignet, præsertim noctu ad evitandam sic peccandi occasionem; utì recte notat Elbel hic *Conferent.* 20. *num.* 514. Cæterùm, si dicti postea id non præstent, nil ulteriùs facere, nec propterea famulo tempore solvendi salarii quidquam detrahere potest. *

34. CONCL. VII. Utrùm de licentia pœnitentis possit Confessarius revelare Confessionem Sacramentalem, disputant Theologi. Negant plerique ex antiquioribus, ac præsertim Scotus *cit. disp.* 21. *q.* 2. Alensis, aliique. Ratio est: quia, licèt pœnitens possit cedere juri suo, non tamen potest cedere juri Sacramenti: atqui Sigillum est introductum jure naturali, atque ex primaria Christi institutione in favorem Sacramenti, & secundariò solum in favorem pœnitentis; ergo.

35. Oppositum docent multi alii cum D. Thoma *in Supplem. part.* 3. *q.* 11. *art.* 4. tum quia, si pœnitens det licentiam loquendi de peccatis in confessione auditis, videtur cessare ratio secreti naturalis, atque reverentia Sacramenti: tum quia *cap. Significasti. De Adulteriis*, legitur, quòd de licentia mulieris Sacer-

Sacerdos, cui hæc confessa fuit, dixerit, eam sibi confessam esse adulterium, nec tamen in hoc casu vel minimum Sacerdos reprehenditur à Papa. Verùm Barbosa *ad cit. c. Significasti num. 2.* post Navarrum *in c. Sacerdos de Pœnit. dist. 6. num. 126* & quidam alii censent, illud Capitulum loqui non de Confessione Sacramentali, sed extra Sacramentum Sacerdoti tam per adulterum, quàm adulteram acta. Et hinc præsens Quæstio ulteriori Disputationi Theologicæ relinquitur.

Additio.

* Hoc tamen notanter superadditur, quòd etiam illa sententia, quæ admittit intra ipsam confessionem, vel etiam jam terminato judicio Sacramentali dari posse à pœnitente licentiam loquendi extra, circa quædam in confessionali proposita, superaddat, prædictam licentiam confitentis debere esse expressam ac liberrimam nec sufficere interpretativam, vel metu etiam reverentiali extortam: nam, si sufficeret interpretativa, quoties foret periculum abutendi hac interpretatione? & si demeretur plena libertas, quanta v. g. si manifestatio fieret ex metu præcisè; quanta, inquam, aperiretur janua confessionibus sacrilegis? Videantur Sporer *c. 7. Theolog. Sacram. num. 819.* Sabinus Bononiens. *tract. 70. num. 30.* ac notanter Albertus Reiffenstuel in sua Practica *part. 1. c. 6. num. 508. ac seqq.* & Henno *loc. cit. q. 5. con. 3.* *

36. CONCL. VIII. Præter Confessarium, ad quem Sigillum confessionis principaliter spectat, obligantur quoque ad tacendum aliæ personæ, ad quas Sacramentalis Confessio immediatè, vel mediatè pervenit: utputa, astantes quidpiam audientes, interpres, per quem facta est Confessio; item ille, cui pœnitens bona fide confitetur, existimans eum esse Sacerdotem, cùm non sit; item Superiores pro licentia absolvendi à Casibus per pœnitentes requisiti; similiter Viri docti à Confessario super peccatis & statu pœnitentis consulti, si per accidens devenirent in notitiam illius peccatoris. Ita Doctores communiter. Ratio est: quia hujusmodi revelatio foret contra reverentiam Sacramenti, ipsámque Confessionem redderet odiosam.

37. Addunt nonnulli, eum quoque teneri Sigillo Confessionis, qui Confessionem alterius memoriæ causa scriptam reperit. Sed alii rectiùs negant, hunc Sigillo Sacramentali obligari. Rationem dant, quòd talis scriptura non sit Confessio Sacramentalis, sed tantùm remotè ac per accidens ordinetur ad Sacramentum Confessionis. Interim tamen ille, qui talem scriptam confessionem reperit, arctissimo secreto naturali obligatur, adeo ut peccet mortaliter, si gravia, seu diffamantia peccata consulto legat, aut lecta aliàs evulget: quamvìs secùs sit, si ex curiositate sola levia peccata legat, vel lecta aliis revelet. Layman *loc. cit. num.* 19. & alii.

Addi-

Additio.

* Quæres. An Confessarius post datam absolutionem, vel in alia Confessione possit, non petita prius à pœnitente licentia, loqui cum pœnitente de auditis in Confessione citra fractionem Sigilli? Resp. I. Potest Confessarius etiam absque petitione specialis licentiæ citra fractionem Sigilli loqui in hac Confessione cum pœnitente de auditis à se in alia Confessione. Ita cum Aversa, Granado &c. Henno *tr. de Pœnit. disp. 10. q. 4. Conc. 1.* & la Croix *lib. 6. p. 2. num. 1981.* Ratio est; quia loquitur sic in eodem foro Sacramentali; idque vel maximè procedit, quando Confessarius prudenter judicat, hoc requiri ad cognoscendum statum præsentem Pœnitentis: unde taliter contingit cum consuetudinariis, cum quibus loquitur Confessarius, si viderit, quod semper antiqua in specie, & numero afferant peccata. Resp. II. Completa semel valida absolutione, & non amplius durante priori judicio, non licet extra ipsum Sacramentum Pœnitentiæ citra periculum fractionis Sigilli etiam cum ipso pœnitente loqui de actitatis in Confessione, nisi petatur prius à confitente licentia. Ita communis. Ratio est; quia, si sic de per se liceret absque petita prius loquendi licentia, foret id valde incommodum confitenti: non licet autem extra Sacramentum Pœnitentiæ juxta jam dicta uti notitiâ Confessionis, si id pœnitenti incommodum existat. Videatur la Croix *loc. cit. num. 1776.* Ast ponamus, quòd Confessario,

utì ſæpe fit, illico poſt completam abſolutionem incidat hoc, vel illud de ſpecie, vel de numero &c. adhuc fuiſſe interrogandum, vel pœnitentem fuiſſe admonendum de dimittenda occaſione proxima, debebitne etiam pro tunc petere illico poſt abſolutionem à pœnitente licentiam loquendi? Suppono hic ante reſolutionem, Confeſſarium ſub abſolutione non debere ſe multum reflectere ad præcedentia, ſed potius attendere, quomodo devotè proferat formam abſolutoriam, ne aliàs, ſi ſimilibus incidentiis ſæpius ſuperfluis, ſcrupuloſis, & à malo ſpiritu ſuggeſtis aures præbeat, multùm diſtractus, ac perturbatus evadat, dubitando non raró, an ſubſtantialia ipſius formulæ protulerit. Omnia tempus habent: ſub Confeſſione, vel eâ finitâ erat tempus interrogandi, ſub prolatione autem abſolutionis eſt tempus attendendi ad formam, ne error ibidem committatur. Hoc ſuppoſito reſpondet ex Tannero, Averſa, Card. de Lugo, Dicaſtillo, & aliis ad hoc incidens dubium contra Fagundez P. la Croix *loc. cit. num. 1980.* utì ſequitur: *Poteſt ſtatim poſt abſolutionem* (ſupple *Confeſſarius*) *de auditis in Confeſſione cum pœnitente loqui non petita venia loquendi; quia, cum in continenti, id eſt, pœnitente, & Confeſſario adhuc exiſtente in Confeſſionali fiat, cenſetur ipſum judicium adhuc durare ſaltem integraliter: adeóque ſicuti potuiſſet loqui non petita venia intra ipſum judicium; ita & nunc.* Idem ſentit Henno *loc. cit.* *

DISTIN-

DISTINCTIO X.

De Satisfactione, ut tertia Parte Sacramenti Pœnitentiæ.

QUÆSTIO I.

De Satisfactione Sacramentali, ejúsque acceptatione, & impletione.

SUMMARIUM.

1. *Satisfactio dupliciter sumitur.*
2. *Dimissâ culpâ non semper remittitur tota pœna peccatis debita.*
3. *Satisfactio, ut est pars Sacramenti Pœnitentiæ, quid?*
4. *Confessarius tenetur pœnitenti aliquam Satisfactionem injungere.*
5. *Regulariter loquendo, & an hæc sit pars essentialis?*
6. *Satisfactio Sacramentalis habet effectum remittendi partem pœnæ ex opere operato.*
7. *Ea in peccato mortali peracta sufficit ad integritatem Sacramenti.*
8. *An tunc habeat effectum ex opere operato sibi correspondentem?*
9. *Solvitur instantia.*
10. *An possit pœnitens respuere pœnitentiam sibi impositam?*

11. *Quid, si Confessarius nolit eam moderari?*
12. *Quid de levi pœnitentia?*
 * *Quid, si post Absolutionem afferatur novum peccatum?*
13. *Pœnitens tenetur implere pœnitentiam sibi injunctam.*
14. *Quid, si pœnitentia sit solùm levis?*
 * *Solvitur objectio.*
15. *Tenetur pœnitens per se ipsum implere pœnitentiam.*
16. *An hæc possit ipsi commutari à Confessario? cum Additione.*
17. *Et an tunc necesse sit, repetere priora peccata?*
 * *Quid sentiendum, si prioris Pœnitentiæ fuerit oblitus &c.*

1. ADVERTENDUM, quòd Satisfactio dupliciter accipiatur. I. Generaliter, quo modo importat actionem, qua quis facit, quantum debet: sic debitor solvens creditori dicitur illi satisfacere. II. Specialiter, propriè, ac strictè: quo modo ipsa est actio afflictiva corporis vel animæ, per quam DEO voluntariè satisfacimus pro pœnis temporalibus, quæ remanent ex peccatis virtute Pœnitentiæ à DEO quoad culpam jam remissis.

2. Certum siquidem est, quòd quidem in justificatione peccatoris aliquando remittatur peccatum tam quoad culpam, quam quoad totam pœnam, adeo, ut nulla remaneat pœna temporalis pro eo luenda; prout contingit in Baptis-

Baptiſmo, & Martyrio, & quandoque in actu perfectæ contritionis, vel amoris DEI ſuper omnia. Id tamen non ſemper fit, quinimo ordinariè loquendo, dimiſſa per Pœnitentiam culpa peccati mortalis, remanet aliqua pœna temporalis, in quam pœna æterna peccato mortali correſpondens commutatur in hoc vel futuro ſæculo luenda; prout liquet tum ex Concilio Trid. *Seſſ. 6. c. 14. & Seſſ. 14. c. 8.* tum ex pluribus S. Scripturæ locis; ac fuſiùs contra Hæreticos oſtendunt Controverſiſtæ.

3. CONCL. I. *Satisfactio*, ut eſt tertia pars Sacramenti pœnitentiæ, eſt opus bonum pœnale in Sacramento Pœnitentiæ à Confeſſario impoſitum tum ad complendam dicti Sacramenti integritatem, tum ad pœnæ temporalis peccatis confeſſis debitæ compenſationem, ſeu ſolutionem. Ita Marchantius *tom. 1. Tribunalis tract. 4. tit. 7.* éſtque in re communis. Dicitur, *in Sacramento Pœnitentiæ à Confeſſario impoſitum*, ad excludenda alia opera ſatisfactoria, & pœnalitates, quæ vel propria voluntate aſſumuntur, vel à DEO nobis immittuntur: hæc enim deſerviunt quidem ad ſatisfaciendum pro peccatis noſtris, non tamen ſunt pars Sacramenti pœnitentiæ, neque Satisfactio Sacramentalis, ſed talis eſt ea ſolùm, quæ à Confeſſario imponitur.

4. CONCL. II. Sacerdos regulariter loquendo tenetur aliquam Satisfactionem pœnitenti injungere. Ita communis Doctorum, & patet ex Concilio Trid. *ſeſſ. 14. c. 8.* ibi: *Debent ergo Sacerdotes Domini pro qualitate criminum, &*

pœnitentium facultate salutares, & convenientes satisfactiones injungere. Ratio esse potest: quia Sacramentum Pœnitentiæ se habet per modum Judicii, ubi in Tribunali sedet Confessarius; natura verò Judicii regulariter postulat aliqualem saltem punitionem delictorum commissorum, quæ deferuntur ad Tribunal. Accedit, quod idem Concilium *cit. sess. 14. cap. 3. & can. 4.* inter partes Sacramenti Pœnitentiæ etiam numeret Satisfactionem: sed Sacerdos Confessarius utique tenetur invigilare, ut ponantur partes Pœnitentiæ: ergo. Nec obstat quod Satisfactio communiter tantùm censeatur esse pars integralis hujus Sacramenti. Resp. enim, hoc parùm urgere; quia Sacerdos tenetur etiam integritatem ipsius curare, uti & ipse pœnitens.

5. Intellige *regulariter loquendo*; nam incapaci v. g. moribundo extra usum rationis constituto nulla Satisfactio imponi debet (imò nec potest) non obstante, quòd dato signo petitæ Confessionis absolvi debeat. Ex quo liquet, Satisfactionem non esse partem essentialem Sacramenti Pœnitentiæ, sed integralem solum: quamvis Mastrius 4. *disp. 5. num. 569.* cum aliis hoc intelligendum censeat de Satisfactione actu exhibita, id est, de actuali executione ipsius: nam Satisfactio Sacramentalis in voto, sive propositum saltem implicitum satisfaciendi potest dici pars essentialis ipsius, in quantum hoc sublato (id est, si pœnitens tale propositum saltem implicitum non haberet, sed contrariam voluntatem) Sacramentum non conficeretur.

6. CON-

6. CONCL. III. Satisfactio Sacramentalis habet virtutem ſpecialem ex opere operato remittendi aliquam partem pœnæ temporalis peccatis debitæ, quam non haberet, ſi illud ipſum opus eſſet voluntariè aſſumptum, aut aliunde impoſitum. Ita Doctores paſſim. Ratio eſt; quia Satisfactio à Sacerdote impoſita, & à pœnitente adimpleta eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ; ergo habet aliquem effectum ex opere operato (quia ſicut totum Sacramentum ita & quælibet pars ejus talem habere debet) atqui talis effectus alius non eſt, niſi remiſſio pœnæ temporalis peccatis confeſſis debitæ, utpote ad quam ordinatur; ergo.

7. CONCL. IV. Pœnitentia Sacramentalis in ſtatu peccati mortalis peracta ſufficit ad integritatem Sacramenti Pœnitentiæ, atque ad implendum præceptum Confeſſarii de perſolvenda pœnitentia. Ita omnes Doctores: idque patet tum ex communi ſenſu Fidelium, qui non ſolent repetere pœnitentias forſan in ſtatu peccati mortalis peractas, neque ad eas repetendas conſueverunt à Confeſſariis obligari: tum ex eo; quia præceptum jejunii, & alia ejusmodi ſatis implentur, licèt opera præſcripta peragantur in ſtatu peccati mortalis.

8. Adde cum Doctore Subtili 4. *diſt.* 15. *q.* 1. *De quarto*, quem ſequuntur Scotiſtæ communiter, & multi alii, ut Navarrus, Vasquez, Medina, Diana &c. quamvìs melius ſit, pœnitentiam injunctam in Charitate perſolvere (quia talis non tantùm ſolvit pœnam, ſed etiam meretur augmentum gratiæ, & gloriæ cœle-

cœlestis) adhuc tamen probabile esse, quòd pœnitentia Sacramentalis in statu peccati mortalis peracta habeat effectum remissionis pœnæ temporalis peccatis confessis debitæ, ac sibi ex opere operato correspondentem, eò quòd hujusmodi effectus habeatur ex meritis Christi seu vî Sacramenti Pœnitentiæ, cujus Satisfactio illa est pars.

9. Nec obstat, quòd homo non sit in statu gratiæ: tum quia, licèt is defacto non sit in statu gratiæ, in illo tamen fuit tempore recepti Sacramenti Pœnitentiæ; tum quia, licèt ad merendum requiratur status gratiæ, ex nullo tamen capite ostenditur, eum etiam requiri ad Satisfactionem virtute Sacramenti prius dignè recepti. Verum hæc solummodo probabiliter dicuntur, quia multi alii oppositum tenent: imò non pauci hujus sententiæ Auctores asserunt, Satisfactionem in malo statu peractam delere pænam non pro tunc, sed postea primùm ablato obice, seu recuperato statu gratiæ. Hinc quilibet studeat persolvere pœnitentiam Sacramentalem in statu gratiæ: sic enim & merebitur, & certò solvet pœnam.

10. CONCL. V. Quamvìs pœnitens ex aliqua causa rationabili possit pœnitentiam à Confessario sibi impositam non acceptare, petendo, ut alia sibi imponatur; tamen omnem pœnitentiam ab ipso sibi impositam respuere non potest, si ab eodem absolvi velit. Ita communis. Ratio primæ partis est: quia pœnitentiæ à Confessario injungendæ debent esse salutares, & convenientes statui seu facultati pœni-

pœnitentium, juxta Concilium Trid. *Sess.* 14. *cap.* 8. ergo ob causam rationabilem, utputa quia ipsam commodè peragere nequit, licitè potest pœnitens hanc vel illam in particulari pœnitentiam respuere, veluti sibi non convenientem, ac rogare Confessarium, ut aliam mitiorem, sibíque convenientiorem imponat.

11. Quòd si Confessarius sit adeo imprudens, ac indiscretus (prudens enim hoc non faciet) ut non obstante rationabili petitione pœnitentis nolit illam pœnitentiam moderari, ac mitiorem imponere, poterit pœnitens licitè à Confessione desistere, ac dicere Confessario, se alium minus severum, magísque discretum quæsiturum: nam pœnitens non tenetur sub peccato mortali quoad hoc ei obedire, nisi quatenus cupit ab ipso absolutionem recipere.

12. Altera pars ex eo probatur: quia Satisfactio est pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ: ergo tenetur pœnitens, extra casum impotentiæ, aliquam saltem levem pœnitentiam acceptare, & adimplere. Et certe, quis credat, talem esse rite dispositum, si extra casum impotentiæ neque unicum *Ave Maria*, aut prolationem Sanctissimi Nominis JESU, vel percussionem pectoris vellet pro pœnitentia Sacramentali acceptare? Neque contrarium docet Scotus 4. *dist.* 15. *quæst.* 1. & *dist.* 19. *q. un.* quia is partim loquitur de pœnitentia peccatis condigna; partim de tali, occasione cujus pœnitens traheretur in desperationem (tunc enim excusabit impotentia) prout ex ejus verbis desumitur, ac Notant Herincx *disp.* 4. *de Satisfact.*

num.

num. 15. Sannig *dist.* 12. *quæst.* 2. *num.* 10. & 11. ac alii.

Additio.

* Dices. Potest contingere, quod pœnitens post datam jam absolutionem afferat aliquod peccatum antea in Confessione oblitum, ubi juxta Amicum, & aliquos alios DD. non est opus imponi aliquam novam pœnitentiam, quamvìs de novo, si peccatum fuerit grave, debeat dari absolutio Sacramentalis: ergo quoad Sacramentum Pœnitentiæ non tenetur Sacerdos imponere aliquam Satisfactionem; cum absque Satisfactione in allegato casu validè, & licitè post novam Confessionem peccati obliti nova administretur absolutio Sacramentalis. Resp. ad anteced. cum la Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1239. sub certa moderatione inferius ponenda, negando hanc Amici sententiam; nam, cum in simili casu sit novum judicium, utpote nova Confessio, & nova absolutio, pariter erit ad salvandam Sacramenti integritatem ad minus quidpiam leve addendum, vel, cum possit subinde injungi pro Satisfactione opus etiam aliunde præceptum, debebit saltem illa pœnitentia, quæ antea data fuerat, nunc expressè extendi, & injungi etiam pro posteriori Confessione. Quinimo, si peccatum post primam Confessionem superadditum statum pœnitentis notabiliter immutaret, Satisfactio de novo injungenda deberet esse proportionata peccato illi de novo adjuncto, qualiter nimirum aliàs Confessarius

Satis-

Satisfactionem imposuisset, si statim ab initio illud peccatum in Confessione manifestatum fuisset. *

13. CONCL. VI. Tenetur pœnitens sub peccato adimplere pœnitentiam sibi à Confessario impositam. Patet hoc ex *cap. Omnis utriusque sexus. De Pœnit. & remiss.* ubi cuilibet confitenti præcipitur, quod, *injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere.* Accedit ratio: quia tenetur pœnitens recipere Sacramentum Pœnitentiæ non solum essentialiter, sed etiam integraliter totum.

14. Cæterùm notat hic Suarez *disp. 38. sect. 7. num. 4. & 5.* cum aliis, quod, quamvìs obligatio adimplendi pœnitentiam sit ex genere suo gravis; ac proinde ille peccet mortaliter, qui non adimplet gravem pœnitentiam, vel notabilem ejus partem omittit, tamen, si pœnitentia sit solummodo levis v. g. dicere quinque *Pater & Ave*, aut modica tantum ejus pars omittatur, non committatur peccatum mortale, sed solum veniale: quia etiam hic levitas materiæ excusat à mortali.

Additio.

* Objicies. Si pœnitens ex incuria peccaminosa, seu deliberata negligentia quinque Pater, & Ave etiam pro solis venialibus, vel pro mortalibus jam Confessis imposita intermittit ex integro, talis est in causa, ut Sacramentum hoc maneat incompletum, cùm non ponantur omnes partes; quoniam juxta jam dicta etiam Satisfactio

factio est pars ejusdem; sed qui est in causa, ut Sacramentum Pœnitentiæ sit incompletum, peccat graviter, quamvìs cæteroquin afferat mera peccata venialia: ergo, quamvìs non delinquat mortaliter, qui levem, ac minus notabilem partem pœnitentiæ omittit, saltem peccabit graviter, qui ex integro quinque Pater, & Ave intermittit. Min. probatur ab exemplo, sic omittens dolorem graviter peccat, etsi confiteatur mera venialia; quoniam Sacramentum facit incompletum: ergo. Respondent ad hoc Henno *Tract. de Pœnit. disp. 6. qu. 2. concl. 3.* & la Croix *loc. cit. n. 1278.* ac *n. 1279.* disting. maj. Talis est in causa, ut Sacramentum maneat incompletum essentialiter, neg. habetur enim absolutio, & omnes conditiones necessario ad essentiam dicti Sacramenti requisitæ: talis est in causa, ut Sacramentum maneat incompletum integraliter, concedunt quidem, ast subjungunt simul ex Aversa, quod completio integralis per materiam levem non obliget, nisi leviter secundum materiam. Quinimo citati Auctores insuper ex Ledesma, Soto, Navar. Suarez, & Layman, quod, si etiam pœnitentia gravis propter peccata levia, vel gravia antehac jam Confessa imponeretur, omittens eamdem non peccaret graviter, sicuti non delinqueret mortaliter, qui intermittit Rosarium, ad quod recitandum se obstrinxerat tantum sub levi; nam etiam Confessarius tamquam Judex æquus demptis iis, quæ spectant ad essentiam, & valorem Sacramenti, non potest obligare sub gravi, ubi peccata in Confessione proposita

sunt

sunt tantùm levia, vel saltem non materia necessaria Confessionis. Ita illi cum AA. citatis. Mihi verò, etsi dicta hæc non displiceant, si confitens talis saltem aliquid leve de pœnitentia injuncta persolvat, sicque suo modo saltem Sacramentum Pœnitentiæ adintegret, videretur tamen allegata DD. sententia multùm difficilis, si omnimodam Satisfactionem intermittat, deliberatè, ac voluntariè relinquendo totaliter Sacramentum quoad integritatem incompletum. *

15. CONCL. VII. Pœnitens tenetur per se ipsum implere pœnitentiam Sacramentalem, & non potest eam implere per alium, quem sibi propria auctoritate substituit. Ita Theologi communiter. Ratio est: quia juxta Concilium Tridentinum soli actus pœnitentis sunt quasi materia Sacramenti Pœnitentiæ; ergo debet Satisfactio fieri per ipsumet pœnitentem. Concordat textus *cit. cap. Omnis utriúsque sexus. De Pœnit. & remiss.* Et hinc merito Alexander VII. sequentem, ordine 15 Propositionem damnavit: *Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.* Interim tamen, si cuipiam injungitur elargitio eleemosynæ pro Pœnitentia Sacramentali, utique poterit eandem dare per suum famulum; cùm principalis dans adhuc moraliter censeretur ipsemet pœnitens, cui hæc satisfactio fuit injuncta.

16. CONCL. VIII. Quamvis pœnitens non possit Pœnitentiam Sacramentalem sibi impositam propria auctoritate commutare in aliud opus, etiam evidenter melius: potest tamen

pœnitentia ab uno Confessario imposita ab alio ex rationabili causa commutari in aliam pœnitentiam, non solùm æqualem, aut meliorem, sed & in mitiorem. Ita Doctores communiter, ac præsertim Herincx *cit. dist. 4. qu. 4. n. 31.* Sannig *loc. cit. q. 3.* hoc extendentes ad quemlibet Confessarium, etiam altero inferiorem (dummodo pœnitentia non fuerit à Superiore imposita pro casu reservato) quia idem est Tribunal, atque Judicium ejusdem potestatis in utroque, censeturque alter Confessarius quasi successor prioris Judicis, qui utique potest moderare sententiam præcedentis.

Additio.

* Atque id ipsum procedere etiam, quando supponitur præfata Pœnitentia fuisse imposita propter peccata reservata, tenent contra præcedentem doctrinam Patris Reiffenstuel, Henriquez, Sanchez, aliique cum la Croix *lib. 6. part. 2. num.* 1294. & cum Elbel hîc *Conferent. 9. n. 242.* mihique, ut verùm fatear, magìs placet. Ratio à P. Elbel rectè assignatur ista; quia Pœnitentia à priori Confessario, habente potestatem absolvendi à reservatis, injuncta non fuit ob ipsamet reservata; ergo, quemadmodum quivìs Confessarius approbatus potest absolvere à peccato, cujus reservatio ab alio e. g. tempore Jubilæi jam fuit semel sublata, ita pariformiter quivìs Confessarius pœnitentiam propter casus reservatos ab alio antecedenter impositam poterit commutare. *

17. Ut-

17. Utrùm autem ad hoc, ut poſterior Confeſſarius poſſit commutare pœnitentiam prius ab alio impoſitam, neceſſe ſit, quòd ipſi rurſus explicentur à pœnitente peccata illa, pro quibus prior pœnitentia fuit impoſita, variant Doctores. Et quidem probabilior, ac ſecurior eſt opinio Suarezii, & plurimum aliorum Doctorum, aſſerentium, id fieri debere: oppoſitum tamen, ſive hoc non eſſe neceſſe, eſt etiam probabile, ac docetur à Navarro *cap. 26. Munual. n. 22.* Layman *lib. 5. tr. 6. cap. 15. n. 16.* Toleto, Diana, & pluribus aliis. Cæterùm in praxi optimum erit conſilium, interrogare pœnitentem vel de peccatis gravioribus, propter quæ altera pœnitentia prius ipſi fuit impoſita, vel ſaltem, an prius habuerit ſimilia peccata iis, de quibus nunc ſe accuſavit: ſic enim ſaltem ali qualiter cognoſcetur ſtatus pœnitentis ac proinde poterit alia convenientior pœnitentia eidem imponi.

Additio.

* Indagabis. An pœnitens teneatur accedere de novo alium Confeſſarium, ut prior injuncta Satisfactio ſibi commutetur ſubſtituendo aliam, ſi præcedentis pœnitentiæ fuerit oblitus, vel executio ejuſdem interea temporis ſibi facta ſit impoſſibilis? Reſp. negativè, ſuppoſito, quod talis exinde, ad proportionatum commutationem faciendam; cogeretur à Confeſſario de novo clavibus ſubjicere omnia peccata jam ſemel legitimè Confeſſa, ac directè remiſſa. Ita

Soto, Navar. Aversa, & alii cum Sporer *part.* 3. *Theolog. Sacrament. c. 4. n. 552.* & la Croix *loc. cit. n. 1275.* Nec obstat, quòd tali modo priùs Sacramentum integraliter maneret quoad unam partem, nimirum quoad Satisfactionem incompletum: nam videtur probabiliter causa sufficiens excusandi ab hac integritate, coactio confitendi de novo alteri Confessario eadem peccata jam alteri manifestata, & à quibus jam semel directè quis fuit absolutus. Interim rectè adhuc citatus Auctor subjungit, quòd tam in casu oblivionis, quàm impossibilitatis, si conveniri possit idem Confessarius, qui esset saltem in confuso memor statûs pœnitentis, petenda foret ab eo commutatio, ut sic Sacramentum integretur; quoniam apud talem cessat prior ratio, quæ videbatur à dicta integritate excusare. Imò expediens est etiam apud alium Confessarium, se excusare saltem in confuso de omnibus reliquis peccatis, & petere tantò majorem pœnitentiam, extendendo eamdam pariter ad peccata præterita Confessionis, ut sic, quantum absque valde notabili difficultate fieri potest, prius Sacramentum etiam quoad integritatem compleatur, uti observat Sabinus Bononiens. *in Luce Moral part. 2. tract. 64. n. 13.* ac pœna forsan restans ex opere operato vi Satisfactionis Sacramentalis deleatur.

Illud etiam sibi notent similes pœnitentes, quòd si materia pœnitentiæ injunctæ sit divisibilis, quamvìs iisdem major pars ejusdem fiat impossibilis teneantur tamen adhuc persolvere alteram etsi minorem, sicuti in Horis Canonicis, qui

qui nequit persolvere Matutinum cum Laudibus, tenetur adhuc recitare Horas minores; quoniam Propositio sequens, ordine 54. ab innocentio XI. est damnata, quæ sic sonabat: *Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia pars major trahit ad se minorem.**

QUÆSTIO II.

Quænam opera pro Pœnitentia Sacramentali injungenda sint?

SUMMARIUM.

18. *Doctrina Concilii Tridentini circa injunctionem Pœnitentiæ Sacramentalis.*
19. *Generatim, quæ opera possint injungi? Omnia bona reducuntur ad Orationem, Jejunium, & Eleemosynam.*
20. *Confessarius pœnitentiam designaturus, ad quæ debeat attendere?*
21. *Peccatis, quæ generatim correspondeant pœnitentiæ?*
22. *Rigor ille in casibus particularibus nequit semper observari.*
23. *Declaratur hoc exemplis.*
24. *In determinanda pœnitentia vitandus est defectus, & multò magis excessus; cur?*
25. *In praxi circa imponendum pœnitentiam, quid observandum?*
26. *Declaratur hoc ulterius.*

(c) Ut jam dictum num. 23.

18. PRÆMITTENDA cumprimis est saluberrima Concilii Tridentini doctrina, quam *Sess. 14. cap. 8.* his verbis proposuit: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum Spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, salutares, & convenientes satisfactiones inj' ngere, ne, si fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatoru n participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem.* Hactenus Concilium, cujus verba, utpote veram Catholicam doctrinam continentia, sunt optimè notanda: ex quibus etiam eruitur, quòd alia sit pœnitentia vindicativa sceleris, alia medicinalis: item

item alia curativa, alia præſervativa in futurum. His itaque ſuppoſitis, ſit

19. CONCL. I. Opera, quæ pro Satisfactione Sacramentali injungenda ſunt, debent eſſe honeſta, & moraliter bona, qualia generatim ſunt tria, videlicet Oratio, Jejunium & Eleemoſyna. Ita unanimis Theologorum. Omnia enim reliqua bona opera, quæ ex fide viva, atque per Charitatem operante proficiſcuntur hæc tria, veluti tres Juſtitiæ Chriſtianæ fontes, facilè reducuntur juxta illud Raphaelis Archangeli *Tobiæ 12. Bona eſt Oratio cum Jejunio & Eleemoſyna, magis quam theſauros abſcondere,* & alibi. Id ipſum patet inductione: ſiquidem ſub oratione comprehenduntur omnes actus religioſi, qui ad DEUM referuntur: ut Theologici, Fidei, Spei, & Charitatis; Item actus Laudis, Adorationis, Gratiarum actionis, Glorificationis DEI; inſuper genuflexiones, Eccleſiarum viſitationes, ac hujusmodi. Sub Jejunio comprehenduntur omnes caſtigationes corporales, cilicia, diſciplinæ, vigilæ, humicubationes, &c. Tandem ſub Eleemoſyna continentur omnia opera Miſericordiæ tam corporalia, quàm ſpiritualia, & alia opera Charitatis erga Proximum.

20. CONCL. II. Confeſſarius pœnitentiam deſignaturus ad duo attendere debet, nempe ad magnitudinem qualitatemque peccatorum, & ad pœnitentis diſpoſitionem. Ita Concilium Trid. *n. 18.* relatum, & communiter Doctores, ac præſertim Scotus *4. diſt. 15. q. 1.* Ratio eſt: quia quan-

tum commodè fieri potest, paliturque pœnitentis dispositio, debet esse correspondenti aliqua pœnæ ad culpam; juxta illud *Sapientiæ* 11. *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.* Et *Deut.* 25. *Pro mensura peccati erit & plagarum modus.*

21. Quia igitur peccatum in genere distinguitur in tria membra, scilicet in peccatum seu concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ 1. *Joan. c.* 2. hinc observat Doctor noster *cit. q.* 1. quòd singulis peccatis sic in genere distinctis correspondeant de congruo propriæ Satisfactiones in genere: scilicet peccato carnis Jejunium, comprehendendo sub hoc quascunque carnis macerationes: peccato superbiæ & cæteris spiritualibus Oratio, quæ & humiliat spiritum DEO, & robrat contra peccata: peccatis autem circa temporalia, nimirum avaritiæ, & hujusmodi, magìs appropiatè correspondet Eleemosyna. Idipsum habet Rituale Romanum *tit. de Sacramento Pœnitentiæ* ibi: *Quare curet* (Minister) *quantùm fieri potest, ut contrarias peccatis pœnitentias injungat: veluti avaris eleemosynas, libidinosis jejunia, vel alias carnis afflictiones, superbis humanitatis officia, desidiosis devotionis studia &c.*

22. Dicitur notanter, *quantum fieri potest.* Siquidem secus dicendum, quando speciales circumstantiæ hunc rigorem servare non permittunt. Hinc Doctor Subtilis *loc. cit.* rectè subjungit, quòd, quamvìs hæc sit correspondentia in generali, & de congruo, ea tamen in

in casibus particularibus nec necessariò, nec congruenter debeat semper observari, eò quòd in casibus specialibus satis frequenter non conveniat facultati pænitentis pœnitentia illa, quæ correspondet peccatis suis in generali. Unde optimè monet, requiri circa hoc discretionem Sacerdotis, qui, ut loquitur Tridentinum, *pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, salutares, & convenientes satisfactiones injungat.*

23. Declaratur eadem doctrina exemplis ibidem à Scoto relatis, & inter Theologos communiter receptis. Sic quippe pauperi, qui eleemosynam dare nequit, non sunt injungendæ eleemosynæ, etiamsi peccata commissa v. g. furta, secundùm congruentiam generalem exigerent eleemosynam; cùm sæpius tales non ampliùs habent, unde injustæ ablatum restituant. Item homini, qui ob continuum laborem jejunare nequit, non sunt imponenda jejunia, quamvìs cæteróquin talia suis peccatis correspondeant; sed potius inducendus est, ut una cum alia pœnitentia sibi convenienti suum continuum laborem subeat, Deoque offerat in remissionem suorum peccatorum. Similiter dives, qui lapsus fuit in peccatum carnis, si est adeo delicatus, quòd non velit jejunare, nec aliam macerationem notabilem subire; vel præsumitur, quòd, si sibi imponeretur, citò abjiceret, & sic peccaret novo peccato, inducendus est ad orationem & eleemosynam, illúdque ipsi imponendum, quod libentius recipit, & quod creditur perseverantiùs adimplere.

 24. In-

24. Interim fatendum est, quoad praxin non modicam esse difficultatem in quantitate pœnitentiæ taxanda, magnâque in eà determinanda opus esse discretione. Siquidem ex una parte vitandus est defectus, *ne, si fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agnant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo*, Confessarii *alienorum peccatorum participes efficiantur*, prout monet Concilium Trid. *cit. c. 8.* Dum tales non tam inducunt pœnitentes in odium criminum, quàm in vilipensionem eorum, ob levitatem pœnitentiæ injunctæ; nam, ut ait S. Ambrosius *Serm. 8. in Psalm.* 118. *Facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi.* Ex altera verò parte multò magìs cavendus est excessus, ne vel Fideles gravioribus injunctis pœnitentiis scandalizentur, atque ab hoc saluberrimo animarum suarum remedio deterreantur, vel novi eis laquei injiciantur, per neglectum ejusmodi indiscretarum pœnitentiarum denuo peccandi. Pulchrè, quantum ad propositum, loquitur S. Chrysostomus, relatus *can. Alligant. 26. qu. 7.* & tandem subjungit: *Etsi erramus modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius est, propter misericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem? Ubi enim Paterfamilias largus est, Dispensator non debet esse tenax. Si DEUS benignus est, ut quid Sacerdos ejus austerus? vis apparere sanctus, circa vitam tuam esto austerus, circa alienam benignus.*

25. Itaque, quia Sacramentum Pœnitentiæ à Christo per se, ac principaliter institutum fuit

in

in bonum pœnitentis, atque ut animæ ejus vulnera curentur, ſequitur inprimis, quòd Sacerdos nunquam debeat talem pœnitentiam imponere, quam omnino credit pœnitentem ex imbecillitate, vel alia cauſa non impleturum: nam ea hoc ipſo non eſſet *pœnitentia ſalutaris*, qualem imponendam cenſet Concilium Tridentinum. Hinc, ut loquitur Joannes Gerſon *part. 2. Operum. Tutius eſt, cum parva pœnitentia, quæ ſponte ſuſcipitur, & veriſimiliter adimpletur, ducere Confeſſos ad purgatorium, quàm cum magna non implenda præcipitare in infernum.* Ne tamen confitens ob pœnitentiæ levitatem peccata ſua minùs æſtimet, ſuaviter monendus erit à Confeſſario, pœnitentiam impoſitam non eſſe commenſuratam ſuis delictis: quare ipſemet ſponte exercere ſtudeat alia opera bona in ſatisfactionem ſuorum peccatorum.

26. Deinde notandum ex Rituali Romano, pro peccatis occultis, quantumvìs gravibus, non eſſe injungendam pœnitentiam publicam, utpote infamativam. Item nec talem, unde domeſtici poſſint devenire in cognitionem gravioris criminis: uti ſunt jejunia extraordinaria, diſciplinæ, ac hujusmodi, niſi habeatur occaſio ſimiles pœnitentias ſecretò peragendi, vel ſaltem ſic, ut alii non advertant, ipſas ratione Confeſſionis injunctas fuiſſe; nam urget eadem ratio. Rurſum (c) non expedit pauperibus pro pœnitentia imponere eleemoſynas, neque operariis vel debilibus jejunia, aut mulieribus longas peregrinationes, nec valdè occupatis multas preces. Inſuper ratione intenſionis ipſius doloris;

loris; item tempore Jubilæi, vel alterius Indulgentiæ plenariæ levior pœnitentia injungi potest, cùm illius defectum suppleat vel meritum virtutis, vel lucratio Indulgentiæ. Interea tamen tempore Jubilæi, vel aliarum Indulgentiarum hoc insuper sibi specialiter notent Confessarii quoad recidivos, ut, quamvis pœnitentiam vindicativam notabiliter mitigent, præservativam tamen seu medicinalem tunc temporis non facilè intermittant: agit enim Confessarius non solùm Judicem vindicando peccatum præteritum, sed etiam Medicum præservando in futurum.

27. Quòd si peccata pœnitentis graviorem exposcant pœnitentiam, is primùm leniter disponendus erit ac agnoscendam suorum criminum gravitatem, & quantam pro eis pœnitentiam promeritus fuisset; & postmodum eidem proponi poterunt variæ pœnitentiæ, ipsique relinqui delectus, cum hac admonitione, ut ultro, & sponte sua quænam alia pia opera adjungat. Etsi enim regulariter loquendo debeat Sacerdos imponere pœnitentiam sub præcepto, nihil tamen obstat, quin etiam possit quædam opera satisfactoria consulere, sicque aliquando, spectata fragili conditione pœnitentis, quandam pœnitentiæ partem sub consilio injungere. Quinimo Suarez *disp. 38. sect. 6. n. 5.* citans D. Thomam, Navarrus *cap. 26. Manual. n. 23.* Bonacina *disp. 5. de Pœnit. qu. 5. sect. 3. punct. 2. n. 13.* aliique plures probabile censent (quamvis contradicant Vasquez, Lugo *disp. 25. de Pœnit. n. 57.*) per illa verba Sacerdotis,

post absolutionem adjungi solita: *Quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum &c.* posse in supplementum ejusmodi opera in genere injungi pro pœnitentia, & sic elevari ad satisfactionem pro peccatis tunc Confessis ex opere operato exhibendam. Tandem juvabit injungere frequentiorem Confessionem, præsertim recidivis; atque etiam, ut monet Catechismus Romanus *n. 32.* citandus, ut certis aliquot & definitis diebus orationi vacent, prout Spiritus, & prudentia suggesserit.

Additio.

* Illud præterea pro fine secundæ Conclusionis notandum venit ex Patre Elbel *part. 2. Theolog. Sacrament. Confer. n. 247.* quòd, dum Concil. Trid. & Doctores volunt, ut gravitati peccatorum commensuretur regulariter suo modo gravitas Pœnitentiæ, seu Satisfactio Sacramentalis, talis commensuratio fieri debeat proportione geometrica tantùm, non arithmetica; quia posterior sæpe impossibilis, vel saltem admodùm difficilis accideret, si e. g. sicut pro una fornicatione unum rosarium, ita pro centum fornicationibus centum rosaria injungeretur. *

28. CONCL. III. Possunt pro pœnitentia Sacramentali injungi non solùm opera supererogatia, seu aliunde indebita, sed etiam opera alióquin præcepta. Ita communis, paucis exceptis. Ratio est: quia hujusmodi opera non obstante priori præcepto adhuc sunt libera, & meri-

meritoria, & consequenter satisfactoria, atque ut assumpta ad Sacramentum Pœnitentiæ specialem vim satisfacendi acquirunt ex opere operato, quam aliàs ex opere operantis non haberent.

29. Notant tamen Doctores, communiter loquendo, ac cessante justa causa, non esse imponenda opera aliunde jam præcepta sed opera supererogatoria. Undè inferunt, si Confessarius aliud non exprimat, aut ex verbis, vel aliis circumstantiis oppositum non appareat, censeri, eum velle injungere pro pœnitentia opus aliunde non præceptum: v. g. si injungat, ut die Festo Missam audiat, censetur velle injungere Missam aliam præter eam, quam alióquin pœnitens tenetur, die Festo audire. Quòd si verò dicat pœnitenti, ut duas Missas audiat die Festo, censetur ex hoc loquendi modo comprehendere etiam Missam aliàs jam præceptam: & sic de aliis similibus.

30. CONCL. IV. Potest pro pœnitentia Sacramentali injungi Oratio applicanda pro Fidelibus defunctis. Ita Lugo *disp. 25. de Pœniten. sect. 4. n. 62.* cum communiori, quamvìs nonnulli oppositum teneant. Ratio est: quia oratio pro defunctis est acceptissima DEO eleemosyna, utpote per quam subvenitur animabus Defunctorum summè indigentibus; ergo, cùm eleemosyna, sub qua continentur quælibet opera misericordiæ tam corporalia, quàm spiritualia, pro pœnitentia possit imponi, cur non etiam oratio pro Defunctis?

31. Di-

31. Dices. Oratio, vel aliud opus bonum pro Defunctis applicatum non prodest pœnitenti ad satisfaciendum pro se ipso; ergo non videtur posse imponi pro satisfactione Sacramentali. Resp. negando antecedens: licèt enim satisfactio operis præcepti applicetur Defunctis, adhuc tamen satisfactio correspondens illi bonæ voluntati, & actui charitatis proximi, atque misericordiæ spiritualis, quo pœnitens ob præceptum Confessarii vult orare, & orat pro Defunctis, remanet ipsi pœnitenti, qui proinde non destituitur omni fructu satisfactionis, proveniente ex tali pœnitentia.

32. Confirmatur hæc sententia auctoritate Catechismi Romani, jussu S. Pii Papæ V. editi, in quo, agendo de satisfactione, circa finem præsens Conclusio approbatur, simulque generalis modus satisfactionis Sacramentalis imponendæ assignatur sequentibus verbis plurimùm ponderandis. *Igitur universæ Satisfactionis modum, culpæ ratio temperabit. Sed ex omni Satisfactionum genere maximè convenit pœnitentibus præcipere, ut certis aliquot definitis diebus orationi vacent, ac pro omnibus, præsertim pro iis, qui ex hac vita in Domino decesserunt, preces DEO faciant. Hortari verò etiam eos oportet, ut sæpe eadem Satisfactionis opera à Sacerdote indicta ultro suscipiant, ac repetant.*

Additio I.

Additio I.

* Quæres I. Quænam opera pro pœnitentia Sacramentali sint imponenda infirmis, & moribundis? Resp. ex Sporer *part. 3. Theol. Sacram. c. 4. n. 546. Inprimis*, si infirmi necdum sint desperati, hisce juxta proportionem peccatorum etiam quandoque suo modo gravior pœnitentia injungenda est, ita nimirum, ut, si ob infirmitatem integram persolvere pro tunc ipsis nimiùm difficilè accideret, saltem partem à Confessario determinandam peragant, & residua opera, postquam reconvaluerint; à quibus tamen, si interea obirent, à Confessario eximantur expressè ad tollendas anxietates. *Secundò.* Quòd si salus jam sit desperata, ut plus ab infirmis præstari nequeat, expedit ad minus imponere, ut SS. Nomen JESU ter, vel quinquies ore proferant, vel, si non possint, saltem mente recogitent. Item consultum erit, ut Confessarius subinde moneat, quatenus pœnitens ipsam suam infirmitatem, dolores, molestias, imò & mortem impendentem DEO offerat in satisfactionem suorum peccatorum, ídque in unione dolorum, Passionis, ac mortis Redemptoris nostri JESU Christi. Præterea pro quantitate delictorum, & qualitate personarum adhortetur infirmum, ut de bonis suis eleemosynas largiatur, sacrificia offerri curet &c. Insuper, si antea facto testamento quidpiam ad causas pias legaverit, ut illud animo denuo ratificet Deóque offerat etiam in satisfactionem pro suis peccatis &c. *

Additio.

Additio II.

* Quæres II. Quandonam mortaliter peccet differens opera pro pœnitentia Sacramentali injuncta? Resp. Non facilè deberi talem etiam gravem aliàs peccatorem damnari alicujus peccati mortalis, nisi ex dilatione prævideatur periculum oblivionis, aut impotentiæ imposterum eadem persolvendi. Ita cum aliis Sporer loc. cit. *num. 577.* Ratio est: quia ex una parte per talem dilationem ordinariè necdum tollitur integritas prioris Sacramenti habentis super modum judicii, in quo utique sententiæ executio differri potest; ex altera autem parte plerúmque præceptum Confessarii magìs cadit in rem ipsam præstandam, quàm in tempus præfixum. Ubi tamen haud dubiè citiùs peccari potest quoad dilationem pœnitentiæ medicinalis, quàm præcisè vindicativæ, uti consideranti patet, & rectè notat P. Holzman *tom. I. tract. 4. num. 611.* etenim medicinalis ordinata quoque est, ut præservet in futurum à relapsu; hincque voluntas Confessari esse præsumitur, ut non diu differatur, ne tam citò iterum pœnitens in eadem peccata reincidat. Exinde la Croix *lib. 6. part. 2. num. 1288. ac seqq.* prudenter discurrit, utì sequitur. Si pœnitentia fuerit vindicativa tantùm, eandem ad mensem differre, non videtur esse mortale. Item, cui injunctum est, ut per annum omni mense confiteatur, non mortaliter peccat, si v. g. occasione Festi, aut Indulgentiarum dif-

ferat ad octo dies in alterum mensem, dummodo in altero mense bis confiteatur? quoniam tempus tale ordinariè præfigitur ad implendam, & non ad finiendam cum tempore obligationem. Item, qui jussus est jejunare hac die veneris, & jejunat sequenti, aut communicare proxima Dominica, & differt ad octiduum etiam sine rationabili causa, ordinariè peccat tantum venialiter; quia nimirum plerumque, & nisi aliud ex circumstantiis desumatur, præceptum Confessarii cadit magis in rem ipsam præstandam, quam in tempus præfixum; tenetur tamen omittere hac die veneris jejunium, vel hac Dominica Communionem, illam pœnitentiam exequi sequenti conformiter dictis; quoniam talis dies præfixus ordinariè censetur ad urgendam, non tamen ad finiendam cum die obligationem. Si tamen alicui injunctum sit, ut jejunet omni die Sabbati in honorem B. V. Mariæ, aut ut communicet omni Festo B. Virginis per annum, putant Coninch, Gobat, & Sporer, pœnitentem, quamvis negligendo eum diem peccet, non teneri altera die tale opus exequi, quia in circumstantiis similibus extraordinariis mens Confessarii videtur fuisse, alligare opus illud tali diei, cùm quo obligatio extinguatur, non prolongetur ad alium diem. Ita utiliter pro praxi la Croix, & quidem vix non quoad omnia in terminis formalibus. *

DISTINCTIO XI.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

QUÆSTIO I.

Quæ sit Materia, & Forma Sacramenti Extremæ Unctionis?

SUMMARIUM.

1. *Extrema Unctio est Pœnitentiæ consummativum, & Sacramentum exeuntium.*
2. *Est verum novæ Legis Sacramentum, à Christo institutum.*
3. *Extrema Unctio, quid?*
4. *Materia ejus remota, & proxima, quæ?*
5. *Oleum quale esse debeat?*
6. *Quid, si ei sit admixtum balsamum?*
7. *Oleum illud debet esse benedictum ab Episcopo.*
8. *Forma Sacramenti Extremæ Unctionis, quæ?*
9. *In quibus corporis partibus sit facienda Unctio?*
10. *Renum Unctio in fœminis semper omittenda: & quando in viris?*
11. *Quid, si quis careat manu, pede &c.*
12. *Manus Presbyteris quomodo ungendæ?*
13. *An in casu necessitatis sufficiat unica Unctio?*

14. *Solvitur instantia.*
15. *Praxis quarundam Diœcesium tempore pestis.*
* *Alia notabilis doctrina. Addit. I. & II.*

1. Extrema Unctio est ultimum ex illis Sacramentis, quæ vitam spiritualem cujuslibet Fidelis quoad se promovent; simúlque *non modo pœnitentiæ, sed etiam totius Christianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummativum existimatum est à Patribus*, utì loquitur Concilium Trident. *sess.* 14. *in Doctrina de Extrema Unctione.* Et quia non nisi in mortis articulo recipi potest, hinc, & *Sacramentum exeuntium* nuncupatur, juxta citatum Concilium *cap.* 3. de quo loquendo, sit

2. CONCL. I. De Fide certum est, Extremam Unctionem esse verum, & propriè dictum Sacramentum novæ Legis, à Christo Domino institutum. Ita præter perpetuum sensum Ecclesiæ Catholicæ docet Concilium tum Florentinum *in Decreto Unionis*, tum Tridentum *sess.* 14. *de Extrema Unctione c.* 1. ubi sic loquitur: *Instituta est autem sacra hæc Unctio infirmorum, tanquam verè & propriè Sacramentum novi Testamenti, à Christo Domino nostro, apud Marcum quidem* (cap. 6.) *insinuatum, per Jacobum autem Apostolum, ac Domini fratrem, fidelibus commendatum, ac promulgatum* (Jacobi 5.) *Infirmatur, inquit, quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum,* ungen-

ungentes eum oleo in Nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, &, ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Et ibi *Can.* 1. ſic definit Concilium contra Hæreticos: *Si quis dixerit, Extremam Unctionem non eſſe verè, & propriè Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum & à Beato Jacobo Apoſtolo promulgatum &c. anathema ſit.*

3. CONCL. II. Sacramentum Extremæ Unctionis eſt *Unctio hominis infirmi pœnitentis, facta in determinatis partibus corporis cum oleo conſecrato ab Epiſcopo, miniſtrata à Sacerdote, ſimul verba certa cum intentione debita proferente, ex inſtitutione divina efficaciter ſignificans curationem finalem venialium.* Ita Doctor Subtilis 4. *diſt.* 23. *q. un.* per hæc verba aptè declarans naturam hujus Sacramenti quoad ſingulas partes; prout ex progreſſu patebit.

4. CONCL. III. Materia remota Extremæ Unctionis eſt Oleum olivarum ab Epiſcopo benedictum: proxima verò eſt ipſamet Unctio facta hoc oleo. Ita certa, & communis, & conſtat tum ex Concilio Florentino *loc. cit.* ubi ait, quod Extremæ Unctionis *materia eſt oleum olivæ per Epiſcopum benedictum*, & Tridentino *cit. cap.* 1. ibi: *Intellexit enim Eccleſia materiam* (Extremæ Unctionis) *eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum*; tum ex illis verbis Apoſtoli Jacobi: *Ungentes eum oleo in nomine Domini.*

5. Ex quibus ſequitur I. Oleum iſtud debere eſſe ſimplex, ac ſine admixtione alterius li-

quoris: quale est oleum olivarum commune, ac usuale; eò quòd tale absolutè dicatur oleum.

6. Quòd si huic oleo admisceatur balsamum (prout fit in confectione Chrysmatis) tenent equidem nonnulli Doctores, per hoc impediri validitatem hujus Sacramenti: probabiliùs tamen est, oleum etiam balsamo mixtum esse validam materiam hujus Sacramenti; prout docent Suarez *part. 3. tom. 4. disp. 40. sect. 1.* Pontius, Mastrius, aliique plures. Ratio est; quia mixtio balsami, cùm sit modica (uti supponitur, ac fieri solet in confectione Chrysmatis) non destruit naturam olei; ergo in substantia remanebit verum oleum ab Episcopo benedictum. Et licèt extra casum necessitatis, ob admixtionem balsami, eo uti non liceat, si tamen per errorem, aut aliàs adhibeatur, Sacramentum validè administrabitur.

7. Sequitur II. Oleum hoc debere ab Episcopo esse benedictum, prout expressè docet Concilium tum Florentinum, tum Tridentinum *loc. cit.* Et quidem communior Doctorum sententia cum Doct. Subtil. *in 4. Sent. dist. 23. qu. un.* vult, quod benedictio Episcopi essentialiter requiratur ad valorem Sacramenti Extremæ Unctionis, ita ut, adhibitô oleô non benedictô ab Episcopo, nullum fiat Sacramentum.

8. CONCL. IV. Forma Sacramenti Extremæ Unctionis est solemnis illa precatio, quam Sacerdos ad singulas unctiones adhibet, cùm ait: *Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam Misericordiam indulgeat tibi Dominus, quid-*

quid

quid per visum (auditum, odoratum &c.) *deliquisti.* Ita Concilium Florentinum *loc. cit.* unà cum Concilio Tridentino, ac Rituali Romano Pauli V. Et quamvìs hæc forma sub his ipsis verbis præcisè non habeatur ex S. Scriptura constat tamen tum ex traditione Ecclesiæ, tum insinuatur ab Apostolo Jacoao *c.* 5. ubi ait: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.* Nam ly *orent super eum*, satis indicat, formam hujus Sacramenti debere esse deprecatoriam.

9. CONCL. V. In septem corporis partibus infirmus communiter est ungendus, nimirum in oculis, propter visum, in auribus, propter auditum, in naribus, propter odoratum, in ore, propter gustum, & locutionem, in manibus, propter tactum, in pedibus, propter gressum, & in renibus, propter delectationem ibidem vigentem. Ita expressè Concilium Florentinum, ac Rituale Romanum Pauli V.

10. Dicitur, *cammuniter est unguendus.* Siquidem circa hoc notat citatum Rituale Romanum, quamvìs præter illas corporis partes, quas veluti sensuum instrumenta homini natura tribuit, nempe oculos, aures, nares, os & manus, etiam pedes ac renes ungendi sint, attamen renum unctionem in mulieribus, honestatis gratia semper omitti (notandum ly *semper*) atque etiam in viris, quando infirmus commodè moveri non potest: neque tunc sive

in mulieribus, sive in viris aliam corporis partem pro renibus ungendam esse.

11. Notat ulteribus idem Rituale Romanum, si quis aliquo dictorum membro mutilatus existat, v. g. careat manu, vel pede, quod pars illi loco proxima sit ungenda, servatâ eadem verborum formâ.

12. Notat tertio idem Rituale, quòd manus, quæ reliquis infirmis interius ungi debent, Presbyteris exterius ungantur. Rationem hujus assignant Doctores: quia Sacerdos in sua Ordinatione jam fuit unctus oleo sacro in parte interiori manuum, id est: in palmis; ac ob id congruum magìs censetur, ut postea in exteriori potiùs manuum parte inungantur, quàm in interiori. Cæterùm loquendo de valore Sacramenti nihil refert, Sacerdotem etiam in ipsis palmis inungi; cùm hæc Unctio sit diversa ab illa, quam accepit in Ordinatione sua. Est tamen hac in re standum consuetudini cuiuslibet Diœcesis, ac præsertim Ordinationi Ritualis Romani.

13. CONCL. VI. Quamvìs multi Doctores velint, ad validitatem hujus Sacramenti necessarias esse ad minimum quinque unctiones in quinque corporis sensibus, cum quinque partialibus fermis, quæ correspondent singulis unctionibus: probabile tamen est, in casu necessitatis unicam sufficere unctionem, in quacunque corporis parte fiat, cum unica tantum forma, omnes tamen corporis sensus exprimente e. g. dicendo taliter: *Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam Misericordiam indul-*

dulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum. Ita Mastrius *disp. 22. Theol. mor. num. 38.* post Suarezium, Coninch, Layman, Pontium, aliósque. Ratio est, quia per unius organi unctionem, factam cum expressione quinque sensuum corporis infirmi, salvatur totum id, quod ad hoc Sacramentum requiritur à S. Jacobo Apostolo; simúlque illa unica unctio sufficienter significat effectum hujus Sacramenti: ergo etiam sufficit ad valorem ejus.

14. Nec obstat Concilium Florentinum, ac Rituale Romanum, quæ exigunt septem, vel saltem quinque præcipuarum partium unctiones. Nam hæc loquuntur de eo, quod fieri debet extra casum necessitatis: non autem per hoc intendunt definire, omnium harum partium unctionem essentialiter requi ad valorem Sacramenti. Quinimò unctio renum ne quidem est necessariá necessitate præcepti juxta jam dicta.

15. Unde hæc sententia non solùm à tota Universitate Lovaniensi approbata fuit, ùt refert Diana *part. 3. tr. 4. resol. 168.* sed etiam præscripta in diversis Ritualibus Diœcesanis, ut Mechlinensi, & Passaviensi, pro tempore pestis grassantis, nec non & in Rituali Diœcesano Frisingensi, ubi *c. 6. de Sacramento Extremæ Unctionis memb. 1. circa finem*, sic habetur: *In morbis contagiosis, & peste grassante, ut periculum vitetur, sufficit inungi sensus organum magis ad Unctionem expositum, ac detectum, dicendo: Per istam sanctam Unctionem & suam piissimam*

ſimam Miſericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, tactum, lumbos, (ſi inungendi fuerint) & greſſum. Et tum preces, quæ præmittendæ, & ſubjungendæ, forent, poterunt privatim dici.

Additio I.

* Quinimò non pauci DD. tenent, ad eſſentiam extremæ Unctionis non requiri, ut, dum in neceſſitate unicum membrum inungitur, allegati quinque ſenſus in ſpecie, & diſtinctè exprimantur pet verba, ſed ſufficere, ſi id fiat in genere v. g. dicendo: *per hanc Unctionem indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquiſti*, vel, *quidquid per quinque ſenſus deliquiſti.* Ratio eſt: quia ſtante ſimili pronuntiatione ſufficienter continetur ſenſus à Chriſto intentus in hujus Sacramenti forma circa remiſſionem. Videatur Katzenberger *in Supplem. Theol. Sacram. c. 2. ſect. 3. num. 72.*

Additio II.

* Pro praxi tamen tam circa hanc ultimam doctrinam, quàm circa alteram de Unctione unius tantum partis corporis *n. 13.* relatam, ſemper notandum eſt, quòd dictæ ſententiæ non ſint practicandæ, niſi in caſu neceſſitatis; quoniam non deſunt Auctores, qui cum Suarez, Henriquez, Palao, & Babenſtuber apud, & cum Holzman hic *num. 10.* defendunt, requiri ad valorem hujus Sacramenti, cum ſuis diſtin-

ſtinctis formis quinque Unctiones diſtinctas in quinque ſenſibus, puta, in oculis ratione viſus, in auribus ratione auditus, in naribus ratione odoratus, in labiis ratione guſtûs, & in manibus ratione tactûs; cùm autem hìc agatur de valore actûs, extra ullam neceſſitatem tutiora ſequi debemus. Quinimò meo judicio non malè ageret etiam ille, qui in neceſſitate duplicem noſtram ſententiam practicaret ſub conditione ſaltem mente retenta: *ſi valeat Sacramentum.*

QUÆSTIO II.
De Effectibus, Subjecto, & Iterabilitate Sacramenti Extremæ Unctionis.

SUMMARIUM.

16. *Effectus Sacramenti Extremæ Unctionis.*
17. *I. Præter gratiam ſanctificantem remiſſio peccatorum.*
18. *Effectus remiſſionis peccatorum, quomodo intelligendus?*
    (a) Tract. 14. diſt. 2. n. 23. & 24.
19. *II. Alleviatio infirmi, & quomodo?*
20. *Peccatorum reliquiæ, quas abſtergit hoc Sacramentum, quæ?*
21. *III. Liberatio ac infirmitate corporali, quando expedit &c.*
22. *Subjectum Extremæ Unctionis capax, quod?*
23. *Nequit miniſtrari ſanis, etiam damnatis ad mortem.*

24. *Quid*

16. EFFECTUS Sacramenti Extremæ Unctionis paucis verbis à S. Jacobo *in sua Canonica c. 5.* sequentibus verbis indicantur: *Et oratio Fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur ei.* Hinc fit

17. CONCL. I. Ultra gratiam habitualem, seu sanctificantem, quæ ex opere operato causatur ab omnibus Sacramentis novæ Legis, specialis effectus Sacramenti Extremæ unctionis est remissio peccatorum. Patet hoc ex citatis verbis Apostoli Jacobi: *Et, si in peccatis sit, dimit-*

dimittentur ei. Super quæ verba Concilium Trid. *loc. cit. c. 2.* explicans rem, ſeu effectum hujus Sacramenti, ſic ait: *Res etenim hæc gratia eſt Spiritus Sancti, cujus Unctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit.*

18. Porrò effectus iſte remiſſionis peccatorum intelligendus inprimis eſt de peccatis venialibus, quæ, ſi homini per alia Sacramenta, ac remedia, ſeu opera bona remiſſa necdum ſunt, virtute hujus Sacramenti remittuntur, ſi cæteroquin homo ſit diſpoſitus. Intelligendus deinde eſt de remiſſione pœnarum peccatis debitarum, non quidem ſemper omnium, ſed plurium, vel pauciorum, juxta diſpoſitionem ſuſcipientis. Quinimò per accidens fieri poteſt, ut etiam primam gratiam conferat Sacramentum iſtud, & peccatum mortale remittat homini bona fide exiſtimanti, ſe eſſe contritum, vel in ſtatu gratiæ, illúdque cum ſola attritione ſuſcipienti: prout jam ſupra (*a*) dictum eſt.

19. CONCL. II. Secundus hujus Sacramenti effectus eſt alleviare infirmum, juxta citatum illud D. Jacobi; *Et alleviabit eum Dominus.* Dicitur autem hoc Sacramentum alleviare infirmum, in quantum (ut ait Concilium Trid. *ſeſſ. 14. c. 2.*) *ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo Divinæ Miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſublevatus, & morbi incommoda ac labores leviùs fert, & tentationibus dæmonis, calcaneo inſidiantis faciliùs reſiſtit.*

20. Huc reduci poteſt alius effectus hujus

Sa-

Sacramenti, ibidem à Concilio Tridentino, & communi Theologorum assignatus, qui est *peccatorum reliquias abstergere.* Ubi per *peccatorum reliquias* intelligitur animi languor, torpor, mœror, tristitia, fastidium, & anxietas, & aliæ hujusmodi pravæ affectiones, quæ ex peccatis præteritis, eorúmque recordatione oriri solent, ac peccatorem in desperationem inducere: in ordine ad quas removendas proinde plurimum conducit digna hujus Sacramenti susceptio.

21. CONCL. III. Tertius Extremæ Unctionis effectus est, liberare infirmum ab infirmitate sua corporali, ubi saluti animæ id expedierit; juxta illud cit. Apostoli: *Et Oratio Fidei salvabit infirmum.* Hunc tamen effectum sanitatis corporalis non semper, ac infallibiliter præstat hoc Sacramentum, ùt patet: sed tunc solùm, ubi saluti animæ infirmi expedierit: prout notat Concilium Trid. *loc. cit. c.* 2. dicens, quòd infirmus virtute hujus Sacramenti *sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.* Et ratio est: quia Sacramenta nullum ex Christi institutione conferunt effectum, nisi in ordine ad spiritualem animæ profectum, ac vitam æternam consequendam.

22. CONCL. IV. Subjectum capax extremæ Unctionis est solus homo baptizatus, rationis compos, & periculosè infirmus, ita quòd probabiliter mors imminet. Ita communis; & patet tum ex citatis S. Jacobi verbis: *Infirmatur quis in vobis?* tum ex Concilio Trid. *loc. cit.*

cit. c. 3. ubi ait: *Declaratur etiam, esse hanc Unctionem infirmis adhibendam, illis verò præsertim, qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur: unde & Sacramentum exeuntium nuncupatur.*

23. Infertur proinde cum communi, non posse hoc Sacramentum ministrari sanis, neque iis, qui sunt constituti in mortis articulo ob extrinsecam duntaxat violentiam, v. g. damnatis ad mortem, hominibus in naufragio constitutis, militibus ad prælium ituris, & hujusmodi. Ratio est: quia ex Christi institutione solus homo infirmus est capax hujus Sacramenti: tales autem homines non sunt infirmi, ùt patet.

24. Aliud est dicendum de eo, qui pestem contraxit, qui venenum vel vulnus lethale accepit &c. propter quod est in periculo mortis: talis enim post ejusmodi casum verè jam ægrotat, licèt causa istius ægritudinis fuerit extrinseca, & violenta; atque ideò communiter hujusmodi homines censentur esse capaces extremæ Unctionis. Idem dicendum de eo, qui ob nimiam senectutem deficientibus viribus est costitutus in periculo mortis: etenim & iste verè infirmatur; nam, ut habet vulgatum illud, *Senectus ipsa est morbus.*

25. Infertur ulteriùs, quòd infantibus rationis necdum capacibus, ac etiam illis, qui perpetuò amentes fuerunt, Extrema Unctio ministranda non sit; utì notat Scotus 4. *dist. 23. §. De secunda*, cum communi. Ratio est: quia tales non possunt esse pœnitentes, id est, non sunt

ſunt capaces Sacramenti Pœnitentiæ; ergo neque Extremæ Unctionis, eò quòd hoc Sacramentum illius *conſummativum*, ſive complementum exiſtimetur, ùt loquitur Concilium Trid. *num. 1.* relatum.

Additio.

* Dixi notanter: *Infantibus rationis necdum capacibus*: Nam, ſi forent capaces, & ferventer peterent extremam Unctionem, eſſéntque aliquo modo circa hoc Sacramentum inſtructi, eadem deneganda non foret, quamvìs Sacramentum Euchariſtiæ nunquam adhuc recepe-rint. Unde Pater Holzman hìc *num. 43.* improbat factum cujusdam Parochi, qui puero ægroto ſeptennium non multùm ſupergreſſo, attamen jam confiteri ſolito, denegavit, quamvìs parentes ejusdem ardenter inſtarent, Sacramentum extremæ Unctionis ex ea ratione; quia dictus puer nunquam adhuc recepit ſacram Synaxin: ſufficit enim; ut ſit capax Sacramenti Pœnitentiæ, cujus hoc Sacramentum extremæ Unctionis eſt conſummativum. *

26. Loquendo de adultis, & qui rationis uſum habuerunt, tametſi deceat, idque curandum ſit, ut hoc Sacramentum conferatur infirmis, dum adhuc rationis compotes ſunt (ſic enim majori cum reverentia ſuſcipietur) attamen non debet denegari morituris, in phreneſin, aut amentiam lapſis, ſed eſt eisdem dandum: dummodo antea chriſtianè vixerint, atque ſalutis ſuæ memores fuerint: quod qui-dem

lem præsumendum est, nisi de contrario con-
tet. Layman *lib. 5. tr. 8. c. 4. num. 3.* & com-
nunis.

27. Nec obstat, quòd loquendo de Sacra-
nento Pœnitentiæ (*b*) Doctores non pauci
vel oppositum teneant, vel dubitent, an in tali
asu sit conferendum illud Sacramentum etiam
ub conditione. Resp. enim, disparitatem esse:
uia ad Sacramentum Pœnitentiæ, quod à
Christo Domino institutum fuit per modum
udicii, requiritur Confessio sensibilis, qualem
unc sufficienter adesse à memoratis DD. dubi-
atur: hæc autem non requiritur ad Extremam
Unctionem.

28. Quinimò ad conferendum Sacramentum
Extremæ Unctionis non est expectandum, do-
ec infirmus omni prorsus sensu careat, aut pe-
itus sit desperata salus ejus, sed sufficit, quòd
nfirmus judicio Medicorum, aut peritorum
ericlitetur de vita, sive probabile periculum
ubsit, ne, si diutius differatur istud Sacramen-
um, mors vel defectio sensuum subitò super-
eniat. Expedit enim, ut ab infirmo periculosè
grotante hoc Sacramentum (si fieri potest)
um adhuc viget integra mens & ratio, reci-
iatur, sicque is ad uberiorem illius fructum,
ratiámque percipiendam sua fide, piáque ani-
ni voluntate sese disponere valeat. Herincx
isp. 11. de Extrema Unctione qu. 5. num. 41. post
Catechismum Romanum. Barbosa *de Offic. Pa-
ochi c. 22. num. 19.* Laym. *n. 4.* & alii.

29. CONCL. V. Quamvis hoc Sacramen-
um simpliciter sit iterabile, si nimirum homo

in pluribus morbis cum probabili vitæ periculo successivè sit constitutus, nihilominus durante eadem necessitate, statúque morbi Sacramentum istud iterari non potest: quòd si tamen varietur morbi status, & infirmus, postquam reconvaluisse videbatur, denuo sive vî ejusdem, sive alterius morbi in periculum mortis incidat, iterum conferri poterit. Ita certa: & communis Doctorum, atque habetur in Concilio Trid. *loc. cit. c.3.* Accedit ratio, quia hoc Sacramentum non imprimit characterem; ergo est iterabile superveniente tamen novo viæ discrimine.

30. Porrò illa temporis distantia morbíque varietas prudenti judicio relinquitur designanda; ita tamen, ut considerata diurnitate ægritudinis, ac variatione status ejus censeatur esse novus morbus, id est, constituens hominem in novo mortis periculo, ac proinde nova necessitas: & sic primùm poterit iterari Sacramentum istud.

Additio.

* Augustinus Barbosa *de Offic. Paroch. c. 22. n. 28.* apud Gobat existimat, intervallum unius septimanæ inter unam, & alteram unctionem intercedens esse sufficientem temporis distantiam, de novo Sacramentum Extremæ Unctionis recipiendi, dummodo verè constet, infirmum post primam unctionem intra hoc intervallum hebdomadarium fuisse constitutum extra periculum propinquum mortis, licèt cæteroquin

quin necdum ex integro ſit reſtitutus ſanitati; prout id teſte Patre Kiliano Kazenberger *in Supplem. Sacram. c. 2. ſect. 4. num. 110.* frequenter poteſt contingere apud Aſtmaticos, Hydropicos, & Phtyſicos, in quibus, radice morbi permanente, morbi ſtatus ſæpe notabiliter variatur, ut tunc in periculo urgenti ſint conſtituti, poſtea plateas, & Eccleſias frequentent, ac demum intervallo alio iterum periculoſè decumbant. Quare pro praxi, ſi ægroti illi, qui jam ſemel Extremam Unctionem receperunt, iterum poſt aliquot dies inungi petant, Domini Parochi obſervent, an intra hoc tempus novus morbus periculoſus acceſſerit, vel non? Si prius; non facilè denegent fervidè petentibus hoc Sacramentum etiam poſt paucos dies; nam propter novum aliud certamen, ſeu agonem poterit pro confortatione nova adhiberi unctio, teſte Dicaſtillo hîc *D. 1. dub. 10. n. 166.* Si verò poſterius; tunc indagent ulterius, an interea periculum præcedentis morbi, ratione cujus inuncti fuerunt, verè ceſſaverit, necne? ſi non, neutiquam reiteretur Extrema Unctio: ſi verò ceſſavit jam integro circiter octiduo, de novo adminiſtrare poterunt; aliàs verò non id faciant. Videatur Kazenberger *loc. cit.* *

31. Poſſet hic ulteriùs quæri de neceſſitate hujus Sacramenti ad ſalutem. Verùm de hoc jam dictum fuit ſupra *diſt. 2. num. 68. & ſeqq.* Quamvis enim Fideles ad receptionem Extremæ Unctionis nulla præcepti diſtrictione, per ſe loquendo, teneantur, tamen (uti loquitur

 Con-

Concilium Trid. *cit. cap. 3.) nec tanti Sacramenti contemptus absque ingenti scelere, & ipsius Spiritus Sancti injuria esse posset.*

DISTINCTIO XII.

De Sacramento Ordinis.

QUÆSTIO I.

Quid, & quot sint Ordines? Ubi & de prima Tonsura.

SUMMARIUM.

Privilegium Fori.

12. *Privilegium Canonis.*

(*a*) Tract. 13. dist. 2. num. 58. & seqq.

Alii effectus primæ Tonsuræ.

13. *Episcopatus, an sit Ordo?*

14. *Comprehenditur sub Sacerdotio amplè sumpto.*

15. *Omnes, & singuli Ordines sunt verum Sacramentum.*

Et causant specialem Characterem, cum Additione.

16. *Constituunt omnes unum Sacramentum, quomodo?*

(*b*) Tract. 14. dist. 1. num. 10.

Quid de Characteribus?

1. ABSOLUTIS Sacramentis, quæ vitam spiritualem cujuslibet Fidelis quoad se promovent, recepta Theologorum methodo tractatur de Sacramentis illis novæ Legis, quæ respiciunt totam Communitatem populi Christiani: qualia sunt Sacramentum Ordinis, & Matrimonii. Siquidem mediante illo in Ecclesia Catholica constituuntur legitimi Sacerdotes, ac Ministri Ecclesiastici, qui præsint, ac legitime gubernare noverint totum populum Christianum. Post quod sequitur Sacramentum Matrimonii, quo generis humani propagatio ad conservationem Reipublicæ Christianæ requisita perennatur, atque, ut honestè, ac decenter fiat, specialibus gratiis & auxiliis Divinis roboratur. Et quidem loquendo nunc de Sacramento Ordinis,

2. Advertendum est primò, quòd nomen Ordinis diversas habeat significationes. Nam quandoque sumitur Ordo pro congrua quorumdam inter se dispositione, ut si dicatur: *Exercitus conservat ordinem bonum; inter hæc reperitur nullus ordo*. Quandoque pro gradu præeminenti in aliqua Republica: sic dicitur *Ordo Equestris*, *Ordo Senatorius*, *Ordo Clericalis &c.* ut taceantur aliæ ejus acceptiones.

3. Advertendum ulterius, quòd, quantum attinet ad propositum, Ordo dupliciter sumatur: primò pro gradu præeminenti in Ecclesia Dei, id est, pro dignitate Ecclesiastica quibusdam personis collata vì Sacramenti Ordinis recepti. Secundò sumitur Ordo pro ipsa actuali ordinatione, seu institutione alicujus in gradu præeminenti Ecclesiæ: & hoc posteriori modo acceptus Ordo est unum ex septem novæ Legis Sacramentis, non item in priore acceptione. Sic v. g. Presbyteratus potest sumi vel pro ipsa actuali ordinatione alicujus in Presbyterum, & sic est Sacramentum: vel pro dignitate, seu potestate Sacerdotali, quam quis acquisivit vì ordinationis suæ in Presbyterum, & ratione cujus potest validè consecrare, & absolvere: & hoc modo Presbyteratus non est Sacramentum, sed potius aliquid consequens ad Sacramentum Ordinis Presbyteratus jam peractum, sibíque collatum. Et quod dicitur hic de Presbyteratu, idem servata proportione dicendum est de Diaconatu, Subdiaconatu, & quatuor Ordinibus minoribus.

4. Hinc,

4. Hinc, ſi quis dicat, Presbyteratus eſt Sacramentum novæ Legis: atqui Petrus, ante annum ordinatus, habet Presbyteratum; ergo Petrus habet Sacramentum Ordinis, & quidem adhuc hodie, cum etiam nunc habeat Presbyteratum. Reſp. diſtinguendo majorem: Presbyteratus eſt Sacramentum, ſumendo Presbyteratum pro actuali ordinatione alicujus in Presbyterum, conceditur: ſumendo Presbyteratum pro dignitate, ſeu poteſtate Sacerdotali permanente, negatur major: & ſic diſtincta minore negatur conſequentia.

5. Ratio hujus doctrinæ eſt: quia Ordo eſt Sacramentum conſiſtens in fieri, non autem in facto eſſe: unde nequit conſiſtere in ipſa dignitate, poteſtate, & gradu Sacerdotali, qui ſemper permanet, ſed ſolùm in actuali ordinatione, id eſt, in illa ſenſibili actione mox tranſeunte, qua præbetur Clericis dicta poteſtas, & gradus Sacerdotalis. Unde ad hoc indicandum, & vitandam omnem ambiguitatem, atque æquivocationem, Concilium Trid. *Seſſ. 23. Can. 3.* notanter ſic inquit: *Si quis dixerit, Ordinem, ſive ſacram Ordinationem non eſſe vere, ac proprie Sacramentum &c. anathema ſit:* per additum ly *ſive ſacram Ordinationem*, explicans, quid intelligatur per ly *Ordo*, dum dicitur eſſe Sacramentum novæ Legis. His prænotatis, ſit

6. CONCL. I. *Sacramentum Ordinis* benè definitur, dicendo: Ordo eſt Sacramentum novæ Legis, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato ad aliquod Miniſterium circa Euchariſtiam dignè exhibendum. Ita in re communis; potéſtque

hæc definitio Sacramenti Ordinis in genere facilè cuilibet Ordini in particulari applicari, definiendo eosdem per officia singulis propria, quorum quodlibet denotat aliquod ministerium proximè, vel saltem remotè influens ad cultum circa Eucharistiam dignè exhibendum, utì juxta definitionem Sacramenti Ordinis *ut sic* requiritur.

7. Sic *Ostiariatus* est Ordo, seu Sacramentum novæ Legis, quo traditur ordinato potestas aperiendi januas Ecclesiæ pro celebranda, vel audienda Missa &c. *Lectoratus* est Ordo, quo confertur potestas legendi in Missa Prophetias &c. *Exorcistatus* est Ordo, quo datur potestas energumenos per Exorcismos ita præparandi, ut Missæ, ac sumptioni Eucharistiæ cum debita dispositione interesse possunt. *Acolythatus* est Ordo, quo datur potestas ministrandi in Missa &c. Similiter *Subdiaconatus* est Ordo, quo traditur ordinato potestas solemniter cantandi Epistolam, & portandi Calicem cum Patena ad Altare. *Diaconatus* est Ordo, quo datur ordinato potestas solemniter cantandi Evangelium, ac proximè ministrandi Sacerdoti circa confectionem Eucharistiæ. *Presbyteratus* est Ordo, seu Sacramentum novæ Legis, quo datur ordinato potestas consecrandi Corpus & Sanguinem Christi, atque Fideles confitentes à peccatis absolvendi.

8. Unde *Sacerdos* bene describi potest, quod sit vir in præeminenti gradu Ecclesiæ constitutus, habens potestatem consecrandi Corpus & Sanguinem Christi &c. Quo modo (servata

tamen

tamen proportione) etiam Diaconus, & alius in Ordinibus conſtitutus, aptè poterit deſcribi per officium ſibi competens.

9. CONCL. II. Septem ſunt Ordines in Eccleſia Dei, videlicet Oſtiariatus, Lectoratus, Exorciſtatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, ac Presbyteratus ſeu Sacerdotium. Ita Concilium Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 2. aſſerens, *ab ipſo Eccleſiæ initio dictorum Ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum miniſteria in uſu fuiſſe.*

10. CONCL. III. Prima Tonſura non eſt Ordo, neque Sacramentum, ſed mera diſpoſitio ad Ordines. Ita Theologi communiter, contra plerósque Canoniſtas, volentes; etiam primam Tonſuram eſſe Ordinem propriè dictum; quorum ſententiam ex profeſſo, ac fuſiſſimè propugnat Fagnanus in *c. Cum contingat num.* 44. *& ſeqq. de Ætate & qualit. præficiendorum.* * Imo præſens Auctor ipſemet ut Canoniſta in eamdem inclinat in Jure Canonico *lib.* 1. *decr. tit.* 11. *num.* 10. *& ſeqq.* * Cæterum ratio noſtræ Concluſionis deſumitur inprimis ex Decreto S. Caji Papæ & Martyris, qui (ut refertur in Breviario Romano die 22. Aprilis) *conſtituit, ut his Ordinum & honorum gradibus in Eccleſia ad Epiſcopatum aſcenderetur: Oſtiarii, Lectoris, Exorciſtæ, Acolythi, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri:* ergo; cùm inter hos Ordinum gradus non connumeretur prima Tonſura, dicendum, quòd ipſa non ſit Ordo. Idem probatur ex cit. Concilio Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 2. ubi referens nomina Ordinum, ab ipſo

Ecclesiæ initio in usu existentium, pariter tacet primam Tonsuram: quinimò eam satis aperte ab Ordinibus secernit, dum ait, quòd Ordines in Ecclesia *ita sint distributi, ut qui jam Clericali Tonsura insigniti essent, per minores ad majores ascenderent.* Quòd si in contrarium adducantur nonnulli textus, in quibus prima Tonsura *Ordo Clericalis* vocatur, debet Ordo Clericalis, ut sic jura juribus concordentur, sumi in sensu aliquo latiori jam superiùs *num. 2.* indicato; nimirum pro gradu aliquo, per quem quis ad statum digniorem; nimirum à Laicali ad Clericalem transfertur, in quo sensu Tonsura utique potest Ordo dici; licèt cæteroquin sumendo Ordinem in rigore, prout simul est Sacramentum, prima Tonsura potius sit dispositio ad Ordines recipiendos, in quantum per eam patet ascensus ad Ordines tum minores, tum majores; simulque per ipsam quis sit Clericus, ac de Foro Ecclesiastico, & particeps Privilegiorum Clericalium: occasione cujus

11. Quæres. Qui sint effectus primæ Tonsuræ? Resp. cum communi, eos esse multiplices, quos enumerat cit. Fagnanus *num. 112.* Inprimis enim per eam Christiani à Statu Laicali transferuntur ad Clericalem, & de sorte Domini efficiuntur *arg. can. Duo sunt 12. q. 1.* & *can. Cleros dist. 21.* Deinde Tonsurati acquirunt *Privilegium Fori;* hoc est, eximuntur ab omni Potestate, seu Jurisdictione sæculari. *can. Si Imperator. dist. 96.* ac proinde non possunt amplius à Judice sæculari in judicium trahi, incarcerati, vel puniri, sed duntaxat

taxat ab Eccleſiaſtico. Verumtamen novo Jure Concilii Trid. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 6. ad hoc, ut prima Tonſura initiatus gaudeat dicto Privilegio Fori, requiritur, quòd is vel *Beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut Clericalem habitum, & Tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat; vel in Seminario Clericorum, vel in aliqua Schola, vel Univerſitate, de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad majores Ordines ſuſcipiendos verſetur.* Ita Concilium: quòd, cùm ſub disjunctione *aut*, *vel*, loquatur, ſufficiat quælibet harum trium conditio, ut is privilegio Fori gaudeat.

12. Rurſus prima Tonſura initiatus acquirit *Privilegium Canonis*; ac proinde ipſum injurioſè percutiens incidit ipſo facto in excommunicationem latam *can. Si quis ſuadente* 17. *quæſt.* 4. de qua jam ſuperiùs. (*a*) Item talis poteſt obtinere beneficium Eccleſiaſticum, ut innuit Concilium Trident. *cit. cap.* 6. eſt etiam capax omnis Jurisdictionis Eccleſiaſticæ, tam ordinariæ, quàm delegatæ, cujus merus Laicus eſt incapax: hinc initiatus prima Tonſura eſt capax poteſtatis excommunicandi, Beneficia conferendi, Cauſas ſpirituales cognoſcendi &c. Et tandem gaudet omnibus privilegiis Clericorum.

13. CONCL. IV. Epiſcopatus eſt quidem propriè dictus Ordo, tamen commodè refertur ad Ordinem Sacerdotii: atque ideo ſimpliciter dicendum eſt, in Eccleſia Dei eſſe tantum ſeptem Ordines. Ita Theologi paſſim contra Canoniſtas quoad ſecundam partem. Prior

pars

pars defacto est certa, adeo ut oppositum tenere sit periculosum: siquidem Concilium Trid. *sess. 23. cap. 4.* Episcopatum expressè inter Ordines connumerat, dum ait: *Docet insuper Sacrosancta Synodus, in Ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, & cæterorum Ordinum &c.* Accedit ratio: quia Episcopo competit quædam specialis potestas Ordinis, in quantum Episcopo, nimirum potestas conferendi Sacramentum Confirmationis, & Ordinis, sicque potestas ordinandi Ministros ad obeunda munera circa Eucharistiam: simulque consecratio Episcopi amplius tolli, aut dicta potestas validè conficiendi illa Sacramenta ulteriùs auferri non potest.

14. Ultima verò pars ex eo suadetur: quia, licèt Episcopatus sit Ordo à simplici Sacerdotio distinctus, ut docet Concilium Trid. *Sess. 23. can. 7.* tamen & ipse sub generali ratione Sacerdotii comprehenditur, sumendo nempe Sacerdotium amplè pro potestate non solum consecrandi, sed etiam validè conferendi omnia alia Sacramenta, quæ requirunt Ministrum consecratum. Quo modo sumendo Sacerdotium, illud postea subdividitur in Presbyteratum, cui competit administratio Eucharistiæ, Pœnitentiæ, ac Extremæ Unctionis, & in Episcopatum, cui insuper convenit potestas conferendi jure ordinario Confirmationem, & Ordinationem. Hinc S. Anacletus Papa *in Epistola 3. cap. 1.* ait, Ordinem Sacerdotum bipartitum esse, scilicet Episcoporum & Presbyterorum.

15. CON-

15. CONCL. V. Omnes, & ſinguli prædicti Ordines ſunt verum ac propriè dictum Sacramentum. Ita communis. Et quidem, quod Sacerdotium ſit Sacramentum, eſt de Fide. Quod autem etiam cæteri Ordines inferiores habeant veram rationem Sacramenti, colligitur ex Concilio Florentino *in Decreto Unionis*, ac Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 3. & can. 3.* ubi abſolutè, & absque ulla limitatione definitur, Ordinem ſeu ſacram Ordinationem eſſe Sacramentum; ſimulque dicitur, eſſe ſeptem Ordines in Eccleſia Dei. Accedit, quod ſingulis ſeptem Ordinibus ſupra *n. 6.* adductis competat definitio Ordinis ut ſic, & quod omnes & ſinguli Ordines habeant ſuam determinatam materiam, & formam, propriámque ſignificationem, uti patebit ex dicendis *Quæſt. ſeq.* Inſuper ſinguli Ordines imprimunt ſpecialem Characterem, ac diverſum ab aliis, ſecundùm quod diverſæ ſunt poteſtates miniſtrandi; ut docet D. Bonaventura 4. *diſt. 24. part. 2. art. 1. quæſt. 2.* cum communi, ac patet ex eo, quod omnes ſint irreiterabiles: atqui Character eſt effectus proprius Sacramenti; ergo.

Additio.

* Dices. Ordo Acolythatus non eſt verum Sacramentum: ergo non omnes Ordines ſunt verum Sacramentum. Antec. probatur; quia Sacramentum Ordinis, æque ad Sacramentum Confirmationis debet conformiter dictis *n. 13.* conferri ab ipſomet Epiſcopo; atque Acolythatus

tus tempore Concilii Carthaginensis IV. *cap. 6.* non conferebatur ab Episcopo, sed ab Archidiacono, à quo acolythandi accipiebant materiam hujus Ordinis, nimirum candelabrum cum cereo, & urceolos: ergo. Resp. neg. antec. ad ejus probationem distinguo min. quoad alterum membrum: conferebatur ab Archidiacono nomine & auctoritate propria, neg. min. nomine & auctoritate Episcopi tamquam à Ministro ejusdem, conced. Sufficiebat autem quoad valorem tempore dicti Concilii Carthaginensis talis mediata extraditio facta per Archidiaconum, tamquam Ministrum Episcopi; quia Christus specificam determinationem materiæ in his Ordinibus reliquit Ecclesiæ, ista autem pro eo tempore ordinavit, ut in acolythatu fiat extraditio materiæ per Archidiaconum nomine & auctoritate Episcopi. Videatur Holzman hic *Tract. 1. disp. 2. n. 71.* *

16. Cæterum his non obstantibus, omnes dicti septem Ordines constituunt in simul unum duntaxat Sacramentum Ordinis. Idque fit tum unitate subordinationis, seu finis, in quantum omnes ordinantur ad unum Sacerdotium, ac ratione hujus recipiuntur: tum unitate generis proximi, quatenus omnes & singuli Ordines in particulari conveniunt in ratione Sacramenti Ordinis ut sic, tamquam in genere proximo, quatenus omnes ordinantur ad obeunda munera circa Eucharistiam, prout ad rationem Ordinis ut sic requiritur. Ac proinde merito à Concilio Trid. *loc. cit.* comprehenduntur omnes sub uno nomine Sacramenti Ordinis,

Ordinis, prout jam superiùs (*b*) dictum fuit. Et hac eadem ratione Characteres particulares singulorum Ordinum in simul constituunt unum Characterem totalem, & completum Ordinis.

QUÆSTIO II.

De Materia, Forma, & Officiis singulorum Ordinum.

SUMMARIUM.

17. *Materia, & Forma Ordinum generatim, quæ?*
(c) Videatur Tract. 14. Dist. 1. num. 18. & seqq.
18. *Materia Ostiariatûs, & Forma, quæ? Officium Ostiarii, quod?*
19. *Lectoratûs materia, & forma. Officium Lectoris.*
20. *Exorcistatûs materia, & forma. Officium Exorcistæ.*
21. *In reliquis Ordinibus datur duplex materia, & forma partialis.*
22. *Acolythatûs materia, & forma duplex, quæ? Officium Acolythorum.*
23. *Objectio, ejúsque solutio notabilis.*
24. *Subdiaconatûs materia, & forma.*
25. *Subdiaconi officium, quale?*
(d) Ut dictum Tract. 13. Dist. 3. n. 13.
26. *Subdiaconi obligationes speciales, quæ?*
(e) Tract. 6. Dist. 1. n. 12. & 13.
27. *Clerici in Sacris, quo Jure teneantur ad perpetuam continentiam?*

17. ADVERTENDUM, quòd loquendo de materia, & forma Ordinum in genere, materia cujuslibet Ordinis duplex sit, remota scilicet & proxima. *Materia remota* cujuslibet Ordinis est illa res, quæ traditur ab Episcopo suscipienti aliquem Ordinem. *Materia proxima* est ipsamet traditio illius rei. Porrò forma cujuslibet Ordinis in genere sunt verba illa, quæ in collatione singulorum Ordinum, ac sub traditione debitæ materiæ proferuntur ab Episcopo, utpote ordinario Ministro Sacramenti Ordinis. (c)

18. Verùm loquendo de ſingulis Ordinibus in particulari, *Materia Oſtiaratûs* eſt traditio Clavium Eccleſiæ per manus Epiſcopi. *Forma* ſunt verba illa ab Epiſcopo ſub porrectione dictarum Clavium Eccleſiæ prolata, videlicet: *Sic agite, quaſi reddituri Deo rationem pro iis rebus, quæ his Clavibus recluduntur.* Porro *Officium Oſtiarii* eſt Templi claves cuſtodire, ejus januam claudere, cymbalum & campanam pulſare. Ita Pontificale Romanum, & Catechiſmus Romanus.

19. *Lectoratûs materia* eſt traditio Libri Prophetiarum. *Forma* verò talis: *Accipite, & eſtote verbi Dei relatores, habituri, ſi fideliter & utiliter impleveritis officium veſtrum, partem cum iis, qui verbum Dei bene miniſtraverunt ab initio.* Porro *Officium Lectoris* eſt Lectionem Prophetiarum in Eccleſia pronuntiare, ſive canendo, ſive ſolùm legendo: item Catechumenos docere Rudimenta Fidei.

20. *Exorciſtatûs materia* eſt traditio Libri Exorciſmorum. *Forma* verò hæc: *Accipite, & commendate memoriæ, & habete poteſtatem imponendi manus ſuper energumenos, ſive baptizatos, ſive catechumenos.* *Officium Exorciſtæ* eſt imponere manus ſuper energumenos (hoc eſt, obſeſſos à dæmonibus) & ad arcendos dæmones ſuper eos invocare Nomen Domini, legeréque Exorciſmos Eccleſiæ, ac ipſos ita præparare, ut Sacris intereſſe poſſint.

21. Quantum ad ſequentes Ordines attinet, notandum, quòd in reliquis Ordinibus duplex reperiatur materia, conſtituens unam adæqua-

tam, cum duplici forma sibi correspondente, & similiter unam adæquatam formam constituens; qualis in Acolythatu est traditio Cerei extincti, & Urceoli vacui: in Subdiaconatu est traditio Calicis vacui unà cum Patena vacua, ac Libri Epistolarum: in Diaconatu impositio manuum Episcopi, atque traditio Libri Evangeliorum: in Presbyteratu traditio Calicis cum vino & patenæ cum Hostia superposita, ac impositio manuum Episcopi. Itaque

22. *Acolythatûs* una materia est traditio Candelabri unà cum Cereo extincto, cum tali forma: *Accipite Candelabrum cum cereo, & sciatis vos ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipatos, in Nomine Domini.* Altera partialis materia est traditio Urceoli vacui, cum hac forma: *Accipite Urceolum ad suggerendum vinum & aquam in Eucharistiam Sanguinis Christi, in Nomine Domini.* Porrò *Officium Acolythorum* est luminaria Ecclesiæ accendere, atque præparare ad Sacrificium, & portare Cereum accensum ad Altare, præcipuè dum Evangelium sub Missa canitur: itemque ampullas vini & aquæ ad Missæ Sacrificium præparare, & ministrare.

23. Nec dicas. Possunt hujusmodi officia pleraque peragi sine dictis ordinibus; ergo frustra ponuntur hi Ordines. Resp. Enim negando consequentiam: tum quia per dictos Ordines constituitur quis in tali gradu Elcecsiæ, ut ejusmodi officia possit solemniter & auctoritativè peragere, quod aliis non competit, tum quia etiam per quatuor Ordines minores confer-

fertur ordinatis ex opere operato gratia ſpecialis ad ejusmodi officia digniùs peragenda; ut proinde dicti Ordines neutiquam ſint fruſtranei.

24. *Subdiaconatûs materia* una eſt traditio Calicis vacui cum Patena vacua. Forma autem talis: *Videte, cujus miniſterium vobis traditur, ideò vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, ut Deo placere poſſitis.* Altera ejus materia partialis eſt traditio libri Epiſtolarum, cum tali verborum forma: *Accipite Librum Epiſtolarum, & habete poteſtatem legendi eas in Eccleſia ſancta Dei, tam pro vivis, quàm pro defunctis &c.* Et nota, usque ad Subdiaconatum formas poſitas eſſe in plurali, eò quòd usque ad Subdiaconatum regulariter loquendo plures ſoleant ſimul ordinari, ſi adſint: quòd ſi verò unus ſolus ordinatur, tunc dictæ formæ profeſeruntur in ſingulari.

25. Porro *Subdiaconi officium* eſt Vaſa ſacra, videlicet Calicem ac Patenam ad uſum Sacrificii præparare, atque ad Altare deferre, & Diacono in Altaris miniſterio inſervire, in Miſſa Epiſtolam cum Manipulo ſolemniter cantare; ſine Manipulo enim liceret etiam non Subdiacono cantare Epiſtolam (*d*) item Pallas Altaris, Corporalia, Calices & Patenas abluere (de qua abſolutione ſuperius *diſt. 5. poſt quæſt. 10. Appendice* III. *Addit. 3.*) ipſam lotionis aquam in Sacrarium fundere, aliáque juxta Rubricas Miſſalis in Miſſæ Sacrificio peragere. Verùm occaſione horum

26. Quæres I. Quæ ſint ſpeciales obligatio-

nes Subdiaconi? Resp. cum communi, esse sequentes. I. Subdiaconi, aliique in Ordinibus majoribus constituti tenentur servare perpetuam Castitatem; prout liquet ex *c. Presbyteris. dist. 27.* & *c. A multis. De ætate & qualitat. præficiend.* & *c. Ut Clericorum. de Vita & honestat. Cleric.* ac alibi. II. Subdiaconi tenentur ad quotidianam recitationem Horarum Canonicarum, prout jam superiùs (*e*) dictum est. III. Subdiaconi, aliique in sacris Ordinibus tenentur deferre Habitum, & Tonsuram Clericalem *c. Si quis ex Clericis.* & *c. Clerici. 25. de Vita & honest. Cleric.*

27. Quæres II. Quo jure teneantur Clerici in Sacris constituti ad servandam perpetuò continentiam? Resp. I. Initiati sacro Ordine non tenentur ad continentiam ex Jure Divino, sed duntaxat Ecclesiastico. Ita Scotus 4. *dist. 37.* cum communi. Nullibi enim extat tale præceptum Divinum: quinimò Græci in minoribus Ordinibus contrahunt, & in superioribus utuntur Matrimonio jam contracto, neque in hoc reprehenduntur ab Ecclesia *c. Cùm olim. de Clericis conjugat.* prout fieri oporteret, si dicta obligatio descenderet ex Lege Divina.

28. Remanet proinde, quòd Clerici in Sacris teneantur ad perpetuam continentiam Jure duntaxat Ecclesiastico, in quantum Ordinibus sacris ex generali statuto Ecclesiæ (per textus *num. 26.* citatos) annexum est Votum perpetuæ Castitatis; prout inter alios tradit Scotus 4. *dist. 25. quæst. 1. §. Hic breviter*, inquiens: *Quia susceptioni Ordinis sacri annexum est votum continen-*

tinentiæ, ùt *habetur extra c. A. multis. De ætate & qualit.* Id ipsum tenet communior Doctorum, atque desumitur ex *cit. c. Cùm olim. de Cleric. conjugat.* ubi Pontifex ait: *Nos attendendentes, quod Orientalis Ecclesia votum continentiæ non admisit.* Ex quo Glossa ibidem, argumento à sensu contrario desumpto, infert quòd Occidentales, sive Latini Clerici ex voto ad continentiam teneantur: eo enim ipso (inquit) quod quis promoveatur ad sacrum Ordinem, cui ex constitutione Ecclesiæ annexum est votum continentiæ, intelligitur tacitè vovere continentiam, licèt nullam de hoc mentionem faciat. Et hinc *cap. un. de Voto in 6.* illud appellatur *Votum*, *quod solemnizatum fuerit per susceptionem sa ri Ordinis.*

29. Nec obstat Scotus 4. *dist.* 37. *q. un.* ex quo loco is passim citatur in oppositum. Resp. enim, Doctorem ibidem solùm dicere, quod Ordo sacer non dirimat Matrimonium propter votum continentiæ, sive propriè, sive ex præcepto Ecclesiæ annexum; sed ex hoc solùm, quòd Ecclesia talem personam faciat simpliciter illegitimam, sive inhabilem ad contrahendum: & hoc est certum, atque patet ex *cit. cap. un. de Voto in 6.* Non tamen Doctor Subtilis ibidem negat, Ordini sacro esse annexum Votum continentiæ, imò hoc ipsum supponit, atque antea, seu *dist.* 25. *quæst.* 2. jam citata, expressè docet.

30. *Diaconatûs materia* etiam duplex est, una impositio manus dexteræ Episcopi, cum tali

verborum forma: *Accipite Spiritum Sanctum ad robur & ad resistendum diabolo & tentationibus ejus, in nomine Domini.* Prout etiam primi septem Diaconi leguntur *Act. cap. 6. v. 6.* per impositionem manuum Apostolorum ordinati, & quidem eò magìs, quia tunc Liber Exangeliorum nondum fuit conscriptus. Altera conformiter Concilio Florentino *in Decreto Unionis §. Sextum Sacramentum* apud Apolonium Holzman hìc *num. 69. v. Probatur quartò*, est traditio Libri Evangeliorum, cum hac forma; *Accipe* (aut, si plures simul ordinentur) *Accipite potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis, quàm pro defunctis, in Nomine Domini.*

31. Porrò *Officium Diaconi* est Sacerdoti in Missæ Sacrificio immediatè assistere, eique ministrare panem & vinum ad conficiendam Eucharistiam, atque Evangelium cum Stola solemniter cantare, aliáque juxta Rubricas Missalis præstare. Tacentur cætera ejus officia, qualia sunt, Sacerdote impedito Verbum DEI ex facultate Episcopi prædicare, de Parochi licentia solemniter baptizare, ex commissione Parochi, atque in necessitate aliis sacram Communionem administrare, deferre Pixidem, in qua sunt Particulæ consecratæ de uno ad aliud Altare, tangere Monstrantiam, in qua actu continetur SS. Eucharistia, eandem è Tabernaculo educere, & Sacerdoti porrigere &c.

32. *Presbyteratûs* duplex est *materia*, scilicet traditio Calicis cum vino, & Patenæ una cum hostia superposita, cum hac verborum for-

forma: *Accipe potestatem offerrendi Sacrificium DEO, Missásque celebrandi, tam pro vivis, quàm pro defunctis in Nomine Domini.* Altera materia Prebyteratûs est impositio manuum Episcopi super caput ordinandi, cum hac verborum forma: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis; & quorum retinueris, retenta sunt.*

Additio.

* Notetur hìc bene pro tollenda omni æquivocatione, quòd in Ordinatione Presbyterorum duplex interveniat impositio manuum Episcopi. Prima fit ante traditionem Calicis; ubi Episcopus ponit dextram super caput ordinandi, dicendo: *Oremus fratres*: altera fit post Communionem cum forma, *Accipe Spiritum Sanctum &c.* Prior juxta communem DD. est tantum ritus quidam, & oratio super futurum Sacerdotem, utì rectè cum aliis ait S. August. *lib. 3. de Baptis. contra Donatistas.* Posterior verò censetur altera necessaria materia ad completum Sacerdotium. Dicitur notanter *ad completum Sacerdotium*: nam sine hac impositione, si e. g. Episcopus post traditionem Patenæ cum Hostia, & Calicis cum vino moreretur, talis Sacerdos posset quidem validè consecrare, non autem absolvere, ne quidem in articulo mortis; cùm haberet quidem potestatem in Corpus Christi verum, non autem in Corpus Christi mysticum, sicque non haberet Sacerdotium completum. Videatur Sporer *part. 2. Theolog. Sacramentalis, cap. 1. n. 32.* *

 33. Por-

33. Porrò *Officium Sacerdotis* præcipuum est consecrare Corpus & Sanguinem D. N. JESU Christi: quæ potestas traditur per traditionem Calicis cum vino, & Patenæ cum hostia superposita; idque fieri solet ante Offertorium, nempe circa finem Tractus, Sequentiæ, vel Alleluja, Evangelium præcedentis. Alterùm ejus officium est absolvere pœnitentes à peccatis, accedente tamen legitima jurisdictione: quæ potestas eidem traditur per manuum Episcopi impositionem, cum debita verborum forma, solétque fieri peracta Communione. (*f*) Insuper ad Officium Sacerdotis pertinet, alia Ecclesiæ Sacramenta dignis administrare, excepto Sacramento Confirmationis, ac Ordinis, quorum administratio spectat ad Episcopum, vel uti ordinarium Ministrum. Item Sacerdotis est benedicere, baptizare, ac populum DEI opere, doctrina, & exemplo pascere, atque ejusdem necessitates ferventibus precibus Deo recommendare, aliáque pietatis opera impensiùs exercere.

34. Objicies contra hactenus dicta. In Concilio Florentino *in Decreto Unionis*, unica materia assignatur pro Ordine Subdiaconatûs, Diaconatûs, & Presbyteratùs; ergo malè assignatur duplex materia horum Ordinum: Antecedens patet. Sic enim loquitur citatum Concilium. *Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo; sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & Patenæ cum pane porrectionem, Diaconatus*

natus verò per Evangeliorum dationem Subdiaconatus per Calicis vacui cum Patena vacua superposita traditionem. Resp. negando consequentiam, qnia, ùt notat Herincx *disp.* 10. *de Sacramento Ordinis. num.* 37. & 46. Concilium Florentinum non intendit assignare adæquatam materiam dictorum Ordinum, sed solùm tradere exempla doctrinæ generalis à se præmissæ, nempe materiam cuiuslibet Ordinis esse illud, cujus traditione confertur Ordo. Unde alteram materiam, ex Concilio Carthaginensi quarto, & ex usu Ecclesiæ jam atque perspectam non exclusit.

35. Fatendum tamen, quòd loquendo de Ordine Subdiaconatûs, plerique Scholastici negent, Librum Epistolarum spectare essentialiter ad materiam hujus Ordinis, alii verò, & quidem meliùs asserant, traditionem Libri Epistolarum esse partem materiæ hujus Ordinis saltem minus principalem. Gobat *tract.* 8. *Theol. Experim. num.* 49. & Herincx *loc. cit. num.* 46. Ratio est, quia, sicut per traditionem Libri Evangeliorum datur specialis potestas solemniter cum Stola cantandi Evangelium, ita per traditionem Libri Epistolarum confertur specialis potestas solemniter cum Manipulo legendi Epistolam: ergo, sicut saltem juxta communiorem Doctorum Liber Evangeliorum est pars materiæ Ordinis Diaconatûs: ita Liber Epistolarum erit pars materiæ Ordinis Subdiaconatûs. Accedit, quòd in Pontificali Romano Candidati pro Subdiaconatu etiam post traditio-

nem Calicis adhuc dicantur *ordinandi*, & primum post traditionem Libri Epistolarum *ordinati*, quod signum est, ad completum Ordinem Subdiaconatûs etiam spectare tanquam partem, Librum Epistolarum.

36. Objicies ulteriùs. Tempore Apostolorum Diaconi sunt ordinati sine traditione Libri Evangeliorùm, utpote qui tunc necdum conscriptus erat; ergo traditio Libri Evangeliorum non est de essentia Sacramenti Diaconatûs: & sic à pari, vel etiam à fortiori, nec Liber Epistolarum erit de Essentia Subdiaconatûs. Confirmatur. Defacto in tota Ecclesia Græca conferuntur Ordines absque omni instrumentorum traditione per solam manuum impositionem cum certis verbis singulos Ordines exprimentibus ab Episcopo factam; atqui ordinatio Græcorum est valida, quia viget non tantùm apud Schismaticos (quos tamen revertentes ad Catholicam Ecclesiam ipsa recipit in suis Ordinibus) sed etiam apud Catholicos, & illos ipsos, qui Romæ degunt, ibique more suo ordinantur consentiente Papa, ùt testatur Herincx *loc. cit. num.* 51. & Gobat *loc. cit. num.* 95. ergo.

37. Resp. cum D. Bonaventura 4. *dist.* 24. *p.* 2. *art.* 1. *quæst.* 4. Bellarmino *lib. un. de Ordinat. cap.* 9. Lugone *disp.* 2. *de Sacramentis. sect.* 5. Marchantio, & aliis Theologis, Christum Dominum, quando in ultima Cœna post Consecrationem juxta Concil. Trid. *sess.* 2. *de Sacrificio Miss. can.* 2. per verba: *hoc facite in meam commemorationem*: Ordinem Presbyteratûs,

tûs, & tunc credibiliter quoque juxta Bellarminum alios inferiores inſtituit Ordines, non determinâſſe in particulari, ſeu ſpecie infima materiam ſingulorum Ordinum, ſed tantùm in genere, nimirum, ut conferrentur per ſigna ſenſibilia & verba, quæ ſufficienter ſignificarent collationem poteſtatis talium Ordinum, relinquendo interim Eccleſiæ magìs ſpecificam, ac veluti materialem inſtrumentorum porrigendorum, & verborum determinationem, prout jam ſuperiùs (g) dictum eſt. Unde in forma reſpondendo, negatur conſequentia.

38. Inſtabis. Ergo non eſt in tota Eccleſia Chriſti uniformitas quoad materiam, & formam Sacramenti Ordinis. Reſp. diſtinguendo ſequelam: ergo non eſt uniformitas, quatenus non eſt ubique eadem materia & forma phyſicè, conceditur; moraliter, & ſaltem in genere, negatur. Vel (ùt alii loquuntur) non eſt ubique uniformitas, materialiter loquendo, conceditur, formaliter, negatur. Quia ſemper & ubique juxta Chriſti inſtitutionem, ac determinationem Eccleſiæ adhibetur talis materia & forma verborum, quæ ſufficienter ſignificat collationem poteſtatis cujuslibet Ordinis.

Additio I.

* Urgebis. Ad Ordinem Epiſcopatûs non requiritur duplex materia: ergo neque ad Ordinem Presbyteratûs: & multò minùs ad Ordinem Diaconatûs, & Subdiaconatûs. Antec. probatur

batur: quia juxta communem DD. materia Episcopatûs est præcisè manuum impositio per tres alios Episcopos facienda, cum hac formula: *Accipe Spiritum sanctum.* Quinimò ex dispensatione Pontificia sufficit impositio manuum etiam unius tantum Episcopi, prout teste Felice Potesta *Tom. 3. Examinis Ecclesiastici. part. 1. c. 1. n. 5.* adest praxis Pontificum S. Gregorii, & Gregorii XIII. Resp. transmisso antecedenti, neg. consequentiam & paritatem. Disparitas est; quia neque ex Rituali seu Pontificali, neque ex aliquo Concilio præscribitur duplex materia pro Ordinatione in Episcopum. Quinimò vidi ipsemet copiam Brevis cujusdam Apostolici Clementis XII. anno 1735. emanati, vî cujus noster P. Valerius Rist Missionarius Apostolicus in Cochinchina in Episcopum ordinari potuit per impositionem manuum unius tantum Episcopi cum assistentia duorum Sacerdotum. Econtra verò partim ex Concilio Florentino, partim ex Carthaginensi IV. simul sumptis eruitur, quòd in Presbyteratûs, Diaconatûs, & Subdiaconatûs Ordinatione requiratur duplex materia. Dixi notanter: *transmisso antecedenti;* quia non desunt Auctores, qui cum nostro Joanne Pontio, & aliis apud & cum P. Holzman hìc *n. 70. ℣. Probatur sextò.* etiam illud negant, volentes præter impositionem manuum quoque Unctionem capitis, & manuum Episcopi spectare ad essentiam Ordinationis Episcopalis, sicque etiam ibidem concurrere duplicem materiam.*

Addi-

Additio II.

* Quæres. An validè quis ordinaretur in Presbyterum, ſi ei traderetur Calix ſine vino, vel Patena ſine hoſtia? Reſp. negativè; quia vinum, & hoſtia ſpectant ad materiam eſſentialem Presbyteratûs, per cujus utriusque traditionem datur poteſtas conſecrandi Corpus & Sanguinem Chriſti, ſicque completum perficiendi Sacrificium. Nec dicas. Si Subdiaconando daretur Calix cum vino, & Patena cum hoſtia, validè ordinaretur; ergo etiam è contrario, ſi Presbyterando daretur Calix ſine vino, aut Patena ſine hòſtia. Reſp. enim neg. conſequentiam, & paritatem; quia in poſteriori caſu deeſſet aliqua eſſentialis materia; non autem ſic in priori, cùm adhuc haberetur Calix & Patena, uti coſideranti patet.*

QUÆSTIO III.

De Ætate, & Qualitatibus Ordinandorum.

SUMMARIUM.

39. *Ordines ſacri, ſeu majores, qui, & cur ſic dicantur?*
40. *Ordines minores, ſeu non Sacri, qui?*
41. *Soli maſculi ſunt capaces Ordinis, non fœminæ.*
42. *In maſculis, ut ordinari poſſint, plura requiruntur.*

43. *Si-*

43. *Sine Baptismo non recipitur Sacramentum Ordinis.*
44. *Ordo potest recipi, & validè, & licitè.*
45. *Infans, an possit ordinari?*
    (*h*) Vide Tract. 14. dist. 1. n. 39.
46. *Infans ordinatus, an teneatur servare Continentiam, vel recitare Breviarium?*
47. *Ad Ordines, an requiratur Confirmatio?*
    (*i*) Vide Tract. 14. dist. 3. n. 48. & 49.
48. *In ordinandis requiritur debita scientia & qualis cum Additione.*
49. *Item probitas vitæ, & morum.*
50. *Ac ætas legitima, & qualis?*
51. *Quid de prima Tonsura, & Ordinibus minoribus?*
52. *Quid juris, si quis ordinetur ante legitimam ætatem?*
53. *Præsertim bona fide?*
    * *De aliis qualitatibus ad licitam Ordinationem requisitis. Addit. I. & II.*
    * *Quomodo in defectu ætatis impetretur Dispensatio? Addit. III.*

39. ADVERTENDUM, quòd ex prædictis Ordinibus alii dicantur Ordines majores, seu Sacri, alii Ordines minores. *Ordines sacri, seu majores* sunt tres, videlicet Subdiaconatus, Diaconatus, ac Presbyteratus; & hi quidem ex eo dicuntur *Ordines sacri*, quia habent annexum Votum perpetuæ Castitatis, nec non & obligationem recitandi Breviarium, quibus homines specialiter, quasi Deo consecran-

crantur. Dicuntur etiam *Ordines majores*, eò quòd per eos ordinati ad majus officium circa Euchariſtiam exercendùm deputentur: Sacerdos ſcilicet ad conſecrandum, Diaconus verò, ac Subdiaconus ad proximè aſſiſtendum, & miniſtrandum ſolemniter Sacerdoti ad Altare. Fatendum quidem eſt, quòd Subdiaconatus in primitiva Eccleſia non fuerit connumeratus inter Ordines ſacros, uti patet ex *c. Nullus in Epiſcopum diſt. 60.* defacto tamen Subdiaconatum inter ſacros Ordines computari, certum eſt atque deciſum habetur *c.* A *multis. De ætat & qualit. præficiend.*

40. Porro *Ordines minores* ſunt alii quatuor, videlicet Oſtiariatus, Lectoratus, Exorciſtatus, Acolythatus. Et dicuntur *minores* ob minus officium, ad quod ordinantur. Dicuntur etiam quandoque *Ordines non ſacri*, non quidem in eo ſenſu, quaſi nihil ſacrum ſint, aut contineant (ſunt enim & ipſi verum Sacramentum juxta dicta *num. 15.*) ſed ad differentiam Ordinum majorum, qui per excellentiam, ob rationes jam allatas, appellantur *Sacri*, cùm econtra Ordines minores non habeant annexam obligationem recitandi Breviarium, neque Votum perpetuæ Caſtitatis; ut proinde hiſce duntaxat Ordinibus initiati licitè poſſint contrahere Matrimonium, ſi velint. Hoc prænotato, ſit

41. CONCL. I. Soli maſculi ſunt capaces Sacramenti Ordinis, non fæminæ. Ita Scotus 4. *diſt. 25. qu. 2.* ubi hoc refundit in Legem Divinam, atque ordinationem Chriſti. Idipſum

patet

patet tum ex perpetua traditione Ecclesiæ: tum ex eo, quia neque B. Virgo MARIA hanc potestatem Ordinis à Christo Filio suo accepit, non obstante, quòd fuerit dignior ac excellentior universis Apostolis.

42. CONCL. II. Etsi in masculis ad hoc, ut quis validè ordinetur, post susceptum Baptismi Sacramentum aliud non requiratur præter debitam materiam & formam, ac intentionem Ministri, atque suscipientis, si is sit adultus; tamen, ut quis licitè & absque ullo peccato possit ordinari, plura alia requiruntur. Ita certa & communis.

43. Notanter tamen additur, *post susceptum Baptismum*, Nam cum Baptismus sit janua omnium Sacramentorum novæ Legis, sine ipso Sacramentum Ordinis validè non potest recipi. Unde c. 1. *De Prescytero non baptizato*, dicitur: *Si quis Presbyter ordinatus deprehenderit, se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur.*

44. Cæterùm, ut data Conclusio meliùs intelligatur, sciendum, quòd dupliciter intelligi possit, Ordines recipi, validè nimirum, ac licitè. *Validè* tunc intelligitur Sacramentum Ordinis recipi (idem dicendum de aliis Sacramentis) quando ipsum ita recipitur, ut valeat, & subsistat Ordo receptus. Quod quidem fieri potest, etiamsi quis recipiat Ordinem in peccato mortali, aut per ejus receptionem actu peccet, dummodo nihil desit de essentialiter requisitis ad ipsius validitatem. *Licitè* tunc intelligitur recipi Ordo, quando non solum valet

valet Ordo receptus; ſed inſuper receptio ipſius fit licitè, ſeu absque peccato: & quidem, ut hoc poſteriori modo recipiantur Ordines, præter ſexum maſculinum, ac receptionem Baptismi plura alia requiri, patebit ex ſequentibus Concluſionibus.

45. CONCL. III. Parvulis maſculis ante uſum rationis validè quidem, ſed non licitè Sacramentum Ordinis miniſtratur. Ita Scotus *4. diſt. 25. q. 2.* éſtque communis Doctorum, & patet quoad valorem ex *can. 12. cauſ. 11. qu. 1.* ubi duo (Silveſter, & Fauſtinianus nominati) adducuntur ordinati à cunabulis, nec ea ordinatio pronuntiatur invalida. Ratio eſt: quia infans ſimiliter capax eſt aliorum Sacramentorum, ut Baptismi (*b*) & Confirmationis, quæ non requirunt in ſuſcipiente proprium conſenſum, ſi is nunquam habuit uſum rationis. Quòd autem talibus Sacramentum hoc licitè non conferatur, patet ex eò: quia præter plura alia, quæ in parvulis non reperiuntur, requiritur legitima ætas in ordinandis, ut dicetur in progreſſu.

46. Cæterùm hîc notandum, quòd, licèt Ordo ſacer ante uſum rationis validè cuipiam conferatur, tamen ordinatus ad ſervandam Continentiam, vel recitandas Horas Canonicas non adſtringatur, niſi poſt adeptos annos pubertatis ratificet, ídque vel verbò, vel factò, nimirum utendo Ordinè ſacrò. Sed ſemel facta ſcienter hujusmodi ratificatione poſt legitimam ætatem, jam non erit ipſi integrum reſilire.

Sanchez *Lib. 7. de Matr. disp. 30.* cum communi.

47. CONCL. IV. Ut quis licitè ordinetur, imò & prima Tonsura initietur, requiritur, quòd sit confirmatus. patet ex Concilio Trid. *Sess. 23. cap. 4. de Reform.* ubi dicitur: *Prima Tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint &c.* Quod si tamen secus fiat, valebit quidem ordinatio, sed scienter sic ordinans, imò & ordinatus peccabit. (*i*)

48. CONCL. V. Insuper requiritur debita scientia in ordinandis. Ita certa omnium. Requirit autem Concil. Trid. *cit. Sess 23. c. 4. de Reform.* ad primam Tonsuram, ut initiandus sit Fidei Rudimenta edoctus, ut sciat legere & scribere. Ad quatuor Ordines minores requiritur juxta cit. Concil. Trid. *c. 11.* ut ordinandi saltem linguam latinam intelligant. Ad Subdiaconatum, & Diaconatum postulat idem Concilium *cap. 13.* quòd ordinandi sint instructi litteris, & iis, quæ ad Ordinem suum exercendum pertinent. Et tandem ad Sacerdotium exigit in ordinandis tantam scientiam, ut possint populum docere ea, quæ scire omnibus ad salutem necessarium est, simúlque ministrare Sacramenta.

Additio.

* Ut autem debitam scientiam pro futuro examine Ordinandi etiam ex præsenti Theologia Morali haurire possint, suaderem *inprimis.* primam Tonsuram, & Ordines minores recipientibus, ut in Tractatu XIV. attente prius

rele-

relegant Diſtinct. I. & II. *De Sacramentis in genere*, ac Diſtinct XIII. *De Sacramento Ordinis. Secundò*, quoad Subdiaconandos, & Diaconandos, qui jam propius ad Miniſterium Miſſæ accedunt, & plures obligationes contrahunt, conſulerem, ut inſuper in Tractatu. VI. Diſtinctioni I. *De Horis Canonicis*, & Diſtinctioni III. *De Votis*. præſertim circa primas tres Quæſtiones ſtudeant, cum obligationem contrahant ſervandi caſtitatem, & recitandi Horas Canonicas. Neque negligant revidere Tractatum XIII. *De Cenſuris & Irregularitate. Tertiò*, quoad Presbyterandos, hî non folùm præcedentia diligenter recolligant; verùm etiam præprimis ſtudia ſua applicent in Tract. XIV. Diſtinctioni IV. *De SS. Eucbriſtiæ Sacramento*. & Diſtinct. V. *De Sacrificio Miſſæ*. nec præfixas Miſſali Rubricas revidere intermittant, præſertim de Defectibus in celebratione Miſſarum occurentibus. O! quoties Reverendiſſimi Examinatores experiri poterunt, quòd nonnulli, cæteróquin in ſpeculativis ſatis docti, ſint tamen in ſimilibus valdè rudes, ſi loco materiarum, in praxi minus utilium, in aliquibus talibus practicis examinentur. *

49. CONCL. VI. Inſuper requiritur vitæ, & morum probitas in ordinandis. Patet hoc tum ex ipſa ratione Sacramenti, & Concilio Trid. c. 5. & alibi: tum ex illo Apoſtoli 1. *Timoth.* 5. *Manus citò nemini impoſueris.*

50. CONCL. VII. Requiritur ulterius in promovendis ad ſacros Ordines ætas legitima & à Jure præſcripta. Eſt certum. Intellige, niſi

cum aliquo sit legitimè dispensatum. Etsi autem antiquitus minor ætas suffecerit, jure tamen novo Concilii Trid. *Sess.* 23. *cap. de Reform.* nullus imposterum ad Subdiaconatus Ordinem licitè promovetur ante vigesimum secundum, ad Diaconatum ante vigesimum tertium, & ad Presbyteratum ante vigesimum quintum ætatis suæ annum. Sufficit autem annus hujusmodi saltem inchoatus, etsi tantùm per medium diem aut unicam horam sit inchoatus: prout ex communi docet Herincx *disp.* 10. *de Sacramento Ordinis. quæst.* 7. *n.* 72. idque patet ex praxi Ecclesiæ, quæ sic citatum Decretum Tridentinum semper intellexit.

51. Dicitur, *in promovendis ad sacros Ordines.* Siquidem ad primam Tonsuram & quatuor Ordines minores licitè suscipiendos non requiritur determinata ætas, dummodo adsit scientia unà cum aliis requisitis: quamvìs ante annum decimum quartum (saltem inceptum) tales non possint obtinere Beneficium Ecclesiasticum, prout decrevit Concil. Trid. *cit. Sess.* 23. *c.* 6. *de Reform.* & notat Barbosa *ibidem n.* 2. cum aliis.

52. CONCL. VIII. Ordinatus Ordinibus majoribus ante legitimam ætatem validè quidem ordinatur, atque recipit Ordinis Characterem talis tamen ipso jure est suspensus, &, si in tali suspensione ministraverit, efficitur irregularis. Ita defacto communis Doctorum, éstque dec[...] sum per Bullam Pii II. quæ incipit: *Cum e[...] Sacrorum.* & habetur *tom.* 1. *Bullarii Roma[...] Constit.* 7. *dicti Pontificis.*

53. Ho

53. Hoc tamen intelligendum de eo, qui ſcienter ante legitimam ætatem permiſit ſe ordinari. Siquidem ordinatus bona fide, & qui poſt diligentem inquiſitionem credidit ſe ætatem legitimam habere, non incurrit Suſpenſionem: loquitur enim Conſtitutio Pii II. de illis, *qui præſumunt* ante legitimam ætatem ordinari, id eſt, qui ſcienter, ac deliberate, non obſtante Conſtitutione Canonum, id agunt. Quamdiu tamen ordinatus ad legitimam ætatem non pervenit, non eſt licitum eidem miniſtrare in ſuſcepto Ordine, ne quidem cum licentia Epiſcopi; cùm hic non poſſit diſpenſare ſuper ætate contra ſacros Canones.

Additio I.

* Quæres I. Quænam ulterius ultra jam dicta requirantur ad licitam Ordinationem? Reſp. breviter, ſequentia. I. Ut recipiens Ordines ſit legitime natus, de quo plura *L. 1. Decret. tit. 17.* II. Ut ſit conditione liber, de quo pariter *L. 1. Decret. tit. 18.* III. Ut non ſit obligatus ad ratiocinia, niſi ante Ordinationem reddat debitas rationes juxta *tit. 19. L. 1. Decret.* IV. Ut non ſit notabiliter corpore vitiatus, de quo *L. 1. Decret. tit. 20.* V. Ut non ſit bigamus, de quo *Tit. 21.* VI. Nec aliqua Cenſura, vel Irregularitate ligatus, de quo *L. 1. Decret. tit. 11.* VII. Ut non recipiat Ordines per ſaltum, de quo *Tract. 13. diſt. 3. n. 17.**

Additio II.

* Dices. Plures ex allegatis, si sese furtivè inscio Episcopo ingerant ad Ordines suscipiendos, non solùm illicitè, verùm etiam invalidè ordinantur: ergo enumerata, vel saltem plura ex hìs non solùm ad licitam, verum etiam ad validam Ordinationem requiruntur. Antecedens probatur; quia ad validam Ordinationem etiam requiritur, ut Episcopus habeat intentionem tales ordinandi, quæ respectu simili impedimento laborantium adesse non videtur; cum potius Episcopus non rarò sub excommunicatione prohibeat, ne similes se ingerant Ordinationi. Resp. neg. antec. Etsi enim Episcopus sub excommunicatione id prohibeat, ita, ut, si positivè tales simili impedimento laborantes accedere resciret eos non esset ordinaturus; non tamen præsumitur, velle huic suæ prohibitioni alligare valorem actus seu Sacramenti ob valde gravia inconvenientia aliàs non solùm ex parte sic Ordinatorum, verum etiam ex parte boni publici subsecutura, præsertim apud ordinatos taliter in Presbyteros, plurimum exinde anxios, utrum validè celebrent, vel absolvant &c. Unde finaliter per similes prohibitiones vult Episcopus præcisè indicare, quod tales, si postea resciat, sit declaraturus tanquam excommunicatos. Videatur hic Auctor in Jure Canonico *Lib. 5. Decret. tit. 30.* *

Additio III.

* Quæres. II. Quomodo in defectu ætatis quoad annos Sacerdotii practicè impetretur dispensatio?

Resp. I. Si adsit penuria Sacerdotum, in Germania, de speciali Privilegio ad præviam supplicationem ordinariè obtineri solito, possunt dispensare ipsimet Episcopi, nec est necassaria certa formula petendi, modo cæteróquin sufficienter constet de penuria Sacerdotum. Ita patet ex facultatibus ordinariè concessis Germaniæ Episcopis, quarum una sic sonat: *Dispensandi super defectu ætatis unius anni ob operariorum penuriam, ut promoveri possint ad Sacerdotium, si aliàs idonei fuerint.*

Resp. II. Si petatur Dispensatio ex ætate tredecim mensium, vel alias extra penuriam Sacerdotum, recurrendum erit ad Curiam Romanam, ubi non solùm ob penuriam Sacerdotum, sed etiam ob solatium Parentum saltem alterutrius viventis, item ob arctationem Beneficii actualis aut ob Doctoratum Theologiæ, aut Philosophiæ Magisteriatum &c. dispensatur, & taxa pecuniaria excurrit ad undecim, vel duodecim scuta, id est in moneta nostra ad viginti quatuor circiter florenos: modus autem petendi esse poterit talis.

Petitur humillimè Dispensatio in ætate tredecim Mensium pro N. Diœcesis N. ad effectum recipiendi S. Ordinem Presbyteratus in solatium Patris senio confecti. *

QUÆSTIO IV.

De Ministro Sacramenti Ordinis.

SUMMARIUM.

54. *Ordinarius Minister Ordinis est Episcopus, & qualis? cum Addit.*
55. *Potestas conferendi Ordines minores, an possit concedi simplici Sacerdoti?*
Quid de Abbatibus Infulatis?
* *Quòd ultimum magis amplificatur.* Addit. *I. & II.*
56. *Episcopus sine* Dimissoriis *licitè non ordinat alienum subditum.*
57. *Subditus Episcopi, quibus modis quis efficiatur? Item in Additione I.*
* *Quid de Regularibus Exemptis?* Addit. *II.*
* *Quid de Sæcularibus mortuo suo Episcopo?* Addit. III.

54. CONCL. I. Episcopus consecratus est ordinarius Minister Sacramenti Ordinis. Ita definitum est in Concilio Trident. *Sess.* 23. *can.* 7. & patet tum ex perpetua praxi, & sensu Ecclesiæ, tum ex S. Scriptura *Actorum* 6. & 2. *Timoth.* 1. & alibi, quibus in locis non nisi ab Apostolis, quibus in Ecclesia DEI succedunt Episcopi, legimus aliquos ordinatos esse.

Addi-

Additio.

* Porrò Epiſcopus ſemel conſecratus adeò Miniſter eſt Ordinum, ut adhuc validè (quamvìs illicitè) ordinaret alios, etſi forent alienæ Diœceſis, vel ipſemet eſſet degradatus, Hæreticus, Schiſmaticus, irregularis, vel ſuſpenſus. Ratio eſt: quia Ordinum collatio eſt actus Ordinis, non Jurisdictionis; Ordo autem, quia propter impreſſum ſemel Characterem eſt indelebilis, ſemper manet in ipſis, utì rectè adverdit Felix Poteſtas *Tom. 3. Examinis Eccleſiaſtici. part. 1. cap. 1. n. 16.* *

55. Dicitur notanter *Epiſcopus eſt ordinarius Miniſter.* Siquidem, ut notat Aſcanius Tamburinus *De Jure Abbatum. n. 2. diſp. 2. quæſt. 1. n. 3.* poteſtas Ordines minores conferendi poteſt etiam ſimplici Sacerdoti à Summo Pontifice committi. Unde Abbates Presbyteri, & uſum mitræ ac baculi habentes, poſſunt Ordines minores ſuis ſubditis conferre; idque ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ; prout liquet ex c. *Quoniam videmus diſt. 69.* & c. *Cum contingat. De Ætate & qualit. præfic.* Imò de ſpeciali aſſenſu Epiſcopi illius, qui reſpectu ordinandi eſt Ordinarius, poſſe Abbates etiam Sæcularibus non ſibi ſubditis, ac Regularibus habentibus ſpeciales Dimiſſorias ſuorum Superiorum conferre primam Tonſuram, & Ordines minores, docet citatus Tamburinus *quæſt. 7.* cum pluribus aliis Doctoribus.

Additio I.

* Id ipsum practicari in variis Diœcesibus testatur Engel apud Franciscum Schmier *Lib. 1. Jurisprudent. tract. 4. cap. 2. sect. 2.* §. 3. quam sententiam sub allegatis supra conditionibus etiam ipsemet citatus Auctor defendit, uti etiam novissimè fusius P. Apollonius Holzman *Tom. 2. part. 6. Tract. 1. n. 108.* & P. Schmalzgrueber *3. Decret. Tit. 40. n. 40.* addit, teste Fagnano *in cap. Aqua. De Consecrat. Ecclesiæ &c. n. 8.* pluries sic esse resolutum à Congregat. Concil. &c. quamvis non desint tenentes oppositum extra ipsos Regulares subditos, prout videri poterit apud la Croix *Lib. 6. part. 2. n. 2190.* ubi præter Concil. Trid. *Sess. 23. De Reform. cap. 10* tantummodò concedens Abbatibus conferre Tonsuram, & minores Ordines Regularibus subditis, etiam in contra adducit aliquam decisionem Rotæ; uti etiam Declarationem sacræ Congregationis Eminentissimorum Cardinalium Concilii Trid. Interpretum, confirmatam à Summo Pontifice. Item P. Cajetanus Merati in Commentariis ad Rubricas Missalis *Tom. 1. part. 4. Tit. 19. num. XXV.* novarum Observationum eodem modo in contrarium affert Decretum S. R. C. editum, & ab Alexandro VII. approbatum die 27. Septembris 1659. ac denuo die 20. Julii anno 1660. dignum lectu. *

Ad-

Additio II.

* Dices. Quoad Ordines majores juxta D. Thomam, & Scotum, Epiſcopus eſt adeo Miniſter neceſſarius, ut poteſtas conferendi eosdem nequeat à Papa dari alicui alteri: ergo idem ſentiendum quoad Ordines minores. Reſp. I. trans ant. neg. conſeq. & paritatem; quia Ordines minores non tam proximè verſantur circa Sacrificium, ac conficiendum SS. Sacramentum, uti Ordines majores. Reſp. II. neg. ant. ſaltem quoad Subdiaconatum, & Diaconatum: cum legantur aliqui Pontifices etiam non Epiſcopis dediſſe actu poteſtatem conferendi dictos Ordines, uti teſtes ſunt præſens Auctor *Lib. 1. Decret. Tit. 13. n. 17. ac ſeqq.* & Holzman *loc. cit. n. 85. & ſeqq.* quamvìs negari nequeat, D. Thomam, & Scotum pro ſuo tempore inclinâſſe in ſententiam contrariam. Vide Holzman *l. c.* *

56. CONCL. II. Epiſcopus alienum ſubditum ſine Litteris Dimiſſoriis licitè non ordinat, alioquin ſcienter talem ordinare præſumens ſuſpenditur à collatione Ordinum per annum, & ſic ordinatus ab executione Ordìnum ſuſceptorum. Ita Concil. Trid. *Seſſ. 23. cap. 8. de Reform.* ubi ait: *Unusquisque à proprio Epiſcopo ordinetur &c. Si ſecus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum, & Ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.*

57. Por-

57. Porrò quatuor modis censetur quis subditus Episcopi, quantum sufficit ad Ordines recipiendos. I. Ratione originis: unde potest quisque ordinari in loco, ubi natus est, licèt postmodum alibi domicilium, aut Beneficium possederit, dummodo parentes tempore Nativitatis suæ ibidem domicilium habuerint. II. Ratione domicilii. Sic recipiuntur Ordines ab Episcopo, in cujus Diœcesi ordinandus habitationem perpetuam constituit. Dicitur, notanter *perpetuam*: nam non sufficit habitatio tantùm temporalis in tali loco v. g. studiorum causa, aut hujusmodi. III. Ratione Beneficii. Et hinc ordinari quis potest ab Episcopo; in cujus Diœcesi Beneficium possidet, ut dicitur *c. Cum nullus. De Tempor. Ordination. in 6.* IV. Ratione triennalis familiaritatis, seu commensalitatis cum Episcopo. Proinde poterit Episcopus ordinare sibi aliàs non subditum, qui per triennium in ipsius familia, sive servitio, sumptibus ipsius, & ità quasi commensalis fuit, dummodo statim re ipsa Beneficium illi conferat; prout habetur in Concil. Trid. *Sess. 23. cap. 9. de Reform.*

Additio. I.

* Hos quatuor modos, quibus aliquis respectu collationis Ordinum fit subditus Episcopi, fusius cum suis clausulis adducit Innocentius XII. in sua Constitutione *Speculatores Domus Israel &c.* edita *4. Novembris anno 1694.* & in suo Bullario, *ordine 44.* quam Bullam Auctor præsens P. Reiffenstuel merito videndus in

in Jure Canonico *Lib. 1. Decret. Tit. 11. §. 4* magis declarat, addendo de expoſitis publicè, quorum parentes ignorantur, eosdem poſſe ordinari ab Epiſcopi loci, in quo expoſiti repeciuntur, ſuppoſito, quòd non conſtet de illa Diœceſi, in qua naturaliter nati fuere: prout facilè fieri poterit in confinibus duarum ad invicem Diœceſium. *

Additio II.

* Quæres I. Quisnam Epiſcopus Clericos, qui ſunt nullius Diœceſis, item Regulares debeat ordinare? Reſp. I. Quoad Clericos nullius Diœceſis, ſi cæteróquin alio ſpeciali extraordinario privilegio muniti non ſunt, ordinatio ſpectat ad Epiſcopum intra cujus Diœceſeos fines locus ille ſitus eſt. Ita clarè Concil. Trid. *Seſſ. 23. De Reformat. cap. 10.* Quòd ſi locus iſte foret omnino extra dictos fines, ordinatio pertineret ad Epiſcopum illum, cujus Eccleſia Cathedralis eſt proximior. Ita ex Fagnano *cap. Significaſti, Lib. 1. Decret. num. 23.* deducunt Felix Poteſtas *Tom. 3. Examinis n. 29* & Sabinus Bononienſ. *part. 2. Tract. 48. n. 42.* pro qua ſententia etiam adducuntur aliquæ Declarationes Cardinalium, quamvìs contrarii ſint Barboſa, Clericatus, Franciſcus Schmier, & nonnulli alii apud Holzman *Tom. 2. part. 6. Tract. 1. n. 88*

Reſp. II. Quoad Regulares, ſi Epiſcopus loci, ubi morantur de familia, abfuerit; vel tempore præfixo Ordinationes non habuerit, poſſunt hî or-

ordinari à quocunque alio, dummodo Superiores Regulares in Dimissorialibus, quas ipsimet dant, iisque merito fides habenda est, expresserint, quòd in loco, in quo ordinandi alias degunt de familia, ob absentiam Episcopi, vel alia ex causa Ordinationes non fiant eò tempore. Ita cum aliis Matthæucius in Officiali Curiæ Ecclesiasticæ *cap. 35. n. 2. quoad Ordines.* Et adducitur desuper à P. Reiffenstuel *Lib. 1. Decret. tit. 11. n. 133. & n. 137.* speciale Decretum Sac. Congregationis confirmatum à Clemente VIII. *die 15. Mensis Martii anno 1596.* in emergentia casus ibi videndum.

Ast ponamus, quòd Episcopus loci, in quo dicti Regulares degunt de familia, ipsemet habeat pro eò tempore ordinationes, poteruntne hoc non obstante præfati Regulares exempti ordinari ab alio Episcopo v. g. ab illo, qui est vicinior alteri alicui ejusdem Ordinis Monasterio, ubi ex licentia suorum Superiorum sunt celebraturi Primitias? Ad hoc Quæsitum Pater Reiffenstuel *loc. cit. n. 136.* si Regulares fuerint exempti, respondet affirmativè, ac conatur ibidem id probare ex Concessione Clement. VIII. die 23. Novemb. 1596. facta Congregationi S. Joannis Evangelistæ in Portugallia, cum qua alii exempti quoad privilegia communicant. Aliud simile privilegium Ordinibus Mendicantium à S. Pio V. in Bulla *Etsi Mendicantium*, edita anno 1567. concessum affert ex Bullario Emanuelis Rodriquez Pater Holzman *loc. cit. n. 86. V. Dixi per se.* Loquendo quoad Hispaniam, quando Summus Pontifex Innocentius XIII.

XIII. in ſua Bulla *Apoſtolici Miniſterii &c.* edita 13. Majî anno 1723, præcipit, ut Regulares ordinentur ab Epiſcopo loci, ſuppoſito, quod habeat Ordinationes, expreſſè quoad prædicta excipit Regulares illos, quibus per ſpeciale privilegium à Sede Apoſtolica poſt Concil. Trid. fuit conceſſum, ut à quolibet Catholico Antiſtite Ordines ſuſcipere poſſint: quam Bullam confirmavit Benedictus XIII. per aliam *In ſupremo militantis Eccleſiæ &c.* editam 23. Septembris anno 1724. *

Additio III.

* Quæres II. An Epiſcopus poſſit alienum ſubditum ſæcularem ordinare, ſi afferat Litteras dimiſſoriales à Capitulo datas, Sede vacante, ſeu proprio Epiſcopo hujus ſubditi jam mortuo? Ante reſponſionem Nota 1. Quòd aliæ ſint litteræ dimiſſoriales, quæ alio nomine *Reverendæ* appellantur, & aliæ litteræ Teſtimoniales, quæ etiam *Formatæ* vocari ſolent, nihilque aliud ſunt, quàm legitima Teſtimonia, quibus vel ordinandorum probitas, & mores commendantur, vel inſuper de receptis præcedenter aliis per dictos Candidatos Ordinibus fit fides publica. Nota 2. Quòd equidem poſſit Capitulum Sede vacante ſubditis dictæ Diœceſis dare commendatitias, ſeu Teſtimoniales, regulariter autem nequeat dare intra annum vacationis litteras dimiſſoriales per ſuum conſtitutum Vicarium Generalem, niſi tales ordinandi ſint arctati ad recipiendos Ordines occaſione alicujus

Bene-

Beneficii recepti, vel recipiendi, uti novissimè statuit Concil. Trid. *Sess. 7. cap. 10. De Reform.* H. N. Resp. Episcopus nequit sæcularem alienum subditum ordinare, qui tantummodò afferret dimissoriales à Vicario Generali ipsius Capituli Sede vacante, nisi simul talis alienus legitima afferat Testimonia (forsan in ipsis dimissorialibus expressa) quòd intra hunc annum vacationis sit arctatus Beneficio recepto, vel recipiendo, Ratio hujus eruitur facilè ex jam dictis: si enim Capitulum Cathedrale intra annum vacationis litteras dimissoriales nequit nisi sub hac limitatione dare, pariformiter non poterit propter tales dimissoriales alienus Episcopus nisi sub hac limitationè ordinare.*

QUÆSTIO V.

Solvuntur varia Quæsita circa Sacramentum Ordinis.

SUMMARIUM.

64. *Sine titulo, an possit quis ordinari? Titulus, quid?*
65. *Quid de Ordinibus minoribus?*
66. *Ejusmodi titulus, quotuplex?*
67. *An requiratur contactus physicus materiæ Ordinis?*

(*k*) Ut dictum Tract. 1. Dist. 3. num. 57. & 58.

68. *Præsertim ad valorem Sacramenti Ordinis.*
69. *Declaratur hoc amplius.*

* *An Missæ, vel preces in Ordinatione ab Episcopo injunctæ obligent sub gravi ad persolutionem? Addit. I.*

* *Plura remissivè. Addit. II.*

58. QUÆRITUR I. Quo tempore sint conferendi Ordines? Resp. I. Circa hoc Concil. Trid. *loc. cit. cap. 8.* sic statuit: *Ordinationes Sacrorum Ordinum statutis à Jure temporibus publice celebrentur.* Hæc ibi.

59. Resp. II. Sacri Ordines in Sabbatis quatuor Temporum, & in Sabbato præcedente Dominicam Passionis, & Sabbato Sancto conferri debent. Intellige, nisi speciatim Summus Pontifex licentiam concesserit, ut sacri Ordines quibusdam extra prædicta tempora conferri possint.

Additio I.

* Nec opponas textum Juris Canonici *can. 5. dist. 75.* utì habetur, *quòd die Dominico Ordinationes Sacerdotum celebrentur.* Resp. enim cum Glossa per *Sacerdotes* ibidem intelligi non

quoscumque sed *Episcopos*, qui quolibet die Dominico, vel Natalitio Apostolorum ordinari poterunt, ubi advertit præsens Auctor *Lib. 1. Decret. Tit. 11. num. 3. 4. & seqq.* allegans pro hoc *can. 1. dist. 75.* & Pontificale Romanum *De Consecratione Electi in Episcopum.* Vide Jus Canonicum hujus Auctoris *loc. cit.* ubi adhuc plura alia notabilia reperies. *

Additio II.

* Dixi autem notanter in secunda Responsione, *nisi speciatim summus Pontifex licentiam concesserit.* Talis autem licentia recipiendi Sacros Ordines etiam extra dicta tempora tam ante, quàm post Concil. Trid. videtur ab aliquot Pontificibus concessa Regularibus exemptis, prout videri poterit in Jure Canonico *Lib. 1. Decret. Tit. 11. num. 43. & seqq.* Scio equidem, quòd adversæ sententiæ Patroni etiam novissimè desuper litem moverint, impugnando subsistentiam hujus privilegii post Concil. Trident. ast noster Joannes Preti à Cosentia Eminentissimi Cardinalis, ac Legati ex latere Ducatus Ferrariensis Piazza Theologus, in sua Epistola ad Illustrissimum Episcopum Comaclensem directa, & Ferrariæ 1715. impressa valorem ejusdem fusè, & canonicè probat, ac post Concil. Trid. privilegium quoddam de Ordinatione extra tempora ab Urbano VIII. anno 1621. die 30. Julii concessam nostro Procuratori Generali Ordinis adducit, quod petitum fuit non ex necessitate, sed ad majorem

(uti

(uti fuerat dictum) cautelam pro suis Religiosis commorantibus in Indiis. Videatur Sabinus Bononiensis *in sua Luce Morali part. 2. Tract. 48. n. 48.* Accedit novissimè Concilium Provinciale Romanum Lateranense sub Benedicto XIII. anno 1725. celebratum, ubi *tit. 5. cap. 2.* leguntur sequentia formalia. *Quo verò ad Regulares, Privilegia à Summis Pontificibus habentes, sive expressè, sive per viam communicationis concessa, sacros videlicet Ordines extra tempora suscipiendi, cum Privilegia ipsa in suo robore persistant, nec iis derogatum fuisse constet, decernimus proinde: Regulares eosdem absque novo Indulto Apostolico tutò posse extra tempora ordinari.* *

60. Resp. III. Ordines minores possunt conferri non solùm in supra dictis Sabbatis Ordinationum, sed etiam singulis Dominicis, Festivisque diebus. Ita habetur *c. De eo autem. De Temp. Ordinat.* ac in Pontificali Romano: ubi etiam subjungitur, quòd prima Tonsura quovis die, hora, & loco honesto etiam extra Missarum solemnia conferri possit.

61. Quæritur II. An possint plures Ordines eodem die suscipi? Resp. I. Quamvìs Concil. Trid. *loc. cit. cap.* 11. velit, per temporum interstitia (de quibus latè *lib.* 1. *Decr. tit.* 11. §. 6.) Ordines minores conferri debere: nisi aliud Episcopo expedire magìs videatur: consuetudine tamen in pluribus locis receptum est, ut eodem die, ac eadem Ordinatione quatuor Ordines minores simul conferantur. Nam & hoc, præsertim in Diœcesibus amplioribus, magìs expedire visum est.

62. Resp. II. Duo sacri Ordines eodem die nulli sunt conferendi, ne quidem Regularibus. Ita Concilium Trid. *loc. cit. cap. 13.* Quod rursus intelligendum, nisi id fiat de speciali licentia Summi Pontificis.

63. Resp. III. Stando Juri communi, non possunt quatuor Ordines minores simul cum Subdiaconatu recipi. Patet hoc ex *c. Litteras.* & *c. Dilectus. De Tempor. Ordinat.* juncto Concilio Trid. *Sess. 23. c. 11. de Reform.* dicitur: *stando Juri communi:* siquidem consuetudinem illam, qua in quibusdam locis eodem die cuipiam quatuor Ordines minores una cum Subdiaconatu conferuntur, rectè admittunt Navarrus *cap. 25. Manual. num. 71.* Engel *tit. de Tempor. Ordin. num.* 19. & alii.

64. Quæritur III. An sine Titulo possit quis ordinari, & quotuplex sit Titulus? Resp. I. Per *Titulum* in proposito intelligitur Beneficium Ecclesiasticum, vel aliud medium sese honestè sustentandi. Cùm enim non deceat, ut Clerici, Divinis Officiis specialiter adscripti, cum Ordinis dedecore mendicent, aut sordidum aliquem quæstum exerceant, ideo nemo ad sacros Ordines admittendus est, nisi ejusmodi Titulum, seu medium sese honestè alendi possit ostendere: prout tum *c. Neminem* & *c. Sanctorum dist. 70.* ac alibi, tum in Concilio Trid. *Sess. 21. cap. 2. de Reform.* expressè habetur.

65. Dicitur, *ad sacros Ordines;* nam ad Ordines minores non requiri Titulum, tenet communis Doctorum, ac praxis Ecclesiæ. Ratio est; quia

quia Clerici in Minoribus conſtituti, ſi ſe clericaliter ſuſtentare nequeant, liberè poſſunt nubere, aliáque negotia ſæcularia exercere; & hinc Concilium Trid. *loc. cit.* notanter prohibet ſolùm, ne quis ſine Titulo *ad ſacros Ordines promoveatur*.

66. Reſp. II. Cum Bonacina *diſp. 8. de Sacrament. Ordinis. quæſt. un. punct. 5. n. 31.* & aliis, ejusmodi Titulum eſſe triplicem. Primus eſt Beneficii Eccleſiaſtici, dum tale quis pacificè poſſidet. Secundus Titulus eſt Patrimonii, vel Penſionis: ut tamen ad hunc Titulum Patrimonii, vel Penſionis quis ordinari poſſit, requiritur inſuper, quod Epiſcopus judicet, talem pro utilitate vel commoditate Eccleſiarum ſuarum eſſe aſſumendum, illúdque Patrimonium, vel Penſionem, & ad vitam ſuſtentandam ſufficiens eſſe, & verè ab ipſo obtineri, ut ſtatuit Concilium Trid. *loc. cit.* Tertius Titulus eſt Paupertatis, ſeu Profeſſionis Religioſæ: ſiquidem Religioſi Profeſſi, utpote propter Chriſtum omnia ſua relinquentes, nihílque proprium in hoc mundo poſſidentes, ordinantur ad Titulum Paupertatis, juxta Pontificale Romanum §. *De Ordinatione Subdiaconi.* His juxta praxin, atque antiquam conſuetudinem Germaniæ, & quarumdam aliarum Regionum addi poteſt Titulus Menſæ. Sed de hoc, utpote conſuetudine ſolum introducto, Jura mentionem non faciunt, fuſiùs tamen de ipſo diſſerit Ludovi. Engel *in Collegio Juris Canonici. lib. 1. tit. 14. num. 14. ſeqq.* Videatur etiam deſuper præſens

 Auctor

Auctor in Jure Canonico *Lib.* 1. *Decret. tit.* 11. §. 3.

67. Quæritur IV. An pro susceptione Ordinum sufficiat contactus moralis materiæ sibi per Episcopum porrectæ, dum quis v. g. solam manum Episcopi, vel alterius simul ordinati tangit, non verò ipsam materiam; vel an requiratur etiam contactus physicus, seu immediatus ipsius materiæ? Resp. I. Quantum est de necessitate præcepti, ac in praxi, diligenter curandum est, ut ipsamet materia Ordinis v. g. Liber Evangeliorum, Calix cum Patena &c. ab ordinandis physicè ac realiter attingatur. Ratio est: tum quia Rubricæ Pontificales hoc præscribunt, quæ proinde sunt observandæ: tum quia in Sacramentis tutior pars, quantum fieri potest, est eligenda: (*k*) multi autem Doctores, ut D. Thomas, Cajetanus, Paludanus, aliique plures, quos citat Layman *lib.* 5. *tract.* 9. *c.* 5. *num.* 3. existimant, contactum physicum ac realem materiæ requiri ad substantiam & valorem Sacramenti Ordinis.

68. Resp. II. Nihilominus probabilius est, ad valorem Sacramenti Ordinis sufficere solum contactum moralem materiæ remotæ Ordinationis. Ita Layman *loc. cit.* Gobat *tract.* 8. *Theolog. Experim. num.* 77. éstque communior Doctorum: Ratio est: quia per solum contactum moralem jam verificatur verbum illud formæ *Accipe potestatem &c.* ab Episcopo prolatum. Deinde tam stricta necessitas contactus physici materiæ ad validitatem Ordinis ex nulla Lege, vel claro textu constat; ergo non est

asserenda. Profectò, quando Presbyterando porrigitur ab Episcopo tanquam materia Presbyteratus Calix cum vino, talis ordinandus non tangit physicè, seu immediatè ipsum vinum, & tamen extra ullum dubium talis censetur valide ordinatus: ergo.

69. Addit tamen non immeritò Mastrius *disp.* 19. *Theol. Moral. n.* 26. hoc intelligendum esse de tali contactu morali, quo quis saltem mediatè tangit materiam Ordinis, tangendo v.g. manum Episcopi materiam porrigentis, nam sola ostensio, seu porrectio materiæ, absque ullo contactu physico, saltem mediato, non videtur sufficere. Unde & Clemens VIII. aliquos sic ordinatos sub conditione reordinari præcepit, prout citatus Mastrius refert.

Additio I.

* Quæritur V. An Ordinati obligentur sub peccato gravi persolvere illas preces, vel Missas, quas Episcopus completa Ordinatione solet imponere? Resp. non deesse Doctores, qui id cum Bonacina affirmant, communior tamen cum Sporer *part.* 1. *Theolog. Sacrament. cap.* 6. *n.* 170. negat; quia impositio sub tam gravi onere nec ex ipsis verbis, nec ex mente Ordinantium, nec ex communi hominum persuasione erui potest. *

Additio II.

* Plura adhuc possent circa Ordines subjungi, sed quia jam fusiùs fuerunt pertractata in Ju-

re Canonico *Lib.* 1. *Decret. tit.* 11. item *tit.* 14. usque ad *tit.* 22. hinc emergente particulari dubio illuc Lector remittitur. *

DISTINCTIO XIII.

De Sacramento Matrimonii.

QUÆSTIO I.

Quid, & quotuplex sit Matrimonium, & quæ Bona ipsius?

SUMMARIUM.

1. *Matrimonium dicitur* magnum Sacramentum, *cur? Unde derivetur?*
2. *Appellatur Conjugium, Connubium, Nuptiæ; & hæ propriè quid?*
   Ac Sponsalia de præsenti.
3. *Hæc tria, Matrimonium, Contractus Matrimonii, & Sacramentum Matrimonii distinguuntur.*
4. *Matrimonium, quid?*
   (a) De hoc infra Quæst. 5. per totum.
5. *Matrimonium dividitur in Legitimum,*
6. *Ratum, &*
7. *Consummatum, & quid?*
8. *Matrimonium est Sacramentum novæ Legis.*
9. *Quando id à Christo institutum sit?*
10. *Qua ratione jam antea fuerit institutum?*

11. *Olim non fuit Sacramentum, neque defacto est inter Infideles.*
12. *Bona Matrimonii, quæ?*
13. *Alia ejus bona, sive effectus.*

(b) Ut dictum Tract. 14. Dist. 2. num. 5. & seqq. ac num. 15.

1. MATRIMONIUM, quod communiter postremo inter novæ Legis Sacramenta loco tractatur, à D. Apostolo *ad Ephes. 5. Magnum Sacramentum* appellatur. Non quidem in eo sensu, quasi sit omnibus aliis novæ Legis Sacramentis præstantius, sed dicitur *Magnum Sacramentum* ratione suæ significationis, eò quòd significet conjunctionem Christi cum Ecclesia; prout idem Apostolus *loc. cit.* exponit, de Matrimonio Fidelium sic loquens: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & Ecclesia.* Porrò *Matrimonium*, juxta nominis ethymologiam, derivatur à ly *matris*, & *munium*, id est officium: eò quòd Matri maximè incumbat officium nutriendæ prolis, quæ est finis primarius Matrimonii.

2. Matrimonii varia sunt nomina: quandoque enim dicitur *Conjugium*; eò quòd virum ac mulierem sub uno, eodémque quasi mutuo jugo ad servandam fidem, & onera Matrimonii sustinenda constituat. Insuper appellatur *Connubium*, & quandoque *Nuptiæ*; eò quòd antiquitus pudoris gratia se puellæ obnuberent, seu faciem velarent, dum viris dabantur, exemplo Rebeccæ, de qua idipsum legitur *Gen. 24.* & notatur *c. Nec illud. 30. quæst. 5.* Hodie tamen

per *Nuptias* propriè intelligitur ipsamet solemnitas, seu pompa exterior, quæ in contractu matrimoniali communiter adhiberi solet. Et hinc tempore Adventus, & Quadragesimæ prohibentur celebrari Nuptiæ, hoc est (ut loquitur Concil. Trid. *Sess. 24. cap. 11.*) *Solemnitas Nuptiarum*; quamvis quocumque tempore Matrimonium contrahatur *c. Capellanus. De Feriis.* Tandem Matrimonium solet nonnumquam dici *Sponsalia de præsenti*: verumtamen sub his potius intelligitur ipse contractus matrimonialis, per verba præsentis temporis initus. Quod ut melius intelligatur.

3. Advertendum cum Doctore Subtili 4. *dist. 26 quæst. un. §. de quinta.* tria in Matrimonio distingui debere: siquidem aliud est Matrimonium, & aliud Contractus Matrimonii, & aliud Sacramentum Matrimonii. *Matrimonium* est illa obligatio mutua, seu vinculum illud, quo conjuges inter se mutuo indissolubiliter obligati permanent: & sic sumitur communiter Matrimonium absolutè prolatum. *Contractus Matrimonii* est ille mutuus actus voluntatum, signis exterioribus sufficienter declaratus, quo conjuges contrahunt Sponsalia de præsenti. Et iste contractus Matrimonii habet se in ordine ad Matrimonium priori modo sumptum, sicut causa ad effectum; siquidem vinculum Matrimonii causatur, & oritur ex contractu ipso Matrimonii. Tandem *Sacramentum Matrimonii* aliud non est, quam ipsum septimum novæ Legis Sacramentum, seu signum sensibile, ex Christi institutione in dignè contrahentibus causans

ſans gratiam ex opere operato. His prænotatis, ſit

4. CONCL. I. *Matrimonium* eſt legitima maris ac fœminæ conjunctio, individuam vitæ conſuetudinem retinens. Ita communis, & habetur tum *c. Illud. §. fin. De Præſumpt.* tum §. 1. *Inſtit. de Patria poteſtate.* Siquidem Matrimonium non ad tempus duntaxat, ſed, quantum eſt ex natura contractus, & quoad propoſitum ſeu intentionem contrahentium, debet contrahi in perpetuum, ſive pro toto vitæ tempore, quidquid ſit, an in certis caſibus, atque auctoritate Divina denuò poſſit diſſolvi, nec ne. (*a*)

5. CONCL. II. Matrimonium rectè dividitur in legitimum, ratum, & conſummatum. Ita communis. *Matrimonium legitimum* dicitur illud, quod legitimo conſenſu inter perſonas habiles, ſeu jure non impeditas conſtitutum eſt. Et dicitur *legitimum*; quia juxta Leges factum eſt. Et tale Matrimonium datur non ſolum inter Fideles baptizatos, ſed etiam fuit olim ante Chriſti adventum, datúrque defacto inter infideles, qui legitimè, id eſt, absque ullo impedimento dirimente Matrimonium contrahunt.

6. Matrimonium ratum in ſe includit legitimum, addit verò rationem Sacramenti, per quod majorem firmitatem acquirit: unde illud dicitur *Matrimonium ratum*, quod non ſolum legitimo modo eſt contractum, ſed inſuper eſt Sacramentum, nondum tamen conſummatum. Et tale Matrimonium ratum datur duntaxat

inter Fideles baptizatos, non verò inter Infideles; ſicut habetur *c. Quando. De Divortiis.* ibi: *Etſi Matrimonium verum inter infideles exiſtat, non tamen eſt ratum: inter fideles autem verum, & ratum exiſtit.*

7. Tandem *Matrimonium conſummatum* dicitur, quod accedente reali corporis uſu, ſeu copula carnali inter conjuges eſt completum, & conſummatum.

8. CONCL. III. Matrimonium inter Fideles baptizatos contractum eſt unum ex ſeptem novæ Legis Sacramentis, à Chriſto Domino inſtitutum. Ita Fides Catholica; éſtque definitum non ſolum in Concilio Florentino, ſed etiam Trid. *Seſſ.* 24. *Can.* 1. ibi: Si *quis dixerit, Matrimonium non eſſe verè & propriè unum ex ſeptem Legis Evangelicæ Sacramentis à Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum, neque gratiam conferre: anathema ſit.* Idem probatur ex perpetua traditione, ac ſenſu Eccleſiæ.

9. Quæres: Quo tempore Chriſtus inſtituerit hoc Sacramentum? Reſp. cum Scoto 4. *diſt.* 26. *§. de primo.* Sanchez *lib.* 2. *de Matrim. diſp.* 4. *num.* 5. & aliis, veriſimilius id contigiſſe tunc, quando Chriſtus *Matth. cap.* 19. approbavit contractum Matrimonii eo modo, quo primitus à DEO inſtitutus fuerat *Geneſ. cap.* 2. & ſubjunxit: *Quod DEUS conjunxit, homo non ſeparet.* His ſiquidem verbis Chriſtus Dominus, ut Auctor Legis Evangelicæ, videtur elevaſſe contractum matrimonialem ad rationem Sacramenti: ita ut ly *Quod DEUS conjunxit* denotet,

DEUM

DEUM non præciſè inſtituiſte contractum matrimonialem, ſed conjunxiſſe ex tunc gratioſè per inſtitutionem Sacramenti, concomitantis illum contractum matrimonialem: nam alibi planius non invenitur inſtitutio hujus Sacramenti.

10. Dices. Matrimonium à Deo fuit inſtitutum jam ab initio mundi, & in ſtatu innocentiæ *Geneſ. cap.* 2. ergo non primum poſt adventum Chriſti Domini in carne paſſibili. Reſp. diſtinguendo antecedens: Matrimonium fuit inſtitutum jam ab initio mundi, in ratione contractus indiſſolubilis, atque in ordine ad officium naturæ, & legitimam propagationem generis humani, conceditur: in ratione Sacramenti, hoc eſt, ſigni efficacis dignè recipientibus conferentis gratiam ex opere operato, negatur antecedens; eodem modo diſtinguitur conſequens.

11. CONCL. IV. Matrimonium in Lege veteri, ſicut & Matrimonium inter Infideles defacto contractum, non obſtante, quod ſit legitimum, atque validum in ratione contractus, nihilominus non fuit, neque eſt Sacramentum. Ita communis. Tum, quia Matrimonium eſt unum ex ſeptem novæ Legis Sacramentis, à Chriſto Domino inſtitutum, utì definivit Concilium Florentinum *in Decreto Unionis.* ac Trid. *ſeſſ.* 7. *can.* 1. & *ſeſſ.* [24. *can.* 1. Tum, quia Baptismus eſt janua omnium Sacramentorum Legis Evangelicæ; & conſequenter, quot.

quotquot necdum fuerunt baptizati, existunt incapaces ipsorum.

12. Quæres. Quæ sint Bona Matrimonii? Resp. breviter cum Magistro Sententiarum 4. *dist.* 31. & communi Theologorum: tria principaliter sunt Bona Matrimonii, videlicet Fides, Proles, & Sacramentum. In Fide attenditur, ne post vinculum conjugale cum alio, vel alia coeatur. In Prole, ut amanter suscipiatur, & religiose educetur. In Sacramento, ut conjugium non separetur, & dimissus, vel dimissa nec causa prolis alteri conjungatur. Concordat Concilium Florentinum *loc. cit.* ubi ait: *Tria sunt bona Matrimonii. Primum, proles suscipienda & educanda ad Cultum DEI. Secundum, fides, quam unus conjugum alteri servare debet. Tertium, indivisibilitas Matrimonii, propter hoc, quod significet indivisibilem conjunctionem Christi & Ecclesiæ.*

13. Et hæc intelligenda sunt de tribus peculiaribus, & principalibus bonis sive effectibus Matrimonii. Tum, quia illud habet alios quosdam effectus minus principales, utputa remedium vitandæ incontinentiæ post lapsum, juxta illud Apostoli 1. *Corinth.* 7. *Melius est enim nubere, quam uri.* & hujusmodi. Tum, quia Matrimonium ut Sacramentum confert gratiam ex opere operato (*b*) quamvis hic effectus sit communis omnium Sacramentorum, & non peculiaris soli Matrimonio.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

De Materia, Forma, & Miniſtro Sacramenti Matrimonii.

SUMMARIUM.

14. *Materia remota, & proxima Sacramenti Matrimonii.*
15. *Forma Sacramenti Matrimonii, quæ?*
16. *An id mutus, & ſurdus contrahere valeat?*
17. *Nutus, & ſigna, cur pro forma ſufficiant in hoc Sacramento, & non in aliis?*
18. *Miniſter ejus ſunt ipſi contrahentes.*
19. *Solvitur inſtantia.*
20. *An contrahentes in ſtatu malo committant duplex peccatum mortale?*
    (c) Concordant dicta Tract. 14. diſt. 1. n. 45.
21. *Parochus aſſiſtens Matrimonio propriè non eſt ejus Miniſter.*
22. *Aſſiſtit ſolum ut Teſtis authorizabilis.*
    (d) Plura de hoc infra diſt. 14. num. 134. 136. & ſeqq.
23. *Quomodo proferat certa verba.*
24. *Hæc non requiruntur ad valorem Sacramenti.*
    (e) Ut dicetur diſt. 14. n. 137.
    Parochus aſſiſtens an poſſit dici Miniſter ſecundarius?
25. *An peccet mortaliter aſſiſtens in ſtatu malo?*

26. Ma.

26. *Matrimonium, an possit contrahi per procuratorem?*

14. CONCL. I. *Materia remota* Sacramenti Matrimonii sunt corpora habilia contrahentium: *Materia proxima* verò est ipsamet legitima traditio mutua corporum in ordine ad generationem prolis. Ita Scotus 4. *dist.* 26. Mastrius *disp.* 20. *Theolog. Mor. num.* 9. & 10. & alii passim. Ratio est: quia Christus instituens hoc Sacramentum in nullo penitus immutavit naturam contractus matrimonialis, sed eum duntaxat ad statum Sacramenti evexit; ergo eadem est materia hujus Sacramenti, quæ contractus: atqui materia contractus matrimonialis sunt corpora contrahentium, generaliter enim materia cujuslibet contractus est res illa, de qua contrahitur; ergo. Cæterum, quod traditio legitima corporum sit materia proxima hujus Sacramenti, probatur à simili: sic quippe etiam in Sacramento Ordinis traditio materiæ remotæ censetur esse materia proxima ipsius; ergo idem dicendum in proposito.

15. CONCL. II. Forma Sacramenti Matrimonii sunt ipsorum contrahentium verba, vel alia signa externa verbis æquivalentia, & mutuum consensum internum, atque traditionem illam corporum sufficienter exprimentia. Ita communis. Tum, quia & in cæteris Sacramentis forma consistit in verbis. Tum, quia generatim forma contractuum solent esse verba, vel alia signa verbis æquivalentia, quæ sufficienter

cienter exprimunt internum consensum contrahentium.

16. Additur, *vel alia signa verbis æquivalentia.* Quia mutus, etsi loqui non valeat, nihilominus Matrimonium contrahere potest; *Cùm, quod verbis non potest, signis valeat declarare.* ùt dicitur *c. Cum apud. de Sponsalibus.* ubi Pontifex hoc ipsum admittit de muto & surdo, dummodo hìc sit compos rationis, & sufficienter intelligat, quid agatur.

17. Nec obstat, quòd in Baptismo, & aliis Sacramentis novæ Legis pro forma requirantur verba propriè dicta, neque sufficiant nutus, aut alia signa verbis æquivalentia. Disparitas enim est: quia Sacramentum Matrimonii est institutum à Christo per modum contractûs, quinimò ipsemet legitimus contractus matrimonialis ad statum Sacramenti elevatus; ergo cùm cæteroquin ad contractum hujusmodi sufficiant signa verbis æquivalentia, non mirum, quòd hæc etiam sufficiant ad Sacramentum Matrimonii. Secus fit in aliis Sacramentis, utpote quæ non fuerunt instituta à Christo per modum contractus.

18. CONCL. III. Minister Sacramenti Matrimonii propriè sunt ipsimet contrahentes, ambo quidem adæquatè: singuli autem inadæquatè. Ita communis, ac præsertim Scotus 4. *dist. 36. de Ministro.* ubi ait: quod ipsimet contrahentes ministrant sibi hoc Sacramentum, vel mutuo, vel uterque sibi: integrant tamen unum Ministrum, sicut idem prius dixerat de forma. Ratio est: quia ille est Minister hujus Sacra-

 men-

menti, qui est Minister contractus matrimonialis, utpote quem Christus elevavit ad rationem supernaturalem Sacramenti: atqui Minister illius contractûs sunt ambo contrahentes; ipsi enim per mutuum consensum faciunt contractum: ergo:

19. Dices. Laicis, ac præsertim fœminis non competit administratio Sacramentorum: ergo non videtur, quod contrahentes sint Minister hujus Sacramenti. Resp. antecedens esse verùm duntaxat de illis Sacramentis, quæ requirunt Ministrum consecratum, non autem de Matrimonio utpote quod non requirit Ministrum consecratum. Accedit, quòd in casu necessitatis possit fæmina baptizare: unde patet, non omnia Sacramenta requirere Ministrum consecratum, quamvìs reliqua quinque talem requirant.

20. Urgebis. Si contrahentes sunt Minister hujus Sacramenti; ergo ipsi, si in statu peccati mortalis contrahant, duplex committent peccatum mortale; unum quidem, quatenus indignè recipiunt hoc Sacramentum, ut omnes fatentur; & alterum, quatenus indignè ministrant sibi ipsis hoc Sacramentum: consequens videtur absurdum, & contra communem sensum hominum; ergo. Respondent non pauci, concessa sequela, ob rationes allatas, negando minorem. Sed iis non obstantibus Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp. 6. num. 4.* veriùs esse censet, tales non committere duplex peccatum mortale, sed duntaxat unum, in quantum videlicet hoc Sacramentum indignè suscipiunt: non

non autem, quatenus illud indignè miniſtrant: cùm non ſint miniſtri ad id munus ſpecialiter conſecrati, ſed potiùs illud ſibi invicem miniſtrent ex neceſſitate quadam, eò quòd non niſi per mutuum contrahentium conſenſum perfici queat. (c)

21. CONCL. IV. Parochus, vel alius Sacerdos de ejusdem licentia juxta præſcriptum Concilii Trid. *ſeſſ. 24. cap. 1. Reform. Matrim.* aſſiſtens Matrimonio illúdque benedicens, propriè non eſt Miniſter hujus Sacramenti, ſed potiùs aſſiſtit ut Teſtis authorizabilis. Ita Fagnanus *c. Quod nobis. num. 54. de Clandeſt. deſponſat.* & alii. Ratio eſt: quia Matrimonium clandeſtinum, aut celebratum ſine præſentia Parochi olim erat validum, & ratum atque defacto eſt tale in locis, ubi citatum Decretum Concilii Trident. nunquam fuit publicatum, aut receptum; ergo hoc ipſo Parochus non eſt Miniſter, nam ſine Miniſtro Sacramentum confici nequit.

22. Sequitur proinde, quod Parochus, vel alius Sacerdos de ejus licentia aſſiſtens Matrimonio propriè non ſit Miniſter hujus Sacramenti, ſed duntaxat Teſtis authorizabilis illius: hoc eſt, talis, qui nomine, atque auctoritate Eccleſiæ aſſiſtere, & cæteroquin in contrahentes habere debet jurisdictionem ſpecialem, vel ſaltem ab habente iſtam recepiſſe licentiam aſſiſtendi, ut, ſi ſecus fieri contingeret, contrahentes per Concil. Trid. redditi fuerint omnino inhabiles ad ſic contrahendum. (d)

23. Dices. Parochus, aut ille alius Sacerdos

juxta præscriptum Concilii Trid. *loc. cit.* dicit ad virum & mulierem, mutuo eorum consensu intellecto: *Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti:* vel saltem aliis utitur verbis, juxta receptum cujusque Provinciæ ritum; ergo est Minister, utpote proferens hujusmodi formam. Respond. negando consequentiam: nam verba ista non proferuntur à Sacerdote per modum formæ (hæc enim sunt verba, vel signa verbis æquivalentia ipsorum contrahentium) sed adhibentur solum per modum cujusdam precationis, ac Cæremoniæ Ecclesiasticæ, qua confirmatur, approbatur, atque in facie Ecclesiæ rata habetur illa mutua traditio, & acceptatio corporum.

24. Interim hujusmodi verba non necessario requiruntur ad valorem Sacramenti: subsisteret enim Sacramentum, licèt Sacerdos assistens nullum proferret verbum, imò etiam positivè contradiceret, (*e*) ac proinde is propriè non est Minister Sacramenti. Dicitur *propriè*, nam, si quis cum Gobat *Tract. 10. Theol. Exper. num. 396.* & quibusdam aliis velit dicere, quòd Sacerdos utpote ex officio assistens, atque ratificans dictum contractum matrimonialem sit Minister accidentalis, sive secundarius hujus Sacramenti, non est de verbis litigandum, cùm constet de re ipsa.

25. Infertur proinde cum Sanchez *cit. disp. 6. n. 5.* & aliis, quod Sacerdos in statu peccati mortalis assistens Matrimonio, vel Nuptias benedicens non peccet de novo mortaliter. Neque

que enim Sacerdos est Minister conficiens hoc Sacramentum: simulque benedictio illa non est Sacramentum, sed duntaxat quid Sacramentale.

26. Quæres. An matrimonium possit contrahi per Procuratorem? Resp. affirmativè: adeo qùidem, quod Matrimoninm per Procuratorem, ad hoc speciale mandatum habentem, contractum inter Fideles habeat veram rationem Sacramenti. Ita Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp. 21.* cum aliis passim. Idque patet ex *cap. ult. de Procurationib. in 6.* ubi adprobatur Matrimonium celebratum per Procuratorem, ad hoc speciale mandatum habentem (nam generale non sufficit) dummodo is antea non fuerit revocatus, ne siquidem ignoranter. Cùm igitur Concil. Trid. circa hoc nihil immutaverit, id ipsum valebit etiam hoc tempore, & quidem non solùm in ratione contractus, sed etiam in ratione Sacramenti, eò quòd Christus contractum matrimonialem legitimum inter Fideles elevaverit ad rationem Sacramenti. Accedit praxis, ac sensus Ecclesiæ, quæ defacto permittit publicè celebrari Matrimonia per Procuratores, ad hoc habentes speciale mandatum, præsertim inter Magnates.

QUÆSTIO III.

An, & qualis consensus requiratur ad valorem Matrimonii?

SUMMARIUM.

27. *Ad valorem Matrimonii requiritur liber ac mutuus consensus.*

 28. *Qua-*

28. *Qualis simultas mutui consensus contrahentium sufficiat?*

29. *Matrimonium ex metu gravi, ac injustè incusso contractum ipso jure nullum est.*

30. *Idem dicendum de Sponsalibus.*

31. Coacta voluntas est voluntas, *quomodo intelligendum?*

(f) Vide Tract. 1. Dist. 1. n. 29. & Tract. 8. Dist. 1. n. 18. & seqq.

32. *Quid de metu levi, aut justè incusso?*

33. *Metus reverentialis an irritet Matrimonium?*

34. *Metus reverentialis, quis?*

Ad eum quandoque accedunt importunæ preces, minæ, aut sævitia parentum.

35. *Ratio Conclusionis.*

36. *Consensus parentum non requiritur ad valorem Matrimonii, cum Addit.*

37. *Decet tamen, eundem requirere, ac obtinere. — Alioquin peccatur.*

38. *Nisi justa causa excuset.*

27. CONCL. I. Ad valorem Matrimonii omnino requiritur liber ac mutuus consensus contrahentium, verbis aut aliis signis exterioribus sufficienter expressus. Ita unanimis Doctorum; atque habetur *c. Tua nos. de Sponsal.* ubi ob defectum consensus ex parte alterius matrimonium declaratur esse nullum. Quia (inquit Pontifex) *sine consensu cætera nequeunt fœdus perficere conjugale.*

28. CONCL. II. Etsi ad validitatem Matrimonii requiratur aliqua simultas mutui consensus de præsenti ex parte contrahentium, ea tamen non necessario debet esse physica, sed sufficit moralis, qualis sufficere solet ad contractum legitimum. Ita Scotus 4. *dist.* 26. Mastrius *cit, disp.* 20. *num.* 31. & alii, atque concordant dicta superiùs *dist.* 1. *num.* 26. & 30. Hinc quippe Matrimonium potest contrahi per Procuratorem, imò & per litteras, & consequenter non necessario requiritur simultas physica consensuum, sed sufficit moralis. Censetur autem consensus tamdiu moraliter perseverare, donec expressè, vel saltem implicitè revocetur quod tum ex intentione ac dispositione contrahentis, tum ex modo consentiendi, ac variis circumstantiis discerni debet.

29. CONCL. III. Consensus metu gravi, atque injustè incusso extortus non sufficit ad valorem Matrimonii; quinimò istud ex tali metu contractum est ipso jure nullum tam in Foro externo, quàm conscientiæ. * Prima pars quod nimirum metus gravis injustè incussus non sufficiat ad valorem Matrimonii, patet ex *cap* 14. 15. & 28. *de Sponsalibus.* altera verò quod nimirum tale Matrimonium sit ipso jure nullum, ostenditur inprimis auctoritate extrinseca; quia sic tenent quasi primarii Ecclesiæ Doctores D. Bonaventura 4. *sent. dist.* 29. *quæst.* 1. *num.* 5. D. Thomas hìc *quæst. unic. art.* 3. & adhuc clariùs *in Supplemento quæst.* 47. *art.* 3. *litt.* O. Scotus *in* 4. *sent. dist.* 29. *quæst. unic.* §. *de secundo.*

pluresqua alii apud Sanchez *de Matr. disp. 14. num. 1. ac seqq* contra alios præsertim recentiores Doctores. Probatur 2dò. ratione, quæ una cum Glossa eruitur ex *cap. Dum locum 14. de Sponsal.* ubi Pontifex ait: *Locum non habet consensus* (intellige in similibus contractibus irrescissibilibus) *ubi metus, vel coactio intercessit.* consequenter, cùm Matrimonium per ipsum consensum mutuum contrahentium constituatur, ubi locum non habet consensus neque locum habebit ipsum Matrimonium, ad cujus valorem ex utraque contrahentium parte consensus requiritur, sicque tale Matrimonium erit ipso jure nullum. Accedit, quòd Pontifex quoad Matrimonium pariformiter loquatur, sive metus, sive coactio intervenerit; sed ubi coactio intervenit; tale Matrimonium est ipso jure nullum, eo ipso, quia, ubi adest absoluta, & propriè talis coactio, deest ex parte coacti consensus: ergo ex mente Pontificis debebit pariter censeri nullum ipso jure Matrimonium, si intervenit gravis metus injustè incussus. *

30. Et hoc ipsum communior, & probabilior Doctorum, quos citat, & sequitur Sanchez *cit. lib. 4. disp. 13.* extendit ad Sponsalia de futuro ex metu injusto, & cadente in virum constantem contracta; taliter nimirum, ut & ipsa, quamvìs sint contractus recissibiles, nihilominus irrita sint ipso jure, sicque non inducant impedimentum Justitiæ publicæ honestatis. Tum, quia connexorum idem est judicium *arg. c. Translato de Const.* Tum, quia

Sponsalia metu contracta, si semel valerent, non possent ampliùs per sententiam Judicis ex toto quoad omnem effectum rescindi, cùm semper remaneret impedimentum Justitiæ publicæ honestatis: unde cessat hìc ratio, quæ militat de aliis contractibus rescissibilibus: tum insuper, quia talia Sponsalia haberent objectum de jure nullum; nimirum futurum Matrimonium vi hujus consensus, metu gravi extorti, contrahendum, quale Matrimonium juxta jam dicta utique foret nullum ipso jure: ergo. Accedit textus *c. Ex litteris. de Desponsat. impub.* ubi Sponsalia impuberum de præsenti (qualia olim habebant vim Sponsalium de futuro) censentur irrita, & nullius obligationis, eò quòd fuerint contracta ex metu, atque à puella invita, & minis parentum impulsa.

31. Nec obstat illud vulgatum Jurisconsultorum: *Coacta voluntas est voluntas.* Resp. enim, id procedere regulariter loquendo, ac præsertim in Contractibus civilibus ubi per rescissionem actus, sententia Judicis factam, totum damnum facile recuperabile est. Secus dicendum in matrimonio, ac sponsalibus, utpote, si semel valerent, perpetuo inducentibus impedimentum Justitiæ publicæ honestatis: item & in Professione Religiosa, ac nonnullis aliis (*f*) ubi ob speciales rationes requiritur omnimoda libertas, neque sufficit voluntas coacta. Idque vel Jure naturali (prout loquendo de Matrimonio, juxta dicta, censent Doctor Subtilis 4. *dist. 29. quæst. un. ℣. de secundo.* D. Thomas, D. Bonaventura, plurésque) vel

 sal.

ſaltem Jure Eccleſiaſtico, prout volunt quidam alii apud Sanchez *loc. cit. diſp. 14.*

32. Dicitur notanter *num. 29. conſenſus metu gravi.* Nam ſecus dicendum de metu levi: hic enim non ſufficit ad invalidandum Matrimonium. Et additur, *atque injuſtè incuſſo.* Si enim metus, cæteroquin gravis, juſtè incuſſus fuit, non obſtat valori Matrimonii: ut v. g. ſi Epiſcopus minetur Titio excommunicationem, niſi Bertham, cum qua prius habuit Sponſalia, accipiat in uxorem, aut ſi Judex ſub juſtis pœnis cogat aliquem ad ducendum puellam, quam defloravit; vel ſi quis metu gehennæ, ſive ob remorſum conſcientiæ adigatur ducere quandam in uxorem &c. per hujusmodi enim metum, utpote juſtè incuſſum non invalidatur Matrimonium. Sanchez *Lib. 4. de Matr. diſp. 13.* cum communi. Tandem ſubditur, *extortus.* Nam dicta in concluſione non ſolùm procedunt, quando revera tempore contractus deerat conſenſus internus (tunc enim ob defectum interni conſenſus nullum foret Matrimonium) ſed etiam, quando is tunc adeſt, verum non niſi metu gravi, atque injuſtè incuſſo extortus. Videatur de hoc fuſiùs in Jure Canonico *Lib. 1. Decret. 40. num. 44. ac ſeqq.* & *Lib. 4. tit. 1. §. 9.*

33. CONCL. IV. Etſi non pauci probabile eſſe exiſtiment, metum reverentialem ſufficere ad irritandum Matrimonium, nihilominus probabilius eſt, ſolam reverentiam ergà majores, ſive metum reverentialem non ſufficere ad reddendum Matrimonium irritum, niſi ſimul acceſ-

ſerint

ſerint ſævitia, vel graves minæ Parentum, aut Majorum, vel preces importunæ. Ita Sanchez *cit. diſp. 6. & 7.* Maſtrius 4. *diſp. 7. num. 123. ac ſeqq.* & plures alii, quos citant.

34. Ubi notandum, quod per *Metum reverentialem* hoc loco non intelligatur metus ille, ſeu verecundia, quæ naturaliter ineſt filiis reſpectu parentum, atque aliorum, quibus debetur reverentia: ſed in propoſito ille cenſetur *Metus reverentialis*, quando filius animo prorſus repugnante, & quaſi coactus conſentit in Matrimonium ſibi à patre oblatum, non audens præ pudore ac reverentia contradicere, timendo, ne patrem offendat, aut alium, cui debetur reverentia. Et ad hujusmodi metum reverentialem quandoque accedunt frequentes ac importunæ preces, vel blanditiæ parentum: ut ſi parentes aſſiduè, atque importunè ſolicitent filium de tali ineundo Matrimonio, aut ad hoc obtinendum ſæpe ſæpiùs etiam blanditias adhibeant. Quandoque verò metui reverentiali ſuperveniunt graves minæ, vel etiam ſævitia parentum: ut dum imperio parentis, aut Superioris junguntur verbera, vel mala tractatio, aſperitas vultûs, graves minæ diminuendæ v. g. hæreditatis, quas ille creditur executurus; aut quando timetur diu duratura indignatio parentis, vel alterius perſonæ, à qua plurimum pendet fortuna filii. His prænotatis,

35. Probatur Concluſio. Quia ſolus metus reverentialis, niſi minæ, verbera, aut alia hujusmodi adjungantur, non cadit in conſtantem virum, ergo nec annullat contractum matrimonia-

nialem. Secus dicendum, si ad ejusmodi metum reverentialem accidant sævitia, vel graves minæ Parentum, aut Majorum: tunc enim meritò censetur ejusmodi metus esse cadens in virum constantem, eò quòd ab his admodum pendeat fortuna filiorum, etiam per totum quandoque vitæ decursum. Et hoc idem dicendum de precibus importunis (per has intelligendo non quascunque preces; sed eas solum, quæ sunt instantissimæ, sæpiúsque repetitæ, ac inculcatæ) si sunt conjunctæ metui reverentiali. Siquidem ex una parte ejusmodi importunitas Parentum, vel Majorum petentium valde urget, vexat, quin & subjectos quandoque opprimit: ex altera verò parte reverentia eis petentibus debita, timórque ipsos offendendi haud leviter instat. Ergo non immerito ambæ hujusmodi causæ in simul conjunctæ censentur efficere metum cadentem in virum constantem; nam, *quæ non prosunt singula, multa juvant. arg. l. Instrumenta C. De Probation.* juncta Glossa ibidem.

36. CONCL. V. Quamvìs omnino decens sit, & conveniens reverentiæ parentibus debitæ, ut filii Matrimonium inituri consensum parentum reverentialiter requirant: nihilominus ad illius valorem consensus parentum, vel Curatorum, absolutè loquendo, non est necessarius. Conclusio quoad alteram partem desumitur ex Scriptura *Tob. c. 7.* ubi Tobias junior de consilio Angeli, sine parentum scitu, & assensu, legitimum Matrimoninm contraxisse legitur. Concordat textus *c. Sufficiat 27. q. 2.* ubi

ubi Glossa notat, quod in Matrimonio consensus parentum *requiritur ex honestate, non ex necessitate.* Idipsum novissimè declaravit Concilium Trid. *Sess.* 24. *De Reform. Matrim. c.* 1. ubi eos *anathemate damnat, qui falsò affirmant, Matrimonia, à filiisfamilias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse.*

Additio.

* Nec dicas. Sponsalia absque consilio & consensu parentum inita possunt parentes saltem facere irrita, si non sint jam ipso jure irrita: ergo etiam matrimonia tali modo contracta. Respondetur enim transmisso antecedente negando consequentiam, & paritatem. Disparitas est, quia sponsalia sunt contractus rescissibiles, uti patebit ex dicendis *dist. seq. quæst.* 3. Matrimonium verò fidelium ex institutione Christi, quoad vinculum est contractus irrescissibilis. Dixi notanter, *transmisso antecedente:* etenim, etiam loquendo de sponsalibus de futuro, eadem absque consilio parentum inita equidem regulariter sunt illicita, adhuc tamen valida, nisi quando objectum eorum in pactum deductum (quod est ipsum Matrimonium actuale contrahendum absque gravi peccato executioni mandari nequit. Videantur præsens Auctor *lib.* 4. Decret. *Tit.* 1. *num.* 23. *& seqq.* & Apollonius Holzman *Tom.* 2. *Theolog. Moralis de Matrimonio. Tract.* 2. *cap.* 2. *num.* 167. *ac seqq.* nec non *Distinctione seqq. num.* 47. *ac seqq.* *

37. Cæ-

37. Cæterùm prior pars Conclusionis, videlicet, quod filii Matrimonium celebraturi parentum aut (iis jam defunctis) Curatorum consensum, si fieri poterit, ex decentia, reverentia, & honestate requirere, atque obtinere debeant, est certa, nam ipsamet ratio naturalis, & regula humani convictûs planè demonstrant, quòd proles inconsultis, aut rationabiliter invitîs parentibûs rem adeò gravem, &, unde totius vitæ institutum pendet, aggredi non debeant. Atque ideò proles sine consilio, ac consensu parentum contrahentes, nisi justa causa speciali excusentur, non carent omni culpa. Imò non pauci Doctores, quos citat, atque (loquendo NB. de non adhibito parentum consilio) sequitur Sanchez *cit. lib. 4. disp. 23. num. 9. & 10.* censent, id esse peccatum mortale; cùm sit res gravis, & multis periculis exposita. Verùm alii peccatum duntaxat veniale in hoc agnoscunt, eò quòd filius cæteroquin ingenuus, in electione status sit sui juris, dummodo non concurrant aliæ circumstantiæ, ob quas etiam mortaliter in hoc delinqui potest: utputa si ex talibus nuptiis essent oritura jurgia, dissensiones scandala &c. Herincx. *disp. 3. de Matrim. num. 8.* citans alios.

38. Additur superiùs, *nisi justa causa excusentur.* Hac enim existente nullum per hoc committeretur peccatum: utputa si parentes (idem à priori dicendum de Curatoribus) tentarent filium molesto, vel nimis difficili Matrimonio copulare, tradendo v. g. sibi fœminam ægram, im-

imprudentem, aut durioris cervicis, cùm qua veriſimiliter non eſſet pacem habiturus: aut ſi indiſcretè vellent impedire Matrimonium planè dignum, & utile: vel negligerent, ſive nimium differrent ei de convenienti Matrimonio providere. Nam tunc exiſtente tali juſta cauſa fatentur omnes, filium non peccaturum, quamvis ineat Matrimonium, parentibus invitis: cùm hi ſint irrationabiliter inviti, ſimúlque proles, cæteroquin ingenuæ, quoad electionem ſtatûs exiſtant ſui juris.

APPENDIX.

Continens adhuc tria Quæſita circa conſenſum matrimonialem.

SUMMARIUM.

* *Quid ſentiendum de conſenſu matrimoniali, cui adjicitur conditio turpis? Addit. I.*

* *Item, ſi conditio adjecta fuerit honeſta? Additio II.*

* *Caſus aliquis ſpecialis: in quo annotatur diſcrimen inter conditionem, & modum. Additio III.*

Additio I.

QUÆRES I. An cenſeatur conſenſus matrimonialis efficax, & ſufficiens ad valorem ejusdem ſi huic adjiciatur aliqua conditio turpis exequenda in futurum? Reſp. ſub diſtinctione

ctione. Vel enim talis conditio turpis est contraria triplici bono substantiali Matrimonii superiùs *num.* 12. explicato, vel non? Si prius: talis conditio turpis adjecta invalidat ipsum contractum matrimonialem, utpote repugnans substantiæ, & fini ipsius Matrimonii. Quòd si verò conditio turpis adjecta non sit contraria triplici bono ipsiusmet Matrimonii, qualis v. g. foret: *contraho tecum, si tamen postea me coadjuves in furtis, & rapinis &c.* adhuc in favorem Matrimonii consensus efficax censetur datus quoad substantiam Matrimonii, atque sufficiens ad laborem ejusdem, & addita conditio turpis habetur pro non adjecta, quatenus nempe in favorem Matrimonii specialiter præsumitur, contrahentem noluisse tali conditioni alligari ipsam substantiam sui consensus in Matrimonium, nisi expressè constet de tali alligatione; prout id jam insinuavimus *Tract.* 8. agendo de Contractibus *dist.* 1. *post num.* 12. *Addit. III.* Atque totum eruitur ex *cap. fin. De Conditionibus appositis.* ibi: *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur: puta, si alter dicat alteri: contraho tecum, si generationem prolis evites vel donec inveniam aliam honore, vel facultatibus ditiorem: aut si pro quæstu adulterandam te tradas &c. Matrimonialis contractus, quantumcunque sit favorabilis, caret effectu. Licèt aliæ conditiones appositæ, si turpes, aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* Videatur fusiùs in Jure Canonico P. Reiffenstuel *lib.* 4. *tit.* 5. §. 2.*

Additio.

Additio II.

* Quæres II. Quid ſentiendum ſit de illo conſenſu matrimoniali, cui adjicitur aliqua conditio honeſta? Ante reſolutionem bene attendendum, ne confundantur ad invicem conſenſus ſponſalitius, & conſenſus matrimonialis: nam prior importat primum futuram traditionem corporalem ad invicem, hincque etiam indicatur per verba de futuro, *Cotraham tecum*: poſterior verò involvit actualem traditionem corporum, ſicque exprimitur per verba de præſenti, *Contrabo tecum*. Porrò conſenſui ſponſalitio adjici poſſe valide, ac licitè conditiones honeſtas, patet præter dicenda *Diſt. ſeqq. poſt num.* 31. *Addit. I.* ex communi DD. & praxi quotidiana. Quid enim frequentius auditur, quam ſimilis formula: *Ducam te in uxorem, ſi Pater meus conſentiet; ſi talem dotem afferas &c.* vel *contraham tecum, ſi hoc officium obtineas &c.* ubi, ſi verificatur conditio, conſenſus ſponſalitius de conditionato tranſit in abſolutum. Itaque dubium adhuc reſtat de conſenſu matrimoniali. H. N.

Reſp. Conſenſui matrimoniali validè poteſt adjici aliqua conditio honeſta, qua ſemel verificata ipſum Matrimonium cenſetur abſolutum ſine novo aliquo conſenſu. Ita cum Abbate, Innocentio, Anchorano, & aliis Fagnanus *in cap. Super eò. de congitionibus appoſitis.* qui etiam ibidem ſub *n. 4.* idem probat ex repetitis Declarationibus Cardinalium per Romanos Pon-

tifices approbatis, vì quarum habetur, quòd Matrimonium per verba de præſenti ſub honeſta conditione de futuro coram Parocho, & Teſtibus contractum etiam poſt Concilium Tridentinum valeat, nec NB. opus amplius ſit, ut conſenſus iſte, cognita adjectæ conditionis exiſtentia, de novo coram Parocho, & Teſtibus repetatur, ſuppoſitò nimirum, quòd antea iſte contractus fuerit coram Teſtibus & Parocho initus, quando illa conditio fuerat appoſita. Confirmatur à pari; conſenſus ſponſalitius conditionatus, utì pariter juxta communem alius contractus conditionatus, exiſtente conditione, cenſetur abſolutus ſine novo aliquo additio in ratione ſponſaliorum; ergo etiam conſenſus matrimonialis in ratione Matrimonii. Et hinc ſicuti in conſenſu ſponſalitio, exiſtente conditione annexa, habetur illico absque alio ſuperaddito jus ad contrahendum ipſumet Matrimonium, ad quod altera compars poteſt obligari, ita etiam in contractu ſimili matrimoniali exiſtente conditione, habetur jus ad ipſum Matrimonium per copulam carnalem conſummandum absque aliquo novo ſuperaddito, ſicuti ſi ab initio fuiſſet ille conſenſus abſolutus. Duo tamen in præſenti ex AA. ſibi bene notent Parochi, *Primò*, ne facilè tali Matrimonio, in quo conſenſus non ponitur abſolutus, ſed ipſimet conſenſui matrimoniali annectitur conditio, aſſiſtant ad vitanda plura incommoda, quæ non ita facile eveniunt in ſponſalibus conditionatis. *Secundò*, ubi ſpecialis urget ratio gravis, aut neceſſitas ſic aſſiſtendi, ne, niſi pars illa à prætenſa

tenſa ſua conditione coram Teſtibus deſiſtat, contractum taliter Matrimonium conſummare permittant, donec certò conſtet, conditionem eſſe adimpletam; alias enim contingere poſſet id, quod refert Fagnanus in caſu, ubi aliquis cum quadam contraxit Matrimonium ſub conditione præſenti, *Si es legitima*, & poſt multiplicem copulam primum reſcivit, eamdem non eſſe legitimam, ex quo illud Matrimonium fuit declaratum nullum reclamante eo, qui appoſuit, non fuiſſe verificatam conditionem ſui conſenſus matrimonialis. Videatur circa hoc, & prius Quæſitum fuſius in Jure Canonico P. Reiffenſtuel *lib.* 4. *Decretal. tit.* 5. *

Additio III.

* Quæres III. Quid ſentiendum in caſu ſequenti? Caja Nobilis conſentit in Matrimonium cum Trio pariter Nobili, addita tamen tam in conſenſu ſponſalitio, quàm matrimoniali hac expreſſa clauſula, ut Titius Cajæ ex ſuis reditibus ſingulis annis tribuat mille florenos pro recreatione, & ad uſum beneplacitum, quoad pactum etiam Titus inivit; quia tamen ſucceſſu temporis amor deſerbuit, præſertim cum nulla proles ex eo Matrimonio ſit ſuſcepta, recuſat Titus ſtare præcedenti pacto: quare Caja exinde pertæſa prætendit declarari nullitatem Matrimonii, volens tranſire ad alias nuptias. Quæritur, ad bene? Reſp. Etſi Titius ſub peccato, ſi aliud excuſans non interveniat, teneatur continuere ſo-

 lu-

lutionem mille florenorum propter præcedens pactum, si tamen eandem non præstet, exinde non sequitur, præcedens Matrimonium esse nullum. Ratio est: quia præsertim in Matrimonio tanquam causa favorabili, & ad vitandas plures inconvenientias non præsumitur, solutionem mille florenorum consensui matrimoniali fuisse annexam tanquam conditionem sine qua non, sed potius tanquam modum, sícque contractum hunc adhuc esse validum, etiam modo isto absente, Videantur dicta *Tract. 8. dist.* 1. *post. n. 12. Addit. II.* Et in simili la Croix *Lib. 6. part. 3. n. 400.*

Nec dicas. In casu præcedentis Quæsiti clausula Matrimonii adjecta, S*i es legitima*, censetur annexa per modum conditionis, sícque ea non subsistente Matrimonium declarabatur nullum; ergo etiam in hoc casu clausula, *ut singulis annis solvantur mille floreni*, erit adjecta tanquam conditio, qua non existente Matrimonium erit nullum. Resp. enim neg. conseq. & paritatem: etenim prima clasula continet particulam S*i*, quæ juxta dicta de contractibus à priori indicat conditionem sine qua non; altera verò habet particulam *ut*, quæ juxta pariter ibidem dicta ordinariè non aliquam conditionem, sed potius insinuat modum sine quo adhuc substantia contractus subsistit. Et certè, si alia compars clausulam hanc, *ut singulis annis solvantur mille floreni*, voluisset annectere tanquam conditionem sine qua non nunquam posset per totam vitam concedere usum

uſum corporis conſummando Matrimonium, cum nunquam eſſet ſecura, an promittens hanc ſolutionem ſubſequentibus annis ſit adimpleturus, uti conſideranti patebit. *

QUÆSTIO IV.

Utrum ſit licita Pluralitas Uxorum?

SUMMARIUM.

39. *Unitas Matrimonii duplex. Polygamia, & Bigamia, Trigamia &c. quid?*
40. *Polygamia, ſeu Pluralitas ſimultanea uxorum eſt probibita.*
41. *Solvitur inſtantia de Patriarchis veteris Teſtamenti.*
42. *Pluralitas ſucceſſiva uxorum eſt licita.*
43. *Quid de Legibus Civilibus?*
44. *Secundæ nuptiæ non ita probantur, ſicut primæ.*
45. *Uxor non certificata de morte viri nequit contrahere cum alio.*
46. *Idem dicendum de viris.*
47. *Cautela Ritualium Diœceſanorum circa hoc.*
 * *Signa quædam moralis certitudinis de morte.*
48. *Quid, ſi mulier deponat, maritum ſe vidente obiiſſe?*
49. *Dubitans de morte conjugis, ſi contrahat, non poteſt petere debitum.*

50. *Cur possit reddere parti innocenti?*
51. *Quid, si postea conjux superstes redeat? Num filii legitimi?*

39. QUÆSTIO præsens sub aliis terminis, videlicet *de Unitate Matrimonii*, non raro proponi solet. Pro cujus resolutione sciendum, quod Unitas Matrimonii duplex considerari possit, videlicet vel respectu ejusdem temporis, vel in ordine ad diversa tempora. Priori unitati, juxta quam Matrimonium ita debet esse unum, ut non possit idem vir habere simul plures uxores, neque eadem mulier plures viros, opponitur *Polygamia*, quæ est simultanea pluralitas uxorum. Posteriori modo opponitur Unitati Matrimonii *Bigamia*, *Trigamia*, *&c.* dum scilicet quis successive duas, tres, aut etiam plures accepit uxores, contrahendo secundas, tertias, aut ulteriores nuptias.

40. CONCL. I. Polygamia, seu pluralitas simultanea uxorum in Lege Evangelica Jure Divino est prohibita. Ita omnes Catholici; & habetur c. *Gaudemus*. De *Divortiis*, estque novissime definitum in Concilio Trid. *Sess.* 24. *can.* his verbis: *Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla Lege Divina esse prohibitum; anathema sit.* Idem probatur ex S. Scriptura, ut *Matth.* 19. *Marci* 10. & *Ephes.* 5. ubi de conjugato dicitur atque renovatur illud præceptum *Genes. cap.* 2. positum: *Adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Nam Sacer Textus ibidem non di-

dixit: *Erunt tres, vel plures, ſed duo*, nec dixit: *Adhærebit uxoribus, ſed uxori*; uti notat, atque argumentatur Pontifex *in cap. Gaudemus De Divortiis.* Confirmatur Concluſio ex illis verbis Chriſti *Lucæ* 16. *Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mæchatur: & qui dimiſſam à viro ducit, mæchatur*: Si ergo juxta Chriſti præceptum uxore dimiſſa duci alia de Jure non poteſt, ergo à fortiori neque ipſa retenta: per quod evidenter apparet, pluralitatem ſimultaneam uxorum, in Lege Evangelica reprobari.

41. Nec obſtat, quod Abraham, Jacob, aliique ſancti Patriarchæ in veteri Teſtamento plures ſimul uxores habuiſſe legantur. Reſp. enim conformiter *cit. c. Gaudemus*, & communi Theologorum, illud Divina revelatione, atque diſpenſatione ſanctis illis Patriarchis fuiſſe conceſſum. Et id quidem factum creditur ob paucitatem Fidelium, ut nimirum hoc modo vera Fides, & agnitio unius DEI, cœli, terræque Conditoris, quæ ob graſſantem tunc undequaque idololatriam propemodum extinguebatur, ſaltem in poſteris Abrahæ conſervaretur.

42. CONCL. II. Pluralitas ſucceſſiva uxorum poſt mortem prioris conjugis licita eſt inter Chriſtianos & valida. Patet hoc tum ex perpetuo ſenſu, & praxi Eccleſiæ, tum ex illo Apoſtoli 1. *Corinth.* 7. *Mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir ejus vivit: quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt, cui vult, nubat, tantum in Domino.* Et hoc non ſolum de ſe-

ſecundis, ſed etiam de ulterioribus nuptiis intelligendum eſt: unde nec Chriſtus *Matth.* 22. damnavit mulierem, quod ſeptem viros legitime habuiſſet; nec Samaritanam, quod quinque *Joan.* 4.

43. Nec obſtat, quod Legibus Civilibus ſecundæ nuptiæ ſint exoſæ, & variis pœnis afficiantur, imò mulier nubens intra annum luctus (hoc eſt, infra annum à morte mariti) notetur infamia *l.* 1. *&* 2. *C. De ſecundis Nuptiis*, & alibi. Reſp. enim, hanc pœnam infamiæ Jure Canonico eſſe ſublatam, *cap. penult. & ult. De Secundis Nuptiis*, eo quod mulier ſic nubens conceſſa ſibi ab Apoſtolo utatur poteſtate.

44. Verum quidem eſt, quod primæ nuptiæ magis probentur, quam ſecundæ *c. Nuptiarum*, 27. *quæſt.* 1. *&c Quomodo*, 31. *qu.* 1. & alibi. Unde etiam ſecundæ nuptiæ inducunt Bigamiam *c.* 1. *& ſeqq. De Bigamis non ordinandis.* Neque ſecundæ nuptiæ benedicuntur *cap.* 1. *&* 3. *De ſecund. Nuptiis*, cum enim alter contrahentium ſaltem in primis nuptiis fuerit benedictus, eaque benedictio ſemper duret, non eſt iteranda. Intellige, niſi conſuetudine contrarium alicubi ſit introductum. Navarrus *cap.* 22. *Manual. num.* 83.

45. CONCL. III. Uxor non certificata de morte viri prioris, & econtra, nequit contrahere cum alio, etiamſi facta diligenti inquiſitione ignoret, quid contigerit circa maritum pluribus jam annis non comparentem. Ita habetur

betur deciſum c. *In præſentia- De Sponſal.* ubi Papa conſultus, quid agendum fœminis adhuc viventibus, quæ viros ſuos cauſa captivitatis, vel peregrinationis abſentes ultra ſeptennium præſtolatæ ſunt, nec certificari poſſunt de vita, vel morte ipſorum, licet ſuper hoc inquiſitionem adhibuerint diligentem: reſpondet, *quod, quantocunque annorum numero ita remaneant, viventibus viris ſuis non poſſunt ad aliorum conſortium canonice convolare: nec auctoritate Eccleſiæ permitti contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum.*

46. Et hoc ipſum in viris obſervandum eſſe abſentibus uxoribus, declaratur c. *Dominus. De Secundis Nuptiis*, ibi: *Nullus amodo ad ſecundas Nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet, quod ab hac vita migraverit conjux ejus.* Ratio eſt: quia ſtante dubio de morte conjugis prius Matrimonium ſtat in poſſeſſione. Accedunt plurima inconvenientia, quæ ex ſecundis nuptiis temere, ſeu non habita certa notitia de morte prioris conjugis initis provenire ſolent.

47. Quinimo his de cauſis Ritualia Diœceſana rectè alicubi monent Parochos, ne facile ad contrahendum Matrimonium admittant vagos & peregrinos, & qui incertas ſedes habent, non habita prius Ordinarii licentia. Neque item eos, qui antea conjugati fuerunt, ut ſunt uxores militum, & captivorum vel aliorum, præſertim peregrinantium; niſi habita certa notitia de morte prioris conjugis, aut in caſu, quo non adſunt indubitata talis

 mor-

mortis testimonia, causa ad Ordinarium deferatur, ejusque judicium & consensus requiratur, ne alioquin ex incentivo libidinis, ac postposito DEI timore facilius contingat, secundas nuptias iniri non habita certa notitia de morte prioris conjugis.

Additio.

* Porro moraliter certa notitia de morte prioris conjugis haberi censetur, Primo, Per extractum Parochi ex libro mortuorum. *Secundò.* Per attestationem authenticam à Magistratu Ecclesiastico, Politico, aut Militari, vel à Notario publico, aliave persona in auctoritate publica constituta datam. *Tertiò.* Per duos Testes de visu, nimirum affirmantes, se actualiter interfuisse morti, vel sepulturæ, aut exequiis. *Quartò.* Per alia verosimilia indicia, & conjecturas concurrentes simul cum fama ortum suum habente ex hominibus fide dignis, uti notat Schmalzgrueber *L. 4. Decret. Tit. 21. n. 18.* vel cum uno Teste de visu, vel cum pluribus de auditu. Nec obest juxta Patrem Reiffenstuel (quem emergente simili casu *Lib. 4. Decret. Tit. 21. §. 1.* utiliter leges) si tales Testes fuerint consanguinei.*

48. Quæres. Quid agendum, si quædam mulier deponat, aut etiam juramento firmare velit, conjugem suum, se vidente, atque præsente, tali tempore mortuum, atque sepultum fuisse? Resp. eam absque aliis testimoniis vel indiciis (secus, si talia præsertim gravia con-

concuriant) non eſſe audiendam quia *nullus idoneus teſtis in re ſua intelligitur*, *l. Nullus, ff. De Teſtibus.* Accedit, quod juramentum ſuppletorium probationis neque deferendum, neque admittendum ſit absque ſemiplena probatione; & alióquin, ſi præſtaretur, nulla ejus habenda ſit ratio. *Gobat tract. 9. Theol. Experim. n. 281.* ubi hoc declarat caſu quodnam Hungarico.

49. CONCL. IV. Si quis, vel aliqua, dubitans de morte prioris conjugis abſentis, contrahere præſumpſerit, ei, quæ ſibi nupſit, debitum conjugale reddere tenetur, id tamen exigere non poteſt. Ita habetur, expreſſe *cit. c. Dominus. De ſecundis Nuptiis*, Eſtque communis Doctorum. Ratio eſt: quia, cum alter conjux ſupponatur bona fide contraxiſſe (nam, ſi etiam ipſe ſciviſſet incertitudinem mortis prioris conjugis, neuter poſſet petere debitum) ſtante dubio non eſt privandus jure ſuo, cum ſit in poſſeſſione juris conjugii, ac ſtante dubio melior ſit conditio poſſidentis. Secus dicendum de eo, qui mala fide, ſeu dubitans de morte prioris conjugis contraxit; nam ſemper in poſſeſſione ſtat prius Matrimonium contra ipſum: unde perſeverante conſcientia ſua dubia, & niſi hæc per acquiſitam certam notitiam de morte prioris conjugis deponatur, is peccaret petendo.

50. Dices. Ergo ſtante tali dubio neque poterit reddere alteri petenti. Reſp. negando ſequelam. Etenim, ſi revera conjux prior mortua fuiſſet, Matrimonium cum altera (ſervatis

cæ-

cæteroquin ſervandis) contractum eſſet validum non obſtante alterius dubio: quia ſatis eſt, quod à parte rei conjux ſit mortua, ſicque Matrimonium contrahi poſſit. Proinde parti innocenti, ſeu quæ bona fide contraxerat, jus ſuum, perſeverante illo dubio, negandum non eſt.

51. Quod ſi verò ex poſtfacto, quocunque tandem tempore, vel caſu, conjux abiens redierit, aut eum ſuperſtitem eſſe conſtiterit, omnino neceſſe eſt, ut, qui alterum Matrimonium contraxerat (quod non obſtante bona fide jure irritum fuit) relictis adulterinis complexibus ad priorem conjugem revertatur; prout notatur *cit. c. Dominus.* De *ſecund. Nupt.* cum concordantiis. Si tamen ejuſmodi Matrimonium fuit contractum ex judicio, & aſſenſu Eccleſiæ, filii ex ipſo nati reputantur legitimi, & admittendi ad hæreditatem, *arg. cap. Perlatum. Qui filii ſiut legitimi.*

QUÆSTIO V.

De Indiſſolubilitate Matrimonii.

SUMMARIUM.

52. *Matrimonium dupliciter poteſt intelligi indiſſolubile, quomodo?*
53. *Matrimonium omne eſt indiſſolubile propria contrahentium auctoritate.*
54. *Etiam loquendo de Matrimonio infidelium.*

55. Om-

(g) Ut dicitur num. 103. & seqq.

52. MATRIMONIUM dupliciter intelligi potest esse indissolubile, nimirum vel quoad vinculum, vel quoad thorum & cohabitationem. De indissolubilitate Matrimonii hoc posteriori modo accepta, dicetur ex professo *Quæst. VII.* per totum: de priori autem impræsentiarum agitur, investigando, an, & quomodo Matrimonium sit indissolubile quoad vin-

vinculum, adeo, ut illo semel legitime contracto non liceat conjugibus ab eodem recedere, atque ad alias nuptias vivente adhuc priore conjuge transire. Hoc prænotato, sit

53. CONCL. I. Matrimonium omne est indissolubile ac perpetuum, adeo, ut propria contrahentium auctoritate dissolvi nequeat. Ita communis; & aperte traditur à Concilio Trid. *Sess. 24. in principio*, ubi ait: *Matrimonii perpetuum, indissolubilemque nexum primus humani generis Parens Divini Spiritus instinctu pronuntiavit, cum dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: quamobrem relinquet homo Patrem suum, & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Gen. 2.* Idem patet ex definitione Matrimonii *n. 4.* allata, ibi: *individuam vitæ consuetudinem retinens.* Hinc *c. ult. De Conditionibus appositis*, dicitur, quod conditio de dissolubilitate Matrimonii apposita sit contra substantiam conjugii. Accedit ratio: quia hujusmodi nexum indissolubilem Matrimonii exigit bonum prolis, cujus bonæ educationi plurimum obesset incertitudo, atque separatio parentum.

54. Et hæ quidem rationes procedunt de quocunque Matrimonio, etiam Infidelium, adeo, ut ipsi quoque Infideles nequeant Matrimonium pro libitu, & propria auctoritate dissolvere; cum Lex Divina, ab originè mundi lata & per Protoplasten promulgata, obliget omnes.

55. Nec dicas. *Omnis res, per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur, cap. 1. De*

De *Reg. Juris*, atqui Matrimonium mutuo contrahentium conſenſu naſcitur; ergo eodem pariter diſſolvitur. Reſp. enim, Regulam illam procedere potiſſimum de obligationibus & contractibus temporalibus, qui, cum ſolo mutuo conſenſu fiant, eodem etiam diſſolvuntur: ſecus dicendum de ſpiritualibus obligationibus (ſic enim obligatio, & Character Baptiſmi, vel Ordinis nequit amplius mutuo conſenſu diſſolvi) ac præſertim de Matrimonio, quòd ex Divina inſtitutione indiſſolubile eſt, & cujus diſſolubilitas plurimum præjudicaret bono prolis. Et hæc quidem vera ſunt, loquendo de diſſolutione Matrimonii propria contrahentium auctoritate facta; num autem illud, extra cauſam mortis alterius conjugum, in nonnullis caſibus auctoritate Divina aliquando fuerit, vel ſit de facto diſſolubile quoad vinculum, quæſtio remanet.

56. CONCL. II. Olim in Lege veteri, ſeu Moſaica licitum fuit Judæis Repudium uxoris; ídque ob ſpecialem diſpenſationem Divinam, qua DEUS per manum Moyſis, propter duritiam Populi Judaici, & ad evitanda uxoricidia, conceſſit ipſis *Deuter.* 24. ſcribere Libellum Repudii, ita ut Judæi hoc facientes non peccaverint. Ita Scotus *4. diſt. 33. quæſt. 3.* & probabilior Doctorum, quamvìs non deſint oppoſitum tenentes. Ratio eſt: quia Moyſes promulgavit Legem DEI, atque ideo, quos ille per Legem à ſe promulgatam ſeparavit ſeu ſeparari permiſit etiam DEUS ſeparavit, ſeu ſeparari permiſit. Unde juxta *cit. cap. Deuter.* 24. licuit uxori

uxori sic dimissæ alterum maritum ducere; consequenter per dationem Libelli Repudii vere quoad vinculum fuit dissolutum prius Matrimonium in Lege veteri.

57. CONCL. III. Matrimonium inter Infideles contractum defacto dissolvi potest quoad vinculum, si unus conjugum convertatur ad veram Christi fidem, alter verò nolit converti, neque cohabitare converso sine injuria Creatoris, hunc videlicet blasphemando, aut solicitando conversum ad Infidelitatem. Ita certa, & communis omnium Theologorum, & Canonistarum; atque habetur decisum c. *Si Infideles*, 28. *qu.* 1. & 2. & c. *Quanto. De Divortiis*, Idem deducitur ex illo 1. *Corinth.* 7. *Si Infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.* Unde patet, quod hæc facultas solvendi Matrimonium Fideli ad Fidem converso concessa fuerit à Christo sua suprema auctoritate, & ab Apostolo Paulo *loc. cit.* promulgata; prout Ecclesia Catholica hactenus semper intellexit, & intelligit.

58. CONCL. IV. Matrimonium ratum Fidelium, seu Christianorum, nondum tamen consumatum, dissolvitur quoad vinculum per ingressum alterius conjugis in Religionem, ita ut conjux in sæculo relicta, emissa per consortem Professione, licitè possit transire ad alias nuptias. Ita communisDoctorumCatholicorum; & habetur non solùm c. *Verum* & c. *Ex parte tua. De Conversion. Conjugat.* sed etiam novissime definitum fuit in Concilio Trid. *Sess.* 24. *can.* 6.

can. 6. his verbis: *Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolemnem Religionis Profeſſionem alterius conjugum non dirimi: anathema ſit.*

59. Secus eſt dicendum de Voto Caſtitatis ſolemnizato per ſuſceptionem Ordinis Sacri, utputa Subdiaconatus, Diaconatus &c. Quamvìs enim hujusmodi votum impediat Matrimonium contrahendum, & dirimat poſtea contractum; tamen non ſufficit ad diſſolvendum Matrimonium prius contractum, licèt necdum conſummatum. *Cum nec jure Divino, nec per ſacros reperiatur Canones hoc ſtatutum;* prout argumentatur, atque declarat Joannes XXII. *in Extravag. Antiquæ. De Voto & voti redempt.* Multo minus quoad vinculum diſſolvitur Matrimonium antea contractum, & non conſummatum per Votum ſimplex Caſtitatis *text. clar. cit. c. Ex parte tua. De Converſion. conjugat.* Nam dictum privilegium eſt ſpeciale Profeſſioni Religioſæ, ſive Jure Divino, atque ex Chriſti inſtitutione eidem conceſſum, ut cum ſuis cenſet Doctor Subtilis 4. *diſt. 31. quæſt. 1.* ac ſequitur Sanchez *lib. 2. de matrim. diſp. 19* citans plures alios: eo quòd initium hujus privilegii non reperiatur in Jure Eccleſiaſtico, ſed extet à primordiis Eccleſiæ, atque deſumatur ex facto Chriſti, vocantis Joannem Apoſtolum, & Evangeliſtam à nuptiis ad Apoſtolatum *Joan. 1.* ſive ſaltem Jure Eccleſiaſtico, licet antiquiſſimo, prout vult Fagnanus *c. Ex part. n. 8. de Converſ. conjug.* cum quibusdam aliis.

60. CONCL. V. Matrimonium ratum, non

consummatum extra casum Professionis Religiosæ potest etiam alia gravi, & justa de causa dissolvi auctoritate seu dispensatione Summi Pontificis, ita ut ambo conjuges licite possint ad alia vota transire. Ita D. Antoninus, Cajetanus, Bellarminus, Bonacina, Navarrus, & plurimi, quos citat, & sequitur Sanchez *cit. lib. 2. dist. 14.* & Mastrius 4. *disp. 7. num. 198.* asserens, hanc modo esse communem ac probabiliorem sententiam, magísque Pontificiæ Auctoritati in re justa favorabilem.

61. Fundatur hæc conclusio in illa generali potestate pascendi Oves, seu Fideles, à Christo Domino concessa D. Petro, ejúsque legitimis Successoribus *Joan. 21.* ibi: *Pasce oves meas.* Quæ verba Christus, ad ostendendam dictæ potestatis amplitudinem, trina vice repetere voluit: sicque, quia ad hoc, ut Oves concreditæ rite pascantur, multum juvat facultas dispensandi in Votis, Juramentis, Matrimonio rato, ac hujusmodi, quando ad bonum Ecclesiæ regimen expedit, merito de talis quoque potestatis concessione intelliguntur. Unde, quod Summi Pontifices aliquoties dispensaverint in Matrimonio rato, & nondum consummato Fidelium, plures referunt Auctores, ac in specie id traditur de Martino V. Eugenio IV. Paulo III. Pio IV. Imo Sanchez *loc. cit.* addit Gregorium XIII. una die cum undecim dispensasse: non est autem credendum, tot Pontifices in facto tam gravi, atque conscientioso errasse. Accedit, quod in dubio standum sit judicio Superiorum vel maximè Summi Pontificis, cui totius

totius Eccleſiæ regimen incumbit, cuique Spiritus Sanctus ſpecialiter aſſiſtit.

Additio.

* Non equidem me latet, præſentem Auctorem, ſeu potius Ordinis ejusdem Proſecutorem in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 19. num. 3. & ſeqq.* contrariam ſententiam credere probabiliorem, quam etiam Pater Henno *Tract. De Matrimonio, diſp. 4. quæſt. 5. Concluſ. 2.* menti Scoti conformiorem oſtendere conatur; puto tamen præſentem noſtram ſententiam potius eſſe manutenendam in ſumme debitum reſpectum tot Summorum Pontificum numero præcedenti allegatorum, quibus inſuper Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis *ad an.* 1074. Gregorius VII. Proſper Fagnanus in *cap. pernicioſam 1. De Officio Judicis ordinarii, num. 61.* Paulum V. Pyrrhus Corradus, & Vincentius de Juſtis apud Franciſcum Schmier *Tom. 3. Lib. 4. ſect. 11. num. 23. fol.* apud me 79. Urbanum VIII. ſuperaddunt, teſtaturque idem Franciſcus Schmier *loc. cit. num. 26.* Clementem VIII. *die 6. Julii* 1599. ſpecialem pro examine hujus noſtræ ſententiæ indixiſſe Congregationem, cui intervenerunt octo Cardinales, quatuor Auditores Rotæ, & duo Theologi, omnes Viri ſapientiſſimi, qui unanimiter pronuntiarunt, Papam in Matrimonio rato diſpenſare poſſe. Uti etiam hanc ipſam ſententiam fertur noviſſime practicaſſe Clemens XI. ſi credendum Patri Pichler in Candidato Jurisprudentiæ abbreviato

Lib.4. Tit.19.n.4. Quis autem sibi persuadeat, tot Pontifices, ac toties, & quidem in materia concernente valorem actus dispensasse, nisi sententiam asserentem ob valde gravem causam posse dispensari, censuissent practicabilem? Accedit, quod Summus Pontifex possit dispensare in Religiosa Professione, quæ tamen alias tam forte vinculum est, ut tollat ipsum Matrimonium ratum: cur ergo non posset etiam dispensare in ipso Matrimonio rato? Objectiones contrarias solutas invenies apud Schmier & Pichler *loc. cit.* ac apud Schmalzgrueber *Lib.4. Decret. Tit.19. num.49.* *

62. CONCL. VI. Matrimonium valide inter Christianos contractum, & consummatum quoad vinculum ita est indissolubile, ut extra mortem naturalem alterius conjugum nulla de causa, nisi immediatè Divina auctoritate, dissolvi valeat. Ita communis Catholicorum, éstque contra Hæreticos, volentes, illud dissolvi posse propter supervenientem fornicationem alterius conjugum, & ob nonnullas alias causas, novissime definitum in Concil. Trid. *Sess. 24. can. 5.* ibi: *Si quis dixerit, propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à conjuge, dissolvi posse matrimonii vinculum: anathema sit.* Et *can.7. si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum docuit, & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugis, matrimonii vinculum non posse dissolvi &c. anathema sit.*

63. Idipsum constat tum ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ; tum ex illis verbis

Christi

Christi *Matth.* 19. ubi revocans Libellum Repudii, & elevans Matrimonium ad rationem Sacramenti, subjunxit: *Quod DEUS conjunxit, homo non separet.* Item ex illo *Rom.* 7. *Mulier vivente viro alligata est legi.* Et 1. *Corinth.* 7. *Iis, qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari*, cum concordantiis. Quæ verba S. Mater Ecclesia de Matrimonio consummato inter Fideles contracto semper intellexit, ac proinde in eodem pro nullo prorsus dispensasse legitur.

64. Nec obstat, quod Matrimonium ratum Fidelium possit in aliquo casu dissolvi, ut dictum *num.* 58. & 60. Resp. enim, disparitatem esse: quia Matrimonium ratum significat duntaxat *Conjunctionem Christi cum anima fideli per gratiam*, sive Charitatem, quæ non est indissolubilis, imò perditur per quodcumque peccatum mortale: Matrimonium verò consummatum significat *Conjunctionem Christi cum Ecclesia per assumptam humanitatem*, quæ amplius est indissolubilis; prout notatur *c. Debitum. De Bigamis non ordin.* Accedit, quod separatio Matrimonii consummati posset redundare in injuriam prolis: atque ideo (præter immediatam potestatem Divinam) ex Christi institutione in nullo casu illud est separabile quoad vinculum, nisi per mortem naturalem alterius conjugum.

65. Objicies cum Hæreticis. Christus *Matth.* 19. dixit: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem: & aliam duxerit, mœchatur;* ergo, cum exceptio firmet regulam in oppositum; ob fornicationem ab ea factam licitum est dimittere uxorem, & aliam ducere. Resp. negando consequentiam: nam ly *nisi ob fornicationem* refertur solum ad prius, ac denotat, ob eam esse licitam dimissionem uxoris quoad thorum & cohabitationem; (g) non autem inde sequitur: esse licitam dissolutionem Matrimonii quoad vinculum ob causam fornicationis; prout semper intellexit, docuit, & docet S. Mater Ecclesia. Alioquin certe lata porta aperiretur adulteriis, ut sic conjuges, cæteroquin male cohabitantes, possent hoc titulo separari, atque aliis pro libitu nubere.

QUÆSTIO VI.

De Cohabitatione, & onere Debiti Conjugalis.

SUMMARIUM.

66. *Obligatio Conjugum, ad quæ generatim se extendat?*
67. *Conjuges tenentur cohabitare in eadem domo, mensa, & lecto.*
68. *Maritus, an possit abesse, & quando?*
69. *Uxor, an teneatur sequi virum, mutantem domicilium?*
70. *Et vir uxorem?*

Diffe-

(h) Vide dicta Tract. 13. Dist. 1. num. 39. & 40.

(i) De hoc Tract. 7. Dist. 1. num. 49. & seqq.

87. *Quid, si superveniat affinitas? Aut quis contraxerit cum Voto simplici Castitatis?*
(k) Tract. 6. Dist. 3. num. 48.

88. *Conjuges, quomodo peccent indebite congrediendo?*
(l) Tract. 9. Dist. 4. num. 65.
(m) Ibidem. num. 76.

89. *Actus conjugalis, an liceat, si conjux est gravida?*

90. *Puerpera? menstruata, vel lactans?*

* *An liceat Conjugibus alias sibi præsentare formas? Addit. I.*

* *Item an Viduis, vel Sponsis liceat delectari de actu conjugali præterito, vel futuro? Addit. II. & III.*

66. CUM Matrimonium à DEO institutum fuerit ad legitimam generis humani conservationem; ipsiúsque Ecclesiæ propagationem, ac proinde finis ejus principalior sit bonum prolis; hinc generatim ad duo sese extendit obligatio conjugum, videlicet ad mutuam cohibitationem, & redditionem debiti conjugalis. Proinde, ut intelligatur, quæ, & quanta sit ejusmodi obligatio, sit

67. CONCL. I. Tenentur Conjuges simul cohabitare in eadem domo, mensa, & lecto, quæ quidem obligatio descendit tum ex Jure Divino, tum ex natura contractus conjugalis. Hinc siquidem *Gen. 2.* dicitur: *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una.* Idem patet ex definitione Matrimonii, ibi:

ibi: *Individuam vitæ consuetudinem retinens.* Proinde

68. Infertur I. Quamvis maritus ratione negotii gerendi possit modico tempore abesse, id tamen non esse licitum tempore longo; nisi accedat alia gravis, & justa causa, utputa si teneatur Principem comitari in bellum; aut si hoc necessarium sit ad gubernationem Familiæ, vel conservandas res familiares. Sanchez *lib. 9. de Matr. disp. 4. n. 12.* ac alii. Ratio est: quia conjuges Jure Divino tenentur cohabitare: unde *cap. 1. De Conjugio leprosorum*, inquit Pontifex: *Cum vir & uxor una caro sint, non debet alter sine altero esse diutius.* Verum, cum hoc tempus absentiæ non definiatur, hinc Glossa ibidem, & Doctores censent, id arbitrio viri prudentis, pensatis absentiæ causis, ac periculo incontinentiæ, definiendum esse: alioquin post diurnam moram Judex ab altero conjuge requisitus, vel si notorie constet, quod vivant incontinenter, etiam ex officio potest eos cogere ad cohabitandum. Abbas ad *cit. cap. 1. de Conjugio lepros.*

69. Infertur II. Uxorem teneri ad comitandum virum, si hic aliorsum mutaverit domicilium, idque ob rationem dictam. Secus, si vir efficiatur vagabundus, & ante contractum matrimonialem non fuisset talis: tunc enim uxor ipsum hinc inde vagantem sequi non tenetur, utpote quod hoc foret gravissimum onus. Bene tamen, si vir more histrionum jam ante nuptias vagus extitisset: quia tunc ipsa censeretur approbasse mores suos. Abbas *loc. cit.* Fallit insuper

super allata doctrina, quando uxor absque gravi detrimento virum sequi non potest, tunc enim ipsum non tenetur sequi, *arg. cap. Si quis necessitate. 34. quæst. 2.*

70. Infertur III. Quod, si uxor ex causa necessaria recedit à loco priori, & aliorsum transfert domicilium, etiam maritus sequi teneatur. Ita colligitur ex *cit. cap. 1. De Conjug. lepros.* ac notat Glossa ibidem: quia quoad mutua obsequia conjugalia vir & uxor pares sunt. Est tamen inter eos nonnulla differentia: nam, quia vir est caput mulieris, atque ejus sit gubernare, hinc potest ad libitum eligere domicilium, teneturque uxor ipsum sequi; uxor verò, cum sit subdita marito, domicilium pro libitu mutare, vel eligere nequit; si tamen necessitate cogente id faciat, vir ob tuenda jura Matrimonii tenebitur eam sequi. Sanchez *lib. 1. disp. 41. n. 15. & 16.*

71. CONCL. II. Actus conjugalis ex se est licitus, &, si fuerit vestitus debitis circumstantiis, honestus, ac meritorius. Ita communis. idque patet ex eo: quia est medium ex natura rei ordinatum ad finem bonum, atque honestum, sive ad legitimam propagationem generis humani. Unde & DEUS Protoparentibus nostris præcepit actum conjugalem *Genes. 1.* ibi: *Crescite, & multiplicamini;* atque blasphemum foret dicere, quod DEUS aliquid ex se malum præceperit. Hinc *ad Heb. cap. 13.* ait Apostolus: *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus.*

72. Additur notanter, *vestitus debitis circumstantiis*, nimirum ut non nisi loco, tempore, modo,

modo, finéque debito eliciatur; alioquin enim culpa non vacaret. Hinc Angelus Raphael Tobiæ *cap. 6.* dixit: *Qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut DEUM à ſe & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus, habet poteſtatem dæmonium ſuper eos.* Et conformiter huic effato Angelico, meritiſſime Innocentius XI. ſequentem inter alias, ordine 9. Propoſitionem damnavit: *Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, & defectu veniali.*

73. Cæterum multiplex finis eſſe poteſt, licitè ac honeſtè exercendi actum conjugalem. I. Ob generationem prolis: nam proles ſuſcipienda, & religioſè educanda ad Cultum Divinum eſt finis primarius Matrimonii.

74. II. Ob Satisfactionem debiti conjugalis, atque ad vitandam incontinentiam ex parte alterius conjugis. Siquidem uxori expreſſè, vel tacitè petenti tenetur vir, & econtra uxor viro reddere debitum ex Juſtitia. Quando autem compartem advertit exiſtere in periculo incontinentiæ, tunc opus conjugale erit actus Charitatis, utpote elicitus ob finem ſalutis ſpiritualis Proximi. Hoc indicatur ab Apoſtolo 1. *Corinth.* 7. illis verbis: *Uxori vir debitum reddat, ſimiliter autem uxor viro: Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir &c.* Et infra: *Iterum revertimini in id ipſum, ne tentet vos ſathanas propter incontinentiam veſtram.*

75. III. Ob vitandam incontinentiam propriam. Etſi enim non pauci Doctores velint, actum

actum conjugalem non vacare culpa veniali, si fiat ad vitandum periculum incontinentiæ in semetipso; quia (inquiunt) hic non est proprius finis Matrimonii, sed bonum prolis: communior tamen sententia nullam in hoc culpam agnoscit; siquidem, ut notat Doctor Subtilis 4. *dist. 26. §. Per hoc patet*, institutio Matrimonii non solum facta est à DEO *in officium*, hoc est, ad propagationem generis humani, sed etiam *in remedium*, *videlicet vitandæ incontinentiæ post lapsum.* Unde Apostolus 1. *Corinth. 7.* de innuptis ait: *Quod, si non se continent, nubant; melius est enim nubere, quam uri.*

76. Nec obstat ratio in oppositum. Resp. enim, quamvis bonum prolis sit finis primarius ac principalis Matrimonii, simul tamen finem ejus minus principalem esse vitationem propriæ incontinentiæ, quem proinde sufficit intendere. Alioquin certe contra communem Doctorum sequeretur, quod nec careat culpa veniali actus ille, si fiat ad vitandum in altero conjuge periculum incontinentiæ, cum & hic non sit finis primarius Matrimonii.

77. Num autem causa solius sanitatis propriæ tuendæ licite, atque sine culpa veniali fiat actus conjugalis, variant Doctores. Et quidem multi culpam in hoc venialem agnoscunt; eò quòd finis hic adversetur institutioni Matrimonii, quod ob bonum prolis, atque ad vitandam incontinentiam à Deo institutum fuit, juxta proximè dicta. Alii econtra id omni culpa vacare censent, præsertim si aliud aptum medium ad acquirendam, vel tuendam sanitatem non suppe-

ſuppetat, prout limitat Sanchez *lib. 9. diſp. 10.* Nam in tali caſu (inquiunt) etiam bonum prolis, ſaltem remotè includitur. Illud certum eſt, quod, quamvis venialiter peccaret conjux petendo debitum cauſa ſolius ſanitatis, tamen reddens nullatenus peccet.

78. CONCL. III. Tenetur conjux alteri explicite, ſive implicite petendi reddere debitum, niſi juſta cauſa excuſetur. Ita communis, & patet ex dictis, ac textibus S. Scripturæ *num. 74.* relatis.

79. Infertur proinde, quod conjux mortaliter peccet, ſi abſolutè neget debitum conſorti, illud rationabiliter, ſerio ac ſub obligatione exigenti: cum non uxor, ſed vir habeat poteſtatem corporis ejus, & alioquin in petente facile ſuboriatur periculum incontinentiæ. Secus eſſet, ſi conſors non ſerio, neque ſub obligatione, ſed ſolum ex quadam benevolentia id petat, aut ſi precibus recuſantis facile acquieſcat; dummodo in petente non ſubſit periculum incontinentiæ.

80. Additur tamen in Concluſione, *niſi juſta cauſa excuſetur.* Nam ejusmodi obligatio non eſt tam ſtricta & gravis, quin occurrente rationabili cauſa liceat ſolutionem vel negare; vel ſaltem differre: *Quoniam* (ut inquit Pontifex c. *Quoniam. Ut lite non conteſtata,*) *in conjugio multi caſus occurrunt, in quibus conjuges ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur.*

81. Sic excuſatur conjux I. Si non poſſit reddere debitum ſine notabili periculo ſalutis

cor-

corporalis propriæ, ut ſi conjux ſit vulneratus, laboret febri hectica, aut alio morbo, adeo ut actus conjugalis vehementer credatur nociturus. Imo, ſi nocumentum exiſteret grave ex una parte, & ex altera non appareret periculum propinquum incontinentiæ, ſi denegetur, ne quidem foret licitum illud reddere. II. Excuſatur, ſi conſors peteret in amentia, ebrietate, aut aliàs conſtitutus extra uſum rationis: nam non peteret actu humano, & liberò. Item juxta Henriquez & Armillam, ſi absque rationabili cauſa peteret contra debitum ſitum, & modum. III. Quando conjux immoderate, ac nimis frequenter petit: quia non videntur conjuges ſeſe obligaſſe ad uſum immoderatum: præſertim cum repugnet decentiæ, ipſique valetudini. Idem dic, ſi peteret morbo contagioſo e. g. Gallico laborans cum proximo periculo inficiendi per copulam etiam compartem. IV. Cum conjux ante conſummationem Matrimonii poſſit Religionem ingredi, non tenetur illud conſummare reddendo debitum ante elapſos duos menſes à contractu matrimoniali *arg. c. Ex publico. De Converſione Conjugat.* V. Si publice, ſeu coram aliis exigeretur. Sunt & aliæ nonnullæ cauſæ, de quibus fuſiſſime Sanchez *lib. 9. de Matr. diſp. 24. & ſeqq.* & alii.

Additio.

* Inter alias cauſas excuſantes ab obligatione reddendi debitum etiam numeratur, ſi pars innocens reſciat, conſortem commiſiſſe adulterium,

rium, vel inceſtum de quo vide fuſius la Croix *lib. 6. part. 3. num. 372. ac ſeqq.* etſi enim pars innocens poſſit, non tamen tenetur reddere debitum; quoniam nocens deperdidit exinde jus petendi illud: quinimo, neque tenetur amplius cohabitare cum adultera, de quo vide dicenda Quæſtione ſeptima *num. 103. & ſeqq.* Num autem etiam debitum conjugale negari queat exinde, ne apud inopes nimium multiplicentur proles, alia eſt difficultas, & allegatus *Auctor loc. cit. n. 392.* reſpondet ordinarie negative; quoniam finis in ipſo contractu matrimoniali imbibitus eſt propagatio generis humani, in quem finem uterque conjugum videntur contrahendo Matrimonium ſaltem tacite conſenſiſſe, & DEUS tamquam Auctor matrimonii haſce proles haud deſeret, qui etiam volucres cœli paſcit. Ex quo jam patet diſparitas inter hanc neceſſitatem ex multiplicitate prolium evenientem, & inter alia damna prorſus extrinſeca Matrimonio ſub ipſo contractu matrimoniali non præviſa ac poſtea evenientia, ad quæ conſequenter vi contractus matrimonialis ſe non videntur obligaſſe, ut maneant his non obſtantibus adſtricti reddere debitum conjugale. Sotus tamen, Lopez, & Sa ponunt exceptionem, nimirum *niſi incommoditas alendi proles foret valde notabilis ex una parte, ex altera vero abeſſet omne periculum alicujus incontinentiæ*, quod tamen meo judicio raro aberit, præſertim ſi ambo conjuges adhuc in eodem lecto exiſtant, vel ſi unus eorum renuat conſentire in pactum non petendi debitum.

Pater

Pater Sporer in casu præsenti *part. 4. Theolog. Sacrament. cap. 2. sect. 3. num. 516.* inquit, secluso mutuo inter conjuges pacto petendi debitum, negare illud ob solam paupertatem, esse mortale juxta Navar. Sylvest. & alios communiter, qui pronuntiant absolute, multiplicationem prolis non excusare à redditione debiti; quam doctrinam in praxi etiam allegatus Auctor cum Gobat semper se observasse testatur. Quod si tamen (subjungit Sporer) res eo loco esset, ut ob prolis multiplicationem vel parentes ipsi, vel vivis parentibus liberi in extremam inopiam (casus certe rarus inter Christianos) redigendi forent, omnino fatendum est, ac fatetur Layman *lib. 5. tract. 10. cap. 1. num. 16.* debitum juste negari posse; cum non videatur tanta inopia sub primo pacto matrimoniali comprehensa. Et quæso te Confessarie (pergit citatus P. Sporer) an peccati damnabis miseram uxorem, quæ marito omnia abligurienti, ipsa cum liberis famem, & ærumnas tolerans, ne amplius miseranda, & forsan pessime per maritum educanda proles multiplicetur, debitum negat, priusquam se emendet? Quoniam absolutè non improbabilis, & bene consideratis similibus circumstantiis in praxi tuta videtur sententia opposita, quæ cum Ledesma, Sanchez, & Diana defendit, sine culpa debitum negari posse ob paupertatem, ne multiplicata prole nimia molestia, vel mendicitas sit sustinenda. Ita Sporer *loc. cit.* prout nec ego talem uxorem (supposito, quod ipsamet in propria persona non patiatur periculum proximum incon-

incontinentiæ) in tantis circumſtantiis auderem condemnare peccati mortalis, ſi marito huic luridiſſimo copulam denegaret, usque dum ſe emendet. Attendatur tamen accurratè à Confeſſario ad omnes circumſtantias, ne fiat abuſus hujus doctrinæ, & prius tentetur potiùs, utrum nequeant conjuges inopes perſuaderi, ut mutuo pacto, & conſenſu ad invicem à copula conjugali abſtineant, ac omnia pericula proxima pollutionum amoveant. *

Additio II.

* Aſt immutemus aliqualiter caſum priorem, & ſupponamus, uxorem etſi pauperem, confidentem tamen in Divinam providentiam, non horrere multiplicationem prolis, bene tamen ejusdem maritum, qui exinde juxta frequentem experientiam ſub actu conjugali ſolet ſe retrahere, ac non obſtante fraterna correctione, & monitione ſemen extra vas effundere, poteritne talis uxor debitum petere cum proteſtatione ſimilis copulæ imperfectæ &c. vel ſaltem petenti reddere? Quod maritus ſic faciendo graviter peccet, & quod uxor non obligetur ſimili pententi reddere debitum, eſt extra controverſiam; utrum autem poſſit ſaltem reddere, ſi alias valde dure, e. g. verberibus &c. tractaretur, dubium eſt? Ad quod nonnulli Doctores contra alios apud la Croix *lib. 6. p. 3. num. 356.* reſpondent affirmativè ex eo fundamento: quia non ſolùm maritus, verum etiam uxor vî contractûs matrimonialis habet jus ad

copulam; quod autem maritus non faciat, uti debet, & poteſt, atque uxor optat, & intendit, eſt ſolius viri culpa, ad quam fæmina, non niſi materialiter cenſetur cooperari eo fermè modo, quo petens adminiſtrationem Sacramenti ab illo, qui ex ſua malitia miniſtrabit indignè, non reputatur talis adminiſtratoris peccato formaliter cooperari. Ita illi apud la Croix *loc. cit.* ubi pariter notabilem objectionem ſolutam invenies: quæ ratio pariter probat, quod ad evitandum periculum propriæ incontinentiæ uxor debitum petere queat. *

82. Quæres. An tempore ſacro v. g. diebus Solemnioribus. Feſtivis, Dominicis - item die, quo quis Sacram Synaxin ſumpturus eſt, vel ſumpſit, licitum ſit exigere, vel ſaltem reddere debitum? Reſp. I. Maxime decens eſt, atà SS. Canonibus commendatum; quòd conjuges ejusmodi diebus ſacris abſtineant ab actu conjugali, ut ſic juxta monitum Apoſtoli *1. Corinth. 7.* expeditius vacent orationi, prout notatur *c. Propoſuiſti. diſt. 82.* & *c. Sciatis*, & *cap. Quotiescunque, ac tribus ſeqq. 33. quæſt. 4.* cum concordantiis.

83. Reſp. II. Utrum autem ad hoc teneantur conjuges ſub peccato, ſaltem veniali, variant Doctores. Et quidem non pauci arbitrantur, petere debitum ejusmodi Sacris Temporibus, non vacare culpa ſaltem veniali, idque ob Canones proximè citatos. Verùm, quia iſti continent duntaxat conſilium (ſicut & verba Apoſtoli *loc. cit.*) non præceptum, hinc Sanchez *loc. diſt. 12.* cum quibusdam aliis

aliis cenſet, talem petitionem debiti non ſolùm vacare culpa mortali, ſed etiam veniali. Illud certum eſt, quòd nullum ſit peccatum, illis diebus petenti reddere: quinimò quocunque tandem die, quantumvis ſolemni, debitum exigatur, tenetur alter reddere, niſi alia juſta cauſa excuſetur: tum quia adhuc multi DD. cum Sanchez docent abſolutè, non eſſe prohibitum diebus feſtis petere debitum, ſicque hanc ſententiam ſequens non debet ſuo jure privari: tum, quia debet præſumi, quod petat ex rationabili cauſa, puta ad vitandam incontinentiam.

84. CONCL. IV. Petitio, ac redditio debiti conjugalis redditur quandoque illicita, & mortifera. Ita communis, & probatur inductione. Sic inprimis, qui mala fide, ſeu dubius de valore Matrimonii contraxit, non poteſt ſtante illo dubio petere debitum; tenetur tamen illud reddere petenti comparti, ſi hæc bona fide contraxerat. Hujus ratio, & exemplum habetur ſuperiùs *num. 49. & 50.*

85. Quòd ſi dubium ſuperveniat primum Matrimonio jam antehac bona fide contracto, talis non ſolùm reddere, ſed etiam petere poteſt, dummodo ſimul adhibeat debitam diligentiam acquirendi veritatem, nec tamen de invalliditate Matrimonii conſtet. Ratio eſt: quia talis exiſtit in legitima poſſeſſione Matrimonii bona fide inchoati, ſicque in jure petendi debitum; in dubio autem melior eſt conditio poſſidentis. Herincx *diſp. 7. de Matr. quæſt. 6. n. 32.* Pirhing *tit. de Sent. excommun. num. 108.*

 ſol-

ſolventes contraria, & alii. Et hoc ipſum à potiori dicendum, ſi poſtea oriatur ſolummodò ſcrupulus, ex levi ac temeraria credulitate conceptus: nam poteſt is ad conſilium proprii Paſtoris deponi, ac debitum conjugale non ſolùm licitè reddi, ſed etiam peti, *text. clar. c. Inquiſitioni. de Sent. excomm.*

86. Si verò conjux pro certo cognoſcat invaliditatem Matrimonii, eò quòd indubitanter ſciat ſubeſſe impedimentum dirimens, quamvìs hoc in facie Eccleſiæ probare nequeat, non ſolùm non poteſt petere, ſed nec reddere debitum: non obſtante, quòd per ſententiam judicialem Eccleſiæ (quæ de occultis non judicat) vel etiam excommunicationem ad id compellatur, aut aliunde periculum vitæ immineat. Ratio eſt: quia in nullo caſu poteſt quis ſcienter fornicari, ſeu alteri carnaliter commiſceri extra legitimum Matrimonium; hoc enim eſt intrinſecè malum. Unde talis potiùs in foro externo debet humiliter ſententiam excommunicationis ſuſtinere, ùt dicitur *cit. c. Inquiſitioni. De Sent. excomm.* (*h*) Occiſus autem ex hac cauſa moreretur pro ſervanda vìrtute ſupernaturali Caſtitatis, & ſic evaderet Martyr. (*i*)

87 Deinde, ſi quis durante Matrimonio contraxit affinitatem cum ſua conſorte, cognoſcendo videlicet carnaliter ejus conſanguineam, non poteſt petere debitum, licèt reddere poſſit, ac teneatur. Ita habetur *c. Diſcretionem.* & *c. Tuæ fraternitatis. De eo, qui cognovit.* Et hoc idem dicendum de illo, qui cum Voto ſimplici

plici

plici Castitatis contraxit Matrimonium. An autem Confessarii Mendicantium cum talibus dispensare possint in ordine ad petendum debitum conjugale, jam alibi (*k*) dictum fuit.

88. Rursus certum est, conjuges peccare congrediendo sodomiticè, sive extra vas naturale; quia talis congressus repugnat ordini naturæ, finíque Matrimonii. Quòd si verò conjuges sine justa causa non servent modum, sive situm naturalem, absque tamen periculo effusionis seminis, committitur peccatum duntaxat veniale: nullum, si justa causa interveniat. Quid autem sentiendum sit de eorum præpostero congressu in vase naturali (*l*) nec non & de tactibus impudicis inter conjuges (*m*) superiùs jam dictum est.

89. Quæres I. An sit licitus actus conjugalis muliere existente prægnante, puerpera, vel lactante? Resp. I. Quando mulier est gravida, licitè redditur, & petitur debitum (adeoque illicitè negatur) dummodo absit periculum abortus. Ita communis: nam nullo jure hoc prohibitum legitur. Nec obstat textus *c. Non solùm. 32. q. 7.* & *c. Origo 32. qu. 4.* & *c. Si causa. 33. qu. 4.* ubi videtur prohiberi accessus ad uxorem gravidam. Resp. enim, hoc esse de consilio, non de præcepto, nisi in casu periculi abortus: unde per se id non illicitum, quamvìs per accidens quandoque non liceat, imo abstinendum sit; sive ob nimiam uxoris debilitatem, sive quia abortus timetur.

90. Resp. II. Uti Matrimonio statim post partum, durante adhuc naturali purgatione mulie-

lieris, per se loquendo non est quidem peccatum mortale, ut tenent plerique Doctores: nihilominus communiter peccatum veniale deesse non solet, idque ob nimiam intemperantiam, quæ in copula ista fœditati juncta intervenire solet. Ita Herincx *loc. cit. num.* 18. hoc ipsum *num.* 15. post Sanchez *lib.* 9. *de Matr. disp.* 21. *num.* 7. & alios, tradens de accessu viri ad menstruatam; quamvis quoad hoc ultimum D. Thomas, D. Bonaventura, & Scotus 4. *dist.* 32. *q. un.* ac nonnulli alii videantur esse rigidioris sententiæ, atque extra periculum incontinentiæ in alterutro conjugum existens, damnare peccati gravioris accessum viri ad menstruatam ob periculnm infectionis viri, & prolis monstrosæ gignendæ: quale tamen periculum raro adesse, putant alii AA. hincque nec gravem culpam in tali accessu agnoscunt, Porro non esse illicitum actum matrimonialem eo tempore, quo mulier est lactans, passim fatentur Doctores.

Additio I.

* Quæres II. An citra grave peccatum liceat conjugibus sub actu conjugali sibi repræsentare alias personas formosas absque tamen desiderio peccandi cum ipsis? Respond. I. Si fiat repræsentatio personæ alias carnaliter dilectæ quasi præsentis, sic sese morose in objectiva illius præsentia delectando, juxta communissimam Doctorum, peccatur mortaliter, etsi non habeatur speciale desiderium peccandi cum eadem

dem. Ratio est; quia hæc repræsentatio versatur circa hoc individuum qua tale, & quidem modo venereo. Resp. II. Si præscindendo ab individuo speciali qua tali, præcisè versetur circa pulchritudinem, & amabilem formam, non censetur per se loquendo peccari mortaliter. Ratio est; quia talis consideratio, & delectatio non versatur circa objectum venereum, sed eo ferme modo se habet, ac si sub actu conjugali una pars conjugum sibi repræsentaret pulchram, formosam aliquam picturam, ut exinde se magis provocaret ad copulam conjugalem, aut ut proles concipiatur formosior, dirigendo hanc formam ad suam compartem. Ita Sanchez apud la Croix *lib. 6. part. 3. num. 329.* Addit tamen Sanchez, rem hanc sæpiùs esse plenam periculo; cùm non raro affectus iste tendat potiùs in ipsam personam hac pulchritudine affectam, & simul sibi turpiter, ac modo venereo repræsentatam, sicque à se dilectam. Dissuadeatur igitur à Confessario hæc praxis omni possibili modo.*

Additio II.

Quæres III. An citra grave peccatum liceat Viduis, & Sponsis de futuro sibi cum aliqua delectatione repræsentare actum conjugalem de præterito habitum, vel de futuro habendum? Ante responsionem Nota I. ex Sporer *part. 1. in Decalog. c. 6. sect. 4. num. 22.* delectationem, seu complacentiam morosam circa objectum venereum, seu circa copulam esse duplicem,

 alia

alia dicitur rationalis, quæ oritur in ipsa voluntate ex cogitatione intellectiva talis rei rerepræsentatæ qua delectabilis: alia vocatur sensibilis, quæ ex imaginatione phantasiæ objectum illud venereum sibi repræsentantis in appetitu sensitivo concupiscibili, atque exinde derivatur in partes obscœnas per motum spirituum generationi deservientium. Ut tamen totum hoc magis capiatur, Nota II. delectationem veneream sensibilem hoc ordine contingere. *Inprimis* voluntas consentit, ut intellectus cogitet de illo objecto venereo, id est, de objecto ad profusionem seminis, & exinde ad generationem ex se alliciente; ubi incidentaliter adverte, quod objectum venereum dicatur propter Venerem, quæ apud Ethnicos credebatur Dea generationis. *Secundo*, postquam hoc objectum venereum e. g. copula repræsentatur ab intellectu tanquam ens delectabile voluntati, ea sibi complacet spiritualiter, supposito, quòd voluntas in hoc objectum intentionaliter præsens feratur, quatenus est sibi propositum ut delectabile, vocatúrque illa complacentia rationalis, seu spiritualis. *Tertiò*, species sensibiles hujus delectationis, seu objecti qua delectabilis transferuntur ad phantasiam. *Quartò*, exinde nascitur naturaliter complacentia in appetitu sensitivo, & subsequitur naturaliter delectabilis sensatio in partibus obscœnis ex commotione seminis, & spirituum genitalium, dicitúrque delectatio sensibilis venerea. *Quintò*, demum hanc sensibilem delectationem carnalem denuo ab intellectu voluntati propositam

ean-

eandem approbat, & acceptat, ex quo *Sexto* ſæpiùs, maximè ſi vehemens ſit, aut longior, ſequitur profuſio ſeminis, extra, vel pro diverſitate ſexus intra vas generationi deſerviens. His prænotatis, *

Additio III.

* Dubitatur. Num viduis de actu conjugali præterito; & ſponſis de futuro recogitando liceat deliberate delectari absque gravi peccato? Ratio dubitandi, & negativam tenendi eſt; quia etiam tales cogitationes, & ſubſequentes exinde delectationes ex ſe ob ſympathiam ad invicem natæ ſunt, de præſenti excitare ſpiritus genitales, ac cauſare delectationem ſenſitivam, ac veneream in partibus inhoneſtis, ſicque inchoatam aliquam ſeminationem eo ferme modo, quo *Tract. 9. diſt. 7.* poſt *num. 18. Addit. II.* diximus de perſonis ſolutis, adeoque omnibus illis, quibus de præſenti illicita eſt ſeminatio in vaſe à natura ordinato, etiam erit illicita talis delectatio utpote inchoata copula.

Nec dicatur, talibus ſponſis de futuro licere ſibi repræſentare, ac deſiderare Matrimonium, ac viduis optare, ut Matrimonium priſtinum adhuc actu perduraret, ſicque eo ipſo hiſce etiam licere ſibi repræſentare, ac deſiderare actum conjugalem utpote effectum Matrimonii: ergo pariter licebit de eodem actu conjugali delectari; utique enim poſſum licitè delectari de aliqua re ut objectivè præſenti, cujus exe-

cutionem possum licitè desiderare, & optare? Nam contra inprimis est, quòd desiderium sit circa rem absentem, delectatio autem circa præsentem objectivè, magis autem alliciat appetitum concupiscibilem, & carnalem delectabile ut præsens amatum, quam desideratum ut absens, nisi forsan desiderium de absenti realiter sit valde intensum, cui conjuncta sit magna voluptas, eò quòd talis res sit intentionaliter, & objectivè præsens. Contra secundo est, quòd cogitatio de Matrimonio non ita alliciat ex se ad profusionem seminis, sicut cogitatio practica (& non duntaxat speculativa) ac subsequens delectatio actus conjugalis: Matrimonium enim ex se est mutua traditio corporis per mutuum ad invicem consensum, adeoque ejus repræsentatio ex se non sic movet appetitum concupiscibilem.

Agnosco, fundamenta hæc satìs solidè probare, quod similibus non liceat delectari de copula quondam licitè habita, vel habenda: cum tales delectationes videantur in actu exercito inchoata copula de tempore præsenti, quo ipsis eadem non licet. Nihilominus tamen Pater Sporer *part. seu tract.* 1. *in Decalog. cap.* 6. *sect.* 4. *num.* 41. & 42. facit distinctionem inter delectationem rationalem, & sensibilem venerealem, quæ oritur in appetitu sensitivo, atque exinde derivatur ad partes obscœnas. Priorem delectationem admittit sponsis, & viduis licitam, cùm ex una parte ab intellectu proponatur intentionaliter copula in iis circumstantiis, in quibus est, aut fuit licita; ex altera

autem

autem non videatur adeſſe periculum adeo proximum ſeminationis, ſi conatus interveniat ulteriorem delectationem cohibendi, prout fieri poſſe docet la Croix *lib. 5. num. 97. prope finem*, & *Lib. 6. part. 3. num. 305.* Alteram verò delectationem ſenſibilem veneream omnino prohibet, utpote ex natura ſua proximiùs accedentem ad periculum ſeminationis, & copulæ, quæ his non licet, ſicuti actualibus conjugibus. Fateor tamen, hanc reſponſionem non carere ſua adhuc difficultate ob ſympathiam naturalem ad invicem, hinc talibus omnis cogitatio practica deliberatè voluntaria de actu conjugali, ut objectivè præſente, omnino eſt diſſuadenda, utpote valde periculoſa &c. Et certè, quando rem hanc intimius perpendere volumus, ſi id licitum exiſtat viduis ac ſponſis, videretur pariter licitum alicui omnino ſoluto ſibi repræſentare, & deliberatè appetitu rationali delectari de actu conjugali, quem ad invicem exercent duo conjuges, dummodo ſolutus non ipſemet deſideret pro nunc exercere ſimilem actum. Hoc tamen utique eſt prohibitum ſoluto, etſi enim actus iſte conjugalis in iis circumſtantiis, in quibus eundem ſibi dictus ſolutus proponit, ſit licitus ipſis conjugibus: non tamen repræſentatio deliberata, ac practica hujus actus cum delectatione rationali erit pro nunc licita huic ſoluto, utpote ex ſe directè & immediatè ordinata ad excitationem ſpirituum genitalium, ac ſeminis, ſicque ad copulam, quæ pro nunc ſoluto non licet. *

QUÆ-

QUÆSTIO VII.
De Divortio.

SUMMARIUM.

91. DIvortium, quantum ad propositum, est legitima separatio viri ab uxore, manente adhuc vinculo conjugali. Et dicitur, *legitima separatio:* quia sine lege, & legitima ratione fieri non potest, cum vi ipsius Matrimonii, cujus vinculum est indissolubile, teneantur conjuges ad individuam vitæ societatem mutuo retinendam. Et additur, *manente vinculo conjugali*, ad excludendam aliam Divortii acceptionem: siquidem

92. Divortium generatim accipitur dupliciter. I. Pro separatione conjugum dissoluto eorum Matrimonio quoad vinculum: quo modo sæpiùs illud sumitur in Jure Civili, & an fieri possit, superius (*n*) dictum est. II. Pro separatione conjugum quoad thorum duntaxat, vel etiam quoad cohabitationem. Quoad thorum quidem, sive debitum conjugale, justè illud alteri conjugi denegando: quoad cohabitationem

nem verò, quatenus remanente vinculo Matrimonii non tenentur amplius conjuges simul cohabitare in eadem mensa, thoro, & lecto. Et de hoc loquendo, sit

93. CONCL. I. Certum est, Divortium quoad thorum, & cohabitationem ex legitima causa quandoque fieri posse. Patet hoc ex perpetua praxi Ecclesiæ; fuítque novissimè definitum in Concilio Trid. *Sess. 24. can. 8.* his verbis: *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cùm ob multas causas separationem inter Conjuges, quoad thorum, seu quoad cohabitationem, ad certum, incertúmve tempus fieri posse decernit: anathema sit.*

94. CONCL. II. Sex generatim sunt causæ, ob quas licitum est ejusmodi Divortium inter conjuges Christianos. I. Mutuus contrahentium consensus. II. Fornicatio spiritualis, seu lapsus in hæresin, aut gentilismum. III. Incitatio ad peccatum; seu grave periculum salutis spiritualis. IV. Sævitia conjugis, aut aliud grave periculum salutis temporalis. V. Votum ultramarinum. VI. Adulterium, sive fornicatio carnalis voluntaria, & culpabilis alterius conjugum.

95. Nec obstat, quòd Christus *Matth. 29.* non nisi fornicationem, ob quam liceat dimittere uxorem, assignaverít. Resp. enim cum Engel *tit. de Divortiis, num. 10. & 11.* ac aliis, id ex eo accidere; quia propter solam fornicationem carnalem, sive adulterium licet dimittere uxorem in perpetuum, ac etiam nolentem & invitam: aliæ verò causæ hìc enumeratæ ex sua natura

tura non ſunt perpetuæ (hinc enim ceſſante hæreſi, ſævitia conjugis, aut incitatione ad peccatum, tenetur ſeparata redire ad conjugem, éſtque eidem reſtituenda non autem ceſſante adulterio) vel ſaltem requirunt mutuum utriusque conjugis conſenſum, prout fit in prima cauſa Divortii. Itaque

96. I. Divortium, ſeu ſeparatio conjugum poteſt fieri mutuo conſenſu: ut ſi juxta monitum D. Apoſtoli 1. *Corinth.*7. ad tempus ſeſe ſeparent conjuges, ut *vacent orationi*; vel ſi uterque mutuo conſenſu voveat perpetuam Caſtitatem, aut adulter cum conſenſu comparus ad Religionem tranſeat *arg. c. Cùm ſis*, & *ſeqq. de Converſ. Conjugat.* vel ob paritatem rationis, ſi maritus cum concenſu uxoris ſacros Ordines recipiat; ubi tamen in utroque caſu etiam compars, quando juvenis eſt, Religionem aliquam ingredi debebit, vel ſi ſenex, nec de incontinentia ſuſpecta, in ſæculo Votum perpetuæ Caſtitatis emittere. Item Divortium mutuo conſenſu fieri poterit ex alia honeſta cauſa v. g. ne proles multiplicentur ultra ſuas facultates &c. quamdiu periculum incontinentiæ alteri conjugi non imminet.

97. II. Divortium, ſeu dicta ſeparatio fieri poteſt, ſi alter conjugum ſpiritualiter fornicatus fuerit; nempe ſi labatur in hæreſim, aut in gensiliſmum. Verumtamen, ſi talis ab errore ſeſe revocaverit, tenetur conjux in fide ſtabilis ad alterum reverti, ſi propria auctoritate, ac ſine judicio Eccleſiæ ab ipſo receſſit *c. De illa*, & *c. Quanto* §. *fin. de Divortiis.* Quòd ſi

verò

verò conjux judicio Ecclesiæ fuit separata, non compellitur redire, sed potest Religionem ingredi *cit. c. de illa. Eod.* juncto *c. ult. de Conjugat.* Si verò Religionem ingredi noluerit, etiam hæc redire compellitur; ùt notat Glossa *cit. c. Quanto. ℣. Redire cogatur.*

98. III. Divortium fit propter grave periculum salutis spiritualis, seu propter incitationem ad peccatum mortale: ut si alter conjugum provocet alterum ad gravia crimina, & admonitus non desistat à provocatione *arg. c. Quæsivit. de Divort.* ibi: *Verum, si Conjugem suam ad Infidelitatis maleficium traxerit, à viro poterit separari, ita quod ei nubere alii non licebit.* Concordat illud Salvatoris *Matth. 5. Si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projice abs te &c.*

99. Hinc, ùt exemplificat Tannerus *tom. 4. dist. 8. quæst. 5. num. 84.* datur locus Divortio, si conjux inducat alterum in hæresin, apostasiam, peccatum sodomiæ, veneficium, aut alia peccata mortalia: item si vir latro inducat uxorem, ut res furtivas, aut socios fures receptet, nec possit illa scelus detegere &c. Quamdiu enim tale periculum durat, non tenetur conjux innocens cum altero permanere, sed potest ab ipso discedere, ut evitet tam grave periculum salutis spiritualis.

100. IV. Divortium potest fieri ob sævitiam conjugis. Et quidem, si tanta sit sævitia, ut altera pars absque periculo gravis damni corporalis non possit sævienti cohabitare, poterit con-

conjux propria auctoritate ab altero divertere. Sanchez *lib. 10. diſp. 12.* Et divertens non debet alteri petenti reſtitui, donec conjux ſæviens ſufficientem ſecuritatis cautionem præſtet; prout habetur *c. Litteras.* & *c. Ex transmiſſa. De Reſtit. ſpoliat.* & *c. 1. Ut lite non conteſtata.* Quamvis enim cæteroquin ſpoliatus ante omnia ſit reſtituendus, fallit tamen hoc, ſi conjux divertens opponat, ſimulque in continenti probet adeo gravem ſævitiam alterius, donec ſufficiens ſecuritatis cautio ſibi præſtetur, *per textus citatos.*

Additio.

* Porro propter modicam verberationem etiam ſine juſta cauſa factam altera compars non illico inferre debet ſævitiam conjugis ſufficientem ad ſeparationem. Quinimo, quamvis fuerit verberatio gravis, non illico poteſt inſtitui divortium, ſi verberatio ex inſolita ira, vel perturbatione proceſſit, nec prudens periculum inducat exercendi eamdem etiam in futurum. Videatur de hoc (uti & de aliis circa materiam matrimonialem) fuſius, & exactius Reiffenſtuel in *lib. 4. Decret. tit. 19. n. 37. ac ſeqq.* *

101. V. Votum ultramarinum ad liberandam Terram Sanctam, etiam invita uxore, vir emittere, atque implere poteſt, prout ob tantam populi Chriſtiani neceſſitatem, atque ſubſidium Terræ Sanctæ deciſum habetur *cap. Ex multa, §. In tanta, De Voto.* Unde in præmiſſo

casu datur Divortium ad tempus, donec scilicet vir redeat; ac proinde inter causas Divortii rectè numeratur.

102. Fatendum quidem, plures Doctores aliam hoc quinto loco ponere causam Divortii, nempe vel morbum contagiosum, vel veneficium conjugis: siquidem venefici etiam conjunctissimis sæpe nocent, utpote qui dæmonis consilio pessima agunt. Verum, quia hæc duo ad quartam causam, nempe *ad sævitiam Conjugis, vel aliud grave periculum salutis corporalis*, commode reducuntur, hinc melius cum Vallensi §. 2. *tit. De Divortiis*, ponitur hoc quinto loco Votum ultramarinum.

103. VI. Divortium est licitum, & quidem Jure Divino, atque in perpetuum (nam priores regulariter sunt solum causæ Divortii ad tempus, nempe quamdiu dictæ causæ durant, ut dictum *num. 95. & seqq.*) si alter conjugum commiserit fornicationem carnalem. Hoc quippe Christus Dominus concessit *Matth. c. 19. Quicunque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem.* Concordat *c. Significasti*, & *c. Ex litteris. De Divortiis.* Accedit illud vulgatum: *Frangenti fidem, fides frangatur eidem.*

104. Porrò nomine *fornicationis* hoc loco intelligitur non solum adulterium, sed etiam sodomia, ipsáque bestialitas. Secus dicendum de tactibus impudicis, voluntate fornicandi, aut peccato mollitiei: quia per hæc, licet cæteroquin

quin gravia peccata, non perfecte & consummate læditur jus Matrimonii; cum non dividatur caro unius conjugis ab altero per concubitum in tertium. Sanchez *lib. 10. de Matr. disp. 4.* Layman, & alii.

105. Et nota, quod innocens conjux, cognita ejusmodi fornicatione alterius, possit etiam propria auctoritate se à nocente separare quoad thorum, quoad cohabitationem vero solum post sententiam Judicis, nisi fornicatio fuerit omnino publica, & notoria. Ratio est: quia separatio quoad cohabitationem est res publica, & quæ scandalo esse potest; ideóque nonnisi judicio Ecclesiæ fieri debet. *arg. c. Porro. De Divortiis.*

106. Additur tamen, *nisi fornicatio fuerit omnino publica.* Nam tunc non esset necesse, expectare sententiam Judicis *arg. c. Significasti. Eod.* Alioquin vero, si fornicatio, sive adulterium sit occultum, & innocens pars propria auctoritate divertat ab alio quoad cohabitationem, mox ipsa alteri petenti erit restituenda *cit. c. Significasti. Eod.* & *c. Ex transmissa. De Restitut. spoliat.* donec probaverit adulterium alterius conjugis.

107. Quæres. Utrum dentur aliqui casus, in quibus non liceat dimittere uxorem ratione adulterii? Resp. cum communi, plures dari ejusmodi casus, & sunt sequentes.

108. Primus est, quando adulterium est tantum materiale, sive sine culpa sua commissum: veluti si mulier, vim passa sit, *arg. c. Ita ne,* & *c. Proposito, 32. q. 5.* vel si quis fraudulenter

sub specie mariti aliquam cognoverit *cap. In lectum, 34. quæst. 1. & 2.* quia, ubi non est culpa, nec pœna esse debet.

109. Secundus. Si vir fuit uxori causa adulterii: veluti si eam prostituat, vel adulterium consulat, aut in illud consentiat, *arg. c. Discretionem. De eo, qui cognovit consanguin.* ibi: *Cum vir adulterium ei non possit objicere, qui eam adulterandam tradidit.*

110. Tertius casus est, quando adulterium ab utroque conjuge fuit commissum, *arg. c. Significasti. De Divort.* & alibi. *Cum matrimonii jus in utroque læsum consistat, & paria delicta mutua compensatione tollantur*, ut dicitur *c. Intelleximus. De Adulteriis.*

111. Et hoc procedit, etiamsi unus conjux prius commisisset adulterium, ac proinde auctoritate Judicis lata sit sententia Divortii: nam, si postmodum etiam alter fornicetur, restituitur; prout desumitur ex cit. locis, ac fusius probat Glossa *in cap. ult. ℣. Fornicationis, de Adulteriis.* Idem dicendum, quamvis adulteria numero & gravitate sint imparia, ut si unus semel cum soluta, & alter decies cum ligata peccasset; adhuc enim jus Matrimonii in utroque læsum existit, & sic neuter ab altero divertere potest; cum paria delicta mutua compensatione tollantur.

Additio.

* Dubium circa ultima dicta *de mutua compensatione* moveri adhuc posset, utrum eadem proce-

procedant, si unius adulterium sit publicum, alterius autem conthoralis occultum? Ad hoc respondet præsens Auctor in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 49. num. 83. & seqq.* pro foro interno affirmativè; quia nimirum coram Deo etiam talis reus est, uti alter (etsi coram hominibus ignoretur) sicque nequit in foro conscientiæ alterum reum per Divortium repellere; *etenim non videtur, quod pari crimine infectus alium de eodem punire possit*, uti innuti Jus Canonicum *caus. 32. quæst. 6. statim in principio*, & *ibidem can. 3. iniquum est, ut quisque de alio judicare velit, & judicari de se nolit.* Cæterum reus adulterii occulti non tenetur equidem illud crimen patefacere, sed potest simulare, quod publicè nocenti velit injuriam sibi illatam condonare; vel, si ob publicum scandalum opporteret dimittere publicè nocentem, deberet brevi iterum recipere, simulando condonationem: uti recte Reiffenstuel *loc. cit. num. 84.* *

112. Quartus casus est, quando injuria ab innocente jam fuit adultero remissa: tunc enim nequit amplius ab eo recedere, cum jam cesserit juri suo. Siquidem *qui juri suo semel renuntiat, illud repetere non potest*, *c. Quam periculosum, 7. quæst. 1.* juncta Glossa *ibidem.*

113. Cæterum hujusmodi remissio dupliciter fit. I. Expressè, ut quando expressis verbis innocens condonat alteri injuriam. II. Tacitè, quando nempe conjux innocens, post cogni-

 tum

tum adulterium alterius, actum conjugalem cum eo habuit *arg. l. Crimen adulterii. C. Ad Leg. Juliam de Adulteriis*, ibi: *Crimen adulterii maritum retenta in matrimonio uxore inferre non posse, nemini dubium est.* Sanchez *lib. 10. de Matr. disp. 14. num. 6.* qui plura de his, aliisque Divortium concernentibus toto illo Libro fusissime tractat.

Additio.

* Quæres. A quonam, & cujus expensis debeat, facto Divortio, educari proles antecedenter ex legitimo Matrimonia suscepta? Respondeo breviter, 1. Si Divortium fuerit factum citra culpam alterius utrius (puta mutuo consensu) tunc, secluso speciali pacto, cui antea competebat educatio, etiam competit facto Divortio cum iisdem expensis; quia non urget ratio, cur debeat circa hoc fieri immutatio. Resp. 2. Si interveniat ex parte unius culpabilis causa Divortii, educatio prolis regulariter competit innocenti, NB. expensis tamen nocentis, si fuerint sufficientes. Ita satis clare colligitur ex *Authentica Pater, C. Divortio facto.* Dixi *regulariter:* nam si pars, quantum ad Divortium innocens, fuerit cæteroquin infidelis, vel hæreticus, vel alias inhabilis ad educationem, haud dubie jus educandi prætendere nequiret. *

DISTINCTIO XIV.

De Impedimentis Matrimonii.

QUÆSTIO I.

A quo poſſint ſtatui Impedimenta Matrimonii?

SUMMARIUM.

1. *Impedimenta Matrimonii alia impedientia, alia dirimentia.*
2. *Datur in Eccleſia poteſtas, eadem conſtituendi.*
3. *Cui eadem poteſtas competat?*
4. *An etiam Epiſcopis.*
5. *Princeps ſæcularis, an poſſit ſtatuere impedimenta dirimentia Matrimonii pro ſubditis fidelibus?*
6. *Et cur non?*
7. *Quid reſpectu ſubditorum infidelium?*

1. IMpedimenta Matrimonii generatim ſunt illa, quæ obſtant, ſeu impediunt, ne Matrimonium rite celebretur. Horum duo ſunt genera, alia mere impedientia, alia dirimentia. *Impedimenta mere impedientia* dicuntur illa, quæ quidem Matrimonium cum ipſis contractum non reddunt irritum ac nullum, prohibent

hibent tamen contrahendum. Unde stante tali impedimento Matrimonium licite, & absque peccato non potest contrahi, bene tamen valide. *Impedimenta dirimentia* sunt, quæ non solum obstant, ne licite contrahatur Matrimonium, sed etiam, ne valide: atque ideo Matrimonium cum hujusmodi impedimento contractum est omnino nullum, ac irritum.

2. CONCL. I. Datur in Ecclesia Dei potestas constituendi impedimenta, sive impedientia, sive etiam dirimentia Matrimonii. Ita omnes Catholici; éstque definitum novissime in Concilio Tridentino *Sess.* 24. *can.* 4. ibi: *Si quis dixerit, Ecclesiam, non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse: anathema sit.* Idem patet ex perpetua praxi, ac usu Ecclesiæ: quamvis ad hoc, ut Ecclesia statuat novum impedimentum Matrimonii, requiratur gravis & justa causa, qualis jam reperitur in omnibus iis, quæ defacto sunt constituta.

3. CONCL. II. Hæc potestas statuendi impedimenta Matrimonii convenit non solum legitimo Concilio Generali, quod Ecclesiam universam in suis Capitibus congregatam repræsentat, sed etiam Summo Pontifici, utpote qui est Caput visibile totius Ecclesiæ militantis, habétque ex speciali privilegio Christi potestatem ligandi, atque solvendi super terram *Matth.* 16.

4. CONCL. III. Episcopi non possunt defacto in suis Diœcesibus statuere impedimenta dirimentia Matrimonii. Ita Sanchez *lib. 7. de*

Matrim.

Matrim. diſp. 1. *num.* 9. cum aliis. Patet id ex generali Eccleſiæ conſuetudine, qua hæc poteſtas Summo Pontifici eſt reſervata.

5. CONCL. IV. Defacto nullus Princeps ſæcularis fidelis poteſt ſuis ſubditis fidelibus ejusmodi impedimenta Matrimonii ſtatuere. Ita certa, & communis. Ratio eſt: quia, quamvis id poſſet Princeps ſæcularis facere reſpectu ſuorum ſubditorum, quantum eſt ex vi ſui officii: defacto tamen hanc poteſtatem: utpote materiam ſpiritualem Sacramentorum concernentem, Eccleſia & Papa ſibi reſervavit. Quinimo Concil. Trident. *Seſſ.* 24. *can.* 12 generaliter definivit, cauſas matrimoniales (ad quas utique pertinent impedimenta Matrimonii, eorumque conſtitutio) ſpectare ad forum Eccleſiæ, his verbis: *Si quis dixerit, cauſas matrimoniales non ſpectare ad Judices Eccleſiaſticos: anathema ſit.*

6. Porrò hæc reſervatio ſatis congruenter, & rationabiliter eſt facta per Eccleſiam, eo quod contractus matrimonialis Fidelium ſit à Chriſto elevatus ad eſſe ſupernaturale Sacramenti; ac proinde dedeceat, ut tanti Sacramenti diſpoſitio, ac judicium circa illud ad Principes ſæculares pertineat. Hi ſiquidem non receperunt à Chriſto poteſtatem Eccleſiaſticam, ac ſpiritualem circa Sacramenta, aliasque res Eccleſiaſticas, ſed ſolus Petrus, ejusque legitimi Succeſſores, juxta illud *Matth.* 16. *Et tibi dabo claves regni cœlorum, & Joan.* 21. *Paſce oves meas.*

7. Dicitur notanter in Concluſione, *nullus Princeps ſæcularis fidelis poteſt ſuis ſubditis fidelibus;*

bus: quia certum est, & communiter à Doctoribus concessum, posse defacto Principes sæculares statuere impedimenta Matrimonii respectu subditorum infidelium v. g. Judæorum in eorum ditionibus commorantium. Ratio est: quia reservatio Pontificis non est respectu infidelium, cum hi sint extra Ecclesiam: simulque respectu horum cessat ratio reservationis, cum Matrimonia Infidelium non sint Sacramentum, sed legitimus duntaxat contractus.

QUÆSTIO II.

Quæ sint Impedimenta mere impedientia Matrimonium.

SUMMARIUM.

8. *Impedimenta mere impedientia* Matrimonii *de Jure antiquo quæ?*
9. *Catechismus, quid,*
   Non amplius viget hoc impedimentum.
10. *Crimina, quæ olim impediebant* Matrimonium *contrahendum?*
11. *Ea non amplius impediunt.*
   Quæ impedimenta mere impedientia nunc sint in usu?
12. *I. Tempus sacratum, & quale hoc sit?*
   An tunc liceat contrahere absque solemnitatibus?
   (*a*) Dist. 13. num. 12.
13. *II. Ecclesiæ vetitum, & quod?*
14. *III. Sponsalia.*

15. *IV. Votum, & quale?*
16. *Votum ſolemne eſt impedimentum dirimens.*
17. *Contrahens cum voto ſimplici Caſtitatis, an peccet, ac petere poſſit debitum?*
18. *Quid, ſi cum ipſo diſpenſetur?*
(*b*) De hoc Tract. 6. Diſt. 3. n. 48.
19. *An peccet reddendo?*
20. *Præſertim prima vice?*
21. *Quid de vovente non nubere, vel SS. Ordines ſuſcipere? Aut ingredi Religionem?*

8. IMPEDIMENTA Matrimonii non dirimentia, ſed mere impedientia ſpectato Jure antiquo plura fuerunt, ſequentibus verſiculis communiter comprehenſa:

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque Catechismus, Crimen, Sponſalia, Votum,
Impediunt fieri, permittunt juncta teneri.

9. Per *Catechismum* intelligitur cognatio quædam ſpiritualis imperfecta, olim ex eo orta, quod, quamvis quis prolem jam privatim baptizatam de ſacro Fonte non levarit, tamen Cathechismo per quasdam interrogationes Sacerdotis baptizantis, ac reſponſiones Patrini fieri ſolito, & aliis conſuetis ſolemnis Baptismi cæremoniis ſingulariter aſſiſtebat. Verum hujusmodi Impedimentum, quondam inter certas perſonas impediens Matrimonium contrahendum, ſed non dirimens contractum (*arg. c. Contracto. De Cognat.*

nat. spirit. & *c. Per Catechismum. Eod. in 6.*) non amplius viget, sed fuit sublatum per Concilium Trident. *Sess. 24. cap. de Reform.* Matr. ac notat Sanchez *lib. 7. De* Matr. *disp. 1. num. 12.* citans communem.

10. Cæterum per ly *Crimen* intelliguntur varia crimina, quorum auctoribus de Jure Canonico antiquitus in pœnam commissi sceleris injunctum fuit, ut absque spe Matrimonii remanerent; sicque crimina illa erant impedimenta impedientia Matrimonii. Et hæc à Glossa *cap. 2. De Pœnit. & remission.* comprehenduntur illis vulgatis versiculis:

Incestus: Raptus sponsatæ: Mors *mulieris:*
Susceptus propriæ prolis: Mors *Presbyteralis:*
Vel si pœniteat solemniter: aut monialem
Accipiat: probibent hæc conjugium sociandum.

11. Nunc tamen hæc criminum impedimenta per consuetudinem contrariam, & longævam videntur sublata, nec amplius esse in usu: unde cum & impedimentum Catechismi ulterius non subsistat, omnia impedimenta moderno adhuc tempore impedientia Matrimonium, apte hoc unico versiculo concluduntur.

Sacratum Tempus, Vetitum, Sponsalia, Votum,

12. Primum igitur impedimentum mere impediens Matrimonii, est *Tempus sacratum*, seu *feriatum;* quale juxta antiquos Canones longius

gius erat, sed juxta Jus novum, & præscriptum Concilii Trident. *Sess.* 24. *cap.* 10. *De Reform. Matrim.* est ab Adventu usque ad diem Epiphaniæ, & à Feria quarta Cinerum usque in octavam Paschatis inclusive. Verumtamen sciendum, hoc præcepto solum prohiberi solemnitates nuptiarum; id est, solemnem earum Benedictionem, item & solemnem traductionem sponsæ in domum sponsi, qualis fieri solet per convivia, & alia vanæ lætitiæ signa. Porrò dictarum Feriarum tempore licitum esse Matrimonium contrahere coram Parocho, ac testibus absque prædictis solemnitatibus, superius (*a*) jam dictum est, & latius probat Sanchez *lib.* 7. *disp.* 7. citans alios. Ubi tamen adhuc subjungit Gobat, in pluribus Germaniæ Diœcesibus loquendo de licititate, etiam non solemnes nuptias tempore hoc sacro esse interdictas, nisi Episcopus dispenset, aut nisi necessitas urgeat, v. g. in articulo mortis ad legitimandam prolem extra Matrimonium genitam, uti hic Auctor superaddit *Lib.* 4. *Decret. Tit.* 16. *num.* 13.

13. Secundum impedimentum Matrimonii mere impediens est *Ecclesiæ vetitum.* Et per hoc intelligitur generalis, vel particularis prohibitio Ecclesiæ, aut Episcopi, vel Parochi Matrimonium prohibentis, facta ex justa & rationabili causa, v. g. ut non contrahatur Matrimonium ante præmissas trinas denuntiationes, vel ut certæ personæ non contrahant, donec constet, nullum inter eas intercedere impedimentum; aut si prohibetur contrahi Matrimonium

monium tali die, ob alicujus Festi venerationem, vel hujusmodi. Vide *Lib. 4. Decret. Tit. 16.*

14. Tertium impedimentum mere impediens Matrimonium contrahendum, sunt *Sponsalia* prius cum alia persona valide contracta. Qui enim sponsalia cum aliqua persona valide contraxit, tenetur sub mortali (nisi justa causa subsit dissolvendi sponsalia) eamdem ducere; quamvis, si aliam ducat, ipsum Matrimonium sic contractum sit validum. Sed de Sponsalibus plura *quæst. seq.*

15. Quartum impedimentum mere impediens est *Votum.* Porrò nomine voti in proposito intelligitur Votum simplex Castitatis, item Votum simplex ingrediendæ Religionis, assumendi Ordinem sacrum, non ineundi conjugium, item & Juramentum de his rebus factum. Ratio est: quia hujusmodi Vota simplicia, vel Juramenta sunt observanda; unde, quia directè adversantur statui Matrimonii, id impediunt contrahendum, non tamen dirimunt contractum, cum hoc nullo Jure expressum reperiatur. Hinc cum tali Voto simplici valide quidem contrahitur Matrimonium, sed non licite.

16. Notanter additur *Votum simplex.* Siquidem Votum solemne Castitatis, id est, illud, quod solemnizatur per susceptionem Ordinis sacri, aut Professionem cujuspiam Religionis ab Ecclesia approbatæ, est impedimentum dirimens Matrimonii, uti dicetur inferius *Quæstione. IV. §. VII.*

17. Quæ-

17. Quæres I. An cum Voto simplici Castitatis contrahens Matrimonium possit petere, vel reddere debitum conjugale? Resp. I. Qui Voto simplici Castitatis perpetuæ obstrictus (idem de tali Juramento) Matrimonium contrahit, non solum peccat mortaliter contrahendo cum intentione illud consummandi, sed etiam privatus existit jure petendi debitum, adeo quidem, ut toties peccet mortaliter agendo contra suum Votum, quoties illud petit, donec cum eo legitime dispensatum fuerit. Ita Scotus 4. *dist.* 38. §. *Consimiliter.* Sanchez *lib.* 9. *disp.* 33. *num.* 5. & alii. Ratio est; quia talis agit contra Votum, tum contrahendo cum dicta intentione consummandi (secus, si antea velit ingredi Religionem) tum petendo; cum propter Votum teneatur abstinere ab omni actu venereo, neque ad petendum debitum astringatur ullo vinculo fortiori, imo per Votum sponte renuntiaverit juri petendi.

18. Additur verò, *donec cum eo legitime dispensatum fuerit* sive à Summo Pontifice, vel ex ejusdem commissione à Sac. Pœnitentiaria, aut Episcopo, vel Confessario habente ad hoc specialem facultatem. (*b*) Nam tunc secus erit dicendum & licite talis poterit petere debitum.

19. Resp. II. Nihilominus Voto simplici Castitatis astrictus post contractum, simulque consummatum Matrimonium licite potest, imo & tenetur alteri conjugi petenti reddere debitum. Ita communis. Ratio est; quia ad hoc est obligatus vinculo majori: majus siquidem vinculum est obligatio Matrimonii, per quod fit tra-

ditio

ditio corporum, quam Voti simplicis, quod meram promissionem importat: simulque per Votum non potuit quis juri alterius præjudicare.

20. Dicitur notanter, *simulque consummatum*. Utrum enim talis peccet prima vice reddendo debitum, variant Doctores, atque melius respondetur sub distinctione. Et quidem loquendo de primo bimestri, dicendum, talem peccare reddendo pro prima vice: quia, cum tunc non sit astrictus ad reddendum debitum conjugale, imo possit adhuc Religionem ingredi, absque urgente causa ageret contra Votum Continentiæ. Verum elapso dicto bimestri negat Sanchez *loc. cit. disp. 34. num. 3.* talem peccare pro prima vice reddendo: quia tunc jam urget obligatio reddendi.

21. Resp. III. Qui solummodo vovit non nubere, etsi peccarit nubendo, tamen post Matrimonium contractum non prohibetur debitum petere, vel reddere, cum ad hoc non se extenderit suum Votum. Et hoc idem dicendum de Voto suscipiendi Sacros Ordines. Qui verò vovit ingredi Religionem, manet quidem obligatus usque ad consummationem Matrimonii, neque potest sub mortali illud consummare, sive petendo, sive reddendo (alioquin enim faceret sibi Votum suum observatu impossibile, cujus observandi liberam antea potestatem habuerat) posita tamen semel consummatione ipsius Matrimonii, licet culpabili, potest exinde & reddere, & petere debitum, donec vel conjuge moriente, vel consentiente, aut adulterante

terante possit Religionem libere ingredi sicque suum Votum adimplere. Herincx *disp. 6. De Matr. n. 17.* & alii.

QUÆSTIO III.

De Sponsalibus, eorumque Obligatione, & Dissolutione.

SUMMARIUM.

22. *Sponsalia, unde sic dicta?*
Sumuntur improprie, & proprie, quomodo?
23. *Sponsalia quid?*
24. *Declaratur eorum definitio.*
25. *Quid de promissione Matrimonii non mutua?*
26. *Quatuor conditiones Sponaliorum, ex quibus tres sunt sequentes. I. Promissio vera, non ficta. II. Promissio mutua. III. Habilitas promittentium.*
27. *Habens votum simplex, Castitatis, vel Sponsalia priora, an valide contrahat Sponsalia? cum Addit.*
28. *Quid de habente impedimentum temporale?*
29. *Conditio IV. Sponsaliorum est, ut hæc mutua promisso verbis vel signis externis exprimatur.*

(c) Juxta dicta Tract. 8. Distinct. 1. num. 6. 7. & 13.

* *Quidnam statuendum, si hæc verba sint dubia?*

22. ORDIENDO à nominis ethymologia, dicuntur *Sponsalia* à *spondendo: nam moris fuit veteribus stipulari, & spondere sibi uxores futuras: unde & Sponsi, Sponsæque appellatio nata est*, uti notatur *L. 2. & 3. ff. De Sponsalibus.* Porro hæc vox *Sponsalia*, nonnunquam sumitur pro Matrimonio rato nondum consummato, vel potius pro ipso contractu matrimoniali: verum hæc acceptio est dumtaxat impropria, atque ad evitandam terminorum æquivocationem addi solet ly *Sponsalia de præsenti*. Igitur proprie loquendo Sponsalia significant sponsionem, sive promissionem Matrimonii de futuro ineundi: & in hoc sensu de Sponsalibus loquendo, sit

23. CONCL. I. *Sponsalia futurarum sunt nuptiarum promissio.* Ita habetur *c. Nostrates, 30. qu. 5.* & concordat textus *L. 1. ff. De sponsal.* ibi: *Sponsalia sunt mentio, & repromissio nuptiarum futurarum.* Vel clarius sic definiri poterunt: *Sponsalia* sunt futurarum nuptiarum mutua promissio, inter personas ad contrahendum habiles externis signis sufficienter expressa.

24. Dicitur, *futurarum nuptiarum*, tum ad excludenda Sponsalia de præsenti, tum ad promissio-

miſſiones aliarum rerum Et additur *mutua promiſſio* &c. Nam Sponſalia ſunt contractus aliquis oneroſus, ultro citróque obligationem inducens, ſicque requirit mutuam hinc inde promiſſionem ineundi Matrimonii.

25. Unde ſi promiſſio Matrimonii ab una perſona fieret alteri mere gratuita, & ſine conditione repromiſſionis (ut ſi dives quiſpiam fœminæ, in gravi morbo ſibi fideliter ſervienti, pro remuneratione promittat Matrimonium, & fœmina promiſſionem non reſpuat, ſed ſaltem tacendo acceptet) vir taliter promittens tenebitur quidem ſtare promiſſis, fœmina tamen non obligatur ipſum ducere: quia, ex quo nihil repromiſit, habebit quidem virum promiſſorem ſibi obligatum, ipſa tamen fœmina, ſi poſtea contrahere noluerit, non erit obligata, idque ob defectum repromiſſionis. Inſuper hac eadem de cauſa talis promiſſio gratuita Matrimonii, non habebit vim, & effectum Sponſaliorum; ac proinde nec inde naſcetur impedimentum Juſtitiæ publicæ honeſtatis. Sanchez *Lib.* 1. *de Matr. diſp.* 5. cum aliis.

26. CONCL. II. Ad valorem Sponſaliorum plures requiruntur conditiones. I. Ut adſit vera promiſſio: nam ficta non ſufficit ad contrahenda vera ſponſalia, quæ poſt ſe traherent impedimentum publicæ honeſtatis, quamvis ficte promittens, & e. g. exinde ab altera parte obtinens uſum corporis, teneatur ad ducendum, vel ſaltem, ſi fœmina contenta fuerit, ad reſarciendum omne damnum, ſi quod inde evenerit. Vide dicta *Tract.* 8. *Diſt.* 1. *num.* 13 &

Tract. 9. *Dist.* 4. *num.* 26. *ac* 27. Item *Lib.* 4. *Decret. Tit.* 1. *num.* 115. Item 167. & 169. II. Ut promissio illa sit mutua ob dicta *num. præc.* Et quidem illa mutua promissio debet esse libera ea libertate, quæ requiritur ad peccatum mortale; cum exinde contrahatur obligatio gravis. III. Ut hæc fiat inter personas ad contrahendum habiles, hoc est, nullo perpetuo impedimento, sive dirimente, sive solum impediente affectas, alióquin enim Sponsalia forent nula, & irrita, nullamque inducerent obligationem. Generaliter enim promissio rei illicitæ talis, cujus executio sine peccato fieri nequit, non valet, neque obligat, etiamsi juramento firmata foret; juxta *Reg.* 59. *Juris in* 6. *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum* Sanchez *lib.* 1. *disp.* 15. cum communi.

27. Hinc Sponsalia, ab habente Votum simplex perpetuæ Castitatis facta, sunt invalida, & neque obligant ad sui observantiam, neque defacto inducunt impedimentum Justitiæ publicæ honestatis. Similiter, si quis cum una persona valide contraxit Sponsalia, & postea prioribus nondum legitime dissolutis de novo contrahat Sponsalia cum alia, hæc posteriora erunt nullius roboris, neque inde consurgit impedimentum Justitiæ publicæ honestatis: licèt cæteróquin teneatur huic secundæ Sponsæ, quam priora Sponsalia ignorantem, & bona fide contrahentem induxit, resarcire omne damnum, si quod exinde evenit v. g. ex conjuncta impraegatione.

Addi-

Additio.

* Atque hæc ultima doctrina (quod nimirum poſteriora Sponſalia non ſint alicujus roboris, & conſequenter neque inde conſurgat impedimentum publicæ honeſtatis) adeò vera eſt, ut procedat, quamvìs ad initium ambo Sponſalia fuerint tantum conditionata, & interea in poſterioribus conditio jam evenerit, in prioribus vero adhuc maneat ſuſpenſa: e. g. ſi Petrus dixiſſet ad Cajam: *ducam te: ſi parentes tui conſentiant*, & poſtea ad aliam fœminam Bertham: *ducam te, ſi obtinuero Officium honeſtum.* In hoc caſu poſteriora Sponſalia ſunt invalida, quamvìs Petrus actu tale Officium obtinuiſſet ſicque propoſitio poſterior conditionata, purificata conditione videretur tranſiiſſe in abſolutam. Quare Petruś in ordine ad priora Sponſalia teneretur adhuc expectare (uti recte notat Holzmam *Tom. 2. Tract. 2. num. 272.*) uſque dum parentes Cajæ reſolvant ſe, utrum in priora Sponſalia conſentiant. Ratio eſt; quia Caja per priora Sponſalia jam obtinuit jus ſaltem conditionatum ad futurum Matrimonium, cui nequit præjudicari per poſteriorem promiſſionem: unde poſterior promiſſio foret talis, cujus executio abſque peccato fieri nequit; generaliter autem non valet promiſſio, cujus executio ſine peccato fieri nequit juxta jam dicta *n. 26.* Cæterum adhuc *

28. Additur *n. 26. nullo impedimento perpetuo affectas.* Nam impedimentum dumtaxat temporale non impetit valorem Sponſaliorum.

 Sic

Sic enim impuberes valide possunt contrahere Sponsalia quamvis pro ea ætate non possint contrahere Matrimonium. Similiter, qui vovit Castitatem ad tempus v. g. ad biennium, licet pro eo tempore non possit licite inire Matrimonium, potest tamen contrahere Sponsalia de Matrimonio post elapsum voti tempus celebrando.

29. IV. Ad Sponsalia requiritur, ut verbis, vel aliis externis signis mutua illa promissio sufficienter exprimatur. Hinc ad Sponsalia non sufficit promissio mere interna, & sola mente concepta sed debet hæc verbis, vel aliis signis sensibilibus sufficienter exterius manifestari. Quia Sponsalia sunt contractus quidam inter homines initus, homines autem non possunt judicare de mere internis. (c)

Additio.

* Quod si verba, vel alia externa signa edita, forent in se aliquo modo dubia, utrum sufficienter exprimant contractum sponsalitium nec ne? vel si in Jure quidem haberentur pro verbis vel signis certis, interim tamen pars taliter proferens hujus ignara, & à comparte dolose fuisset inducta, ac in Confessionali contestetur, se nullum habuisse animum per similia promittendi Matrimonium, pro foro interno & conscientiæ huic foret credendum, nec obligatio contrahendi imponenda; quin etiam talis foret absolvendus, si videns, à parte adversa contrarium sufficienter probari non posse, in

in Judicio externo abſolute negaret, ſe protuliſſe ea verba, vel poſuiſſe dicta ſigna, ſubintelligendo *animo promittendi Matrimonium*, in quem ſolum finem Judex interrogat; unde hic conformiter menti Judicis interrogantis reſpondet, ſicque neutiquam mentitur, prout jam fuſius oſtenſum eſt *Tract. 6. Diſt. 2. quæſt. 3. n. 40. & ſeqq. Addit.* Quidnam autem in ſimili caſu pro foro externo à Judice ſit ſtatuendum, potius pertinet ad Jus Canonicum, ac latius repeties *Lib. 4. Decr. Tit. 1. §. 2. & §. 3.*

30. CONCL. III. Ad valorem Sponſaliorum non eſt neceſſaria præſentia Parochi, aut teſtium: unde Sponſalia clandeſtina, ſeu clam contracta nemine alio præſente defacto valida exiſtunt. Ita communis: ſiquidem hujusmodi Sponſalia clandeſtina nulla Lege ſunt annullata, vel irritata.

31. Nec dicas. Juxta Concilium Trident. *Seſſ. 24. De Reformat. Matr. cap. 1.* defacto non valet Matrimonium clandeſtinum, id eſt, ſine Parocho, & duobus teſtibus celebratum; ergo neque valent Sponſalia clandeſtina. Negatur enim conſequentia: quia Concilium Trid. *loc. cit.* ob graviſſimas cauſas, & ad præcavenda irremediabilia mala perpetui concubinatus, & adulterii aliquorum, qui prius clandeſtine cum una, & poſtea in facie Eccleſiæ cum altera contraxerant, irritavit quidem Matrimonium clandeſtinum, non vero Sponſalia clandeſtina; utpote de quibus neque urget allata ratio, uti conſideranti patet, neque ullum Concilium fecit.

cit mentionem. Negari tamen nequit, quod in particulari nonnulla Ritualia Diœcesana ob varias inconvenientias prohibeant talia sponsalia clandestina, ita, ut si non invalida, saltem sint illicita, & saltem concurrente alia concausa facilius dent ansam rescindendi.

Additio I.

* Porro Sponsalia superius explicata contrahi possunt vel absolute, vel conditionate: atque hæc conditio annexa potest esse honesta, vel turpis. Item conditio turpis adjecta vel potest repugnare ipsi substantiæ Matrimonii vel non. De omnibus istis conditionatis Sponsalibus moveri possunt aliqua dubia, & quidem inprimis, si conditio de futuro adjecta est honesta, qualis v. g. foret ista: *Ducam te in uxorem, si parentes mei consenserint &c.* equidem annectens hanc conditionem non obligatur ad contrahendum Matrimonium, nisi conditio prius fuerit verificata, bene tamen adstringitur non ponere tale obstaculum, per quod ex sua culpa ipse eventus conditionis impeditur: nam alias, interjecto culpabiliter tali obstaculo, æque obligaretur ad servandum promissum, ac si adjecta illa conditio nunquam fuisset; uti recte ait Sporer hic *num.* 207. Aliud adhuc posset moveri dubium, an sic conditionate promittens Matrimonium, si pendente adhuc illa honesta conditione, interea temporis habuisset cum sua Sponsa copulam, an (inquam) non censeatur dictus promittens per ipsam copulam

pulam interpretative ac ſaltem tacite hanc conditionem remittere, & velle abſolute contrahere, ita, ut teneatur exinde inſtituere cum hac alias æqualis conditionis Sponſa Matrimonium, etſi conſenſus parentum poſt habitam copulam non ſequatur, ſed potius contradictio? Et videtur hoc dubium decidi *cap. 6. De Conditionibus appoſitis.* ubi Summarium ſic habet: *Qui ſub honeſta conditione Sponſalia contrahit, & ante conditionis eventum deſponſatam cognoſcit, à canditione recedit;* præſumitur enim in Jure hanc conditionem remittere. Interea tamen recte ſubjungit la Croix *lib. 6. part. 3. n. 89.* quod, ſi habens copulam poſitive ſibi reſervaſſet, nolle obligari ad Matrimonium, niſi verificetur prius annexa conditio, pro foro conſcientiæ non foret attendenda prior præſumptio, utpote nitens falſo ſuppoſito: tenetur tamen puellæ meo judicio ſi præfatæ hanc ſuam reſervationem non indicaſſet ante copulam, omne damnum, ſi quod ex copula eveniret, reſarcire, utpote cum eam induxerit, quæ prudenter credere potuit per copulam recedi à conditione annexa. *

Additio II.

* Quod ſi conditio Sponſalibus adjecta eſſet turpis, & quidem repugnans ſubſtantiæ Matrimonii, v. g. ſi diceret Titius ad Bertham: *Ducam te, ſi tempore Matrimonii generationem prolis evites non exercendo perfectam mecum copulam &c.* haud dubie Sponſalia forent ex utraque

parte nulla, quamvìs se Bertha taliter adstringeret; cum talia Sponsalia obligarent ad contrahendum, & consummandum Matrimonium graviter peccaminosum.

Quando verò memorata conditio turpis non repugnat substantiæ futuri Matrimonii, e. g. si Sempronius diceret ad Cajam: *Accipiam te in uxorem, si modo mihi usum corporis tui concedas*; in simili casu oritur difficultas, an, & quomodo talia valeant Sponsalia? Et quidem eadem absolute in suo valore subsistere, & Sempronium ad Matrimonium contrahendum obligari, si Caja petat, quamvìs illa ante Matrimonium usum corporis non concederet, defendit cum aliis Sánchez ex ea ratione; quia sic se res habet in Matrimonio, in quo juxta jam dicta, talis conditio turpis, quæ non repugnat substantiæ Matrimonii, habetur, ac si nunquam adjecta fuisset, adeóque (ajunt) pariter de Sponsalibus discurrendum erit. Ast Basilius Pontius, Perez, Castropalao apud Reiffenstuel *Lib. 4. Decret. tit. 5. n. 58.* verosimilius judicant, talem conditionem debere attendi, ita nimirum, ut ante impletam conditionem Sponsalia non obligent, & utraque pars resilire adhuc possit, cum nemo ex pacto obligetur ad peccandum; postquam verò hæc conditio turpis ab una parte impleta est, Sponsalia valeant & compartem adcontrahendum Matrimonium adstringant. Ratio est; quia, quod talis conditio turpis non attendatur in Matrimnio, sed potius habeatur pro non adjecta, est particularis dispositio Juris ob specialem favorem Matrimonii alias indissolubilis facta: cæte-

teróquin autem generaliter quoad contractus specialiter non exceptos jam dictum est in materia de Contractibus, quod conditio turpis attendatur, ita quidem, ut ante ejus impletionem utrique liberum sit resilire, post impletionem verò adsit obligatio standi promisso ex parte spondentis, quæ obligatio adhuc subsistit, etsi alter sub conditione culpæ tantum ficte promisisset Matrimonium; uti videri poterit *Tract. 9. dist. 4. quæst. 3. num. 26. & 27.* & adhuc fusius in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 1. num. 115. & seqq.* *

CONTINUATIO.

Præcedentis Quæstionis Tertiæ, de Dissolutione Sponsalium.

SUMMARIUM.

32. *Sponsalia justis de causis possunt solvi.*
33. *I. Mutuo Contrahentium consensu, cum Additione.*
34. *II. Per ingressum Religionis.*
35. *Et quid, si Professio non sequatur?*
36. *Per votum simplex Castitatis, vel suscipiendi sacros Ordines, an dissolvantur Sponsalia?*
37. *III. Per Matrimonium cum alia.*
38. *Et quid, si tale Matrimonium dissolvatur per mortem conjugis?*
* *Utrum tunc prima Sponsalia incipiant revivifcere?*

39. *Pri-*

32. CONCL. IV. Sponsalia semel valide contracta justis de causis possunt denuo dissolvi, adeo, ut contrahentes possint ab

ab ipsis resilire, &, si voluerint, licite alteri nubere. Ita communis; & probatur inductione, assignando præcipuas illas causas, ob quas possunt dissolvi Sponsalia. Et qudem

33. I. Sponsalia puperum (secus de impuberibus ante adeptam pupertatem) possunt mutuo eorum consensu dissolvi nam *omnis res, per quas causas nascitur. per easdem dissolvitur. cap. 1. De Reg. Juris.* Et hoc intellige, etiamsi Sponsalia fuerint juramento firmata *arg. cap. Præterea. De Sponsal.* juncta Glossa ibidem: quia potest quilibet juri suo, quod per Sponsalia acquisivit, cedere, illudque alteri remittere. Dummodo cæteròquin mutuus iste consensus ad dissolvendum datus etiam ex parte alterius sit vere liber, ac immunis ab omni gravi metu, & fraude ac deceptione, quod bene est notandum: solent enim non raro præsertim fœminæ per minas & technas induci, ut consentiant ad dissolvenda Sponsalia. Quod si unus tantum à Sponsalibus resiliat, ipse quidem per hoc ab obligatione immunis non fit (nisi alter postea consentiat;) nihilominus alter illico redditur immunis: quia hoc ipso, quod prior Sponsalibus renunciet, censetur cedere juri suo.

Additio.

* Quæres. An sponsalia mutuo consensu solvantur etiam in sequenti casu? Bertha promisit Titio Matrimonium, & vicissim Titius Berthæ, si sibi nunc concedat usum corporis, uti etiam illa annuit, atque exinde imprægnata prolem ob-

obtinuit. Titius autem, remittente priori libidinis æstu, cupiens à sua promissione liberari, Berthæ, numerata exigua pecuniarum quantitate persuasit, ut etiam ipsa suum jus vi priorum Sponsalium acquisitum remiserit? Resp. In simili quidem casu meo judicio equidem per mutuum consensum valide adhuc solvi Sponsalia, Bertham tamen propter tam exiguam pecuniæ summam remittens suum jus graviter peccasse contra charitatem, vel etiam pietatem; cum exinde proles suscepta fiat illegitima quæ per subsequens Matrimonium facta esset legitima. Ita prudenter resolvit Apollonius Holzman *Tom. 2. De Matrim. Tract. 2. cap. 6. num. 275.* ubi tamen recte excusat Bertham à gravi peccato; si Bertha fundate, & moraliter certo timeret, ex tali Matrimonio, si jus ad illud non remittat, sibi magnas cruces & molestias inferendas, obligatio enim charitatis, & pietatis erga prolem, ut ea sit legitima, non videtur Bertham sub tam gravi onere obligare; præsertim si alia adhuc media legitimandi prolem restent. *

34. II. Sponsalia dissolvuntur per ingressum Religionis: nam, quia per hunc secuta Professione dissolvitur Matrimonium ratum, quanto magis Sponsalia? & quidem per solum ingressum jam ante Professionem dirimi Sponsalia ex parte remanentis in sæculo, communiter fatentur Doctores; quia ingrediens Religionem hoc ipso censetur renunciasse juri sibi ex Sponsalibus aquisito, sicque alter ab eorum obligatione liber existit.

35. Ut-

35. Utrum autem ea per ſolum ingreſſum Religionis, etiam Profeſſione non ſecuta, diſſolvantur ex parte utriusque, major difficultas eſt. Affirmant Bonacina *quæſt. 1. de Sponſalibus. punct. 5. n. 3.* Sanchez *lib. 1. de Matr. diſp. 42. n. 5.* & quidam alii, dummodo quis bona fide ingreſſus fuerit. Oppoſitum tenet Engel *tit. de Sponſal.* §. *3. num. 7.* aſſerens, quod ingreſſus Religionem, & rurſum egrediens teneatur ſtare Sponſalibus, ſi remanens in ſæculo velit ultro expectare, eumque recipere: quia ingrediens Religionem non potuit jus alteri quæſitum per ſuum factum auferre, niſi Profeſſione ſecuta. Et hanc poſteriorem ſententiam tenent multi Doctores eamque Sanchez *loc. cit. n.* 4. appellat probabiliſſimam.

36. Porro per Votum ſimplex Caſtitatis, aut Votum ſuſcipiendi ſacros Ordines poſt Sponſalia editum, non videntur hæc diſſolvi ex parte ipſius voventis, ſuppoſito quod altera compars adhuc velit contrahere Matrimonium. Ratio eſt quia tale Votum, in quantum tendit in præjudicium tertii, cujus jus antea quæſitum violat, DEUS non videtur acceptare. Sicuti e. g. ſi deberem alicui centum florenos ob emptum frumentum, & poſtea voverem centum donare ad cauſas pias, tale Votum DEUS non reſpiceret, ſuppoſito, quod exinde reddar impotens ſolvendi centum florenos, ad quos eram adſtrictus ex juſtitia titulo empti. Vide in Jure Canonico *Lib. 4. Tit. 1. n. 229. & ſeqq.* præſertim *n. 234.*

37. III. Sponſalia omnino dirimuntur per

Matrimonium subsequens valide, quamvis illicite, contractum de præsenti cum alia persona. Ita certa & communis atque habetur expresse *c. Si inter. De Sponsal.* Ubi hoc ipsum extenditur ad casum, quo priora Sponsalia fuerunt jurata. Ratio est; quia res uni tradita per contractum indissolubilem non potest amplius tradi alteri, cui tantum est promissa: atqui per Matrimonium fit mutua traditio corporum & per sponsalia solum promissio eorum; ergo.

38. Et hoc adeo verum est, ut probabilior Doctorum asserat, talia Sponsalia, etiam dissoluto per mortem conjugis Matrimonio, non amplius obligare ad sui impletionem, eóquod obligatio semel extincta non amplius reviviscat: quamvis loquendo de Sponsalibus juratis, oppositum teneant Bonacina *punct. 7. de Sponsal. num. 3.* & quidam alii, negantes, quod dissoluto per mortem alterius conjugis Matrimonio priora Sponsalia, si fuerint jurata, non amplius obligent.

Additio.

* Imò P. Pichler *in Candidaso Abbreviato Jurisprud. Lib. 4. Tit. 4. num. 7 & 8.* citans pro se Mastrium, Basilium Pontium, P. Wex, Perez &c. non solum quoad Sponsalia jurata, sed absolute negat, per Matrimonium subsequens extingui ex toto Sponsalia priora, ita nimirum, ut etiam post mortem alterius conjugum non amplius obligent: unde etiam negat

cum

cum aliis à ſe citatis ſuppoſitum priorum Auctorum, dicens, per ſubſequens Matrimonium Sponſalia priora neutiquam abſolutè (uti contraria ſententia ſupponere videtur) extingui, ſed tantum ſecundum quid, id eſt, ſuſpendi eorum obligationem, usque dum alter conjugum moriatur, eo ferme modo, quo apud habentem votum ſimplex caſtitatis, & diſpenſatum ad contrahendum Matrimonium obligatio ſervandi caſtitatem non ex toto ceſſat, ſed tantum ſecundum quid, quatenus nimirum obligatio iſta ſervandi caſtitatem ſuſpenditur, usque dum alter conjugum moriatur. Eſtque meo judicio hæc ſententia valde probabilis, & favorabilis priori ex Sponſis innocenti, contra cujus voluntatem pars altera contraxit Matrimonium; ſi tamen innocens velit exſpectare usque ad mortem alterius conjugum. Sed quidquid demum de hoc ſit, illud juxta omnes certum eſt, quod ſi ob violationem priorum ſponſaliorum primæ Sponſæ quidpiam mali contigerit, illud in conſcientia ſit reſarciendum; cum damnum hoc contigerit ex culpa violatoris, contra fidem primæ Sponſæ datam, cum alia Matrimonium contrahentis. *

39. Verum loquendo de Sponſalibus, priora Sponſalia non dirimuntur per poſteriora ex parte contrahentis ea; quinimo poſteriora ſunt irrita, ac invalida. Nihilominus ex parte alterius poſſunt diſſolvi Sponſalia, adeo, ut, ſi ipſa velit, poſſit licite alteri nubere: nam alius, qui poſteriora Sponſalia contraxit, hoc ipſo,

quantum eſt ex ſua parte, renunciaſſe cenſetur prioribus.

40. IV. Sponſalia, etiam juramento firmata, diſſolvuntur ex parte innocentis per ſequentem alterius fornicationem; ita ut, ſi innocens velit, ſit liber à Sponſalibus. Ita habetur *c. Quemadmodum. De Jurejurando;* éſtque communis. Nam propter fornicationem ſupervenientem poteſt vir licite dimittere uxorem à ſua cohabitatione; ergo longe magis Sponſam de futuro ad eam non admittere. Accedit, quod in contractu ſponſalitio tacite ſubintelligatur iſthæc conditio. *Si illa contra regulam deſponſationis non venerit;* prout notat Pontifex *cit. cap. Quemadmodum.*

Additio I.

* Quod ſi fornicatio præceſſiſſet Sponſalia, fuiſſet autem ante promiſſum Matrimonium ab innocente ex Sponſis ignorata, an etiam eadem poſtmodum reſcita præbeat comparti innocenti ſufficientem cauſam Sponſalia ſolvendi alia eſt difficultas; ubi communior DD. in Jure Canonico apud hunc Auctorem *Lib. 4. Decret. tit. 1. num. 246. & ſeqq.* diſtinguit inter Sponſum, & Sponſam: nimirum, quod propter fornicationem Sponſæ præcedentem, à Sponſo tamen ignoratam, Sponſalia juſte ſolvi poſſint ab ipſo Sponſo; non item vice verſa regulariter loquendo à Sponſa ob præcedentem fornicationem Sponſi. Ratio utriusque partis eſt; quia exinde Sponſa, quæ antecedenter com-

commisit fornicationem, notabiliter evadit vilior in communi æstimatione, quam fuisset absque hac fornicatione, quæ notabilis vilitas antea ignorata justam præbet causam resiliendi in hoc contractu adeo oneroso conformiter dicendis. Cum vero tanta regulariter vilitas non adsit ex parte Sponsi, si ante Sponsalia is fuerit fornicatus, consequenter nec propterea Sponsa regulariter potest solvere Sponsalia; quoniam juxta communem æstimationem, quæ hic maximè attendenda est, non ita ignominiosum reputatur, nec ita præjudiciosum fœminæ, si nubat viro, qui prius aliam cognovit, ac si vir nuberet fœminæ præcedenter ab altero carnaliter cognitæ. Subjungunt tamen Doctores *loco citat.* quod, si Sponsus antea cum pluribus fuisset fornicatus, vel ex præcedente unica fornicatione prolem haberet, idque Sponsa primum post Sponsalia resciret, exinde pariter Sponsæ præberetur justa causa resiliendi, quoniam & in talibus circumstantiis interveniret valde notabilis qualitas antea ignorata. *

Additio II.

* Quantum ad oscula vere impudica, ac similes amplexus, & tactus, Auctor allegatus cum Bosco, Layman, & Sporer *loc. cit. num.* 253. recte ponit sequentia formalia: *Etiam ob oscula, amplexus, & tactus impudicos à Sponsa libere admissos, vel exercitos sive post sive etiam ante Sponsalia* (ignorante tamen pro tempore Sponsaliorum comparte) *Sponsus solvere potest*

Sponsalia &c. Ratio est; *quia etiam in tali casu respectu Sponsæ censetur adesse notabilis mutatio, ac reputatur talis fœmina impudice vivere, ut proin eam merito horrere possit Sponsus. Sponsi tamen oscula, & tactus impudici cum altera commissi ante Sponsalia non dant Sponsæ causam sufficientem ad solvenda Sponsalia; imo nec post illa, nisi fuerint frequentes &c. quia in viro tales actus ita probrosi non sunt, ac in fœminis, nec tam facile impudicæ vitæ notam incurrunt, nisi sint frequentes, uti limitant DD. & merito; quia post Sponsalia à Sponso cum alia habita justum causant horrorem in Sponsa &c.* Ita ille.

41. V. Sponsalia, etiam juramento firmata, dissolvuntur fœditate notabili superveniente, aut oculorum, vel nasi amissione, aut paralysi, vel lepra. Ita habetur *cit. c. Quemadmodum. De Jurejurando.* Et ratio est: quia promissio sponsalitia, quin & juramentum, intelligitur rebus in eodem statu permanentibus. (*d*) Qua de causa Sanchez *lib. 1. de Matr. disp. 57. num. 2.* præsentem materiam amplius declarans infert cum aliis, hoc idem esse dicendum de morbo gallico, aut alia gravi infirmitate incurabili superveniente v. g. epilepsia: item de eo, cui os male olet, nec arte medica curari potest: & præsertim, si animi, aut existimationis notabilis deformitas superveniat, ut si Sponsus furti, aut alterius turpis criminis damnetur; cum major sit morum, & famæ, quam corporis habenda ratio.

Additio.

Additio.

* Quæres. An etiam Sponsalia solvantur per supervenientem (s. v.) herniam ex parte Sponsi? Ad hoc Quæsitum respondet P. Apollonius Holzman *Tom. 2. Tract. 2. De Matr. num. 276.* eadem solvi non solum, si subsequenter, verum etiam si antecedenter laboraverit hernia Sponsus, ignorante tempore Sponsalium Sponsa, & primum postea e. g. per Chirurgum adhuc ante Matrimonium deveniente in notitiam. Ratio ejusdem est; quia hæc miseria, præsertim si sit notabilis, aut grave periculum, ne successive fiat major, non solum à multis functionibus, præsertim apud Mechanicos, impedire, verum etiam copulam conjugalem multo difficiliorem reddere solet. *

42. Cæterum prædicta intelligenda sunt ex parte illius qui innocens, aut illæsus est. Eo enim volente, solvuntur Sponsalia, si vero nolit eadem solvi, manebunt; quia in favorem ipsius innocentis, seu illæsi hoc statutum est. Insuper dicta procedunt de ejusmodi morbo, aut defectu præcedente quidem Sponsalia, sed ignorato ab altera parte: nam, si postea talis defectus primum deprehendatur, potest pars illæsa resilire, si vult. Secus, si prius noverat illum defectum, nihilominus libere contraxit Sponsalia: nam censetur in hæc consensisse, non obstante illo defectu.

43. VI. Sponsalia dissolvuntur propter morum asperitatem, vel sævitiam notabilem alterius conjugis ex post facto cognitam: item

ob graves, & capitales inimicitias inter ſponſos ſubortas. Ratio eſt: tum ne alioquin Matrimonium infelices exitus habeat; tum quia hæc eſt notabilis mutatio rerum, & gravis cauſa ſuperveniens aut ſaltem poſtea primum cognita. Sanchez *lib. 1. diſp. 56.* cum communi.

44. VII. Sponſalia diſſolvuntur ob paupertatem alteri ſupervenientem: ut ſi ſponſa, quæ dives fuerat, ad paupertatem redacta fuerit. Ratio eſt: quia adeſt notabiliſſima mutatio, quæ à principio exiſtens, vel cognita Sponſaliorum contractum impediviſſet. Et hoc idem dicendum, ſi paupertas jam præceſſit, fuit tamen ignorata, & Sponſa dives credita.

Additio.

* Quando autem poſt contracta Sponſalia nullus equidem inter Sponſos evadit pauperior, bene vero unus ex improviſa hæreditate, theſauri inventione &c. fit multo ditior, & exinde honoratior, an talis exinde habeat juſtam cauſam diſſolvendi Sponſalia, inter AA. controvertitur: ubi teſte la Croix affirmativa defenditur ab Amico, Hurtado, & Illſung; ego autem cum Krimer, Kugler, & communiori puto, veriorem eſſe negativam; quia alter exinde, quantum eſt ex parte ſua nihil immutavit in ſuis qualitatibus, adeoque ſtandum erit priori contractu: alias certe contra communem praxin poſſet etiam Sponſus illico reſilire à Sponſalibus ex eo, quia ipſi modo offertur Spon-

Sponsa ditior. Interea tamen optime consulit Sporer hic, ut, si Sponsus factus ditior nolit omnino amplius ducere suam Sponsam, eadem non multum ipsum cogat ob pericula dissensionum exinde in Matrimonio futurarum, sed potius aliud quidpiam in compensationem, eoquod à sua petitione desistat, exigat. *

45. VIII. Insuper Sponsalia dissolvuntur propter alterius Sponsi discessum in longinquam regionem absque licentia Sponsæ, nec sit certa spes cito redeundi: tunc enim in Foro conscientiæ licitum est relictæ Sponsæ ad alias nuptias transire. Ratio est: quia alter sic clam discedens censetur renunciasse juri suo.

Additio.

* IX. Sponsalia ex parte innocentis solvuntur, ut possit, si velit, recedere ob nimiam dilationem promissi Matrimonii absque gravi causa: nam vel fuit præfixus certus dies Matrimonii in contractu sponsalitio, vel non? Si prius, & altera pars hunc sine justa causa non servat, per se patet, quod nec compars innocens teneatur ulterius expectare. Si vero posterius; quolibet die, quo rationabiliter possunt, obligantur contrahere Matrimonium: *nam in omnibus obligationibus, in quibus dies non apponitur, præsenti die debetur. Reg. 14. ff. De regulis Juris.* sicque si pars altera, præsertim monita desuper de die in diem absque gravi causa differat Matrimonium, vel poterit à Judice compelli ad contrahendum, vel com-

pars innocens si præplaceat, poterit resilire, & ad alias nuptias transire. Videatur Jus Canonicum *Lib. 4. Decret. Tit. 1. num. 143. & seqq. & num. 216. ac seqq.* Dixi notanter: *si dilatio fiat sine gravi causa:* nam si hæc adesset, necdum altera pars resilire, sed adhuc aliquo tempore expectare deberet, dummodo hæc dilatio non foret nimis longa: alias enim crederem, quod adhuc daretur locus resilii, quando illa nimis longa dilatio non fuerit in ipso contractu sponsalitio prævisa. Ratio mea est, quia ob idem fundamentum comparti licet resilire, si altera pars abiens in aliam Provinciam longiori tempore emaneat etiam NB. ob causam necessariam, vel valde utilem, uti notat præsens Auctor *Lib. 4. Decret. Tit. 1. num. 214.* *

46. Sunt quidem nonnullæ aliæ causæ dissolvendi Sponsalia, de quibus fusissime Doctores, ac præsertim Sanchez *cit. lib. 1.* per plures Disputationes. Verum præmissæ sunt principaliores.

47. Quæres I. An pater possit impedire Sponsalia filii contra ejus voluntatem inita? Resp. Id fieri non posse, nisi scandalum magnum, aut alias grave damnum seu præjudicium ex tali Matrimonio probabiliter timeatur. Alias enim, cum filius (utpote quoad electionem status à consensu parentum independens) æque in ista, ac in aliis promissionibus, in quibus non dependet à parentibus, teneatur servare fidem semel datam ex una parte, & ex altera alias Sponsalia semel promissa sub gravi culpa (nisi una prædictarum causarum excuset) obligent

obligent promittentem, non poterit pater tuta conscientia impedire, ne filius suam obligationem exequatur. Sanchez *loc. cit. disp. 14.* & alii.

Additio.

* Ast dicet nonnemo in favorem Parentis. Numquid filius in causa tam ardua tenebatur prævie ante Sponsalia petere saltem consilium Parentis, uti in simili dictum fuit quoad consilium ante ipsum Matrimonium petendum conformiter doctrinæ traditæ *supra dist. 13. num. 36. & seqq.* Cur ergo parens non poterit talia Sponsalia, quæ filius absque consilio parentis contraxit, tuta conscientia impedire, ut non deducantur in effectum? Respondeo quærendo ex te: vel filius talis prudenter timere potuit, quod parens, si ab eo prævie peteretur consilium, ex mera avaritia, vel inordinata passione foret contradicturus, & retardaturus executionem talium Sponsaliorum, quamvis eadem cæteroquin sint valde honesta, ac statui proportionata: vel id prudenter non potuit prævie timere? Si prius: Filius ne quidem peccavit non petendo consilium ante ipsa Sponsalia, sicque pater talem contractum sponsalitium tam validum, quam licitum nequit tuta conscientia impedire. Si posterius: equidem filius prævie non petendo consilium peccavit suo modo; juxta praxin tamen Tribunalium parens ex hac præcisè ratione nec rescissionem impetrare, nec executionem eorumdem Sponsalium impedire poterit, nisi aliæ simul graves causæ accesserint conformiter jam dictis: interim ta-

 men

men tales proles mirari non debent, si exinde exacerbati parentes postea alios liberos reverentialiores in Testamento præferant, hosque nonnisi in legitima (de qua *Lib. 3. Decret. Tit. 26. num. 499.*) instituant. *

48. Quæres II. An ad solvenda Sponsalia ob supradictas causas opus sit auctoritate, & sententia Judicis Ecclesiastici, necne? Resp. cum Tannero *tom. 4. disp. 8. quæst. 1. dub. 4. num. 72.* & aliis. Quando Sponsalia sunt clandestina, & causa dissolvens Sponsalia ejusque justitia est manifesta, non est opus auctoritate Judicis ad solvenda Sponsalia ex supradictis causis, secus vero, si Sponsalia quidem sunt manifesta, causa vero dissolutionis incognita vel dubia. Quod si alicubi Ritualia Diœcesana absolutè præcipiant, Sponsalia publica non nisi cum præscitu Ordinarii dissolvenda esse, licet interveniret mutuus contrahentium consensus, aut alia causa publica, eorum ordinationi in tali Diœcesi standum erit, utpote justissime factæ: cum sæpe amor proprius dictet causam resiliendi esse certo justam, quam tamen Judex recognoscit nec à longe sufficientem.

APPENDIX.

Continens utilia adhuc notanda circa difficultates, defectus, & qualitates, ob quas Sponsalia semel contracta iterum dissolvi possunt. Item; an pro majori firmitate Sponsalium possit adjici Arrha, vel Pœna?

SUM-

SUMMARIUM.

* *Differentia inter Sponſalia, & alios contractus. Add. I.*
* *Quid ſtatuendum, ſi quis dubitet, num renuiſſet Sponſalia, ſi certas qualitates præſciviſſet. Add. II.*
* *An qualitates occultæ, & quæ alteri Sponſorum poſſunt eſſe odioſæ, debeant à comparte ante Sponſalia manifeſtari. Add. III.*
* *Solvitur Objectio. Add. IV.*
* *Et adducitur ſpecialis quidam caſus circa imprægnationem ante Matrimonium à tertio factam. Add. V.*
* *Item alius de eo, qui poſt Sponſalia eſt in cauſa, ut inter Sponſos interveniat impedimentum dirimens. Add. VI.*
* *Specialia de Sponſalibus; quibus adjicitur Arrha, vel aliqua Pœna. Add. VII.*

Additio I.

* UNUM præcipue, ac utiliſſime ex la Croix *Lib. 6. part. 3. num. 167.* circa difficultates, defectus, & qualitates illas vel antea ignoratas, vel primum poſt Sponſalia advenientes, & dantes occaſionem ſufficientem reſiliendi, bene annotandum eſt: nimirum, quod, etſi in aliis contractibus oneroſis conformiter dictis in materia de Contractibus *Tract. 9. diſt. 1. quæſt. 2. num. 15. & ſeqq.* non admittatur illa Regula, quaſi nimirum liceret alteri

alteri universaliter rescindere aliquem contractum absolutè initum ex eo; quia supervenit aliqua difficultas, vel de novo cognoscitur aliqua qualitas, quæ si ab initio prævisa, sive præcognita fuisset, contractus iste non fuisset initus: hoc enim quantum ad alios contractus solummodo verum est, quando hæc qualitas dedit causam contractui, aut fuit expressè in pactum deducta juxta dicta de Contractibus; alias vero decepto infra dimidium solummodo in foro conscientiæ competit jus ad compensandum sibi damnum, permanente adhuc in suo valore contractu. His tamen non obstantibus, memorata potestas dissolvendi contractum procedit ordinariè in Sponsalibus, si talis qualitas, defectus, seu difficultas interveniat; quoniam promissio Matrimonii, quod inducit vinculum indissolubile, requirit majorem libertatem, ac intentio spondentis circa casum tam difficilem in materia, ex qua alias sequeretur vinculum indissolubile, juxta communem prudentum interpretationem (cui talis saltem tacite se voluisse conformare præsumitur) videtur sibi specialiter reservasse facultatem rescindendi, si post Sponsalia ante ipsum actuale Matrimonium interveniat quidpiam, vel innotescat, quod ipsum indissolubile Matrimonium alias redderet valde grave, & exinde communiter habetur pro causa dissolutionis.

Nec refert, quod in ordine ad ipsum contractum matrimonialem non liceat eumdem semel absolute initum iterum rescindere ob aliquam

quam ſimilem difficultatem aut qualitatem accidentalem, quamvis, ſi eſſet antea hæc prævifa, ſeu præſcita, dictum Matrimonium non fuiſſet initum. Reſpondetur enim, contractum matrimonialem ipſummet ſemel abſolutè initum nullo modo ſubjacere diſſolubilitati, hincque non poſſe præſumi, quod propter dictas difficultates, ſeu qualitates contrahens abſolutè ſibi reſervaverit facultatem reſcindendi. Econtra verò contractus ſponſalitius, quamvis abſolute initus, adhuc eſt diſſolubilis, & conſequenter talis reſervatio facultatis reſcindendi utique fieri poteſt, atque in allegatis caſibus tacite facta fuiſſe ex communi prudentum perſuaſione præſumitur. Ex quo jam patet diſparitas inter contractum matrimonialem, & ſponſalitium. Videantur etiam dicenda *Quæſt. ſeq. num. 52.* *

Additio II.

* Porrò, ſi dubium ſit, utrum aliqua mutatio exiſtat talis, ut, ſi fuiſſet prævifa, impediviſſet Sponſalia, deſuper debet interrogari ille, qui intendit diſſolvere Sponſalia, utrum, quando tempore contractus ſponſalitii reſciviſſet, eumdem inſtituere noluiſſet? affirmanti autem, vel neganti in foro conſcientiæ, maxime ſi addat juramentum, credi debet, uti ex Sanchez, Filliucio, Layman, Gobat deducunt la Croix *loc. cit. num. 168.* & Sporer *part. 4. Theolog. Sacrament. cap. 1. num. 279.* Unde, ſi nihilominus contraxiſſet pro tunc, nequit amodo propterea ſolvere Sponſalia. Quod ſi nunc exiſtat

dubius

dubius, num, si scivisset, contracturus fuisset, necne, Leander apud Tamburinum ait, si defectus sit gravis, præsumi non fuisse contracturum, secus, si sit levis tantum. Meo judicio optime faciet talis dubitans, si candide proponendo casum desuper exspectet sententiam Episcopi, de quo vide dicta *num. 48.* *

Additio III.

* Ponamus autem, quod qualitas illa, ob quam alter ex Sponsis, si resciret, resilire posset, adhuc sit occulta, tenebiturne laborans hac qualitate eamdem comparti manifestare, vel poteritne illam occultando, ac tacendo nihilominus Matrimonium prætendere.

Respond. I. Ad hoc dubium, si qualitas illa fuerit occulta, nec sit periculum grave, ne evadat publica, exinde causatura graves rixas, tunc potest ea occultari, & adhuc Matrimonium prætendi, supposito, quod ipsi futuro Matrimonio dicta qualitas non afferat notabile incommodum. Ita Castropalao, Sporer, Basilius Pontius, & alii atque tam hæc, quam aliæ materiæ de Sponsalibus fusius traduntur *in lib. 4. Decret. tit. 1. & tit. 4.* Ratio est; quia vitium mercis occultum, quod non affert notabile damnum, seu incommodum, ex communi contrahentium consensu non tenetur unus contrahentium alteri manifestare juxta materiam de Contractibus: sed talis qualitas, seu defectus, quamdiu est in occulto, & ignoratur, non affert Matrimonio notabile incommodum, seu damnum, uti suppo-

ſupponitur in caſu: ergo. Sic ex praxi patet, quod, ſi Sponſa ante Matrimonium admittat ab alio proco occulta impudica oſcula, & amplexus, aut Sponſus cum alia exerceat tactus impudicos, vel etiam poſt Sponſalia in occulto committat fornicationem, citra aliud damnum eveniens, nihilominus prætendant Matrimonium, quin defectum hunc manifeſtent. Reſpond. II. Si qualitas illa, ſeu defectus futuro Matrimonio afferret notabile incommodum prout foret, ſi aliqua pars laboraret lepra, morbo gallico usque ad tempus Matrimonii non curabili, vel ſi Sponſa ab alio ante Matrimonium imprægnaretur, tunc tenetur laborans hac qualitate, ſeu defectu occulto à prætenſione Matrimonii deſiſtere, & etiam alteri perſuadere, ut cedat ſuo juri, vel alias ipſi in ſecreto (qui tamen obligaretur ad ſtrictum ſilentium) hunc defectum, ſeu qualitatem manifeſtare, tentando, utrum eo non obſtante adhuc velit contrahere, necne? Ita AA. qui ſupra. Ratio eſt; quia juxta materiam de Contractibus non licet communiter loquendo occultare defectum, qui alteri contrahentium, etſi ignoranti, notabile afferret damnum, ſeu incommodum. *

Additio IV.

* Dices. Nemo tenetur bona altioris ordinis perdere, ut exinde alteri procuret bona inferioris ordinis: ſed, ſi quis obligaretur manifeſtare talem defectum, ſeu qualitatem, deberet per-

perdere bona altioris ordinis, ut exinde alteri procuret bona inferioris ordinis: ergo. Min. probatur: Bonum illud, quod quis revelando suum crimen (e g. copulæ cum alio habitæ subsecuta impraegnatione) deperderet, est ipsamet fama propria; bonum vero, quod exinde alteri procuraret, est bonum fortunæ, ut nimirum exinde alter non adstringatur futuram prolem alere, eamque hæreditatis participem reddere: sed fama utique est superioris ordinis, ac bona fortunæ; ergo. Confirmatur. In ipso conjugio non tenetur adultera impraegnationem ab alio factam manifestare cum propria diffamatione, quamvis exinde sequatur viro damnum in bonis fortunæ, eo quod talem prolem adulterinam alat, ad hæreditatem admittat &c. ergo neque in Sponsalibus. Respond. neg. min. Ad ejus probationem neg. maj. nam *inprimis* falsum est quoad primam partem, quod quis adstringatur perdere bonum famæ; etenim non obligatur determinate manifestare suum defectum, sed potest assumere alterum remedium sponte desistendo à petitione Matrimonii sub prætextu alio. *Secundo* pariter falsum est, quod ex parte alterius præcisè procuretur bonum fortunæ; cum exinde etiam evitentur graves inimicitiæ, discordiæ, ac rixæ, quæ evitatio utique concernit bonum ipsius animæ. Accedit, quod etiam manifestando defectum cum allegatis circumstantiis non adeo notabiliter deperdatur bonum famæ; quoniam in notitiam illorum occultorum defectuum alias altera compars cum

cum majori proſtitutionis periculo deveniret poſt contractum ipſum Matrimonium, ſuppoſito, quòd in prætenſione Matrimonii adhuc perſiſteretur. Ex quo jam patet diſparitas, & reſolutio quoad confirmationem. *

Additio V.

* Aſt formemus caſum ſequentem: Sempronius cum Titia contraxit Sponſalia, ac cum eadem intra hoc tempus etiam frequenter exercuit copulam, qualem pariter intra idem tempus Titia conceſſit Cajo, ex quo ultimo etiam concepit. Imprægnatam advertens Sempronius ſuam Sponſam, ac credens ſemetipſum hujus Auctorem, urget Matrimonium brevi, & antequam uterus intumeſcere incipiat, contrahendum, ne alii advertant extra Matrimonium gravidam factam. Numquid in his circumſtantiis poterit Titia illum incognitum à Sempronio defectum, ſeu qualitatem occultare, & cum Sempronio Matrimonium contrahere? Reſpondeo in hoc caſu efficacius urgere argumentum ſuperiùs pro parte affirmativa adductum. Etenim reſilire à Matrimonio à Sempronio dictum crimen ignorante huic non concederetur, item, ſi reſiliret, cognoſceretur non ſine proſtitutione fuiſſe facta gravida extra Matrimonium. Quòd ſi autem manifeſtaret crimen, ſe ipſam infamaret apud Sempronium, per quem etiam probabiliſſimè à Matrimonio excluderetur cum maximo dedecore. Econtra verò, ſi crimen abſcondat, Sempronius credens, ſe eſſe Pa-

trem futuræ prolis, neutiquam deveniet in ejusdem notitiam, uti ſupponitur in caſu. Quare meo judicio in his extraordinariis circumſtantiis, cum Titia neceſſario deberet determinate famam perdere, niſi delictum abſcondat, poterit illud occultare, & ſic cum Sempronio Matrimonium contrahere, permittendo eundem in ſua bona fide; quoniam dum aliud medium præſervandi alterum à damno inferiori non ſuppetit, nemo tenetur regulariter proſtituere bonum famæ, ut alium conſervet in bonis fortunæ, uti in ſuperiori objectione rectè adductum fuerat, & patet ex paritate quoad conjugem factam adulteram in Matrimonio: etenim utrobique, ſi rem intimius volumus conſiderare, non fit poſitivus influxus in damnum alterius quoad bonam fortunæ, ſed, ſi per accidens quodpiam eveniret, ex graviſſima cauſa tantum permittitur ad conſervandum bonum famæ. Cæteroquin verò debebit ſub gravi peccato, & onere reſtitutionis allegata Titia invigilare, ut, ſi ex præcedente imprægnatione per Cajum facta proles naſceretur, eadem non expenſis Sempronii, ſed Caji educaretur, & aliis liberis ex legitimo Matrimonio procreandis, vel hæredibus mariti portio hæreditatis exinde non diminueretur. Nec credo; ſub his limitationibus la Croix *loc. cit. num. 183.* fore contrarium.

Additio VI.

* Quæres. An, quando aliquis defectus occul-

cultus dirimens ipſummet Matrimonium ex culpa unius ſponſorum poſt contracta Sponſalia intervenerit, is, qui eſt in culpa talis impedimenti, poſſit exinde ſolvere Sponſalia, ſi altera compars ad diſſolutionem non conſentiat, vel quidnam in tali caſu ſit agendum? Caſus majoris claritatis gratia poteſt formari ſequens: Sempronius in occulto contraxit Sponſalia cum Titia. Succeſſu temporis familiarior factus ipſius Titiæ Sorori Cajæ ab eadem præcedentium Sponſalium ignara obtinet perfectum uſum corporis juncta promiſſione Matrimonii. Cognoſcens autem poſtmodum, quòd in his circumſtantiis conformiter dicendis *Quæſt. ſeq.* nullam ex duabus ducere valeat ob duplex impedimentum dirimens, *affinitatis* quidem ex parte primæ, & *publicæ honeſtatis* ex parte ſecundæ, ſtatuit ſecum occultè aufugere. Quæritur an id poſſit bona conſcientia facere? Reſpond. neutiquam: tenetur enim quoad priorem, nimirum Titiam (ſuppoſito, quod ipſamet non velit ſpontè à futuro Matrimonio deſiſtere procurare ſuis propriis expenſis diſpenſationem, cùm ſit peccaminoſè in cauſa hujus defectus futurum Titiæ Matrimonium dirimentis; interea tamen expenſæ deſuper ratione diſpenſationis impetrandæ in præſenti non erunt magnæ; quoniâm eadem juxta dicenda ob impedimentum occultum petitur ſolummodo in Pœnitentiaria. Quoad poſteriorem verò (puta Cajam) obligatur, omnia damna, ſi quæ huic propterea evenerint, reſarcire: quia eandem ignaram præcedentis promiſſi, & exurgen-

tis exinde impedimenti fraudulenter induxit. Insuper obligatur prolem, si quæ exinde nascatur, alere. Videatur de hoc fusiùs utilissimè Reiffenstuel in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. tit. 1. §. 4. & §. 8. num. 294. ac seqq.* *

Additio VII.

* Quæres adhuc pro complemento Sponsaliorum. An hisce pro majori eorum securitate possit adjici Arrha, vel Pœna? Ante responsionem nota, quòd *Sponsalitia largitas* distinguatur ab *Arrha* per hoc; quia *Arrha* est donum, quod datur à Sponsis per modum pignoris ad servandum debitum principale, nimirum promissum Matrimonium; econtra verò *Sponsalitia largitas* sunt illa munera, quæ à Sponsis offeruntur non tanquam pignus, sed in signum amoris ante actuale Matrimonium. De his ultimis actum jam fuit *Tract. 8. dist. 2. post n. 26. in Appendice. Addit. III.* loquendo autem de Arrha Resp. I. Licet contractui sponsalitio pro majori ejusdem securitate adjicere Arrham. Ita clarè colligitur ex *l. 3. & 5. C. de Sponsalibus.* Porro, secuto postmodum Matrimonio, Arrha iterum de jure loquendo (secus dic de consuetudine in multis locis vigente) redit ad dantem, sicuti alia pignora, si solvitur debitum principale. Item: si Sponsalia solvantur citra neutrius culpam, Arrha restituenda est danti; quòd si interveniat culpa, eaque se teneat *ex parte dantis*, recipiens nihil tenetur restituere; quòd si autem *ex parte accipientis*, is debet

debet reddere in duplum, id eſt Arrham, quam accepit, & tantundem de ſuo patrimonio, niſi adhuc ſit minorennis. Ita ſecluſo alio ſpeciali pacto, eruitur ex *l. Mulier. 5. C. de Sponſalibus. juncto Summario.* Reſp. II. Licet quoque Sponſalibus adjicere Pœnam, ab eo ſolvendam, qui injuſtè reſilire ab iisdem intendit. Ita fuſiùs Boſco *de Matrimonio diſp. 11. ſect. 1. Concluſ. 11.* cum Layman, Caſtropalao, Engel &c. contra Sanchez, Gonzalez, Covarruviam &c. Probatur I. ex eo, quia licet Sponſalibus adjicere Arrham quadruplicatam ab injuſtè reſiliente ſolvendam, uti fatentur etiam ipſi Adverſarii, & patet ex ſuperius citatis *Leg. 3. & 5. c. de Sponſalibus.* ſed adjectio illa reſtitutionis in triplum ultra ipſam Arrham ſe habet per modum Pœnæ conventionalis: ergo. Probatur II. quia in aliis contractibus, ubi non ſpecialiter prohibetur, licet adjicere Pœnam conventionalem: ergo etiam in præſenti. *Nec dicas.* In præſenti id prohiberi ſpecialiter *cap. Gemma. 29. de ſponſalibus, & Matrimonio.* Reſp. enim ibidem ſolummodo prohiberi pœnam ſolvendam ab eo, qui etiam juſtè reſilit à Sponſalibus; etenim ibidem erat ſermo de caſu, quo contracta fuerunt Sponſalia cum puella necdum ſeptenni, qualia Sponſalia vel non fuerunt valida, vel ſi valida etiam extitiſſent, puella adveniente pubertate potuiſſet juſtè reſilire. Vide in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 1. §. 6.* *

QUÆSTIO IV.

De Impedimentis dirimentibus Matrimonii.

SUMMARIUM.

49. *Impedimenta dirimentia Matrimonii, Quot? Et quæ?*

50. *Ætas, an ponenda pro distincto impedimento?*

49. IMPEDIMENTA dirimentia Matrimonii antiquo jure tantum duodecim fuerunt, iis tamen per Concilium Tridentinum duo sunt adjecta, scilicet Absentia Parochi aut duorum Testium, & Raptus mulieris, nisi hæc post raptum denuo fuerit collocata in loco securo. Porro omnia hæc impedimenta sequentibus versiculis aptè comprehenduntur.

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen,
Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas,
Si sis affinis, si fortè coire nequibis.
Si Parochi, aut duplicis desit præsentia Testis,
Raptàve sit mulier, nec parti reddita tutæ:
Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.

50. Sunt quidem nonnulli, qui pro distincto impedimento addunt *Ætatem* impuberum, ac proinde allegatum tertium versiculum sic legunt:

gunt: *Ætas*, *Affinis &c.* Verum iſtud impedimentum Ætatis, utpote quam malitia poteſt ſupplere, commodè reducitur ad impotentiam, de qua inferius §. IV. Hinc retentis prioribus verſiculis, quos tum D. Thomas *part. 3 quæſt. 50. Supplementi. art. 1.* tum Scotus 4. *diſt. 42.* aliíque referunt: breviter dicta impedimenta in hac Quæſtione declarantur, majoris tamen claritatis gratia de ſingulis ſpeciales Paragraphos inſtituendo.

§. I.

De Impedimento Erroris.

SUMMARIUM.

51. *Error perſonæ dirimit Matrimonium.*
52. *Error fortunæ, & qualitatis, quis, & an Matrimonium dirimat?*
53. *Error Conditionis, quis?*

51. ERROR, quantum ad propoſitum; quadruplex intelligi poteſt, ſcilicet perſonæ, fortunæ, conditionis, aut qualitatis. *Error perſonæ* eſt, quando erratur circa perſonam, putando, ſe contrahere cum tali perſona, & eſt alia: prout contigit Jacob Patriarchæ, cui putanti ſe contrahere cum Rachele loco hujus fuit ſuppoſita Lia, ſoror ejus *Geneſ. 29.* Et hic Error perſonæ juxta omnes Doctores dirimit Matrimonium, idque non ſolùm Jure Ec-

clesiastico, sed etiam Jure naturæ: quia aufert consensum ad substantiam Matrimonii requisitum, utpote cùm quis velit cum tali determinata persona contrahere, & non cum alia. Unde Matrimonium Jacob cum Lia à principio fuit nullum; quamvìs postea accedente novo ipsius Jacob consensu fuerit convalidatum. Et de hoc errore personæ loquitur præsens impedimentum, de quo, uti de subsequentibus plura in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 1. num. 342. & seqq.*

52. *Error fortunæ* est, quando quis putatur esse dives qui est pauper. *Error qualitatis* est, quando contingit errari circa qualitates alicujus personæ: ut dum quis putatur esse bonus, vel pulcher, qui malus est, aut deformis, vel virgo, aut hujusmodi, & non est. Et istum duplicem errorem, qualitatis scilicet, ac fortunæ (dummodo adsit absolutus consensus, neque ejusmodi qualitas deducatur in conditionem contractûs, neque error ille qualitatis involvat errorem circa ipsam substantiam personæ) nullatenus dirimere Matrimonium, consentiunt Doctores. Ratio est: quia error iste non contingit circa ejus accidentia, ac proinde est solùm accidentalis.

53. Tandem *Error Conditionis* est, quando quis putatur esse liber, qui est servus. Et de hoc Errore agetur ex professo in *sequenti Paragrapho*: hinc fit

§. II.

§. II.

De Impedimento Conditionis.

SUMMARIUM.

54. *Impedimentum Conditionis, quod?*
55. *Conditio servilis dirimit Matrimonium, quando?*
56. *Et quo Jure?*
57. *Matrimonium servorum inter se, an sit validum?*
58. *Quid, si liber contrahat scienter cum serva?*
59. *Aut servitus non sit propriè dicta?*
60. *Triplex genus Servorum, nimirum Mancipia, Servi adscriptitii, & originarii.*
61. *Hi omnes prohibentur ad SS. Ordines promoveri.*

54. ETSI nomen *Conditionis* satis amplum sit ad plura significanda, in proposito tamen ex communi usu loquendi denotat statum servilem, seu servitutem propriè dictam, qualis olim plurimum fuit in usu. Unde per *Impedimentum Conditionis* intelligitur Error conditionis (de quo *n. præced.*) & tunc accidit, quando quis putatur esse liber, qui est servus propriè dictus. Et talis vulgo dicitur *Mancipium:* quale ita est Domini sui, ut illud Dominus possit ad libitum verumdare. Hoc prænotato, sit

55. CONCL. I. Conditio servilis, sive pro-

priè dicta est impedimentum dirimens Matrimonii quando liber contrahit cum serva, vel libera cum servo, ignorata ejus conditione servili. Ita communis; & habetur decisum *c. Si quis ingenuùs 29. q. 2.* & *c. Ad nostram. De Conjugio servorum.*

56. Existimant equidem plures Doctores, Conditionem servilem ignoratam dirimere Matrimonium inter servum & liberam Jure duntaxat Ecclesiastico; prout tenet Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 29. n. 16.* citans pro hac sententia multos Doctores. Verum sententia asserens, Conditionem servilem de Jure naturali irritare Matrimonium, satis probabilis est, aut etiam probabilior: siquidem Error Conditionis evacuat consensum, prout natat Magister Sententiarum 4. *dist. 30.* atqui sine consensu Matrimonium Jure naturæ est nullum. Accedit, quòd in toto Jure non reperiatur textus irritans, sed potius irritatio, seu nullitas talis Matrimonii supponatur. Insuper in Matrimonio fit permutatio corporum quoad usum Matrimonialem: atqui servus propriè dictus non habet liberum usum sui corporis, sicuti liber; ergo liber ignorans ejus servitutem non censetur consentire in ipsum, neque potestatem corporis sui velle commutare cum potestate corporis servi, utpote quam ipse non habet; prout argumentatur Doctor Subtilis 4. *dist. 30. quæst. 1.*

57. CONCL. II. Nihilominus validum est Matrimonium servorum inter se, licèt ineatur domino contradicente; quamvis per hoc non liberentur à consuetis servitiis domino suo præstan-

standis. Ita habetur *cap. 1. de Conjugio servorum.* Et hoc extendunt Doctores communiter ad eum casum, quo servus putans, se contrahere cum libera, contraxit cum serva: nam tunc militat ratio *n. praced.* allata, cum quælibet pars æqualem sui ipsius potestatem transferat in aliam, neque error iste reddat conditionem contrahentis deteriorem. Et hinc SS. Canones duntaxat loquuntur de Matrimonio liberi cum serva, vel econtra, ignorata ejus conditione servili, contracto, dum illud declarant esse invalidam.

58. CONCL. III. Si liber contrahit cum serva scienter, aut econtra, validum est Matrimonium: idemque dicendum, si prius quidem ignorata ejus conditione servili contraxit, postea tamen cognita rei veritate in Matrimonium consensit, aut servam carnaliter cognovit. Ita communis; habetúrque decisum *c. Proposuit.* & *cap. ult. de Conjug. servor.* Accedit ratio: quia potest cedere juri suo.

59. CONCL. IV. Quando servitus non est vera & propriè dicta, sed adscriptitia solum, aut originaria, ejus error non dirimit Matrimonium. Ita Sanchez *cit. disp. 19. num. 9.* cum communi. Ratio est: quia hæc servitus non ita obsistit effectibus Matrimonii, sicuti prior, unde nec ejus ignorantia censetur tollere sufficientem consensum pro Matrimonio. Hinc Ecclesia nunquam legitur irritâsse, vel irrita declarâsse Matrimonia cum talibus servis ignoranter inita.

60. Ubi notandum, quod communiter tri-

plex

plex assignetur genus Servorum. Primo enim aliqui sunt *Servi propriè dicti*, qui ita sunt juris domini sui, ut eos venumdanre possit: & tales dicuntur *Mancipia*, de quibus loquitur præsens impedimentum Conditionis. Secundo, alii dicuntur *Servi adscriptitii*, & sunt illi, qui glebæ, seu prædio cuipiam colendo sunt perpetuò addicti. Tertio, alii sunt *Servi originarii*, & sunt illi, qui ex adscriptitiis nati sunt.

61. Porro, quamvis hæc utraque posterior Servitus, licèt antea ignorata, non sit impedimentum dirimens Matrimonii ut dictum: nihilominus de Jure Canonico Servi tum adscriptitii, tum origarii, prohibentur ad Sacros Ordines promoveri invitis suis dominis, & ante manumissionem in scriptis Episcopo exhibendam; ùt habetur *Generalis*. & c. *Admittuntur. dist.* 54.

§. III.

De Impedimento Violentiæ.

SUMMARIUM.

62. *Violentia quid?*

(b) Dist. 13. quæst. 3. n. 29. & seqq.

62. PER vim, seu *Violentiam*, prout est unum ex impedimentis dirimentibus Matrimonii, aliud non intelligitur, quam metus gravis, atque injustè incussus, inducens hominem ad contrahendum Matrimonium, quod alioquin

quin nullo modo contraxiſſet, niſi ad id metu illo, ſeu violentia fuiſſet compulſus. Et Matrimonium ex tali metu gravi, atque injuſtè incuſſo contractum ipſo jure nullum eſt, ac irritum; prout ſuperius (h) jam dictum.

§. IV.

De Impedimento Impotentiæ.

SUMMARIUM.

72. *Idque ex Jure Ecclesiastico.*
Corollarium.

* *Casus de Hermaphrodito. Addit.* I.
* *Item de fœminis nimium arctis. Addit.* II.
* *Ac senibus decrepitis. Addit.* III.

63. PER *Impedimentum Impotentiæ* hoc loco intelligitur impotentia coeundi seu inhabilitas ad habendam perfectam copulam conjugalem, quæ aliàs fieri solet per fœminei vasis penetrationem, & seminis in id effusionem. Et de hac impotentia loquendo, sit

64. CONCL. I. Impotentia, si est perpetua, cui per naturam vel artem, vel etiam per adhibita media spiritualia (posito, quòd hæc impotentia proveniat ex maleficio) subveniri non potest, simulque præcessit contractum matrimonialem, simpliciter impedit Matrimonium contrahendum, & dirimit contractum, respectu cujuscunque est tale impedimentum. Ita communis, & habetur c. *Ex litteris*, & c. *Fraternitatis*, *De Frigidis & maleficiatis.*

65. Dicitur I. *Si perpetua.* Nam temporalis v. g. propter febrim, aut aliam infirmitatem accidens non dirimit Matrimonium. Quinimò valet Matrimonium in mortis articulo contractum cum concubina ad legitimandam prolem; prout tenet communis Doctorum, & praxis Ecclesiæ. Siquidem infirmi de se non habent impotentiam perpetuam, sed temporalem: & per accidens est, quòd quandoque hic & nunc moriantur, sicque impotentia illa fiat perpetua.

66. Di-

66. Dicitur II. *Simulque præceſſit contractum matrimonialem.* Nam, ſi ejusmodi impotentia ſive propter viri frigiditatem, ſive ob maleficium Matrimonio jam contracto primum ſuperveniat, certum eſt, Matrimonium non dirimi, qoòd in emergentia caſus bene ſibi notent Confeſſarii, ac diligenter interrogent, an talis impotentia ſtatim ad initium Matrimonii adfuerit, nec ne? Quòd ſi illa impotentia primùm ſucceſſu temporis adveniſſet, illud Matrimonium eſt, & manebit validum. Infertur proinde, quod talibus, utpote veris conjugibus, liceant tactus, & oſcula ad oſtendendum affectum conjugalem, dummodo abſit periculum pollutionis. Infertur ulteriùs, quòd talibus etiam licitum ſit, conari ad actum conjugalem, quamdiu ſpes probabilis ſupereſt ipſum perficiendi intra vas naturale, licet aliquando præter intentionem pollutio contingat. Additur: *quamdiu ſpes probabilis ſupereſt &c.* nam ſi de conſummatione ejus totaliter ſit deſperatum, tunc illis illicitus eſt acceſſus conjugalis: quamvis conformiter modo dictis talibus adhuc licerent tactus & oſcula ad oſtendendum affectum conjugalem. Sanchez *lib. 9. diſp, 17. num. 18.* Layman *lib. 5. Vract. 10. part. R. cap.* 11. & alii.

67. Porro in dubio, an impotentia præceſſerit Matrimonium, vel primum poſtea ſupervenerit, præſumendum eſt, eam præceſſiſſe. Abbas *c. Fraternitatis. de Frigid. & maleſ.* Engel *eod. num.* 10. & alii.

In dubio autem, num impotentia illa Matrimonium

monium antecedens sit perpetua, vel temporalis, tunc ad experiendum conceditur conjugibus spatium trium annorum *c. Laudabilem. Eod.* Dicitur, *in dubio*; nam, si de impotentia perpetua constet, statim separatur Matrimonium: quia, dum constat de veritate, frustra adhibeatur ulterior experientia. Poterunt tamen tales, si voluerint, cohabitare ut frater & soror, castè videlicet vivendo, & abstinendo ab omni commercio carnali. *arg. c. Consultationi. Eod.*

Additio I.

* Cæterum tempus illud triennale, quod conjugibus in dubio, num impotentia sit perpetua, vel temporalis, ad probandum conceditur, conformiter dictis in Jure Canonico *lib. 4. Decret. tit. 15. num. 27.* non computatur à die contracti Matrimonii, sed incipit à tempore, quo prima vice attentata fuit copula; quoniam præfatum triennium conceditur ad explorandum, an impotentia sit perpetua; hæc autem exploratio non alio commodiori tempore, quam ab ipsa copulæ attentatione suum initium sumit: ergo. Quòd si hoc triennium fuerit completum, antequam actualiter ad separationem pro foro externo procedatur, prærequiritur, ut, si aliunde per inspectionem ocularem, vel alia signa certitudo de impotentia haberi nequeat, saltem ambo conjuges jurent, quòd serio copulam intra hoc tempus tentaverint, nec tamen perficere potuerint. Item præterea ex parte cujuslibet conjugis debent septem propinqui, vel

his

his deficientibus ſeptem vicini bonæ famæ deponere juramentum credulitatis, id eſt, debent jurare, quod credant, memoratos conjuges affirmare verum, de quo plura in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. tit. 15. num. 33. & ſeqq.* Inſuper quando conſtat, illud Matrimonium intra tempus hoc triennale conſummari non potuiſſe, ab eo tempore nequeunt amlius putati hi conjuges petere, vel reddere debitum. Ratio eſt: quia tunc cenſetur adeſſe moralis certitudo impotentiæ, adeoque male tentaretur copula. Quod ſi tamen ex certis circumſtantiis intra hoc tempus affulgeret aliqua nova ſpes perficiendi copulam, poſſet hæc probatio continuari etiam ultra triennium juxta Cajetanum, & Sanchex apud la Croix *Lib. 6. part. 3. num. 803.* Quod idem præſens Auctor *Lib. 4. Decret. Tit. 15. num. 45.* concedit usque ad annos plenæ & perfectæ pubertatis, ſi Matrimonium in ætate valde juvenili fuiſſet contractum, puta ſi maritus, quando nupſit, primum expleſſet annum decimum quartum. Cenſetur autem apud maſculos plena, & perfecta pubertas primum adeſſe anno decimo octavo *§. 4. Inſtit. De adoptionibus.* *

Additio II.

* Aſt ponamus, quod finito ſine effectu copulæ triennio, & non affulgente nova ſpe in futurum eam perficiendi, impotentia ex parte unius conjugis fuerit deciſa Judicio Eccleſiæ perpetua, & conſequenter impedimentum diri-

mens, atque exinde alteri comparti potenti data licentia transeundi ad aliud Matrimonium, quod etiam contraxit, & consummavit: ponamus, inquam, quod post hæc omnia jam facta primum deprehendatur, illam impotentiam non fuisse perpetuam; puta, quia pars, quæ judicabatur impotens, post separationem, & declaratam nullitatem prioris Matrimonii aliam per copulam fornicariam imprægnavit, quidnam tunc agendum; num redeundum ad primum Matrimonium, vel poteritne altera compars persistere in secundo? Antequam resolvam, Notandum I. Quod impotentia perpetua dicatur illa, quæ vel nequit tolli citra miraculum absolutè, vel saltem non sine maleficio, seu peccato, sive non sine gravi periculo mortis. Quod si tolli queat citra miraculum, & absque peccato, ac mortis periculo, censetur ante sublationem impotentia temporalis, quæ non dirimit præcedens Matrimonium. Notandum II. Quod impotentia perpetua alia sit absoluta, id est, quoad quascumque personas alterius sexus: alia respectiva, seu respectu unius tantum, vel alterius. Utraque autem evenire potest vel naturaliter, vel ex maleficio. *Naturaliter* ordinariè ex parte viri contingit ob nimiam frigiditatem, & ex parte fœminæ ob nimiam arctitudinem. *Ex maleficio* autem censetur evenire, quando alias nullus defectus neque ex parte mariti, neque ex parte uxoris advertitur. H. N.

Respond. I. Si separatio, & præcedentis Matrimonii nullitatis declaratio fuerit facta ex eo; quo-

quoniam à Judice credebatur impotentia abſoluta, & naturalis, quæ tamen poſtea cernitur ſublata absque miraculo, peccato, vel interveniente gravi mortis periculo, debet in ſimili caſu primum Matrimonium reintegrari, & poſterius annullari. Ita deſumitur ex *cap. 5. & 6. de Frigidis.* Ratio eſt: quia hæc ſententia Judicis nitebatur falſo ſuppoſito. Reſpond. II. Si præcedens impotentia naturalis fuerit judicata reſpectiva, & exinde declaratum præcedens Matrimonium nullum, debet adhuc in ea nullitate perſiſti, & ſecundum Matrimonium, quod contraxit altera pars, permitti in ſuo valore, quia bene poteſt contingere, ut quis ſit potens reſpectu unius, non tamen reſpectu alterius; prout idem evenire poteſt, ſi præcedens impotentia fuerit judicata provenire ex maleficio, & exinde adhibitis fruſtra intra triennium probationis variis Exorciſmis declarata nullitas primi Matrimonii; potuit enim maleficium factum eſſe inter has duas perſonas, ut ſe non extenderit ad alias, hincque in ſimili caſu utraque pars poſſet ad alias tranſire nuptias. Videantur dicta in Jure Canonico *Lib. 4. tit. 15. num. 56. & ſeqq.* *

69. CONCL. II. Caſtratio eſt impedimentum dirimens Matrimonii: & hinc perfecte eunuchi (hoc eſt, utroque teſticulo carentes) non ſunt habiles ad illud contrahendum. Ita communis; & patet ex Bulla Sixti V. *Cum frequenter* (& habetur *tom. 2. Bullarii Romani. Conſtit. 59. dicti Pont.*) in qua declaratur, per-

fecte eunuchos esse ad contrahendum inhabiles, eosque, qui jam contraxerant, iterum separandos. Ratio est; quia, licet tales possint uti congressu, destituuntur tamen vero semine, ac proinde per se loquendo sunt inepti ad habendum bonum prolis, qui est finis primarius Matrimonii.

Additio.

* Aliam difficultatem movet la Croix *Lib. 6. part. 3. num. 789.* de aliquo curato ab hernia per sectionem, ubi uterque testiculus equidem mansit in inguine, ast cum visceribus reconditus, & insutus. Quæritur, an talis possit verum excoquere semen, ita, ut sit capax Matrimonii? Et respondit ibidem Universitas Vallesoletana cum Medicis, & Canonistis affirmative. *

70. CONCL. III. Nihilominus sola sterilitas non est impedimentum dirimens Matrimonii. Ita communis. Ratio est: tum quia steriles possunt uti naturali copula, quæ per accidens tantum inepta est ad generandum, imo quandoque præter spem deservit ad generationem prolis; uti patet in Anna, matre Samuelis, sancta Elisabeth, matre S. Joannis Baptistæ, & pluribus aliis: tum quia Matrimonium non solum propter bonum prolis; sed etiam in remedium concupiscentiæ permissum, atque institutum est.

Additio.

Additio.

* Ex hoc infertur, quod validum sit Matrimonium, si mulier semen viri debite valeat recipere, quamvis illud denuo matrix rejiciat. Ratio est; quia in simili casu jam habetur perfecta copula conjugalis; quod autem matrix illud semen iterum rejiciat, signum quidem est sterilitatis, ast hæc non obest valori Matrimonii. Quod si vero fœmina ob nimiam latitudinem vasis mulieris ne quidem semen viri debite recipere possit, an tunc non adsit impotentia dirimens Matrimonium aliud est dubium, ad quod la Croix *loc. cit. num.* 700. respondet. Si latitudo antecesserit, nec naturaliter citra grave mortis periculum repelli possit, & sit constans causa, cur semen viri non possit debite recipi à fœmina, facit non solum sterilitatem, sed impotentiam perpetuam; utpote cum nequeat exerceri perfecta copula, adeoque ab initio invalidat Matrimonium. Quod si de aliquo horum sit dubium, debet talis mulier conformiter *cap.* 5. 6. & 7. *De Frigidis.* à peritis inspici, & examinari. Videatur desuper Paulus Zachias *Lib.* 3. *Consilior. tit.* 1. *q.* 6. *

71. Quæres I. An impuberes (id est, masculi ante decimum quartum, & fœminæ ante duodecimum ætatis annum completum) valide possint contrahere Matrimonium? Resp. negative, nisi in eis malitia suppleat ætatem; prout liquet ex *c. Puberes. cap. ult. De Desponsat. impuber*, cum concordantiis. Ratio est; quia Ecclesia

clesia speciali jure disposuit, ut ejusmodi Matrimonia sint irrita; uti patet tum per jura allegata, tum ex *c. Attestationes. Eod.* ubi impuberes contrahentes jubentur separari, nisi malitia suppleat ætatem; id est, nisi citius sint doli capaces, simulque potentes ad actum conjugalem.

72. Dices. Impotentia temporalis non dirimit Matrimonium, ut dictum *num. 65.* atqui in impuberibus adest sola Impotentia temporalis; ergo. Resp. Majorem esse veram, quantum est ex natura rei; secus accedente Jure Ecclesiastico, quo impuberes, in quibus malitia non supplet ætatem, redduntur inhabiles ad contrahendum Matrimonium de præsenti. Nam, ut notat Sanchez *Lib. 7. de Matr. disp. 104. num. 9.* Herincx *disp. 6. de Matr. num. 85.* & alii, quamvis impuberes cæteroquin doli capaces, non obstante impotentia temporali ad actum conjugalem, spectato Jure naturæ, possent valide contrahere Matrimonium (prout & puberes effecti valide contrahunt, non obstante aliqua impotentia temporali, vel superveniente, vel adhuc ob complexionem tenellam durante) nihilominus impuberes Jure Ecclesiastico redduntur inhabiles ad contrahendum, nisi malitia supplente ætatem sint potentes ad actum conjugalem. Ex quo ultimo infert Fagnanus *c. De illis. num. 38. de Desponsat. impub.* quod istud impedimentum ætatis, à SS. Canonibus præfinitæ, non sit absolutum, sed conditionale, nisi videlicet malitia suppleat ætatem: quamvis ante eam ætatem asserenti hanc aptitudinem incumbat

cumbat onus ipſam probandi, utpote qui præſumptionem Juris contra ſe habet; nam Jus adepta pubertate & non ante præſumit homines habiles ad actum matrimonialem.

Additio I.

* Quæres II. An Hermaphroditi, id eſt, participantes partim de ſexu maſculino, partim de fœminino, poſſint valide contrahere Matrimonium? Reſpond. cum communi affirmative. Ratio eſt; quia Hermaphroditus poteſt perfectam ſuperius *n.* 63. deſcriptam exercere copulam. Interea tamen, ut non ſolum valide, ſed etiam licite id faciat, debet ſe gerere ſecundum prævalentiam ſexus, vel ſi nullus ſexus prævaleret, ſed uterque quaſi æqualis appareret, deberet ſe ad unum ſexum ante Matrimonium determinare, & in Matrimonio non niſi ſecundum ſexum ſemel electum copula uti. Videantur dicta *lib. 4. Decret. tit. 15. num. 22. & ſeqq.* *

Additio II.

* Quæres III. An fœminæ nimium arctæ poſſint valide contrahere Matrimonium? Ratio dubitandi, & negativam tenendi poſſet eſſe: quia tales ob nimiam arctitudinem ſunt impotentes ad veram copulam exercendam; cum exinde vir nequeat vas fœmineum penetrare. Reſp. tamen ſub diſtinctione: nam vel talis arctitudo citra grave mortis periculum eſt cu-

rabilis, vel non? Si posterius: similis fœmina nequit valide contrahere, cum adsit impedimentum perpetuum impotentiæ: si autem citra grave periculum mortis est curabilis, poterit contrahere; quia tale impedimentum est tantum temporale. Tenetur tamen hæc fœmina admittere aliquam incisionem etiam cum sensibili quodam dolore, & quamvis hanc arctitudinem primum adverterit post contractum jam bona fide Matrimonium. Vide in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 15. n. 66. & 67.* *.

Additio III.

* Quæres IV. An senes decrepiti possint contrahere Matrimonium? Respond. iterum sub distinctione: si enim natura, vel arte Medicorum disponi queant ad copulam, excitando e. g. in ipsis calorem naturalem, utique possunt contrahere Matrimonium, utpote potentes, etsi forsan semen sterile habentes; secus vero, si ita sint viribus exhausti, ut neque arte Medicorum juvari valeant ad copulam exercendam. Primum ordinarie censetur supponi saltem ex praxi Ecclesiæ, quæ passim similia Matrimonia admittit, nisi expressè constet de impotentia, prout advertunt Schmalzgrueber *Lib. 4. Decret. Tit. 15. num. 33.* & Holzman *Tract. De Matrim. n. 627.* Alterum vero pariter aliquoties potest contingere. Unde Navarrus apud la Croix *Lib. 6. part. 3. num. 791.* merito arguit quasdam mulieres adhuc juvenes, quæ cum ejusmodi decrepitis contrahentes divitias sibi potius despon-sant,

ſant, quam perſonas, ex quo plura ſæpius mala atque adulteria eveniunt, uti Confeſſarii experiuntur. *

§. V.

De Impedimento Ligaminis.

SUMMARIUM.

73. *Impedimentum Ligaminis, quid?*

73. PER *Impedimentum Ligaminis* intelligitur vinculum prioris Matrimonii, quo durante poſterius eſt nullum, & irritum. Verum de hoc ex profeſſo dictum ſuperius *Diſtinct. præc. Quæſt. 4.* per totum: ibi videatur.

§. VI.

De Impedimento Ordinis.

SUMMARIUM.

74. *Impedimentum Ordinis, quid?*
75. *Oritur ex Jure Eccleſiaſtico.*

74. PER *Impedimentum Ordinis* illud intelligitur, quo Clerici in Sacris Ordinibus conſtituti, id eſt: Subdiaconi, Diaconi, ac Presbyteri, fuerunt ab Eccleſia inhabiles redditi ad valide contrahendum Matrimonium:

um: ut patet ex *c. Presbyteris. dist. 27.* cum concordantiis, éstque novissime definitum in Concilio Trid. *Sess. 24. can. 9.* ibi: *Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares Castitatem solemniter professos posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse non obstante Lege Ecclesiastica vel Voto &c. anathema sit.*

75. Ex quibus verbis simul liquet, ac jam antea notavit Scotus 4. *dist. 37.* istud impedimentum Ordinis oriri ex Jure duntaxat Ecclesiastico, quo tales ad contrahendum valide Matrimonium redduntur inhabiles; unde etiam à Summo Pontifice dispensari potest ex gravi causa, ut tali sacro Ordine etiam Sacerdotali initiatus nubere queat prout similia exempla referuntur *IV. Decret. Tit. 6. n. 16.* Cæterum si non dispensati Clerici in Sacris constituti Matrimonium contrahere præsumant, præterquam quod nulliter ac invalide contrahant, excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt, juxta *Clem. Eos qui. De Consang. & affinit.*

§. VII.

De Impedimento Voti.

SUMMARIUM.

76. *Votum solemne Castitatis dirimit Matrimonium, non simplex, cur?*

(i) Ut dictum Tract. 6. Dist. 3. num. 8. & 9.

77. *Quid*

77. *Quid de Votis simplicibus Societatis JESU?*

76. CUM Votum Castitatis aliud sit simplex, aliud solemne (*i*) conveniunt Doctores, solum Votum solemne Castitatis in aliqua Religione approbata dirimere Matrimonium, si id post Votum hoc emissum attentaretur contrahi, de quo proinde præsens Impedimentum intelligendum est: Votum autem simplex Castitatis non *dirimit contractum*, sed solum *impetit contrahendam*, prout patet ex *c. un. De Voto in 6.* Rationem hujus assignat Doctor Subtilis 4. *dist. 38. circa finem:* quia Ecclesia habentes Votum solemne Castitatis illegitimavit ad contrahendum Matrimonium, non autem habentes Votum duntaxat simplex. Et hoc rationabiliter factum fuit: quia ille se posuit in potestate Ecclesiæ, quantum ad oppositum ejus, ad quod est contractus Matrimonii, non vero iste habens duntaxat Votum simplex Castitatis; & hinc noluit Ecclesia hunc illegitimare ad contrahendum Matrimonium, sed eum reliquit Judicio Divino.

77. Cæterum ab hac generali doctrina excipi debent Vota simplicia, in Societate JESU post absolutum biennium Novitiatus emitti solita: nam ejusmodi Votum simplex Castitatis ante legitimam è Societate dimissionem non solum impedit Matrimonium contrahendum, sed etiam dirimit contractum: prout constat ex Bulla Gregorii XIII. *Ascendente Domino,* (& habetur *tom. 2. Bullarii Romani. Constit. 89. dicti Pont.*) ubi §. 22. omnes ad sic contrahendum inhabiles

biles declarantur, ipsique contractus annullantur. Et merito: nam etiam tales Professi specialiter quoad hoc se posuerunt in potestate Ecclesiæ.

§. VIII.

De Impedimento Disparitatis Cultus.

SUMMARIUM.

78. *Impedimentum Disparitatis Cultus, quod?*
79. *Solvitur instantia.*
80. *Alia Cultus Disparitas, quæ est inter Catholicos, & Hæreticos. Hæc impedit Matrimonium.*
81. *Quod limitatur.*
* *Et occurritur Objectioni.*
82. *Pacta de parte liberorum in hæresi educanda sunt impia, cum Additione.*
83. *Cautela circa Matrimonia Catholicorum cum Hæreticis, una cum Additione.*

78. PER *Impedimentum Disparitatis Cultus*, seu *Disparis Cultus* aliud non intelligitur, quam illud, quod oritur ex disparitate in Fide: qualis disparitas in Cultu, seu Fide datur inter eas personas, quarum una est fidelis seu baptizata, altera vero infidelis & non baptizata. Et talis Cultus Disparitas est impedimentum dirimens Matrimonii, ita ut defacto persona fidelis cum infideli valide contrahere non possit.

79. Nec

79. Nec obstat, quod S. Monica nupserit Patritio cuidam gentili, & S. Clotildis Clodoveo Francorum Regi adhuc gentili. Resp. enim, id tunc valide factum, eo quod vel illo tempore necdum ab Ecclesia fuerint annullata & irritata talia Matrimonia, quæ fuerunt contracta inter fidelem & infidelem, vel certe ob rationabilem causam tunc prædictæ personæ obtinuerint legitimam dispensationem. Siquidem hanc Cultus Disparitatem solo Jure Ecclesiastico irritare Matrimonium, eo quod Ecclesia illegitimaverit Fidelem respectu Infidelis, notat Scotus 4. *Dist.* 39. §. *De secundo*, éstque communis.

80. Præter hanc Cultus Disparitatem, quæ intercedit inter Fidelem ac Infidelem, datur adhuc alius Dispar Cultus, qui reperitur inter eas personas, quarum utraque est baptizata, una tamen est Catholica, altera vero hæretica, vel apostata à Fide: nam etiam tales personæ habent Disparem Cultum, seu Fidem. Cæterum hæc Fidei, seu Cultus Disparitas, si non simul aliud impedimentum dirimens concurrat, non *dirimit* Matrimonium, quamvis illud contrahendum *impediat:* ac proinde persona Catholica valide quidem potest contrahere Matrimonium cum hæretica, non tamen licite; cum talia Matrimonia prohibeantur *c. Cave.* & *c. Non oportet.* 28. *quæst.* 1. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 72. cum communi.

81. Excipe tamen cum eodem Sanchez loca illa, in quibus Hæretici cum Catholicis permixti vivunt, ut in Germania, Gallia, Polonia:

nia: in his enim ex consuetudine recepta, & tolerata licent conjugia personæ Catholicæ cum hæretica ex gravi ratione inita, dummodo Catholica libere, & absque subversionis periculo permittatur in Fide permanere.

Additio.

* Nec dicas, tali modo Catholicam moraliter cooperari, & influere in peccatum ipsius hæretici, quod is committit indigne administrando, & recipiendo Sacramentum Matrimonii, qualis influxus utique videtur illicitus. Respondet enim optime Pater Pichler *Lib. 4. Decret. tit. 1. num. 130.* negando, talem Catholicam in his circumstantiis moraliter cooperari alterius peccato; quoniam facit aliquid ex se honestum ob gravem causam, quo alter abutitur, & peccat ex sua malitia: sicuti eodem modo discurritur quoad eum, qui ministrat Eucharistiam publice petenti, quem privatim scit indignum &c. Deinde materiales hæretici non semper indigne, aut sacrilege saltem formaliter suscipiunt Sacramentum Matrimonii. Unde etiam Cardinalis de Lugo apud la Croix *Tom. 1. lib. 2. num. 99.* defendit, tales nuptias personæ Catholicæ cum Acatholica ex justa causa in locis, ubi similis viget consuetudo, contractas benedici posse à Parocho Catholico in favorem personæ Catholicæ, quæ propter contoralem Acatholicam non debet suo jure privari.

82. Pacta

82. Pacta vero, quæ quandoque in talibus conjugiis ineuntur, ut quidam ex liberis naſcituris Catholicæ Fidei, alii vero hæreſi adhæreant, ſunt prorſus impia & irrita; cum pugnent contra Jus naturale, & Divinum, quo tenentur parentes prolem in vera Fide educare, eique media ad ſalutem conſequendam neceſſaria ſubminiſtrare.

Additio.

* Quinimo P. Franciſcus Schmier *lib. 4. Jurisprud. Tract. 3. cap. 5. ſect. 3. n. 57.* cui adhæret Schmalzgrueber *lib. 4. Decret. tit. 6. num. 150.* defendit, Matrimonia, quibus ſimilia pacta expreſſè adjiciuntur, omnino eſſe invalida, cum ſint contra bonum prolis; pacta autem, in Matrimonio contra bonum prolis inita, ſint nulla, uti deducitur ex *cap. fin. De Conditionibus appoſitis* & habetur ſuperius *Diſt. 13. in Append. poſt quæſt. 3. Addit. 1.* Sed reſpondet P. Holzman hic *Tom. 2. Tract. 2. num. 577.* ſimilia pacta eſſe quidem nulla; ſi conditio adjiciatur contra bonum prolis naturale; e. g. ſi quis diceret *contraho tecum, ſi generationem prolis evites:* ſecus vero, ſi conditio addita fuerit præciſè contra bonum morale prolis; quamvis & talia pacta ſint illicita, & impia. *

83. Quia inſuper ex Matrimoniis Catholicorum cum hæreticis communiter majora eveniunt mala, quam bona, utpute pertractio conjugis Catholicæ ad hæreſim, vel ſaltem violationem Legum Eccleſiaſticarum, rixæ, & diſſenſio-

ne;

nes inter ipſosmet conjuges, periculum perverſionis liberorum naſciturorum, ac hujusmodi; hinc præter Ritualia Diœceſana, ſtricte circa hoc obſervanda, merito notant Doctores, Parochis eſſe attendendum, ut quoad poſſunt, ſeſe opponant talibus conjugiis, neque ipſis aſſiſtant, niſi ineantur ex juſta cauſa, & ſine morali periculo ſubverſionis; nunquam autem iis, quorum Sponſi paciſcuntur de parte liberorum educanda in hæreſi, ne quoquo modo videantur conſentire in pacta illicita, Juríque naturali ac Divino de legitima prolium educatione, atque inſtructione in vera Fide repugnantia. Gobat *tract. 9. Theol. Experim. n. 220.* & alii.

Additio.

* Quæres. Quid igitur ſentiendum ſit de illa praxi, qua aliquoties in Germania pars Catholica contrahentium equidem paciſcitur ut certum ſaltem genus prolium (puta maſculi) educetur in Religione Catholica; quoad alterum vero liberorum genus ſe habent permiſſive? Reſpondent ex Tannero Patritius Sporer *part. 4. Theol. Sacramen. cap. 1. num. 120. ℣. Obſervat tamen* & la Croix *lib. 2. num. 98. ℣. Tannerus tamen.* in illis locis, in quibus alias Matrimonia Catholicos inter, & hæreticos inita contra proximum perverſionis periculum ex conſuetudine licent, etiam ſimilem praxin non eſſe peccaminoſam, ſuppoſito, quod aliunde ſimile Matrimonium ſit valde utile ad bonum commune. Ratio eſt, quia etſi nunquam ſit

malum

malum positivè faciendum, ut eveniat bonum; aliquoties tamen id permitti licite potest, si ita bonum commune exigere videatur, aut majus malum, alias eventurnm, per talem permissionem evitetur. Unde Sporer *loc. cit.* addit, talem fœminam Catholicam licite absolvi, quando dicit in Confessionali, nihil, nisi graves dissensiones una cum verberibus eventuras, si proles, sub speciali pacto non comprehensas, in fide Catholica educare attentaret, marito ad hoc singularissimè attendente. *

§. IX.

De Impedimento Criminis.

SUMMARIUM.

84. *Impedimentum Criminis, quid, & unde oriatur?*
85. *Machinatio in mortem conjugis dirimit Matrimonium, quando fit pari consensu;*
86. *Vel conjungitur adulterio.*
87. *Adulterium, in quibus casibus dirimat Matrimonium?*
88. *Quatuor conditiones, ut uxoricidium dirimat Matrimonium. I. 89. II. 90. III. 91. IV.*
92. *An hoc impedimentum oriatur, si uxor occidat virum?*
93. *Quæ requirantur, ut adulterium dirimat Matrimonium? cum duplici Additione.*
* *Quid sententium de futuri Matrimonii promissione facta vivente adhuc altera conjuge, si nullum sit conjunctum adulterium aut conjugicidium? Addit. III.*

84. PER *Impedimentum Criminis* intelligitur impedimentum dirimens Matrimonii, quod ex aliquo gravi crimine ortum habet. Et quidem spectato Jure communi antiquo (nam Concilium Trident. *Sess. 24. de Ref. Matr. cap. 6.* addidit impedimentum ex Raptu proveniens) duplex est hujusmodi crimen, videlicet Machinatio in mortem conjugis, & Adulterium: quamvis hæc non semper dirimant Matrimonium; sed in sequentibus dumtaxat casibus.

85. Itaque Machinatio in mortem conjugis tunc dirimit Matrimonium, quando vel pari consensu viri & mulieris committitur uxoricidium effectu secuto, vel quando uxoricidium conjungitur cum adulterio. Ita communis. Prima pars patet ex c. *Laudabilem. De Convers. Infidel.* ubi dicitur, quod Saraceni, *qui quarumdam Christianarum viros earum insidiis, & machinationibus occiderunt*, postea conversi ad fidem non possunt hasce mulieres Christianas habere in conjuges. Concordat. c. *Si quis vivente 31. q. 1.*

86. Altera pars habetur c. *Super hoc* & c. *Significasti. De eo, qui duxit in Matrim.* Et quidem in tali casu, quando adulterium jungitur uxoricidio, sufficit ad istud impedimentum incurrendum, quod alterutra pars, nimirum vel adulter, vel adultera, fuerit machinata in mortem conjugis, effectu tamen secuto; sive deinde fidem dederint, quod conjuge defuncta velint invicem nubere, sive non. Patet hoc ex *cit. c. Super hoc. Eod.* ibi: *Si adultera est in mortem*

mortem uxoris aliquid machinata, ſive fidem dedit, ſive non, quod ea defuncta hanc eſſet ducturus, ſecundùm Canones ab ejus conſortio prohibetur: & hæc prohibitio perpetuo eſt ſervanda. Ita videlicet perpetuo, ut nedum impediat Matrimonium contrahendum, ſed etiam dirimat jam contractum; prout explicat Abbas ibidem, & ſequuntur alii.

87. Quantum attinet alterum crimen, tunc adulterium impedit Matrimonium contrahendum, ac dirimit contractum inter adulterum & adulteram, quando vel cum adulterio concurrit machinatio in mortem conjugis, ut proximè dictum, vel quando una cum adulterio intervenit fidei datio mutua de contrahendo inter ſe Matrimonio poſt mortem conjugis *arg. c. Significaſti. Eod.* juncto *c. Relatum 31. q. 1.* vel quando contractus Matrimonii de facto (nam de jure non valet) cum adultera initus eſt, vivente adhuc priore conjuge; prout liquet ex *c. Significavit*, & *c. Ex litterarum. De eo qui duxit in Matrimonium.* Verùm pro clariori dictorum intelligentia.

88. Quæritur I. Quæ conditiones requirantur ad hoc, ut crimen uxoricidii inducat dictum impedimentum? Reſp. Quatuor ad hoc debere concurrere. I. Ut unus conjugum verè, phyſice, vel moraliter extiterit cauſa necis conſorti illatæ; & hinc ſola ratihabitio ejus non ſufficit, nam hæc non eſt cauſa occiſionis, neque influit in eam, ſed hanc ſupponit. Sanchez *lib. 8. de Matr. diſp. 78. n.6.* Herinx *diſp. 6. n. 37.* Bonacina & alii.

89. II. Ut vel occisioni conjugis accedat adulterium, licet non interveniat mutua conspiratio, vel, si adulterium desit, ambo, qui contrahere volunt, conspirarint in necem alterius conjugis.

90 III. Ut mors realiter sequatur, & ex vi actionis illarum: nam in materia pœnali, & odiosa verba cum effectu acipienda sunt *c. Hæc autem verba. De Pœnit. dist.* 1. Unde, si machinatio in mortem conjugis caruit effectu, vel mors ejusdem aliunde consequatur v. g. ex in incuria Medici vel Chirurgi, non consurgit istud impedimentum.

91. IV. Ut vir & fœmina ad finem contrahendi machinentur, atque inferant mortem: etsi enim hæc conditio nullo claro textu habeatur expressa, colligitur tamen tum ex *c. Si quis vivente 31. quæst.* 1. tum ex fine hujus impedimenti, quod inductum fuit, ne conjux conjugem occidere præsumat, ut soluto priori Matrimonio possit Matrimonium inire cum aliqua persona, quàm deamat. Sanchez *disp. 88. num.* 13. Bonacina, Herincx, Mastrius, Sannig, & alii; quàmvis non desint, qui negant, hanc conditionem requiri.

92 Quæritur II. Utrum ad incurrendum hoc impedimentum requiratur, ut occisio sit uxoris; ac proinde illud non consurgat, si uxor virum suum occidat ad contrahendum cum adultero? Affirmant nonnulli, eo quod *cit. c. Significasti. De eo, qui duxit in Matrim.* de solo uxoricidio, seu machinatione in mortem uxoris fiat mentio; dicendum tamen est cum Sanchez *lib. 7. disp. 78. num. 8.* & communi aliorum, hoc impedimentum consurgere etiam, si uxor virum

occi-

occidat *arg. c. Laudabilem. De Converſ. infidel.* ubi dicitur, hoc impedimentum contraxiſſe mulieres, quæ viros ſuos occiderunt. Concordat *c. Siquis vivente 31. q. 1.* ibi: *Niſi forte vir, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidiſſe notetur.* Accedit, quod de correlativis idem ſit judicium; ut notat Layman *c. Translato num. 5. & 6. de Conſtitution.* unde hoc impedimentum ex occiſione reſultans ab Apollonio Holzman *de Matrim. Tract. 2. n. 560. & ſeqq.* potius vocatur *conjugicidium*, quam *uxoricidium.*

93. Quæritur III. Quæ conditiones requirantur ad hoc, ut crimen adulterii inducat impedimentum dirimens? Reſp. ſi adulterium contingat absque machinatione in mortem conjugis, requiri ſequentia. I. Ut cum adulterio interveniat promiſſio de ineundo Matrimonio poſt mortem conjugis, vel contractus ejus de præſenti: quamvis nihil referat, ſive talis mutua fidei datio præceſſerit adulterium, ſive hoc illam anteceſſerit, dummodo concurrant ambo durante priori Matrimonio. II. Ut promiſſio illa ſit facta ſerio: ficta enim promiſſio non ſufficit, cum revera nulla ſit. III. Ut copula fuerit perfecta, ſive ſufficiens ad generationem, nam ſola pollutio, aut emiſſio ſeminis extra vas non ſufficit: ſiquidem materia iſta eſt pœnalis, ac proinde requirit adulterium perfectum. IV. Ut utraque pars formale adulterium commiſerit: unde, ſi adultera ignorat, comparatem eſſe Matrimonio ligatam, hujusmodi impedimentum non incurritur, Sanchez *lib. 7. de Matrim. diſp. 79.* Herincx, Sannig, & alii.

Additio. I.

* Illud adhuc in præsenti in controversiam vocari posset; an ad contrahendum hoc impedimentum præter adulterium requiratur, ut promissio futuri Matrimonii cum adulterio conjuncta ad invicem sit mutua, vel num sufficiat, ut una pars promittat, & altera præcisè acceptet? Ubi quidem hic Auctor (uti patet ex prima conditione per verba ly, *mutua fidei datio*) videtur inclinare in primam sententiam, ac pro ea ipsa à Patre la Croix *lib. 6. part. 3. n. 626.* citantur Henriquez, Bellarminus, Diana, Layman, Burghaber, & Krimer, & à Pater Elbel *de Matrimonio part. 3. Theolog. Sacrament. Conferent. 7. n. 165.* ipsa Glossa in *cap. Significasti.* De eo *qui duxit &c.* Nihilominus contraria sententia secunda Patris Boscò, Sanchezii, Pontii &c. videtur communior, & meo judicio, si similis controversia ante Matrimonium contrahendum emergat, merito tenenda in praxi, ne alias Sacramentum Matrimonii futuri exponatur gravi periculo nullitatis; cum agatur de valore actus, & præterea neque *can. Relatum 31. Quæst. 1.* nec *cap. Significasti.* De *eo, qui duxit in Matrimonium*, requiratur ad hoc impedimentum, ut fidei datio sit mutua, sed sufficiat, *si alter eorum fidem dederit, de Matrimonio contrahendo.* Ob quam ipsam rationem præsens Auctor in Jure Canonico *lib. 4. Decret. Tit. 7. n. 17.* hanc secundam sententiam in praxi tamquam communiorem eligit præ prima. *

Additio II.

* Quæritur IV. An hoc impedimentum criminis

minis incurratur ab iis, qui ignorant, tali conjugicidio, vel adulterio cum promiſſione Matrimonii eſſe annexum impedimentum dirimens? Reſpondeo affirmativè. Ita præſens Auctor in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 7. num. 26. & 27.* cum communiori contra Pichler *lib. Tit. 7.* & nonnullos alios. Ratio eſt; quia etiam alia impedimenta dirimentia, puta conſanguinitatis, affinitatis &c. incurruntur ab ignorantibus eſſe annexum impedimentum dirimens. *Nec dicas*, eſſe diſparitatem; quia alia impedimenta dirimentia principaliter ſtatuuntur per modum inhabilitatis, impedimentum autem criminis principaliter in pœnam delicti; pœna autem non incurritur ab ignorantibus eam, uti ex *Tract. 13.* patet *de Cenſuris*, quæ jaxta unanimen DD. & juxta *cap. 2. De Conſtit. 6.* non incurruntur ab ignorantibus easdem. Nam *contra eſt. 1.* quod, uti de impedimento *criminis*, ita pariter poſſit diſcurri de impedimento *affinitatis* NB. conſurgente ex copula fornicaria ſicque illicita; quod nimirum etiam tale impedimentum dirimens ſit præprimis impoſitum in pœnam delicti carnalis, & tamen etiam juxta adverſarios (uti ſaltem concedit Pichler *lib. 4. Tit. 7. n. 5.*) dictum impedimentum contrahitur ab ignorantibus, illud eſſe annexum: ergo etiam in præſenti. *Contra eſt* 2. quod (exceptis tamen per legem citatam, & unanimem Doctorum cenſuris) quoad alia criminia falſum ſit, pœnas annexas non incurri ab ignorantibus easdem. Profecto ipſa graviſſima pœna inferni per quodcunque grave pecatum deliberate commiſſum incurri-

 tur

tur, quamvis pro eo tempore peccator se non reflectat ad pœnam inferni, dummodo tale grave peccatum deliberate committat. Illud tamen credo, quod cum ignorantibus, subesse aliquod impedimentum dirimens, facilius dispensetur, præsertim, si sint tales personæ rudiores, apud quas alias ignorantia juris toleratur. *

Additio III.

* Quæritur V. Quid sentiendum de illa promissione futuri Matrimonii, quam facit maritus alteri personæ solutæ, si uxor sua moriatur, aut vice versa, absque tamen conjuncto simul adulterio aut conjugicidio? Respondeo per similem quidem promissionem non incurri impedimentum criminis, sicque post mortem alterius valide contrahi; cum nullibi impedimentum dirimens tali promissioni annectatur, eamdem tamen certo esse illicitam graviter, cum præbeat saltem aliquam occasionem occidendi conthoroalem, ut citius promissum executioni mandari queat. Ita colligitur ex *cap. fin. De eo, qui duxit*. Quinimo Layman, Augustinus Michel, Franciscus Schmier & alii contra alios censent cum Patre Holzman *Tom. II. Tract. 2. de Matrim. num. 565.* talem promissionem omnino invalidam sicuti invalida à Jure *cap. 2. De concessione Præbendæ* censetur promissio Beneficii pro tempore, quo necdum vacat; cum utraque videatur præbere occasionem insidiandi vitæ alterius, aut saltem mortem illius desiderandi. *

§. X.

§. X.

De Impedimento Cognationis, tum Carnalis, tum Spiritualis, ac Legalis.

SUMMARIUM.

94. *Cognatio carnalis, quid?*
95. *Stipes, Linea Consanguinitatis, quid?*
96. *Linea recta, descendens, & Ascendens; &*
97. *Linea transversalis, seu collatoralis, quæ? cum Additione,*
98. *Gradus Consanguinitatis quid?*
99. *Quo usque olim impediverint, & defacto impediant matrimonium?*
100. *Arbor Consanquinitatis.*
101. *Modus intelligendi Arborem Consanguinitatis.*
102. *Regulæ tres ad cognoscendam distantiam Graduum Consanguinitatis.*
103. *I. Pro Linea recta.*
104. *II. Pro Linea collatorali æquali.*
105. *III. Prolinea collectorali inæquali.*
106. *Hæ Regulæ procedunt secundum Canones: quid de Jure Civili?*

* *Alius modus deveniendi in notitiam gradus consanguinitatis. Addit. I. & II.*

107. *In primo gradu consanguinitatis Lineæ re-*

ctæ dirimitur Matrimonium Juræ naturæ. Quid de aliis gradibus Lineæ rectæ?

108. *Quid de secundo, & ulteriori gradu Lineæ collateralis?*

109. *In primo hujus gradu dirimitur Matrimonium Jure naturæ.*

110. *Solvitur instantia de Cain.*

111. *Sarai, quommodo fuerit soror Abrahæ? Consanguinei quando dicuntur Fratres, & Sorores? Fratres dicuntur quatuor modis, cum Additione I. & II.*

112. *Cognatio Spiritualis, quæ;*

113. *Ad quas personas extendatur ex Sacramento Baptismi?*

114. *Et Confirmationis? cum Additione.*

115. *Cognatio Legalis, quid? Et inter quas personas inducat impedimentum dirimens Matrimonium?*

94. COgnatio *Carnalis* est conjunctio Personarum ex eo proveniens, quod una per carnalem porpagationem descendat ab altera, vel ambæ ab eadem tertia. Et dicitur alio nomine *Consanguinitas*, quasi *sanguinis unitas*, à ly *con-* & *sanguine*: eo quod ejusmodi personæ descendant ab uno communi sanguine.

95. Cæterum persona, à qua plures carnali propagatione descendunt, vocatur *Stipes* Deinde *Linea Consanguinitatis* aliud non est, quam ordo, sive collectio personarum inter se consanguinitate junctarum. Et hæc postmodum divi-

dividitur in Lineam rectam, & Lineam transverſalem, ſeu collateralem.

96. *Linea recta* conſanguinitatis eſt ordo perſonarum conſanguinitate junctarum, quarum una deſcendit ab altera. Et hæc ſubdividitur in *Lineam deſcendentem*, quæ eſt à perſona propagante ad propagatam, v. g. à Patre ad filium, ac nepotes ſuos: atque in *aſcendentem*, quæ eſt viciſſim à perſona propagata ad propagantem, v. g. à filio ad patrem, à nepote ad avum, Proavum, Abavum, Atavum, Tritavum, & ſic deinceps aſcendendo usque ad Adam.

97. Porro *Linea transverſalis*, ſeu *collatoralis conſanguinitatis* eſt ordo, ſeu collectio perſonarum ſanguine junctarum, quarum una non deſcendit ab altera, ſed ambæ ab eadem tertia: ut duo fratres, vel frater & ſoror ab eodem Patre, duo Patrueles ab eodem Avo &c.

Additio.

* Atque hæc linea collateralis ſubdividitur in æqualem, & inæqualem. *Æqualis* eſt, in qua perſonæ exiſtunt æquali gradu, diſtantes à communi ſtipite e. g. duo Fratres, quorum uterque uno tantum gradu à ſtipite communi (videlicet Patre) diſtat. *Inæqualis* eſt, in qua reperiuntur perſonæ inæqualiter diſtantes à ſtipite communi, dum unus huic remotior, alter vero propinquior cernitur, e. g. Petrus & Pauli Fratris ſui Filius; etenim Petrus unico, Pauli autem Fratris ſui Filius duobus gradibus à communi ſtipite (puta à Titio, tamquam Patre Petri

&

& Avo prolis à Paulo Fratre ipsius Petri progenitæ) distant. Ubi quamvis juxta ea, quæ colliguntur ex dicendis *num. 105.* respectu computatationis graduum hæc annotatio parum conducere videatur, nihilominus tamen, qualiter saltem specialis reflexio desuper facienda sit, quando in Curia Romana impetrandæ sunt Dispensationes, vide P. Reiffenstuel *L. 4. Decret. tit. 14. §. 1. num. 9.* Item *in Appendice ibidem.* *

98. Ulterius in hisce Lineis dantur diversi gradus consanguinitatis: ubi per *Gradum Consanguinitatis* intelligitur determinata propingui tas personæ ad personam secundum consanguinitatem.

99. Quamvis autem olim consanguinitas in Linea transversali usque ad septimum gradum impediverit Matrimonium contrahendum, & contractum irritaverit, ut constat ex *c. De affinitate*, & *c. Nullam*, & *c. Progeniem. 35. quæst. 2. & 3.* cum concordantiis. Postmodum tamen hæc prohibitio modificata fuit atque reducta usque ad quartum gradum consanguinitatis inclusive, ut habetur *c. Non debet. De Consanguinit. & Affinit.*

100. Ut autem facilius intelligatur, inter quas personas defacto consanguinitas impediat Matrimonium contrahendum, ac dirimat contractum, ponitur in Jure Canonico apud me in Decreto Gratiani Parte II. Causa 36. post quæst. 5. *Arbor Consanguinitatis* in hunc modum.

Sequitur Consanguinit

Non gignunt de | *qui stant in p*

Læva dat | *dat tibi dextra*

IV.
Eorum
Pronepos;
Proneptis
8.
IV.
Eorundem
Nepos,
Neptis.
7.
IV.
Eo rum
Nepos
Neptis.
6.
IV.
Fratris,
Pronepos
Proneptis.
5.

IV.
Eorum
Nepos
Neptis.
7.
III.
Horum
Filius,
Filia.
6.
III.
Horum
Filius.
Filia.
5.
III.
Fratris
Nepos,
Neptis.
4.

IV.
Horum
Filius,
Filia.
6.
III.
Propior Sobrinus,
Propior Sobrina.
5.
II.
Hic & hæc Patruelis
Amitinus,
Amitina.
4.
II.
Fratris.
Filius
Filia.
3.

IV.
Propatru
Proamita
5.
III.
Patruus ma
Amita ma
4.
II.
Patruus,
Amita.
3.
I.
Frater
2.

IV.
ABAVUS
ABAVIA,
4.
III.
PROAVUS
PROAVIA.
3.
II.
AVUS.
AVIA.
2.
I.
PATER
MATER,
1.

I.
FILIUS.
FILIA.
1.
II.
NEPOS,
NEPTIS,
2.
III.
PRONEPOS,
PRONEPTIS.
3.
IV.
ABNEPOS;
ABNEPTIS.
4.

IV.
Proavuncu
Promatert
5.
III.
Avunculus
Matertera
4.
II.
Avuncul
Matertera
3.
I.
Soror
2.

HÆC EST ARBOR CONSANG

Bey ... bey den Buchbind

Sequitur Consanguinitatis.

on gignunt de qui stant in parte sinistra:
Læva dat dat tibi dextra mares.

IV.
BAVUS
BAVIA,
4.
III.
OAVUS
OAVIA.
3.
II.
AVUS.
AVIA.
2.
I.
ATER
IATER,
1.

I.
FILIUS.
FILIA.
1.
II.
NEPOS,
NEPTIS.
2.
III.
RONEPOS,
RONEPTIS.
3.
IV.
ABNEPOS;
ABNEPTIS.
4.

IV.
Pro avunculus,
Promatertera.
5.
III.
Avunculus magnus.
Matertera magna
5.
II.
Avunculus.
Matertera.
3.

I.
Soror.
2.

IV.
Horum
Filius,
Filia,
6.
III.
Propior Sobrinus,
Propior Sobrina.
5.
II.
Consobrinus,
Consobrina.
4.

II.
Sororis
Filius,
Fila.
3.

IV.
Eorundem
Nepos,
Neptis.
7.
III.
Horum
Filius,
Filia.
6.
III.
Horum
Filius,
Filia.
5.
III.
Sororis
Nepos,
Neptis.
4.

IV.
Eorum
Pronepos
Proneptis.
8.
IV.
Eorundem
Nepos,
Neptis.
7.
IV.
Eorum
Nepos,
Neptis.
6.
IV.
Sororis
Pronepos,
Proneptis.
5.

EC EST AR CONSANGUINITATIS.

Ben den Buchbinder.

101. Pro hujus Arboris intelligentia sciendum est, quod ad investigandum inter duas personas consanguinitatis gradum semper alterutra ponatur in cellula illa vacua, quæ habetur circa medium, & postmodum investigetur altera persona, utrum ad unum cæterarum cellularum pertineat, necne. Siquidem persona illa, quæ ponitur in cellula vacua (quam claritatis gratia placet appellare *Petrucium*) cum omnibus illis personis, quæ cernuntur in hac Arbore, habet impedimentum consanguinitatis defacto dirimens Matrimonium, & cum nulla alia, quæ non reperiatur in hac Arbore: dummodo excipias Lineam rectam, in qua est impedimentum dirimens etiam ascendendo usque ad Adamum ut infra *n.* 107. dicetur.

102. Cæterum ad magis Cognoscendam distantiam graduum consanguinitatis; à Glossa ad dictam Arborem consanguinitatis, & Theologis communiter ponuntur tres Regulæ, quarum prima deservit pro Linea recta, reliquæ duæ pro Linea collaterali, seu transversali.

103. I. Regula pro Linea recta hæc est: *Ascendentium & descendentium, quot sunt personæ, de quibus quæritur, computatis intermediis, una dempta: tot sunt gradus inter ea.* Si igitur vis scire, quantum distet Abavus à Petrucio, utroque computato ac intermediis inveniuntur quinque personæ deme unam utpote stipitem, & quatuor sunt gradus, qui etiam per appositum in Arbore consanguinitatis numerum indicantur. Et idem fit in aliis.

104. II. Regula pro Linea collaterali æquali hæc est: *Collateralium, in Linea æquali, quo-*

to gradu quis distat à communi stipe, toto gradu distant inter se, secundum computationem Juris Canonici. Sic v. g. Petrucius & Pronepos Propatrui, cum æqualiter distent quatuor gradibus ab Abavo, qui est utriusque stipes, etiam inter se distant quatuor gradibus, uti denotat numerus latinus appositus à parte superiori cellulæ.

105. III. Regula pro Linea collaterali inæquali hæc est. *Collateralium in Linea inæquali, quoto gradu remotior distat à communi stipite, toto distant inter se.* Sic Petrucius, & Neptis fratris sui distant inter se tribus gradibus: nam, quamvis à Patre suo, qui est stipes utriusque, Petrucius solum uno gradu distet, tamen Neptis fratris sui distat ab hoc stipite tribus gradibus: adeoque inter ipsam & Petrucium erunt tres gradus consanguinitatis secundum Canones; prout designat superior cellulæ numerus in Arbore consanguinitatis appositus.

106. Dicitur: *secundum Canones*. Nam dictæ tres Regulæ solum valent secundum computationem Juris Canonici in ordine ad investigandum impedimenta Matrimonii. Cæterum secuudum Leges Civiles, quæ pro fine habent distributionem hæreditatis inter amicos defunctorum, aliter computantur gradus consanguinitatis. Siquidem secundum Jus Civile, sive in Linea recta, sive in collaterali, quot sunt personæ, de quibus quæritur, computatis intermediis una dempta, tot sunt gradus inter eas. Hinc inter Petrucium ac Pronepotem Propatrui sui secundum Jus Civile sunt octo gra-

gradus, quamvis ſecundum Canones ſint ſolum quatuor; prout hanc diſtantiam graduum ſecundum computationem Juris Civilis denotat numerus inferior, in præallegata Arbore Conſanguinitatis ciphris germanicis expreſſus, ubi diſtantiam graduum conſanguinitatis ſecundum Jus Canonicum denotat numerus ſuperior, ſive latinus.

Additio I.

* Exiſtimant autem nonnulli cum la Croix *Lib. 6. part. 3. num. 607.* Elbel *De Sacrament. part. 3. Conferent. 6. n. 131.* Pichler *in Cand. Jurisprud. abbrev. Lib. 4. Tit. 14. num. 5. prope finem*, & Holzman *Tom. 2. part. 6. Tract. 2. n. 531.* dictam diſtantiam graduum conſanguinita- ſecundum Jus Canonicum, maxime in Linea collaterali adhuc facilius inveniri poſſe, ſi ſequenti modo procedatur. Quæratur igitur ex iis v. g. Sponſis, credentibus inter ipſos intercedere impedimentum conſanguinitatis, vel ſaltem de eo dubitantibus: quæratur (inquam) ex hîs, cur id credant, vel ſaltem dubitent? Quibus perceptis & annotatis, inveſtigaturus ulterius (ſi tamen aliunde non jam ſciat) ſcribat pro ſecuriori memoriæ adjutorio, in parte inferiori alicujus chartæ, ex uno latere ſponſum & ex altero ſponſam; deinde ſupra ſponſum ipſius parentes, & pariter ſupra ſponſam parentes ejusdem, ſicque (niſi jam tunc pateat ſtipes communis reſpectu utriusque) continuet ulterius in ſcribendo, utrobique annotando ſupra ipſos parentes etiam horum Progenitores, usque dum deveniatur ad communem ſtipitem, ſeu com-

mune principium, à quo primario ſanguis derivatur in utrumque latus, & conſequenter vi cujus illi duo, de quibus quæritur, exiſtunt ad invicem conſanguinei. Hoc *principium commune*, ſi usque ad quartum gradum incluſive nullum fuerit inventum, exinde concludatur, ſecundum Jus Canonicum nullum inter illos duos intercedere inpedimentum dirimens conſanguinitatis. Quod ſi verò tale *principium commune* ſeu *ſtipes communis* intra quatuor generationes ſibi invicem ſuccedentes, ſeu usque ad quartum gradum incluſive reperiatur, menſuret, ſeu numeret, quot gradibus quilibet ex his duobus, de quibus quæritur, ſeu dubitatur (puta ſponſus & ſponſa) ab illo communi ſtipite ſeu principio diſtet, atque exinde procedendo juxta regulas *num. 102. ac ſeqq.* aſſignatas inferat, quot gradibus hi duo ipſimes diſtent inter ſe, ſeu (quod idem eſt) quot gradibus hî duo ipſimet ad invicem ſint conſanguinei. *

Additio II.

* Ut dicta magis eluceſcant, ponamus tria exempla. *Primum* eſt, quo Titii ſponſi Abavus, & Berthæ ſponſæ Abavus fuerunt duo Fratres Germani, quærit exinde Bertha, an propterea cum futuro ſuo ſponſo Titio contrahat impedimentum dirimens conſanguinitatis? & reſpondetur, quod non; eo quod intra quatuor generationes per hæc ſigna I. intermedia denotatas, ſibi invicem ſuccedentes, ſeu usque ad quartum gradum incluſive nullus inveniatur reſpectu dictorum Sponſorum ſtipes communis, ut ſtatim exhibebit. Sche-

Schema primum ſine communi ſtipite.

Sempronius -	Libia	Cletus. - -	Sibylla.
Abav. I Frater	Abavia	Abav. I Frater	Abavia
Titii Cleti.	Titii.	Bert. Sempronii	Bertha.
Joannes. -	Barbara,	Simon - -	Barbara.
Proavus. I	Proavia.	Proavus I	Proavia.
Petrus. -	Urſula.	Andreas. -	Suſanna.
Avus. I	Avia.	Avus. I	Avia.
Jacobus. -	Monica.	Paulus. -	Anna.
Pater. I	Mater.	Pater. I	Mater.
utriusque	Filius.	Bertha.	Sponſa
Titius.	Sponſus	utriusque	Filia.

In hoc Schemate vides, quod jam adſint quatuor generationes, atque 4. numerentur gradus, & tamen reſpectu Titii & Berthæ necdum videatur aliquis ſtipes communis: utpote qui primum poni deberet ſuper utriusque *Abavum*, ſicque in generatione & gradu quinto, foretque *Atavus*: unde inter Titium & Bertham nec intercedit impedimentum dirimens.

Exemplum Secundum.

In quo ponitur, Titii futuri ſponſi Avus, & Berthæ ſponſæ futuræ Avia fuiſſe ad invicem Frater & Soror, ubi conſequenter reſpectu Titii & Berthæ ſtipes communis, ſeu principium commune, vî cujus in utrumque primario derivatur idem ſanguis, eſt *Proavus* ſponſi & ſponſæ, à quo tam ille, quam ipſa diſtat tribus gradibus, conſequenter æqualiter, ſic-

que pariter etiam hi duo tribus gradibus distant inter se: nam juxta regulam antea jam positam in Linea æquali quot gradibus distant duo à stipite, tot gradibus distaut inter se. Proclariori intelligentia cape sequens.

Schema secundum.
Stipens communis.
Joannes.
Proavus Titii & Berthæ.

I	I
Petr. Avus Titii. Frater Susannæ.	Susanna. Avia Berthæ Soror Petri.
I	I
Jacobus. - Monica. Pater Titii. Mater Titii.	Paulus. - - Anna. Pater Bert. Mater Bert.
I	I
Titius Sponsus utriusque Filius.	Bertha. Sponsa utriusque Filia.

Exemplum Tertium.

In quo Titii Sponsi futuri Avia, & Berthæ Sponsæ Mater supponuntur fuisse duæ germanæ Sorores. Quo casu dato, Stipes communis est *Proavus* vel *Proavia* Titii, à quo Stipite is distat *tribus* gradibus, Bertha vero futura Sponsa tantum *duobus*; cum ille, qui est Proavus vel Proavia respectu Titii, sit Avus vel Avia respectu Berthæ, utpote Parens Matris suæ. Igitur finaliter Titius & Bertha distant inter se in-

inæqualiter; ubi pro Linea *inæquali* recolligenda Regula jam data: nimirum in eadem tot gradibus diſtant duo inter ſe, quot gradibus remotior diſtat à communi ſtipite, prout magis declarabit hæc dicta.

Schema Tertium
Stipes communis.
Joannes.
Proavus Titii Avus Berthæ.

I Petrus. - Urſula. Avus I Filia Joannis. Titii. Avia Titii. Jacobes. - Monica Pater Titii. Mater titii. I Titius. Sponſus utriusque Filius.	I Anna. Filia Joannis. Mater Berthæ. I Bertha. Sponſa. Filia Annæ.

107. Quæres autem: Quo jure gradus conſanquinitatis dirimant Matrimonium? Reſp. I. Certum eſt, in primo gradu Lineæ rectæ, id eſt, inter parentes & liberos Jure naturæ dirimi Matrimonium. Hinc non ſolum omnes

gentes bene instructæ ex naturali lumine hujusmodi nuptias detestatæ sunt, sed etiam Adamus, afflatu Spiritus Sancti, exclusit parentes à conjugiis librorum *Genes.* 2. dicens: *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ.* Quinimo Doctor Subtilis 4. *dist.* 40. *§. De secundo,* & plurimi alii extendunt hanc prohibitionem, ac irritationem Matrimonii Jure naturæ ad quemcunque gradum Lineæ rectæ in infinitum, adeo, ut, si hodie viveret Adam, non posset cum aliqua, præter solam Evam, Matrimonium contrahere: siquidem non solum e. g. mater respectu filii sui, verum etiam omnes ascendentes in linea recta habent respectu descendentium rationem principii, ac genitoris, & consequenter, sicut exinde ob reverentiam sanguinis, matri debitam, per Jus naturæ excluditur filius e. g. à nuptiis cum matre contrahendis, ita per idem jus excludentur descendentes respectu ascendentium. Quod ipsum ex instinctu naturali Jus Civile agnovisse videtur, æqualiter excludens à nuptiis parentes respectu liberorum, & ascendentes respectu descendentium: cujus verba formalia *l.* 53. *ff. De Ritu Nupt.* sunt sequentia: *Nuptiæ consistere non possunt inter eas personas, quæ in numero parentum, liberorumque sunt, sive proximi, sive ulterioris gradus sint usque ad infinitum.* Sunt quidem alii DD. contrarium tenentes, sed eorum sententia, ob brevitatem vitæ humanæ in praxi locum habere non videtur.

108. Resp.

108. Reſp. II. Conſanguinitas in ſecundo, tertio, & ulteriori gradu Lineæ collateralis Jure duntaxat Eccleſiaſtico dirimit Matrimonium. Ita certa & communis. Hinc *c. Gaudemus De Divortiis*, deciſum habetur, quod Infideles in ſecundo, vel ulteriori gradu conjuncti, cum conſtitutionibus Canonicis non arctentur, matrimonialiter copulari libere poſſint. neque ſeparandi ſint, ſi poſtmodum ad Fidem convertantur. Inſuper Concilium Trid. *Seſſ. 24. cap. 5. de Refor. Matr.* concedit inter magnos Principes, & ob publicam cauſam in ſecundo conſanguinitatis gradu diſpenſari poſſe: & conſequenter is Jure naturæ non impedit Matrimonium, cum in eo Pontifex diſpenſare non valeat.

109. Reſp. III. In ſolo primo gradu conſanguinitatis Lineæ collateralis nempe inter fratres & ſorores, eſt interdictum ac irritum Jure naturæ Matrimonium. Ita innuit Scotus *4. diſt. 40. q. un.* dum ſolvit rationes oppoſitæ ſententiæ, Sanchez *lib. 7. de Matr. diſp. 52. num. 11.* & alii. Ratio eſt: quia inter fratres & ſorores eſt innatus quidam pudor, ac naturalis reverentia, cui valde adverſatur actus conjugalis. Et hinc omnes nationes bene inſtructæ, ſolo lumine naturali ductæ, ab hujusmodi Matrimoniis abſtinent, & quæ talia quondam permittebantur reputabantur barbaræ.

 110. Nec

110. Nec obstat, quod Cain ab initio mundi duxerit suam sororem. Resp. enim cum Doctore nostro *loc. cit.* illud fuisse necessitatis causa à principio mundi; quia non erant aliæ fœminæ, nisi sorores.

111. Quod si urgeas. Multiplicato jam genere humano Abraham, vir sanctissimus, duxit Sarai sororem suam; prout ipsemet fatetur *Genes.* 20. de Sarai dicens: *Vere soror mea est, filia patris mei, & non filia matris meæ.* Resp. dici, quia Sarai fuerat consanguinea Abrahæ: nam, ut inquit D. Augustinus, relatus c. *Quæritur* 22. *qu.* 2. Sarai Abrahæ *soror dicitur, quia filia fratris erat*, id est genita ex Aran fratre suo. Siquidem in Sacra Scriptura etiam consanguinei dicuntur quandoque fratres, & sorores, juxta quod nonnulli ad Christum dixerunt *Marci cap. 3. Ecce mater tua & fratres tui* (id est consanguinei) *foris quærunt te.* Et Tobias junior vocat Saram conjugem, sororem suam *Tob. cap. 8.* quæ tamen fuit solum consanguinea ipsius, ut patet ex *cap. 7.* Quinimo observat D. Thomas *part. 3. q. 28. art. 3. ad 5.* quod in Sacra Scriptura dicantur Fratres quatuor modis, videlicet natura, genere, cognatione & affectu.

Additio I.

* Quod si ulterius instes, aliquos Pontifices etiam

etiam in Lege Evangelica, & multiplicato jam genere humano diſpenſaſſe ex gravi cauſa, ut frater & ſoror contrahere potuerint Matrimonium, prout taliter diſpenſaſſe dicitur Martinus V. teſtibus Silveſtro, Cajetano, & D. Antonino; ſed hoc utique fieri non potuiſſet, ſi foret tale Matrimonium jure naturæ nullum: ergo. Reſp. Inprimis poſſe dici (ſi ita ſe res habeat, prout tamen alii de pluribus Pontificibus dubitant) tales Pontifices ex cauſa gravi fuiſſe ſecutos ſententiam contrariam valde probabilem, quam etiam præter plures alios fuſius noviſſime propugnat Appollonius Holzman *Tract. de Matr. n. 535.* Reſp. II. diſting. min. hoc fieri non potuiſſe, ſi tale Matrimonium foret jure naturæ abſoluto nullum, conc. ſi tantum jure naturæ conditionato, neg. min. & conſeq. adeoque tantummodo ſub hac conditione Jure naturæ eſt nullum, *ſi non adſit graviſſima cauſa diſpenſandi per Chriſti Vicarium:* nam ſi tale Matrimonium foret nullum jure abſoluto naturæ, neque Cain potuiſſet ducere ſororem ſuam. *

Additio II.

* Quæres ultimo. Quinam Fratres in cognatione carnali dicantur germani, uterini, conſanguinei: item quinam agnati, & quinam cognati? Reſp. Pro moderno tempore à Juriſtis Fratres ex iisdem Patre & Matre deſcendentes vocan-

cantur *germani*: si vero tantummodo unam eamdemque habeant Matrem, *Fratres uterini*, vel apud alios *Fratres consanguinei*, quamvis apud Pichler *lib. 4. Decret. tit. 14.* potius *Fratres consanguinei* nominentur illi, qui ex distincta quidem Matre, adhuc tamen ex eodem Patre sunt progeniti. Item loquendo de aliis consanguineis, illi, qui descendunt ex eodem respective sanguine *per lineam masculam*, appellantur *agnati*, si vero præcisè *per lineam fœmininam*, dicuntur *cognati*. Et quamvis in ordine ad impediendum Matrimonium hoc discrimen non attendatur, quoad alios tamen plures effectus Juris, præsertim quoad successionem in Feudis, vel maxime respicitur. *

De Cognatione Spirituali.

112. Cognatio *Spiritualis*, prout est impedimentum dirimens Matrimonii, est vinculum contractum ex dispensatione Sacramenti Baptismi, & Confirmationis. Et notanter tantumodo hæc duo Sacramenta exprimuntur; quia, ut dicitur *c. Quamvis. De Cognat. spirit. in 6.* ex collatione aliorum Sacramentorum præter Baptismum, & Confirmationem Cognatio Spiritualis nequaquam oritur, quæ Matrimonium impediat, aut dissolvat.

113. Licet verò olim Cognatio Spiritualis ad plures personas fuerit extensa, defacto tamen pro-

propter novam Constitutionem Concilii Trid. *Sess.* 24. *de Reform. Matr. cap.* 2. ea ex Sacramento Baptismi solum oritur inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem & matrem, & rursus inter tenentem ac baptizatum baptizatique patrem & matrem, & inter nullas alias personas. Porro tenens alio nomine dicitur *Patrinus*, vel *Matrina*.

114. Similiter ex Sacramento Confirmationis solum oritur Cognatio Spiritualis inter confirmantem & confirmatum, confirmatique patrem & matrem, ac inter tenentem & confirmatum, confirmatique patrem & matrem, & inter nullas alias personas. Ita Concilium Trident. *loc. lit.*

Additio.

* Quæres. An hæc Cognatio Spiritualis contrahatur etiam ab illo, qui alterum in necessitate baptizat? Respondeo affirmative; quia Jura indistincte loquuntur, uti bene notatur *l.* 4. *Decret. tit.* 11. Excipe tamen, si Parens in necessitate baptizet suam prolem, quo casu non contrahitur Spiritualis cognatio talis, quæ conjuges impediret à petitione, ac redditione debiti conjugalis, textu claro *c. Ad lumina* 30. *quæst.* 1. Plura de hoc videri poterunt in Jure Canonico *loc. cit.* Item in præsenti Tractatu *dist.* 3. *Additione post. n.* 40. *

De

De Cognatione Legali.

115. QUANTUM attinet ad Cognationem Legalem, ea oritur inter certas personas ex adoptione alicujus in filium, vel filiam; quæ tamen defacto rarius accidit. Et quidem ex ista Cognatione Legali contrahitur Impedimentum dirimens Matrimonium inter sequentes personas. I. Inter adoptantem & adoptatum, hujusque filios & filias. II. Inter adoptantem, & uxorem adoptati, & vicissim inter adoptatum, uxoremque adoptantis. III. Inter personam adoptatam ac prolem naturalem adoptantis, datur impegimentum dirimens Matrimonium; ast circa hoc tertium genus solummodo tamdiu, quamdiu durat adoptatio: quodsi cessat adoptatio, v. g. per emancipationem, etiam cessat impedimentum hoc inter personam adoptatam, ac prolem adoptantis. Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 63.* & alii; atque desumitur ex *c. Ita diligere, 30. qu. 3.* cum concordantiis. Quoad prima autem duo genera adoptionis adhuc permanet impedimentum etiam soluta per emancipationem adoptione, uti colligitur partim ex *cit. Canon.* partim ex *§. 1. Instit. De Nuptiis* & *l. 14. ff. De Ritu Nupt.* Plura de adoptione vide in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 22.*

§. XI.

§. XI.

De Impedimento Affinitatis.

SUMMARIUM.

116. AFfinitas bene definitur à Doctore Subtili *4. dist. 41 q. un.* quod sit vinculum quoddam personæ ad personam, ex copula carnali perfecta (secus dic de copula imperfecta) cum persona alteri consanguinea contractum. Porro antiquitus tria fuerunt genera Affinitatis, de quibus fit mentio. in *c. Non debet, de Consang. & affinit.* atque amplius declaratur per Glossam, quæ habetur *c. Primo gradu 35. qu. 5. in Arbore Affinitatis, §. Genus affinitatis*, ubi ait: Si is, qui est mihi conjunctus in secundo gradu consanguinitatis, cognoscit mulierem, illa est mihi conjuncta in secundo gradu affinitatis, & primo genere: Si alius eamdem cognoscit, ille (juxta jura antiqua) attinet mihi secundo genere affinitatis, & secundo gradu: Si iste aliam adhuc mulierem cognoscit, illa attingit me tertio genere affinitatis, & secundo gradu. Quia tamen defacto viget primum dumtaxat genus affinitatis (nam secundum, & tertium Affinitatis genus, ob magnas inde subortas difficultates, sublatum fuit in Concilio Generali, sive Lateranensi, celebrato sub Innocentio III. prout habetur *cit. c. Non debet, de Consang. & affinit.*) hinc impræsentiarum sermo erit de solo primo genere affinitatis.

117. Porro hoc vinculum, ac inpedimentum Affinitatis, non solum consurgit ex actu matrimoniali perfecto & completo per quem vir & fœmina fiunt una caro, sed etiam ex actu

actu fornicationis perfecto (id est; tali copula, quæ sufficit ad generationem) juxta illa D. Apostoli 1. *Corinth.* 6. *An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici unum corpus efficitur?* Quod, ut meliùs intelligatur, sit

118. CONCL. I. Affinitas oritur solum inter virum, & consanguineos mulieris à se carnaliter cognitæ, ac econtra inter hanc mulierem, & consanguineos illius viri, nulla verò oritur affinitas inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris. Ita communis; & habetur clarè *c. Quod super his, de Consang. affinit.*

119. Unde sequitur, atque habetur *cit. c. Quod super his eod.* Quod pater & filius ex una parte possint contrahere Matrimonium cum matre & filia ex altera parte; item possunt duo fratres contrahere cum duabus sororibus. Econtra verò vir, mortua sua conjuge, nullam potest ducere ex consanguineis suæ conjugis defunctæ intra gradus à Jure prohibitos: nam Impedimentum Affinitatis est perpetuum, nec tollitur per mortem conjugis.

120. CONCL. II. Gradus Affinitatis mensurantur juxta gradus Consanguinitatis, ita ut quoto gradu consanguinitatis est quis conjunctus personæ carnaliter cognitæ, toto gradu affinitatis is sit conjunctus alteri personæ, quæ eam cognovit, & è converso. Ita communis. Hinc Petrus affinis omnibus consanguineis Annæ à se carnaliter cognitæ, & quidem in eodem gradu affinitatis, in quo consanguinei Annæ sunt huic consanguinitate juncti, & econtra Anna fit affinis omnibus consanguineis Petri

in eodem gradu affinitatis, in quo hi sunt Petro consanguinitate juncti. Unde facile hoc intelligi poterit ex Arbore consanguinitatis supra apposita, si ambæ personæ carnaliter cognitæ, ac proin factæ una caro, ponantur in cellula vacua, & postmodum una pars investiget consanguineos alterius partis unà cum gradu Consanguinitatis, & econtra.

121. CONCL. III. Affinitas dirimit Matrimonium, sive oriatur ex copula licita seu conjugali, sive ex illicita seu fornicaria: cum hoc tamen discrimine, quod affinitas orta ex actu conjugali, seu licito, sit impedimentum Matrimonii usque ad quartum gradum inclusivè; orta verò ex actu fornicario, seu illicito, defacto sit impedimentum dirimens Matrimonii tantum usque ad secundum gradum affinitatis inclusivè. Ita communis. Et quidem prima pars habetur clarissimè c. *Non debet, de Consang. & affinit.* Altera verò pars, loquens de impedimento affinitatis ex fornicatione contractæ, patet ex Concilio Trid. *Sess. 24. de Ref. Matr. c. 4.* Verum occasione horum,

122. Quæres. Quo jure affinitas oriatur, & dirimat Matrimonium? Ubi sciendum, quòd aliud sit, quærere, an affinitas oriatur Jure naturali, sive sit vinculum naturale; & aliud an Jure naturæ dirimat Matrimonium: nam affinitatem oriri ex Jure naturali, seu naturæ, nil aliud vult insinuare, quam respiciendo etiam ipsum Jus naturæ, præ se ferre aliquam indecentiam, carnaliter conjungi cum proximis consanguineis partis conthoralis absque justa ali-

aliqua causa interveniente; ex quo tamen necdum sequitur, quod tale Matrimonium eo ipso sit Jure naturali nullum, & quod dicta affinitas sit impedimentum *jure naturæ* dirimens Matrimonium. Sic à pari respiciendo etiam ipsas personas inter se consanguineas, hæc ipsa consanguinitas in secundo, vel ulterioribus gradibus, consurgit Jure naturæ nec tamen jure naturæ dirimit Matrimonium. Unde Infidelis validè contrahit Matrimonium in secundo Consanguinitatis gradu; sed si id iniret post susceptum Baptismum, invalidè contraheret, non obstante, quod consanguinei jam ante conversionem ejus nati fuissent. Hæc prænotato,

123. Resp. I. Affinitas ex copula conjugali, est vinculum naturale: atque oritur ex Jure naturali & non mero Jure Ecclesiastico. Ita Sanchez *l. 7. de Matr. disp. 66. n. 4.* & alii communiter. Probatur hoc ex illo Protoparentis nostri, *Genes. cap. 2. Et erunt duo in carne una.* Atque, ut infert S. Gregorius Papa, relatus *c. Fraternitatis. 35. q. 10. Si una caro fiunt, quomodo potest aliquis eorum propinquus pertinere uni, nisi pertineat alteri? Hoc minimè posse fieri credendum est.* Accedit sensus communis, & praxis omnium Nationum; quæ idcircò ad indicandum istud naturale vinculum Affinitatis, utuntur propriis nominibus, ut *Socer, Socrus, Gener, Nurus, Vitricus, Noverca, Privignus, Privigna, &c.* de quicus infra.

124. Resp II. Nullus gradus Affinitatis in Linea collaterali, Jure naturæ dirimit Matrimonium; quamvis aliquam præ se ferat inde-

 cen-

centiam naturalem, nisi justa causa cohonestetur. Ita desumitur ex *c. ult. de Divortiis*, ubi ex dispensatione Ecclesiæ permittitur, *ut conversi ad fidem Catholicam, Matrimoniis contractis cum relictis fratrum utantur.* Accedit, quod Jacob Patriarcha Sanctissimus duxerit Rachael, & Liam, sorores, *Genes. 29.* Et Lex Mosaica, *Deuter. 27.* jusserit, ut frater duceret uxorem fratris sine liberis defuncti, eique suscitaret semen. Atqui hæc omnia fieri nequirent, si affinitas in primo gradu Lineæ collateralis Jure naturæ dirimeret Matrimonium, ergo non sic dirimit.

125. Resp. III. An Affinitas in Linea recta dirimat Matrimonium Jure naturæ, variant Doctores. Et quidem Sanchez *loc. cit. num. 7.* cum multis aliis, negativè respondet. Verùm sententia affirmativa videtur tenenda: tum quia *1. Corinth.* S. Apostolus hoc, quòd uxorem patris sui aliquis habeat, appellat fornicationem, qualis nec inter Gentes auditur. Tum quia *can. Si vir. 35. q. 3.* ex S. Augustino refertur: *Si vir & uxor non jamduo, sed una caro sunt, non aliter est nurus reputanda quam filia.* Atqui inter filiam Jure naturæ irritum est Matrimonium: ergo. Hinc jam in antiquo testamento ab ipsomet DEO *Levit. cap. 20. vers. 12. & 13.* iisdem quasi verbis tam copulæ inter virum & nurum ejusdem exercitæ quam copulæ Sodomiticæ annexa fuit pœna mortis, ut nimirum ex inde indicetur, utramque contra jus naturæ pugnare conjunctionem carnis. Vid. in Jure Canonico *Lib. 4. Tit. 14. n. 49. & 50.*

Additio

Additio I.

* Dices cum P. Pichler *Lib. 4. Decret. Tit. 14. n. 13. Candid. abbrev. Jurisprud.* affininitas ortum habens ex copula illicita seu fornicaria nec in primo gradu Lineæ rectæ Jure naturæ dirimit Matrimonium: puta si filius ducat præcedentem concubinam patris sui: ergo neque talis affinitas ex copula licita. Consequentia probatur ex paritate rationis; cum insistendo Juri naturæ utrobipue interveniat vi copulæ conjunctio carnalis, ita, ut utrobique per hanc commixtionem carnalem fiant duo caro una &c. Antecedens verò fatentur ipsimet Adversarii ordinariè, uti Layman, Lugo, Melchior Friderich &c. & patet exinde: quia sacra Pœnitentiaria non raró dispensare solet in hoc gradu, præsertim quoad usum Matrimonii ab his personis antecedenter jam contracti, & quando hæc Affinitas adhuc est occulta. Respondet præsens Auctor in Jure Canonico *loco superiùs citato* negando consequent. & paritatem, eò quòd jura & rationes quoad Affinitatem ortam ex copula illicita non æquè militent, sicut in Affinitate ex copula licita. Meo tamen tenui judicio ulteriori Adversariorum contra hanc responsionem instantia immunis erit nostra sententia, si omnino negaretur suppositum, & defenderetur, etiam ex copula illicita oriri impedimentum Jure naturæ dirimens Matrimonium; cum etiam per illam copulam fiant duo caro una. Nec obest, quòd Sac. Pœnitentiaria ex gravi causa aliquoties dicatur dispensâsse in dicto

Affinitatis impedimento: ex hoc enim præcisè ſequitur, vel quod dictum Sacrum Tribunal ſecutum fuerit alteram contrariam ſententiam revera valde probabilem, quam etiam P. Holzman *de Matr. hic num. 608.* defendit tanquam de mente Scoti: vel quod talis Affinitas non dirimat Matrimonium Jure naturæ abſoluto, ſed tantum conditionato, *ſi nimirum aliunde non ſubſit gravis cauſa diſpenſandi in primo gradu Affinitatis Lineæ rectæ.* *

Additio II.

* Quæres. Quinam Affines cenſeantur quoad primum præcisè gradum ab invicem diſtare in Linea recta, & quinam quoad primum gradum præcisè in Linea obliqua? Reſp. I. In Linea recta *aſcendente* primo gradu ab invicem diſtant Petrus, & Noverca ejusdem: Item Petrus & ejusdem ſocrus ſeu Mater ſuæ Uxoris: ſimiliter Bertha & ejusdem Vitricus: Item Bertha, & ipſius Socer, ſeu Pater ſui Mariti. In Linea recta *deſcendente* primo gradu ab invicem diſtant Petrus & privigna ejusdem, ſeu filia ſua, quam uxor ejusdem genuit ex alio præcedente conjugio: item Petrus, & Nurus ſeu uxor ſui filii. Similiter Bertha, & ipſius privignus ſeu filius ex alio conjuge: item Berthà & ejusdem Gener, id eſt propriæ filiæ ſuæ maritus. Reſp. II. In Linea obliqua, ſeu transverſali primo gradu ab invicem diſtant Petrus & Uxor fratris ſui: Item Petrus & Soror Uxoris ſuæ. Similiter Bertha, & Mariti ſui frater, aliàs *Levir* dictus:

ctus: Item Bertha, ac *Sororius*, id est, Sororis suæ maritus. Quoad alios Affines in ulterioribus gradibus fere non adsunt nomina specialia, dummodo ex jam dictis universaliter notetur in ordine ad impedimentum Affinitatis. quod tot gradibus Affinitatis uxor distet à consanguineis Mariti, quot is gradibus consanguinitatis ab ipsis, & sic etiam vice versa. Videatur *Lib. 4. Decr. Tit. 14. §. 2.* *

§. XII.

De Impedimento Justitiæ publicæ Honestatis.

SUMMARIUM.

126. *Impedimentum Justitiæ publicæ Honestatis, quid?*
127. *Ad quot gradus olim extendebatur? cum Additione.*
128. *Et ad quos defacto?*
129. *Corollarium notabile.*
130. *Aliud Corollarium.*
* *Insuper casus notabilis.*

126. PER *Impedimentum Justitiæ publicæ Honestatis*, intelligitur Impedimentum Jure Ecclesiastico dirimens Matrimonium, ex sponsalibus proveniens. Et dicitur *publica Honestas*: quia ob naturalem quandam honestatem id ab Ecclesia introductum fuit, eò quòd per spon-

ſponſalia, ſive de futuro ſive de præſenti (hoc eſt, Matrimonio rato nondum conſummato) jam oriatur conjunctio animorum; ac proinde honeſtum ſit, ut conſanguineis unius ſponſi interdicatur Matrimonium cum altero ſponſo.

127. Et quidem Jure antiquo extendebatur hoc Impedimentum ad conſanguineos ſponſi reſpectu ſponſæ, & viciſſim ad conſanguineos ſponſæ reſpectu ſponſi, usque ad quartum gradum, *arg. c. Sponſam, de Sponſalib.* Simúlque oriebatur ex quibusvis ſponſalibus puris, & certis, etiamſi fuiſſent invalida dummodo non eſſent invalida ex defectu conſenſus, prout habetur *cap. un. de Sponſal. in 6.*

Additio.

* Et quidem hæc doctrina juxta Fagnanum, Sanchez, Baſilium Pontium & alios adhuc locum habet quoad Sponſalia de præſenti, ſeu quoad Matrimonium ratum; qua S. Pius V. in Decreto anno 1568. emanato, & in Bullario Cherubini *Tom. 2. Conſtitut. 62.* dicti Pontificis reperiendo expreſſè ſic declaravit, prout fuſiûs oſtendit præſens Auctor in Jure Canonico *Lib. 4. Decret. Tit. 4. num.* 14. *& ſeqq.* *

128. Verùm quoad Sponſalia de futuro rigor iſte Juris antiqui, ob plurimos emergentes caſus, atque difficultates noviſſimè correctus, atque temperatus eſt in Concilio Trid. *Seſſ. 24. c. 3. de Reform. Matr.* ubi ſic ſtatuitur: *Juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia quacun-*

quacunque ratione valida non erunt, Sancta Synodus prorsus tollit: ubi autem valida fuerint primum gradum non excedant: quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest hujusmodi prohibitio absque dispendio observari. Hæc Concilium.

129. Sequitur proinde, quòd si Titius contrahat validè sponsalia de futuro cum Bertha, habente plures sorores, dissolutis illis sponsalibus sive mutuo consensu (nam per hunc non tollitur dictum impedimentum, prout declaravit Sac. Congregatio Concilii, die 6. Julii 1658. ac refert Fagnanus c. *Ad audientiam*, *num.* 29. *de Sponsalib.* quidquid olim nonnulli in contrarium docuerint) sive etiam per mortem Berthæ, non possit Titius ullam è sororibus Berthæ ducere in uxorem; quia obstat Impedimentum Justitiæ publicæ Honestatis.

130. Quòd si postea Titius actu consummato ac perfecto carnaliter cognoscat unam è sororibus dictæ Berthæ, tunc neutram earum habere poterit in uxorem: non Bertham, ob impedimentum contractæ Affinitatis: non ejus sororem, ob impedimentum Justitiæ publicæ Honestatis. Si verò fornicatio ejusmodi accidisset ante sponsalia cum Bertha celebrata, posset Titius illam ducere, quàm carnaliter cognovit; nam sponsalia cum Bertha forent de jure invalida, ob impedimentum contractæ Affinitatis; sicque, juxta novum Decretum Concilii Trid. non inducerent Impedimentum Justitiæ publicæ Honestatis, invenies fusiùs adhuc declaratum supra *Quæst.* 3.

Additio.

* Unum adhuc reſtat, quidnam nimirum in ſequenti caſu ſit reſolvendum? Bertha Cajo Amaſio ſuo, cum quo etiam ſæpiùs habuit commercium carnale, copula tamen ſemper imperfecta, promittit tandem Matrimonium, cum expreſſa hac conditione: *Si parentes ejusdem Berthæ conſenſerint.* Interea temporis Cajus ante requiſitum Parentum Berthæ conſenſum, majorem inſtituit familiaritatem cum Titia Sorore Berthæ, quam etiam, non invita ipſamet Bertha, ducere intendit. Quæritur, an abſque diſpenſatione Apoſtolica id facere queat. Ratio dubitandi eſt: *partim* quia Cajus ob commercium carnale, prævie cum Bertha habitum, videtur contraxiſſe impedimentum *Affinitatis* cum Titia: *partim* inſuper impedimentum *publicæ Honeſtatis* ob promiſſionem Matrimonii præcedenter Berthæ datam.

Reſpondeo tamen, Cajum poſſe Matrimonium inire abſque diſpenſatione Apoſtolica cum Titia. Ratio eſt, quia *inprimis* cum eadem non contraxit *Affinitatem*, cnm copula præcedenter cum Bertha habita non fuerit perfecta, & completa; deinde neque cum eadem Titia contraxit *impedimentum publicæ Honeſtatis;* quia promiſſio Matrimonii mutua, præcedenter Cajum inter & Bertham facta, non erat abſoluta, ſed tantum conditionata, & quidem pendente adhuc conditione: ad contrahendum autem impedimentum *publicæ Honeſtatis* requiritur, ut præceden-

cedentia Sponſalia vel ſint abſoluta, vel, ſi conditionata, tranſierint perimpletam conditionem in abſoluta; uti non obſcurè colligitur ex *cap. un. De Sponſalibus in 6. v. Ille verò.* *

§. XIII.

De Præſentia Parochi, ac duorum Teſtium.

SUMMARIUM.

131. *Ratio Ordinis.*
Matrimonium clandeſtinum, quod?
132. *Denuntiationes trinæ celebrando præmittendæ.*
133. *Matrimonia clandeſtina olim valida, ſed illicita.*
Maláque irremediabilia ex ipſis orta.
134. *Verba Concilii Tridentini, quibus annullat Matrimonia clandeſtina.*
Quo tempore Decretum ipſius obligare incipiat?
135. *Eccleſia quomodo potuerit irritare Matrimonium clandeſtinum, etiam ut Sacramentum.*
136. *Qualis Præſentia Parochi juxta Concilium Tridentin. requiratur ad valorem Matrimonii?*
137. *An ſufficiat Præſentia Parochi vi detenti, aut inviti & contradicentis.*

* *Vel ſi is ſit præſens in aliena Parochia*

131. ABSOLUTIS illis Impedimentis, quæ vel Jure naturali, vel saltem Jure Ecclesiastico antiquo annullant Matrimonium, superest, ut explicentur duo impedimenta jure novissimo Concilii Trid. adjecta, & continentur versiculis illis *num. 49*.

Si Parochi, aut duplicis desit præsentia Testis,
Raptáve sit mulier, nec parti reddita tutæ.

Porro Matrimonium illud, in quo deest præsentia Parochi, aut duorum Testium, defacto communiter appellatur *Matrimonium clandestinum*: quamvìs olim etiam illud dicebatur Matrimonium clandestinum, quòd fiebat non præmissis denuntiationibus: uti patet ex *c. Cùm inhibitio, de clandestina Desponsat.* Ibi siquidem in Concilio Generali (scilicet Lateranensi, sub Innocentio III. celebrato) statuum fuit sub gra-

gravibus pœnis ibidem expressis, ut cum Matrimonia fuerint celebranda, ea in Ecclesiis per Presbyteros publicè proponantur, sive denuntientur, competenti termino præfixo, ut infra illum, qui noverit, & sine gravi suo incommodo potuerit, legitimum impedimentum opponat, atque ipsi Presbyteri interim pariter investigent, utrum aliquod impedimentum obsistat.

132. Et hinc saluberrimo Decreto inhærens S. Concilium Trid. *Sess. 24. cap. 1. de Reformat. Matr.* ulteriùs decrevit, *ut imposterum, antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus Festivis* (inter quos etiam computatur Dominica) *in Ecclesia inter Missarum solemnia publicè denuntietur, inter quos Matrimonium sit contrahendum. Nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ Denuntiationes remittantur: quod ipsius prudentiæ, & judicio Sancta Synodus relinquit.* Quinimò, ut pia Sanctæ Matris Ecclesiæ intentio, in dictis Generalibus Conciliis abunde manifestata perfectiùs adimpleatur, solent Ritualia Diœcesana exigere, ut si vir & mulier, inter quos Matrimonium est celebrandum, diversæ sint Parochiæ, in utraque Parochia, ubi habent, vel proximè habuerunt diutius ibi versati domicilium, vel quasi domicilium, fiant ternæ illæ Denuntiationes, adjectis insuper optimis cautelis, in praxi merito observandis, quas in proprio singularum Diœcesium Rituali, uti & in jure Canonico *lib. 4 Decret. tit. 3.* §. 1. videre licebit; ubi etiam *num.* 19. inveni-

ri poterunt causæ, ob quas Episcopus dispensare potest, & *num. 39.* ac *num. 40.* casus in quibus Parochus ob periculum in mora, dum Episcopus ad impetrandum dispensationem ampliùs adiri nequit, declarare valet, hic, & nunc non adesse obligationem quoad denuntiationes. Cæterum impræsentiarum per *Matrimonia clandestina* intelliguntur illa, in quibus deest Præsentia Parochi, & duorum Testium jure novissimo Concilii Tridentini ad valorem Matrimonii requisita, ut mox ampliùs dicetur.

133. Et quidem ejusmodi Matrimonia clandestina justissimis de causis Sancta Dei Ecclesia semper detestata fuit, atque prohibuit: nihilominus tamen eadem, libero contrahentium consensu facta, ante Decretum Concilii Trid. mox allegandum, rata, & valida fuerunt. Quia verò solæ prohibitiones Matrimonii clandestini propter hominum inobedientiam jam non proderant, & gravia peccata ac mala, per auctoritatem Ecclesiæ ampliùs irremedibilia, ex ejusmodi Matrimoniis oriebantur, dum quidam priori uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, postea cum alia contrahebant, sicque in statu damnationis, ac perpetuo adulterio remanserant; imò & lite desuper mota per sententiam Ecclesiæ, cui de priori Matrimonio constare non poterat, remanere compellebantur, huic malo Sancta Mater Ecclesia haud ampliùs efficax remedium adhibere potuit, nisi ejusmodi clandestina Matrimonia prorsus irritando, & cassando.

134.

134. Quare Concilium Tridentinum *Seſſ. 24. c. 1. de Reform. Matr.* inter alia providè ſic decrevit: *Qui aliter, quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus Teſtibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit, & annullat.* Hæc Concilium, varias pænas in transgreſſores ſtatuens, & infra ſubjungens. *Decernit inſuper, ut hujusmodi Decretum in unaquaque Parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat, à die primæ publicationis, in eadem Parochia factæ, numerandos.* Occaſione quorum.

135. Quæritur I. Quomodo Eccleſia potuerit irritare Matrimonium contractum clandeſtinè, hoc eſt, ſine Parocho, & Teſtibus? Reſp. cum Pirrhing *tit. de Clandeſtina Deſponſat. num. 4.* & aliis, Eccleſiam potuiſſe irritare, & defacto irritâſſe tale Matrimonium, etiam ut Sacramentum eſt, non quidem per ſe ac directè, ſeu immediatè ut Sacramentum, ſed per accidens, ac mediatè, annullando videlicet ipſum contractum Matrimonii humanum, ſeu civilem, unde conſequenter irritum redditur ipſum Sacramentum. Deſumitur hoc ex verbis citati Concilii Trident. ibi: *Eos Sancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & ejusmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit.* Confirmatur: quia hac ratione etiam invalidum eſt Matrimonium inter conſanguineos, vel à perſona

sona Ecclesiastica contractum, eò quòd tales personæ sint inhabilitatæ ad sic contrahendum, ipsique contractus auctoritate Ecclesiæ fuerint irritati & annullati.

136. Quæritur II. Qualis præsentia Parochi juxta Concilium Tridentinum requiratur ad valorem Matrimonii? Resp. I. Præsentia Parochi in Matrimoniis per se, vel per alium Sacerdotem deputatum necessaria non tantum requiritur corporea, sed etiam moralis, seu habita cum intelligentia & advertentia actus. Ita Barbosa *part. 2. de Offic. & potest. Episc. allegat. 23. num. 78.* Sanchez *lib. 3. de Matr. disp. 39. num. 1.* & communis Ratio est: quia non intelligens nequit dici præsens *arg. l. Coram ff. de Verb. signif.* ibi: *Coram Titio aliquid facere jussus non videtur præsente eo fecisse, nisi is intelligat.* atqui Concilium Tridentinum irritavit eorum contractum matrimonialem, qui aliter, quàm præsente Parocho, & duobus vel tribus Testibus, Matrimonium contrahere attentabunt; ergo requiritur Parochi præsentia, non tantum physica, sed & moralis, sive humana, ita ut intelligat, quid agatur. Unde, si Parochus esset plenè ebrius, vel dormiens, non valeret Matrimonium coram eò celebratum: nam dicta præsentia ejus exigitur pro forma actus.

137. Resp. II. Sufficit tamen hujusmodi præsentia Parochi & Testium, quamvis vi decenti, aut dolosè illuc adducti intersint, dummodo probè intelligant verba, & consensum contrahentium: quinimò etiam validum est Matrimonium coram Parocho invito, & contradicente

contra-

contractum, quamvis tunc peccent contrahentes. Ita citati Doctores, & Fagnanus *in cap. Quæsitum num. 7. De Pœnitent. & remiss.* qui adducit etiam Declarationem Cardinalium ita sentientium. Et merito hoc dicitur: quia Parochus assistens Matrimonio proprie non exercet jurisdictionem, sed ut Testis auctorizabilis nudam exhibet præsentiam, quæ etiam exhibetur ab invito. Fagnanus *c. Quod nobis num. 54. De clandest. Despons.*

Additio.

* Ex quo ipso fundamento (quia nimirum Parochus qua assistens Matrimonio non exercet proprie jurisdictionem, sed potius est testis auctorizabilis) infertur, quod dictus Parochus non necessario debeat actu esse Sacerdos, quamvis quoad Substitutum id requirat Concil. Trid. superius *num. 134.* Item ex eadem ratione potest *de Jure communi* loquendo assistere tali Matrimonio etiam extra suam Diœcesin, differendo interim solemnem benedictionem, usque dum cum Sponsis redeat ad propriam Parochiam. Attendatur tamen in hoc ad propria Ritualia Diœcesana, & emergente casu consulatur præsens Auctor *Lib. 4. Decret. Tit. 3. num. 63. & seqq.*

138. Quæritur III. Cujus Parochi præsentia requiratur ad validitatem Matrimonii? Resp. I. Certum est, vi Concilii Tridentini, ubi illud receptum est, requiri præsentiam proprii Parochi

contrahentium, vel alterius Sacerdotis, de ipsius, seu Ordinarii licentia assistentis.

Additio.

* Dicitur notanter I. *Proprii Parochi*, nam quod non sufficiat præsentia cujuscumque, sed requiratur præsentia Parochi NB. *proprii*, patet ex eo; quia juxta dicta *num. 132.* etiam ad præcedentes Matrimonium denuntiationes exigitur, ut eæ fiant à Parocho contrahentium *proprio;* ergo multo magis requiritur ad ipsum Matrimonium præsentia Parochi *Proprii.* Dicitur notanter II. *Vel alterius Sacerdotis de ipsius proprii Parochi, aut Ordinarii licentia;* nam etiam talis præsentia sufficit. Censetur autem similem licentiam ordinarie habere Cooperator illic constitutus, qui regulariter loquendo potest quoque in absentia Parochi alium loco sui, ut Matrimonio assistat, constituere; cum sit delegatus (uti supponitur) ad universitatem causarum, sic autem delegatus alias juxta jura possit subdelegare. Econtra vero ille Subdelegatus nequit iterum novum nomine sui substituere; quia delegatus ad causam particularem juxta jura absque speciali licentia nequit iterum subdelegare. Videatur Elbel De *Sacram. part. 3. Conferent. 12. num. 285.*

139. Resp. II. Quando Sponsus & Sponsa sunt diversarum Parochiarum, sufficit assistentia alterutrius proprii illorum Parochi, vel licentia ab eo alteri Sacerdoti concessa. Ita Barbosa *loc. cit. num. 98.* cum plurimis aliis, atque deci

deciſum à Sac. Congregatione teſtatur Fagnanus *cit. c. Quod nobis, num. 33. & ſeqq. De Clandeſt. Deſponſat.* In praxi tamen obſervetur ordinatio proprii Ritualis Diœceſani.

Additio I.

* Reſp. III. Quando Sponſus, vel Sponſa computantur inter perſonas vagas, ſufficit ad validitatem Matrimonii præſentia Parochi loci illius, in quo contractus matrimonialis inſtituitur, ubicumque demum locus iſte exiſtat, & quamvis alter contrahentium alibi habeat fixum habitationis domicilium, atque exinde proprium diſtinctum Parochum. Ita communis, & ratio eſt: quia ex una parte juxta jam dicta ſufficit ad valorem Matrimonii præſentia unius Parochi ex Sponſis contrahentibus: ex altera autem quoad perſonas vagas congruentior Parochus nequit aſſignari, quam loci illius, in quo pro tunc, quando contractus inſtituitur, ſimilis perſona vaga invenitur; ubi etiam Sacramenta Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, & Extremæ Unctionis recipit, ſi ibidem infirmetur. Atque ita apud Reiffenſtuel *lib. 4. Decr. tit. 3. num. 86. & ſeqq.* ſæpius declaravit Sac. Congregatio teſtibus Cardinali de Luca, & Fagnano. Solummodo hic incidentaliter adhuc notetur I. vagum dici illum, qui nullibi tenet domicilium, vel quaſi domicilium habitationis. Notetur II. Parochum ſimilem, etſi valide, non tamen licite poſſe, ordinarie loquendo, aſſiſtere Matrimonio vagorum ſine licentia Ordinarii ob periculum multiplicis fraudis. *

Additio II.

* Ex hac triplici responsione resolves, cujusnam Parochi præsentia sufficiat, si Matrimonium contrahant milites. Etenim, etsi, supposito, quod eorum Sponsæ habeant proprium domicilium, vel quasi domicilium, possint etiam in præsentia illius Parochi contrahere, ad id tamen non obligantur, sed vel hi milites habent præsentem Capellanum Castrensem speciali legitima facultate præditum administrandi hisce Sacramenta, vel non habent talem Capellanum præsentem? *Si prius:* ille simili Matrimonio omnino poterit assistere, supposito, quod hanc facultatem legitime valeat ostendere: *Si posterius:* Parochus loci, in quem pro tempore contractus matrimonialis se talis miles, non habens alibi domicilium, vel quasi domicilium, confert, valide assistet. Ratio est: quia milites annumerantur vagis. NB. quod tamen intellige, si morantur in castris, vel transeunt ab uno loco in alium, vel existunt quidem in præsidiis, ast sine stabilitate, & animo per magnam, vel majorem anni partem subsistendi, sed ad nutum Ducis avocandi ad exercitum.

Econtra vero ponamus, quod milites isti, non habentes Capellanum Castrensem speciali facultate præditum, ex professo à suis præfectis mittantur ad præsidium, vel hybernandum, ut illic per notabilem anni partem vel ultra sese detineant, ita, ut ibidem saltem quasi domicilium acquirant; in hoc casu requireretur ad valo-

valorem Matrimonii aſſiſtentia Parochi loci, in quo degunt, nec poſſent ex hoc loco exire ad vicinum Parochum, & ibidem contrahere Matrimonium. Ratio eſt: quia in eo caſu jam non eſſent amplius vagi, ſed habentes quaſi domicilium: atqui habentes domicilium, vel quaſi domicilium habitationis debent contrahere coram Parochi loci illius, in quo domicilium, vel quaſi domicilium fixum eſt; ergo. Excipe tamen, *ſi Sponſa eſſet vaga*: nam tunc etiam in tali caſu ratione Sponſæ poſſet miles præſidiarius valide contrahere, exeundo extra locum præſidii cum ſua futura Sponſa, & poſt aliquale tempus finito contractu iterum redeundo. Quid de licititate ſtatuendum foret in ſimili caſu, colligitur ex præcedenti Additione. Videantur Reiffenſtuel *loc. cit. num. 94. & ſeqq.* & Pichler *lib. 4. Decret. tit. 3. num. 21.* quibus adde recenter Patrem Apollonium Holzman *Tom. 2. part. 5. Tract. 4. num. 758.* ubi refert Indultum in forma Brevis ab Innocentio XIII. anno 1721. 23. Decembris emanatum, vi cujus Capellano Majori, & aliis à ſe deputatis exercituum Imperatoris Caroli VI. noviſſime defuncti Caſtrenſibus Capellanis, præter plura alia, quoad præſentem materiam conceditur, quod militum, & perſonarum ad hos ſpectantium, & cum ipſis commorantium Matrimoniis aſſiſtere, atque, cum præviis denuntiationibus, ſi expediens videbitur, diſpenſare poſſint, ſive fuerint in actuali expeditione bellica, ſive etiam accidentaliter in hybernis, vel æſtivis, aut præſidialibus ſtationibus *temporalibus*, dummodo

non fuerint milites præsidiarii tales, qui continuæ arcium, vel aliorum locorum custodiæ sunt adscripti. Illud etiam quoad milites, respectu quorum tale indultum viget, est singulare, quod, si in loco accidentalis, ac temporaneæ stationis contrahant cum aliqua ibidem domicilium, vel quasi domicilium habente, tunc præter Capellanum Castrensem etiam Parochus loci præsens esse debeat, cum quo æqualiter emolumenta stolæ dividere debet. *

Additio III.

* Quæritur IV. An possit contingere, ut idem sit sub duobus Parochis, ita, ut coram utrolibet eorum, prout placuerit, valide Matrimonium contrahere possit? Ante Responsionem Nota I. quod, sicuti respectu vagorum in ordine ad assistendum Matrimonio Parochus censeatur ille, qui est Parochus loci, in quo tales vagi hic, & nunc se detinent, ita respectu aliorum debitus dicatur Parochus is, ubi hi habent domicilium, vel quasi domicilium habitationis. Nota II. quod quis in loco aliquo censeatur figere domicilium, si habeat animum in illo loco constanter permanendi; è contra vero, si tantum ibidem statueret persistere per majorem anni partem, reputaretur in tali loco figere quasi domicilium. Nota III. ex Reiffenstuel *lib. 4. Decret. tit. 3. n. 60.* uti ad acquirendum verum domicilium sufficit unius diei habitatio cum animo constanter ibidem permanendi, ita etiam ad acquirendum quasi domicilium suffi-

cere

cere unum, alterumve diem cum animo per majorem, vel ſaltem quaſi æqualem alicujus anni partem ibidem perſiſtendi. Nota IV. domicilium originis, ſeu illius loci, quo quis natus eſt, non tribuere Parocho illius loci jus aſſiſtendi Matrimonio, niſi ſimul fuerit conjunctum domicilium, vel quaſi domicilium habitationis, uti recte obſervant Pignatel. *Tom. 5. Conſult. 79.* & Guttierez *Tract. de Matr. cap. 62. num. 29.* Nota V. domicilium originis in dubio præſumi conjunctum cum domicilio habitationis, ſi talis in loco originis adhuc, etſi aliquot annis abſens, retineat majorem partem ſuorum bonorum, uti advertit Konig *lib. 2. Decret. tit 2. num. 13.* & in ſimili caſu adducit deciſionem Rotæ Pignatellus *tom. 7. Concluſ. 62. num. 3.* Nota VI. domicilium habitationis ſemel electum non debere illico inferri, quaſi iterum fuiſſet derelictum ex eo, quia talis aliquo tempore illic non fuit, niſi ſimul aliæ circumſtantiæ derelictionis intervenerint. Friderich *Tract. de Foro compet. part. 2. cap. 1. per totum.* Nota VII. liberos necdum emancipatos cenſeri habere domicilium habitationis ipſorum Parentum, & uxorem viduam domicilium mariti defuncti *L. 22. §. 1. ff. Ad Municipal. L. fin. C. De Incolis.* H. N. *

Additio IV.

* Reſpondeo. Poteſt contingere non raro caſus, ut quis exiſtat ſub duobus Parochis, ita, ut quilibet eorum valide poſſit aſſiſtere Matrimonio. Ratio eſt: quia poteſt eſſe, ut talis

contrahens Matrimonium habeat duplex domicilium habitationis, vel in uno loco domicilium habitationis, in altero quasi domicilium, ubi utique talis est sub utroque Parocho, & à quolibet eorum Sacramenta (si Sacramentum Ordinis excipias, de quo specialia suo loco dicta fuere) recipere valet.

Exemplificatur magis, sic e. g. studiosus in loco studii habet quasi domicilium, & ubi degit parens, sub cujus patria potestate est constitutus, verum domicilium habitationis, nec in Germania declarabitur Matrimonium invalidum, sive unus, sive alter Parochorum astiterit. Item Nobilis Officialis potest tam in civitate, quam in suo castro duplex domicilium instituere *argum. L. 6. §. 2. ff. Ad Municipalem*, puta, proponendo utrobique æqualiter æqualitate saltem morali (e. g. tempore hyemali in civitate, & æstivali in castro) permanere. Pro quo præter Glossam & Rotam vide plures DD. apud Illustriss. L. B. D. Zeller *Tom. 1. Consil. 6. num. 52.* & apud Guttierez *Tract. de Matr. cap. 64.* Non equidem me latet, quod Antonius Chlingensperg *de Judiciis in genere cap. 2. Assert. 28. num. 8.* ex Illustriss. D. L. B. de Schmid afferat casum, quo Parochus domicilii cujusdam Nobilis noluit admittere, ut filia præfati Nobilis coram Parocho Hoffmarchiali, seu sui castri Matrimonio jungatur, sed nihil obtinuit. *

140. Quæritur V. Quot, & quales Testes præter proprium Parochum requirantur ad valorem Matrimonii jure novo Concilii Tridentini? Resp. I. Certum est, requiri saltem duos aut

aut tres Teſtes, prout exprimit idem Concilium *loc. cit.* ibi: *Et duobus vel tribus teſtibus.* Et quidem hi Teſtes ſimul cum Parocho debent adeſſe, neque ſufficit ſucceſſiva eorum præſentia, prout notat Barboſa *loc. cit. num. 120.* cum aliis. Debent inſuper iidem eſſe præſentes non tantum phyſice, ſive corpore, ſed etiam moraliter, ſeu cum advertentia ac uſu rationis, ita ut intelligant quid agatur, prout in ſimili ſupra *num. 136.* dictum eſt de præſentia Parochi.

141. Reſp. II. Teſtes quicumque rationis compotes, quamvis impuberes, conſanguinei, domeſtici, Religioſi, fœminæ, vel infames ſufficiunt ad valorem Matrimonii. Ita Barboſa *loc. cit.* cum aliis. Ratio eſt: quia Concilium ſimpliciter requirit duos Teſtes, neque exigit in ipſis ſpecialem aliquam qualitatem; ergo nulla alia requiritur præter eam, quæ Jure naturæ eſt neceſſaria ad teſtificandum; nempe ut quis ſit compos rationis. Accedit, quod Decretum Concilii Tridentini ſit correctorium Juris communis; ergo non eſt extendendum, ſed quantum patitur verborum proprietas, reſtringendum; eo præſertim, quod ſit irritans Matrimonium, cujus cauſa eſt favorabilis, *cap. ult. De Sentent. & re judicat.*

§. XIV.
Solvuntur varia dubia circa præſentiam Parochi ac Teſtium.

SUMMARIUM.

142. *In loco non recepti Concilii Trid. valide contrahunt incolæ inter se, & cum aliis sine solemnitatibus ejusdem.*
143. *Idem est, si sponsus & sponsa illuc veniant animo transferendi domicilium.*
144. *Vel ibidem figendi quasi domicilium.*
 * *Quænam in specie sint illa loca, in quibus non est receptum Concil. Trid. Add. I. & II.*
145. *Quid, si illuc pergant solo animo contrahendi sine Parocho & testibus? Rationes dubitandi.*
146. *Non est validum tale Matrimonium, si habitatio non mutetur.*
147. *Solvuntur rationes in contrarium.*
148. *Valet autem, si transferatur domicilium.*
 * *Alius notabilis casus. Addit. I. & II.*
149. *Valent Matrimonia hæreticorum, si apud ipsos Tridentinum non est promulgatum.*
150. *Corollarium.*
151. *Quid juris si Catholici & Hæretici eodem templo utantur?*
 Sententia stans pro valore Matrimonii.
 Sententia negativa.
 * *Amplificatio dictorum.*
152. *Quid, si Parochus metu Infidelium absit, vel lateat?*
 * *Praxis revalidandi Matrimonium ex defectu Parochi nullum.*

142. QUÆ-

142. QUÆRITUR I. Quid ſentiendum ſit de Matrimonio contracto in loco, ubi Concilium Tridentinum in puncto Reformationis Matrimonii non eſt receptum? Reſp. I. Non tantum à duobus incolis talis loci, ſed etiam ſi quis è loco recepti Concilii ibidem contrahat cum incola illius loci non ſervata forma Decreti Tridentini, valide à talibus ibi contrahitur Matrimonium. Ita communis Doctorum. Ratio primæ partis habetur ex verbis Concilii Tridentini *num. 134.* relatis, quibus declaravit, Decretum ſuum non obligare, niſi poſt triginta dies à publicatione ejus, facta in Parochia; & conſequenter, ubi talis publicatio non eſt facta, valet adhuc Matrimonium clandeſtinum inter incolas illius loci, ſicut olim valuerat. Altera pars probatur ex eo: quia contractus matrimonialis eſt individuus; ergo, cum incola illius loci valide contrahat ſine dictis ſolemnitatibus, etiam viciſſim advena cum ipſo ibidem contrahens valide contrahit: ſiquidem contractus Matrimonii non poteſt claudicare, ſive valere ex parte unius, & non alterius.

143. Reſp. II. Si etiam utraque pars, id eſt, tam Sponſus, quam Sponſa, à loco recepti Concilii emigraverint ad locum non recepti Concilii ex cauſa transferendi verum domicilium, & ibidem contrahant, valebit Matrimonium ſine dictis ſolemnitatibus. Ita rurſum communis. Ratio eſt: quia tales hoc ipſo, quod illuc veniant animo figendi verum domicilium, ibidemque perpetuo manendi, jam

fiunt

fiunt incolæ loci illius, ejusque legibus obstringuntur; ergo valide contrahunt juxta morem illius loci, neque amplius adstringuntur legibus prioris domicilii, ubi Decretum Tridentinum viget, cum inde recesserint.

144. Resp. III. Insuper valide contrahitur Matrimonium sine dictis solemnitatibus, si quidem sese conferant ad locum non recepti Concilii animo ibidem figendi duntaxat quasi domicilium. Ita rursum Doctores communiter. Ratio est: quia Decretum Tridentinum non obligat in Parochia, in qua non est promulgatum, atqui per solum translationem quasi domicilii efficitur quis Parochianus alicujus loci, ita ut ab Ecclesiæ illius Parocho possit recipere Sacramenta *arg. c. Significavit. De Parochiis*, juncta Glossa *in Clem. 2. De Privilegiis*, ergo. Et sic v. g. Matrimonia Christianorum apud Turcas captivorum, vel commercii causa ibi degentium, sunt valida, quamvis contrahant non servata forma Tridentini, supposito, quod hoc ibi non fuerit promulgatum.

Additio I.

* Ut autem magis noscatur pro praxi in specie, ubinam fuerit Concilium Tridentinum promulgatum, vel non, volui ex variis Auctoribus, Wex, Kugler, Pichler, Neusser, la Croix &c. apponere similia loca: sic enim promulgatum est in Suecia, Saxonia, Prussia, Anglia, Scotia, Hybernia, Turcia, Dania, Pomerania, & in aliis Provinciis Septemtrionalibus,

libus, quæ à fide Catholica defecerunt ante annum 1563. quo Concil. Trident. absolutum est, vel saltem ante annum 1564. quo confirmatum, ac promulgatum fuerat. Econtra vero ante defectionem promulgatum est in Hollandia, ac Provinciis confœderatis; similiter censetur promulgatum sufficienter in Parochiis illis, in quibus equidem Catholici cum Hæreticis permixti vivunt; ast Catholici dictarum Parochiarum actu receperunt memoratum Concilii Tridentini Decretum post ejusdem debitam promulgationem. Item in Hungaria, & Silesia, imo etiam in Germania magna saltem ex parte, prout testis est Card. Pallavicinus apud Holzman hic *num. 403.* Quoad Poloniam, & Galliam saltem in aliquibus Locis dicitur non promulgatum. *

Additio II.

* Ponamus autem tales Germaniæ urbes, ubi in eadem civitate diversæ Parochiæ existunt, aliquæ Catholicæ aliæ Acatholicæ: censebiturne hoc Decretum Concilii Trid. irritans Matrimonia clandestina, afficere etiam Parochias Acatholicas? Respondeo: in talibus circumstantiis esse respiciendum ad tempus, quo defecerunt dictæ Parochiæ; nam, si factum esset ante illud Decretum, non obligaret id tales Acatholicos: secus, si primum postea, & facta jam memorati Decreti in simili Parochia promulgatione defecissent. Ubi, ut tacite præveniatur alicui objectioni, notandum ex

Fagna-

Fagnano, & Barbosa apud Reiffenstuel *Lib. 4. Decret. tit. 3. num. 118.* ad hoc, ut dictum Decretum obliget in aliqua Parochia, non æque, uti in aliis Legibus Pontificiis, sufficere, quod in Diœcesi sit promulgatum, sed requiri etiam promulgationem in illa ipsa Parochia, in qua prætenditur obligatio, ob specialem dispositionem Concilii Trid. *Sess. 24. cap. 1. De Reform. Matr.* *

145. Quæritur II. An, si illi, qui non sunt vagi, sed incolæ loci, in quo Tridentinum Concilium in puncto Reformationis Matrimonii est promulgatum, se conferant ad locum non recepti Tridentini solo animo ibidem sine Parocho, & Testibus contrahendi, valide contrahant Matrimonium? Ratio dubitandi, & Affirmativam tenendi est: quia *ratione contractus sortitur quis regulariter Forum*, ut habetur *cap. ult. De Foro competent.* & consequenter valide contrahit secundum leges illius loci, v. g. Matrimonium sine Parocho & Testibus. Accedit, quod talis videatur uti jure suo; atqui *nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur, l. Nullus ff. De Reg. Juris*, ergo. Tandem, quamvis hujusmodi intentio mala reddat actum illicitum, non tamen statim sequitur, eum esse invalidum; nam *multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem. arg. c. Ad Apostolicam. De Regularibus.* Et ob has, atque alias hujusmodi rationes non desunt, qui absolute censent cum Sanchez *lib. 3. de Matr. disp. 18. num. 29.* tale Matrimonium valere. Nihilominus

146. Resp.

146. Reſp. I. Præfati incolæ, ſi cum fraude, ac ſolo animo ſine Parocho & Teſtibus contrahendi illuc ſe transferant, habitationem vero non mutent, invalide contrahunt Matrimonium. Ita à Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Trident. Interpretum fuiſſe reſponſum, dictámque reſponſionem ab Urbano VIII. anno 1627. confirmatam, refert Lugo *Lib. 1. Reſponſ. Moral. Dubio 36.* Engel *tit. de Clandeſt. deſponſat. num. 20.* & Barboſa *cap. 21. de Offic. Parochi num. 93.* citans alias Declarationes Sac. Congregationis, & plures Doctores. Ratio eſt: quia *fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, c. Sedes. De Reſcriptis*, qualis fraus vel ideo hic intervenire cenſetur, quia egreſſus præciſè ad ſubterfugiendam Legem Tridentini factus, ſpecialiter eſt conformiter Declarationibus prohibitus. Adde, quod Concilium Tridentinum tales perſonas ex dicto fine exeuntes *ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddat*, & conſequenter, quamdiu manent Parochiani prioris loci, neque mutarunt habitationem, ubicumque reperiantur, nulliter ſic contrahunt: nam inhabilitatio perſonæ comitatur ipſam, ſicut umbra corpus.

147. Nec urgent rationes in oppoſitum *num. 145.* allatæ. Nam *cap. ult. De Foro compet.* procedit *regulariter:* fallit autem inter alia, quando perſona eſt inhabilitata ad ſic contrahendum. Ad alterum reſpondet Barboſa ibidem, ly *Nullus videtur* indicare, quod lex illa loquatur ſtante dubio: quia tunc juris præſumptione nemo cenſetur quid in fraudem, ſi-

ve

ve dolo facere. Ad ultimum dicitur, Regulam illam non semper procedere, ac præsertim tunc non habere locum, quando aliquid est præceptum tanquam pertinens ad formam actus.

148. Resp. II. Si vero incola talis transferat suam habitationem: seu domicilium solo animo, ut ibi absque Parocho & Testibus contrahat, valet Matrimonium sic contractum. Ita subditur in citata à Lugone Cardinalium responsione. Ratio est; quia per talem translationem habitationis censetur quis fieri Parochianus alterius loci in ordine ad Sacramenta recipienda.

Additio.

* Ast pones casum, quod quis exeat ad locum non recepti Concilii Tridentini neutiquam ex fine, ut illic occulte Matrimonium contrahere valeat, sed ex alio motivo, puta ratione mercaturæ; ubi tamen per accidens invenit occasionem occulte absque Parocho contrahendi cum alia, e. g. cum sua ancilla pariter illuc cum ipso egressa; quæritur, an tale Matrimonium sit invalidum, supposito, quod non simul habeat animum transferendi in talem locum domicilium, seu quasi domicilium, sed tantummodo aliquot diebus ibidem subsistendi, ac præterea nec compars ex contrahentibus sit vaga, aut inquilinus loci illius, in quo Concil. Trid. receptum non est? Respondeo tale Matrimonium adhuc probabiliter fore validum:

Ratio

Ratio fundamentalis est; quia ex una parte egressus è loco domicilii ex hoc motivo non legitur specialiter prohibitus: nec propter hoc motivum egrediens specialiter ad contrahendum alibi inhabilitatus, sicuti præcisè ex motivo contrahendi egrediens: ex altera verò parte generaliter quis ratione contractus in loco, quo contrahit, forum sortitur, quando persona specialiter non est inhabilitata illic contrahendi. Videantur Reiffenstuel *l. 4. Decret. tit. 3. num.* 123. & Pichler ibidem *num.* 14.*

Additio II.

* Dices in contra. Illud Matrimonium juxta dicta *num.* 138. non est validum, quod contrahitur absque præsentia Parochi NB. *proprii:* sed Matrimonium in casu fuisset tale; cum proprius Parochus respectu habentium aliunde domicilium vel quasi domicilium sit Parochus loci, in quo fixerunt tales dictum domicilium, aut quasi domicilium *arg. c. fin. De Parochiis.* & ubi alias etiam Sacramenta (puta Viaticum, & Extremam Unctionem) recipiunt: ergo. Ad hanc satis efficacem objectionem, ut defendatur sententia præsentis Auctoris in Jure Canonico *loc. cit.* probabiliter responderi potest, quòd in materia contractuum Parochus *proprius* dici posset non solùm Parochus *Domicilii*, vel *quasi Domicilii*, sed etiam Parochus *loci*, in quo contrahitur; cum juxta Juristas *ratione contractus* quis sortiatur forum, nisi specialiter inha-

bilitetur persona ad ponendum ibidem contractum, sicuti, juxta Declarationes Cardinalium apud Auctores inhabilitantur illi, qui eo fine exeunt ad locum non promulgati Concilii, ut ibidem Matrimonium contrahere possint. Videatur Schmalzgrueber *l. 3. Decret. tit. 3. num.* 110. *

149. Quæritur III. Quid diceneum de Matrimoniis Hæreticorum? Resp. I. Certum est, Matrimonia Hæreticorum esse valida, si in ipsorum Parochia Concilium Tridentinum nunquam fuit promulgatum, & præterea aliunde non interveniat aliquod impedimentum dirimens. Ratio patet ex verbis Concilii Trid. relatis *num.* 134. utpote, quod ad obligationem & robur sui Decreti requirit publicationem in unaquaque Parochia faciendam, simulque addit, ante lapsum triginta dierum à die primæ publicationis in Parochia factæ dictum Eecretum non obligare: & consequenter ibidem Jure antiquo validè contrahitur Matrimonium etiam sine præsentia Parochi ab incolis illius loci.

150. Infertur proinde cum Gobat *tr. 9. Theol. Experim. num. 458.* & aliis, quòd respectivè seu comparativè loquendo valeant pleraque Matrimonia Hæreticorum, si aliud non desit, quam præsentia Parochi. Etenim in plerisque respectivè Parochiis saltem in partibus Septentrionalibus omni ex parte hæreticis, non fuit ulla publicatio illius Decreti: quia pleraque illa loco jam defecerant ab Ecclesia, & Romano Pontifice, priusquam lucem aspiceret illa Constitutio Tridentina.

151.

151. Reſp. II. Utrum in locis & Parochiis, in quibus inter Catholicos & Hæreticos, eodem Templo utentes, datur *Simultaneum* (ùt vocant) éſtque à Catholicis promulgatum, atque receptum Decretum Concilii Tridentini, validè contrahant Matrimonium Hæretici coram ſuo Pſeudo-Paſtore, variant Theologi. Et quidem valere hujusmodi Matrimonia, ſuſtinent Tannerus *tom. 4. diſp. 8. q. 3. num. 122.* Layman *l. 5. tr. 10. part. 2. c. 4. num. 7.* Dicaſtillo & alii. Tum quia *error communis jus tribuit*; *arg. l. Barbarius §. de Offic. Prætorum*: tum quia ad validitatem Matrimonii juxta formam Concilii Tridentini ſufficit aſſiſtentia Parochi, etiam putativi; tum tandem, quia in dicto caſu videntur quoad effectum eſſe duæ Parochiæ, una Catholicorum ſub proprio Parocho Catholico viventium, altera Hæreticorum, in qua non fuit promulgatum neque receptum Decretum Concilii Tridentini.

Econtra ſententiam negativam tenent multi alii Doctores. Siquidem certum eſt, Hæreticos, velint, nolint, Legibus Eccleſiaſticis de jure obligari, quamvis defacto reſiſtant: ergo etiam obligantur quoad Legem irritantem Matrimonium ſine Parocho contractum, ſuppoſito, quod hæc Lex jam fuerit in illa Parochia ante introductam hæreſin recepta. Deinde, ut taceantur aliæ rationes, Sacra Congregatio Concilii, prout refert Gobat *loc. cit. n. 464.* Nuntio Apoſtolico in Belgio reſpondit, *Hæreticos quoque ubi Decretum c. 1. Concilii Trident. eſt publicatum, teneri talem formam obſervare;* &

 pro-

propterea etiam ipsorum Matrimonia, absque forma Concilii, quamvis coram Ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla atque irrita esse.

Additio.

Scio quidem, quod R. P. Pichler, qui *l. 4. Decr. tit. 3. num.* 15. cum Staleno *in Dissertat. Theologo-Politica c. 4. & seqq.* aliísque Germaniæ scriptoribus defendit affirmativam, nimirum talia Hæreticorum Matrimonia adhuc valerum quòd, inquam, dictus Auctor *loc. cit. n.* respondeat, Declarationem allegatam nec Belgium, quo missa est, amplius stringere ob varias circumstantias interea emergentes. Ego verò, cum multo plures adhuc similes Declarationes uniformes à Matthæucio *in Cautela Confessarii lib. 4. c. 8. n.* 101. ac ab aliis Auctoribus adducantur, & quidem novissimè apud Thenhaven, Bockhen, & apud Appollonium Holzman *Tom. 2. de Matrim. Tract. 2. n. 489* una recentissima die 4. Augusti, anno 1725. emanata, lectu sanè dignissima; hinc vix credo, Romæ contrariam approbari sententiam, quinimo S. Pœnitentiaria anno circiter 1718. contra eandem resolvit, similia Matrimonia esse invalida, uti testatur Elbel *de Sacramentis part. 3. Conferent. 12. num.* 299. Profectò à pari alia Ecclesiastica impedimenta dirimentia videntur ex mente Pontificis similiter afficere Hæreticos Germaniæ: ad quid enim alias Episcopi Germaniæ juxta dicenda *Dist. seq. qu. 1.)* peterent

terent ſpecialem facultatem à Curia Romana diſpenſandi in iisdem, poſito, quod Hæretici ad fidem convertantur, ſi dicta impedimenta Hæreticos non afficerent? Interea illud in hac controverſia magnis partium ſtudiis pro & contra in Germania agitata indubitatum eſſe videtur, in his partibus ſimilia Matrimonia ſaltem valere quoad certos effectus civiles ob bonum publicum v. g. ut filii reputentur legitimi, & ut poſſint, ſicut alii in Feudis, Fidei Commiſſis, Majoratibus, Hæreditatibus ſuccedere &c. Idem non ſolùm in ſuperiori Germania, ſed etiam in ditionibus Regi Hiſpaniarum ſubjectis procedere teſtatur Henno *Tr. de Matr. Diſp. ult. q. 3. art. 7.* quod credo potiſſimum ab allegato Auctore intelligi de Germania inferiori pro tempore, quo is ſcripſit, adhuc magna ex parte Regni Hiſpaniarum ſubjecta. Cæterùm quoad Matrimonia Hæreticorum cum Catholicis adhuc multa utilia videri poſſunt præcedenti §. 8. *

152. Pro coronide hujus materiæ de præſentia Parohi, & Teſtium reſtat notandum pro illis locis, ſeu Parochiis, in quibus Decretum Concilii Trident. *Seſſ. 24. c. 1. de Reform. Matr.* aliquando fuit receptum, & publicatum, poſtea verò per potentiam Hæreticorum, aliorúmve Infidelium expulſis Catholicis Sacerdotibus ampliùs obſervari non poteſt. Tunc enim, quando talis locus, ſeu Parochia Epiſcopo, & Parocho caret, aut ſaltem uterque horum, nullo conſtituto Vicario, ob metum Hæreticorum latet, ita ut tuto adiri non poſſit, ſi

 alius

alius Parochus, vel Sacerdos in loco propinquo existat, coram isto, & Testibus contrahatur Matrimonium. Quòd si etiam hoc commodè fieri nequeat, contrahatur coram duobus Testibus, &, si fieri potest, coram Notario, servatis cæteroquin de jure servandis; sicque validum erit Matrimonium. Et ita respondisse Summum Pontificem ad relationem Sac. Congregationis Concili, refert Fagnanus *in c. Si Clericus num. 58. De Foro compet.* & concordat Declaratio ejusdem Sac. Congregationis *de die 19 Januarii 1605.* cujus verba allegat Diana *part. 11. tr. 6. resol. 1.*

Additio.

* Cæteroquin pro praxi, si tu Confessariè in Confessionali invenias aliquos, quorum Matrimonium deprehendis, ac ex dictis eruis ob defectum Parochi debiti esse nullum, ne miseros hosce, & coram sæculo reputatos adhuc tanquam veros conjuges, qui modo tuum in sua perturbatione implorant officium, desolatos relinquas, sed alterutrius putatitiorum conjugum debitum Parochum accedas rogando, ut tibi det facultatem nomine suo assistendi alicui certo Matrimonio nulliter celebrato, nullatenus tamen manifestando huic ipsas personas invalidè ex defectu Parochi contrahentes. Quòd si Parochus hanc facultatem recuset, aut ipsi manifestare nolis, timendo, ne deveniat in notitiam personarum, scribe Episcopo, aut Vicario Generali alterutrius contrahentium specifi-

can-

cando casum, & motiva dandi facultatem, non autem nominando personas; ubi pro zelo suo haud dubiè tibi tribuet facultatem assistendi, si expediens judicaverit. Hac igitur facultate impetrata tales in Nomine Domini in occulto de novo conjunge in præsentia duorum Testium Religiosorum, vel aliàs silentio deditorum, qui strictissimè obligantur ad servandum Secretum. Quòd si nullitatem hujus Matrimonii haberes ex ipsa Confessione, deberes prius à Confitente petere licentiam assumendi ad ratificandum Matrimonium duos Testes silentiosos, nisi ipsimet conjuges putatitii velint tales denominare: alias enim frangeres Sigillum, cum assumpti à te Testes devenirent in notitiam nullitatis Matrimonii, quàm nullitatem tu non aliunde, nisi ex Confessione rescires. Cæterum, si quæ circa totam hanc materiam adhuc forsan deesse viderentur, *l. 4. Decretalium Tit. 3.* fusiùs poterunt reperiri. *

§. XV.

De Impedimento Raptus.

SUMMARIUM.

153. *Raptus quid?*
154. *Raptus est impedimentum dirimens Matrimonii.*
155. *Et quamdiu?*
Quid, si fœmina rapiat virum?

153. PER *Raptum* hoc loco intelligitur violenta puellæ extractio è domo parentum, & potestate, in ordine ad Matrimonium contrahendum. Dicitur, *violenta puellæ extractio:* quia ad Raptum requiritur violentia, vel physica per manuum injectionem, vel saltem moralis per minas, aut metum gravem illata: unde non sufficiunt solæ blanditiæ, vel preces, quibus puella educitur è domo paterna. Et additur, *ad Matrimonium contrahendum:* quia, si ob alium finem quis violenter abduceret puellam, non fieret talis Raptus, qui est impedimentum dirimens Matrimonium inter raptorem & raptam.

154. Porro Raptus sic commissus non solùm tunc est impedimentum dirimens Matrimonii inter raptorem & raptam, quando puella per vim abducta revera non consentit in Matrimonium (sic enim Jure naturæ Matrimonium foret nullum defectu consensus ad ejus valorem necessario requisiti) sed etiam tunc, quando puella postmodum quidem verè ac liberè consentit, adhuc tamen manet in potestate raptoris. Ratio est: quia novissimè in Concilio Tridentino *Sess. 24. c. 6. de Reform. Matr.* decretum fuit, inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris permanserit, nullum posse consistere Matrimonium.

155. Dicitur notanter, *quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit:* nam, si post raptum commissum puella rapta iterum separata fuerit à raptore, & in loco tuto ac libero constituta,

ac postmodum raptorem in virum habere consenserit, posse inter eam & raptorem consistere Matrimonium, docet ibidem citatum Concilium. Insuper, si fœmina rapiat virum in ordine ad Matrimonium secum ineundum, non orietur inde impedimentum dirimens Matrimonii, si postea vir consentire voluerit: quia Concilium Trident. *loc. cit.* loquitur solum de raptore & rapta, ac proinde Decretum ipsius, utpote correctorium Juris antiqui, simulque pœnale, non est extendendum ad fœminam raptricem viri. Sanchez *l. 7. disp. 13. num. 16.*

QUÆSTIO V.

De Dispensatione Impedimentorum Matrimonii.

SUMMARIUM.

156. *Dispensatio, quid?*
(*k*) Videatur Tr. 2. Dist. 4. n. 12. & seqq.
157. *Papa, in quibus impedimentis possit dispensare?*
158. *An Episcopus possit aliquando dispensare in impedimentis Matrimonii?*
159. *Quibus stantibus conditionibus fieri valeat?*
160. *Fundamentum dictæ assertionis.*
161. *An etiam quoad Matrimonium contrahendum dicta procedant? cum Additione.*
162. *Quid observandum sit in procuranda dispensatione impedimentorum Matrimonii?*

163. *I. Proponatur impedimentum rité in sua specie.*
164. *An exprimendum nomen ejus, pro quo petitur dispensatio,*
165. *II. Si plura concurrant impedimenta, omnia exponantur.*
166. *III. Impedimenta Cognationis, Affinitatis &c. explicentur in proprio gradu, Seq. Additio,*
167. *IV. Et unde sit contracta Affinitas &c.*
168, *V. Quæ alia sint aperienda?*
(l) Supra n. 159. citati.
169, *Quid consilii cum iis, qui post Matrimonium contractum sibi conscii sunt alicujus impedimenti?*
(m) Adde dicta Dist. 13. n. 86.
170. *Dispensatio, per quem petenda?*
171. *Et à quo, & quomodo?*
172. *An obtenta dispensatione Matrimonium coram Parocho & Testibus renovandum sit?*
173. *An ambo conjuges debeant scire nullitatem Matrimonii, ut renovent consensum?*
174. *An aliquando sufficere possit consensus sub conditione?*

* *Extenditur magis dicta materia ponendo notabiles Additiones quinque.*

156. **D**Iſpenſatio propriè dicta eſt Juris communis relaxatio, facta cum cauſæ cognitione ab habente legitimam poteſtatem. (k) Dicitur *ab habente legitimam poteſtatem*: quia diſpenſatio eſt actus jurisdictionis, ad quam requiritur legitima poteſtas. In propoſito igitur nomine *diſpenſationis* intelligitur ablatio impedimenti dirimentis Matrimonii, ſeu relaxatio legis illud imponentis, facta pro certis perſonis & caſibus in particulari. Dico notanter: diſpenſatio ad propoſitum eſt *ablatio impedimenti dirimentis*; in præſenti enim tantum tractamus de diſpenſatione circa impedimenta dirimentia Matrimonii: nam de præciſè impedientibus (qualia ſunt vota præcedentia perpetuæ caſtitatis, vel ingrediendi Religionem &c.) jam egimus *Tr. 6. Diſt. 3. qu. 4. & ſeq. Append.* Hoc prænotato, ſit

157. CONCL. I. Papa nequit propriè, & ſtrictè loquendo diſpenſare in impedimentis Jure naturali, ac Divino Matrimonium dirimentibus; poteſt tamen diſpenſare in omnibus impedimentis ſolo Jure Eccleſiaſtico illud dirimentibus. Ita omnes Doctores Catholici. Ratio primæ partis eſt: quia Papa non habet poteſtatem relaxandi Jus naturale, aut Divinum, cùm inferior non poſſit diſpenſare in lege Superioris. Ratio ſecundæ partis eſt: quia, ùt habetur *c. Propoſuit. de Conceſſ. Præbend.* Papa *ſecundum plenitudinem poteſtatis de jure doteſt ſupra jus diſpenſare.*

158. CONCL. II. Quamvis jure ordinario non

non possit Episcopus, nisi specialiter impetret Romæ facultatem, dispensare in impedimentis Jure Ecclesiastico dirimentibus Matrimonium, tamen in casu extraordinario, seu magnæ necessitatis, & concurrentibus certis conditionibus potest in ipsis etiam Episcopus pro Foro conscientiæ dispensare. Ita Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp. 40. num. 3.* Fagnanus *in c. Nimis num. 33. & seq. de Filiis Presbyt.* Gobat *Tract. 9. Theolog. Experim. num. 576.* Barbosa *de offic. & potest. Episcop. allegat. 35. num. 3. & seq.* Perez *disp. 44. de Matrimonio sect. 6.* Engel *tit. de Matrimonio sect. 6.* Engel *tit. de Matrimonio contra interdictum &c. §. 3. num. 11.* & alii.

159. Porro conditiones illæ, quæ requiruntur ad hoc, ut Episcopus secluso speciali privilegio possit dispensare saltem pro Foro conscientiæ in impedimentis, Matrimonionium duntaxat Jure Ecclesiastico dirimentibus, & cæteroquin dispensari solitis, sunt sequentes. I. Ut Impedimentum sit occultum. II. Ut Matrimonium jam sit contractum publicè, sive in facie Ecclesiæ, simulque præmissis denuntiationibus. III. Ut sit contractum bona fide, id est, absque scientia impedimenti: & hoc propter Concilium Trid. *Sess. 24. de Reform. Matrim. cap. 5.* quod contrahentes scienter inter gradus prohibitos vult separari, & spe dispensationis consequendæ carere: sufficit tamen, si unus ex conjugibus in bona fide fuerit. IV. Ut subsit gravis causa dispensandi, sive urgens necessitas: utputa, quod neque conjuges separari possint abs-

que

que ſcandalo, neque propter paupertatem, aut diſtantiam loci, & magnum periculum incontinentiæ pateat recurſus ad Summum Pontificem.

160. Et quidem ſtantibus præfatis conditionibus poſſe Epiſcopum diſpenſare pro Foro conſcientiæ, eſt communis, & propemodum certa ſententia. Ratio eſt: quia hoc videtur exigere Paſtorale Officium Epiſcoporum, ne alioquin oves ſubjectæ deſtituantur neceſſariis remediis, ſi Epiſcopus in caſu tantæ neceſſitatis, & concurrentibus dictis conditionibus non poſſet eisdem opportunè ſubvenire, & diſpenſare ſaltem pro Foro conſcientiæ. Unde tum Summus Pontifex præſumitur ejusmodi poteſtatem Epiſcopis tacitè concedere, idque ad evitandum manifeſtum periculum animarum: tum etiam hoc ipſum comprobare cenſetur ipſamet conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres, ac ſufficit ad acquirendam jurisdictionem.

161. Quinimò in caſu urgentiſſimæ neceſſitatis poſſet Epiſcopus, quando adeſſent reliquæ tres præcedentes conditiones, jure ordinario, ſeu citra novam ſpecialem facultatem, ac pro ſolo Foro interno diſpenſare in impedimento non ſolùm quoad Matrimonium jam contractum, verùm etiam quoad contrahendum; uti cum aliis docent Baſilius Pontius *l. 8, de Matr. c. 13. num. 6.* & Palao *part. 5. tr. 28. diſp. 4. punct. ult. §. 1. num. 9.* Non enim eſt credendum, Conditorem Canonem fuiſſe adeo ſtrictum, ut urgentiſſimæ ſimili neceſſitati noluerit per tale medium ſuccurrere. Sic fieri poſſe videtur, quando quis morti proximus ad legitimandos

libe-

liberos &c. citò deberet contrahere, & obstaret impedimentum occultum. Item, quando quis manè confitens reperitur habere occultum impedimentum, cujus manifestatio infamiam pariat, & cæteroquin jam omnia sunt parata ad nuptias, sine gravi diffamationis periculo haud differendas &c.

Additio.

* Adverte tamen insuper, quòd Episcopis Germaniæ præter hanc facultatem soleat Pontifex Supplicantibus aliam adhuc extraordinariam juxta dicenda *Dist. seq. num. 1* concedere potestatem dispensandi in quibusdam impedimentis Matrimonii dirimentibus, & quidem circa nonnullas personas quoad revalidandum Matrimonium jam antea contractum, quoad aliàs verò etiam quoad contrahendum, idque non solùm, uti præcedenter, pro solo foro interno, sed etiam pro externo; ubi insuper (uti rectè notat Karg *in suo Manuali p. 1. §. 5. num. 59.*) non requiritur tanta necessitas, ut dispensari valeat, quanta in priori, sed sufficit quævis rationabilis causa talis, ob quam alias ipsemet Papa dispensare solet, quales causæ plures enumerantur à Reiffenstuel *lib. 4. Decret. in Appendice §. 3. n. 69. & seqq.* *

162. Quæres I. Quid observandum sit in procuranda dispensatione impedimentorum Matrimonii? Resp. Petens dispensationem impedimentorum Matrimonii ante omnia attendat, ne in sua supplicatione exprimat falsum, aut oc-

cul-

cultet verum, quod in Jure præcipitur exprimi. Ratio eſt; quia alioquin diſpenſatio taliter obtenta foret nulla ac ob- vel ſubreptitia. Ne autam talis error committatur, erunt cumprimis ſequentia obſervanda.

163. I. Impedimentum, de quo petitur diſpenſatio, proponatur ritè in ſua ſpecie: nam, ſi unum exprimeretur pro alio, nulla foret diſpenſatio, v. g. ſi impedimentum Affinitatis ponatur pro impedimento Conſanguinitatis, aut econtra, non valebit diſpenſatio deſuper obtenta.

164. Petatur autem ejusmodi diſpenſatio tacito nomine ejus, pro quo petitur, ſi hæc pro ſolo Foro Conſcientiæ petatur. Quòd ſi verò poſtuletur diſpenſatio pro Foro externo, neceſſe erit exprimere & nomen, & cognomen, & Diœceſin, imò plerumque, & Parochiam, conditionémque petentium, prout in ſequenti Diſtinctione aliqua ſimilia exempla quoad praxin adducentur.

165. II. Si plura ſimul impedimenta concurrant, omnia ſunt in ſpecie exponenda: quia ſi unum ſolum impedimentum, quamvìs fortiùs, exponatur, vel de nullo (ùt vult Sanchez *l. 8. diſp. 23. num. 2.* citans alios) vel ad ſummum de ſolo expreſſo habebitur diſpenſatio, non de altero. Et hoc intellige, etiamſi plura illa impedimenta ſint ejusdem ſpeciei: unde, quando quis eſt affinis alteri ex duplici capite, utputa quia cognovit duas ejus conſanguineas, debet utraque affinitas explicari. Sanchez *loc. cit. diſp. 24. n. 5.*

166.

166. III. Impedimenta Cognationis, Affinitatis, ac publicæ Honestatis debent explicari in proprio gradu, id est, num petentes dispensationem sint conjuncti in primo, secundo, tertio aut quarto gradu; item, an conjunctio consanguinitatis, seu affinitatis sit in Linea recta, vel transversali; & si in transversali, an sit in gradu æquali, vel inæquali; hæc enim omnia reddunt dispensationem magìs vel minùs facilem, ac pro ipsa obtinenda requiritur major vel minor causa.

Additio.

* Ubi tamen ex ipso Auctore *l. 4. Decret. in Appendice num. 181.* bene notandum est, quòd, si dispensatio non petatur pro foro etiam externo, sed præcisè pro solo foro interno, necesse non sit, ut in Linea transversali inæquali præter remotiorem exprimatur quoque gradus propinquior; cùm in Linea transversali inæquali alias juxta Regulam universalem jam assignatam duo inter se plus non distent, quàm distat remotior à stipite communi ex una parte, ex altera autem assignari nequeat, quòd SS. Pontifex pro solo foro interno requirat in simili casu expressionem alterius gradus propinquioris. Nihilominus tamen, si dispensatio peteretur quoque à Dataria pro foro externo, omnino requireretur, ut simili casu in Supplica vel fiat mentio quoque de gradu propinquiori, vel, si ea facta non fuerit, saltem ante executionem dispensationis obtineatur aliud à Sac. Congregatio-

gatione Decretum, declarans, gradum propinquiorem non obſtare. Videatur de hoc fuſius præſens Auctor *l. 4. Decret. in Appendice n. 163. & ſeqq.*

167. IV. Exprimatur, utrum Affinitas ſit contracta ex copula conjugali, vel fornicaria: item, an publica honeſtas orta fuerit ex ſponſalibus de futuro, vel ex Matrimonio rato.

168. V. Si petitur diſpenſatio impedimenti poſt Matrimonium jam contractum eſt addendum, ac explicandum, an Matrimonium illud fuerit ſcienter contractum cum impedimento dirimente, vel cum ſpe ſic facilius impetrandæ diſpenſationis, aut non ſervatis trinis denuntiationibus, nec ne. Et hoc ratione Decreti Concilii Trident. *Seſſ. 24. De Reform. Matr. c. 5.* (*l*) Inſuper, ſi in caſu urgentis neceſſitatis petatur diſpenſatio ab Ordinario loci, addendum eſt, atque oſtendendum, hic revera adeſſe urgentem neceſſitatem, & alias conditiones ſuperius recenſitas, ut ſic eidem conſtet, ſe hic & nunc diſpenſare poſſe pro Foro conſcientiæ. Notetur tamen hic, uti jam *n. 160.* fuit annotatum, quod in Germania Epiſcopi juxta dicenda *qu. 1. ſubſequentis Diſt.* ſoleant Romæ inpetrare in certis impedimentis facultatem diſpenſandi etiam independenter ab allegatis ſupra conditionibus; hæ enim ſolummodo intelliguntur requiſitæ in caſu, ubi Epiſcopus cæteroquin non eſt præditus aliqua ſpeciali facultate diſpenſandi.

169. Quæres II. Quid conſilii ſit cum iis qui poſt Matrimonium jam publice contra,

ctum sunt sibi conscii alicujus impedimenti dirimentis? Resp. I. Si impedimentum dispensabile est, petendam esse dispensationem vel à Papa, si ad ipsum patet aditus, vel ab Episcopo sive Ordinario loci, si is vel ex speciali privilegio Apostolico facultatem dispensandi obtinuerit, vel saltem hanc habeat pro Foro conscientiæ in casu urgentis necessitatis, atque periculo incontinentiæ. Interea tamen putativi conjuges, & conscii talis impedimenti tenentur abstinere ab omni actu conjugali: utpote cum alióquin ob nullitatem Matrimonii committerent grave peccatum fornicationis. (*m*) Proinde interim vel debent cohabitare, & vivere tanquam frater & soror ln vera continentia, vel (ob periculum incontinentiæ) sub specie cujusdam peregrinationis, aut alterius negotii peragendi ab invicem sequestrari, donec obtenta sit dispensatio.

170. Resp. II. Quando impedimentum est occultum, ac præsertim, si oriatur ex aliquo crimine, petiturque dispensatio pro Foro conscientiæ, ordinarie consultum est, ut ipsemet Parochus, vel Confessarius de licentia pœnitentis, ejusdemque expensis in mittendo nuntio faciendis hujusmodi dispensationem procuret, tacito tamen nomine eorum, qui tali impedimento laborant, vel fingendo aliud nomen, v. g. Stichii, Berthæ, aut litterarum *A. Vir*, *B. Fœmina*; sic enim non periclitabitur bona fama indigentium dispensatione.

171. Resp. III. Quando est dispensatio pro Foro conscientiæ petenda à SS. Pontifice, non est

est necesse litteras inscribere ipsi Summo Pontifici, sed (nisi habeatur qualificata persona intermedia, v. g. procurator Generalis Ordinis, vel Agens Romæ causas sui Ordinarii, per quem melius possit negotium expediri) sufficit eas dirigere ad Majorem Pœnitentiarium, in hunc modum: *Eminentissimo & Reverendissimo Domino, Domino S. R. E. Cardinali Majori Pœnitentiario Romam.* Is enim pro sua humanitate, charitateque libenter omnes audiet, & litteras jubebit expediri, dummodo in ipsis literis rite apponatur locus, in quem sint remittendæ litteræ, v. g. in hæc verda: *Dignetur Eminentia Vestra rescribere mihi N. N. per Mantuam, Ratisbonam, & dehinc in Oppidum N.* Et specificetur locus ultimatus bene. Quod si vero pro Foro conscientiæ sit petenda dispensatio ab Episcopo loci, ordinariè litteræ dirigendæ sunt ad Reverendissimum Dominum Vicarium Generalem, sive Officialem p. t. existentem, qui earundem expeditionem postmodum jam rite ordinabit, dummodo & ipse moneatur in litteris de loco, quorsum, & ad quem responsio sit dirigenda. Vide etiam, & cum grano salis applica dicenda *Dist. seqq. n. 24.*

172. Resp. IV. Quamvis Matrimonium antea ratione occulti impedimenti nulliter contractum à conjugibus per novum mutuum consensum, post impetratam dispensationem habendum, necessario sit renovandum: tamen quando illud coram Parocho, ac duobus Testibus jam semel est initum, non obstante, quod fuerit invalidum ob occultum impedimentum,

ejusmodi Matrimonium ablato postmodum impedimento per legitimam dispensationem non est iterum in facie Ecclesiæ, seu coram Parocho ac duobus Testibus necessario celebrandum. Ita cum aliis Sanchez *l. 2. de Matr. disp. 37.* ubi etiam ex Navarro refert, ita declarasse S. Pium V. Et merito: nam tale Matrimonium revera non est clandestinum, hoc ipso enim, quod Parochus & Testes ignorent ejusmodi impedimentum, utpote ocultum, Matrimonium illud sufficienter probatur in facie Ecclesiæ, quamvis postea sublato per dispensationem impedimendo clam revalidetur, Sufficit proinde, quod ambo putativi conjuges denuo renovent mutuo consensum suum matrimonialem, etsi nemo alius adsit.

173. Dicitur eotanter, *ambo conjuges*; nam non sufficit consensus unius duntaxat partis, cum Matrimonium non nisi mutuo consensu contrahatur. Hinc, si illud fuit nullum ob occultum impedimentum, ordinarie & quando commode id fieri poterit, oportet conjugem impedimenti ignarum reddere certiorem de nullitate prioris Matrimonii (etsi non sit necesse, causam hujus nullitatis manifestare) ut mutuus denuo consensus præstetur. Nam alióquin conjux ignara prioris nullitatis non censetur per solam copulam & cohabitationem juxta valdè probabilem sententiam renovare consensum pro convalidando Matrimonio, cum persona ignara impedimenti faciat omnia in virtute prioris consensus, qui nullus fuit. Scotus 4. *dist. 35. qu. un. §. Respondeo, primus consensus,* & alii.

174. Quod

174. Quod ſi vero dicta notificatio fieri nequeat ratione ſcandali, vel infamiæ, ut quia alter conjux putativus, ſi foret conſcius nullitatis Matrimonii, non amplius eſſet conſenſurus, aut gravem ſuſpicionem de occulto alterius crimine conciperet, tunc ſufficere poterit renovare mutuum conſenſum ſub ſimili forma: *Volo tecum ex nunc ita contrahere, ut, ſi jam non eſſet validum inter nos Matrimonium, illud nunc inire velim.* Et altera pars reſpondeat: *Volo & ego ſimiliter.* Sanchez *l. 4. diſp. 36. n. 5.*

Additio I.

* Alium adhuc modum in ſuo Jure Canonico ſuggerit Reiffenſtuel *l. 4. Decret. in Appendice de Diſpenſat. n. 603.* & ex ipſo Pichler *l. 4. Tit. 17. n. 55.* ut nimirum dictante neceſſitate, & circumſtantiis ipſemet Confeſſarius ſubinde hoc negotium in ſe ſuſcipiat, & conjugi nullitatis ignaro exaggeret, quam neceſſariæ, & utiles ſint gratiæ Sacramentales ad onera Matrimonii facilius ſufferenda, quæ tamen non ita à DEO dantur, quando Matrimonium, uti facile contingere poteſt, fuiſſet nulliter contractum. His præmiſſis conjugibus forſan intra ſe non adeo convenientibus (nam alias non foret magnum periculum elicidendi conſenſum expreſſum & explicitum ex parte ignorantis impedimentum) ſuadeat, ut inter ſe de novo contrahant uno e. g. dicente: Si *ex aliqua cauſa Matrimonium noſtrum non eſſet validum, volo tecum ex nunc coutrahere*, altero autem reſpondente: *volo*

pariter & ego tecum contrahere. Quod si taliter faciant, Matrimonium censetur de novo contrahi, & præterea gratiæ Sacrametales conjugibus adeo salubres conferuntur. Notetur autem bene, quod altera compars ignara impedimenti debeat dicere, *volo tecum contrahere*: non autem NB *vellem contrahere, si Matrimonium esset nullum.* Nam ly *vellem* potius indicaret consensum de futuro, quam de præsenti Matrimonio.*

Additio II.

* Ponamus autem, quod uxor, quæ ante Matrimonium e. g. cum fratre sui mariti perfecta copula carnali peccaverit, sicque ob impedimentum affinitatis Matrimonium contraxit nullum, ponamus (inquam) quod uxor talis habeat virum astutum, qui jam noscit, quod similes modi loquendi occulte tendere soleant ad revalidanda Matrimonia ob præcedens quodpiam latens impedimentum nulliter contracta, hincque, cum alias non multum amet uxorem, ac præterea sit zelotypus, valde grave exinde periculum immineat ingentium scandalorum, suspicionum, jurgiorum, ac etiam forsan dissensus positivi in revalidationem. Quid in his angustiis uxori, quæ Romæ super suum impedimentum occultum impetravit à Pœnitentiaria dispensationem, ulterius, ut Matrimonium revalidetur, erit agendum, præsertim si putatitius maritus facta per dispensationem prioris impedimenti ablatione adhuc ante revalidationem petierit ab uxo-

uxore debitum conjugale, utpote ignarus impedimenti? Reſpondi ad hoc in *Theoria & Praxi Ingolſtadii anno 1710. edita Diſp. 2. Caſ. 5. n. 53.* in tantis anguſtiis, & difficultatibus poſſe tandem juxta Bonacinam, & Gobat admitti in praxi contrariam ſententiam Ledeſmæ, Soto, & Henriquez, ut nimirum ſola pars conſcia impedimenti eliciat expreſſe novum conſenſum: nam altera pars inſcia impedimenti ſaltem adhuc juxta probabilem ſententiam (quamvis quamplures DD. cum Reiffenſtuel doceant contrarium) cenſetur in facto, & actu exercito habere ſufficientem conſenſum ad Matrimonium; quia is petendo debitum exercet copulam affectu maritali, non autem fornicario, conſequenter vult adhuc Matrimonium. Et ita in tanta neceſſitate hanc praxin etiam admittit noſter Syrus Placentinus pœnitentiarius Lateranenſis in ſua dilucidatione Romæ auno 1699. ex voluntate Summi Pontificis impreſſa, & per ſubſtitutum à Reverendiſſimo Magiſtro Sacri Palatii plurimum commendata, quem vide *parte 2. cap. 2. fol. apud me 228.* Similiter in tantis anguſtiis concedit noſter Tiburtius Navarrus pariter Pœnitentiarius Apoſtolicus in ſua *Manuduct. ad praxin part. 2. c. 3.* prope finem, quem libellum Carolus Stradiotti S. J. Pœnitentiarius Apoſtolicus ad S Petrum juſſu Reverendiſſimi Magiſtri Sac. Palatii deputatus Cenſor magnis laudibus deprædicat. Accedit noviſſime R. P. Pichler *l. 4. Decret. Tit. 17. n. 55.* ad finem. *

Additio III.

* Dices I. Juxta Innocent. XI. quando agitur de valore Sacramenti, non licet ſequi opinionem probabilem relicta tutiore: atqui illa ſententia, quæ docet revalidari Matrimonium, etſi altera pars explicite per verba de novo non conſentiat, ſolummodo ad ſummum eſt probabilis, & contraria tutior; ergo Reſp. diſting. maj. non licet ſequi ſententiam probabilem in materia Sacramentorum relicta tutiore, regulariter, conced. in caſu tali extraordinario, emergente graviſſima neceſſitate, nego. Et ita ſentiunt etiam poſt Propoſitiones damnatas ſcribentes AA. Cardenas in *Criſi. Theolog. Diſſertat.* 2. *c.* 8. *art* 13. *q.* 3. Banholzer in Ethica Chriſtiana *art.* 11. *n.* 109. Illſung *Tract.* 1. *Theol. pract. Diſtinct.* 1. *art.* 7. *§.* 1. *num.* 77. & 78. la Croix *l.* 6. *Theol. Moral. p.* 1. *n.* 119. Nec credo, ſententiam Syri Placentini & Tiburtii Navar. utriusque Pœnitentiarii Apoſtolici à Magiſtro Sac. Palatii fuiſſe toleratam, ſi contineretur ſub Propoſitionibus damnatis Innocentii XI. Illud tamen ex hoc fundamento gratis admitto, quod altera pars conſcia impedimenti teneatur in revalidatione elicere conſenſum expreſſum, cùm id facere poſſit faciliter, Sicque debeat in hoc puncto, ubi agitur de valore Sacramenti, ſe accomodare ſententiæ tutiori, & ſimul probabiliori. *

Ad-

Additio IV.

* Dices II. Sententia, quæ tenet, ad revalidandum Matrimonium sufficere copulam affectu maritali exercitam, est tantum tenuiter probabilis: sed sententiam tantum tenuiter probabilem neque in necessitate quoad præsentem materiam sequi licet; ergo. min. prob. quamvis enim in extrema necessitate, & absente alia materia liceat quempiam conditionate baptizare in materia, quæ tantum tenuiter probabiliter est valida, id tamen non licet in casu, quo talis sententia tenuiter probabilis habet sibi annexum alium actum intrinsece malum, prout est copula carnalis, quæ non est conjugalis: etenim, si tantum est tenuiter probabile, adesse hic & nunc verum conjugium, pariter erit tantum tenuiter probabile, copulam exinde exercitam esse conjugalem; nam copula est talis, quale est ipsum conjugium. Quis autem dicet, licitam esse copulam, quæ nullam gravem rationem pro se, sed tantum tenuiter probabilem habet, quod sit conjugalis; econtra gravissimas rationes contra se, quod nimirum sit fornicaria? Resp. Si major hujus Syllogismi esset vera, argumentum efficacissime urgeret, prout patet rem intimius consideranti, ego autem ob rationes superius allegatas nego major. nam illa sententia non solum tenuiter, sed vere est probabilis, quamvis minus tuta, qualem etiam in materia Sacramentorum in extrema quasi necessitate sequi licet juxta jam dicta. *

Additio V.

* Instabis. Quando dispensatur Romæ in impedimento occulto, solet ordinarie hæc clausula addi, ut, antequam de novo Matrimonium contrahatur, pars ignara impedimenti de nullitate prioris consensus certioretur, ita tamen caute, ut latoris delictum nunquam detegatur: ergo non licet praxis sententiæ proxime allegatæ, ubi pars ignara non certioratur de nullitate Matrimonii. Respond. inprimis hoc argumentum probare nimium, nempe quod neque licerent formulæ quoad revalidandum Matrimonium suuperius *num.* 174. & subsequenti Additione I. adductæ; cum nec ibidem proprie pars ignara impedimenti de eodem certioretur, uti consideranti patet. Respondet II. Tiburtius Navarr. *p.* 2. *c.* 3. declarando hanc clausulam, nimirum quod ea non ponatur tanquam conditio necessaria sine qua non, sed ad meliorem instructionem Confessarii, ut nimirum ille elicere curet ex utroque conjugum consensum positivum per verba expressa, si citra gravia exinde mala subsecutura fieri possit. De quo Sanchez *l.* 8. *disp.* 24. *n.* 61. Sæpe enim (pergit ulterius Navar.) dispensationes suo valore frustrarentur, si esset conditio necessaria, quia sæpe contingit, non posse nullitatem detegi absque periculo detegendi delictum, maxime si impedimentum sit ex parte fœminæ, ut multoties contigisse ipsa experientia demonstrat. *

DISTIN-

DISTINCTIO XV.

Additionalis, in qua continetur Praxis obtinendi Dispensationes quoad impedimenta Matrimonii.

* Equidem tota hæc Distinctio meras continet Additiones; quia tamen sub hac forma jam posui in quarta Editione, ac taliter sub numeris marginalibus primo Indici Auctoris inserui, volui in præsenti nihil immutare ad vitandam confusionem. *

QUÆSTIO I.

Quomodo practice ab Episcopis possit impetrari Dispensatio etiam pro Foro externo.

SUMMARIUM.

1. *Quandonam dispensare queant tam pro Foro interno, quam externo Episcopi.*
2. *Enumerantur facultates dispensandi in specie.*
* *Declaratur facultas dispensandi cum pauperibus in tertio, & quarto gradu Addit. I. & II.*
3. *Quid in executione dispensationis pro Foro externo Episcopi observare debeant?*
4. *Formula talis dispensationis.*
* *Eormula Dispensationis pro solo Foro interno in*

in casu necessitatis quoad inpedimenta, in facultate extraordinaria dispensandi non comprehensa.

1. PRÆSUPPONENDUM ex dictis præcedentis Distinctionis *Additione post n. 161.* quod, quando Reverendissimi Ordinarii Germaniæ ad præviam eorum supplicationem impetrant specialem facultatem dispensandi circa certa impedimenta Matrimonii, eamdem potestatem non solum pro Foro interno, & cum certis conditionibus, de quibus in ultima Quæstione præcedentis Distinctionis mentio facta est, sed etiam pro externo exercere valeant, & quidem etiamsi tale impedimentum foret publicum, atque pateret cæteroquin recursus ad Summum Pontificem Ratio est: quia hæc potestas est absolute concessa: verba autem generalia generaliter sunt intelligenda, maxime in beneficio supremi Principis, & in materia favorabili, qualis est facultas dispensandi concessa à Summo Pontifice Reverendissimis Ordinariis Germaniæ.

2. Sunt autem facultates, quæ Reverendissimis Ordinariis Germaniæ plerumque ad Eorum supplicationes circa præsentem materiam concedi solent, sequentes.

Primò. Potestas dispensandi in 3. & 4. gradu simplici & mixto tantum cum pauperibus in contrahendis, in contractis verò cum hæreticis conversis etiam in 2. simplici & mixto, dummodo nullo modo attingat primum gradum, & in his casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

Secun-

Secundò. Diſpenſandi ſuper impedimento publicæ honeſtatis Juſtitiæ, ex Sponſalibus proveniente.

Tertiò. Diſpenſandi ſuper inpedimendo criminis, neutro tamen conjugum machinante mortem, ac jus petendi debitum amiſſum reſtituendi.

Quartò. Diſpenſandi ſuper inpedimentis cognationis Spiritualis præter levantem & levatum.

Quintò. Hæ vero diſpenſationes matrimoniales non concedantur, niſi cum cauſula, *dummodo mulier non fuerit rapta*, &, *ſi rapta fuerit, in poteſtate raptoris non exiſtat*; & in diſpenſationibus hujusmodi declaretur expreſſe, illas concedi tanquam à Sedis Apoſtolicæ Delegato, ad quem effectum etiam tenor hujusmodi facultatum inſeratur cnm expreſſione temporis, ad quod fuerint conceſſæ: alias nullæ ſint.

Sextò. Conceditur poteſtas communicandi has facultates in toto, vel in parte, prout opus eſſe ſecundum ejus conſcientiam judicaverit, Sacerdotibus idoneis in converſione animarum laborantibus, & præſertim tempore ſui obitus, ut Sede vacante ſit, qui poſſit ſuplere, donec Sedes Apoſtolica certior facta, quod quamprimum ſieri debebit, per Delegatos, aut per unum ex eis alio modo provideat.

Septimò. Utendi eisdem facultatibus in Civitate, & Diœceſi N. tantum.

Octavò. Ac prædictæ facultates gratis, & ſine ulla mercede exerceantur &c. His præſuppoſitis, & præſcitis, ſi quis ſimili impedimento labo-

laborare dignoscatur, & habet gravem causam dispensandi, refugiat, per se, vel per Confessarium ad suum Ordinarium tali facultate præditum, & instruat debite Supplicam conformiter dictis præcedentibus.

Additio I.

* Quæres I. Dum Episcopis conceditur potestas dispensandi etiam pro Foro externo *cum pauperibus*, in gradu tertio vel quarto ad invicem consanguineis quoad contrahendum Matrimonium, quid per ly *pauperes* intelligatur? Resp. intelligi non solum mendicos, verum etiam alios, qui attento suo proprio statu, & consideratis aliis circumstantiis vere indigent, & difficulter transigunt vitam decenter & statui suo conformiter. Ratio est; quia etiam isti sunt vere pauperes. Attendendum tamen, ne in præsenti mentiatur iniquitas sibi, quando nimirum alias pro luxu, & pompa non desunt media talibus. Notandum ulterius, quod, dum conceditur hic Episcopis Germaniæ facultas dispensandi cum pauperibus, non inveniatur huic gratiosæ concessioni inserta tanquam necessario conditio *sine qua non*, ut nimirum dispensandi sint simul *miserabiles personæ*, prout tamen desideratur, si Romæ dispensatio à Dataria impetratur *in forma pauperum* uti videri potest in Jure Canonico hujus Auctoris *Lib. 4. Decret. in Appendice §. 8.* *

Ad-

Additio II.

* Quæres II. An, dum in ordine ad contrahendum Matrimonium datur Episcopis potestas dispensandi cum pauperibus *in tertio & quarto gradu simplici & mixto*, an (inquam) vi dicti privilegii Episcopi dispensare possint in gradu *tertiò* mixto cum *secundò*? Ratio affirmandi videtur esse; quia vi hujus Concessionis, & vi verborum in facultate dispensandi allegatorum, videtur æqualiter potestas concessa respectu *tertii* ex una, & respectu *quarti gradus* ex altera parte: ergo, cum vi horum verborum in facultate expressorum Episcopi possint dispensare in gradu *quartò* simplici aut mixto cum gradu *tertiò*, poterunt pariter dispensare in gradu *tertiò* simplici, aut mixto cum gradu *secundò*. Et ita quidem sentit Pichler in Decisionibus casuum *Part. poster. l. 4. Casu 137.* ac præter hanc etiam alias affert rationes plane non spernendas. His tamen non obstantibus Resp. obesse huic sententiæ stylum Curiæ Romanæ nolentis dare facultatem dispensandi in gradu *secundò*, nisi id explicite exprimat, prout facit, quando tribuit facultatem dispensandi cum hæreticis in revalidatione Matrimonii antea invalide contracti. Et ita mihi, desuper consulenti, responderunt duo Viri valde docti, atque in stylo Curiæ Romanæ plurimnm experti ex duabus distinctis Diœcesibus, testaturque novissime Apollonius Holzman *in sua Theolog. Moral' Tom. 2. Tr. 2. De Matrim n. 683.* eodem modo Roma responsum fuisse Reverendissimo Suffraganeo & Vicario Gene-

Generali Coloniensi ad annum 1694. Haud dubie autem S. Sedis est, interpretari mentem suam. Quare in Diœcesi Frisingensi Charta Visitationis edita anno 1733. fol. apud me §2. v. *Ulterius advertendum*, similes pauperes remittit ad Nuntium Viennensem, cum Nuntiis Apostolicis soleat concedi facultas dispensandi saltem in gradu 2. affinitatis provenientis ex copula illicita, prout similem formulam cum suis limitationibus refert la Croix *l. 6. p. 3. n. 832. puncto 36.* Imò etiam subinde in Consanguinitate, prout dicitur fuisse concessum Internuntio Bruxellensi teste Holzman *loc. cit.**

3. Quæres III. Quid in executione similis dispensationis, pro Foro etiam externo) dandæ, observari debeat? Resp. Postquam se prævie Episcopus informavit de veritate precum (uti est necessarium, si dispensatio datur etiam pro Foro externo) dicta dispensatio formanda erit in scriptis; ubi quoque inseri debent I. Potestas delegata. II. Tenor hujus facultatis. III. Tempus, quoad usque se extendat dicta facultas: uti omnia ista requisita patent in ipsa Bulla seu brevi concessionis, ubi ordinarie hæc reperiuntur inserta: qualiter adjungitur formula quædam, quomodo soleat eadem quoad pauperes v. g. in 3. vel 4. gradu consanguineos ab Episcopo dispensandos in scriptis dari: quæ formula cum grano salis, & omittendis omissis applicari quoque poterit, si ab Episcopo concedatur dispensatio in impedimento criminis notorio,

notorio, vel in impedimento publicæ honestatis etiam pro Foro externo.

4. *N. N. DEI & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Diœcesis N. Sacri R. I. Princeps* (specificentur hic nomen & cognomen Episcopi, item ipsa Diœcesis, in qua Episcopus existit) *Universis & singulis præsentes visuris, lecturis, & audituris notum facimus, quod N. & N. pauperes humillime nobis supplicaverint, ut cum eis in tertio consanguinitatis gradu simplici, quo conjuncti existunt, ob factum defectum dotis ipsius sponsæ, in ordine ad contrahendum Matrimonium dispensare clementissime dignaremur. Nos igitur, quia Sanctissimo Domino Nostro Papa Clemente XII.* (si alius Pontifex concesserit, ille specificetur) *speciali facultate delegata desuper anno, Die Mensis ad quinquennium Nobis concessa muniti existimus tenoris, ut sequitur:* Damus etiam licentiam dispensandi in tertio & quarto gradu consanguinitatis simplici & mixto tantum cum pauperibus in contrahendis &c. *Vi delegatæ Nobis potestatis Apostolicæ allegatæ cum memoratis N. & N. utpote pauperibus, ex causa Nobis satis cognita, & probata, in Domino dispensamus, & dispensatum declaramus, dummodo mulier non fuerit rapta, vel si rapta fuerit, in raptoris potestate non existat, servatis in reliquo servandis de Jure. In quorum fidem &c. Datum &c.*

Additio.

* Quæres ultimo. Quid agendum, si impedimentum dirimens fuerit tale, quod non continetur in facultate illa dispensandi vi specialis

Privilegii Apostolici; bene tamen ob periculum in mora propter incontinentiam &c. necdum censetur extra sphæram Juris ordinarii ejusdem Episcopi, de quo actum erat *Dist. præced. n. 158. & seqq.* E. g. ponamus, quod Titia uxorata ante Matrimonium copula perfecta peccaverit cum fratre mariti sui, & ignorans latere impedimentum exinde *Affinitatis in primo gradu* respectu mariti moderni, bona fide, & in facie Ecclesiæ contraxerit Matrimonium; ubi ex longiori dilatione dispensationis, primum Romæ impetrandæ, oriretur periculum diffamationis, aut certe incontinentiæ ex parte mariti, vel etiam ex parte uxoris. Quo casu equidem nequiret dispensare Episcopus vi extraordinarii privilegii; cum inibi in facultate non contineatur, bene tamen jure ordinario in Foro interno, & post contractum jam bona fide Matrimonium, ac ubi est periculum in mora. Qua data hypothesi, dum aliquis Confessarius missertus Titiæ, scripsit ad Reverendissimum Vicarium Generalem Diœcesis ipsius Titiæ, sequens tulit

Responsum.

Committitur Confessario ex approbatis ab Ordinario, per Titiam specialiter eligendo, potestas dispensandi circa impedimentum Affinitatis, cum marito suo contractæ ob præcedentem copulam, cum fratre ipsius habitam: in Foro tamen conscientiæ tantum, ac dummodo impedimentum sit occultum, & adsit periculum incontinentiæ. Injun-

Injungatur tamen Pœnitentia gravis & ſalutaris. Signatum &c.

Ita erat Reſponſio. Subinde tamen in reſpondendo ad ſimiles Supplicas Reverendiſſimi Ordinarii ſolent ſe accommodare Stylo S. Pœnitentiariæ. Nota autem, quod in Pœnitentiaria per Pœnitentiam *ſalutarem* intelligatur injunctio illius boni operis, quod eſt valde proportionatum *perſonæ* diſpenſandæ & fini, ob quem imponitur: per *gravem* vero talis, quæ ſuo modo aliqualiter premit delinquentem; ubi tamen vel maxime opus etiam eſt prudentia, & diſcretione Confeſſarii. Videatur circa modum explicandi ſimiles pœnitentias noſter Syrus Placentinus Pœnitentiarius in ſua dilucidatione jam ſuperiori Diſtinctione *Additione II. poſt num. 174.* allegata. *

QUÆSTIO II.

Quomodo practice circa impedimenta Matrimonii poſſit Diſpenſatio obtineri à Sacra Pœnitentiaria pro Foro interno?

SUMMARIUM.

5. *Quandonam Supplica Diſpenſationis ad Pœnitentiariam, & quando ad Datariam dirigi debeat?*
6. *In quibus caſibus Sacra Pœnitentiaria diſpenſet?*
7. *Ob quas cauſas diſpenſet?*

8. *Ponitur Casus dispensationis.*
9. & 10. *Prævia interroganda, antequam fiat Supplica.*
11. *Formula petendæ Dispensationis in consanguinitate.*
12. *Rescriptum ad talem Formulam expeditum.*
* *Supplica seu formula petendi dispensationem quoad Affinitatem, & Rescriptum ad eandem expeditum. Addit. I.*
* *Observanda ab Executore talium Rescriptorum, præsertim quoad Legitimationem prolis. Addit. II. & III.*
13. *Quoad alias Formulas, vel clausulas Rescriptorum, remissive.*
14. *Explanatio Abbreviaturarum.*

5. SCIENDUM I. Quod juxta jam aliqualiter dicta duplex Tribunal Romæ erectum sit à Summo Pontifice, ad quod pro impetrandis Dispensationibus recurri potest. Primum solummodo pro Foro interno & conscientiæ, vocaturque *Sacra Pœnitentiaria*. Alterum pro Foro externo, & appellatur *Dataria*. Quod notandum Confessariis; nam, si quoad solum Forum internum pro suo pœnitente vellent petere Dispensationem, ad illud primum Tribunal litteras supplices dirigere oportet, nec debent exprimere vera nomina & cognomina dispensandorum, sed solummodo ficta; aut litteras A. B. C. vel N. &c. in quo Tribunali etiam omnia gratis expediuntur. Quod si autem ea dispensatio etiam pro Foro externo postuletur, necesse est, eamdem à Dataria expetere, ubi partim

partim ratione taxæ, partim ratione compoſitionis, pecuniariæ expenſæ aliquæ, & nonnumquam non exiguæ (præſertim, niſi Reſcriptum expediatur *in forma Pauperum*) fieri debent, quæ pecunia dein ad alias Eccleſiæ Catholicæ utilitates applicatur. Nos loquemur hic de facultatibus Sacræ Pœnitentiariæ.

6. Sciendum II. Quod facultas huic ſacro Tribunali conceſſa poſſit, & ſoleat ſubinde ampliari à Summo Pontifice, vel etiam reſtringi. Certe aliquando, teſte Cardinale de Luca in ſua Relatione de Curia Romana *Diſcurſu* 12. *num.* 2. Officialibus Sacræ Pœnitentiariæ valde magna fuit data poteſtas, ita ut non exigua pars illorum negotiorum, quæ hodie per Datariam, atque per Secretariam explicantur, tunc per hoc Tribunal fuerit expedita. In præſenti Sacra Pœnitentiaria (quantum conſtat) in ordine ad diſpenſationes matrimoniales

I. Quoad Matrimonia invalide jam contracta ob occultum impedimentum Conſanguinitatis hoc Tribunal eadem revalidat; dummodo non agatur de gradibus primo & ſecundo Conſanguinitatis.

II. Quoad Matrimonia primum contrahenda in nullo gradu Conſanguinitatis diſpenſat.

III. Quoad impedimenta Affinitatis pro Foro interno diſpenſat tam in contrahendis, quam in contractis: etiam quoad primum gradum.

IV. Pariter diſpenſat quoad impedimentum criminis occultum. Item quoad ſimile impedimentum publicæ Honeſtatis, ac in omnibus aliis impedimentis occultis, & jure duntaxat

Ecclesiastico dirimentibus. Ita Vincentius de Justis *l. 1. c. 8. num. 29.* Vide Jus Canonicum *l. 4. Decret. in Appendice §. 9. num. 418.*

7. Sciendum III. Quod sine justa causa in Supplicatione expressa Sacra Pœnitentiaria vel etiam Dataria regulariter nullatenus impertiatur dispensationem. Causæ autem frequentiores, ob quas solet dispensare, sunt sequentes. I. Prærogativa dignitatis Regiæ vel Principalis. II. Conservatio Illustrissimæ cujusdam Familiæ. III. Extinctio litis vel gravis inimicitiæ. IV. Confirmatio, vel conservatio pacis. V. Evitatio scandali, vel periculi incontinentiæ, aut alterius gravis damni. VI. Angustia loci. VII. Defectus competentis dotis. VIII. Ætas mulieris vigesimum quartum annum jam excedentis, & necdum honestas, statuique competentes nuptias invenientis. IX. Copula cum aliqua impedimentum adhuc apud alios occultum habente, quæ tamen ipsa copula cæteroquin jam est nota v. g. ex prole inde acquisita; vel saltem ex impraegnatione. X. Infamia mulieris ex nimis familiari & suspecta Oratorum inter se conversatione orta absque copula. Et demum ultimo ipsum Matrimonium cum ignorantia impedimenti bona fide contractum, maxime si jam est consummatum, & proles subsecuta &c. Vide de his omnibus Jus Canonicum *l. 4. Decret. in Appendice §. 3.*

8. His præscitis ponamus (majoris claritatis gratia) casum, quod Sejus cum Diana in tertio

tio simplici gradu lineæ transversalis sibi consanguinea contraxerit de præsenti Matrimonium bona fide, & in facie Ecclesiæ, ac præmissis debitis denuntiationibus. Postquam autem septem annis ad invicem ut conjuges convixerunt, & liberos exinde adepti sunt, deveniunt in notitiam nullitatis Matrimonii. Et quoniam ex una parte citra scandalum, & prolium detrimentum separari nequeunt, ex altera autem in cohabitando adest ex jam expertis periculum incontinentiæ, hinc supplicant pro dispensatione ad effectum revalidandi Matrimonium; quid suadendum talibus à Confessario desuper interrogato?

9. Resp. supposito, quod bona fide (secus enim si factum fuisset, deberet in Supplica v. g. per verba *conscientia impedimenti* exprimi mala fides) contraxerint, & impedimentum adhuc sit occultum, oportet ulterius interrogare, an sint pauperes, vel non? Quod si forent tales, juxta jam dicta præcedentis Quæstionis potest etiam Episcopus, præsertim Germaniæ, si haberet tale speciale privilegium, dispensare. Quando autem non essent pauperes.

10. II. Indagere debet (NB. nisi ex ipsa Confessione, aut aliis circumstantiis jam appareat contrarium) an saltem prudenter judicent, se posse continere, usque dum veniat dispensatio Roma? Quod si reponant negative, vel id ipsum ex Confessione (puta, quia etiam post notitiam impedimenti ob nimium amorem intra

breve tempus ſæpius peccaverint, ſi non copula, ſaltem tactibus laſcivis &c.) valde probabiliter deduci poſſet, ac præterea nec interim citra periculum ab invicem ſeparari valerent, denuo pro Foro Conſcientiæ ob impedimentum occultum, periculum in mora, & vi taciti conſenſus Papæ patet recurſus ad Epiſcopum de jure ordinario, ſuppoſita bona fide, prout jam dixi ſuperius.

11. Quando autem videtur, non adeſſe verum periculum incontinentiæ intra id tempus, vel ſaltem interea facile ab invicem ſeparari poſſent, v. g. ſi una pars interim inſtitueret peregrinationem, usque dum veniat diſpenſatio Roma, nec diſpenſandi ſunt pauperes, dirigatur Supplica ad Curiam Papalem, nimirum ad Sacram Pœnitentiariam, & in ea inſtituenda obſerventur illa, quæ adduximus *Quæſt. 5. num. 162. præcedentis Diſtinctionis*, rogando etiam pro legitimatione prolium, ſi aliquæ extent. Ubi eadem quoque ſuo modo, & mutatis mutandis applicari poterunt, ſi petatur Diſpenſatio ab Epiſcopo &c.

SUPPLICA

Pro diſpenſatione ſuper impedimento Conſanguinitatis.

S*Ejus cum Diana conſanguinea ſua in tertio gradu ſimplici Lineæ collateralis con-*

contraxit Matrimonium, bona tamen fide, ac publice in facie Ecclesiæ, & præmissis trinis denuntiationibus (NB. si hæ fuissent intermissæ, deberet addi: item an id contigerit ex dispensatione, vel ex culpabili negligentia) *quod & simul consummavit. Post septem vero annos, educatis jam quibusdam liberis, cognoverunt, inter eosdem intercedere impedimentum dirimens ratione consanguinitatis præfatæ. Et quoniam ex una parte sine gravi periculo magni scandali separari ab eadem domo nequeunt, ex altera vero in cohabitatione periculum imminet incontinentiæ, hinc pro majori conscientiæ suæ quiete humillime petunt dispensationem super hoc impedimento adhuc occulto, ut etiam proles tam susceptæ, quam suscipiendæ legitimentur. Pro qua gratia &c.*

RESPONSIO.

12. N. N. (Hic major Pœnitentiarius ponit suum nomen) *S. R. Ecclesiæ Cardinalis N. N. &c. discreto vi-*

ro Confessario ex approbatis ab Ordinario, sive proprio latorum Pœnitentium Parocho Salutem in Domino. Ex parte viri & mulieris latorum nobis oblata petitio continebat, quod ipsi alias à septennio Matrimonium inter se publice in facie Ecclesiæ bona fide & præmissis denuntiationibus contraxerint, id successive consummantes; nunc vero resciverunt, se tertio Consanguinitatis gradu simplici Lineæ collateralis esse conjunctos. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, dicti latores ob impedimentum ex tertio gradu hujusmodi proveniens, quod à septennio, ut præfertur, nullum remanet, in dicto Matrimonio remanere nequeant absque Sedis Apostolicæ dispensatione: ideo ad vitanda scandala, quæ, si divortium fieret inter eos, exorirentur, ac pro suæ conscientiæ quiete cupiunt per ipsam Sedem Apostolicam absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicarunt humiliter, ut sibi super his de opportuno remedio providere dignaremur.

Nos

Nos igitur, qui Pœnitentiariæ D. Papæ curam gerimus, hujusmodi Supplicationibus inclinati, Auctoritate Apoſtolica ſpecialiter Nobis conceſſa diſcretioni tuæ committimus, quatenus, ſi ita eſt, dictos latores audita prius eorum Sacramentali Confeſſione, à quibusvis ſententiis, cenſuris, & pænis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrerunt, inceſtu & exceſſibus hujusmodi abſolvas in forma Eccleſiæ conſueta, injuncta eis pro modo culpæ pœnitentia ſalutari, & aliis injunctis de jure injungendis. Demum, dummodo impedimentum ex prædicto tertio Conſanguinitatis gradu occultum hucusque remanſerit, & nunc remanet, & ſeparatio fieri nequeat absque ſcandalo, aliudque Canonicum non obſtet, cum eisdem, quod prædicto impedimento non obſtante Matrimonium inter ſe de novo ſecrete ad vitanda ſcandala contrahere, & in eo poſtmodum remanere licite valeant, miſericorditer diſpenſes, prolem ſive ſuſceptam, ſive ſuſcipien-

ſcipiendam exinde legitimam decernendo in Foro Conſcientiæ, & in ipſo actu Confeſſionis Sacramentalis tantum, & non aliter, nec alio modo, nullis ſuper his adhibitis teſtibus, ſeu datis litteris, ſed præſentibus ſtatim ſub pœna Excommunicationis latæ ſententiæ per te laceratis. Datum Romæ ſub Sigillo Pœnitentiariæ &c.

Additio I.

* Alia Supplica pro diſpenſatione quoad impedimentum Affinitatis ex Jure Canonico Libro IV. Decretalium dicti Auctoris deprompta.

Exponitur humiliter pro parte devoti illius Oratoris, (ponitur N. N. vel fictum nomen v. g. *Caji Laici*) *quod ipſe alias conſcius impedimenti* (ſi impedimentum ignoravit, uti multi ſimplices ignorant, loco *conſcius*, dicatur *ignarus impedimenti*) *Matrimonium per verba de præſenti in facie Eccleſiæ contraxit, & ſucceſſive conſummavit cum muliere, cujus ſororem antea carnaliter cognoverat. Cum autem dictus orator ob Affinitatis impedimentum ex prædictis proveniens (quod occultum eſt) in eo Matrimonio remanere non poſſit absque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione, & ſi divortium inter eos fieret, ſcandala exinde veroſimiliter orirentur, cupit à præmiſſis, de quibus ſumme dolet, abſolvi, & ſecum ſuper* impe-

impedimento ad remanendum in dicto Matrimonio dispensari (si proles ex eo jam est suscepta, addatur, *prolemque susceptam legitimari.) Quare humillime supplicat, ut super his de opportuno remedio Auctoritate Apostolica provideatur.*

RESPONSIO

Ad eamdem Supplicam.

N. N. Sacræ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo. Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipse alias Matrimonium cum muliere, cujus sororem antea carnaliter cognoverat, publice in facie Ecclesiæ contraxit, & successive consummavit. Cum autem, sicuti eadem petitio subjungebat, lator prædictus ob impedimentum ex præmissis proveniens in dicto Matrimonio remanere nequeat absque Apostolicæ Sedis dispensatione, ad vitanda scandala, quæ, si divortium fieret inter eos, verosimiliter oriri possent, ac

pro

pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis, quæ sunt occulta, & de quibus plurimum dolet, absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicavit humiliter, ut sibi super hoc de opportuno remedio providere dignaremur. Nos itaque, qui Pœnitentiariæ Domini PP. curam gerimus, hujusmodi supplicationibus inclinati auctoritate Apostolica specialiter nobis concessa discretioni tuæ committimus, quatenus, si est ita, dictum latorem audita prius ejus Sacramentali Confessione, ac sublata occasione, si qua adhuc extat, amplius cum dicta sorore peccandi, à quibusvis sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, incestu, & excessibus hujusmodi absolvas hac vice in forma Ecclesiæ consueta, injuncta inde ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentia salutari, ac Confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus, ut minimum semel, aut quoties tibi videbitur, & aliis quæ de Jure fuerint injungenda. Demum, dummodo impe-

impedimentum præfatum ſit occultum, & ſeparatio inter latorem, & præfatam mulierem fieri non poſſit absque ſcandalo, ex cohabitatione vero de incontinentia probabiliter timendum tibi viſum fuerit, aliudque Canonicum non obſtet, cum eodem latore, & dicta muliere de nullitate prioris conſenſus certiorata, ſed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque inter ſe de novo ſecrete ad vitanda ſcandala, præmiſſis non obſtantibus contrahere, & in eo poſtmodum remanere licite valeant, miſericorditer diſpenſes; prolem ſuſceptam, ſi quæ ſit, & ſuſcipiendam exinde legitimam decernendo in Foro conſcientiæ, & in ipſo actu Sacramentalis Confeſſionis tantum, & non aliter, neque ullo alio modo. Ita quod hujusmodi abſolutio & diſpenſatio latori in Foro judiciario nullatenus ſuffragentur: nullis ſuper his teſtibus adhibitis, aut litteris datis, ſeu proceſſibus confectis, ſed præſentibus laniatis, quas ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ laniare tenearis],

ris, ita ut nullum earum exemplum extet, neque eas latori restituas; quod si restitueris, nihil ei præsentes litteræ suffragentur. Datum Romæ apud S. Petrum sub Sigillo Officii Pœnitentiariæ &c.

Additio II.

* Quæritur. Quidnam Executor talium Rescriptorum seu dispensationum in ipsa executione debeat observare? Resp. *Inprimis* videat superinscriptionem talis Rescripti, ad quemnam illud sit directum: nam si titulus foret sequens: *Discreto Viro Confessario ex approbatis ab Ordinario, per latorem (vel latricem) pœnitentem eligendo*, tunc juxta declarationem aliquam Cardinalium relatam à Justis *l. 1. c. 8. num. 99.* Confessarius à pænitente electus, omnino posset, dummodo aliàs sit approbatus ab Ordinario illius loci, in quo sit actualis dispensatio, dictum Rescriptum executioni mandare, quamvìs non sit Doctor Theologiæ, vel SS. Canonum, nec specialiter privilegiatus. Secus verò, si titulus sit talis: *Discreto Viro Confessori Magistro in Theologia vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario &c.* tunc enim Executor deberet esse in aliqua Universitate vel SS. Canonum, vel SS. Theologiæ Doctor, aut (uti alibi vocatur) Magister; nec sufficeret, fore Licentiatum. Interim tamen nostris Lectoribus Jubilatis Innocentius XI. in Bulla *Exponi nobis.* edita 27. Novemb. anno 1679. dedit

dit ſpecialiter facultatem exequendi ſimile Reſcriptum, etſi ſuperinſcriptio foret directa ad Doctorem Theologiæ, vel SS. Canonum, uti videri poterit apud Kerchove in Commentariis &c. *c. 7. §. 6. num. 22.* Quinimò Gregorius XIII. idem abſolutè conceſſit Patribus Societatis JESU, & conſequenter etiam participantibus in eorum privilegiis; dependenter tamen à deputatione immediata, vel mediata ipſius Generalis.

Secundò. Confeſſarius ille pœnitentem, pro obtinenda diſpenſatione ſuum Confeſſionale accedentem, interroget, utrum impedimentum ſit adhuc occultum, & cauſa motiva diſpenſandi in ſupplica allegata à parte rei vera? nam utrumque requirit Summus Pœnitentiarius ad valorem diſpenſationis, uti patet legenti ſimile Reſcriptum. Vide de hoc in Jure Canonico *l. 4. Decret. in Appendice §. 2. num. 44. & §. 9. num. 435. ac ſeqq.* Item Syrum Placentinum *loc. cit.* folio apud me 238. *Tertiò.* Ejusdem Sacramentalem Confeſſionem excipiat. *Quartò.* Si adſit adhuc occaſio proxima peccandi cum altera perſona propter quam impedimentum contraxit, præcipiat, ut eandem tollat, ante cujus ſublationem differatur diſpenſatio, uti rectè monetur in jure Canonico. *loc. cit. num. 462. & 463.* *Quintò.* Pœnitentiam in Reſcripto ſpecificatam injungat illi ex putatitiis conjugibus, qui poſt contractum bona fide Matrimonium deveniens in notitiam nullitatis ejusdem, hoc non obſtante copulam peccaminoſam continuavit, cui haud dubiè etiam pro

ſe particularem ob alia peccata, in Confeſſione detecta, poterit proportionaliter ſuperaddere. *Sextò.* Admoneat, ut conſenſum matrimonialem dictæ perſonæ, ſuppoſito, quòd antecedenter Matrimonium jam fuerit contractum, modo ſuperiori Diſtinctione *n. 172. ac ſeqq.* indicato renovent; ubi tamen non amplius neceſſarium erit adhibere de novo aſſiſtentiam Parochi, & duorum teſtium, ſi id jam contigerit in primo contractu matrimoniali. *Septimò.* Prolem ſuſceptam ex tali Matrimonio in hoc Tribunali Sacramentali legitimam decernat. *Octavò.* Moneat pœnitentem, quòd hæc diſpenſatio ei proſit tantum pro foro interno. *Nonò*, Demum à cenſuris, & peccatis abſolvat modo alias conſueto; ſubjungendo tamen poſt illa verba: *Ego te abſolvo à peccatis tuis*, ſimilem, ſi placuerit, formulam e. g. in Impedimento Criminis: *Inſuper Auctoritate Apoſtolica diſpenſo tecum ſuper Impedimento Criminis, ut cum priori putativo tuo conjuge Matrimonium prævia renovatione mutui conſenſus contrahere & conſummare valeas. In Nomine Patris &c. Paſſio Domini noſtri JESU Chriſti &c.* Vel in Impedimento Conſanguinitatis, aut Affinitatis taliter: *Inſuper Auctoritate Apoſtolica mihi ſpecialiter quoad hoc delegata diſpenſo tecum ſuper Impedimento Conſanguinitatis* (vel Affinitatis) *ut illo non obſtante prævia renovatione prioris conſenſus, Matrimonium ſecrete contrahere, ac conſummare valeas. Pariter eadem Auctoritate Apoſtolica prolem ſuſceptam, ſi qua ſit, vel ſuſcipiendam legitimam eſſe, & fore declaro. In Nomine Patris &c. Paſſio Domini &c.* *

Ad-

Additio III.

* Porro circa clausulam legitimationis sequentia bene sunt notanda. *Inprimis*, quod proles, ex tali Matrimonio invalido genita, tam quoad effectus Canonicos (puta quoad Ordines, & Dignitates Ecclesiasticas (quàm quoad effectus civiles (puta quoad successionem in bonis temporalibus ac similibus) censeatur etiam absque tali clausula legitimationis legitima, quando utraque pars, vel saltem una bona fide contraxit Matrimonium in facie Ecclesiæ, nec devenit in notitiam invalditatis ante susciptam hanc prolem; prout facilè hæc bona fides intervenire potest ex parte innocentis, si altera pars contraxit impedimentum Affinitatis ex copula fornicaria. *Secundò*, si à parentibus etiam in mala fide constitutis proles nascatur post executionem dispensationis, ea pro foro interno foret legitima tam quoad effectus civiles, quàm Canonicos, quamvis dicta clausula legitimationis Rescripto dispensationis non foret inserta, & licet memorata proles concepta fuisset ante executionem dispensationis. *Tertiò*, quoad prolem autem jam ante executionem dispensationis susceptam à parentibus, Invaliditatem Matrimonii ante tempus copulæ non ignorantibus, clausula ista legitimationis habet hunc effectum, ut pro foro externo, ac conscientiæ talem prolem legitimet quoad Ecclesiastica; imò etiam valde probabiliter quoad civilia, uti contra Sanchez *Lib. 8. de Matrim. disp. 7. num. 23.* defendunt Basilius, Pontius, Garzius, Justis, & Corradus *de Dispensat. Ma-*

trim. l. 8. c. 3. num. 50. & ſeqq. cum Rota Romana ab ipſis citata. Ratio eſt; quia per ſimilem facultatem legitimandi abſolutè datam videtur Pontifex diſpenſare in ipſa radice Matrimonii. *Quartò*, quoad prolem à talibus, impedimento dirimente laborantibus progenitam jam ante contractum putatitium Matrimonium, dicta clauſula legitimationis id operatur, ut talis proles exinde tantum legitimetur quoad effectus Canonicos ſeu Eccleſiaſticos, & quidem pro ſolo foro interno, nullo autem modo ſaltem extra territorium temporale Summi Pontificis quoad effectus civiles: ratio eſt, quia in illo concubitu non adfuit illa figura Matrimonii apparentis, & conſequenter nec radix Matrimonii, in qua alias diſpenſando, & retrotrahendo Pontifex legitimaret prolem quoad temporalia; conſequenter talis proles neque in foro conſcientiæ poſſet ab inteſtato æqualiter ſuccedere, ſi extarent alii liberi legitimi, puta ex aliquo præcedenti legitimo Matrimonio. De hoc egi fuſiùs in libello *Theoria & Praxis impetrandi diſpenſationes* intitulato, & anno 1710. Ingolſtadii edito *Diſp. 1. qu. 5.* §. 3.*

13. Quod, ſi plures alias formulas ſupplicandi apud S. Pœnitentiariam in diſtinctis materiis deſideres, vel tibi quoad diverſas alias clauſulas in Reſponſoriis contentas, ſive quoad modum exequendi cauſetur dubium, recurrere poteris ad *IV. Decretalium in Appendice §. IX.*

14. Cæterùm, quoniam Reſcripta à Sacra Pœnitentiaria miſſa plerumque inſertas continent varias Abbreviaturas, quas inexperti legere

gere nequeunt, conſultum duxi, ex noſtro Tiburtio Navar. Pœnitentiario Lateranenſi harum aliquam explicationem apponere.

A

Archiepus	*lege*	Archiepiſcopus.
Alr		Aliter.
Als		Alias.
Abſolvo		Abſolutio.
Aplica		Apoſtolica.
Appatis		Approbatis.
Autre		Auctoritate.

C

Cardilis	Cardinalis.
Canice	Canonice.
Ceñ	Cenſuris.
Circumpeoni	Circumſpectioni.
Xpus	Chriſtus.
Conſeoñe	Confeſſione.
Confeori	Confeſſori.
Coioñe	Communione.
Conſciæ	Conſcientiæ.
Conſtituonibus	Conſtitutionibus.

D

Diſcreoni	Diſcretioni.
Diſenſao	Diſpenſatio.
Dnus	Dominus.

E

Ecclæ	Eccleſiæ.
Effus	Effectus.
Exit	Exiſtit.

	lege
Ecclis	Ecclesiasticis.
Epus	Episcopus.
Excoe	Excommunicatione.

F

Fr	Frater
Frum	Fratrum.

G

Gnli	Generali.

H

Humoi	Hujusmodi.
Humilr	Humiliter.

I

Infraptum	Infrascriptum.
Irregulte	Irregularitate.
Igr	Igitur.

L

Lia	Licentia.
Ltima	Legitima.
Lræ	Litteræ.
Lite	Licite.

M

Mrimonium	Matrimonium.
Magro	Magistro.
Miraone	Miseratione.
Mir	Misericorditer.

N

Nulltus	Nullatenus.

O

Ordio *lege* Ordinario.
Ordina oni Ordinationi.

P

PP. Papa.
Pr. Pater.
Pontus Pontificatus.
Ptus Præfatus, ſeu prædictus
Ptur Præfertur, ſeu prædicit
Pntium Præſentium.
Pbyter Presbyter.
Pbyricida Presbytericida.
Pœnia Pœnitentia.
Pœniaria Pœnitentiaria.
Poe Poſſe.
Pror Procurator.

Q

Qtnus Quatenus.
Qmlbt Quomodolibet.
Qd Quod.

R

Relari Regulari.
Relione Religione.
Rom̃a Romana.

S

Sntæ, vel Stæ Sanctæ.
Saluri Salutari.
Sentia Sententia.
Splr Specialiter.
Supplionibus Supplicationibus.
Spualibus Spiritualibus.

T

Tn.	*lege*	Tamen.
Tm.		Tantum.
Thia, vel Theolia		Theologia.
Tli		Tituli.

V

Venebili	Venerabili.
Vræ	Veſtræ.

QUÆSTIO III.

Quomodo practicè Diſpenſatio cauſis Matrimonialibus obtineri queat à Dataria tam pro foro interno, quam ſimul etiam externo?

SUMMARIUM.

26. *Corollarium I. pro Parocho.*
27. *Corollarium II.*
28. *Quid conſulendum Oratori pauperi, qui nequit ſolvere taxam?*
29. *Ad quemnam recurratur pro Executione Diſpenſationis?*
30. 31. 32. *Qualia Reſcripta Diſpenſationum ſoleant expediri à Dataria ad Executorem?*
33. *Qualiter Clauſulæ Reſcriptorum ſint intelligendæ? Remiſſivè.*

15. SCIENDUM I. Quod in Dataria, ſeu pro foro externo, & dum impedimentum eſt publicum, quoad Matrimonia propriè non diſpenſet Datarius, ſeu Pro-Datarius, ſicuti in Pœnitentiaria Pœnitentiarius, ſed potiùs ipſemet Summus Pontifex, quamvis is Datario utatur tanquam inſtrumento, & informante, atque per manus Officialium Datariæ dicta Diſpenſatio tranſeat. Hinc pariter ob eandem rationem in ſupplica ad dictum Tribunal directa non ſcribitur, ſicuti in Pœnitentiaria, *Eminentiſſime Domine*, ſed *Beatiſſime Pater.* Porro hæc diſpenſatio obtinetur vel *in forma ordinaria*, vel *in forma pauperum*, quando nimirum diſpenſandi ſunt pauperes & miſerabiles &c.

16. Sciendum II. Quod ob illas cauſas, ſuperiori Quæſtione adductas, ob quas Sacra Pœnitentiaria diſpenſat pro ſolo foro interno, & quando impedimentum eſt occultum, pariter diſpenſetur in Dataria pro foro externo, & dum impedimentum eſt publicum. Quin-

imò in Dataria potest subinde peti Dispensatio sine allegatione in supplica alicujus specialis & determinatæ causæ, ac cum sola hac clausula generali: *Ex certis rationabilibus causis*, in quo tamen ultimo casu supplicantibus imponitur major compositio, seu taxa pecuniaria, quæ pecunia dein ad usus pios pro bono communi applicatur, v. g. in redemptionem Captivorum, in auxilium pro Missionariis Apostolicis &c. ut vel exinde sit causa rationabilis dispensandi.

17. Sciendum III. Quod Supplica ad hoc Tribunal directa debeat concipi verbis propriis, usitatis, claris, ac sine ambage, superfluitate, ac quæsito ornatu. Et quidem I. in eadem exprimantur vera nomina ac cognomina Oratorum, unà cum expressione Diœcesis; quòd si Oratores seu supplicantes forent ex distinctis Diœcesibus, quælibet specificetur: & si ob angustiam loci dispensatur, deberet quoque locus Oratorum denominari. II. Postea ordinariè ponitur causa motiva dispensandi. III. Ipsum impedimentum. Et IV. Demum fit conclusio, in qua supplicant humiliter Oratores, ut cum ipsis in dicto impedimento dispensetur. Quòd si causa motiva dispensandi foret *copula præcedens*, aut *contractum jam Matrimonium*, ipsum impedimentum ponetur in supplica secundo, & causa motiva tertio loco, prout in utroque casu adducitur majoris claritatis gratia Exemplum præter plures formulas circa diversa impedimenta fusiùs videndas in Jure Canonico, *lib. 4. Decret. in Appendice* §. *VI.*

SUP-

SUPPLICA I.

IN qua petitur ſuper tertium & quartum Conſanguinitatis gradum in Dataria Diſpenſatio, quoad Matrimonium contrahendum ob anguſtiam loci.

BEATISSIME PATER.

18. *EXponitur humiliter Sanctitati Veſtræ pro parte devotorum illius Oratorum Titii N. Laici, & Berthæ N. amborum Diœceſis N. Oppidi N.* (hìc ſpecificentur verum nomen, cognomen, Diœceſis, etiam Oppidum Oratorum) *quòd, cùm illa Oratrix in dicto loco propter illius anguſtiam virum non conſanguineum vel affinem paris conditionis, cui nubere poſſit, invenire nequeat, hi duos Oratores cupiant matrimonialiter, invicem copulari; ſed quia tertio & quarto à communi ſtipite provenientibus gradibus ad invicem conjuncti ſunt, deſiderium ſuum hac in parte adimplere non poſſunt absque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione. Supplicant igitur humiliter Sanctitati Veſtræ Oratores præfati, quatenus cum eisdem quod impedimento quarti Conſanguinitatis gradus hujusmodi non obſtante Matrimonium inter ſe publicè, ſervata forma Concilii Tridentini contrahere, illúdque in facie Eccleſiæ ſolemnizare, & in eo poſtmodum*

dum remanere liberè, & licitè valeant, dispensare, distantiam verò tertii gradus non obstare, declarare, prolémque exinde suscipiendam legitimam denunciare clementissimè dignetur. Pro qua gratia &c.

19. Vides, quomodo in hac supplica I. ponatur nomen & cognomen Oratorum &c. II. causa motiva dispensandi, ibi: *propter illius angustiam.* ipsum impedimentum, ibi: *sed quia tertio & quarto à communi stipite provenientibus &c.* ac demum IV. conclusio, in qua exponitur desiderium dispensandi sub his terminis: *Supplicant igitur &c.*

20. Illud etiam in præsenti supplica specialiter nota, quod, si duo affines, vel Consanguinei inæqualiter distant à communi stipite (prout hic) debeat uterque gradus in supplica exprimi, sub hoc modo, ut pro remotiori (puta in præsenti pro quarto) petatur dispensatio, & pro propinquiori (puta in præsenti pro gradu tertio) declaratio *non obstare*, uti in ipsa formula supplicationis poteris videre circa conclusionem ejusdem. Quando verò dispensandi æqualiter distant à communi stipite, non apponitur similis petitio declarationis *de non obstare*, sed absolutè petitur dispensatio, exprimendo in supplica, quòd æqualiter distent, uti illico formula seu supplica II. tibi monstrabit.

SUPPLICA II.

IN qua super secundum gradum Affinitatis petitur à Nobilibus in Dataria dispensatio ob jam

jam contractum bona fide Matrimonium, & periculum gravis scandali ex divortio subsecuturi.

BEATISSIME PATER.

21. EXponitur humiliter Sanctitati *Vestræ pro parte devotorum Oratorum NN. Nobilium Diœcesis N. quòd ipsi alias ignorantes, aliquod impedimentum inter eos existere, quo minus possent invicem matrimonialiter copulari, Matrimonium inter se per verba de præsenti adhibitis omnibus Solemnitatibus adhiberi solitis* (quæd si aliqua Solemnitas fuisset omissa, v. g. Denuntiationes &c. deberet addi v. g. *Omissis denuntionibus) nullóque detecto, neque denuntiato impedimento contraxerint, illúdque in facie Ecclesiæ solemnizarint, & carnali copula consummarint. Postmodum verò ad eorum pervenit notitiam, quod se secundo Affinitatis gradu in Linea æquali, & à communi stipite ex copula licita proveniente, invicem attingant, & nihilominus in eadem copula carnali perstiterunt.* (NB. si post notitiam impedimenti à copula abstinuissent, deberet apponi) *Cùm autem, sanctissime Pater, si divortium inter eos fieret, gravia exinde scandala* (quando alia esset causa motiva petendi dispensatio-

tionem, illa hoc loco inferatur) *possent verisimiliter exoriri, hinc humiliter supplicant Sanctitati Vestræ præfati Oratores, quatenus eos ab Excommunicationis sententia, si quam propter præmissa quomodolibet incurrissent, incestus reatu & excessibus hujusmodi in utroque foro absolvere, ac cum eisdem Oratoribus, quòd impedimento secundi gradus Affiniatis hujusmodi non obstante in dicto Matrimonio liberè ac licitè remanere valeant, clementissimè dispensare dignetur, prolem susceptam vel suscipiendam exinde legitimam declarando. Pro qua gratia &c.*

22. In ista secunda supplica videre potes, quod conformiter dictis *num. 17. quoad copulam vel Matrimonium* prius adducatur impedimentum, ibi: *postmodum verò ad eorum pervenit notitiam.* Deinde ponitur primum causa dispensandi, ibi: *Si divortium inter eos fieret, gravia scandala &c.*

23. Id præterea observant hìc Practici cum Vincentio de Justis *de Dispens. lib. 3. cap. 1. num. 116.* Quod, si in hoc altero casu, pro gradu nimirum secundo Affinitatis, aut Consanguinitatis peteretur dispensatio non *pro Nobilibus*, sed *pro ignobilibus*, ex stylo Curiæ inferi soleat formulæ supplicæ, *Oratoribus imminere periculum vitæ, si non dispensetur.* Quinimò dicta clausula poneretur in litteris dispensatoriis, seu in Rescripto Pontificis *apud Igno-*

Ignobiles, etſi eadem non fuiſſet poſita in iſta ſupplica. Ubi poſſet oriri dubium, cur præfata clauſula ſic ponatur, cum defacto ſaltem in Germania, teſte Schmalzgrueber *in 4. Decret. tit. 16. num. 239.* nec ignobiles ampliùs, committentes inceſtum in ſecundo gradu, afficiantur pœna mortis, adeoque memorata clauſula videatur ſuperflua, & fruſtranea. Ad hoc dubium repoſuit Reverendiſſimus Abbas Joſephus Melchiori, vir ſtyli, quem Curia Romana tenet, ex longiſſimo tempore peritiſſimus: taliter: *Eſto, in Germania Pœna iſta à Tribunalium uſu receſſerit, legibus tamen ſancita eſt, & eadem in inceſtuoſos animadverti aſſolet in aliis Provinciis: ob quam cauſam formulæ iſtius Reſcripti antiquiſſimæ etiam mortis addiderunt periculum, non quod Pontifex ſemper periculum iſtud ſupponat, ſed quia à conceptis ab antiquo formulis Sacra Sedes recedere non ſolet, nec debet; cùm enim rerum pœnarúmque olim ſtatutarum circumſtantiæ mutentur identidem, nec idem omnibus Provinciis mos ſit: ſi itidem Sacra Sedes mutaret ſuorum Reſcriptorum formulas, quorſum tandem, & in quod chaos deveniretur? Adde, quod etiam in Germania intercedere præſumatur periculum mortis ſaltem æquivalenter: cùm enim honor & vita pari paſſu ambulent, ita contrahentes autem in ſecundo gradu ob ſuſpicionem inceſtus ſe exponant periculo infamiæ, eo*

ipſo

ipso censebuntur etiam se saltem æquivalenter exponere periculo vitæ. Ita ille. His præscitis,

24. Quæres I. Quomodo Supplica rite concepta secure Romam dirigatur? Respond. ex Jure Canonico sub iisdem formalibus, nimirum, quod securissima via sit recurrere ad Reverendissimum Ordinarium, vel ejus Vicarium Generalem, aut Concilium Ecclesiasticum, vel practicum Consiliarium, aut Secretarium ejusdem, rogando, ut supplicationem Romam dirigere, & per Reverendissimi Ordinarii Agentem (quivis enim Episcopus Roma longè distans Agentem ibidem habere solet) supplicationem in loco debito porrigere, atque Dispensationis litteras, earúmque expeditionem urgere dignetur. Quòd si quis ob rationes sibi notas hac via incedere nolit, potest per se ipsum, vel per tertium media posta ordinaria supplicationem rite conceptam mittere Romam ad aliquem Agentem vel Episcopi, vel Principis territorialis, vel ad Procuratorem Generalem alicujus Ordinis per Religiosum talis Ordinis, vel ad alium notum amicum ibidem existentem, rogando, ut eam in loco debito porrigere, & expeditionem urgere dignetur, addendo, quod taxam consuetam non tantum solvere, sed labores quoque solicitatoris realiter recognoscere velit. Notandum etiam hìc, quod Domini Itali & Germani, nisi sufficientem de necessaria solutione habeant affecurationem, aut personam alias satis notam, cui fidere possint non facile credant, ac propterea nec quid laboretur ibidem, nec

nec obtineatur pro foro externo. Neque id eis vitio vertendum ob plures fraudes ex parte Oratorum jam commiſſas, & facile adhuc committendas. Notandum alterius, quod Procuratores Generales Ordinum non libenter ſuſcipiant munus procurandi Diſpenſationes matrimoniales pro foro externo, niſi concernant præcipuos Benefactores Ordinis, & neceſſaria ſolutio taxæ per cambium, aut alia via certè ac ſecurè ita ordinetur, ut ſemper ad manus haberi poſſit: idque procedit præcipuè in Procuratore Generali Ordinis noſtri Seraphici, utpote qui negotia Ordinem non concernentia, ubi pecunia intervenire ſolet, illibentiſſimè ſuſcipit.

25. Quæres II. Quid facere debeat Parochus v. g. vel aliquis Religioſus, qui ignorat, aut ſaltem ſibimetipſi non fidit, talem formulam juxta præſcriptum ſtylum Curiæ inſtruere, & tamen libenter vellet Parochianum, vel Oviculam, ne deſperet, juvare? Reſpondeo denuo per formalia Juris Canonici *loc. cit.* quod talis alio doctiori viro ad hunc finem utatur, cui neceſſario exprimenda breviter exprimat. I. Nomen & cognomen utriusque Oratoris contrahere volentis. II. Speciem, & gradum impedimenti, addendo etiam propinquum, ſi inæquali gradu diſtant, ac copulam, ſi eadem, tanquam præcedens, & propterea ſubſecuta imprægnatio, vel ſaltem apud alios diffamatio fuerit motivum petendi diſpenſationem etiam pro foro externo: item, an hæc fuerit præhabita cum vel ſine ſpe facilius exinde obtinendi diſpenſanem III. Si matrimonium jam eſt con-

tractum, an bona vel mala fide, præmissis denunciationibus, vel sine illis sub spe faciliùs consequendi Matrimonium, vel sine tali spe. Et tandem IV. exprimat causam Dispensationis. Casum sic expressum mittat ad Reverendissimum Ordinarium. vel ad aliquem Romæ jam existentem ex dictis præcedentibus, rogando ut ipse Dispensationem juxta stylum Curiæ apud Sedem Apostolicam procurare dignetur pro Oratoribus paratis ad solvendam taxam consuetam. Habito siquidem casu tite explicato, talis Romæ existens bonus amicus, vel Agens supplicationem juxta stylum Curiæ vel ipsemet faciet, vel per alium peritum Romæ fieri curabit, & in loco debito porriget expeditionem urgebit, atque impetratas Dispensationis litteras ad Oratores diriget. Sic v. g. Parochus aliquis scribendo ad suum Ordinarium, vel ejus Generalem Vicarium, aliumve styli Curiæ expertum potest casum venientium ad se Parochianorum, Dispensationem super impedimento desiderantium, breviter statim ita proponere.

REERENDISSIME &c.

Petrus N. Laicus, & Anna N. Diœcesis Frisingensis adhuc soluti cupiunt matrimonialiter copulari; quia vero laborant impedimento Consanguinitatis in tertio & quarto gradu, rogant humillime, & ego cum ipsis, dignetur Reverendissima Dominatio Sua &c. pro eis Dispensatiorem juxta stylum Curiæ

riæ in forma ordinaria etiam pro foro externo procurare. Cauſa Diſpenſationis allegari poteſt copula ob impragnatam Oratricem jam puclica, quæ tamen absque ſpe facilius conſequendæ Diſpenſationis fuit habita. (Sic poteſt etiam alia cauſa adduci, v. g. pro cauſa diſpenſandi ſervit incompetens dos Oratricis) *Taxam conſuetam, & alias expenſas cum gratiarum actione, & debita recognitione exacte ſolvent &c.*

26. Notetur tamen bene à Parocho. I. Ne facile ipſemet ad interim, forſan à diſpenſandis requiſitus, ſolvat taxam pecuniariam, quamvis Oratores promittant certam recompenſationem hujus mutuatæ pecuniæ. Scio enim ſimilem caſum, dum aliquis ab Oratoribus ad invicem conſanguineis ita perſuaſus, mutuos interim aliquot centenos florenos de ſua pecunia loco Oratorum ad Datariam miſit pro Diſpenſatione tanquam taxam debitam ubi tamen poſtmodum Oratores, cum ante executionem litterarum Diſpenſatioois actualem amor eorum ad invicem remiſiſſet, ac quælibet pars ex mutuò conſenſu ad alias nuptias tranſiiſſet, prædicti ex eo, quod non amplius indigeant hac Diſpenſatione, perſuaderi haud potuerunt, ut mutuatas Parocho reſtituerent pecunias, qnamvis antea neſcio qualem fecerint aſſecurationem verbalem &c.

27. Notetur II. Valde provide agere Parochum, vel alium, ad quem Oratores confi-

dentiam habent, si per Agentem Romanum, antequam ipsum Rescriptum Pontificium Romæ actu expediatur, prius copiam ejusdem procurare tentet, ut exinde videatur, num dictum Rescriptum sit conformiter supplicæ debitæ instructum, sicque minus periculo sub-vel obreptionis, quando postmodum Executor illud examinat, subjectum. Etenim sciendum, quod, non obstante, rem totam in supplica claris & perspicuis verbis fuisse explicatam, sæpius tamen ob molem, negotiorum &c. varii erores à Scriptoribus Curiæ Romanæ committantur, ponendo v. g. pro gradu *Consanguinitatis* gradum *Affinitatis*, vel loco *Officialis* e. g. *Frisingensis* denominando *Executorem Augustanum &c.* Et licet non omnis error in Rescripto commissus vitiet ipsum Rescriptum, dummodo omnia bene fuerint exposita in ipsa supplica præcedenti, attamen tale Rescriptum erroribus repletum sæpius non carebit sua difficultate apud Executorem.

28. Quæres III. Qualiter Pauper, qui nequit solvere tantam taxam pecuniarum Datariæ, possit obtinere Dispensationem etiam pro Foro externo? Respondeo, talem adhuc posse juvari, si laboretur, ut à Dataria obtineat Rescriptum Dispensationis in *forma Pauperum*; ubi tamen Nota I. Quod hæc dispensatio in forma Pauperum non concedatur, nisi ambo Oratores sint Pauperes, & simul etiam miserabiles, ita, ut tantum vivant de labore, & sua industria. Vidi equidem bina vice, quod certis Nobilibus, qui simul testimonium de sua re-

spe-

spectu status paupertate ab Ordinario datum miserunt ad Datariam, aliqua pars taxæ, seu compositionis pecuniariæ fuerit remissa, sed non ex toto, uti apud pauperes simul miserabiles. Nota II. Quod illi, qui petunt Dispensationem *in forma Pauperum*, debeant prius habere authenticam attestationem quoad paupertatem ab Ordinario domicilii habitationis. Quæ tamen ipsis à Reverendissimo Ordinario non dabitur, nisi simul afferant legitimum testimonium à suo Parocho, quod sint pauperes, & miserabiles, ac simul adducant duos testes ab Episcopo sub juramento examinandos de veritate dictorum, ac subsistentia. Nota III. Quod in Curia Romana hæc Dispensatio *in forma Pauperum* non concedatur nisi ob præcedentem copulam, aut suspicionem illius &c. Unde, si adsint talia impedimenta, in quibus Nuntii Apostolici, vel Episcopi per specialia privilegia possunt cum Pauperibus dispensare, melius est ad ipsos recurrere, ubi tot conditiones non requiruntur, modo dispensandi sint vere Pauperes & habeant justam causam dispensandi. Vide Jus Canonicum *loc. cit.* §. *VIII.*

29 Quæres IV. Ad quemnam Oratores, seu dispensandi, posito, quod Romæ in Dataria obtineant Dispensationem, debeant recurrere pro executione? Respondeo, ordinarie esse recurrendum ad Ordinarium unius ex Oratoribus, vel ad ejus Vicarium Generalem, cui ultimo plerumque committitur dicta executio, & quidem cum hac inscriptione.

Dilecto Filio Officiali Dœcesis N.

Ubi nomen illius Diœcesis solet exprimi, & per Officialem intelligi Vicarius Generalis. Quod si Oratores existerent diversæ Diœcesis, ordinarie solent litteræ Dispensationis committi Ordinario, vel Vicario Generali ipsius Oratricis. Pyrrhus Corradus *de Dispens. lib. 7. c. 5.*

30. Quæres V. Qualiter sonent Rescripta Pontificia, quæ ab Oratoribus in Dataria quoad causas matrimoniales obtinentur? Respondeo, hoc quæsitum fusius resolvi *lib. 4. Decretalium Juris Can. in Append. VII.* quorsum Lectorem remitto, & interea duas formulas conformes duabus supplicis prius positis adjungo, addendo adhuc tertium Rescriptum *in forma Pauperum*, ex quibus formulæ reliquorum Rescriptorum facile intelligi queunt.

RESCRIPTUM I.

AD Primam Supplicam in causa dispensandi inter Consanguineos *ob angustiam Loci.*

CLemens Papa XII. Servus Servorum DEI. Dilecto filio Officiali Venerabilis Fratris Nostri Episcopi N. salutem & Apostolicam Benedictionem. Oblata Nobis nuper pro parte dilecti Filii Titii N. Laici, & dilectæ filiæ Berthæ N. ex Diœcesi N. Oppido N. ortorum

rum petitio continebat, quod, cum dicta Bertha in dicto loco propter illius angustiam virum sibi non consanguineum, vel affinem paris conditionis cui nubere possit, invenire nequeat, cupiat Titius & Bertha præfati invicem matrimonialiter copulari; sed quia tertio & quarto à communi stipite provenientibus Consanguinitatis gradibus invicem sunt conjuncti, desiderium eorum hac in parte adimplere non possunt absque Sedis Apostolicæ dispensatione. Quare iidem Titius & Bertha, asserentes se ex dicto loco ortos existere, nobis humiliter supplicari fecerunt, quatenus eis in præmissis de opportunæ dispensationis gratia providere de benignitate Apostolicā dignaremur. Nos igitur eosdem Titium & Bertham & eorum quemlibet à quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis Sententiis, Censuris, & Pœnis à jure vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodlibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, ac certam de præmissis notitiam non habentes, hujusmodi Supplicationibus inclinati, discretioni tuæ, de qua in his specialem in Domino fiduciam habemus per Apostolica scripta mandamus, quatenus, de-

posita per te omni spe cujuscunque muneris, aut præmii etiam sponte oblati, à quo te omnino abstinere debere monemus, te de præmissis diligenter informes, & si per informitationem eamdem preces veritate niti repereris, super quo tuam conscientiam oneramus, tunc cum eisdem Titio & Bertha (dummodo illa propter hoc rapta non fuerit) quod impedimento quarti Consanguinitatis gradus hujusmodi, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus Matrimonium inter se publice, servata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodum remanere libere & licite valeant, Auctoritate nostra dispenses. Distantiam vero tertii gradus præfati ei non obstare declares. Prolem suscipiendam exinde legitimam nunciando. Volumus autem, quod, si spreta monitione nostra hujusmodi aliquid muneris aut præmii occasione dictæ dispensationis exigere, aut oblatum recipere temere præsumpseris, Excommunicationis latæ sententiæ pœnam incurras. Datum Romæ &c.

RESCRIPTUM II.

31. AD II. Supplicam in causa dispensandi inter Nobiles secundo gradu ad invicem

cem Affines ob contractum jam bona fide Matrimonium &c.

CLemens Papa XII. &c. ut supra. *Oblata Nobis nuper pro parte Nobilium dilecti filii N. Diœcesis N. & dilectæ in Christo filiæ N. Diœcesis N. Provinciæ N. petitio continebat, quod ipsi alias ignorantes aliquod impedimentum inter eos existere, quo minus possent invicem matrimonialiter copulari, matrimonium inter se per verba de præsenti, adhibitis omnibus Solemnitatibus adhiberi solitis, nulloque detecto, neque denunciato impedimento Contraxerunt, illudque in facie Ecclesiæ solemnizarunt & carnali copula consummarunt. Postmodum autem ad eorum pervenit notitiam, quod se secundo in Linea transversali æquali affinitatis gradu ex copula licita proveniente ad invicem attingant, & nihilominus in eadem carnali copula persliterunt. Cum autem, sicut eadem peditio subjungebat, in hujusmodi Matrimonio sine dispensatione nostra remanere non possint, &, si divortium inter eos fieret, gravia exinde scandala possent verisimiliter exoriri. Quare iidem, qui orthodoxæ fidei Cultores vere existunt, & sub obedientia Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vivunt, vivereque & mori intendunt, Nobis humiliter supplicari*

 fece-

fecerunt, quatenus eis in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur eosdem, ac eorum quemlibet à quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis Sententiis, Censuris, & Pœnis, à jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium tantum consequendum harum serie absolventes, & absolutos fore censentes discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus deposita per te omni spe cujuscunque muneris aut præmii, etiam sponte oblati, à quo te omnino abstinere debere admonemus, de præmissis te diligenter informes, & si per eamdem informationem preces veritate niti repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, imposita eis pro modo culpæ arbitrio tuo pœnitentia salutari, & recepto prius ab eis juramento, quod talia deinceps non committent, neque committentibus præstabunt auxilium, consilium vel favorem, ipsos ab incestus reatu & excessibus hujusmodi hac vice duntaxat in utroque Foro Auctoritate nostra absolvas in forma Ecclesiæ consueta, & quatenus contra ipsos causa super præmissis in judicium quoquo modo deducta fuerit, pariter judicato. Demum, si tibi expediens videbitur, quod dispensatio hujusmadi sit eis con-

concedenda, nec scandalum sit ex ea oriturum, super quo conscientiam tuam oneramus, tunc cum ipsis, dummodo orthodoxæ fidei Cultores vere existant, ac sub obedientia S. Romanæ Ecclesiæ vivant, vivereque, & mori intendant, ac ignorantia hujusmodi probabilis fuerit, quod impedimento secundi affinitatis gradus hujusmodi, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus, Matrimonium inter se de novo publice, servata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmadum remanere libere & licite valeant, dicta Auctoritate dispenses, declarentes prolem susceptam, si quædam sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo. Volumus autem, quod, si spreta admonitione nostra hujusmodi aliquid muneris, aut præmii occasione præmissorum exigere, aut oblatum recipere temere præsumpseris, Excommunicationis latæ sententiæ pœnam incurras. Datum Romæ &c.

RESCRIPTUM III.

32. IN simili causa, excepto, quod dispensandi in secundo Affinitatis gradu fuerint Ignobiles (atque hinc in Rescripto etiam fit mentio de periculo vitæ conformiter jam dictis

num

num. 23.) & Pauperes, atque Dispensationem petierint primum ad Matrimonium contrahendum, non quidem quasi præcessisset copula, bene tamen suspectum consortium & exinde infamia. Quod si copula, exinde impraegnatio, vel saltem infamia subsecuta fuisset, deberet in Supplica desuper mentio fieri, & an cum, vel sine spe exinde facilius impetrandi dispensationem, ubi subsecuturum Rescriptum aliqualiter immutabitur; in præsenti autem casu fuit sequens:

CLemens PP. XII. Dilecte fili Salutem & Apostolicam Benedictionem. Oblata Nobis pro parte dilectorum filiorum N. Laici, & N. Mulieris, Diœcesis N. petitio continebat, quod ipsi alias scientes, se secundo in Linea æquali affinitatis gradu invicem attinere, non quidem peccandi data opera, vel crimine admisso hæc causa foret, Nos & Sedem Apostolicam ad misericordiam & gratiam erga ipsos faciliores reddendi, insimul conversati sunt, carnali tamen copula minime subsecuta. Et nihilominus orta est gravis suspicio, licet falsa, quod se carnaliter cognoverint. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, nisi Matrimonium inter ipsos exponentes contrahatur, dicta mulier N. graviter diffamata, & innupta remaneret, graviaque exinde scandala orirentur, dictisque exponentibus vitæ peri-

cu-

culum immineret, cupiunt exponentes præfati, qui, ut ipsi asserunt, orthodoxæ fidei Cultores vere existunt, & sub obedientia S. Romanæ Ecclesiæ vivunt, vivereque, & mori intendunt, invicem matrimonialiter copulari, sed stante impedimendo hujusmodi desiderium eorum hac in parte adimplere non possunt, absque Sedis Apostolicæ dispensatione. Ideo Nobis humiliter supplicari fecerunt exponentes prædicti, ut eis in præmissis de absolutionis beneficio & oportunæ dispensationis gratia providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui Salutem quærimus cunctorum, & scandalis, quantum cum Domino possumus, libenter obviamus, ipsosque exponentes specialis gratiæ favore prosequi volentes, nec non eorum quemlibet à quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis Sententiis, Censuris & Pœnis à Jure vel ab homine quavis præterquam præmissorum occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium tantum consequendum, earum serie absolvendos & absolutos fore censentes, certam tamen de prædictis notitiam non habentes, hujusmodi Supplicationibus inclinati, discretioni tuæ, de qua plenam in Domino fiduciam habemus, per præsentes committimus, & mandamus,

damus, quatenus adjecta per te omni spe cujuscunque muneris, aut præmii, etiam sponte oblati, à quo te omnino abstinere debere monemus, de prædictis diligenter te informes, &, si per informationem eamdem preces veritate niti repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, exponentes præfatos, qui, ut ipsi asserunt, pauperes, & miserabiles existunt, & ex suis labore & industria tantum vivunt, inprimis ab invicem separes, deinde, si veniam à te petierint humiliter, injuncta eis pro malo culpæ arbitrio tuo gravi pœnitentia salutari, & recepto prius ab eis juramento, quod sub spe facilius habendæ dispensationis hujusmodi prædicta non commiserint, & quod talia deinceps non committent, neque committendis præstabunt auxilium, consilium aut favorem, ipsos ab excessibus hujusmodi iu utroque Foro, imposita etiam eis propter prædicta arbitrio tuo gravi pœnitentia salutari, Auctoritate nostra hac vice dumtaxat absolvas in forma Ecclesiæ consueta. Demum si tibi expediens videbitur, quod dispensatio ejusmodi sit eis concedenda, neque scandalum sit ex ea oriturum, super quo conscientiam tuam etiam oneramus, eisdem exponentibus, ut, postquam in separatione præfata arbitrio tuo perseveraverint, & dummodo dicta mulier N. propter hoc rapta

non

non fuerit, ipsique exponentes pauperes & miserabiles existant, & ex suis labore & industria tantum vivant, ac orthodoxæ fidei Cultores vere existant, & sub obedientia S. Romanæ Ecclesiæ vivant, vivereque, & mori intendant, impedimento secundi in Linea æquali affinitatis gradus hujusmodi, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque non ostantibus, Matrimonium inter se publice, servata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodam remanere libere & licite valeant, dicta Auctoritate Nostra dispenses, prolem suscipiendam exinde legitimam nunciantes. Volumus autem, quod, si tu spreta monitione nostra hujusmodi aliquid muneris aut præmii occasione absolutionis & dispensationis prædictarum exigere, vel oblatum recipere præsumpseris, Excommunicationis sententia tamdiu innodatus existas donec à Sede Apostolica absolutionis beneficium per satisfactionem condignam meruieris obtinere. Et nihilominus absolutio & dispensatio à te facienda perpetuo nullius sint roboris vel momenti. Datum Romæ &c.

33. Cœterum, si circa intellectum clausularum, sive circa modum exequendi talia Rescri-

pta

pta novum aliquod apud Executorem emergat dubium, Auctores in Curia Romana practicos, uti Pyrrhum Corradum, Vincentium de Justis de Dispensationibus, Thomam de Rosa de Executoribus Litterarum Apostolicarum, & Theodorum Ameyden de Stylo Datariæ consulere poteris præsertim vero Appendicem Libri IV. Decretalium Patris Anacleti Reiffenstuel, eujus Auctoris Commentarios in Jus Canonicum etiam alibi intelligo, quoties hinc inde in his Additionibus apposui remissive sequentia, aut similia verba: *Vide Jus Canonicum.*

Nobis hæc tum de sanctissimis Legis Evangelicæ Sacramentis, tum de tota Theologia Morali dicta sufficiant, quæ sint humillime subjecta Censuræ, ac Judicio Sanctæ Matris Ecclesiæ, & cedant ad perennem DEI Gloriam.

APPENDIX,
Continens modum legendi, & scribendi Citationes utriusque Juris.

§. I.
DE JURE CANONICO.

SUMMARIUM.

Partes Juris Canonici sunt, Decretum Gratiani, & unde sic dictum?
Decretales Gregorii IX.
Liber Sextus Decretalium.
Clementinæ. Extravagantes Joannis XXII. & Extravagantes Communes.
Decretum Gratiani habet tres partes.
Prima pars, quæ, & quomodo citetur?
Secunda pars, ejusque citatio.
Tractatus de Pœnitentia, & quomodo citetur?

Tertia Decreti pars, & quomodo citetur?
Quinque Libri Decretalium, & quomodo citentur?
Sextus Decretalium, & Clementinæ, ac quomodo dividantur, & citentur?
Extravagantes Joannis XXII. quæ, & quomodo citentur?
Extravagantes Communes, earumque citatio.
Dicti modi citandi quandoque variantur.

CORPUS totius Juris Canonici plures, ac universim sex continet partes. I. *Decretum Gratiani*, sic dictum, quod à Gratiano Monacho S. Felicis, Ordinis S. Benedicti (ut notatur in Monitione ad Lectorem Decreto præfixa) ut diversis tum Summorum Pontificum, tum Sanctorum Patrum, atque Conciliorum dictis, decenti ordine in unum volumen, circa annum Domini 1151. sit compilatum.

II. *Decretales Gregorii PP. IX.* sic dictas, quia Gregorius Papa Nonus varias Constitutiones, seu Decretales Epistolas suorum Prædecessorum, per S. Raymundum de Penyafort; Ord. FF. Prædicatorum (cujus Festum nunc celebratur die 23. Januarii) in unum volumen colligendas curavit, quibus idem Pontifex multas Constitutiones suas, ac Decretales Epistolas adjecit. III. In Corpore Juris Canonici continetur *Liber Sextus Decretalium*, sic dictus, quod ipse authoritate Bonifacii Papæ VIII. compilatus, aliis quinque Decretalium Gregorii Noni Libris sit annexus, ac respectu eorum Sexti

Sexti Decretalium Libri locum occupet, quamvis, & ipse in quinque libros sit divisus. IV. *Clementinæ* (intellige, *Constitutiones*) sic dictæ, quod à Clemente V. sint editæ. V. *Extravagantes* (intellige, *Constitutiones*) *Joannis XXII.* sic dictæ, quia *extravagantur*, seu vagantur extra sex Libros Decretalium; ob quam rationem etiam *Clementinæ* quandoque dicuntur *Extravagantes.* Additur autem, *Joannis XXII.* eo quod sint editæ à Joanne Papa XXII. simulque ad differentiam aliarum Extravagantium. Sextum, ac ultimum locum in Jure Canonico, obtinent *Extravagantes communes*: sic dictæ, quod à diversis Romanis Pontificibus post *Sextum* emanaverint. Ex his

Decretum Gratiani (quod in plerisque vetustis exemplaribus *Concordia Discordantium Canonum* inscribitur) in tres dividitur partes, quarum quælibet habet diversam rationem citandi suos textus. Prima pars continet centum, & unam *Distinctiones*; & textus in hac prima Decreti parte contenti, citantur ponendo numerum Distinctionis, & initium Canonis, sive (ut alii loquuntur) Capituli, v g. taliter: *dist. 16. Placuit.* Lege: *Ut habetur Distinctione decima sexta. Canone, qui incipit, Placuit.* Vel brevius, cæteris subintellectis: *Distinctione decima sexta, Canone, Placuit.* Aut sic: *c. Indicatum, dist. 89.* Lege: *canone, indicatum, distinctione 89.*

Altera pars *Decreti* continet triginta ſex *Cauſas*, quarum ferme quælibet plures continet Quæſtiones, & quælibet Quæſtio plures Canones. Modus citandi textus, in hac ſecunda Decreti parte contentos, talis eſt, ut exprimatur numerus Cauſæ ſine ullo addito (nonnulli Recentiores addunt ly *cauſ.* majoris claritatis gratia) deinde numerus Quæſtionis, & tandem initium Canonis (niſi talis textus habeatur in Tractatu de Pœnitentia) taliter: *9. q. 3. Conqueſtus eſt.* Lege: *Ut habetur cauſa nona, quæſtione Tertia. Canone, qui incipit; Conqueſtus eſt.* Aut ſic, & quidem melius, ac magis uſitate: *c. Si homicidium,23. qu. 5.* Lege: *Canone, Si homicidium. Cauſa vigeſima tertia. Quæſtione quinta.*

Additur notanter, *niſi talis textus habeatur in Tractatu de Pœnitentia.* Siquidem cauſa trigeſima tertia, Quæſtione tertia, inſeritur *Tractatus de Pœnitentia*, qui continet in ſe ſeptem Diſtinctiones, quæ poſtmodum dividuntur per Canones. Porro textus in hoc Tractatu de Pœnitentia contenti ſolent ſic citari, ut omiſſo numero Cauſæ trigeſimæ tertiæ, ponatur numerus Diſtinctionis de Pœnitentia (& nota, ſemper addi ly *De pœnit.* ad differentiam primæ, & tertiæ partis Decreti, quarum quælibet etiam conſtat Diſtinctionibus.) Deinde addatur initium Canonis, vel ſaltem numerus ipſius, taliter: *de Pœnit. diſt. 3. In tantum.* Lege, *ut habetur de Pœnitentia. Diſtinctione tertia. Canone, qui incipit, in tantum.* Vel ſic: *de pœn. diſt. 3. can. 33.* Lege: *de pœnitentia, Diſtinctione tertia. Canone trigeſimo tertio.*

Tertia

Tertia pars *Decreti* intitulatur *De Consecratione:* & dividitur in quinque *Distinctiones*, & hæ rursum in Canones. Modus citandi textus in ipsa contentos talis est, ut primo ponatur ly *de consec.* ad differentiam primæ, & secundæ partis Decreti: deinde ponatur numerus Distinctionis, & tandem initium Canonis. Exemplum sit: *de cons. dist. 1. Nocte sancta.* Lege: *De consecratione. Distinctione prima, Canone, cujus initium est. Nocte sancta.* Vel sic: *c. Solet etiam, de consecratione Distinctione quarta.* Sive enim prius ponatur initium Canonis, & postea primum numerus Distinctionis, sive contra, nihil refert.

Decretales Gregorii Papæ Noni continent quinque Libros, qui dividuntur ulterius in Titulos, Tituli vero in Capitula. Modus citandi textus in iis repertos talis est, ut primo ponatur initium Capituli, deinde Titulus hoc modo: *c. Damnamus. De Summa Trinit.* Lege: *cap. quod incipit: Damnamus, titulo: De Summa Trinitate.* Quandoque primo loco ponitur Titulus, & postea initium Capituli, sed est idem, v. g. *de sent. excomm. Nuper.* Lege: *Titulo de Sententia excommunicationis, capitulo. Nuper.* Sed prior citandi modus de facto magis est usitatus. Quandoque etiam præter inscriptionem Tituli, ac initium Capituli solet apponi ly *extra*, aut ly X. v. g taliter: *prout habetur extra, de restitut. spoliat. Cum venissent.* Vel sic: *c. Publicato X. de electíon.* Sed idem est, ac prius: nam sive apponatur ly *extra*, aut signum X.

(quod interdum apponitur ad ſignificandum, hujusmodi textus haberi *Extra*, id eſt, *Extra decretum Gratiani*) ſive non apponatur, ac fiat citatio ſolius Tituli, atque initii Capituli, & nulla alia particula addatur, ſignum erit, textum illum haberi in quinque Libris Decretalium. Unde ex citationibus ſupra allegatis, prior ſic erit legenda *prout habetur extra* (ſubintellige, *Extra Decretum Gratiani*) *Tit.* De *reſtitutione ſpoliatorum*, *capitulo. Cum veniſſent.* Altera vero ſic legitur: *capit. Publicato, extra Titulo.* De *electione.*

Sextus Liber Decretalium dividitur in quinque Libros partiales (ac idem dic De *Clementinis*, quæ itidem in quinque Libros dividuntur) Libri vero ſubdividuntur in Titulos, & Tituli in Capitula. Citantur autem tum *Textus Decretalium*, tum *Clementinæ* Conſtitutiones, nulla facta mentione Libri, per Titulos, ac initia Capitulorum, eo modo quo quinque Libri Decretalium: hoc ſolum cum diſcrimine, quod in citatione Sexti Decretalium addatur ly *in 6.* taliter v. g. *Cum quis de ſepult. in 6.* Vel ſic: *c. Cum quidam, de excep. lib. 6.* Lege ſic: *cap. Cum quis, Titulo de Sepulturis, in 6.* Item: *capit. Cum quidam. Tit. de Exceptionibus, libro ſexto* Decretalium. In citatione vero *Clementinarum* apponitur ly *in Clem.* vel abſolute ly *Clem.* v. g. hoc modo: *c. Sicut, de Appellat. in Clem.* Lege: *cap. quod incipit; Sicut, Titulo de Appellationibus, in Clementinis.* Vel ſic: *c. Plures Clem. de jure patr.* Lege: *cap. Plures,*

Plures, *in Clement. Tit. de Jure patronatus.* Communius vero, ſimulque brevius, abſolute ponitur ly *Clem.* una cum initio, vel numero Capituli, & citatione Tituli: v. g. taliter: *Clem. un. de Rerum permutat.* vel *Clem. Quamvis rigor, de appellat.* Lege: *ut habetur in Clementina unica* (ſic dicitur, quia Titulus ille habet unicum Capitulum) *Titulo de Rerum permutatione.* Vel: *in Clementina quæ incipit: Quamvis rigor. Titulo, de Appellationibus.* Interdum etiam ſimpliciter ponitur ly *Clem.* una cum initio Capituli, ſine mentione Tituli, quod præcipue fit, quando illud Capitulum eſt notius, v. g. taliter: *Clem. Exivi.* Lege: *ut habetur in Clementina, quæ incipit: Exivi.* Imo cum Conſtitutiones Clementis V. quandoque appellentur *Extravagantes*, eo quod exiſtant, & quaſi *vagentur extra* ſex Libros Decretalium, ſolent ipſæ nonnunquam citari ad modum aliarum Extravagantium, taliter: *Ita Clemens V. in Extravag. Exivi.* Lege: *Ita Clemens V. in Extravaganti, quæ incipit: Exivi.*

Extravagantes Joannis XXII. continent viginti Conſtitutiones, ſeu Epiſtolas Decretales, in quatuordecim Titulos diſtributas: & ſolent citari, ponendo nomen Papæ, nempe *Joannis XXII.* ad differentiam Extravagantium Communium, & citando initium Conſtitutionis, una cum addito ly *Extravag.* vel, *Extrav.* Taliter v. g. *ut inquit Joan. 22. Extrav. Quia quorumdam.* Lege: *Ut inquit Joannes XXII. in Extravaganti, quæ incipit: Quia quorumdam.*

Vel ſic: *Extravag. Execrabilis. Joan. 22.* Lege: *in Extravaganti Joannis XXII. quæ incipit: Execrabilis.*

Extravagantes Communes dividuntur in quinque Libros, Libri in Titulos, Tituli in Capitula, quorum ſingula novam, & diſtinctam continent Conſtitutionem, vel Conſtitutiones, ſeu Extravagantes. Textus ex hiſce Extravagantibus Communibus citantur eo modo, quo textus Decretalium: videlicet faciendo citationem Tituli, & ponendo initium Capituli, ſeu Extravagantis, addendo tamen ly *Extravag.* vel *Extrav.* taliter: *Extravag. Unigenitus, de Pœnit. & remiſſ.* Lege: *in Extravaganti, quæ incipit: Unigenitus, Titulo, de Pœnitentiis & remiſſionibus.*

Fatendum tamen, hactenus explicatos modos citandi Jus Canonicum quandoque non nihil immutari; ita tamen id accidit, ut ex dictis facile poſſint ejusmodi citationes intelligi.

§. II.

DE JURE CIVILI.

SUMMARIUM.

Corpus Juris Civilis, quas partes habeat.
Signa generalia citationum uſitatarum.
Diviſio generalis partium Juris Civilis.
Digeſtum ejusque partes.

Et

Et qua ratione citetur?
Codex, ejusque divisio, & modus citandi.
Quid de tribus postremis Libris Codicis?
Novellæ, seu Authenticæ Constitutiones, quomodo dividantur, & citentur?
Quid de Libris Feudorum?
Institutiones qua ratione citentur?

TOTUM *Corpus Juris Civilis* plures in se continet partes videlicet *Digestum* seu *Pandectas*, *Codicem*, & *Institutiones* Justiniani: quibus accesserunt *Authenticæ*, seu *Novellæ* Constitutiones; necnon, & Libri Feudorum. Nam de Legibus Longobardorum, ac Imperatoriis Constitutionibus, & nonnullis aliis, quorum notitia est minus necessaria, non est opus hic aliquid dicere, cum eorum citatio vix occurrat. Circa quod

Notandum I. Quod præfatæ Juris Civilis partes propria habeant signa distinctiva, suis citationibus apponi solita. Et quidem duplex ff. (aliqui utuntur Græco, π. vel littera D.) significat *Digestum*, seu Libros *Pandectarum*. Deinde majuscula littera C. *Codicem*: & ly *Instit.* denotat *Institutiones*. Rursus ly *Auth.* seu *Authent.* significat *Authenticas* & ly *Novell. Novellas* (subintellige, Constitutiones) Ac tantem ly *Feud.* Libros *Feudorum*. Porro *L.* vel *l.* significat Legem, *tit.* Titulum *§.* Paragraphum c. supra *i.* infra. Et ly *eod.* idem est ac *eodem Titulo*, hoc est, proxime citato.

Notandum II. Quod, ſicut pleræque partes Juris Canonici dividuntur in Libros, Libri in Titulos, & Tituli in Capitula: ita & pleræque partes Juris Civilis dividantur in Libros, Libri in Titulos, Tituli vero non in Capitula, ſed in Leges, ac poſtmodum nonnullæ Leges in Paragraphos. Unde in citandis textibus Juris Civilis idem ferme ſervatur modus citandi qui in Decretalibus, excepto, quod loco Capituli ponatur initium Legis (addito quandoque, ſi Lex eſt longior, initio Paragraphi, aut ejusdem numero) & ſimul addatur proprium ſignum diſtinctivum, videlicet ly *ff.* (vel Græcum π. aut D.) ad denotandum Digeſtum: vel ly C. ad indicandum Codicem: aut ly *Inſtit.* vel *Inſt.* ad inſinuandas Inſtitutiones Juſtiniani: ſive ly *Auth. Novell. Feud.* ad oſtendendum, ejusmodi textum haberi in Authenticis, ſeu Novellis Conſtitutionibus, aut Libris Feudorum.

Digeſtum, quod alio nomine appellatur *Pandecta*, ſeu *Libri Pandectarum*, continet in ſe quinquaginta Libros, qui omnes dividi ſolent in tres Tomos. Primus appellatur *Digeſtum vetus*, & continet priores viginti quatuor Libros. Secundus dicitur *Infortiatum*, & continet ſequentes quatuordecim Libros usque ad trigeſimum octavum incluſive. Tertius tandem, ac ultimus Tomus, vocatur *Digeſtum novum*, & continet reliquos duodecim Libros: quamvis recentiores quædam Editiones non amplius obſervent hanc diviſionem, ſed totum Digeſtum in unicum Tomum conſtringant; quod

quod tamen nihil refert. Porro Libri iſti Pandectarum ulterius dividuntur in Titulos, Tituli in Leges, & Leges nonnunquam in Paragraphos. Et textus ex iis ſic citari ſolent, ut primo ponatur Lex (id eſt, initium, aut ſaltem numerus ipſius) deinde, ſi Lex forſan longior eſt, addatur Paragraphus, poſtea duplex *ff.* (vel ſaltem Græcum π aut littera D.) & tandem ſcribatur Titulus, v. g. taliter: *l. Si quis vi. §. differentia, ff. de Acquir. poſſeſſ.* Lege: *ut habetur Lege, quæ incipit, Si quis vi. Paragrapho, qui incipit, differentia in digeſtis, Titulo, de Acquirenda poſſeſſione.* Solet non raro, ac præſertim à Gloſſa, primo loco poni ly ff. deinde ſubjungi Titulus, & tandem initium Legis v. g. taliter. *ff. de procurat. l. mutus.* Id eſt: *in Digeſtis. Titulo, de Procuratoribus, l. Mutus.* Sed prior modus citandi defacto eſt uſitatior.

Codex Juſtiniani habet Libros duodecim, qui poſtmodum dividuntur in Titulos, Tituli in Leges, & Leges longiores in Paragraphos. In primis novem Codicis Libris (qui ſimul conjungi, & compingi ſolent) eſt eadem citationum ſcribendarum, & legendarum ratio, quæ in Digeſtis niſi quod loco duplicis *ff.* pro *C.* ſigno diſtinctivo ponatur *C.* majuſculum v. g. taliter: *l. in teſtamento. C. de teſtam.* Id eſt: *Lege, quæ incipit: In teſtamento. Codic. Titulo, de Teſtamentis.* Vel ſic: *l. un. §. ex hoc. C. de Rei uxor. act.* Id eſt: *Lege unica. Paragrapho, Ex hoc, in Codice, Titulo, De Rei uxoriæ actione.* Ubi ly *l. un.* Ideo ponitur, quia citatus Titulus

tulus non nisi unicam Legem habet: Aliud exemplum sit hoc: *de fidejuss. C. l. fin.* Id est: *titulo, de Fidejussoribus, in Codice, Lege finali.* Quæ Lex ideo sic dicitur, quia est Lex finalis, sive ultima citati Tituli; siquidem ly *fin.* significat Legem, seu Capitulum ultimum, sive finale cujusdam Tituli. Multi tamen ly *fin.* applicant Paragraphis tantum; atque Capitulum, seu Legem ultimam Titulorum, denotant per ly *cap. ult.* aut *l. ult.* sed parum refert.

Porro in tribus postremis Libris Codicis, videlicet decimo, undecimo, & duodecimo, qui separatim à prioribus novem Libris collocantur, exprimitur etiam numerus Libri v. g. *l. omnes profugi, C. de agricolis, lib. 11.* Id est: *Lege, Omnes profugi, in Codice, libro undecimo; Titulo, de Agricolis.* Quod si numerus Libri non addatur, quærenda erit citatio in prioribus novem Libris Codicis.

Novellæ (subintellige, *Constitutiones*, ac alio nomine *Authenticæ* dicuntur) constant novem Authenticis Collationibus, quibus recens decima est adjecta: ex iis quælibet Collatio in plures Titulos, seu Novellas dividitur; ex Novellis vero quædam subdividuntur in plura Capitula. In earum citationibus hæc tenetur ratio, ut primo scribatur initium Capituli (si tamen aliquod habet) deinde numerus Novellæ, tum Titulus ejus, & tandem numerus Collationis, v. g. taliter: *c. Sed tamen. Novell. 129. de Sammar. col. 9.* Lege sic: *capite, quod incipit,*

pit, *Sed tamen Novella 129. titulo, De Samaritis. Collatione nona.* Interdum vero Novella scribitur Authentica; & fit citatio, ponendo Titulum, vel potius Rubricam ejus, & initium Paragraphi; v. g. *auth. Ut factæ novæ constit. §. Sancimus.* Lege: *in Authentica, cujus titulus est, Ut factæ, novæ Constitutiones &c. Paragrapho, qui incipit, Sancimus:* & tunc in Indice Libri Authent. est quærendum ly *Ut factæ, novæ Constitutiones &c.* sicque allata citatio facile invenietur, nam quando Authentica quædam citatur ex Codice, semper apponitur C. majus.

Libri Feudorum (qui alio nomine *Consuetudinis Feudorum* appellantur) sunt duo partiales Libri, qui dividuntur in Titulos, & Tituli in Paragraphos. In Feudorum citationibus ponitur primo signum proprium *Feud.* sive ly *in Lib. Feud.* postea Titulus, & tandem Paragraphus, v. g. *in lib. Feud. de probi. feud. alien. per Frid. §. calidis insuper.* Lege: *in libris Feudorum, Titulo. de probibita Feudi alienatione per Fridericum. Parágrapho qui incipit: Calidis insuper.* Interdum Parapraphus ponitur primo loco: v. g. §. *Calidis insuper. Feud. de probib. Feud. alien. per Frid.* Lege ut supra.

Institutiones tandem (intellige, *Justiniani*) dividuntur in quatuor Libros, Libri in Titulos, & Tituli in Paragraphos; non autem in Capitula, vel Leges. Solent autem Institutiones citari, nulla facta mentione libri, taliter: ut

ut primo ponatur initium Parapraphi, in quo textus citandus reperitur, deinde addatur signum distinctivum, *Inst.* & postmodum subjungatur Titulus, in quo Paragraphus ille continetur, v. g. sic: *§. Feræ. inst. de rer. divis.* Legatur sic: *Paragrapho, qui incipit, Feræ, in Institutionibus.* Titulo, *de Rerum divisione.*

COROLLARIUM.

Ad discernendas, ac reperiendas Citationes utriusque Juris.

SUMMARIUM.

Regula generalis ad discernendas Citationes Juris Civilis.
Et Juris Canonici.
Modus reperiendi Citationes in Jure.

Ex hactenus dictis colligitur Regula generalis, qua possint discerni citationes Juris Civilis à citationibus Textuum Juris Canonici. Siquidem in citationibus Juris Civilis semper exprimitur Volumen, seu pars illius per aliquod signum peculiare, ac distinctivum à cæteris omnibus: nimirum *Codex* per majus *C.* D*igestum* per duplex *ff.* vel Græcum π. aut saltem per litteram majoris D. *Novellæ*, seu *Authenticæ* Constitutiones, per ly *Novell.* vel ly *Auth.* Libri *Feudorum* per ly *Feud.* Ac tandem Institutiones per ly *Instit.* sive *Inst.* Unde quotiescunque unum ex supra dictis signis cita-

citationi appositum reperitur, indicium certum est, dictam citationem desumi ex Jure Civili, non autem ex Canonico; utpote cum nullum tale signum apponatur citationibus Juris Canonici: ex quanam autem parte Juris Civilis ea citatio sit desumpta, proprium cujuslibet signum demonstrabit.

Porro quomodo citationes partium Juris Canonici ab invicem sint dignoscendæ, liquet ex supra dictis. Nam ubicunque apponitur ly *dist.* vel ly *quæst.* aut *q.* signum est, eam citationem desumi ex Decreto Gratiani; utpote cum solum Decretum habeat Distinctiones, & Quæstiones: aliæ quippe partes omnes Juris Canonici habent Titulos. Ubicunque autem apponitur Titulus una cum initio, vel numero Capituli, absque alio signo addito (nisi forte addatur ly *Extra*, vel quod idem est, ly X.) tunc signum est, citationem illam fieri ex quinque Libris Decretalium. Quando vero præter Titulum, ac initium Capituli, vel hujus numerum, apponitur aliud quidpiam, utputa ly *in 6.* vel ly *Clem.* aut *extravag. Joan. 22.* vel absolute *extravag.* tunc citatio illa quærenda erit juxta diversitatem appositi signi, vel *in Sexto Decretalium*, vel in *Clementinis*, vel in *Extravagantibus Joannis XXII.* vel in *Extravagantibus Communibus.*

Quod si igitur ex præmissis dignoscatur Pars illa Juris Canonici, aut Civilis, in qua Capitulum, seu Lex quæsita continetur, tunc ulterius

terius ad reperiendum determinatum locum, ubi habetur, juvat quærere initium ejus in Indice Capitulorum, sive Legum, qui cuilibet Parti Juris, vel generatim omnibus (juxta diversitatem Editionum) præfigi solet: atque appositus paginæ, vel alius competens numerus, dabit locum quæsiti Capituli, sive Legis. Sic quæsiturus *c. in Lateranensi*, *de Præbend.* cum istud ex dictis intelligas reperiri in quinque Libris Decretalium, vide in Indice Capitulorum dictis quinque Libris Decretalium, præfixo: & habebis annotatum numerum paginæ, in quo Capitulum illud existit. Quod si vero non habeatur appositus numerus paginæ (prout in nonnullis Editionibus contingit) illico quære in Indice Titulorum: sicque reperies, Titulum *de Præbendis*, esse Titulum V. Libri III. Decretalium, quem per singula Capitulorum initia transcurrens, reperies, dictum *c. in Lateranensi*, esse 31. Capitulum illius Tituli: & sic loquendo de aliis: prout amplius ipsa praxis docebit.

INDEX

INDEX

Pro Tomulo Septimo.

De Sacramento Pœnitentiæ ceu II. Parte, de Sacram. Unctionis, Ordinis & Matrimonii &c.

A.

B.

C.

14.

I. Ig-

I.

Or-

L.

M.

jecto

N.

O.

P.

Pœ-

R.

S.

Satis-

T.

V.

Omnia ad Majorem Dei Gloriam.

REIFFENSTUEL
THEOLOGIA
MORALIS

TOM VII. VIII.